

İsmail BEŞİKÇİ

**Devletlerarası
Sömürge
Kürdistan**

**Bilim - Resmi ideoloji
Devlet - Demokrasi
ve Kürt Sorunu**

İsmail Beşikçi

**Devletlerarası
Sömürge
Kürdistan**

**Bilim - Resmi ideoloji
Devlet - Demokrasi
ve Kürt Sorunu**

© INSTITUT KURDE DE PARIS

106, rue La Fayette, 75010 PARIS

Dépôt Légal : juin 1990

ISBN 2-908416-02-6

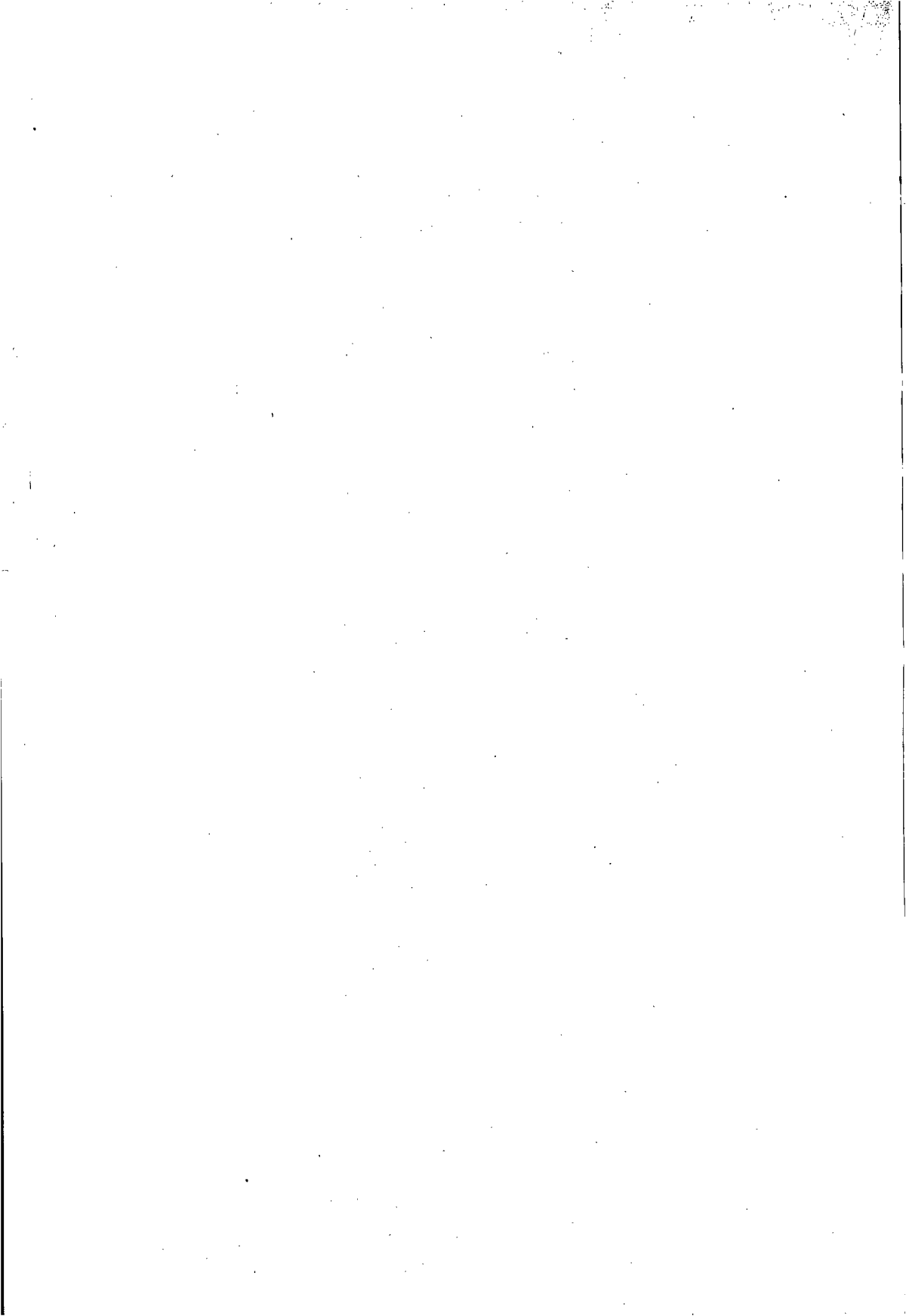
Imprimé en Italie

Devletlerarası Sömürge : Kürdistan
kitabı Şubat 1990'da Alan Yayıncılık
tarafından İstanbul'da basıldıktan hemen
sonra yasaklandı.

*Bilim-Resmi İdeoloji, Devlet-Demokrasi ve
Kürt Sorunu* ise Mart 1990'da basılmış ve
aynı şekilde toplatılmıştır.

Şeref üyemiz Dr. İsmail Beşikçi'nin yasak ve
baskılarla fikirlerin özgürce yayılmasına,
bilimsel tartışmalara engel olmak isteyen
çağdışı zihniyete karşı verdiği onurlu
mücadeleye küçük bir katkı olarak bu iki
yapıtı tek cild halinde yeniden basıp
okuyucuya sunuyoruz.

Devletlerarası Sömürge Kürdistan

Giriş

1971'de Doğu'da kitlesel tutuklamalar ve yargılamalar yapıldı. Devrimci Doğu Kültür Ocakları ve Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi geniş kitleleri temsil eden önemli örgütlerdi. Sıkıyönetim Tutukevinde Kürt toplumunun çeşitli kesimlerinden gelen pek çok insan vardı. Öğrenciler, köylüler, küçük esnaf, işçiler, serbest meslek sahipleri, küçük memurlar, toprak sahibi ağalar, şeyhler, aşiret reisleri... Diyarbakır ve Siirt illeri Sıkıyönetim Komutanlığı'nda görevli askeri savcılar Kürtler ve Kürtçe hakkında resmi ideoloji tarafından formüle edilmiş, bilinen basmakalıp iddiaları ısrarla ileri sürüyorlardı. Kürtçe konuşan ve tek kelime Türkçe bilmeyen kişilerin bile Türk olduğunu söylüyorlardı. Savcılarla veya mahkemeye sanıklar arasında bir tercüman olmasına rağmen Kürtçe diye bir dilin olmadığı, bu isimle bilinen dilin Türkçenin bir şivesi olduğu iddia ediliyordu. Profesörler, üniversiteler, savcılar tarafından ifade edilen bu görüşleri coşkuyla savunuyorlardı. Bilimsel düşünce budur, en son bilimsel incelemeler bu olguları ortaya koymuştur, diyorlardı. Bu iddialarla fiili durum arasındaki uzlaşmaz çelişkiler 1971 Doğu Duruşmaları'nın en temel boyutlarından biriydi. İşte bu bakımlardan, 1971 Doğu Duruşmaları, Kürtlerin tarihinde çok önemli bir dönemin açılmasına neden olmuştur. Duruşmalar sürecinde Kürt insanı, kendi kimliği üzerinde, Kürt halkı, Kürt toplumu, Kürt tarihi, Kürt dili, Kürt kültürü, Kürt edebiyatı, Kürdistan gibi kategoriler üzerinde düşünmeye başlamıştır. Anlama, kavrama ve anlatma süreci, gözüaltı-mahkeme-cezaevi yaşantısından sonra da hızla ve yoğunlaşarak devam etmiştir.

1970'li yılların ortalarında, bu süreç en önemli ürünlerinden birini vermiştir. Kürtlerin, Kürdistan ve Kürt halkıyla ilgili olarak sömürge tezini geliştirmeleri bu süreçle ilgilidir. "Kürdistan bir sömürge dir.", "Kürtler sömürge bir ulustur." biçiminde ifade edilen tezler, 1974-1975 yıllarından itibaren, hemen hemen bütün Kürt örgütleri ve Türk kökenli bazı örgütler tarafından benimsenmeye başlanmıştır. Bütün Kürt örgütleri ve Türk kökenli bazı örgütler bu tezlerin geliştirilmesine katkıda bulunmuşlardır. Bu düşünceler, Kürt toplumunun çok geniş kesimlerinde, özellikle genç kesimlerde yankı bulmuş Kürt kimliği bilinçli ve kararlı bir şekilde savunulmaya başlanmıştır.

1980'li yıllarda, Kürt toplumu hakkındaki bilgilenmenin çok daha derinlikli ve

yaygın bir şekilde geliştiği bilinmektedir. Bu süreç Kürtlerin *düşünce yapılarını*, tavır ve davranışlarını da etkilemektedir. Örneğin 1971 duruşmalarında, Kürtler, mahkemelerde, Kürtçe'nin Türkçe'den ayrı bir dil olduğunu anlatmaya çalışıyorlardı. 1980'li yıllardaysa doğrudan doğruya Kürtçe konuşuyorlar, bu tavır ve davranışlarını mahkemelerde kararlı ve ısrarlı bir şekilde sürdürüyorlar.

Bu çalışma, Kürt toplumunun Türkiye'deki, Ortadoğu'daki ve Dünya'daki konumu-na daha yakından bakmayı amaçlamaktadır. Böyle bir bakış, Kürdistan'ın sömürge bile olmayan bir ülke, Kürtlerin sömürge bile olmayan bir halk olduğunu ortaya koymaktadır. Burada amaç, Kürdistan'ın veya Kürt ulusunun nasıl sömürgeleştirildiğini veya sömürge bile olmayan, sömürge bile olmayan bir konuma düşürüldüğünü açıklamak değildir. Bunlar kuşkusuz, ayrıca, incelenmesi, irdelenmesi gereken konulardır. Bu çalışma sadece, bu konuların bazı boyutlarına dikkat çekmeye ve sorular sormaya çalışmaktadır.

19. Yüzyılda Sömürgelerin Kuruluşu

Sömürgecilik tarihi sömürgeleri iki ana grupta incelemektedir. Tam sömürgeler, yarı sömürgeler. Tam sömürgeler henüz devlet kurma aşamasına gelmemiş toplumlardır. Yayılma sürecine giren ve emperyalist nitelik kazanan kapitalist bir devlet, nüfuzu altına aldığı geleneksel bir toplumun ekonomisini kendi ekonomisine bağlıyor, bağımlı kılıyordu. Sömürüyü siyasal bakımdan kolaylaştırabilmek için de sömürgeleştirdiği ülke topraklarında siyasal bir örgüt kuruyordu. Bu örgüt kuşkusuz, tam anlamıyla, emperyalist devletin yani sömürgeci devletin ürünüydü. Siyasal, idari, askeri, kültürel ve ekonomik bakımdan onun denetimi altındaydı. Bu örgüt kanalıyla sömürgeye, sömürgeci devletin organları taşınyordu. Bu organların başında Genel Vali, Komiser, Naip, Askeri Vali gibi adlarla adlandırılan yöneticiler bulunuyordu. Fakat bu örgüt, egemenliğini, sınırları önceden belirlenmiş bir ülkede gerçekleştiriyordu. Bu bakımdan bu örgütü "sömürge devlet" kavramıyla ifade etmek mümkündür.

İngiltere'nin, Hindistan, Seylan, Malezya, Birmanya gibi Asya ülkeleriyle; Kenya, Uganda, Somali, Bostvana, Sudan, Tanzanya gibi Afrika ülkeleriyle; Amerika'da Honduras, Okyanusya'da Yeni Zelanda gibi ülkelerle ilişkileri bu durumdaydı. Fransa'nın, Fas, Cezayir, Tunus, Senegal, Gana, Moritanya, Yukarı Volta, Dahomey; Belçika'nın Zaire; Portekiz'in Angola, Mozambik, Gine Bissao; Hollanda'nın İndonezya gibi ülkelerle ilişkileri yine böyleydi. Bu tür sömürgelerde, emperyalist ve sömürgeci devletin, ekonomik, siyasal, toplumsal, kültürel ve hatta dinsel kurumları sömürgelerde de kurulmuş olduğundan, yerli kökenli kadrolara da ihtiyaç vardı. Fakat bu kadrolar, batılı gibi eğitilmiş insanlardan oluşturuluyordu. Bunlar sömürgelerde, metropol ülkenin çıkarlarını savunmak ve korumak için yetiştiriliyorlardı. Bu bakımdan sömürgeci devletin "sömürge devlet" içindeki uzantısı durumundaydılar.

Yarı sömürgeler ise aslında, bir devlete sahip olan toplumlardı. Bu devletler geleneksel toplum düzeni üzerine kurulmuşlardı ve çok uzun tarihsel geçmişleri vardı. Çin, İran, Osmanlı İmparatorluğu yarı sömürge durumundaydılar. 19. yüzyılda, emperyalist devletlerin artan nüfuz ve baskıları karşısında, bu tür ülkeler de yönetim kadrolarını

eğitmek, ekonomik, toplumsal, siyasal, kültürel ve askeri kurumlarını yeniden düzenlemek gereksinimini duyuyorlardı.

Kürdistan'ın ve Kürt Ulusunun Siyasal Statüsü: Sömürge Bile Olmayan Bir Ülke, Sömürge Bile Olamayan Bir Ulus Kimliksiz Bir Ülke, Kimliksiz Bir Ulus

Kürdistan'ın durumu tam sömürge ve yarı sömürge statülerinden hiçbirine uymamaktadır. Kürdistan sömürge bile değildir. Kürt halkı sömürge bile olamamıştır. Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun siyasal statüsü sömürge bile çok aşağıda durmaktadır. Kürdistan'ın hiçbir siyasal statüsü, siyasal kişiliği yoktur. Kürtler, köleleştirilmek, kişiliksizleştirilmek, adıyla sanıyla, diliyle, kültürüyle tarihten ve yeryüzünden silinmek istenen bir halktır. Amaç Kürt kimliğini tamamen yok etmektir. Kürt halkı, 20. yüzyılın ilk çeyreğinden beri emperyalist güçlerin ve Ortadoğu'daki işbirlikçilerinin kendilerine dayattığı bu statüyü, daha doğrusu statüsüzlüğü kabul etmemekte, özgürlüğü için silahlı mücadele de dahil her yolu denemekte, yürütmektedir.

Burada "emperyalist güçler ve işbirlikçileri" ifadeleri üzerinde durmak gerekir. Kürdistan'ı ve Kürt halkını yok ederek yönetme konusunda emperyalist devletlerle işbirliği yapan devletler aynı zamanda işgalcidirler. Çeşitli devletler emperyalist devletlerle bazı konularda işbirliği yapabilirler. Onunla askeri ittifaklar oluşturabilirler. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra pek çok devlet ABD ile bu çerçevede işbirliği yapmışlardır. Örneğin Mısır da ABD ile işbirliği yapmaktadır. Fakat, Türkiye, Irak, İran, Suriye gibi devletlerin işbirlikçiliği aynı zamanda işgalcilik olarak belirmektedir. Bu devletler Kürdistan'ı işgal ve ilhak etmişlerdir.

Sömürgeleştirilmiş bölgelerin ham madde deposu olarak kullanılması, petrol, bakır, kömür, fosfat gibi doğal zenginliklerinin, toprak, orman ve su kaynaklarının sömürülmesi, mamul maddeler için pazar olarak kullanılması, kuşkusuz Kürdistan için de söz konusudur. Fakat Kürdistan'da klasik sömürgelerde hiç görülmeyen unsurlar da vardır ve bunlar çok belirleyici bir rol oynamaktadır. Kürdistan'ı sömürge bile aşağı statüde tutan, klasik sömürgelerde görülmeyen, fakat Kürdistan'da görülen bu özelliklerdir. Yukarıda belirtildi, tekrar vurgulanmasında yarar var. Örneğin İngiltere-Uganda ilişkilerine bakalım. Uganda isminde bir ülke var. Sömürge bir devlet. Bu ülkenin sınırları belli. Orada yaşayan bir halk var. Bu halk İngiliz değil. Uganda İngiltere sayılmıyor. Halkı İngilizleştirmek için çaba gösterilmiyor. Bunları İngilizler de biliyor, yerliler de. 1960'lı yılların sonunda Uganda anayasal görüşmeler sonunda bağımsızlığını kazandığı zaman mevcut sınırları değişmemiştir. Uganda bağımsızlığını o sınırlarıyla almıştır. İngiltere'nin Hindistan, Yeni Zelanda, Kenya, Somali, Bostvana gibi ülkelerle ilişkileri hep böyledir. Fransa'nın Tunus, Cezayir, Fas ile ilişkilerinde de bu ana boyutu görmek mümkündür. Fas, Cezayir, Tunus adında sömürge devletler var. Oralarda yaşayan halklar Fransız değil. Bu halkları Fransızlaştırmak için de çaba harcanmıyor. Bunları Fransızlar da biliyor, yerliler de. Portekiz'in Angola, Mozambik, Gine Bissau ile ilişkilerinde de durum böyle.

Kürdistan'da ise durum hiç böyle değil. Kürtler hiçbir yerde Kürt sayılmıyorlar.

Türkiye'de Türk, İran'da Fars, Irak'ta Arap, Suriye'de Arap sayılıyorlar. Doğal olarak ikinci sınıf "Türk", ikinci sınıf "Arap", ikinci sınıf "Fars". Dolayısıyla yoğun bir türkleştirme, araplaştırma, farslaştırma politikası izleniyor. Kürt ve Kürdistan kişiliği ısrarla inkar ediliyor. İran ve Irak'da silahlı mücadeleler yoluyla elde edilmiş kazanımları değerlendirmek ayrı bir konu.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yani Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasından sonra, Irak, Suriye, Ürdün, Filistin, Lübnan gibi sömürge (manda) devletler kurulmuştur. Fakat bir Kürdistan devleti kurulmamıştır. Örneğin İngiltere'nin sömürgesi Kürdistan, sömürge bir Kürdistan kurulmamıştır. Kürt ulusu Kürt ve Kürdistan adları dillerden ve tarihlerden silinmek üzere bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmıştır. Herbir parçası da İngiltere'ye bağlı Irak, Fransa'ya bağlı Suriye gibi manda (sömürge) devletlerin ve Türkiye'nin egemenliğine terkedilmiştir. Doğu Kürdistan ise, 17. yüzyılın ortalarından itibaren İran'ın egemenliği altındaydı. Bu dayatmalara karşı Kürtlerin özgürlük ve bağımsızlık mücadeleleri, ulusal hakları için yaptıkları mücadeleler de kanla boğulmuştur. Örneğin Güney Kürdistan'da Şeyh Mahmut Berzenci ve daha sonra Molla Mustafa Barzani, Doğu Kürdistan'da Simko ve Kadı Muhammed tarafından yürütülen mücadeleler, Kuzey Kürdistan'da Koçgiri'de yürütülen mücadeleler, Şeyh Said, İhsan Nuri, Seyid Rıza önderliğinde yürütülen mücadeleler... hep kanla boğulmuştur. Emperyalist İngiltere ve Ortadoğu'daki yerli işbirlikçilerinin ortak düşünceleriyle ve ortak hareketleriyle. Bu bakımdan Kürdistan'ın sınırları açık seçik belli değildir. Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletler iç ve dış sürgünlerle, katliamlarla, soykırımlarla, Balkan göçmenleri ve Afganistan mültecileri politikalarıyla, türkleştirme, araplaştırma ve farslaştırma çabalarıyla nüfus yapısını değiştirerek, doğal sınırlarda önemli değişiklikler yapmışlardır. Kürtleri sürgüne gönderme ve yerlerine, Türk, Arap ve Fars nüfus yerleştirmeye çalışmak, Kürdistan'da en verimli topraklarda Devlet Üretme Çiftlikleri ve askeri garnizonlar kurmak, Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletlerin ısrarla ve bilinçle uygulamaya koydukları ve uyguladıkları politikalarıdır.

Kürdistan'ın küçük bir kesiminin de Sovyetler Birliği'nde, bugünkü Ermenistan'ın sınırları içinde olduğunu unutmamak gerekir. Sürgün politikaları orada da uygulanmıştır. Kürtler, 1944 yılında, yığınlar halinde Orta Asya'ya sürgüne gönderilmişlerdir.

Böl-Yönet Politikasının Sömürgecilere Sağladığı Kolaylıklar

Böl-yönet politikası bu politikayı uygulayanlar için çok büyük kolaylıklar oluşturmaktadır. Bu çok açıktır. Fakat, aynı ülke üzerinde birkaç devletin ortak çıkarları olması, bu politikanın ortak çıkarları korumaya hizmet etmesi, ilgili politikanın uygulanmasını daha da kolaylaştırmaktadır. Aynı ülke üzerinde hak iddia etmek, hak iddia eden devletleri her zaman birbirleriyle çatıştırmamaktadır. Bazen devletler, ülkedeki çıkarlarını sürdürebilmek için birbirleriyle çok yoğun ilişkilere girmekte, çelişkileri mümkün olduğu kadar azaltmanın yollarını aramaktadır. Bu çıkarı sürdürme çabası devletlerin birbirleriyle iyi ilişkiler kurma ve geliştirme zorunluluğunun temel nedeni olmaktadır.

Kürdistan üzerinde, 1915-1925 yılları arasında emperyalist bir mücadele vardı. Kürdistan üzerinde hak iddia edenler, Kürdistan'dan çıkarılanlar, daha büyük pay koparabilmek için birbirleriyle yoğun ve açık bir mücadeleye, çatışmaya girmişlerdi. Bu dönemi karakterize eden temel boyut çatışmadır, silahlı mücadeledir. Fakat taraflar bu dönemin sonunda Kürdistan üzerindeki hak iddialarında ve çıkarlarında uzlaşma yolunu seçtiler. Bu da Kürdistan'ın bölünmesini ve paylaşılmasını getirdi. Bundan sonraki döneme karakterini veren temel boyut ise, işbirliğidir. Kürdistan'ı bölen, parçalayan ve paylaşan güçler, bu çıkarları sürdürmenin yolunun işbirliğini güçlendirmek olduğunu bilmektedirler.

İsrail'in Filistinliler için uyguladığı politikayla, İran, Irak, Türkiye, Suriye gibi devletlerin Kürtlere karşı uyguladığı politikanın karşılaştırılması önemli ipuçları vermektedir. Örneğin, 1988 yılı başından itibaren Filistinliler ve İsrail güvenlik güçleri arasındaki mücadeleler, gerek Türk basını, gerek TRT tarafından bütün ayrıntılarıyla verilmektedir. Basında fotoğraflar, TV de görüntüler olayları uzun uzun yansıtmaktadır. İsrail'in Filistin politikasını kınayan gösteriler düzenlenmekte, mitingler, açıklamalar, paneller yapılmaktadır. Günlük basında ve TRT de bunlar da yer almaktadır. Sol siyasal akımlar ve sağ siyasal akımlar bu gösterilerde ve mitinglerde coşkuyla yer almaktadır. Bunlar elbette yerine getirilmesi gereken görevlerdir. Günlük basının ve TV nin bu konuya duyarlı olması yine çok normal bir davranıştır. Sorun bu değildir. Sorun yine aynı tarihlerde, Ortadoğu'nun başka bir yerinde cereyan eden olaylara bakıştan kaynaklanmaktadır.

1988 yılı Mart ayı ortalarında, Güney Kürdistan'da Halepçe kenti, İran yönetimiyle ortak hareket eden Kürt peşmergelerin eline geçmiştir. Sömürgeci Irak yönetimi, kenti terketmek zorunda kalmıştır. Fakat geri çekilirken kente kimyasal silahlarla saldırmıştır. Ajansların verdiği habere göre 5.000 Kürt insanı kimyasal silahların kullanılması sonucu yaşamlarını kaybetmiştir. 10.000 kişinin üzerinde yaralı vardır. Kürt kaynakları bu sayıların aslında çok daha büyük olduğunu vurgulamaktadırlar. Bu kuşkusuz büyük bir soykırımdır. Bu soykırımda çocuklar, kadınlar, yaşlılar kitleler halinde yaşamlarını yitirmişlerdir. Bu vahşet karşısında, Türk Hükümeti'nin, Türk siyasal partilerinin, Türk üniversitesinin, yazarların, günlük Türk basınının, TRT nin sergilediği tavır, üzerinde dikkatle durulması gereken bir tavidir. Filistin-İsrail mücadelesinde bir Filistinlinin ölümünü yoğun bir biçimde protesto eden, kamoyuna duyuran bu kurumlar, Güney Kürdistan'da, Halepçe'de 5.000 den fazla Kürt insanının katledilmesine, 10.000 den fazla insanın yaralanmasına neden olan soykırım karşısında sessiz sedasız kalmayı tercih etmişlerdir. Olayı görmezden duymazdan gelmişlerdir. Sorunun odak noktası budur.

Kimyasal silahları ABD Vietnam'da kullanamamıştır. Sovyetler Birliği Afganistan'da Mücahitlere karşı böyle bir silahı kullanmamıştır. İsrail bu tür silahları Filistinlilere karşı kullanamaz. İsrail Filistinlilere ve Filistin Kurtuluş Örgütü'ne ne kadar öfkeli ve hınçlı olursa olsun, bu silahları kullanamaz. Kafasından böyle silahları kullanmak gerektiğini geçirirse bile fiil olarak kullanamaz. Gayet açık. İslam ülkelerinin tepkilerinden, Arap ülkelerinin tepkilerinden, komşu ülkelerin, uluslararası kamuoyunun tepkilerinden çekindiği için bu tür silahları kullanma cesaretine sahip olamaz. Herşeyden daha önemlisi kendi kamuoyundan çekindiği için kimyasal silahları kullanamaz. Zira İsrail'in demokratik bir toplum olduğunu da unutmamak gerekir. Fakat Saddam Hüseyin bu si-

lahları gayet rahat ve kolay bir şekilde kullanabilmektedir. Çünkü Kürtlere karşı bu silahları kullandığı zaman bile komşu devletler tarafından, Arap devletleri tarafından, Türkiye tarafından, İslam ülkeleri tarafından eleştirilmeyeceğini bilmektedir. Uluslararası demokratik kamuoyunun tepkilerine de kulağını tıkayabilmektedir. Öyleyse Saddam Hüseyin'in Güney Kürdistan'da böylesine büyük cinayetler işleyebilmesinin, soykırım uygulayabilmesinin ana nedeni bu tepkisizliği hesaplamış olmasındadır. Bu, kuşkusuz, böl-yönet politikasının sağladığı bir kolaylıktır. Nitekim, İran-İrak savaşı sırasında, kimyasal silahlar, her iki ülke tarafından da sadece Kürtlere karşı kullanılmaktadır. Ulusal kurtuluş mücadelesi yürüten Kürtlere karşı.

Sömürgeci ve faşist Irak yönetiminin Güney Kürdistan'da, Halepçe'de kimyasal silahlar kullanması 17 Mart 1988 tarihine rastlamaktadır. İslam Konferansı zirvesinin Kuveyt'te toplanması ise, 20 Mart 1988. İslam Konferansı Zirvesi, Afganistan sorunundan Filistin sorununa, İran-İrak savaşından Bulgaristan'daki Türk toplumu olma özellikleri baskı altında tutulan Türkler sorununa kadar her şeyi ince ince tartışmış, kararlar almıştır. Fakat Kürtlere karşı soykırım uygulaması gündeme gelmemiştir, bu soykırım konuşulmamıştır. Afganistan'daki varlığından dolayı Sovyetler Birliği kınanıyor, Filistinlilere uyguladığı terör politikasından dolayı İsrail kınanıyor. Bulgaristan'daki Türklerin isimlerini değiştirdiğinden ve onları Bulgarlaşturmaya çalıştığından dolayı Bulgaristan kınanıyor. Fakat 5.000'in üzerinde çocuk, kadın, yaşlı Kürt insanını bir çırpıda soykırıma uğratan, 10.000 lercesini ağır yaralayan Saddam Hüseyin rejimini kınamak, soykırım eylemini konuşmak kimsenin aklına gelmiyor. İşte Saddam Hüseyin yönetiminin soykırım uygulayabilecek rahatlığı kendisinde bulmasının temel nedeni budur. Bu eyleminden dolayı uluslararası İslam kurumlarında, Arap kurumlarında eleştirilmeyecektir, bunun hesabı kendisinden sorulmayacaktır. Sorunu uluslararası kurumlara gerektiği gibi yansıtmayacaktır. Bu tür kurumlarda Kürtlerin temsil edilmesine ise, zaten canla başla karşı çıkmaktadır. Bunlar, böl-yönet politikasının ve uygulamalarının sömürgecilere sağladığı kolaylıklardır. "Kürdistan'ın ortak sömürge olarak kullanılması", "Kürdistan'ın devletlerarası sömürge olarak değerlendirilmesi" kavramlarından bu ilişkileri anlamak gerekiyor.

19. yüzyılın sonlarında, Afrika'nın İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, Portekiz, İspanya, Almanya gibi emperyalist Avrupa devletleri arasında paylaşılmasıyla, Kürdistan'ın 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, İngiltere, Fransa gibi emperyalist güçlerin, Kemalistlerin ve İran'ın işbirliğiyle bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması arasında çok büyük farklar vardır. Bugün Afrika'da 50 ye yakın bağımsız devlet vardır. Ve bu devletler, 1885 de yukarıda belirtilen emperyalist güçlerce çizilen sınırlarla bağımsız olmuşlardır. Kürt ulusu ise, Ortadoğuda 30 milyona yaklaşan nüfusa sahip olduğu halde, bu nüfusa yaraşır bir siyasal statüye sahip değildir. Silahlı mücadelelerle kimliğini korumaya ve kendisine dayatılan, emperyalist sömürgeci ve ırkçı çözümleri hükümsüz bırakmaya çalışmaktadır.

20. yüzyılın ilk çeyreğinde emperyalizm Arap ulusunu da bölmüştür. Fakat Arap ulusunun ayrı ayrı devletler ve manda (sömürge) devletler olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır. Nitekim bu devletlerin hepsi de, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra anayasal görüşmeler sonunda bağımsızlıklarını elde etmişlerdir. Bu bakımdan Arapların bölünmesiyle, Kürtlerin bölünmesi ve paylaşılması arasında çok önemli farklar vardır.

Almanya'nın bölünmesi, Kore'nin bölünmesi, Vietnam'ın bölünmesi gibi olaylar yine aynı şekilde değerlendirilebilir. Bu bölünmeler hep ayrı ayrı devletler ortaya çıkarmıştır. Kürdistan ise, Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasından sonra ortaya çıkan devletler ve İran arasında, Kürt ve Kürdistan kişiliği yokedilmek üzere bölünmüş ve paylaşılmıştır.

Ortak Sömürge Kürdistan

Ortadoğu'da Filistin'in konumuyla Kürdistan'ın konumu arasında çok derin farklar vardır. Kürtlerin etrafı hep düşman güçlerle çevrilidir. Kürtler, adeta, bir cehennem içinde varlıklarını korumaya ve sürdürmeye çalışmaktadırlar. Filistin'in çevresindeyse hep dost güçler veya dost olduğu söylenebilecek güçler vardır. Filistin'in tek düşmanı vardır. İsrail. İsrail'e de sadece Filistinliler değil, 22 tane Arap ülkesi, 42 tane Müslüman ülkesi de düşmandır veya en azından dost değildir. Bölme, parçalama ve paylaşma Kürtlerin düşmanlarını artırmış, onları dostsuz bırakmıştır. Son yıllarda Kürtlerin dostlarının da belirdiğini ve bunların sayılarının gittikçe arttığını da görüyoruz. Fakat bunlar Kürdistan'dan çok uzak coğrafyalardadır.

Filistinliler İsrail ile yaptıkları mücadelelerde, çevrelerindeki Arap ülkelerinin politik desteğini, maddi ve manevi desteğini her zaman alabilirler. Mücadele sürecinde sıkıştıkları veya İsrail tarafından sıkıştırıldıkları zaman bu dost Arap Devletlerinden birine sığınabilirler. Orada, politik ve askeri mücadelelerini sürdürebilirler. Mısır'a veya Ürdün'e, veya Suriye'ye, veya Lübnan'a, Irak'a, Tunus'a, Kuveyt'e, Suudi Arabistan'a, Cezayir'e, Yemen'e vb. gidebilirler. Filistinlilerin bu devletlerle ilişkileri ne olursa olsun, hangi düzeyde olursa olsun, bu, en azından teorik olarak doğrudur. Kendi kamuoylarının tatmin için bu devletler Filistinlilere, Filistin Kurtuluş Örgütü'ne yardım etmek zorundadırlar. Maddi ve manevi olarak, politik olarak. Filistinlilerin İsrail'e veya başka ülkelere karşı uyguladığı politikalar hoşlarına gitsin veya gitmesin bu böyledir.

Kimyasal silahların kullanılması sonucu, Güney Kürdistan'dan can havliyle, Türkiye'nin denetimindeki Kuzey Kürdistan'a geçmek zorunda olan Kürtlerin ise, dikenli tellerle çevrili kamplar içinde nezaret altına alındıkları bilinen gerçeklerdendir. Kaldı ki bu insanların Türkiye'ye geçişlerine bile çok büyük zorluklar çıkarılmıştır. Bunlar da yakından bilinmektedir. Çünkü, Türkiye de Kürt hareketini yoketmek için elinden geleni yapmaktadır. Irak'la işbirliği yapması doğaldır. Kürtlere karşı bir tavır ve davranış geliştirmesi nesnel bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

Öte yandan bölünmenin ve paylaşılmanın etkileri uluslararası politikalarda da kendini açık bir şekilde göstermektedir. Çünkü, Filistin sorunu bir Arap sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan Arap devletleri ile iyi ilişkiler kurmak ve geliştirmek isteyen devletler Filistinlileri, Filistin Kurtuluş Örgütü'nü yoğun bir şekilde desteklemek durumundadırlar. Bu zorunluluğu hissetmektedirler. Fakat Kürt sorunu ise, anti-Arap bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. İşte bu yüzden, devletler Araplarla iyi ilişkiler kurmak ve geliştirmek istedikleri zaman, Kürtlere karşı Arapları, dolayısıyla Irak'ı veya Suriye'yi desteklemek, Arap politikalarının yanında yer almak gerektiğini düşünmektedirler. Kürtlerin ulusal kurtuluş mücadelelerini, varlık mücadelelerini görmezden, duymazdan

gelmektedirler. Zira Arap ülkeleri petrol bakımından zengin olan ülkelerdir. Araplarla ticareti geliştirmek, bu ülkelere yapılan ihracatı artırmak, bu ülkelerde ihaleler kazanmak, yatırımlar yapmak, bu ülkelere sermaye göndermek çok önemli bir ekonomik ve politik bir faaliyet olarak ortaya çıkmaktadır. Kaldı ki Kürtlerin mücadelesi sadece, anti Arap bir mücadele olarak belirmemektedir. Bu aynı zamanda, anti-Türk, anti-fars bir mücadele olarak gelişmektedir. Bu bakımdan Türkiye'yle ve İran'la yakın ilişkiler kurmak ve geliştirmek isteyen devletler Kürtlerin haklı mücadelelerini görmezden, duymazdan gelmektedirler. Türklerin ve Farsların ırkçı ve sömürgeci politikalarının yanında yer almaktadırlar. Zira ticari ilişkilerin geliştirilmesi, insan hakları gibi, ulusların eşitliği gibi bazı çağdaş ve evrensel değerleri çok geri planlara atabilmektedir. Türkiye, İran, Irak, Suriye gibi devletler de ticari potansiyellerini, yatırım potansiyellerini, ülkede açtukları çeşitli ihalelerini, etkili bir şantaj olarak ustalıklı kullanmanın yolunu ve yordamını bilmektedirler. "Falanca konuda aleyhimize karar tasarıları çıkarırsanız veya uluslararası kurumlarda, aleyhimize karar tasarılarının oluşturulmasına yardımcı olursanız falanca ihaleyi size vermem... Türkiye aleyhine şunu şunu yapmazsanız sizden iki filo uçak alırım." vs.

Bütün bunlardan dolayı, Filistinliler uluslararası politikalarda, uluslararası kurumlarda yoğun ve sıcak bir biçimde desteklendikleri halde, Kürtler en az Filistinliler kadar haklı olan mücadelelerinde hep desteksiz bırakılmaktadırlar. Sorunları sürekli olarak görmezden gelinmektedir. Örneğin Filistinlilerin İsrail ile mücadeleleri 1960'lı yılların ortalarında başlamıştır. Fakat Filistinliler çok kısa bir zamanda Birleşmiş Milletlerde, İslam Konferansı gibi kurumlarda gözlemci olma, temsil edilme olanaklarına kavuşmuşlardır. Çünkü Filistinlilerin dostu çoktur ve bunlar uluslararası kurumlarda, uluslararası politikada etkindir. Kürtlerin ise düşmanları pek çoktur. Dostları ise, Kürtlerin düşmanlarını dikkate alarak, onlar için, onların haklı mücadeleleri için yoğun bir çaba sarfetmekten kaçınmaktadırlar. Bu kuşkusuz, sadece, devletler için ve bazı uluslararası kurumlar için böyledir. Yoksa uluslararası demokratik kamuoyunun Kürt sorunuyla çok daha yakından ilgilendiği, bu ilginin derinleşerek, yaygınlaşarak sürdüğü açıktır.

Sovyetler Birliği gibi, Amerika Birleşik Devletleri gibi devletler, Avrupa Topluluğu gibi örgütler de politikalarını daha çok böyle bir çerçeve içinde oluşturmaya çalışmaktadırlar. Kürtlere karşı 100 milyonluk Arap nüfusun ekonomik ve sınai potansiyellerini hesaplamaktadırlar. Kürtlere karşı İran'ı ve Türkiye'yi yine aynı biçimde değerlendirmektedirler. Sosyalist ve komünist devletlerin politikaları da aşağı yukarı yine bu çerçeve içinde oluşmaktadır. Soruna Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı gibi sosyalizmin temel prensipleri açısından bakılması son derece yanıltıcı sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Fiili durumlara bakıldığında, sosyalist ve komünist devletlerin politikalarıyla kapitalist devletlerin politikaları arasında önemli farkların olmadığı bilinmelidir. Hatta görmezden gelme, duymazdan gelme rolünde, birinci gruptakilerin çok daha başarılı olduğu bilinmektedir. Örneğin, Güney Kürdistan'da, kürtlere karşı kimyasal silahlar kullanılmasına Amerika Birleşik Devletleri'nden çeşitli Avrupa devletlerinden, dünyadaki başka devletlerden, cılız da olsa Irak'ı kınama tavırları gösterildiği halde, başta Sovyetler Birliği olmak üzere Doğu Bloku ülkelerinden en ufak bir protesto tavrı yükselmemiştir. Bir de Filistin Kurtuluş Örgütü tarafından böyle bir protesto ve kınama

tavır ifade edilmemiştir. Bu da hüznün verici bir davranıştır. Bunlar, adeta, Saddam Hüseyin'in soykırımlarını, cinayetlerini, faşist ve sömürgeci uygulamalarını tasvip ediyor gibidirler. Bütün bunlar ise, Saddam Hüseyin'in Kürtlere karşı soykırım uygulamalarını kolaylaştırmaktadır. Faşizme ve sömürgeciliğe güven ve cesaret vermektedir. Bütün bunların odak noktasında ise, Kürdistan'da uygulanan devletlerarası sömürge sistemi, Kürdistan'ın ortak sömürge olarak kullanılması yatar.

Yukarıda İsrail'in kimyasal ve biyolojik silahları, Filistinlilere karşı kullanamayacağına, buna cesaret edemeyeceğini belirttik. Çok küçük bir ihtimal de olsa, bunun gerçekleştirildiğini düşünelim. O zaman ne olur? Neler olmaz? Yer yerinden oynar. Arap ülkelerinde, İslam ülkelerinde, dünyanın çeşitli ülkelerinde, çeşitli uluslararası kurumlarda, günlerce, haftalarca, aylarca süren mitingler, gösteriler yapılır. Paneller, konferanslar, açık oturumlar düzenlenir. İsrail kınanır, protesto edilir. Ulusal parlamentolarda kararlar alınır. Sorun uluslararası kurumlara getirilir. Arka arkaya karar tasarıları çıkarılır. İsrail uluslararası ilişkilerde yalnızlığa itilir. İsrail'e ekonomik, maddi ve manevi yaptırımlar gündeme gelir. Fakat bu silah Kürtlere karşı kullanılmıştır. Hiç de yer yerinden oynamamıştır.. Bir iki cılız protesto, soykırım düşünenleri ve uygulayanları caydırıcı nitelikte değildir.

Bütün bunlar Kürdistan'ın bölünmesinin ve paylaşılmasının ortaya çıkardığı nesnel durumlardır. Böl-yönet politikası bu politikayı uygulayanlara büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Kürdistan'ın ortak sömürge olarak kullanılması ilgili devletlerin işbirliğini güçlendirmektedir.

Kürt Sorunu, Azınlık Sorunu Değildir

Burada, Kürtlerin bir azınlık olmadıklarını da vurgulamak gerekir. Kürtler, Kürdistan'da kendi yurtlarında, kendi ülkelerinde yaşamaktadırlar. Bölgenin yerli halkı olup buraya, başka bir yerden gelmemişlerdir. Örneğin, Türklerin Anadolu'ya gelmeleri 11. yüzyılın ikinci yarısına rastlamaktadır. Kürtler ise, Araplar ve Farslar gibi Ortadoğu'nun yerli halklarından. Yalnız, Kürtler, emperyalist ve sömürgeci politikalarla bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmıştır. Bu bölünme ve paylaşılma elbette, ilgili devletlerin sınırları içinde Kürt nüfusunun sayısını az göstermektedir. Kaldı ki 15-20 milyonluk azınlık olmaz. Azınlık daha farklı bir kavramdır.

Son zamanlarda Bülent Ecevit gibi ırkçı ve sömürgeci bazı Türk siyaset adamları, Kürtlerin azınlık olmadıkları, Türkler gibi, Türkiye Cumhuriyetini kuran bir çoğunluk olduklarını da söylemektedir. Bunun için Kürtler, dil, kültür hakları, ulusal haklar ve demokratik haklar ileri sürmemelidirler...Bu tür hakları isterlerse, savunurlarsa ayrıcalık istemiş olurlar, bölücülük yapmış olurlar. Çünkü Kürtler de Türkler gibi Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran bir halktır. Öte yandan, Bülent Ecevit'e göre, Türk, bir etnik grubun adı değildir. Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra, Misak-ı Milli sınırları içinde kalan Türklerin, Kürtlerin, Çerkezlerin, Arapların vs. oluşturduğu bir karışımın ve kaynaşmanın ortaya çıkardığı yeni bir ulusun adıdır.

Bu kandırmacayı da şiddetle reddetmek gerekiyor. Çünkü, azınlığın haklarına bile,

örneğin, Ermenilerin, Rumların, Yahudilerin haklarına bile sahip olmayan bir çoğunluk nerede görülür? Türkiye, Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarını tanımamak için, "Kürt diye bir millet yoktur, herkes Türktür." diye inkar yoluna sapmaktadır. Yani Kürtlerin varlığını inkar ederek, onları Türk kabul ederek, olmayan bir halk için, olmayan bir millet için haklar istenemeyeceğini ifade etmeye çalışmaktadır. Bülent Ecevit gibi bazı ırkçı ve sömürgeci Türk siyaset adamları ve Türk aydınları ise, "Kürtler zaten çoğunluktur" diyerek ulusal ve demokratik hakları yok sayma çizgisini izlemektedirler. Bunlar resmi ideolojinin aralarında çok küçük değişiklik olan iki ifade biçimidir. Ve bu düşünceler, ancak, Türk'e has, Türk'e göre ve Türk usulü bir demokrasi anlayışının bir ürünü olabilir. Irkçı ve sömürgeci bir zihniyetin üreteceği demokrasi de ancak bu kadar olabilir. Fakat bu tür kişiler, Bulgaristan'da herhangi bir gazetecinin, oradaki Türk azınlığı ile ilgili olarak, "Bulgarca öğrenmemişlerse, bunun suçlusu Türkler değil, Bulgarca öğretmeyen devlettir.." biçimindeki açıklamalarına şiddetle tepki gösteriyorlar. Türkçe konuşmanın ve Türkçe öğrenmenin temel bir hak olduğunu belirtiyorlar. Irkçılık kısaca budur. Kendi ulusu için istediği hakları, örneğin dil, kültür haklarını, başka bir halk için, başka bir ulus için layık görmemek. Bu ırkçı ve sömürgeci zihniyet insanları ve kurumları çifte standartlı düşünmeye ve davranmaya zorlamaktadır.

Bülent Ecevit gibi Türk siyaset adamları ve aydınları, Batılı devletleri, Batı Kamuoyunu, Bulgaristan Türklerine yapılan baskı ve zulmü yeterince protesto etmemelerinden dolayı çifte standartlı olmakla suçlamaktadır. Bu kişiler bu tür suçlamalar yaparken bile kendi çifte standartlarını gizleyememektedirler. Zira Türkiye'de Kürtlere yapılan baskı ve zulüm, Bulgaristan'da Türklere yapılan baskı ve zulümden kat kat ağırdır. Türk siyaset adamları ve Türk aydınları kendi devletlerinin Kürtlere karşı uyguladığı baskı ve zulmü eleştirmedikleri, bu ırkçı ve sömürgeci uygulamalara karşı çıkmadıkları, bunlarla mücadele etmedikleri, baskı ve zulüm politikalarını benimsedikleri sürece, yani çifte standartlı kaldıkları sürece, Bulgaristan Türkleri hakkındaki istemleri de Batı'da ciddiye alınmayacaktır. Zira Batı son yıllarda, Kürt sorununu daha yakından kavramaya başlamıştır. Batının demokratik kurumlarının ve demokratik kamuoyunun Kürt sorununa ilgisi gündün güne artmaktadır ve ilgi yoğunlaşarak sürmektedir.

Kürt sorunu azınlık sorunu değildir. Azınlık haklarıyla ilgili bir sorun değildir. Kürt sorununun temelinde, Kürt ulusunun ve Kürdistan'ın, emperyalist güçlerce ve Ortadoğu'daki işbirlikçilerince bölünüp parçalanması, paylaşılması ve Kürt ulusunun bağımsız devlet kurma hakkının gasbedilmesi yatar.

Bu konuyla ilgili olarak, son zamanlarda vurgulanılan bir kavrama da dikkat çekmek gerekir. Erdal İnönü gibi, Coşkun Kırca gibi, Kürdistan'da uygulanan Türk sömürgeciliğinin ve ırkçılığının has isimleri "pankürdizm" diye bir kavramdan söz etmeye başladılar. Erdal İnönü, Kürt sorununu programlarına almayacaklarını, alırlarsa bölücülük, ayrımcılık yapmış olacaklarını söylüyor. Kürdistan'ın İngiliz ve Fransız Emperyalizmiyle işbirliği yapılarak bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması karşısında en ufak bir eleştiri getirmeyen ırkçı ve sömürgeci Türk siyaset adamları ve yazarları, Kürtlerin derlenmelerini ve toparlanmalarını, birbirlerinden haberdar olmaya başlamalarını "pankürdizm" diye suçlamaları çok ibret verici bir davranıştır. Bunların Kürtlere önerdikleri statü köleliktir. Bu bakımdan, 14-15 Ekim 1989 günleri Paris'te toplanan "Kürtler: İnsan Hakları ve Kültürel Kimlik" konulu toplantıya katıldıkları için

Kürt kökenli yedi milletvekilini partiden ihraç etmişlerdir. Daha önce de Türkiye AT Karma Parlamento Komisyonu'nda Kürtlerle ilgili bir konuşma yapmasından dolayı Kürt kökenli bir milletvekili daha ihraç edilmişti. Türk ırkçılığının ve sömürgeciliğinin has partisi CHP'nin bir uzantısı olan SHP'nin bu tavırları hiç sürpriz değildir. Zira bu parti politikalarının halk yığınlarının arzularına ve isteklerine göre değil resmi ideolojiye göre, "hassas çevreler"e göre oluşturmaktadır. "7 değil 57 milletvekili de partiden ayrılrsa, oralardan hiç milletvekili gelmese de bunların partiden ihraç edilmeleri gerekir. Bu ulusal bir sorundur." sözü bunu anlatmaktadır.

Fakat, bu ırkçı ve sömürgeci politikanın uygulanmasında Kürtlerin kullanılması, Kürtlerin de (!) buna pek teşne olmaları insanlık adına utanç verici bir davranıştır. Yüz kızartıcı bir davranıştır. 1989 yılı Aralık ayı başlarında, Brüksel'de toplanan Batı Avrupa Birliği Parlamenterler Meclisi toplantılarına gözlemci olarak katılan SHP'li üyelerin gösterdiği tavır bunun çarpıcı bir örneğidir. Batı Avrupa Birliği Parlamenterler Meclisi, "Kürtler yaşadıkları ülkelerde idari ve kültürel özerkliğe sahip olmalıdırlar" biçiminde bir karar almıştır. SHP'li üyeler bu karara karşı çıkmışlar ve bu kararı bozmaya çalışmışlardır. "Biz Türkiye'de çok rahatız, özerklik falan istemiyoruz" demişlerdir. Biz özerk olmak istemiyoruz, biz köle kalmak istiyoruz diye yırunan bu SHP'lilere Batı Avrupalı parlamenterler küçümseyerek bakmışlardır. Bu Kürtlere (!) insan hakları, demokrasi ve özgürlük dersleri de vermeyi ihmal etmemişlerdir. (Cumhuriyet 6 Aralık 1989) SHP'nin bu tür toplantılara Kürt kökenli (!) milletvekillerini göndermesi, elbette, bilinçli, hesaplı bir politikadır. Türk ırkçılığının ve sömürgeciliğinin çirkin bir görünümüdür. Kürtler özerk olmalıdır diyeni, bu tür konuşmalar yapılan toplantılara katanları partiden ihraç ediyor, "özerklik falan istemiyoruz, köle kalmak istiyoruz" diyebilecek olanları da Kürt sorununun konuşulduğu benzer toplantılara gönderiyor. Hatta hükümet bu görevi sosyaldemokrat (!) olduklarından sadece, SHP'lilerin üstlenmesini istiyor.

Burada, kısaca, ırkçılık üzerinde durmakta yarar vardır. ırkçılığı, her zaman, bir zamanlar ABD'de olduğu gibi, veya Güney Afrika'da olduğu gibi yerleşme mahallerini ayırmak, okulları ayırmak, kahvehaneleri ayırmak, plajları ayırmak vs. olarak anlamamak gerekir. Türk usulü ırkçılık da böyle oluyor. Devlet terörü kullanarak Kürt kültürünü yok etmek ve Kürtlere Türk dilini ve Türk kültürünü dayatmak. Kürt dilinin ve Kürt ulusunun varlığını inkar etmek, herkesi Türk saymak. Bu tür ırkçılığın dünyada bir eşi daha yoktur. Bu nitelikleriyle, örneğin, Güney Afrika'da uygulanan ırkçı politikadan çok daha yıkıcı, parçalayıcı ve gerici dir. Kürdistan'da uygulanan Türk sömürgeciliğinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Klasik Sömürgelerin Tasfiyesi ve Kürdistan

Klasik sömürgelede Kürdistan arasında çok önemli bir fark daha vardır. Birinci Dünya Savaşı sonunda, Milletler Cemiyeti çerçevesinde sömürgeler kurulurken, daha doğrusu sömürgelerin yeni statüleri belirlenirken, bunun sonsuza dek sürecek bir çözüm olduğu düşünülmemiştir. Emperyalist ve sömürgeci devlet, sömürgecinin ekonomik, siya-

sal ve idari yapısını güçlendirdikten sonra, oradan ayrılacak, oraya bağımsızlık verecektir. Bu süreç içinde halkı "medenileştirme" görevini de yerine getirmiş, yerli halkı medenileştirmiş olacaktır. Örneğin, Afrika'da silahlı mücadeleler sonucunda bağımsızlık kazanmış ülke sayısı azdır. Afrika'daki bağımsızlıklar daha çok, anayasal görüşmeler sonucunda kazanılmıştır. Kürt ulusuna dayatılan çözüm ise, değişmesi hiç istenmeyen bir çözümdür. Kürt ulusunun sonsuza kadar, kişiliksiz, köle, bölünmüş, parçalanmış, paylaşılmış, birbirlerinden tecrit edilmiş kalması istenmektedir. Bu bakımdan, Kürdistan'ın siyasal statüsü sömürgelerden bile daha aşağıdadır. Kürdistan sömürge bile değildir. Kürt kişiliği ve Kürdistan kişiliği yoktur.

Klasik sömürgelerin oluşturulmasına neden olan olaylar elbette, Kürdistan içinde söz konusudur. Kürt sorununu, Kürdistan sorununu belirleyen bunlar değildir. Kürdistan'ın klasik sömürgelerde görülenlerden çok daha ağır sorunlarla karşı karşı bırakılmış olmasıdır. 19 Yüzyıla bakalım. Sömürgeciliğin başlamasına neden olan olayların başlıcaları şunlardır. Bir kere endüstrileşen ülkeler hammadde gereksinimi duyuyorlar. Petrol, demir, krom, kauçuk vs. gibi ham maddeler ise ancak, Ortadoğu, Uzakdoğu, Orta ve Güney Amerika, Afrika gibi kıtalarda bulunuyor. Bunlar ister istemez o kıtalara, o bölgelere olan ilgiyi arttırıyor: Avrupa'nın endüstrileşmiş ülkelerinde üretilen mallar için yeni pazar alanları da gerekliydi. Hammadde deposu olan bu ülkeler, yeni pazar alanları olarak da düşünülüyor.

Endüstrileşmiş ülkeler arasında bu bölgelere ulaşma konusunda önemli bir rekabet başlıyor. Bu devletler "o bölgeyi ben almazsam, başkaları alacak" anlayışı içine giriyor. Bu bakımdan mümkün olduğu kadar erken davranıp, bölgeyi kendi ekonomisine bağlamanın yollarını arıyor. Teknisyenlerini, idarecilerini, tüccarlarını, eğitimcilerini, din adamlarını, güvenlik görevlilerini, vs. oraya göndermeye başlıyor. Burada, sömürgeciliği doğuran önemli bir neden daha ortaya çıkıyor. İnsanlarını yerlilere, yamyamlara, Kızılderililere karşı koruma önemli bir gerekçe olarak ortaya çıkıyor. Bu da güvenlik güçlerinin oradaki sayısının artmasına neden oluyor.

Bütün bunların ötesinde herhangi bir bölgenin sömürgeleştirilmesinde veya o bölgenin emperyalizmin etkisi altına alınmasında bazı stratejik nedenler de rol oynuyor. Örneğin 1960'lı yıllarda ABD'nin Vietnam ile ilişkilerini bu ilişkiler çerçevesinde değerlendirmek daha yerinde bir harekettir. Burada, doğal kaynakları sömürmek, bölgeyi pazar olarak değerlendirmek temel amaç değildir. Temel amaç stratejiktir. Vietnam'ı denetim altında tutan bir güç, tüm Uzakdoğu'yu denetleme olanağına sahip olmaktadır. Vietnam'ı denetleme gücünde meydana gelen bir kayıp ise, tüm Uzakdoğu'daki etkinliğinin azalmasına neden olacaktır. Bu ABD dış politikasında "Domino Teorisi" olarak adlandırılıyor. Güneydoğu Asya ülkelerinden herhangi birinde meydana gelen bir devrimci hareket sonunda, ülke, devrimcilerin, komünistlerin eline geçerse, öteki ülkelerdeki yönetimlerde, zaman içinde, sırayla, devrimcilerin eline geçer. ABD dış politikası Güneydoğu Asya'da tümüyle geriler.

Bu özellikleri Kürdistan'ın sömürgeleştirilmesi sürecinde de izlemek mümkündür. Kürdistan'ın petrol kaynakları, su kaynakları, bakır, demir, fosfat, kömür kaynakları ve öteki doğal zenginlikleri, "ben ele geçirmesem başkaları ele geçirecek" anlayışı, oradaki "soyumu koruyorum" düşüncesi sömürgeleştirme olayında çok önemli hareket noktalarıdır. Fakat bugün Kürt sorununu belirleyen, bu özellikler değildir. Sorunu belirleyen

Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılmasıdır. Yani sömürgeleştirmenin ve sömürge politikalarının çeşitli devletler tarafından ortaklaşa uygulanmasıdır. Ve bu süreçten stratejik bir çıkar umulmasıdır.

Sömürgeciliğin bir devlet yerine birkaç devlet tarafından uygulanmasını bir nicelik sorunu olarak değerlendirmemek gerekir. Sömürgeciliğin birkaç devlet tarafından, Kürdistan'da olduğu gibi dört devlet tarafından ortaklaşa uygulanması, sömürge-sömürgeci ilişkilerinin niteliğini, içeriğini de değiştirmektedir. Bunu "sömürge bile olmayan bir ülke", "sömürge bile olmayan bir ulus" kavramlarıyla ifade etmeye çalışıyoruz.

"Balkanlaştırma" politikası ile Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması olayını da birbirlerine karıştırmamak gerekiyor. "Balkanlaştırma" da bir çeşit böl-yönet politikasıdır. Burada birbirine düşman halklar yaratılarak, bu halkların yaşadığı bölge siyasal bakımdan istikrarsız bir hale getirilir. Bu halklar aynı bölgede birbirleriyle yan yana veya iç içe yaşayan halklardır. Bu halklar arasında çelişkiler yaratılır ve bu çelişkilerin derinleştirilmesi sağlanır. Halklar birbirlerine düşman edilir. Bu aslında emperyalist devletlerin bölge üzerindeki çıkar çatışmalarının bir göstergesidir. Halbuki, Kürdistan'ın bölünmesi parçalanması ve paylaşmasında tam zıt bir sürecin yaşandığını görüyoruz. Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletler, bu çıkarlarını sürdürürebilmek için birbirleriyle işbirliği yapmak zorundadırlar. Fakat Kürt ulusal güçleriyle bu sömürgeci devletler arasında bir çelişki olduğu zaman istikrarsızlık başka bir yönden yine oluşmaktadır. Bu sömürgecilerin düşüncelerine ve eylemlerine rağmen oluşan bir istikrarsızlıktır.

Kürdistan Üzerinde Emperyalist Bölüşüm Mücadelesi 1915-1925

Böl-yönet politikası elbette emperyalizmin politikasıdır. Fakat, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde bölünen Kürdistan'dır, parçalanan ve paylaşılan Kürt ulusudur. 1923 Lozan Antlaşmasının en önemli yönlerinden biri Kürt ulusu ve Kürdistan üzerinde yürütülmüş bir emperyalist bölüşüm antlaşması olmasıdır. Bu bakımdan Lozan Antlaşması Kürtler ve Türkler açısından son derece farklı şeyler ifade eder. Lozan Antlaşması Türkler için bağımsız bir devletin kurulmasıdır. Bağımsız Türk Devleti'nin uluslararası bir antlaşmayla garanti altına alınmasıdır. Kürtler için ise esarettir, köleleşmenin, sömürgeleşmenin kurumlaşmasıdır., Kürdistan'da devletlerarası sömürge sisteminin kurulmasıdır. Tarihe her zaman sınıf mücadelesi açısından bakınak, etnik grupların istek ve iradelerini gözden uzak tutmak, olayları her zaman çözümleyici olamıyor. Tarihe etnik gruplar açısından, onların istek ve iradeleri açısından da bakmak gerekir. Örneğin Türk-Yunan Savaşı'na Yunanlılarla Türklerin bakış açıları çok farklıdır. Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nun durumunu Araplarla Türkler çok farklı olarak anlatmaktadırlar. Ermeni sorunu konusunda Ermenilerle Türklerin görüşlerinin çok farklı olduğu bilinmektedir. Bunun gibi Osmanlı tarihine, Bulgar ve Romen tarihçileriyle Türk tarihçileri çok farklı yorumlar getirmektedirler. İran-İrak Savaşı'nda, İranlıların ve

Arapların getirdiği yorumların çok farklı olduğu yine yakından bilinmektedir. Öyleyse Kürtler kendi tarihlerini bizzat kendileri araştırmak, incelemek durumundadırlar. Türk üniversitesinin, Türk basınının, Türk eğitim kurumlarının, Türk aydınlarının ürettiği bilgiyle Kürt tarihi yazılamaz. Türk üniversitesi, Türk yazarları ancak, sömürgeciliği sürdürme ve haklı gösterme doğrultusunda bilgi üretebilirler. Örneğin Kürtlerin Türklüğü hep bu kategoriler tarafından anlatılmıştır.

Olaylara etnik gruplar açısından bakmanın çok önemli olduğunu bir kere daha belirtelim. Dikkat edilirse, zaten herkes böyle yapıyor. Örneğin olaylara sınıf açısından baktığını vurgulayan Türk Marksistleri ve "Türk Marksistleri" olarak bakıyorlar. Olaylara sınıf açısından bakmak Kürt kimliğiyle bakmak konusunun ihmal edilmesini getirmemelidir.

Böl-yönet politikasıyla ilgili olarak şunlar söylenmelidir. Böl-yönet politikasının hedefi olmak, bir ulusun tarihinde uğrayabileceği en büyük felaketlerden biridir. Çünkü böl-yönet politikası ulusun beynini dağıtmaktadır, iskeletini parçalamaktadır. Böylesine güçlü bir darbe yiyen halk, bir daha kendini kolay kolay toparlayamamaktadır. Kürt toplumu 17. yüzyılın ilk yarısında böyle bir felaketle karşılaşmıştır. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde bu felaket daha da ağırlaşmış, derinleşmiştir. Kürtler 70 yılı aşkın bir zamandır böl-yönet politikasının yarattığı tahribatı aşmaya çalışmaktadır. Dünyanın demokratik kamuoyuna, böyle bir politikanın haksızlığını anlatmaya gayret etmektedir. Ermeni sorununun temelinde de böyle bir bölünme ve paylaşılma yatar. Ermeniler de İran ve Osmanlı İmparatorluğu, daha sonra da Çarlık Rusyası ve İran arasında bölünmüş ve paylaşılmış bir halktır.

1920'li yıllarda, Türk-Yunan ve Türk-Ermeni savaşları sırasında, Kemalistlerin İngilizlerle mücadeleleri, aslında, Kürdistan'dan daha fazla pay kapma mücadelesidir. Emperyalist ve sömürgeci bir mücadeledir. Kemalistlerin İngilizlere karşı sürdürdüğü bu mücadelenin anti-emperyalist hiçbir özü yoktur.

Bir ulus için böl-yönet politikasına hedef olmaktan daha ağır ne olabilir? Belki çok şiddetle bir deprem olur, ulusa bağlı 20 milyon kişi veya 30 milyon kişi ölümlerle karşı karşıya gelebilir. Dışarıdan gelen fizik baskuların ağırlığı karşısında halk tamamen yok olabilir. 16. yüzyılın başlarında Orta ve Güney Amerika'da, 18. ve 19. yüzyıllarda Kuzey Amerika'da yaşandığı gibi. Ateşli silahlarla gelen İspanyol ve Portekiz sömürgecileri ve öteki Avrupalılar, Kızılderili Aztek, İnka ve Maya medeniyetlerini ve kültürlerini yok etmişlerdir, halkları yoketmişlerdir. Bunlar kuşkusuz, o halkların tarihinde yaşanan çok ağır felaketlerdir. Fakat böl-yönet politikasının hedefi olmak, en az bunlar kadar ağır sonuçlar ortaya çıkarmaktadır.

Kürdistan tarihinde çok önemli dönüm noktaları vardır. Örneğin Guti-Asur, Med-Pers ilişkilerinin, Urartuların bu ilişkilerdeki konumlarının incelenmesi önemlidir. M.Ö. 3100 yıllarından itibaren Gutiler hakkında bilgi vardır. Ve Gutiler Mezapotamya'nın yerli halklarından biridir.

Asurluların Kürt ülkesini ele geçirmesi, bir tablette yazıldığı gibi, o günün adıyla, "Ağrı Dağı'ndan Harran'a kadar tüm Guti ülkesinin kana boyanması" önemli bir olaydır. M.Ö. 600 yıllarında ise Medler Asur egemenliğine son vermiştir.

7. yüzyıl Kürtlerin tarihinde çok önemli bir dönüm noktasıdır. Bu, Kürtlerin

Müslümanlaşmaları sürecidir. Bilindiği gibi Kürtler İslam ordularıyla, İslam Halifesi Hz. Ömer zamanında, 640 yıllarında karşılaşmışlardır. Bu karşılaşmanın kanlı geçtiği de bilinmektedir. O halde şu konular elbette araştırılacaktır. 7. Yüzyıla kadar Kürtler, hangi toplumsal ve siyasal düzen içinde yaşıyorlardı? Ekonomik düzenleri neydi? Ne ekip ne biçiyorlardı? Nasıl ekip nasıl biçiyorlardı? Ne gibi üretim araçları ve üretim teknikleri kullanıyorlardı? Müslüman olmalarından önce dinsel yaşantıları neydi? Müslüman olmalarından önce Kürtlerin ne gibi toplumsal ve siyasal kurumları vardı? Müslümanlık bu kurumları nasıl değiştirdi? Bunlar Kürdistan tarihinde incelenmesi gereken çok önemli konulardandır.

11. Yüzyıl Kürtlerin tarihinde yine çok önemli olan bir dönüm noktasıdır. Çünkü Kürtler, 11. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Orta Asya'dan gelen Oğuz Türkleriyle karşılaşmışlardır. Bu karşılaşmanın nasıl olduğu ve sonuçlarının araştırılması önemlidir. Oğuzlarla karşılaşmaya kadar, Kürtlerin ekonomik ve toplumsal düzenleri neydi? O zamana kadar Kürtlerin ne tür toplumsal ve politik kurumları vardı? Dinsel yaşantıları nasıldı? Türklerle karşılaşma süreci bunları nasıl değiştirdi? vs.

13. ve 14. yüzyıllar Kürtlerin tarihinde yine önemli dönüm noktalarıdır. Kürtler bu sefer Moğollarla ve Timur'un akımlarıyla karşılaşmışlardır. Bu karşılaşmaların ve sonuçlarının Kürtler ve Kürdistan üzerinde yaptığı etkilerin araştırılması şüphesiz çok önemli olmaktadır. 16. yüzyılın ilk çeyreğinde cereyan eden olaylar Kürtler için yine önemlidir. Bu, Kürdistan'ın önemli bir bölümünün Osmanlı İmparatorluğu'na katıldığı dönemdir. 1514'de İran İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu arasında Çaldıran'da yapılan savaş sonunda Kürtlerin önemli bir bölümü, İdris-i Bitlisi'nin düşünce ve eylemi sonunda Yavuz Sultan Selim'in, yani Osmanlı Padişahının egemenliğini tanımıştır.

17. yüzyıl Kürtlerin tarihinde yine önemli bir dönüm noktasıdır. Çünkü 17. yüzyılın ortalarında Kürdistan, Osmanlı İmparatorluğu ve İran arasında ikiye bölünmüştür. Ondandır da bölünme ve parçalanma süreci derinleşerek, ufanarak sürüp gitmiştir. Bu bölünmenin nedenleri nelerdir? Bölünmeyi ve bölmeyi düşünenler kimlerdir? Bölünme ve paylaşılma nasıl gerçekleştirilmiştir? Bölünme, parçalanma ve paylaşılma, Osmanlı ve İran politikalarının üretilmesinde ne gibi kolaylıklar sağlamıştır? Kürtlerin içinde bulunduğu zaaf nedir? Düşmanlar, Kürtlerin hangi zaaflarından yararlanarak, onlara böl-yönet politikası uyguluyorlar? vs.

19. yüzyılın ilk çeyreğinde Kürdistan'ın İran İmparatorluğu içinde kalan kesiminin ikiye ayrıldığını görüyoruz. İran ve Rus Çarlığı arasında yapılan savaşlar sonunda, Kürdistan'ın Kuzeybatı taraflarında önemli bir toprak parçasının Rus İmparatorluğu'na katıldığını görüyoruz. Bütün 19. yüzyıl boyunca, Osmanlı Devleti'yle Kürtler arasında da mücadeleler vardır. Bu bakımdan bu yüzyılda gerçekleşen olaylar da Kürt tarihi açısından önemli olaylardır.

Ana hatlarıyla kısaca belirtilen bu dönemler de çok önemli olmasına rağmen, bugünü belirleyen esas olaylar Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde meydana gelen olaylardır. Bugün bir Kürt sorunu varsa, veya Kürt Sorunu günümüze kadar gelmişse, bunu belirleyen esas olaylar 1915-1925 yılları arasında cereyan etmiştir. Bu Kürdistan üzerinde emperyalist bölüşüm mücadelesinin yapıldığı ve bu bölüşümün gerçekleştirilmiş olduğu bir dönemdir. Bu sırada, Kürtlerin bağımsız bir devlete sahip olup olmadıkları önemli değildir. Yani, "o dönemde bağımsız bir Kürt Devleti zaten

yoktu" veya, "Kürtler hiçbir zaman bağımsız bir dev ete sahip olamadılar" anlayışı hiçbir şey ifade etmez. Düşünelim ki, 1885 de Afrika, Avrupalı emperyalistler tarafından bölüşüldü ve sömürgecilik daha da kurumlaştırıldı. Fakat bu süreç, Afrika'da bağımsız devletlerin varlığına son verilerek gerçekleştirilmedi. Sömürgecilik, Afrika'da henüz devlet aşamasına ulaşmamış toplumlar, geleneksel toplumlar üzerinde yürütüldü. Sınırlar adeta cetvelle çizildi. Afrika metre metre bölüşüldü.

O halde şu soruların sorulması ve cevaplarının aranması çok önemli görevler olarak ortaya çıkmaktadır. Kürtler'in 20. yüzyılın ilk çeyreğinde böylesine ağır bir emperyalist bölüşüm politikasının hedefi olmasının nedeni nedir? Bu politikayı kimler, hangi devletler düşünmüşlerdir? Bu politika nasıl uygulanmıştır? Kürdistan üzerinde böl-yönet politikasının uygulanması hangi devletlerin çıkarlarının üretilmesine hizmet etmiştir? Neden Irak sömürgesi, Ürdün sömürgesi, Suriye sömürgesi vs. gibi bir Kürdistan sömürgesi kurulmamış da Kürdistan yeni kurulan sömürge devletler (Irak, Suriye) ve eski devletler (Osmanlı İmparatorluğu'nun devamı olarak Türkiye ve İran) arasında paylaştırılmıştır? Kürtler ne tür bir zaaf içindedirler ki, böl-yönet politikasının hedefi olmuşlardır?

Aslında, Arapların da aynı politikayla fakat başka bir biçimde parçalandığını yukarıda belirtmiştik. Kürtlerin farklı bir parçalanmaya ve paylaşılmaya uğramalarının temel nedenleri, "zaaf"ın ötesinde, o günkü toplumsal yapının, iç ve dış güçlerin dengesiyle ilintilidir. Arapların da bölündüğünü, fakat, ayrı ayrı devletler ve manda (sömürge) devletler oluşturduğunu unutmamak gerekir.

20. yüzyılın ilk çeyreğine bakalım. Osmanlı İmparatorluğu dağılmak üzere. İmparatorluk içindeki halklar kendi kaderlerini tayin sürecine girmişler. Araplar, Arnavutlar, Bulgarlar, Ermeniler, Kürtler vs. İngiliz ve Fransız emperyalizminin bölgede önemli çıkarları var. Almanlar ve İtalyanlar da yeni çıkarlar peşinde. Çarlık Rusyası'nın çıkar çatışmaları içindeki etkinliği büyüktür. 1917 Bolşevik Devrimi ile dünya alt-üst oluyor. İşte Kürdistan sorunu Ortadoğu ve dünya dengesi içinde ele alınmalıdır. Dağılma sürecine giren Osmanlı Devleti, Rumlar, Ermeniler, Yahudiler, Bulgarlar, Araplar, İngiliz Emperyalizmi, Fransız Emperyalizmi, Alman Emperyalizmi, Çarlık Rusyası, Bolşevik Devrimi, İttihat ve Terakki, Enver Paşa, Mustafa Kemal, Kuvai Milliye, Hilafet vs... Bütün bu kategoriler ve bunların birbirleriyle ilişkileri çerçevesinde Kürt sorunu nerede durmaktadır? Bu ilişkilerin mümkün olduğu kadar etraflı bir biçimde ve zengin olgularla açıklanması gerekir. Burada, sadece, Kuva-i Milliye'nin İngilizlerle ve Fransızlarla veya Bolşevik'lerle ilişkilerinin açıklanması yetmez. Aynı zamanda, aynı dönemde, Bolşeviklerin İngiltere'yle ilişkilerinin ve bu ilişkilerin sonuçlarının açıklanması da gerekir.

Türkiye de resmi beyanlarda, basında, yazarlar arasında, siyasal parti çalışmalarında, Kürt sözcüğü kullanılmaz. Daha çok "bölücüler" sözcüğü kullanılır. Bu tavır ve davranış, aslında, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, Kürdistan üzerinde ve Kürt ulusu üzerinde uygulanmış "böl-yönet ve yoket" politikasını gizleme, bu politikanın ve sonuçlarının halkın bilincine çarpmasını önleme çabası olarak değerlendirilebilir. Bölünen Kürdistan'dır. Parçalanan ve paylaşılan Kürt ulusudur. Ve bölücüler, İngiliz emperyalizmi, Fransız emperyalizmi, Kemalistler ve İran Şahıdır. İngiliz ve Fransız emperyalizmiyle yoğun işbirliği ve güçbirliği içinde bulunan Araplardır, 19. yüzyılın ilk yarısında, Çarlık Rusyası ile İran arasında yapılan savaşlarda, Doğu Kürdistan'ın kuzey taraflarının

da Çarlık Rusyası'nın egemenliğine geçtiğini yukarıda belirtmiştik.

Türkiye'de bayram nutuklarında, devlet ve hükümet yöneticileri ve siyasal parti yöneticileri tarafından söylenen, "Türkiye'yi bölüp parçalamak istiyorlardı, Türk ulusunu yeryüzünden ve tarihten silmek istiyorlardı, Türk ulusunu köleleştirmek istiyorlardı, asırlar boyunca bağımsız ve hür yaşamış Türk ulusunu esaret altına almak istiyorlardı..." biçimindeki sözler, yine Kürt ulusuna karşı yürütülen "Böl-yönet ve yoket" politikasını gizleme amacını taşımaktadır. Halkın bu politikalar etrafından bilinçlenmesini engellemek, Kürt insanının bunları sorgulamasını, bu konular üzerinde düşünmesini engellemek temel bir amaç olarak belirmektedir.

Sık sık kullanılan "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" sloganı da öyle... "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" sloganı, Kürt ulusuna dayatılan bölünme, parçalanma ve paylaşılmanın sonsuza kadar sürdürülmek istendiğini anlatmaktadır. Bu sloganın ısrarla tekrarlanmasının en önemli amacı budur. "Böl-yönet ve yoket" uygulamalarını ve bu uygulamalarının sonuçlarını gizlemeye çalışmaktır. Çeşitli milletlerden, Türk, Arap, Rum, Ermeni, Sırp, Hırvat, Romen, Bulgar, Kürt, Çerkez, Laz,... gibi çeşitli milletlerden oluşan Osmanlı İmparatorluğu için "kozmpolit bir imparatorluk" deniyordu. Bu milletlerden en az ikisini barındıran Türkiye Cumhuriyeti nasıl "milli" oluyor? Türk artı Kürt eşittir Türk, sonucuna nasıl varılabiliyor? Türk ve Kürt'ün toplamları yine Türk artı Kürt değil midir?

Birinci Dünya Savaşı'ndan yani Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmasından sonra, Türk-Yunan ve Türk-Ermeni savaşları sürecinde, Koçgiri'de Türk-Kürt Savaşı ve Güney Kürdistan'daki Kürt-İngiliz savaşları sürecinde, Kürdistan bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmıştır. Ve böylece Türkiye, İran, İngiltere (Irak), Fransa (Suriye) gibi devletler birer Kürdistan'a sahip olmuşlardır. Bu devletlerden bir kısmının inanda (sömürge) devletler olduğunu yukarıda belirtmiştik.

Kürdistan'ın neden bölündüğü ve paylaşıldığı, Kürdistan üzerinde neden emperyalist bölüşüm politikası uygulandığı, bu uygulamaların ne gibi sonuçlar ortaya çıkardığı, incelenmesi, irdelenmesi gereken çok önemli tarihsel bir olaydır. Bu konu elbette, geniş bir olgusal zenginlik içinde, detaylı bir şekilde, enine boyuna incelenmelidir. Fakat, bu çalışmanın amacı bu değil. Amacın, sorunun bazı yönlerine dikkat çekmek ve sorular sormak olduğunu İncelemenin Giriş bölümünde de açıklamıştım.

Kürt Sorunu'nun Odak Noktası: Kürdistan'ın Bölünmesi, Parçalanması ve Paylaşılması, Kürt Ulosu'na Böl-Yönet ve Yoket Politikasının Uygulanması

Kürdistan Ortadoğu'nun ortasındadır. Ortadoğu'nun ortasındaki bir ulusun bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması çok anlamlı bir olaydır. Kürdistan'ın neden bölündüğü ve parçalandığı, Kürdistan'ın neden paylaşıldığı, Kürt ulusuna neden böl-yönet politikası uygulandığı bizler için sır değildir. Başta Kürdistan'ın petrol kaynakları olmak üzere bütün nedenleri, "böl-yönet ve yoket" sürecini aşağı yukarı biliyoruz. Bu bakımlardan klasik sömürgelerde görülen "böl-yönet" politikası Kürdistan'da "böl-yönet

ve yok et" biçimini almaktadır. Yokedilen, soykırma uğratılan başta Kürt ulusal özellikleridir. Kürt toplumu olma haklarıdır. Yokedilen, soykırma uğratılan Kürt ve Kürdistan kişiliğidir. Kürtlerin ulusal özellikleri ve ulusal değerleridir. Bütün devlet baskısına ve devlet terörüne rağmen Kürtler sindirilemiyorsa, köleleştirilemiyorsa, ulusal isteklerinin önü alnamıyorsa, o zaman da insanları fizik olarak yok etmektir, varlıklarını ortadan kaldırmaktır. Bu tür istekler için mücadele edenlerin fizik varlığı çeşitli operasyonlarla, devlet terörüyle ortadan kaldırılmaktadır.

"Böl-yönet" emperyalizmin politikası olmasına rağmen, "böl-yönet-yoket" emperyalizmin değil, emperyalizmin bölgedeki yerli işbirlikçilerinin politikasıdır. Emperyalizm işgal ettiği ülkelerdeki halkları, kültürleri yok etmez. Emperyalizm, sömürü alanlarını genişletmek, ürünlerine yeni pazarlar yaratmak politikasına dayalı olarak işgali altındaki yerlerde, toplumsal ve kültürel etkinliklere yardımcı olmamışsa da, gelişmelerine engel de olmamıştır, göz yummuştur. Kaldı ki, kültürel etkinliklere katıldığı da yer yer gözlenmektedir. Örneğin, İngilizler Irak'ta Kürtçe eğitim yapan okullar açmıştır. Fransızlar ise Suriye'de Kürtçe alfabe ve dergilerin yayınlanmasına, Kürt dilinin ve Kürt edebiyatının geliştirilmesi çabalarına karşı çıkmamışlardır. Öte yandan kimyasal ve biyolojik silahlar kullanarak halkı fiilen yoketmeye çalışmak, emperyalizmin değil, onun bölgedeki yerli işbirlikçilerinin uyguladığı politikalarıdır.

Mustafa Kemal 1930'lu yıllarda, Türk Tarih Kurumu üyelerine yaptığı bir konuşmada, Balkan uluslarının Osmanlı İmparatorluğu'na karşı yürüttüğü ulusal kurtuluş mücadeleleri hakkındaki düşüncelerini açıklıyor, "Biz Balkanları neden kaybettik?" diye soruyor. Cevabını kendisi veriyor. Balkan halklarının Slav araştırma kurumları kurduğunu, dilleri, edebiyatları, tarihleri ve kültürleri konusunda geniş araştırmalar yaptıklarını vurguluyor. Bu araştırmaların ve bu araştırmalar etrafında yapılan tartışmaların, o halkları ulusal bilince ulaştırdığını ve sonuç olarak Osmanlı Devleti'ne başkaldırdıklarını belirtiyor. (Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, Turhan Kitabevi, Ankara 1984, s.149)

Mustafa Kemal'in dil, kültür, milli şuur, milli tarih... gibi düşünceleri üzerinde dikkatle durulmalıdır. Yukarıda kısaca belirtilen düşünceler üzerinde de. Yukarıdaki düşüncelerden iki önemli sonuç çıkarılabilir. Birincisi boyunduruk altında yaşamak isteyenlerin, özgür, onurlu, herkesle eşit bir şekilde yaşamak isteyenlerin yapacaklarıyla ilgilidir. Bu halklar kendi tarihlerine, dillerine, kültürlerine, edebiyatlarına, sanatlarına sahip çıkmalıdır. Mustafa Kemal Cumhuriyetin kurulmasından sonra, Türk ulusu için böyle bir süreci başlatmıştır. Yeni Türk alfabesi yapılmış, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu gibi araştırma kurumları kurulmuştur. Üniversitelerde Türk dilini, Türk tarihini, Türk edebiyatını, Türk kültürünü, Türk sanatını araştıran, inceleyen bölümler, enstitüler faaliyete geçmiştir. Eğitim ve kültür politikalarıyla genç kuşaklar bu yönde yetiştirilmeye başlanmıştır. Bu konulardaki incelemelerin ve araştırmaların geliştirilmesi için, yurt dışına, devletin çeşitli olanakları kullanılarak, öğrenci gönderilmiştir. Türk basınına, kamu yönetimine bu doğrultuda çalışmalarını için direktifler verilmiştir.

Fakat bu konuşmadan veya benzer konuşmalardan ikinci bir sonuç daha çıkarmak mümkündür. O da şudur: Eğer herhangi bir ulusu boyunduruk altında tutmak istiyorsan, o halkı köleleştirmek ve kişiliksiz bırakmak istiyorsan, eğer herhangi bir bölgede, sömürgeciliğin sürüp gitmesini istiyorsan, bu senin temel bir politikan ise, o zaman o

ulusu alfabetize bırakacaksınız. O halkın veya ulusun dilini ve kültürünü yaşamasını yasaklayacaksınız. O dilin ve o kültürün gelişmesini engellemek için her türlü önlemi alacaksınız. Kısaca, o halkın ulusal bilince ulaşmasına engel olacaksınız. Çünkü ulusal bilince ulaştığı zaman, kendi tarihini, kendi hayatını yaşamak istemekte, sana başkaldırmaktadır. Çünkü, dili yasaklanan ve bu yasaklamanın bilincine varmayan bir halk, sindirilmiş, duyarsız hale getirilmiş, köleleştirilmiş bir halktır. Böyle bir halkın yaşadığı bir ülkede her türlü ekonomik ve politik sömürüyü sürdürmek mümkündür.

Dil ile ilgili yasaklamanın ruhsal boyutlarına daha yakından baktığımız zaman şunları ifade edebiliriz. Dili yasaklanan bir insanın dili koparılmış demektir. Bu yasaklama süreci insanların bedensel bütünlükleri yanında toplumsal ve ruhsal bütünlüklerini de parçalar. Sağlıksız, hasta, dengesiz, kendine güvenemeyen, kendini küçümseyen, devlet yöneticilerini olağanüstü derecede büyüten insanlar ortaya çıkar. Bu insanların oluşturduğu toplum, sağlıksız, hasta bir toplumdur. Böyle bir toplumu yönetmek son derece kolaydır. Emirlerle, dayakla, sopayla, tehditle, bu topluma her şey yaptırılabilir, toplum her yöne kolayca kanallene edilebilir. Bu toplumun sağlığına kavuşmasının tek yolu, yasaklamaların bilincine varması ve kendi kimliğini sorgulamaya başlamasıdır. Sömürge düzenini sarsan en büyük etken bu sorgulamanın gelişerek sürmesidir.

İşite, Kürt dilinin yasaklanmasını, Kürt dilinin, Kürt kültürünün, Kürt edebiyatının incelenmesinin engellenmesini, Kürt tarihinin araştırılmasına yasaklar konulmasını, Kürt kültürünün yaşanmasının engellenmesini bu çerçevede içinde değerlendirmek gerekir. Kürtlerin ulusal bilince ulaşmalarını engellemek için her şey yapılmalıdır. Her önlem alınmalı, uygulanmalı, her yol denenmelidir. Kürt diline, Kürt edebiyatına, Kürt kültürüne, Kürt tarihine, Kürt yaşantısına ilişkin hiçbir iz bırakılmamalıdır.

Böl-yönet politikası kuşkusuz emperyalizmin politikasıdır. Emperyalizmin yararıdır. Böl-yönet politikası emperyalizmin çıkarlarını koruyacak ve üretecek en elverişli ortamları oluşturmaktadır. Ortadoğu'nun ortasındaki Kürdistan bölünüp parçalanıp paylaşılmıştır. Bunun için Arap, Türk, Fars yöneticileri İngiliz emperyalizmiyle ve Fransız emperyalizmiyle işbirliğine girişmişlerdir. Bu ise Ortadoğu'da en az dört devletin ekonomik, politik ve askeri yapısını emperyalizmin çıkarlarına göre biçimlendirmiştir. Bu, 1917 Bolşevik devriminin getirdiği yeni düşüncelerin Çarlık Rusyası'nın sınırlarını aşmaması anlamına gelir. Önemli İngiliz sömürgesi Hindistan'ın, Hindistan'a gidiş yollarının güvenlik altına alınması demektir.

Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin prensibinin Ortadoğu'yu, coşturduğu bir dönemde, Kürdistan emperyalist bir bölüşüme tabi tutulmuştur. Çeşitli devletler tarafından uygulanan ortak politikalarla Kürt ulusu boyunduruk altına alınmıştır. Fakat bu durumların Bolşevikler tarafından kavranılmaması, kavranıldıysa duruma müdahale edilmemiş olması, Bolşevizmin en önemli zaaflarından biri olsa gerekir. Bu, teoriyle, yani Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin konusunda yazılanlarla, reel sosyalizm uygulamalarının birbirlerine ne kadar zıt yönde durduklarını da göstermektedir. Fakat, teoriye çok zıt yönde gelişen reel sosyalizm uygulamalarına, "işite Sosyalizm budur, Sosyalizm böyle olur." denmesi, resmi Sovyet ideolojisinin bunu herkese ve her kuruma kabul ettirmeye çalışması dünya Sosyalist sisteminin tıkanmasına ve Sosyalizme duyulan güvenin sarsılmasına neden olmuştur. Halbuki, teoriyle fiili durum arasında, neden bu kadar büyük bir zıtlık oluştuğunun, bu zıtlığın nasıl giderilebileceğinin olgulara dayalı olarak

açıklanması, uygulamanın eleştirisinin yapılması gerekirdi.

İşte bu bakımlardan, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Türk-Yunan ve Türk-Ermeni savaşları sürecinde, Kürt-İngiliz ve Kürt-Türk mücadelelerinin gelişmesi sırasında, sadece, Kemalistlerle İngilizlerin veya Kemalistlerle Bolşeviklerin ilişkilerinin araştırılması, irdelenmesi yctmez. Aynı zamanda, Bolşeviklerin İngiltere'yle, veya Fransa'yla ilişkilerinin gelişim çizgisinin incelenmesi de gerekir.

Devletlerarası Sömürge: Kürdistan

20. yüzyılın ilk çeyreğinde Ortadoğu tarihinin ve dünya tarihinin en trajik olgularından biri, Kürdistan'da uygulanmaya başlanan devletlerarası sömürge sistemidir. Bu tam anlamıyla bir trajedir. Çünkü trajedi, kendisine dayatılan kadere razı olmayan, o kaderle savaşmaya kalkışan insanların yaşadığı çaresizlikten doğar. Kürtler 20. yüzyılın ilk çeyreğinden beri, dünyanın en güçlü emperyalist devletleri ve onların bölgedeki yerli işbirlikçileri tarafından dayatılan bu kadere bozmak için yoğun bir ölüm-kalım mücadelesine girişmişlerdir.

Kimyasal ve biyolojik silahlara karşı sürdürülen ısrarlı ve kararlı mücadeleyi, ancak, "trajedi" sözcüğüyle ifade edebiliriz. Böylesine ısrarlı ve kararlı bir mücadele, giderek, çareyi elbette bulacaktır.

Burada, herhangi bir ülkenin sömürgeleştirilmesi nedenleri arasına çok önemli bir boyutun daha girdiğini görüyoruz. Bu da stratejik nedenlerdir. Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması sürecinin, yukarıda belirtilen dört devleti emperyalizmin çıkarlarına bağlayacağı açıktır. Çünkü, Kürtler'in özgürlükleri ve bağımsızlıkları için mücadele edecekleri, yerini, zamanını ve fırsatını yakaladıklarında başkaldıracakları açık bir gerçektir. Zira hiçbir ulus köleliğe ve yokolmaya razı olamaz. İşte bu başkaldırının bastırılması için yerel hükümetler hep, emperyalizmden medet umacaklar, onun yardımını isteyeceklerdir. Bu ise onları çok sıkı bağlarla emperyalizme bağlayacak, emperyalizmin etki alanı içine sokacaktır. Gerçekten 20. yüzyılın ilk çeyreğinden beri, Güney Kürdistan'daki ve Doğu Kürdistan'daki bütün Kürt başkaldırıları hep İngiltere'nin desteğiyle bastırılmıştır. Şeyh Said Kürt isyanında Kürtlere İngilizlerin yardım ettiği büyük bir aldatmacadır. Zira o yıllarda İngilizler Kürtlere karşı Güney Kürdistan'da kanlı bir savaş yürütüyorlardı. Ayrıca Ankara'dan Diyarbakır'a Türk Ordusu, demiryolları aracılığıyla Suriye üzerinden taşınmıştır. Suriye'nin o zaman bir Fransız sömürge olduğunu unutmamak gerekir. Fransa, Türk Ordusu'nun geçişine izin vermeseydi, başkaldırının yönü değişebilirdi. En azından böyle bir olasılıktan söz edilebilir.

Öte yandan, gerek emperyalist güçlerin kendi aralarındaki mücadeleleri, gerek bu güçlerle Ortadoğu'daki yerli işbirlikçilerinin arasındaki mücadelenin büyük bir kısmı Kürdistan üzerinde yürütülmüştür. Mücadeleler, Kürdistan'dan daha çok pay almayı amaçlamaktadır. Kürdistan'da devletlerarası sömürge sisteminin kurulması ise, çatışmayı önce uzlaşmaya, sonra işbirliğine dönüştürmüştür. Ve bu işbirliği devletlerarası sömürge sistemini kurumlaştırmıştır.

Kemalizmin Sloganları

Kemalistler, Kürdistan'ın bölünüp parçalanmasında ve paylaşılmasında emperyalistlerle çok yoğun bir işbirliği yaptıkları halde, "emperyalizme ve sömürgecilğe karşı ilk ulusal kurtuluş savaşını biz yaptık. Doğu'nun ezilen, sömürge halklarına önder olduk. Onlara ulusal kurtuluş ilhamını verdik..." demeyi de ihmal etmezler. Kürtler konusunun hatırlatılmasını ise hiç istemezler. Bu konuda tartışmadan bilinçli bir şekilde kaçarlar. Sizi, polisle, savcıyla başbaşa bırakırlar. Ama, "emperyalizme ve sömürgecilğe karşı ilk ulusal kurtuluş savaşını biz verdik." nakaratını da sürdürürler. Sizi polise ihbar ederek, cezaevine tıkmamanızı sağlayarak sesinizi kesmeye gayret ederler. Tek taraflı olarak, devamlı kendileri konuşurlar. Basında, TV de, Radyoda, eğitim kurumlarında, kıışlada, camide... her yerde. Örneğin Mustafa Kemal tarafından 1920'li yıllarda yazılanlar ve söylenenlerle, fiili durum arasındaki bu derin çelişkinin incelenmesi, elbette, ibret verici sonuçlar ortaya koyar.

Kemalistlerin Kürtlere karşı uyguladıkları ırkçı ve sömürgeci politikayı gizlemek için kullandıkları başka bir yol da Kürtleri ırkçılık yapmakla suçlamaktır. Kürtçe'nin ve Kürt kültürünün yasaklanması, her türlü yol kullanılarak, Kürtlere, Türkçe'nin ve Türk kültürünün dayatılması, yoğun bir asimilasyon sürecinin izlenmesi, Kürtçe insan ve köy isimlerinin değiştirilmesi, türkçeleştirilmesi, Kürtçe konuşana para cezası verilmesi, Kürtçeye ve Kürt kültürüne ait hiçbir iz bırakılmaması... Kemalistlere göre bunlar devrimi ve demokrasi yöntemleridir. Ama bir Kürt'ün gasbedilmiş ulusal haklarını talep etmesi, bunun için örgütlenmesi ırkçı, şöven bir davranıştır. Öte yandan, yukarıda sayılan fiilleri Bulgaristan Türkleri YAPIYORLARSA onlar, ırkçılığa, sömürgecilğe, faşizme, insanlık dışı uygulamalara başkaldıran ilerici insanlar olarak değerlendirilir.

Kürdistan gibi bölünmüş, parçalanmış ve her bir parçası ayrı ayrı devletler tarafından denetlenen, devletlerarası sömürge durumdaki bir toplumda, insan hakları kurumu nasıl çalışmaktadır? "Böl-yönet ve yoket" politikası izlenen, birbirlerinden neyin tarlalarıyla, dikenli tellerle, iz tarlalarıyla, gözetleme kuleleriyle vs. tecrit edilmeye çalışılan bir toplumda, insan hakları anlayışı nasıl işlemektedir? Bu konuyu da aşağıda incelemeye çalışalım.

İnsan Hakları ve Kürtler

Türkiye'de Kürtler, kamu özgürlüklerinden ve eşitlik ilkesinden, ancak, ulusal benliklerini, yani öz benliklerini, kişiliklerini reddettikleri sürece yararlanabilirler. Kürtlerin demokrasinin temel ilkesi olan eşitlik ilkesinden, insan haklarından ve kamu özgürlüklerinden, ekonomik ve sosyal haklardan yararlanabilmesi kendi öz benliklerini, yani Kürt benliklerini inkar koşuluna bağlanmıştır.

Bu, kuşkusuz bir dayatmadır. Bu dayatma, jandarma ve polis merkezlerinde, karakollarda ve cezaevlerinde baskı, zulüm ve işkence aracılığıyla ifade edilmektedir. Mahkemelerde, iddianamelerde, gerekçeli kararlarla duyurulmaktadır. Basın, TRT, kamu bürokrasisi, bu anlayışı egemen kılmak için kullanılmaktadır. Eğitim kurumları, din vs.

yine öyle.

Öz benliğini, yani Kürt benliğini inkar eden, Türkleşen, "Türküm, mutluym" diyen bir kişi herşey olabilir. İşçi, kapıcı, milletvekili, öğrenci, sporcu, kaymakam, vali, yargıç, iş adamı, asker, öğretmen, bakan, profesör... her şey. Fakat, Kürt kalarak, Kürt ulusal haklarını savunarak hiçbir şey olamaz. Böyle bir kişinin Türkiye'de olabileceği tek şey vardır: Sanık olmak, mahkum olmak.

Öz benliğin inkar edilmesi ise, köleleşme, kişiliksizleşme anlamına gelmektedir. Köleleşen ve kişiliksizleşen insanın pısrık ve saldırgan olacağı açıktır. Sömürgeci otoriteden gelen baskı ve dayatmalara karşı hep itaatkar olduğuna göre kime saldıracaktır? Elbette kendi yakınlarına, akrabalarına... Bunun için en küçük bir bahaneyi bile büyütecek, hemen alevlenecektir.

"Eşitlik" İlkesini Yorumlamada Çifte Standart

Eşitlik ilkesinden, insan haklarından ve kamu özgürlüklerinden, ekonomik ve toplumsal haklardan yararlanmanın öz benliğin inkar edilmesi koşuluna bağlanması ırkçı bir davranıştır. Çağ dışı bir davranıştır. Soykırımdır. Böyle bir dayatma Kürdistan'a sömürgeci bile düşük bir statü vermektedir. Böyle bir politika, insan haklarını korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan uluslararası yasalara, hukuk ve adalet anlayışına, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne, Helsinki Nihai Senedi'ne yüzde yüz aykırıdır. Bu ifadeler asimilasyoncu politikanın ve soykırımın boyutlarıyla ilgili olarak Türk yöneticilerinin, Türk basınının, Türk üniversitesinin... değerlendirmesi olarak da kabul edilebilir. Çünkü Türk devlet ve siyaset adamları, Türk basını, Türk üniversitesi, Bulgaristan'ın ülkesindeki Türk azınlığın, Türk toplumu olmaktan doğan haklarını çiğnemesini bu tür kavramlarla açıklamaktadır. Asimilasyon ve soykırım sürecini benzer kavramları kullanarak protesto etmektedir. Türk yöneticileri, Türk basını, Türk üniversitesi vs. gerek Türkiye'de gerek uluslararası forumlarda, Bulgaristan yöneticilerini, bu kavramlarla suçlamaktadırlar.

Burada çifte standartlı bir düşünce ve uygulama söz konusudur. Bulgaristan'da uygulanan asimilasyoncu ve soykırımcı politikadan şikayet etmek, fakat aynı politikanın çok daha ağırını, daha sistematik ve daha donatımlı olanını, kendi ülkesinde, uzun yıllardan beri Kürtlere karşı uygulamak. Bulgaristan'da Türklere karşı uygulanan asimilasyoncu politikaya karşı olmak, Türk Devleti'nin ve hükümetlerinin Kürtler'e karşı uyguladığı benzer politikaları ve devlet terörünü onaylamak, alkışlamak.

"Türkiye'de herkes eşittir, dil, ırk, farkı gözetilmeden herkese eşit muamele yapılmaktadır" ifadeleri gerek devlet ve siyaset adamları tarafından, gerek üniversite, basın, yazarlar tarafından aynen tekrar edilmektedir. Fakat bu ifadelerle ilgili değerlendirmeler de çifte standartlıdır. "Türkiye'de herkes din bakımından eşittir, fark gözetilmez", sözü şöyle değerlendirilmektedir. Türkiye'de Müslümanlar ibadetlerinde nasıl özgürseler Hıristiyanlar da öyle özgürdür. Rumların, Ermenilerin Kiliseleri, Yahudilerin Sinagogları vardır. Herkes ibadetinde serbesttir. Görüldüğü gibi, din bakımından fark gözetmemek anlayışı, önce birbirlerinden farklı olan dinleri saymakta, sonra da bu

dinler arasındaki eşitliği vurgulamaktadır. "Türkiye'de herkes eşittir. Dil ve ırk bakımından fark gözetilmez" sözü ise böyle değerlendirilmemektedir. Türkiye'de herkes Türktür, bütün Türkler eşittir. Dil bakımından hiçbir fark gözetilmez, denilmektedir. Burada diller konusundaki farklılık, çeşitlilik sayılmamakta, herkesin Türk olduğu ve bütün Türklerin eşit olduğu vurgulanmaktadır. Bu da eşitliğin ancak, türkleşme koşuluna bağlı olduğu anlamına gelmektedir. Halbuki, dil bakımından herkes eşittir, Türkçe'nin sahip olduğu haklara Kürtçe de sahiptir, denilmelidir. Eşitlik ancak böyle sağlanabilir.

"Kendini Türk kabul eden herkes Türktür." denilmektedir. İlk bakışta bu sözün bir hoşgörüyü içerdiği sanılabilir. Kendini Türk kabul etmeyenlere, örneğin, Kürdüm, diyenlere hoşgörü gösterildiği düşünülebilir. Bu kuşkusuz yanlış bir kanaattir. Böyle bir hoşgörü yoktur. Çünkü Türk resmi ideolojisine göre Türk olmak mecburidir. Kürt olmak yasaktır. Sadece Diyarbakır Askeri Cezaevinde, 1981-1984 yılları arasında, "Türküm, mutluyum" demedikleri, Kürt kimliklerini korumakta azimli oldukları için 40'ın üzerinde Kürt devrimcisi işkenceyle öldürülmüştür. Bu devrimciler kamuoyuna belirli bir mesajı ulaştırmanın bedelini, ancak, yaşamlarıyla ödemişlerdir. Veya bu kişiler, devlet terörüne karşı protestolarını, ancak, yaşamlarına son vermek suretiyle ifade etmişlerdir. Bu sayının aslında 40'ın çok üzerinde olduğu da bilinmektedir.

Birlik - Beraberlik Sloganı

Türkiye'de en çok kullanılan sloganlardan biri de birlik-beraberlik kavramları etrafında üretilmektedir. Devlet, hükümet ve parti yöneticileri, "Türk-Kürt kardeşdir, ayrılmaz bir bütündür. Et-urnak nasıl bir bütünsen, birbirlerinden ayrılmaz bir bütünsen, Türk-Kürt de öyledir. 1000 yıldır bu topraklarda beraber yaşıyoruz. Aynı dini paylaşıyoruz, din kardeşleriyiz. Müslümanız. Bizde ayırım gayrım yok, ülkeyi birlikte yönetiyoruz." diyorlar. Bu sözleri, kuşkusuz devlet resmen söylemiyor. Devlet bunları, özellikle yerel politikacılara, basın mensuplarına vs. söyletiyor. CHP-SHP geleneğinden ayrı olarak hemen hemen her politik yapı, MHP dahil, Türk-Kürt kardeşliğinden söz ediyor. O zaman sormak gerekir. Bu bölünmez bütün, 1920'li yıllarda nasıl parçalanmıştır? 17. yüzyılda nasıl bölünmüş ve paylaşılmıştır? Bugün neden İran'ın bir Kürdistan'ı var? Irak Kürdistan'a nasıl sahip olmuştur. Türkiye'nin neden bir Kürdistan'ı var? Suriye Kürdistan'ı ne demektir? Kürdistan'ın bölünüp parçalanmasında ve paylaşılmasında, Kürt ulusuna böl-yönet politikası uygulanmasında, Kemalistler, neden İngiliz ve Fransız emperyalizmi ile işbirliği yapmışlardır? Bu konular üzerinde düşündüğümüz zaman bu sloganların yaşanan gerçekleri ifade etmediğini görüyoruz. Öyle ise, bu slogan, sadece, Kürt ulusuna karşı sürdürülen tahakkümü, baskıyı, zulmü, şiddeti ve devlet terörünü gizlemeyi amaçlar.

"Tasada, kederde, sevinçte, kıvançta beraberiz, ortağız" deniyor. "Kıbrıs'da Rumlara karşı birlikte savaştık, bu konuda hiçbir ayırım-gayrım yapmadık" deniyor. Yaşanan olgularsa bu sloganları da çürütüyor. Güney Kürdistan'da, Halepçe'de, 1988 yılı Mart ayı ortalarında meydana gelen olayları hatırlayalım. Beş binin üzerinde Kürt insanı, çocuk, kadın, yaşlı, sömürgeci ve ırkçı Irak yönetimi tarafından kimyasal silahlarla katledil-

mişti, soykırımı uğratılmıştı. Bu olaya karşı Türk devlet ve hükümet yetkililerinden herhangi bir tepki geldi mi? Kürtler'e karşı bu cinayetin işlendiği sırada, Türk Cumhurbaşkanı Kenan Evren, Kuveyt'de İslam Konferansı Zirvesi'ne katılıyordu. Zirvede, Kürtler'e karşı girişilen bu katliamı dile getirdi mi? Tasada, kederde ortak olmak böyle mi olur? Bilakis, Türk Başbakanı Turgut Özal, olaydan iki hafta kadar sonra, Nisan ayı başlarında, Bağdat'ı ziyaret etti. Adeta, Irak sömürgecilerini kutlar gibiydi. Halbuki, Türk devlet ve hükümet yöneticilerinin örneğin Filistin halkının acılarını nasıl dile getirdiklerini yakından biliyoruz. Türkiye, Filistin halkının acılarına, kederlerine gösterdiği ilginin binde birini bile Güney Kürdistan'daki Kürtler'e karşı göstermiyor. Bilakis zaman zaman gerçekleştirdiği hava akınlarıyla, Kürtlerin başarılarını hükümsüz kılmaya çalışıyor. Bunun dışında artık, Kıbrıs'taki Türk halkının sorunlarına, Bulgaristan'daki, Batı Trakya'daki Türkler'in sorunlarına gösterilen ilgi Kürtler için gösterilen ilgiyle hiç karşılaştırılmaz. Türkiye, Afganistan'daki Türkleri getirip Kürdistan'ın en verimli topraklarına yerleştirmeye çalışırken, Kürtler'i bölgeden sürgün etmenin yollarını aramaktadır. Bütün bunlara rağmen, yine de "tasada, kederde, sevinçte, kıvançta ortağız." denmektedir. Bu sloganın ne kadar boş ve içeriksiz olduğu, ne kadar aldatıcı olduğu açık bir şekilde ortada durmaktadır. Güney Kürdistan'da, Kürtler'in Irak sömürgecilerine karşı kazandıkları herhangi bir başarı, Kuzey Kürdistan'da halk tarafından büyük sevinçlerle, coşkularla karşılanmaktadır. Halbuki, aynı başarılar, Türk devlet ve hükümet yöneticilerini endişelere garkotmaktadır. Ve Güney Kürdistan'da Kürtlerin başarılarını devamlı kılmamak, başarıya engel olmanın ortamını hazırlamak için de, "eşkiya kovalıyorum" bahanesiyle bölgeye yani Güney Kürdistan'a sık sık hava akınları düzenlemektedir. Irak sömürge yönetimiyle çok yoğun ve sıkı bir işbirliği yaparak Kürtler'in başarılarını engellemeye çalışmaktadır.

Günlük basının, siyasal partilerin, sendikaların, üniversitelerin, yazarların, vs. tavrı da aşağı yukarı böyledir. Onların tavırları da, kabaca, bu çerçeve içinde ele alınabilir. Örneğin, Halepçe'deki soykırım konusunda, üniversitelerden, siyasal partilerden, basından, yazarlardan, hiçbir tepki gelmemiştir. Halbuki, aynı kurumların, örneğin, Bulgaristan'daki Türkler konusunda nasıl coşkulu olduklarını yakından biliyoruz. Bütün bunlar, "tasada, kederde, sevinçte, kıvançta ortağız" sloganının ne kadar yanıltıcı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. "Kıbrıs'da Rumlara karşı beraberce savaştık, ayrımgayrım yapmadık" sloganı bir riyakarlığın ifadesinden başka bir şey değildir. Bu, kendi ırkçı ve sömürgeci emelleri doğrultusunda Kürtlerin savaşa sürülmesidir. Çünkü Kürtlerin Rumlarla alıp veremeyeceği hiçbir şey yoktur. Kürtlerle Rumlar arasında hiçbir itilaf yoktur. Kürdistan'ı işgal edenler Rumlar değil ki. Kürdistan'ı Rumlar sömürgeleştirmediler ki. Bu bakımdan, Rumlar'a karşı birlikte savaştık, diye övünmeler, ancak, ırkçılığın ve sömürgeciliğin başka bir göstergesi olabilir. Kürdistan'ın bölünmesinde, parçalanmasında ve paylaşılmasında İngiliz emperyalizmiyle işbirliği yapanlar Rumlar olsa, Kürtlerin Rumlarla savaşmasının bir anlamı olabilir. Böyle olmadığı ise açıktır. Bu konuda önemli olan şudur. Örneğin siz de Türkler olarak, Güney Kürdistan'da, Kürtlerle beraber, Irak sömürgecilerine karşı savaşılabiliyor musunuz? Bunun böyle olmadığını, bilakis Irak'la işbirliği yapıp Kürtlere karşı savaştığınızı da biliyoruz. Öyleyse, "tasada, kederde, sevinçte, kıvançta ortak olmak" sloganı bir avutmadan, göz boyamadan, iki yüzlü, riyakar politikayı gizleme çabasından başka bir şey değildir.

Bulgaristan tarafından zorunlu pasaport ile sınırđışı edilen Türkler'in Türkiye'de nasıl karşılandıkları bilinen bir olay. "Soydaşlarımız", "130 soydaşımız daha geldi", "soydaşlarımıza bağrımız açık", "soydaşlarımızın sayısı otuz beş bini aştı" Sıcak ve içten karşılama, ilgi... Güney Kürdistan'dan, Saddam yönetiminin kimyasal ve biyolojik silahlarından kaçmak zorunda olan Kürtlerin Hakkari'ye nasıl girebildikleri ise hiçbir zaman unutulamaz. Uzun süre sınır kapalı tutulmuş, can havliyle sınırı geçenler de Irak yönetimine teslim edilmişlerdi. Teslim edilenler hemen orada kurşuna dizilmişti. Daha sonra da, "Kuzey Irak'tan gelenler bütçeye büyük bir yük getirdi." "Irak'tan gelenler de dert olmaya başladı.", "Peşmergeler başımıza dert açıyor." "Peşmergeler en kısa zamanda gönderilsinler." gibi sözler, Türk basınından hiç eksik olmadı. Bu yakınmalar, Kürtler'in gelişyle hemen başladı. Kürtler, çoluk-çocuk, kadın-erkek, genç-ihtiyar, dikenli teller içine kapaldı. Temel ihtiyaçlarının karşılanmaması için çok önemli gayret sarfedildi. Başkalarının Kürtler'e ilgi göstermeleri, yardım etmeye çalışmaları yasaklandı. Güney Kürdistanlılar esir muamelesi, mahkum muamelesi gördü. Kampların girişinde karakol- lar kuruldu. Dikenli tellerle alınan önlemler gittükçe arttırıldı.

Türk devlet ve hükümet yetkilileri, 40 bin, 50 bin Güney Kürdistanlı'nın bütçeye getireceği yükün önemli bir kısmını da Batı'nın karşılaması gerektiğini, günlerce, haftalarca, aylarca anlattı durdu. Fırsat buldukça Batulılara bunları hatırlattı. Ama Bulgaristan Türkleri söz konusu olduğunda, "2 milyon soydaşımız da gelse kolayca kabul ederiz. Türkiye büyük ve zengin bir ülkedir" diyorlar.

Güney Kürdistanlıları dikenli teller arasına kapatan, Türkiye'deki akrabalarıyla ilişkilerini kesen, yardımı yasaklayan Türk yönetimi, Bulgaristan'dan gelen Türkleri varsa, hemen akrabalarının yanına göndermeye çalışıyor. Durum bu kadar açıkken, "tasada, kederde, sevinçte, kıvançta beraberiz, ortağız" nasıl denilebilir? Buna kim inanır? Resmi idoloji bu slogana inanılmasını istiyor. İnanmayanları, eleştirenleri suçlu kabul ediyor.

O halde, Kürtler için, belleğini kaybetmemek, son derece önemli bir görev olarak ortaya çıkmaktadır. Kürtler, kısaca ifade edilen bu olup bitenleri hiçbir zaman unutmamalıdır. Güney Kürdistanlıların Türkiye'ye geçmek zorunda kalmaları 1988 yılı Eylül ayı başlarıdır. Bulgaristan'ın zorunlu pasaport vererek Türk azınlığı Türkiye'ye göndermeleri ise 1989 yılı Haziran ayı başlarıdır.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Batı'da Türk-Yunan Savaşları, Doğu'da ve Güney'de Türk-Ermeni Savaşları sırasında, Kürtler'in Türklerle birlikte ortak düşmana karşı savaştıkları söylenir. "Ortak düşmanlara karşı savaştık, yurdu, vatanı birlikte koruduk" denir. Kimdir bu ortak düşmanlar? Rumlar, Ermeniler neden Kürtler'in düşmanı olsunlar? Bütün bunların ötesinde, "ortak düşmanlarla yapılan bu savaşlar"dan sonra, Kürtler'in ne kazandıkları da elbette sorulmalıdır. Kürdistan'ın neden bölünüp parçalandığı ve paylaşıldığı, bunun için emperyalistlerle bile işbirliği yapıldığı, incelenmeye araştırılmaya değer bir konudur.

"Bizde ayırım gayrim yoktur. Ülkeyi birlikte yönetiyoruz. Türkiye kendini Türk hisseden herkesin yurdudur anlayışına gelince: Yukarıda belirttik, tekrar vurgulanmasında yarar var. Öz benliğini yanı Kürtlüğünü inkar ederek, savunmayarak, Türküm mutluyum diyerek her türlü siyasal, yönetsel, kültürel ve ekonomik faaliyetlere katılmak mümkündür. Böyle bir kişi kamu bürokrasisinde, her yerde kuşkusuz görev alır. Fakat Kürt kalarak, Kürt kimliğini savunarak, Kürt ulusal ve demokratik haklarını savunarak

asla... Böyle bir kişinin Türkiye'de olabileceği tek şey mahkumluktur, sanık olmaktadır. Bir Kürt Türkçe'nin incelenmesi, araştırılması faaliyetlerine elbette katılabilir. Türk kültürünün, örneğin ABD'den kaynaklanan kültür emperyalizmine karşı korunması için yaptığı çalışmalar elbette teşvik edilir. Hatta, onun bu tür faaliyetlere coşkuyla katılması istenir. Fakat aynı Kürt'ün Kürtçe bir sözlük hazırlamaya çalışması, Kürtçe'yi ve Kürt kültürünü, Irak'tan, İran'dan, Suriye'den ve Türkiye'den kaynaklanan kültür emperyalizmine karşı korumak için öneriler ileri sürmesi cezai müeyyidelerle karşılaşır. Bir Kürt Bulgaristan'da ve Batı Trakya'da Türk toplumu olma özelliklerine karşı yürütülen baskıları eleştiren, protesto eden politik ve diplomatik faaliyetlere elbette katılır. Onun bu faaliyetlere katılması teşvik edilir. Fakat Türkiye'de Kürt diline ve Kürt kültürüne karşı yürütülen baskıları eleştirirse ve protesto ederse cezai yaptırımla karşılaşır. Bu bakımdan Türkiye'nin, politik, diplomatik, kültürel yaşantısında görev alabilmek, ancak, türkleşme koşuluna bağlıdır, diyoruz.

Kürtler, Türk, Arap ve Fars sömürgecilerinin dilini, kültürünü, yurdunu, tarihini anaları gibi sevmelidir. Eğer Kürtler böyleyse "iyi vatandaş, iyi insan" denir. Kendi öz dili Kürtçe'yi, Kürt kültürünü, Kürdistan'ı severse, öz benliğine sahip çıkarsa, "eşkiya", "haydut", "hain", "kansız" vs. denir.

Cezai yaptırımların ağırlığına rağmen Kürtler'in de, Kürt olarak, Kürt ulusal ve demokratik haklarını savunarak, Türkiye'nin politik ve kültürel hayatında rol almaya başladıklarını ve bu sürecin gittikçe yoğunlaşarak ve yaygınlaşarak devam ettiğini görüyoruz.

Objektif bakımdan Kürt, yani Kürt ana babadan doğmuş, sübjektif bakımdan ise Türk, yani Kürtlüğünü, öz benliğini inkar eden kişiler vardır. Bunlar, örneğin, Bulgaristan'da bir Türk'ün burnu kanasa, Avrupa Konseyi'ne karar tasarıları sunarlar. Avrupa Parlamentosu'nu harekete geçirmeye çalışırlar. Batı Trakya Türkleri, Kıbrıs Türkleri, Kerkük Türkleri gibi konular bunlarda coşku yaratır. Fakat bu tür kişiler, örneğin Diyarbakır zindanlarında 40'ın üzerinde Kürt gencinin "Türküm, mutluyum" demedikleri için işkenceyle öldürülmelerine sessiz kalırlar. Böyle bir olayı, görmezden, duymazdan gelirler. Hatırlattığımız zaman da o bizim işimiz değil derler. İran-İrak Savaşı'nda, İran'ın Kürt bölgelerinde ilerlemeleri karşısında, Peşmergelerin başarıları karşısında bu tür kişiler derin bir endişeye kapılır. "Kerkük Türklerinin geleceği ne olacak?" diye endişelerini, üzüntülerini ifade ederler. Hükümeti göreve çağırırlar. Fakat, beş binin üzerinde Kürt'ün kimyasal silahların kullanılması sonucunda soykırıma uğraması, bunları hiç ilgilendirmez. Sömürgeciler bu tür insanların zaaflarından sonuna kadar yararlanırlar. Uluslararası kurumlara bunları gönderirler. Kıbrıs Sorunu, Bulgaristan'daki Türkler Sorunu, Batı Trakya'daki Türklerin sorunlarını bunların ağızıyla, bunların aracılığıyla anlatırlar. Bu da çağımızın en trajik olaylarından biridir.

Sömürgecilerin benzeri insanlardan yararlanması doğaldır. Fakat devrimci ve demokrat kişiler, aydınların, bu tür olayları deşifre etmemeleri, bu tür insanların zaaflarından yararlanmaları büyük bir ayıptır. "İşte falanca da 'Kürt' olduğu halde, bir hak ileri sürmüyor, etnik kimliğini vurgulamıyor. Türklerin haklarını Türklere daha iyi savunuyor" demeleri büyük bir çirkinliktir, utançtur. Aynı şeyleri Filistinliler için, örneğin İsrail'in devlet politikasını savunan Filistinliler için, FKÖ davasını savunan Filistinliler için söyleyebiliyorlar mı? Aynı şeyleri, Bulgarlaşan, Bulgar Hükümeti ve dev-

letin amaçlarıyla bütünleşen, Batı Trakya'da Yunanlaşan Türkler için söyleyebiliyorlar mı?

Türk basını, Türk devlet ve hükümet yöneticileri, Bulgaristan'da Bulgarlaşan, Bulgar hükümetinin ve devletinin amaçlarını haklı bulan, Türk kimliğini vurgulamayan müftülere ve benzer kişilere "hain" diyor. Batı Trakya'da Yunanlaşan, Türk kimliklerini vurgulamayan kişilere "işbirlikçi", "ulusal hain" diyor. Filistinliler de İsrail ile işbirliği yapan Filistinlilere "hain" sıfatını kullanıyor. Fakat Türkler, gerek devlet yöneticileri, gerek basın-yayın kurumları, kendi ulusal benliğini inkar eden, resmi ideolojiyi savunan, Türkleşen, objektif bakımdan Kürt olan fakat subjektif bakımdan Türk olan insanları el üstünde tutuyor. Onları öve öve bitiremiyor... Fakat bu çifte standart artık, herkes tarafından biliniyor, sorgulanıyor.

"Kürt Aydınları"nda Kürt Kimliği Sorunu

Bu noktada "Kürt aydınları için de birkaç sözün söylenmesi gerekiyor. Türk yazarları, gerek Türkiye'de, gerek uluslararası forumlarda, "Türk yazarı" olduğunu vurgular. Türklüğüyle övünç duyduğunu ifade eder. Yazarların sınıflanmasında hep bu kategori içinde yer alır. Fakat Kürt yazarları için aynı şeyleri söyleyebilir miyiz? Arkadaşının "Türk yazarı" olduğunu vurgulaması, Türklüğüyle övünç duyduğunu belirtmesi yanında, Kürt olanlar neden kimliklerini vurgulamıyorlar? Gazeteciler, şarkıcılar, tiyatro ve sinema oyuncularını vs. gibi meslek grupları da söz konusu olduğunda bu durum böyle değil mi? Bu süreçte de bir hüznün yok mu?

Birleşmiş Milletler ve Kürtler

Kürt Sorunu gibi sorunlar, Birleşmiş Milletler'in önünde duran en önemli sorunlardır. Birleşmiş Milletler, İkinci Dünya Savaşı sonunda, sömürgeciliğin tasfiyesinde önemli bir rol oynadı. İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, Portekiz, İspanya gibi emperyalist ve sömürgeci güçlere karşı sömürgelerin yanında yer aldı. Fakat Kürt Sorunu, Kürdistan'ın bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış yapısından dolayı, Milletler Cemiyeti'nin de, Birleşmiş Milletler'in de gündemine gelmedi, gelmedi. Kürdistan'ı bölüp parçalayan ve paylaşan güçler, yani, İngiliz emperyalizmi (daha sonra Irak), Fransız emperyalizmi (daha sonra Suriye), Türkiye ve İran, ortak çabalar harcayarak, sorunun Milletler Cemiyeti'ne ve Birleşmiş Milletler'e getirilmesine sürekli, kararlı ve ısrarlı bir biçimde engel olmuşlardır. İngiltere'den bağımsızlığını aldıktan sonra Irak, Fransa'dan bağımsızlığını aldıktan sonra Suriye, yine aynı ortak çaba'inde olmuşlardır. 1960'lı yıllarda Irak'ın Sovyetler Birliği'yle kurup geliştirmeye çalıştığı ilişkiler Güney Kürdistan'ın kaderinde hiçbir değişiklik yapmamıştır. Hatta, Saddam Hüseyin'in başında bulunduğu Baas Partisi tarafından Kürdistan'da sürdürülen zulüm, katliam, jenosid ve sürgün uygulamaları yıldan yıla artmıştır. Binbir türlü katliamlarla, sürgünlerle, ihanetlerle, entrikalarla karşılaşan Kürtler ise, bu demirden örülmüş duvarları aşıp seslerini, çığlıklarını, bu kurumlara ulaştıraramamışlardır.

1963 yılında, Şubat ayında, Irak'da Baas'çı bir askeri darbe yapıldı. Abdülkerim Kasım devrildi. Darbeden sonra Irak Komünist Partisi yöneticilerine karşı çok yoğun baskılar başlatıldı. Kürtlere karşı sürdürülen baskılar yoğunlaştırıldı. Binlerce Komünist kurşuna dizildi, işkence gördü. Ancak Kürdistan'a kaçabilenler canlarını kurtarabiliyorlardı. İşte bu ortamda Sovyetler Birliği'nin Irak'ı tehdit etmek için Kürt Sorunu'nu Birleşmiş Milletlere getirdiğini görüyoruz. Sorun doğrudan doğruya Sovyetler Birliği tarafından değil, Sovyetler Birliği'nin isteği üzerine Moğolistan tarafından getirildi. Irak'da 1963 yılı sonlarında yeni bir askeri darbe yapıldı. Darbeyi yapanlar Baas'çıları yönetimden uzaklaştırdılar. Komünistlerle, giderek Sovyetler Birliği'yle daha iyi ilişkiler kurmaya başladılar. Sovyetler Birliği de sorunun Birleşmiş Milletler'de görüşülmesini isteyen tasarılarını geri çektiler. Böylece sorun kapanmış oldu.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Yahudiler için Milletler Cemiyeti çerçevesinde bir yurt aranmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ise, Filistin'de Birleşmiş Milletler'in yoğun çabalarıyla bir Yahudi Devleti kurulmuştur. Fakat, ne Milletler Cemiyeti çerçevesinde, ne de Birleşmiş Milletler çerçevesinde, Kürt Sorunu'na ilişkin en ufak bir çözüm düşünülmemiştir. Bu kurumlar, bilakis, Kürdistan'ın bölünüp parçalanmasını ve paylaşılmasını, Kürt ulusuna böl-yönet politikası uygulanmasını onaylayan ve teşvik eden örgütler olarak ortaya çıkmaktadır.

Güney Afrika'da uygulanan ırkçı politikalar konusunda da kararlar alabilen Birleşmiş Milletler'in, Kürtlere karşı uygulanan ırkçı ve sömürgeci politikaları görmezden gelmesi ibret vericidir. Her iki bölgede uygulanan ırkçılığın içeriği elbette değişiktir. Güney Afrika'da kamu hizmetleri ırklara göre ayrılmakta ve siyahlara çok düşük düzeyde hizmet getirilmektedir. Örneğin Türkiye'de ise, Kürtler, ancak kendi kimliklerini inkar ediyorlarşa, egemen ulusun kimliğine, yani Türk kimliğine bürünüyorlarsa, kamu hizmetlerinden yararlanabiliyorlar. Öz kimliğin inkar etülmesi, egemen ulusun kimliğinin dayatılması çok daha ağır bir ırkçılıktır. Türk usulü ırkçılık böyle gelişim çizgisi izlemektedir.

Bu çerçeve içinde Kürdistan'da uygulanan devletlerarası sömürge sistemine bir kere daha dikkati çekmek gerekmektedir. Bulgaristan'daki Türkler ve Türkiye'deki Kürtler, zaman zaman birbirleriyle karşılaştırılmaktadır. Bu karşılaştırmanın yapılması, Türkiye'de, insan hakları konusundaki düşünce ve uygulamaların ikiyüzlülüğünü göstermesi bakımından önemlidir. Aslında, Bulgaristan'daki Türkler, Türkiye'de Kürtler, birbirlerine hiç benzemeyen iki konudur. Daha doğrusu Kürt Sorunu benzer sorunlara hiç benzemektedir. Bunun başlıca nedeni, en temel nedeni, Kürtlerin devletsiz olmalarıdır.

Türk Devleti, Bulgaristan'daki Türkler'e, Batı Trakya'daki Türkler'e, Kıbrıs Türkleri'ne arka çıkmaktadır. Gerekirse, Kıbrıs'ta olduğu gibi, Türklerin ezilmesine, haklarının çiğnenmesine engel olmak için savaşa da girmektedir. Bulgaristan'daki Türkler'in karşı karşıya olduğu baskıları uluslararası kurumlara götürmeye çalışmaktadır. İkili ilişkilerinde, uluslararası ilişkilerinde bu sorunu dış politikasının temel unsurlarından biri haline getirmektedir. Kürtlerin'in karşı karşıya kaldığı baskılar ise, uluslararası kurumlara götürülmemektedir. Kim götürecektir? Kürtler devletsiz bir ulus. Zaten Kürdistan'da kurulan devletlerarası sömürge sisteminin temel amacı Kürtler'in devletleşmesini önlemektir. Bu ise, Kürdistan'ın doğal kaynaklarının, petrol ve su kaynaklarının, maden kaynaklarının sömürülmesini, mevcut sömürünün sürdürülmesini elbette

kolaylaştıracaktır. Kürtler'in devletsiz bırakılması onların seslerinin yükselmesine, sahipsiz kalmalarına neden olmaktadır. Kürt Sorunu, son yıllarda, dünyanın çeşitli yerlerinde, ancak, demokratik kurumlar ve demokratik kamuoyu tarafından gündeme getirilmeye çalışılmaktadır.

1988 yılı Eylül ayının başlarını hatırlayalım. Kimyasal silahların kullanılması sonucu onbinlerce Kürt insanı, Güney Kürdistan'dan Kuzeye sığınmak zorunda kalmıştı. Kimyasal silahlar kullanıldığına dair çok büyük kanıtlar vardı. Bu iddiaların incelenmesi için Birleşmiş Milletler Bölgeye bir uzmanlar heyetinin gönderilmesine karar verdi. Irak heyetinin Güney Kürdistan'a girmesine izin vermedi. Aynı heyet bu sefer Türkiye'ye sığınan Kürtler üzerinde incelemeler yapmak istedi. Türk Devleti de Birleşmiş Milletler Uzmanlar Heyeti'nin bölgede incelemeler yapmasına izin vermedi. Fakat aynı Türkiye, 1989 yılı Haziran ayı ortalarında, yani, Bulgarların, zorunlu pasaport vererek, Türkleri Türkiye'ye gönderdiği sıralarda, orada kalanlara aşıl yapıldığını, bu aşılardan kuşku duyduğunu açıklamaktadır. Bunun için Birleşmiş Milletler'e başvurarak bir uzmanlar heyetinin Bulgaristan'a gönderilmesini ve aşı yapılan insanlar, özellikle çocuklar üzerinde incelemeler yapılmasını istemektedir. Kürtler'e kimyasal silahların kullanılmasının saptanmasına engel olmak için Birleşmiş Milletler Uzmanlar Heyeti'nin bölgede incelemeler yapmasına engel olan Türkiye, Bulgaristan'daki Türkler üzerinde incelemeler yapması için benzer bir heyetin oraya gönderilmesini istemektedir. Her iki olguda da devlet olmanın haklarını, imtiyazlarını, olanaklarını kullanmaktadır. Bütün bunlardan dolayı Kürdistan'daki devletlerarası sömürge sistemi Birleşmiş Milletleri ve benzer kurumları bir kere daha ilgilendirmektedir.

Şu olgulara da bakalım: Türkiye'nin, Güney Kürdistan'dan gelen Kürtler'i kamplara yerleştirdiğini, kampların etrafını dikenli tellerle çevirdiğini, onlara esir muamelesi yaptığını yukarıda belirtmiştik. Yabancı ülkelerden gelen gazetecilere ve diplomatlara, uluslararası demokratik kurumların temsilcilerine, bu kamplarda incelemeler yapmak isteyen herkese büyük zorluklar çıkarıldığı, çoğu kişi ve kurumun incelemelerine izin verilmediği de bilinmektedir. Fakat, aynı Türkiye, Bulgaristan'dan Türkiye'ye gönderilenleri yerinde görmeleri için Ankara'daki yabancı diplomatları Bulgaristan sınırına götürmektedir. Basın mensuplarını da. Kürtlerin kamplarda barındırılmalarının incelenmesini istemeyen de Türkiye'dir. Ankara'daki yabancı diplomatları, Bulgaristan sınırına götürmek için geziler düzenleyen de Türkiye'dir.

Türk devlet ve hükümet yetkilileri, basın, siyasal partiler vs. Bulgaristan'dan gelen Türkler'e çok iyi muamele yapılması gerektiğini, temel ihtiyaçlarının en iyi bir şekilde karşılanması gerektiğini ısrarla vurgulamaktadırlar. Aksi halde, Bulgaristan'ın Türkiye aleyhinde propaganda geliştireceğini belirtmektedirler. Türkiye, Bulgaristan'ın olumsuz propagandasından çekinmektedir. Fakat, Güney Kürdistan'dan gelen Kürtler'e karşı son derece kötü muamele yapıldığı halde, bu konuda, neden herhangi bir çekinme, endişe söz konusu olmamaktadır? Bu konularda Türkiye'nin herhangi bir devlet tarafından eleştirilmeyeceği açıktır. Bununla beraber, Kürtler'e karşı kötü muameleyi ısrarla sürdüren Türkiye'nin, Birleşmiş Milletler'den, benzer kurumlardan çekinmesi, onların kendilerini eleştirebileceğini düşünmesi gerekmez mi?

Kötü muamele arasında, Kürtler'i kitleler halinde zehirleme girişimleri de vardır. Örneğin, 1989 yılı Haziran ayı ortalarında, 500 den fazla Kürt'ün, Kızıltepe kampında,

yedikleri ekmekten dolayı zehirlenmelerine dair olay bunlardan biridir. Her ne kadar olay, Türk yöneticileri ve Türk basını tarafından inkar edilmişse de, gerçektir. Türk ve Irak gizli servislerinin ortak çabalarıyla, Kürtler'in yedikleri ekmeklere kimyasal maddeler şırınga edildiği açıklığa kavuşmuştur. (2000'e Doğru, Sayı 25, 18 Haziran 1989, s.24)

Türkiye, Bulgaristan'daki Türkler'e zulüm yapıldığını uluslararası kamuoyuna duyurmaya çalıştığı en sıcak günlerde bile, Kürtler'e zulmü sürdürmeyi temel bir görev bilmektedir.

Bir ülkeden başka bir ülkeye sürgün edilmek, tehcir çok kötü bir olaydır. Bu kuşkusuz böyle. Fakat ülke içindeki sürgünlere ne demek gerekir? Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen Türkler dost güçler tarafından karşılanmaktadır. Sürgün edilenler geldikleri yerlerde bari huzur bulmaktadırlar. Fakat Kürtler'in durumu böyle mi? Örneğin Güney Kürdistan'dan Irak çöllerine sürgüne gönderilenlerin, zor gücüyle sürgün edilenlerin durumunu hangi kavramlarla ele alacağız? Irak, ırkçı ve sömürgeci politikalarına, soykırım uygulamalarına ısrarla, kararlılıkla ve bilinçli bir şekilde devam ediyor. Birleşmiş Milletler'in bu gibi konularla ilgilenmesi gerekmez mi?

Kürdistan, Artık, Eski Kürdistan Değildir.

Günümüzde artık, çok şey değişmektedir. Kürdistan hızlı bir değişim içindedir. Kürdistan'ın her tarafında yoğun bir siyasallaşma yaşanmaktadır. Özellikle 1980'li yıllardan sonra Kürtler, kendi kimliklerini, tarihsel geçmişlerini sorgulamaya başlamışlardır. Neden Türkiye'nin bir Kürdistan'ı var? Neden İran'ın bir Kürdistan'ı var? Neden Irak'ın bir Kürdistan'ı var? Neden Suriye'nin bir Kürdistan'ı var? Kürdistan ne zaman bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış? Böl-yönet politikası nasıl uygulanmış? Kürtler'in hangi zaafı böyle bir politikanın uygulanmasına elverişli bir zemin hazırlamış? Böl-yönet politikasının uygulanması ne gibi sonuçlar doğurmuş? Böl-yönet ve yoket dayatmasına karşı Kürtler ne gibi mücadeleler geliştirmişler? Bu mücadeleler neden istenen başarıya ulaşamamış? Böylesine hızlı değişen, bugünü ve geçmişini sorgulayan bir toplumu, hiçbir zaman değişmeyen, kaskatı, devlet teröründen başka hiçbir politikası olmayan, bir resmi ideolojiyle yönetmek mümkün değildir. Kısaca şunu söyleyebiliriz: Kürdistan artık, eski Kürdistan değildir. Kürt ulusu artık, Türkler'in ne kadar büyük olduğu, bir tekinin bile dünyaya bedel olduğu efsaneleriyle, ya da ordu, polis ve jandarma marifetiyle, sürekli olarak köle düzeyinde tutulacak kör bir güç değildir. Günümüz, Kürt halk yığınlarının anlatılması güç yoksulluğu yanında, zekasının uyanışına ve ulusal bilincinin yükselişine de tanıklık ediyor.

Ulusal bilinç, beraberinde siyasal ve toplumsal bilinci, ekonomik bilinci de getiriyor. Halkın bilinci, artık, ilkellikten, kabalıktan ve bulanıklıktan kurtuluyor.

Kürdistan'daki bu değişimler, Türk Solu'nu ve Türk aydınlarını da etkiliyor. Onların, Kürt Sorunu'na ilişkin görüşlerini değiştiriyor. Resmi ideolojinin çeşitli kişiler ve kurumlar üzerindeki etkinliği yavaş yavaş kırılıyor. Bu değişme kuşkusuz birdenbire olmadı, kısa zamanda gerçekleşmedi. Geçmiş yıllardan günümüze gelen birikimleri hiç unutmamak gerekir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde cereyan eden olaylar Kürdistan'ın

bbölünmesi, parçalanması ve paylaşılması, her parçada cereyan eden sayısız başkaldırı hareketleri, geçmişe ilişkin çok önemli olaylardır. Güney Kürdistan'da Şeyh Mahmud Berzenci ve daha sonraları, Molla Mustafa Barzani önderliğinde yürütülen ulusal kurtuluş mücadelesi, Doğu Kürdistan'da Simko önderliğinde gerçekleştirilen başkaldırı, Mahabat Kürt Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve yıkılışı, Kuzey Kürdistan'da Koçgiri, Şeyh Said, Ağrı, Dersim ayaklanmaları vs. hep önemli birikimlerdir. Kuzey Kürdistan'da son 30 yıllık döneme baktığımız zaman yine önemli olaylarla karşılaşırız. 1959 da meydana gelen 49'lar olayı, 1963 de meydana gelen 23'ler olayı, bunlar arasındadır. 1943 yılında cereyan eden ve 33 kişinin kurşuna dizilmesiyle ilgili olan ve "Orgeneral Mustafa Muğlalı" olayı olarak da bilinen olguyu da unutmamak gerekir.

1965 yılında Kürdistan Demokrat Partisi'nin kurulması çok önemli bir aşamadır. 1968 yılında Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın kurulması çok önemli bir olaydır. Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın kurulması, Kuzey Kürdistan'ın tarihinde önemli bir dönüm noktasıdır.

1958 yılında Diyarbakır'da yayınlanan İleri Yurt, 1962 de Silvan'da yayınlanan Silvan'ın Sesi, 1962'de İstanbul'da yayınlanan Dicle-Fırat, 1963'de İstanbul'da yayınlanan Deng, Roja Newe, 1966 da Ankara'da yayınlanan Yeni Akış gibi dergiler, bu dergilerin etrafında geliştirilen soruşturmalar, tutuklamalar, davalar, Kürtler'in ulusal bilincinin gelişmesinde önemli roller oynamışlardır. Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın bültenleri ulusal bilincin gelişmesine önemli katkılarda bulunmuştur.

Bu arada, 1970 yılında, Doğu Beyazıt'da yayınlanan Şeresiyar isimli bir gazeteden de söz etmek gerekir. Gazetenin ismi Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'nun protestosuna neden olmuştur. Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Şeresiyar'ı çıkaranları ihbar için Cumhuriyet gazetesinde bir dizi yazı yayınlamıştır. Gazetenin adıyla bölücülük yapıyordu. Türkçe'den başka bir isim kullanmak vatana ihanetti. (Türkiye Halkları, Yakın Tarihimizden İhanetler, Cumhuriyet, 3-5 Şubat 1970)

Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu devrimci ve demokrat insanların ağalığa karşı mücadelelerini, demokrasi ve sosyalizm mücadelelerini ihanetle suçluyordu. Bunun için gazetenin isminin Kürtçe olması yetiyordu. Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu gibi devrimci ve demokrat bilinen bir insanın, Kürt devrimcilerini ve demokratlarını ihbar etmesi anlaşılır şey değildi. Aslında Kürtlerin bilincinin bu yayın organlarında yayınlanan yazıların içeriklerinden çok, yayın organları ve yazarlar için açılan davalar, yayın organlarını ve yazarları ihbar eden yazılar, daha çok geliştireyordu. Kürt Sorunu, Türk demokrasisinin sınırlarını, Türk aydınlarının demokratlıklarının nereye kadar olduğunu da gösteriyordu. Bütün bu çelişkiler Kürtler'in görüş ve düşünce ufuklarını açan olgular ve süreçler oluyordu.

Bu noktada, sorunlara sadece sınıf açısından bakmanın yeterli olmadığını, etnik gruplar açısından bakmanın da gerektiğini bir kere daha belirtelim. Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Kürt ulusunun varlığını inkar ettiği için, ulusal sorunu kabul etmediği için, demokrasi mücadelesi yaparken bile ihbarcı bir çizgiye düşüyor. Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu Türkler için kuşkusuz önemli bir kişidir, yurtsever, demokrat bir kişidir. Ama Kürtler için bir ihbarcıdan başka bir şey değildir. Kürt düşmandır. Türk ırksıdır. Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarına düşmandır. Yalana dayalı: Türk resmi ideolojisinin en iyi savunucularındandır.

Türkiye'de sorunlara etnik gruplar açısından bakmak, kişilerin değerlerini, özlerini, daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Etnik sorun adeta bir turnusol kağıdı görevi yapmaktadır. Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu gibi kişiler Kürtlerin de yurtsever olabileceklerini ve kendi yurtlarını sevebileceklerini düşünmek durumundadırlar.

Son dönemlerde Kuzey Kürdistan'da Kürt ulusal bilincini geliştiren en önemli olaylardan biri, kuşkusuz 12 Mart 1971 rejimiyle başlatılan Doğu Duruşmaları'dır. Kürtler Doğu Duruşmaları sırasında ilk kez, sistemli, kararlı, bilinçli bir şekilde, Türk Devleti karşısında, kendi Kürt kimliklerini savunmuşlardır. Bu tutum ve davranışın Kürt toplumu üzerindeki etkileri pek büyüktür. 1970'li yılların ortalarından itibaren, çeşitli yayın organları etrafında Devrimci Doğu Kültür Ocakları kökenli örgütler ortaya çıkmıştır. Rızgari, Özgürlük Yolu (Devrimci Halk Kültür Derneği), Devrimci Demokrat (Devrimci Demokratik Kültür Derneği) vs. Tekoşin, Kawa gibi örgütler, bu örgütlerin çevresinde oluşturulan dergiler de vardır. Roja Welat, Roja Nû yine önemli dergilerdir. Komal, Özgürlük Yolu, Koral, Yöntem gibi yayınevleri Kürtlerin tarihi, dili, edebiyatı ve toplum yapıları hakkında önemli incelemeler yayınlamışlardır.

Kürdistan Demokrat Partisi'ni, Kürdistan ulusal kurtuluşçuları'nı da unutmamak gerekir. Bu örgütler ve bunların yayın organları Kürdistan'ın yeniden yorumlanmasında, Kürt tarihinin yeniden yazılmasında önemli roller oynamışlardır. 1970'li yılların ortalarından itibaren sömürge tezi geliştirilmiş ve bu tez bütün Kürt örgütleri tarafından, aynı kavramlarla, aynı terminoloji içinde savunulmuştur. Türk sol örgütleriye, Kurtuluş gibi birkaç tanesi hariç, bu teze bir blok halinde karşı çıkmışlardır. Birbirlerine çok zıt duran siyasal akımlar bile bu konuda, aynı terminolojiyi, aynı kavramları kullanarak, bu tezi çürütmeye çalışmışlardır. Bütün bunlar Kürtler'in ulusal bilinç gelişmesinde çok önemli roller oynamışlardır.

1970'li yılların sonlarına doğru Kürdistan İşçi Partisi (PKK)'nin kuruluşu, 12 Eylül 1980 rejimiyle başlayan İkinci Doğu Duruşmaları, Diyarbakır zindanlarında yaşanan süreç, ulusal bilincin uyanışında önemli etkiler yaratmıştır. 15 Ağustos 1984 de Eruh ve Şemdinli baskınlarıyla başlayan silahlı mücadelelerse ulusal bilincin uyanışında ve sömürgeciliğin kavranışında çok önemli bir dönüm noktası olmuştur. Frantz Fanon'un deyimiyle bu "İlk Kurşun" olarak değerlendirilebilir.

Bu arada, 1970 yılı başlarında, Türkiye İşçi Partisi'nin Kürtlerle ilgili kararı üzerinde de durmak gerekir. Türkiye İşçi Partisi, İkinci Olağanüstü Kongresi'nde, "Türkiye'nin Doğu'sunda Kürtler yaşar" biçiminde bir karar almıştır. Bu yüzden Anayasa Mahkemesi'nde açılan dava sonunda kapatılmıştır. Fakat Türkiye İşçi Partisi yöneticileri, Anayasa Mahkemesi'nde olağanüstü Kongre'de aldıkları kararları yürekli bir şekilde savunamamışlardır. Resmi ideolojiye büyük tavizler vermişlerdir. Bu da ayrı örgütlenmenin gereğini ortaya çıkarmıştır.

1967 yılında doğu'nun çeşitli kentlerinde yapılan Doğu Mitingleri'nin düzenlenmesinde Türkiye İşçi Partisi'nin rolünün yine unutulmaması gerekir.

12 Eylül'le birlikte pek çok Kürt aydını, devrimci ve demokrat kişi, büyük kitleler halinde Avrupa'ya çıkmışlardır. Bunlar Kürt Sorunu'nun Avrupa'nın ve dünyanın demokratik kurumlarına anlatılmasında çok önemli roller oynamışlardır. Bu kitle hem nicelik olarak hem de nitelik olarak iyidir. Türk Ordusu'nun 25 Mayıs 1983 tarihinden itibaren Güney Kürdistan'a yaptığı müdahaleler ise sorunun uluslararası boyutlarını gösteren çok

önemli olgular olmuşlardır.

1925-1938 yılları arasında, Türkiye'nin Kuzey Kürdistan'da gerçekleştirdiği operasyonlar, soykırımları, sürgünler, kısaca sömürgeci uygulamalar Batı kamuoyu tarafından hiç izlenmezdi. Operasyonlar kimseye duyurulmadan, hiç kimsenin tepkisini çekmeden rahatça yürütülürdü. Batı kamuoyundan çekinilmezdi. 25 Mayıs 1983 de ilk defa, Güney Kürdistan'a Türk Ordusu tarafından yapılan müdahale göstermiştir ki, artık, durum, 1925-1938 yılları arasında olduğu gibi değildir. Kürdistan değişmektedir. Buna bağlı olarak dünyanın demokratik kamuoyunun Kürdistan'a karşı gösterdiği ilgi de yoğunlaşarak artmaktadır. Bu ilgi kuşkusuz, Filistin Sorunu'na karşı gösterilen ilginin yanında çok küçüktür. Ermeni Sorunu'na karşı gösterilen ilgiyle kıyaslandığında, bu ilgi yine çok küçük kalmaktadır. Fakat bu çok küçük ilgi bile, Türkiye'nin Kürdistan'daki sömürgeci uygulamalarını deşifre etmek bakımından çok önemli bir rol oynamaktadır.

Güney Kürdistan'da Irak'a karşı yürütülen ulusal kurtuluş mücadelesi, Doğu Kürdistan'da İran'a karşı yürütülen ulusal kurtuluş mücadelesi, bu devletlerin ve Suriye'nin bazı Kürt örgütleri için uyguladığı politikalar Kuzey Kürdistan'daki gelişmeleri yakından etkilemektedir. 1960'lı yıllarda Kürtler, Güney Kürdistan'daki ulusal Kurtuluş Savaşı'yla daha az ilgilenirdi. Hareketin başarıları veya yenilgileri, onları, bugünküler gibi heyecanlandırmazdı. Örneğin, Vietnam Ulusal Kurtuluş Savaşı, Orta Amerika'daki veya Afrika'daki ulusal kurtuluş mücadelesi veya Filistin Ulusal Kurtuluş Mücadelesi, Kürt gençlerini daha çok heyecanlandırır. Köylü yığınları ve zanaatkarlarla gençler dikkate alındığında birinci kategoridekilerin Kürt Ulusal Kurtuluş Mücadelesi'yle daha yakından ilgilendiği görülürdü.

Günümüzdeyse durum artık böyle değildir. Kürdistan'ın herhangi bir yerindeki bir olay öteki bölgelerdeki Kürtleri de yakından ilgilendiriyor. Herkes o olay hakkında bilgi sahibi olmaya, olayı enine boyuna kavramaya çalışıyor. Hareketin askeri ve siyasi başarıları Kürtleri sevindiriyor, zaafı, yenilgileri üzüyor.

Bütün bunları, Güney Kürdistan'da yoğun bir şekilde kullanılan zehirli gazlardan kaçarak Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan Kürtlere karşı, Kuzeydeki Kürtlerin gösterdiği yoğun ve sıcak ilgi açık bir şekilde göstermektedir. Devletin engellemelerine ve terörüne rağmen ilginin ve yardımın ve fedakarlığın sürmesi "tasada, kederde, sevinçte ve kıvançta ortaklığın ve beraberliğin" en önemli göstergelerinden biri olmuştur.

Maddi durumu çok iyi olan, zengin bir kişinin dostlarını maddi bakımdan desteklemesine yardım denir. Maddi durumu çok zayıf olan kişilerin dostlarını maddi bakımdan desteklemelerine ise fedakarlık denir. Kuzey Kürdistan'daki Kürtler, Güney Kürdistan'dan gelenlere fedakarlık yapmışlardır, yapmaktadırlar.

Kürdistan'da kapitalizmin gelişmesi, aşiret yapılarının parçalanması, şeyhlik kurumunun giderek etkisizleşmesi, geleneksel toplum ilişkilerini çözüyor. Halkın ulusal ve demokratik istemleri ön plana çıkıyor. Halk kendi kimliği konusunda düşünmeye ve onu sorgulamaya başlıyor. Nüfusun ve üretimin artması, köylerin okullaşması, yol şebekelerinin ve haberleşme sistemlerinin gelişmesi ulusal ve demokratik istemleri daha da kabartıyor. Kitle haberleşme araçlarının yaygınlaşması bu istemleri daha da yoğunlaştırıyor. Dünyanın neresinde olursa olsun özgürlük için, demokrasi için yapılan mücadeleler Kürt insanını da yakından ilgilendiriyor. Genç kuşaklar hızlı bir biçimde

ulusal kimlikleri konusunda ailelerini, yakınlarını vs. sorgulamaya başlıyorlar.

Bu hızlı değişimi önlemek, frenlemek, hiç olmazsa geciktirmek için, devlet geleneksel güçlerle yoğun bir ittifak içine girmiştir. Aşiret reisliği, Şeyhlik, büyük toprak sahipliği gibi kurumların ayakta kalması için çaba sarfetmektedirler. Zaten Cumhuriyet'in kuruluşundan beri bu böyledir. Fakat günümüzde, devlet bunun bilincine daha fazla varmıştır. Bugün bu gerici kurumlar hala varlıklarını sürdürüyorlarsa, Kemalistler bunu böyle istediği içindir. Çünkü bu geleneksel kurumlar, ulusal uyanma karşısında frenleyici bir tavır geliştirmektedir, devlet yanlış bir davranış ortaya koymaktadır. Devletin gizli güçleri, herhangi bir şeyhi veya aşiret reisini kendi adamı yaptığı zaman, artık, binlerce, onbinlerce insanla uğraşması gerekli olmamaktadır. Bu insanlar aracılığıyla geniş yığınlar üzerinde egemenlik kurabilmektedir.

Devlet bölgede Kürt olmayan bazı unsurların özellikle Arap kökenlilerin hizmetlerini de sağlayarak Kürt hareketini denetim altında tutmaya çalışmaktadır.

1937-1938 yıllarındaki Dersim direnişinden sonra, yani Kürdistan'daki bütün başkaldırı odaklarının ortadan kaldırılmasından sonra, devlet "Kürt egemen sınıfları"na iki şık göstermiştir: Ya devletin yanında yer alacaksınız, ya da Şeyh Said gibi, Seyid Rıza gibi idam sehpalarına gönderileceksiniz. Bu dayatmalar karşısında şeyhler, büyük toprak sahipleri, aşiret reisleri gibi "Kürt egemen sınıfları", devletin yanında yer almışlar, ajanlaşmışlardır. Bugün bu tür kişilerin çok büyük bir kısmı devletin gizli güçleriyle işbirliği halindedir. Ve devlet bunlarla çok daha yoğun ittifaklar kurarak, bunları maddi ve manevi yönlerden destekleyerek bu ulusal uyanışı engellemeye çalışmaktadır. Bunları banka kredileriyle, traktör kredileriyle, tohumluk kredileriyle veya bazı tüketim mallarının bayiliklerini vererek, benzin istasyonu açtırarak vs. bölgedeki etkinliklerini artırmaya çalışmaktadır.

Partiler de demokratik yöntemlerle halka dayanmak yerine, belirli nüfuzlu kişilere yetki vererek, bu kişileri partisel örgütlerin başına atayarak halkı onları bağlamaya çalışmaktadırlar. Böylece halkın demokratik taleplerini kısıtlamış, iğdiş etmiş olurlar. Sosyal-demokrat Halkçı Parti'de ortaya çıkan ve 1989 yılı Haziran ayının başlarında Olağanüstü Kongre'nin toplanmasına neden olan kavga bu sorunlarla ilgilidir. Halkla yoğun ilişkiler kuran, halkın devrimci ve demokratik taleplerini seslendiren kişilerin, özellikle milletvekillerinin partiyle ilişkisini kesmek, resmi ideolojiyi benimsemiş kişilerle ilişkiler kurmaya ve geliştirmeye çalışmak. İl ve ilçe yönetimlerini değiştirme yetkilerini, kontenjan yetkilerini bu yönde kullanmak.

Türk-İslam Sentezi anlayışını da bu çerçevede içinde değerlendirmek gerekir. Kısaca şöyle söylenebilir: Kürt ulusal hareketinin İslam enternasyonalizmi içinde eritmek. Şeyhler, müridlerine şöyle diyorlar: Önemli olan İslam olmaktır, insan olmaktır, kardeş olmaktır. Kavmiyet gütmek İslam'a aykırıdır. Bu, resmi ideolojinin şeyhler aracılığıyla seslendirilmesidir. Kürt ulusal uyanışının engellenmesi için din kurumu kullanılmaktadır. Yani ulusallığı frenleyebilmek için anti-laik davranışlar bile teşvik edilmektedir. Bunların yanında güvenlik güçlerinin miktarı ve çeşidi günden güne artmaktadır. Yeni yeni hapishaneler yapılmaktadır. Karakollar nicelik ve nitelik bakımından gelişmektedir, artmaktadır. Devletin gizli güçleri yoğun ve yaygın bir örgütlenme içindedir.

Bütün bunlara rağmen, yukarıda kısaca ve kabaca belirtilen iç dinamikler sonucu, Kürdistan hızla değişmektedir. Kürdistan eski Kürdistan değildir.

Kürt Sorunu ve GAP

Devlet, Güneydoğu Anadolu Projesi'ni (GAP) asimilasyonu gerçekleştirecek bir yatırım olarak değerlendirmektedir. Batılı sanayicilere teşvik tedbirleri, vergi indirimleri, fon indirimleri, vs. uygulayarak, makine ve teçhizat ithalatında kolaylıklar sağlayarak yatırımların Doğu'ya yönlendirilmesini amaçlamaktadır. Bölgenin ekonomik bakımdan kalkınmasıyla asimilasyonun sağlanacağı umulmaktadır. Şöyle düşünülmektedir: Ticaret ve sanayi geliştikçe ve yaygınlaştıkça, bölge Batı'ya organik olarak bağlanacaktır. Ticaret ve sanayinin gelişmesi, Türkçe'nin gelişmesi ve yaygınlaşmasında çok önemli bir rol oynayacaktır. Zira bölge halkı, Batı'yla ekonomik ve ticari ilişkiler kurmaya ve geliştirmeye başladığı zaman egemen dil olan Türkçe'yi kullanacaktır. Türkçe'yi kullanmak zorunda kalacaktır. Türkçe zaten gelişmiş bir dildir. Halbuki Kürtçe ilkel bir dildir. Ekonomik, ticari ve sinai ilişkileri, banka ilişkilerini karşılayacak bir yapıya sahip değildir. Bu bakımdan giderek unutulacaktır. Böylece unutturulması için baskıya ve zorlamaya da gerek kalmayacaktır. Zaten ilkel bir dil olduğu için kolay unutulacaktır.

Devletin ve hükümetin bu umudu kuşkusuz gerçekleşmeyecektir. Ekonomik gelişme, demokratikleşmeyi, ulusal hareketi daha da hızlandıracaktır. Zira ekonomik gelişme geleneksel kurumları hızla çözecektir. Geleneksel kurumların çözülüşü özgür insanın, özgürlüğü için mücadele eden insanın ortaya çıkışı demektir. 1960'lı yıllarda kapitalizmin gelişmesiyle ulusal hareketin yoğunlaşması ve yaygınlaşması arasında bu bakımdan önemli bir bağ vardır. Kürtçe'nin ilkel bir dil olduğu, gelişen ve yaygınlaşan ekonomik ve ticari ilişkileri karşılamada yetersiz kalacağı büyük bir yanlıştır. Bu aynı zamanda ırkçı bir görüştür. Arapça, Farsça, Türkçe gibi Şark dilleri üzerinde, bu arada Kürtçe üzerinde de çalışan uzmanlar Kürtçe'nin çok zengin bir dil olduğunu örneklerle göstermektedirler. Hem bir dilin konuşulmasını, yazılmasını yasaklamak, hem de ilkel bir dildir, hangi edebi eserleri ortaya çıkarmıştır, demek, iki yüzlü, riyakar, ırkçı bir görüştür.

Öte yandan asimilasyon da, 1960'lı yılların sonlarında Devrimci Doğu Kültür Ocaqları'nın kurulmasıyla durdurulmuştur. Bunu şu şekilde açıklamak mümkündür: Baskı ve zulüm altındaki insanlar yaşantılarının belirli bir aşamasında, kendi öz benliklerinin, kimliklerinin farkına varıyorlar. Ana dillerini neden bilmediklerini, devletin ve hükümetin bu konudaki gayretlerini sorguluyorlar. Kürtçe yazmanın ve konuşmanın neden baskı altında tutulduğunu, bunların neden suç sayıldığını araştırıyorlar. Böyle bir bilince ulaşan ve böyle bir süreci yaşayan kişinin asimile olduğu söylenemez.

Sorgulama ortamının hazırlanmasına neden olan pek çok etken var. Okuma-yazma oranının yükselmesi, Radyo, TV, gazete, kitap, sinema gibi kitle haberleşme araçlarının etkinliğinin artması, yol şebekelerinin nitelik ve nicelik olarak gelişmesi, insanların, pazarda, çarşıda, kahvehanede, yolda, benzer yerlerde birbirleriyle daha çok karşılaşması, iletişimin artması vs. Okul, radyo, TV- sinema gibi kurumların temel görevi, kuşkusuz,

asimilasyonun hızlandırılmasını ve kolaylaştırılmasını sağlamaktır. Fakat çeşitli gerekçelerle, daha çok ideolojik çıkarlarını dikkate alarak dünyanın çeşitli yerlerindeki özgürlük, eşitlik ve demokrasi mücadelelerini de duyuruyorlar. Vietnam'daki, Orta Amerika'daki veya Güney Amerika'daki, Güney Afrika'daki, Afrika'nın veya Asya'nın çeşitli yerlerindeki, Filistin'deki, Afganistan'daki özgürlük mücadeleleri de çeşitli gerekçelerle ekrana geliyor veya gazetenin gündemine giriyor. Bulgaristan'daki, Batı Trakya'daki, Kıbrıs'daki Türklerden söz ediyorlar. Bunların hiçbiri Kürtlerden söz etmiyor, fakat Kürtler'e çok şey söylüyor. Kürtler, gördüklerini, duyduklarını veya okuduklarını kendi durumlarıyla karşılaştırıyorlar. Kendilerini yöneten devletlerin çifte standartını yakalıyorlar, kendilerine yapılan haksızlıkların bilincine varıyorlar. Bu süreç yani kendi özünü farkediş, uluslararası ilişkilerde kendi varlığını kavrayış süreci hızla sürüp gidiyor.

Bu arada, "siz Türk'sünüz, Türkoğlu Türk'sünüz. Hastürk, esastürk sizsiniz" diye dayatılan, "Ne mutlu Türk'üm diyene", "Bir Türk dünyaya bedeldir", "Türk öğün, çalış, güven" diye anlatılan resmi ideolojinin olumsuz etkileri de ulusal hareketin gelişmesini hızlandırıyor ve yaygınlaştırıyor.

Asimile olmak, kendi ana dilini bilmemek, egemen ulusun diliyle konuşmak, fakat bu tür konuların bilincine de ulaşmamak, her şeyi doğal olarak kabul etmek demektir. Zaten sömürge yönetimlerinin bu konudaki en büyük başarısı anadilin unutturulması sürecini halkın bilincine çarpmasını önlemede ortaya çıkmaktadır. Devletin ve hükümetin her türlü önlemine rağmen, bu konularda, insanlarda ve yığınlarda bir bilinç uyanmaya başlamışsa, insanlar, bazı şeylerin farkına varıyorlarsa, bazı süreçleri sorguluyorlarsa, asimilasyon durmuş demektir. Nitekim, 1960'lı yılların sonlarında Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nı kuranların önemli bir kısmı anadillerini, Kürtçe'yi bilmiyorlardı. Türkçe konuşuyorlardı. Devlete göre asimile olmuşlardı. Fakat kendi öz benliklerinin, kimliklerinin farkına varmışlar, bunun için demokratik bir mücadeleye girmek gereğini duymuşlardı. Bunlardan bir kısmı daha sonraları unuttuğu veya unutturulan Kürtçe'yi de öğrendi. Sadece konuşmayı değil, yazmayı da. 1974-1975 yıllarından itibaren, yukarıda adı belirtilen dergileri yayınlayanların, yayınevi kuranların önemli bir bölümü yine anadilleri Kürtçe'yi bilmiyorlardı. Fakat bu sürecin bilincine varmış kişilerdi.

Öte yandan bugün, Kürtler'in büyük bir kısmı, Türkçe'yi de bildikleri halde, mahkemede ana dilleriyle, Kürtçeyle konuşuyorlar. Kürtçe konuşmakta ısrar ediyorlar. Kısaca anlatılmaya çalışılan bu süreç devletin ve hükümetin asimilasyona ilişkin umutları açısından neyi anlatmaktadır? Kanımca GAP esas olarak bu ilişkiler çerçevesinde ele alınmalıdır.

"İlk Kurşun" Teorisi

Franz Fanon, Cezayir Ulusal Kurtuluş Mücadelesi'nde yer almış bir kişidir. Zencidir. Bir Fransız sömürgeci olan Martinik'de doğmuş ve büyümüştür. Paris'de Tıp tahsil etmiştir. 1950'li yılların başlarında doktordur. Yine bu yıllarda Cezayir Ulusal Kurtuluş Hareketi'ne ilgi duyar. 1950'li yılların ortalarında hükümet doktoru olarak Cezayir'e gi-

der. Orada Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesi'yle gizli ilişkiler kurar ve bu ilişkilerini geliştirir.

Frantz Fanon'un sömürge ülkelerle ilgili dikkate değer bir tezi var. Bu tezi kısaca şöyle ifade etmek mümkündür: Frantz Fanon şöyle diyor: Sömürge ülkelerde halkı örgütlendirmek, silahlı mücadele düzeyine getirmek son derece zor bir olaydır. Çünkü bu ülkelerde halk sindirilmiştir. Halk korku ve yılgınlık içindedir. Sömürgeci güç halktan, kendisinden korkmasını, kendi emirlerinin dışında hareket etmemesini istemektedir. Baskı, zor, zulüm, hakaret, horlama insanlarda ve yığınlarda derin bir ruhsal çöküntü yaratmıştır. Halk kendine güvenemez. Ailesine, aşiretine, köyüne, akrabasına güvenemez. Yarınına güvenemez. Halk, kendini, ailesini, akrabalarını, ulusunu olağanüstü derecede küçük görür. Sömürgeci güçleri ise olağanüstü derecede büyük görür. Onlarla hiçbir zaman mücadele edilemeyeceğini düşünür. İnsanlar kendilerine çizilen ve dayatılan kadere razı olmuşlardır. Tevekkül içindedirler, yani işlerini Tanrı'ya bırakmışlardır.

Sömürge ülkelerde sömürgeci devlet, halktan iki şey istemektedir. Sizi biz yönetiyoruz, bunu bilin. Biz olmasak, sizi biz yönetmesek haliniz haraptır. Çünkü, siz, beceriksiz, yoksul, hak-hukuk bilmez, yönetimden, iktisattan anlamaz, teknoloji nedir bilmez, cahil bir halksınız. İkincisi ise, bizden korkun ve emirlerimize itaat edin... Böyle bir toplumsal ve ruhsal ortamda da sömürge insanı kendini psikolojik bakımdan tatmin etmek, ezilmişliğine tepki göstermek ister. İşte bunun için sömürge insanı kendini her zaman sömürgecinin yerine koyar. Sömürgeci güçlerden gelen en ağır hakaretler, horlamalar, aşağılamalar karşısında sus pus olan, baş eğen sömürge insanı, kendi yakınlarından, akrabalarından, hemşerilerinden gelen en küçük bir eleştiriyi, tehdidi namus meselesi yapar. Ve onlara salırır. Zira böyle bir toplumsal ve ruhsal ortam pısrık ve saldırgan çocuklar üretir. Sömürgecilerden gelen her türlü baskı ve zulme boyun eğdiği için bu saldırganlıklar daha çok kendi ailesine, akrabasına, hemşerisine kanalize olur.

Sömürgeci güçler bu ruhsal yapıdan azami derecede yararlanırlar. Toplum içindeki geleneksel ihtilafları derinleştirirler. Sömürge ülkede uyguladıkları böl-yönet politikasını derinleştirerek sürdürürler. Kan davası adı altında yeni yeni ihtilaflar, çelişkiler yaratırlar. Geleneksel kurumların yaşamlarını sürdürmelerini teşvik ederler. Kırsal bölgelerde güvenlik güçleri erkeklerin gözü önünde kadınlara tecavüz ederler, tecavüze yeltenirler... Kimsenin ses çıkarmamasını isterler. Fakat, halkın, köyündeki, aşiretindeki, en küçük ihtilafları büyütürler kan davası yapmasını, öç duygusunu geliştirmesini "namusunu koruyor" diye teşvik ederler.

Sömürgeci devlet, polis merkezlerinde, karakollarda, işkenceci elemanlar olarak daha çok bu ruhsal yapı içindeki insanları istihdam eder. Cezaevlerinde de öyle.

Bütün bunlar sömürge toplumlarının yaralı toplumlar olduğunu ortaya koyar. Baskıya, zulme, başkaldırmayan, ona boyun eğen toplumlar ve insanlar yürekten yaralıdır.

Frantz Fanon böyle bir ortamda, halkı örgütlendirmenin, sömürgecilerle savaş düzeyine getirmenin son derece güç olduğunu belirtiyor. Bu güçlüğün üstesinden gelmenin gerekliliği üzerinde duruyor. Bunun için, yoğun, ısrarlı ve karalı bir çalışmanın gerektiğini de belirtiyor. Ve şöyle devam ediyor: Bütün bu olumsuz koşulların üstesinden gelinip herhangi bir kişi örgüte kazandırılabilir. Bu militan sömürgeci veya emperyalist

devlete karşı ilk kurşunu sıkıdığı zaman, aslında, kendisini öldürür. Frantz Fanon'a göre ilk kurşun kişinin, köle, sinmiş, sindirilmiş, devamlı korkuyu yaşayan ezik kişiliğini öldürüyor. İlk kurşunla birlikte kişi yepyeni bir insan olarak yeniden doğuyor. Bu, kendine ve ailesine, hemşerilerine ve ulusuna güvenen bir kişidir. Artık, kendini ve ulusunu olağanüstü derecede küçük görmez. Sömürgeci güçleri olağanüstü derecede büyük görmez. Her şeyi yerli yerine koyar. Kendi gücünü ve düşmanının gücünü hesaplar, ona göre tavır ve davranış geliştirir.

Aslında "İlk kurşun"u bir silah olarak yorumlamamak, sürece daha geniş bir açıdan bakmak gerekir. "İlk kurşun"un içeriği yerine ve zamanına göre değişebilir. Anti-sömürgeci bir yayın organı da yerine ve zamanına göre bu işleve görmüş olabilir.

Kürdistan'da Devlet Terörü

Bugün Kürdistan'da yeni bir nesil yetişiyor. Bu nesil, dedelerinin ve babalarının ordu, polis ve jandarma güçleri tarafından iteklendiğini, dövüldüğünü, horlandığını, hakarete uğratıldığını gördü. Bu nesil, amcalarının, ağabeylerinin, dayılarının işkencelerle öldürüldüğünü gördü, yaşadı. Bu nesil ağabeylerinin, ablalarının zindanlara tıkıldığını, işkencelerle öldürüldüklerini gördü. Büyük analarının, analarının, bacılarının, teyzelerinin, halalarının, yengelerinin saçlarından sürüklenerek götürüldüğünü, itilip kakıldıklarını, horlandıklarını, ırzlarına geçildiğini gördü, yaşadı. Bugün Kürdistan'da yetişen bu nesil, ağabeylerine, ablalarına, babasına, amcasına, ailesine, köyüne, akrabalarına "hain", "eşkiya", "haydut", "kansız" dendiğini gördü, duydu. Bunları her gün gördü, her gün duydu, her gün yaşadı. Bu neslin, bu çocukların gelecekte, kısa bir zaman sonra bütün bunları sorgulamaması mümkün değildir. Olup bitenlerin unutulmasının, unutturulmasının hiçbir olanağı yoktur. Bunun ise, tek bir anlamı vardır. Kölelik zincirlerinin kırılması, özgürlükler için, insanca yaşamak için dövüşülmesi. Kimlik için dövüşülmesi.

Sömürge toplumları yaralı toplumlardır, ve sömürgecilik döneminde bu yara, günden güne, yıldan yıla artarak, derinleşerek, ağırlaşarak sürüp gitmektedir. Sonunda vücudu felç durumuna getirmektedir. Bu yarayı iyileştirecek en önemli tedavi, en önemli ilaç özgürlükler için, insanca yaşamak için, herkesle eşit bir şekilde yaşamak için yapılan kavgadır. Bu kavga kısa zamanda istenen başarıya ulaşmasa bile, kölelik zincirlerinin kurulmasında, insanların yepyeni bir kişilik olarak yeniden doğmasında büyük bir aşama olduğu kuşkusuzdur.

1968 yılında, Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nı kuranlar, 1971 yılında, Doğu Duruşmaları'nın sanığı ve mahkumu olanlar, 1950'li yılların karnı şiş, başı kabak, aşağı çıplak, gözü çapaklı, burnu sümüklü çocukları değil miydi? Bugün Kürdistan dağlarında döne döne savaştan gerillalar, 1960'lı yıllarda, okullarda, "Büyük Türk" efsaneleriyle yetiştirilmiş, karnı şiş, başı kabak, gözü çapaklı çocukları değil mi? Bugün dağlarda, köylerde, şehirlerde büyük bir kararlılıkla vuruştan Kürt gerillalar, 1960'lı yılların sonlarında, Kürdistan'da uygulanan komando zulmünü gören, bu zulmü yaşayan çocuklar değil mi? Bu gerillalar, çocukluk dönemlerinde, analarının, bacılarının, teyzelerinin... saçlarından sürüklenip götürüldüklerini görmedi mi? Dedelerinin, babalarının, erkeklik

organlarına ip bağlanıp, karılarının, kızlarının önünde, bütün köyün önünde dolaştırdıklarını görmedi mi?

Türk basını, Türk aydınları, karnı şiş, başı kabak, gözü çapak, ayağı çıplak, burnu sümüklü... bu çocukların sergilediği sefaletle pek hayrandır. Onların resimlerini çeke çeke bitiremezler. Gazeteler, gazeteciler Kürdistan'daki bu sefaleti sergilemek için yarışa girerler. Bu sefaleti ve yoksulluğu çeşitli yerlerde, çeşitli zamanlarda pazarlarlar. Ödüller kazanırlar. Fakat aynı çocukların, 10-15 sene sonra, "biz kimiz?", "neden özgür değiliz?", "Neden köleyiz?"... diye sormalarını, kendilerini, ailelerini, sorgulamaya başlamalarını, özgürlükler için ve insanca yaşamak için mücadeleye girişmelerini, "eşkiyalar azdı", "haydutlar işi azıtıyor", "hainlerin gizli planları", "hainlerin, kansızların ardındaki düşman güçleri açıklıyoruz"... diye hezeyanla karşılıyorlar. Onları devletin emniyet güçlerine, gizli güçlerine ihbar ediyorlar... Halbuki bu gerillalalar, 10-15 sene önce, sefaletlerini, yoksulluklarını sergiledikleri, resimlerini çeke çeke bitiremedikleri çocuklardır.

Türk basını, Türk aydınları, bu çocukların sefaletlerine ve yoksulluklarına pek hayran, özgürlük isteklerine, özgürlük kavgalarına pek düşmandır, ihbarcıdır.

1971 Doğu Duruşmaları'nda ne söyleniyordu? "Bugün bizleri duruşma salonlarınıza bile sığdıramıyorsunuz. Gelecekte, öyle kalabalık olacağız ki, spor salonlarına, spor sahalarına bile sığdıramayacaksınız." Salonlar, cezaevleri yine dolu. Tıklım tıklım dolu. Fakat mücadele, artık kırlara taşmış, dağlarda, ovalarda yankılanıyor.

Kürtler eskiden, öldürdükleri, horlandıkları halde, kendilerini öldürenleri bilmeye, görmezden gelmeye özen gösterirlerdi. Şimdi olanı biteni sorguluyorlar. Ölmemenin, yaşamanın mücadelesini veriyorlar. Kürdistan artık, eski Kürdistan değildir. Değişmeyen resmi ideolojilerle böylesine hızla değişen bir toplumu yönetmek olası değildir.

Gerilla Şiddetinin Maddi ve Ruhsal Temelleri

Yukarıda, yeni yetişen Kürt nesillerinden, bunların düşüncelerinden söz ettük. Bu sözlerden gerilla hareketlerinin bir tepki olarak, bir intikam için oluştuğunu düşünmemek gerekir. Gerilla hareketlerini, sömürgeciliği yoketmenin bir yolu olarak değerlendirmenin daha doğru olacağı kanısındayım. Böyle aşağılamalara ve hakaretlere uğramanın nedeninin sömürgecilik olduğu, bundan kurtulmak gerektiği, bunun için gerilla faaliyetine başlandığı biçiminde anlamak gerekir. Sömürgecilik ve sömürge uygulamaları konusunda siyasal bilincin yükselişi gerilla mücadelesini kendiliğinden ortaya çıkarıyor. Yaşanan zulümler de, elbette, böyle bir örgütlenmenin madde ve manevi temellerini oluşturuyor. Fakat, amaç, sadece tepki göstermek değildir. Amaç, sömürgeci zulmünü tamamen yıkmak, ortadan kaldırmaktır. Kaldı ki Kürdistan'ın sömürge bir ülke bile olmadığını, Kürt ulusunun sömürge bir ulus bile olmadığını bu incelemenin başlarında ifade etmeye çalışmıştık.

Mao, halk yığınları tarafından benimsenmiş, yığınlarla organik bağlar kurmuş bir düşüncenin çok büyük bir güç olduğunu söylüyordu. En büyük maddi güç, bir

düşüncenin halk yığınları tarafından benimsenmesidir. Bu gücü, topla, tüfekle ortadan kaldırmak mümkün değildir, diyordu. Bir ulusun, bugününü ve dününü sorgulaması bu bakımdan önemlidir. Bu sorgulama ulusal bilincin, siyasal ve toplumsal bilincin yükselişini de getirir. Tarih bilinci ve toplum bilinci, ancak, "biz kimiz?" sorusunu soran bir toplumda gelişebilir. Geçmişte yaşanan zulümler, baskılar, horlanmalar, aşağılanmalar toplumsal ve siyasal gelişmenin belli bir aşamasında "biz kimiz?" sorusunu sordurur. Bu soruyu soran, kimliğini sorgulayan halk, ulusal kurtuluş yolunda epeyce mesafe almış demektir.

Resmi İdeolojinin Olumsuz Etkileri

Burada sözü edilmesi gereken başka bir konu da, ideolojilerin olumsuz etkileri kavramıyla ilgili olabilir. Sık sık, "Büyük Türk" efsanelerinden, bir Türk'ün dünyaya bedel olduğundan, Türk olmanın büyük bir mutluluk olduğundan, Kürtler'in her zaman köle ve başkalarına bağlı yaşadığından, eşkiya, hain, haydut, kansız, ilkel... olduklarından söz eden resmi ideoloji, elbette, bu ideolojinin dayatıldığı kişilerde olumsuz bir etki yaratır. Hele bu resmi ideoloji, baskıyla, zorla, copla, işkenceyle kabul ettirilmeye çalışılıyorsa... Resmi ideolojinin olumsuz etkisi, kölelik zincirlerinin kırılmasına yardım edecek olan başka bir etkendir.

Bütün bunlar, Kürdistan'ın artık, eski Kürdistan olmadığını göstermektedir. Bunları, Kürdistan'ı ortak sömürge olarak, devletlerarası sömürge olarak kullanan devletlerin de anlaması gerekir. Bunları insan haklarını korumayı ve geliştirmeyi amaçlayan Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu, Helsinki Nihai Senedi (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) gibi kurumların da anlaması gerekir. Bu çerçevede, Birleşmiş Milletler'in önemi kuşkusuz büyüktür. Fakat böyle bir sorunu görmezden gelen Birleşmiş Milletler, aslında, sömürgeci çok daha aşağı bir statüyü benimsemek ve savunmak durumunda kalıyor. Bu da Birleşmiş Milletler'in çürümesine, işlevsiz kalmasına neden oluyor.

İslam Konferansı'nı yine aynı çerçeve içinde değerlendirmek gerekir. İslam Konferansı, İsrail'e karşı çok yoğun bir eleştiri yöneltiyor. Filistinliler'e karşı sürdürdüğü baskılardan dolayı İsrail'i kınıyor. İsrail'e yaptırımlar uyguluyor. Uluslararası kurumlarda İsrail'e yaptırımlar uygulanmasını öneriyor. Türkiye, Irak, İran, Suriye gibi İslam ülkelerinin Kürtler'e karşı uyguladığı çok daha ağır politikaları ise görmezden geliyor. Böylesi çifte standartlı bir tutumun başarılı bir sonuç almasının olasılığı yoktur. Çünkü böyle bir tutum, başta İsrail tarafından ciddiye alınmaz. İsrail, "İsrail'de Filistinliler'in sahip olduğu pek çok haklara, Kürtler, Irak, İran, Türkiye, Suriye gibi ülkelerde sahip değildir. Örneğin Türkiye'de Kürtler'in ulusal varlığı bile inkar edilmektedir. Kürtler'e çeşitli devletler tarafından soykırım uygulanmıştır. Kürtler'e karşı kimyasal silahlar kullanılmaktadır..." vs. derse, Müslüman devletler bunlara ne gibi bir cevap verebilirler? Çifte standartlı bu tutum ve davranışlar ise, örgütlerin çürümelerine ve işlevsiz kalmalarına neden olmaktadır.

Bütün bunların ötesinde, Kürt toplumunun bir İslam toplumu olduğunu da unutmamak gerekir. İslam Konferansı gibi örgütler Kürt Sorunu'nu görmezden gelmek için

olağanüstü bir gayret içindedirler. Fakat bu örgütlerin, Kürt ulusuna karşı, bizzat İslam devletleri tarafından, ortaklaşa bir şekilde sömürgecilik yapmalarına sağır ve dilsiz kalması da giderek zorlaşmaktadır. Zira, çelişkiler, çifte standartlı düşünceler ve uygulamalar daha belirgin bir hale geliyor. Konuşuluyor, sorgulanıyor.

Çünkü, örneğin, Türkiye'nin Kuzey Kürdistan'da yaptığı tahribat, örneğin İngiltere'nin Hindistan'da veya başka sömürgesinde yaptığı tahribattan çok daha ağırdır. İngiltere gibi gelişmiş ekonomiler, sömürgelerini, para-banka sistemiyle, ticari ve sınıfl ilişkileriyle kontrol edebilmektedir. Gelişmiş bir burjuvazi kontrolü rahatça kurmakta ve sürdürmektedir. Türkiye, İran, Irak, Suriye gibi devletler ise, Kürdistan'ı ancak, devlet terörü uygulayarak, polis, jandarma, ordu gibi güçlerle denetleyebilmektedirler. Bu devletler, örneğin Irak, İran, Kürt halkına karşı gayet kolay bir şekilde kimyasal silahlar kullanabilmektedir. Hem Kürt nüfusu hem de Kürdistan'ın coğrafyasını tahrip etmektedir. Ormanları yakmakta, toprağı kullanılmaz hale getirmekte, şehirleri yıkmaktadır.

Bu politikanın amacı kişilerin düşünce yapılarını ve ruhsal yapılarını bozmak, onları kişisizleştirmek, köleleştirmektir. Onlarda sürekli olarak, korku ve panik duygusunu egemen kılmaya çalışmaktadır. Onları, kendilerine, uluslarına ve yarınlarına güvenemeyen, zayıf bir ruhsal yapı içinde tutmaktır. Bu uygulamanın amacı, Kürt toplumunun toplumsal ve kültürel kurumlarını, Kürt insanının ruhsal ve düşünsel yapısını bozmak, onları tam anlamıyla köleleştirmektir. Kürtlerin örf ve adetlerini yok etmek, Kürt dilini, yani Kürtçe'yi unutturmaktır. Onları teslim olmuş, dirençsiz bir hale getirmektir. Çünkü köleleşen, teslim olan kişiler ulusal hak ve isteklerde bulunamazlar. Efendilerinin iradelerine boyun eğmekten başka bir şey yapamazlar.

Sömürgeciler, sömürge halklarının devamlı olarak bu duygular içinde yaşamalarını isterler. "Sizi biz yönetiyoruz, bunu bilin. Bizden korkun." Sömürge-sömürgeci ilişkilerinde görülen en temel boyutlar bunlardır. Sömürge-sömürgeci ilişkilerini inceleyen bu ruhsal ve zihinsel yaşantılar üzerinde önemle durulması, bu konuların hiç ihmal edilmemesi gerekir. Bunların incelenmesi en az, ekonomik etkenler kadar, ekonomik boyutlar kadar önemlidir. Çünkü ekonomik sömürü ancak, böylesine yığın, ruhsal ve zihinsel bir ortamda sürdürülebilir.

Türkiye, Kürt gerillalarının artan ve önü alınamaz eylemleri karşısında, "Köy korucuları" sistemi uygulayarak böl-yönet ve yoket politikasının daha da derinleştirme gayreti içindedir. Korucularla birlikte, sömürge toplumunda çeşitli nedenlerle oluşan şiddet eğilimlerini de gerillalara, onların ailelerine, akrabalarına, köylerine karşı yönlendirmiş olmaktadır. Böylece hem sömürgeci devleti tehdit eden gerilla faaliyeti denetlenmiş olmakta, hem de toplumda mevcut şiddet eğilimleri, kendisine, boşalacak bir kanal bulmaktadır. Bu süreçte, böl-yönet ve yoket uygulamaları daha da derinleşerek, yoğunlaşarak sürüp gitmektedir. İşte Birleşmiş Milletler'in, Kürt ulusal ve demokratik hakları karşısında, Türkiye, Irak, İran gibi sömürgeci güçlerin istekleri doğrultusunda, savunmaya ve korumaya çalıştığı düzen böyle bir düzendir. Bu tavır ise, Birleşmiş Milletler'i çürütür, işlevsiz kılar. İslam Konferansı gibi kurumları da.

Bu bakımdan bu incelemenin başlarında belirttiğimiz bir özelliği tekrarlamakta yarar görüyoruz. Klasik sömürgelerde görülen "böl-yönet" politikası, Kürdistan'da "böl-yönet ve yoket" biçimini almaktadır. Yok edilen, soykırıma uğratılan elbette, Kürt kişiliği ve Kürdistan kişiliğidir. Kürtler'in ulusal değerleri ve ulusal özellikleridir. Her türlü devlet

terörüne rağmen, zulme, işkenceye, baskıya rağmen, Kürt kimliğini hala savunanlar varsa, onları da fizik olarak imha etmektir. Fizik varlıklarını ortadan kaldırmaktır.

Sömürge ordularının vahseti ve saldırganlığı günden güne artmaktadır. Devletler her türlü terörü düşünmekte ve uygulamaktadır. Köyleri kuşatma, toplu köy aramaları, toplu işkenceler uygulama, insan avına çıkma, toplama kampları oluşturma, yerleşme alanlarına ve su kaynaklarına zehirli gazlar dökme, sık sık sürgün uygulamalarına girişme vs. yerine ve zamanına göre bunları birer birer veya birkaçını yürürlüğe koyma her zaman rastlanan olaylardandır. Köylüler arasında, kadınlar arasında kıskırtıcı ajanlar beslemekte, bozguncular, casuslar barındırmaktadır. Yakalandıkları zaman da bunları görmezden gelmektedir.

Sömürgeci devletler, Kürtler'in mallarına, mülklerine, ürünlerine, davalarına, samanlarına, otlarına çeşitli bahanelerle her zaman el koyabilmektedirler. Köye tepeden tırnağa silahlarıyla gelen askerler, köylülerin evlerine ve topraklarına yerleşebilmektedirler. Köylüleri kendileri için ekip biçmeye zorlayabilmektedirler. Köyün güvenliğinin köylüler tarafından sağlanmasını, köylülerin nöbet tutmalarını isteyebilmektedirler. Bir genç gerillalara katılırsa, ailesinden, onu yakalayıp devlete teslim etmesini isteyebilmektedirler. Aksi halde ailenin tamamını göz altına alabilmektedirler. Köy için güvenlik konusunda yapılan masrafların tamamını köylülerden almaya büyük özen göstermedikler. vs. Bu tür dayatmalara karşı iki tür tavır takınılabılır. Karşı konulabilir. Bu taktirde askerler ateş açar, insanlar ölür. Veya dayatma aynen kabul edilir, yalvarma, yakarma söz konusu olabilir. Bu taktirde de kişiler alçalır, insanlıklarını kaybederler. Utanç ve korku kişiliği parçalar, yüreğini, benliğini yaralar. Ordu ve polis gücü her iki halde de amacına ulaşmış sayılır. Bu bakımdan sömürge toplumları yaralı toplumdur, diyoruz. Kürdistan ise sömürge bile değildir.

Bütün bunlar, uzmanlarla, hatta yabancı uzmanlarla yürütülen eğitim faaliyetleridir. Karşı gerilla faaliyetleridir.

Resmi İdeolojinin İflası

Türkiye'nin Kürdistan'da uyguladığı en geçerli politika devlet terörüdür. Türkiye'nin Kürt Sorunu karşısındaki tek politikası budur. Türkiye'nin Kürt Sorunu'na karşı devlet terörü uygulamaktan başka bir politikası yoktur. Yani, "öyle bir baskı uygulayayım ki, hiç kimse Kürt sözünü ağzına alamasın, Kürt ulusal ve demokratik haklardan söz edemesin. Öyle bir cezalandırma ve yıldırma sistemi uygulayayım ki, Kürt Sorunu'ndan söz edenler, bu cezanın, sadece kendileriyle bitmeyeceğini, ailelerini, köylerini, aşiretlerini de kapsamı içine alacağını bilsinler, korksunlar, bu işlerden uzak dursunlar..." anlayışıyla hareket edilmektedir. Fakat bütün bu işkencelere, katliamlara, sürgünlere rağmen, mahkumiyetlere, yoksulluklara rağmen, Kürdistan hakkındaki incelemeler, araştırmalar günden güne artmaktadır. Kürt dili ve Kürt kültürü üzerindeki incelemeler günden güne çoğalmaktadır. Kürt ulusal ve demokratik hakları konusundaki istemler çoğalmaktadır, yoğunlaşmaktadır. Ve bu istekler çeşitli biçimlerde ifade edilmektedir. Asimilasyon ise, Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın kuruluşuyla durdurulmuştur. Ka-

pitalistleşme ve demokratikleşme Kürt ulusal gelişmesini daha da yoğunlaştıracaktır, hızlandıracaktır, yaygınlaştıracaktır. Yoğun ve kapsamlı devlet terörüne rağmen, Kürtler ulusal ve demokratik hakları konusunda ısrarlılardır. Devlet terörünü göğüsleyip, her türlü riski göze alıp ulusal ve demokratik haklarını kazanmanın mücadelesini sürdürmektedirler. Buysa devlet terörünün, yani terör politikasının iflası demektir. Çünkü devletin terörü artık, işlevsiz kalmaktadır. Türkiye'de devletin bundan başka da bir politikası yoktur.

Ortadoğu'da son 8-10 yıllık siyasal ve toplumsal gelişmeleri izlediğimiz zaman bütün devletlerin bir Kürt politikaları olduğunu görüyoruz. Sovyetler Birliği'nin var, ABD'nin var. Fransa, Almanya, İngiltere gibi devletlerin Kürt politikaları var. İran'ın, Suriye'nin, Arapların var. Çünkü, artık, Kürtler, Ortadoğu'da siyasal ve askeri gelişmeleri etkileyen önemli bir dinamiktir. Dikkate alınması gereken bir güçtür. Bu politikaların Kürtler'in lehine olup olmadığı, hangilerinin lehte, hangilerinin Kürt isteklerine karşı durduğunun araştırılması ayrı bir konudur. Fakat böyle bir saptamanın yapılması da önemlidir. Kürtler, artık, Ortadoğu'ya uluslararası ilişkilerin yeni bir dinamiğidir.

Devlet terörüyle, sorunun yok edilebileceğini düşünenler ise, Irak, Türkiye gibi devletlerdir. Yani Kürdistan üzerinde devletlerarası sömürge sistemini uygulayan devletlerdir.

Gerilla Şiddetinin İzlenebilir Sonuçları

Kuzey Kürdistan'da, PKK tarafından 14-15 Ağustos 1984 de, Eruh Şemdinli'de başlatılan gerilla eylemleri iki şeyi köklü bir şekilde değiştirdi. Birinci olarak gerilla kendi kendini değiştirdi. Korkuyu, paniği, yılgınlığı attı, mücadelede kararlı, ısrarlı ve bilinçli bir unsur, militan haline geldi. Kararlı, ısrarlı ve bilinçli tutumu onu, mücadelede önemli bir taraf haline getirdi. Bu hem gerillayı hem de mücadeleyi kurumsallaştırdı. Bugün mücadelede gerilla hareketi önemli bir taraftır. Kürt halk yığınları, Türk güvenlik güçleri karşısında, ordu ve jandarma karşısında, PKK'yı bir taraf olarak değerlendiriyor.

Gerillaların korkuyu, paniği, yılgınlığı nasıl kırdığını, bunun günlük hayata nasıl yansındığını şu örneklerle göstermek mümkündür. Radyoda, TV de sık sık duyduğumuz ve izlediğimiz haberler var: "... güvenlik güçleri falan yerde, bir grup teröristle karşılaştı. Etraflarının sarıldığını bildirdi, teslim ol çağrısı yaptı. Teröristler buna ateşle karşılık verdi, çatışma çıktı." Kanımca, korkunun, paniğin, yılgınlığın kırılmasının, mücadeledeki kararlılığın vurgulanmasının, gerillaların önemli bir taraf olarak ortaya çıkmasının en önemli göstergesi budur.

12 Eylül'den sonra, Özel Tıp Cezaevlerinde, siyasal tutuklular ve hükümlüler, baskıları ve zulmü protesto etmek için, insanca yaşamak için, ojuumsuz koşulları kamuyuna duyurabilmek için, açlık grevleri yapmaya başladılar. Açlık grevleri karşısında, cezaevinin iç güvenliğinden sorumlu subaylar ve astsubaylar tutuklulara ve hükümlülere şöyle söylediler: "Ordu, devlet, size aş veriyor, ekme veriyor, almıyorsunuz, almaya-

çağınızı söylüyorsunuz. Bu cesareti nereden buluyorsunuz?" Bunlar, öfkeyle, hışımla, kinle söylenirdi. "Türk ordusu, Türk devleti, size ekmecek veriyor, aş veriyor, almayız, diyorsunuz. Bunları alın, ister yiyin, ister yemeyin, bu bizi ilgilendirmez. Ordunun ve devletin emirlerine karşı gelmek affedilemez." Aslında, tutukluların ve hükümlülerin durumları onların umurunda bile değildi. Bunlar, mahkumlara aş-ekmek verilmesini emir-komuta ilişkileri çerçevesinde değerlendiriyordu. Önemli olan devletin veya ordunun verdiği emrin yerine getirilmesiydi, emirlere itaatın sağlanmasıydı. Devlet, ordu, mahkumlara madem ki aş veriyordu, ekmecek veriyordu, bunun muhakkak alınması, aldırılması, emre itaat edilmesi, ettirilmesi gerekiyordu. Önemli olan bunların alınması veya aldırılması idi. Bunların yenmesi veya yenmemesi hiç önemli değildi. Hatta "ekmeği alın, aş alın" diyen sivil gardiyanlar, başgardiyanlar, cezaevi müdürü veya cezaevi savcısı olsa, bunların alınmamasından dolayı yine önemli bir sonuç çıkmazdı. Ama bu emri verenler veya bu ilişkileri emir-komuta ilişkileri çerçevesinde değerlendirenler suhay veya astsubaylar olunca, yani ordu olunca durum değişiyordu. Bir ordu mensubu emrini nasıl dinletemezdi, mahkumlar böyle bir emre nasıl itaatsızlık ederlerdi? Bunlar anlaşılır şeyler değildi. Bu bakımdan açlık grevi yapanlar, tüzükleri, yönetmelikleri ihlal yanında, ordunun prestijine karşı ayrıca bir suç işlemiş sayılıyorlardı.

Teslim ol, çağrısına karşı ateşle karşılık vermek, çatışmaya girmek, bu çatışmayı günlerce, haftalarca büyük bir kararlılıkla sürdürmek, gerillaların kendilerini değiştirdiklerinin en önemli göstergesi olsa gerekir.

Gerilla eylemleri, ikinci olarak çevredeki halkı değiştirdi. Halkın ruhsal yapısını değiştirdi. Korku içindeki, panik içindeki, yılgınlık içindeki halk, sinmiş, sindirilmiş halk, kendine güvenemeyen halk dirilmeye, ayağa kalkmaya başladı, hakkını arar oldu. Gerilla eylemleri, kısa zamanda istenen somut başarılarla ulaşmayabilir. Fakat halkın bu ruhsal yapısının değişmesi, bu yapıyı değiştirmesi son derece önemli bir gelişmedir. Küçümsemeyecek bir gelişmedir. Artık halk kendine verilenle yetinmeyecektir. Daha çok şey isteyecektir. Halk artık, Kürdistan'ın bazı yörelerinde eşitlik istemeye, demokrasi istemeye başlamıştır. "Önce demokrasi" demeye başlamıştır. Kürt halkı kendi durumunu Türkiye'deki, dünyadaki, Ortadoğu'daki öteki halklarla karşılaştırmaya başlamıştır. Kürtler kendi durumlarını, Türklerle, Araplarla, Acemlerle karşılaştırmaktadırlar. Bu karşılaştırma, siyasal, ekonomik, kültürel, askeri, toplumsal... her alanda yapılmaktadır. Kürtler, bu karşılaştırmalar sonunda, ne kadar olumsuz ve perişan koşullar içinde olduklarını farketmişlerdir. Bütün bu dönüşümler, büyük bir ısrarla, kararlılıkla ve bilinçli bir şekilde sürdürülen gerilla faaliyetlerinin sonucu olmuştur. Bu arada, gerilla eylemleriyle birlikte sürdürülen politik ve ideolojik çalışmalarını da küçümsememek gerekir. Gerek Türkiye dışında, gerek Türkiye'de, Kürt Sorunu etrafında sürdürülen çalışmaların bu dönüşümlerin meydana gelmesindeki katkısı çok büyüktür.

Bundan 20-30 yıl kadar önce, Bitlis'de, Diyarbakır'da veya benzer yörelerde, herhangi bir Kürt köylüsüne, Kürt ulusal haklarından söz edildiği zaman şöyle derdi: "Beyim, hep Müslümanız, din kardeşiyiz. Kürtçe konuşmak da önemli değildir. Devlet Kürtlere bu haklarını vermek istemiyor. Vermez de. Çünkü Kürtler zayıftır, devlet çok güçlüdür. Bunun için uğraşmak bizleri yıpratır, yokeder. Devlet yolunuzu, okulumuzu yapsın, suyumuzu getirsin yeter." "Madem ki, devlet Kürtlerin haklarını barış içinde vermiyor, o zaman mücadele etmek gerekir. Çünkü insanın ana diliyle konuşma ve yazma hakkı

onun en temel haklarından biri olsa gerektir. Ve bunlar elde edilmesi için mücadele etmeye değer olan haklardır." denildiği zaman, köylülerin reaksiyonu daha güçlü olurdu. "Beyim, devlet ile mücadeleye devlet gerekir. Biz yoksul, cahil bir halkız. Türk devletiye büyüktür, güçlüdür. Büyük bir ordusu vardır. Uçakları, tankları, topları, tüfekleri vardır. Polisi var, hapishanesi var, karakolu var, mektebi var, gazetesi var, radyosu var, her şeyi var. Bizim neyimiz var? Hiçbir şeyimiz yok. Böyle bir mücadele yürümez. En iyisi oturun oturduğunuz yerde..." denirdi. "Kürtler'in ulusal ve demokratik hakları" konusunda ısrar edildiği zaman da, "Biz haklıyız, çok haklıyız ama, gücümüz yok, sahibimiz yok, dostumuz yok" derlerdi. İşte gerilla eylemlerinin yıkacağı, yıkma sürecine soktuğu, bu ezik ruhsal ve zihinsel yapıdır.

Güvenlik güçlerinin "teslim olun" çağrularına karşı, teslim olmayan, vuruşarak ölen, öldüren gerillalar, halkın kendine, ulusuna ve köyüne, akrabalarına güvenmesinde, güvenir bir hale gelmesinde çok önemli bir rol oynamışlardır. Halk gerillaların, çok büyük bir fedakarlık ve özveri içinde dövüştüklerini düşünmektedir. Gerillaların güvenlik güçlerine karşı önemli bir taraf olduğunu görmektedir. "Talebeler"e, "çocuklar"a duyulan güven günden güne artarak, yoğunlaşarak, yaygınlaşarak sürüp gitmektedir.

Halkın ordu tarafından ve önceki güvenlik güçleri tarafından öldürülen gerillaların cesetlerince sahip çıkması, bu gerillalar için cenaze törenleri düzenlemesi, komşuların, akrabaların, öldürülen gerillanın ailesine taziyeye, başsağlığı dileğini iletmeye gelmeleri ve bu ziyaretlerin bazen haftalarca sürmesi, ruhsal yapının değişiminin başka bir göstergesidir.

Gerilla eylemlerinden önce ve gerilla eylemlerinin başladığı ilk yıllarda, halk öldürülen çocuklarını, ordudan, güvenlik güçlerinden soramazdı, korkardı. Yılığında. Baskıdan, işkenceden çekinirdi. "Madem sen o hainin, o anarşistin babasıdır, sen de suçlusun" denmesinden, işkence görme olasılığından, aklına hayaline gelmeyen daha başka kötülüklerle karşı karşıya kalacağından çekinirdi. Bunun için, aileler, çocuklarını, yakınlarını soramazlardı. Cesetler dağlarda, derelerde kalırdı... Güvenlik güçleri onları toparlar, çukurlara doldururdu.

Aslında ordu ve güvenlik güçleri de, ailelerin cesetlere sahip çıkmalarını hiç istemezdi. Bu sayede "üç-beş çapulcu"nun halkla hiçbir bağları olmadığı, ailelerin bile onları reddettiği imajını yaratmaya çalışırdı. "Eşkiyalara hiçbir halk desteği yok. Halk devletin yanında. Çapulcuların cesetlerine bile kimse sahip çıkmıyor" propagandası yapılırdı.

Son yıllarda bu durum değişti. Artık, halk, güvenlik güçlerine, orduya başvurup cesetleri istiyor. "Eşkiya", "hain" suçlamaları karşısında oğlunun veya yakınlarının yurtsever olduğunu söylüyor. Cesedi alabilirse alıp köyüne getiriyor. Tören yapıp gömüyor.

Kürdistan'da artık şu tür olaylara sık sık rastlanıyor. Örneğin bir korucu öldürüldüğü zaman, köyde onun cenazesini taşıyacak birkaç kişi bile bulunamıyor. Hiç kimse onun evine taziyeye, başsağlığı dileği iletmeye gitmiyor. Fakat bir gerillanın top-rağa verilmesi büyük kalabalıklar arasında cereyan ediyor. Taziyeye gelenlerin ardı arkası kesilmiyor. Çatışmalarda öldürülenlerden şehit diye söz ediliyor.

Yılmaz Güney'in Yol filminde çarpıcı bir sahne var. Jandarmalarla kaçakçılar çatışıyor. Kaçakçıların büyük bir kısmı öldürülüyor. Öldürülen kaçakçıların cesetleri bir

römorka doldurularak köye getiriliyor. Jandarma Birliğinin komutanı köylüleri römorkun etrafına topluyor ve soruyor: "Bu cesetler içinde tanıdıklarınız var mı? Hérkes kendi tanıdığını seçsin" diyor. Hiç kimse "şu benim tanıdığım" demiyor. Kendilerine gösterilenleri bilmediklerini, tanımadıklarını söylüyorlar. "Bu çehrelerle hiçbir zaman karşılaşmadık" diyorlar. Aslında, kaçakçılık yaptıkları iddiasıyla, jandarma tarafından öldürülen kişilerin hepsi de köyden ve cesetleri araştıranların yakınları. Fakat herkes, onları suçlarına bulaşmamak kaygısıyla, "sen kaçakçının yakınısın, sen de kaçakçısın" deneneği endişesiyle böyle hareket etmek gerektiğini hissediyorlar. İşte sömürgecilik insanları, kendilerine karşı, kendi öz benliklerine karşı böylesine yabancılaştırıyor.

Kürt halkının, Kürt gerillalarının cesetlerine sahip çıkması, onlara şehit demesi, kasabalarda, köylerde şehitlikler kurulması, son yılların en önemli toplumsal ve siyasal gelişmelerindendir.

Gerillalara sağlanan bu desteğin devleti çok rahatsız ettiği açıktır. Bunun için devlet bugün önemli bir taktik değişikliği içindedir. Devlet bugün PKK'cılardan çok, onlara destek veren, onları barındıran, yediren içiren kitleleri yakalamaya çalışmaktadır. Gerillaları kitlelerden tecrit etmeye gayret etmektedir. Gerillaların arasına kışkırtıcı ajanlar koymaya çalışarak, itirafçılar yaratarak, bunları konuşurarak, yüzlerce, bazan binlerce insanın göz altına alınmasını veya tutuklanmasını sağlamaktadır. Böylece köylü ve esnaf yığınları arasında gerillaların itibarını düşürmeye çaba göstermektedir. Bunun ötesinde köylülere çok yoğun işkenceler yaparak onların gözünü korkutmaya çalışmaktadır. Kitle halinde göz altına almalar, tutuklamalar yapmaktadır. Bok yedirme gibi insanlık hayiyetini rencide edici işkencelere başvurmaktadır. Bu işkencelerin amacı, insanların ruhsal ve zihinsel yapılarını parçalamak, onları panik içine sokmak, direnme güçlerini yok etmektir.

Korucular yoğun bir işkence makinası olarak çalıştırılmaktadır. PKK cıları ve PKK' yandaşı köylüleri, esnafı izlemede korucuların olağanüstü yetkileri vardır. Maaşlarının dışında öldürdükleri insanın örgüt içindeki önemine göre, kelle başına milyonlarca lira para almaktadırlar. Gerillaların ve gerilla yandaşlarının evlerini yakma, eşyalarını tahrip etme, hayvanlarını öldürme, ekinlerini, samanlarını, otlarını yakma, genç kızları kaçırma gibi pek çok yetkilerle donatılmışlardır. Zaten korucular arasında önemli miktarda, adi suçlar işlediğinden dolayı firarda olan, yine aynı nedenlerden dolayı cezaevinde olan insanlar da vardır. Kendilerine, devlet tarafından, PKK ile savaştıkları taktirde, silah verileceği, cezaevinden çıkarılacakları, firarla ilgili dosyalarının kapatılacağı ve kaldırılacağı söylenmiştir. Bütün bu zulümlere rağmen gerilla eylemleri de yoğunlaşarak ve yaygınlaşarak sürmektedir.

Gerilla eylemlerinin halkın ruhsal yapısını büyük ölçüde değiştirdiğini ifade etmiştik. Halkın zihinsel yapısı da değişmektedir. Kürt halkının, kendi durumu çevresindeki toplumlarla karşılaştırma yeteneği günden güne artmaktadır. Örneğin Kürtler, 1989 yılı Haziran ayında TV de gösterilen Belene dizisini, Bulgaristan'daki Türkler yerine kendilerini koyarak izlemektedirler. 12 Eylül'den sonra Diyarbakır Cezaevi'nde yaşananları birer birer göz önüne getirmektedirler. Belene dizisi, bir köy öğretmenin kimliğinin polisler tarafından alınması, başka polislerin de "kimliğin nerede?" diye sormasıyla başlamıştır. Kimliğe el koyma, bütün bir köy halkının kimliğine el koyma, Kürdistan'da her zaman rastlanan bir olaydır. Belene dizisinde hücreye ka-

patulan bir kişi kanallarda farelerin doluştuğını görünce çıldırarak can vermiştir. Diyarbakır'da mahkumlara fare yedirilmiştir. Tahliyeden sonra ağzındaki tüm dişleri bu yüzden çektiren mahkumları hatırlayalım.

Belene dizisinde subaylar, gizli servis görevlileri, sık sık "birlik, birlik, birlik" diye bağırılmaktadırlar. "Birlik ve beraberlik" sloganının 12 Eylül'ün en önemli sloganlarında olduğu bilinmektedir. Sadece 12 Eylül'ün değil, Cumhuriyet kurulduğundan beri devletin ve hükümetlerin seslendirdiği en önemli slogandır. Belene dizisi Türkler'in sünnet törenini gizli gizli yaptıklarını anlatmaktadır. 12 Eylül'den sonra Özel Tıp Cezaevlerinde, Ermeni yurttaşlarımızı sünnet etmek için pek çok çaba harcanmıştır.

Belene dizisi Bulgar askerlerinin ve köy polislerinin Türk köylerine sık sık baskınlar düzenlediklerini göstermektedir. Köy baskınları, köy kuşatmaları, toplu köy aramaları, Kürdistan'da her gün rastlanan, yaşanan bir olaydır... Bu baskınlarda ve kuşatmalarda Kürtlere insan boku bile yedirilmektedir. Belene dizisi Türkler'in mallarına, servetlerine Bulgarlar tarafından el konulduğunu vurgulamaktadır. Askerler, özel timler, korucular Kürt köylülerinin mallarını her zaman gaspedilmektedirler. Belene dizisinde Türkler'in adlarının değiştirildiği, Türkler'e Bulgar ismi verildiği sık sık ifade edilmektedir. Kürt çocuklarına Kürtçe isimler koymayı yasaklamak, Kürt köy isimlerini türkçeleştirmek, Türk devlet politikasının en önemli boyutlarından biridir. Belene'de, Türkler'in ibadetlerini gizli yaptıkları, gizli yapabildikleri ifade edilmektedir. 12 Eylül rejimi Alevi yurttaşlarımızı camilere göndermek için az mı baskı ve zulüm yapmıştır?

Belene'de şunlar da vurgulanmaktadır. Bulgar isimlerini kabul edenlere her türlü olanak sağlanmaktadır. Demek ki Türkler'in Bulgarlarla eşit muamele görmeleri, Türk kimliklerini inkar etmelerine, Bulgarlaşmaları koşuluna bağlanmıştır. Halbuki bu, Türk'e has demokrasinin, Türk'e has eşitlik anlayışının odak noktasıdır, en temel noktasıdır. Kürt insanı artık, şunun da bilincine vartıyor. Türk devlet ve hükümet adamları, Türk basını, Türk siyasal partileri, Türk-İş gibi işçi teşekkülleri, Barolar Birliği gibi hukuk kurumları vs. Bulgaristan'daki Türkler söz konusu olduğunda söruna yoğun bir biçimde sahip çıkıyorlar. Kürtler söz konusu olduğunda görmezden, duymazdan geliyorlar.

İşte, gerilla eylemleri, halk yığınlarının ruhsal yapılarını olduğu gibi, zihinsel yapılarının da değiştirmiş, çeşitli mekanlarda ve çeşitli zamanlarda cereyan eden olgusal süreçleri karşılaştırma yeteneği gelişmeye başlamıştır. Kürt halkının bu ruhsal ve zihinsel uyanışı, kuşkusuz Ankara'daki temsilcilerinin tavır ve davranışlarını ve düşünüşlerini de etkilemektedir. Kürt asıllı milletvekilleri, halk yığınlarının ulusal ve demokratik isteklerini dile getirmeye çalışmaktadırlar. Kürt halkının isteklerine değil, daha çok ordu gibi, MİT gibi kurumların düşünce ve davranışlarına dikkat eden ve düşünce ve tavırlarını buna göre belirleyen SHP, DYP, ANAP gibi siyasal partiler ise, tabandan gelen bu istekleri boğmanın savaşımı içindedirler. Bunun yolunu yordamını da zaten çok iyi biliyorlar.

Sömürgeci Uygulamalar ve Türk Aydınları

Burada, kısaca, aydınların tavır ve davranışlarından da söz etmek gerekir. Cezayir Ulusal Kurtuluş Savaşı, dünyadaki en kanlı ulusal kurtuluş mücadelelerinden biridir. Bir milyonun üzerinde ölü vardır. Fakat bu savaşta, Fransız aydınının düşüncesi, tavır ve davranışı insanlık için büyük bir onurdur.

Cezayir Ulusal Kurtuluş Savaşı, 1954-1960 yılları arasında cereyan etmiştir. Bu savaşta Fransız aydınlarının önemli bir kesimi, Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin yanında yer almıştır. Fransız aydınları kendi hükümetlerinin, Cezayir'de uyguladığı sömürge politikalarını, bu konudaki düşünceleri ve eylemleri yoğun bir biçimde eleştirmişlerdir. Frantz Fanon'un düşüncelerinin ve eylemlerinin Fransızlar tarafından bilinmesinden sonra, bu eleştiriler daha da artmıştır. Frantz Fanon'un Dünyanın Lanetlileri kitabına, Jean Paul Sartre tarafından yazılan Önsöz Fransızların düşüncelerini allak bulak etmiştir.

Bu sözleri bütün Fransızların düşünceleri ve tavırları olarak değerlendirmemek gerekir. Fakat güçlü bir akım olduğu da kuşkusuzdur. Nicelik bakımından çok geniş ve yaygın değilse bile, etkili, ses veren, ses getiren bir muhalefet odağıdır. Örneğin Fransız üniversitelerinde Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesi'ne yardım dernekleri kurulabilmiştir. Bu dernekler kuranlar, bu derneklerde çalışanlar çok büyük baskılarla karşı karşıya kalsalar da, üniversiteden atılsalar da bu dernekler kurulmuştur. Ve bu derneklerde çalışan pek çok öğretim üyesi vardır. "Cezayir'de sömürgecilik yapan, Cezayir'de köpek gibi insan öldüren bir ülkenin üniversitesinde rektörlük yapmaktan utanç duyuyorum. Bu olayları protesto etmek için profesörlük jüppemi çıkarıp atıyorum ve rektörlükten istifa ediyorum." diyen profesörler görülmüştür. Fransız basını sık sık Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesi lehine yazılar yayınlamıştır. Kendi devletini ve hükümetini eleştirmiştir. Fransa'nın Cezayir'de bulunuşunun haksızlığını vurgulamıştır. Siyasal partiler arasında yine aynı süreci izleyenler vardır.

Sık sık yapılan gösterilerde, mitinglerle, konferanslarla, panellerle, açıklamalarla, Fransız hükümetinin Cezayir'de uyguladığı emperyalist ve sömürgeci politika ve uygulamalar dile getirilmiştir. Doktor olarak, mühendis olarak, öğretmen olarak, teknisyen olarak... Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesi'ne kaulan Fransızlar vardır, pek çok...

Cezayir Ulusal Kurtuluş Savaşı sürecinde Fransız Kiliselerinin tutumu yine onur vericidir. Ulusal kurtuluşçulara açıktan ve gizliden yardım eden pek çok Kilise ve Kilise mensubu vardır.

Ulusal kurtuluşçulara karşı sürdürülen olumlu yaklaşım, sadece Fransızlara has değildir. 1960'lı yıllarda cereyan eden Vietnam Ulusal Kurtuluş Savaşı'nda, kendi devletinin ve hükümetinin Vietnam politikasını eleştiren, Vietkong'un haklılığını vurgulayan Amerikan aydınları da vardır.

İsrail halkı bu konuda başka bir örnektir. 1982 yaz aylarında, İsrail'in Lübnan'a ve FKÖ'ne saldırısı, bir kısım Yahudi tarafından büyük tepkilerle karşılanmıştır. İsrail'in bu işgalci politikası aleyhinde, Tel-Aviv, Kudüs gibi şehirlerde büyük gösteriler yapılmıştır. Kendi devletinin ve hükümetinin işgalci politikasını eleştiren, eleştirebilen, FKÖ'nün düşünce ve eylemlerini savunabilen, haklı bulabilen Yahudiler'in de varolması insanlık için büyük bir onurdur.

Bu tür Yahudiler'in vatan haini olarak değerlendirilmemesi, işkence görmemeleri, hapse konulmamaları ise, İsrail adına kaydedilmesi gereken bir puandır.

Günümüzde, işgal altındaki Arap topraklarında, yani Batı Şeria ve Gazze'de, Filistinliler ve İsrail güvenlik güçleri arasında yine önemli mücadeleler vardır. Bazı Yahudiler, yine kendi devletlerinin ve hükümetlerinin Filistin politikasını eleştirmekte, Filistinlilerden yana tavırlar ve davranışlar koymaktadır. Bunun için gösteriler yapılmakta, mitingler düzenlenmektedir.

Bu tutum ve davranışların örneğin, Türk üniversitelerinden ne kadar uzak olduğu açık bir gerçektir. Tür üniversitesi, yalana dayalı Türk resmi ideolojisini üreten ve yaygınlaştıran kurumların başında gelir. Türk üniversitesi Kürdistan Sorunu karşısında bir bilim kufumu gibi çalışmaz. Milli İstihbarat Teşkilatı'nın bir şubesi gibi çalışır. Kürdistan sorunu konusunda incelemeler yapmak kuşkusuz Türk üniversitesinin işi, görevi değildir. Böyle bir incelemeye girişen kişinin üniversitesiyle ilişkisi kesilir. Türk üniversitesi hep, Kürtlerin aslının Türk olduğu, Kürtçe diye bilinen bir dilin mevcut olmadığı konusunda incelemeler, propagandalar yapar.

Türk basını için, Türk siyasal partileri için de aynı şey söylenebilir. Kürdistan sorunu söz konusu edildiği zaman bu kurumlar da, Milli İstihbarat Teşkilatı'nın bir şubesi gibi çalışmaktadırlar. Örneğin köy okulları işkence merkezi olarak kullanıldığı zaman Türk basını bu olaylardan hiç söz etmemektedir. Köylünün tümünün, kadın, erkek, çoluk çocuk, genç-ihitayar, köy okullarına doldurulduğundan, buralardan herkese işkence uygulandığından hiç söz etmemektedir. Fakat bu işkence merkezlerine bir saldırı olursa, bu işkence merkezleri yakılırsa, "PKK yine okul yaktı" diye kıyametler koparılmaktadır.

Türkiye'de resmi kurumlarda oluşturulmuş insan hakları dernekleri vardır. Örneğin, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İnsan Hakları Derneği, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi İnsan Hakları Derneği gibi. Bu dernekler de Kürtler'in insan hakları konusunda Türk üniversitelerinden, Türk siyasal partilerinden, Türk basınından farklı bir davranış içinde değildirler. Resmi kurumların dışında aydınlar tarafından oluşturulmuş insan hakları derneği de henüz bu konuda bir açıklama yapmamıştır. Bu konuyu görmezden, duymazdan gelmektedir. Türk aydınları ulusal kurtuluşçu Kürtler'in yanında olmak şöyle dursun, hükümetin ve devletin ırkçı ve sömürgeci politikalarını şiddetle alkışlamaktadır.

Türkiye'deki insan hakları dernekleri Türk Devleti'nin kutsal saydığı değerlere bağlı olmayı büyük bir erdem sayıyorlar. Sanki Kürt Sorunu diye bir sorunu olmayan bir ülkede yaşıyorlarmış gibi düşünüyorlar. Böyle bir tavır ve davranış içinde bulunuyorlar. FKÖ için, Bulgaristan'daki Türkler için gösterdikleri ilginin çok küçük bir kısmını bile Kürtler için göstermiyorlar. Bu nedenle de FKÖ için, veya Bulgaristan'daki Türkler için gösterdikleri ilginin de önemli ve somut bir sonucu olmuyor. Çünkü çifte standartlı düşünce ve davranışlar karşı tarafta istenen etkiyi yaratmıyor. Bu tavır ve davranış karşı tarafın beyanları ve iddiaları karşısında onları güçlü kılmıyor.

Fransız aydınları bir sömürgelerinin olduğunu biliyorlardı. Ve bu olguya karşı devletlerini ve hükümetlerini eleştiriyorlardı. Sömürgecinin kurtuluşundan yana tavır koyuyorlardı. Zira bu Fransa'nın da kurtuluşu demektir.

İnancılı, özgürlük düşkünü ve kültür aşığı "Türk aydınları" da artık, bir sömürgelerinin, hatta sömürge statüsünden bile çok daha aşağılarda duran bir egemenlik

alanlarının olduğunu herhalde bilmek durumundadırlar. Ve o sömürge, Türk aydınları, Türk halkı, Türk ulusu daha özgür olsun diye, Türk dili ve Türk kültürü daha gelişsin diye, her gün cinayetler işlenmektedir, Kürtler öldürülmektedir.

Bilimsel İncelemelerin Gerekliliği

Bilim, doğa, toplum ve tarih hakkında bilgi elde etmenin en geçerli, en sağlıklı yöntemidir. Bilim, olguları, olgusal ilişkileri ele alış, kavrayış ve yansıtış yöntemidir. İnsan düşüncesinin dünyayı algılamak ve kavramak yolunda geliştirdiği en önemli bir yöntemdir. Bu yönüyle bilimin en temel özelliği olgusal olmasıdır. Bilim olgulardan hareket eder. Bilim adamları doğa, tarih, toplum ve insan hakkında sürekli gözlem yaparlar. Olguları, olguların birbiri arasındaki ilişkileri izlerler, gözlerler. Böylece, doğayı, tarihi, toplumu, bizzat insanın kendisini algılamaya, kavramaya çalışırlar. Ondan sonra zihinsel bir süreç başlar. Akıl yürütme süreci. Zihinsel süreçte olgulara dayanılarak hipotezler kurulur. Bu hipotezlerle olgular ve olgular arasındaki ilişkilere açıklık getirilir. Olgular arasında neden sonuç ilişkileri kurulur. Daha sonra hipotezler yine olgular aracılığıyla sınanır. Hipotezlerin doğru veya yanlış oldukları ortaya çıkarılır. Bu yolla daha kesin, daha geçerli, daha kalıcı bilgilere ulaşılır.

Gözlemlenmeye başlayan, akıl yürütme ile hipotezler kuran, yine olguların gözlemi ile sınanarak sonuçlara ulaşmaya çalışan bir düşünce yöntemi karşısındayız. Bu yöntemin hareket noktası olgulardır. Yöntemin en temel özelliği olgulara dayalı olmasıdır. Olgulardan kopuk bir bilimsel faaliyet düşünülemez. O halde bilimsel faaliyeti sürdürenler olguları birinci derecede dikkate almak durumundadırlar. Olguların izleminden, gözleminden ve anlatımından taviz verilemez. Bazı olguları yok saymak, görmezden gelmek, olmamış saymak yetkisine sahip olamayız. Bilim adamları olmasını arzu ettikleri şeyleri değil, olanları değerlendirmek zorundadırlar. Kendi kafalarında yarattıkları, oluşturmaya çalıştıkları "gerçek"i değil, somut gerçeği dikkate almak zorundadırlar. Bilim adamları hazır yargılara kapılamazlar. Ön yargıları olduğu gibi almazlar, onları eleştirerek, eleştiri süzgecinden geçirerek ele alırlar. Kendilerine hazır olarak sunulmuş bilgileri kuşku ile karşılarlar. Onları eleştirirler.

İşte düşüncenin ceza davasına konu olması bu noktada başlamaktadır. O da şu: Türkiye'nin toplumsal ve siyasal hayatıyla ilgili bir temel konunun yok sayılması, görmezden gelinmesi, dikkate alınmaması istenmektedir. Devletin, resmi ideolojinin bazı tabular koyduğu, herkesin bu tabulara azami ölçüde uyması gerektiği vurgulanmaktadır. Bazı konuların, bazı olguların nesnel gerçek de olsalar yazılamayacağı vurgulanmaktadır, emredilmektedir. Olgular ve olgular arasındaki ilişkiler üzerinde düşünülmemesi istenmektedir. Bu konularda devlet tarafından üretilmiş bilgilerin tekrar edilmesi istenmektedir. Bunlar eleştirilemez, tartışılmaz bilgilerdir. Bu bilgilerin doğruluklarından kuşku duyulamaz. Bu saptanmış bilgilerin dışında yeni bilgilere ihtiyaç olmadığı ısrarla öne sürülmektedir. Bu görüşleri eleştirenlerin, aksini ileri sürenlerin yargılanacağı, cezaevine konulacağı belirtilmektedir.

Türk resmi ideolojisine göre bu tür konulardan yani Kürt Sorunu'ndan, Kürdistan Sorunu'ndan söz etmek suçtur. Hem de bunlar çok ağır suçlardır. Halbuki bu tür

baskılar, bilim yöntemine çok zıt tavır ve davranışlardır. Bu baskılar, bu müdahaleler, Türkiye'de bilimi üretmenin ortamının olmadığını da göstermektedir.

Eğer siz bir görüş ileri sürüyorsanız, herhangi bir kişi de sizin görüşünüzü rahatça eleştirebiliyorsa ve o eleştiriden dolayı cezai yaptırımlarla karşılaşmıyorsa, o toplumda bilimi üretmenin ortakı vardır demektir. Aksi halde ise hayır. Kendi görüşünü kitlelere benimsetmek için her türlü devlet olanaklarını kullanıyorsanız, sizi eleştiren düşünceyi ise cezalandırıyorsanız, sizin düşüncenizin de hiçbir inandırıcılığı olmaz. Fikir mücadelesi böyle olmaz. Bunun adı, düşünceye karşı devlet terörü uygulamaktır. Bu, kaleciyi kale direğine bağlayıp gol atmaya benzer. Türk resmi ideolojisinin kendisini eleştiren düşünceye karşı tavır ve davranışı daima böyle olmuştur. O bakımdan inandırıcılığı yoktur.

Bütün bunlara rağmen, burada, düşüncenin, tavır ve davranışın yöntemi şu olmalıdır:

Eğer dünya dönüyorsa ve biz dünyanın döndüğünü olgulara dayanarak kanıtlayabiliyorsak,

Fakat, dünyanın döndüğünü ifade etmeyi yasaklayan bir resmi ideoloji varsa, örneğin, "dünyanın döndüğünü söylemek, savunmak, vatan hainliğidir, dış düşmanlarla işbirliği yapmaktır. Dünyanın döndüğünü söylemek ulusun çıkarlarına aykırıdır. Dünyanın döndüğünü söyleyenler halkın mutluluğunun ve refaha kavuşmasını istemeyenlerdir. Bu tür kişi ve kurumlar mutlaka en ağır bir şekilde cezalandırılacaklardır. Dünyanın döndüğünü söyleyenlerin başları ezilecektir..." buyuran bir resmi ideoloji varsa,

Bu koşullarda toplumu ve tarihi inceleyen kişiler nasıl düşünmelidirler, nasıl tavır ve davranış göstermelidirler? Bilimsel düşüncenin özü budur.

Bu konuda fazla alternatif yoktur. Ya resmi ideolojinin buyruklarına uyup dünyanın dönmediği söylenecektir, ya da dünyanın döndüğü ısrarla vurgulanıp bunun sonuçlarına da katlanılacaktır. Çünkü dünyanın döndüğünü söylemek boş bir inancı, kör bir inancı tekrarlayıp durmak değildir. Her zaman olgularla kanıtlanabilen bir düşünceyi ileri sürmektir.

Birinci seçime uygun tavır ve davranışla bilimi üretmek mümkün değildir. Bilim resmi ideolojiyi eleştirebilmelidir. Toplumsal bilimler resmi ideolojiyi eleştiremedikleri sürece saygınlık kazanamazlar.

Aydınlanma resmi ideolojiyi eleştirmekle başlar. Resmi ideolojiye yaslanarak, resmi ideolojinin şemsiyesi altında aydınlanma başlatmanın olanağı yoktur. Bu olsa olsa sigortalı bir mücadeledir. Böyle bir çabanın resmi ideolojiyi tekrar tekrar üretmekten başka bir sonucu olamaz.

Resmi ideolojiyle birlikte yaşamak uygarlık kavramıyla çelişen bir süreçtir. Resmi ideolojiyi eleştirmeden uygarlık gelişmez. Uygarlık, devletin her türlü politikasını, iç politikasını, dış politikasını vs. eleştirebilmek, bundan dolayı da cezai yaptırımlarla karşılaşmamak demektir. Batı Medeniyeti kavramının temelinde yatan anlayış da budur. İnsan hakları ve kamu özgürlükleri, ancak böyle bir yaşama biçiminde garanti altına alınabilir. Bilim ancak, böyle bir ortamda üretilebilir. Bu ise, resmi ideoloji kurumunun olmadığı bir siyasal düzen; bir toplum ve devlet düzeni demektir.

II

"KÜRT EGEMEN SINIFLARI"
ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Bilime kimin ihtiyacı varsa o üretir. Kürtler'in bilimsel bilgiye ihtiyaçları çok büyük. Çünkü Kürtler'i denetim altında tutan devletler, konunun sağlıklı bir şekilde bilinmemesi için her türlü önlemi almışlardır. Belgeleri yok etmişler veya herkesin kolayca ulaşamayacağı yerlerde kilit altına almışlardır. Kamuoyuna sunulan belgelerin ise belirli bir tahrifattan geçtikleri açıktır. Öte yandan yapılan çalışmaların büyük bir kısmı resmi ideolojinin çerçevesini aşmamaktadır. Türkler tarafından yapılan çalışmalar genel olarak böyledir. Bu bakımdan Kürtlerle ilgili sağlıklı incelemeler ve araştırmalar elbette Kürtler tarafından yapılacaktır.

Kürt toplumunun geçmişi ve bugünü etraflı bir şekilde incelenmelidir. Toplumsal, politik, kültürel kurumlarda meydana gelen değişimler zaman ve mekan içerisinde etraflı bir şekilde incelenmelidir. Toplumun iç dinamikleri, dış etkenler olabildiğince olgusal zenginlik içinde ele alınmalıdır. Bu incelemede Kürt egemen sınıflarına ilişkin bazı düşüncelere ileri sürmeye çalışıyoruz.

Bir Slogan

Türkiye'de, özellikle sol siyasal düşüncede kabul görmüş bir anlayış var: Türkiye, Türk egemen sınıfları ve Kürt egemen sınıfları tarafından birlikte yönetilmektedir. 1960 lı yıllarda Türkiye İşçi Partisi ve Milli Demokratik Devrim programlarında, 1970'li yıllarda, sosyalist partilerin ve siyasal hareketlerin programlarında, toprak ağaları, şeyhler, aşiret reisleri gibi Doğulu zümreler egemen sınıflar kategorisi içinde değerlendirilmişlerdir. Bu anlayışın yanlış olduğu kanısındayım. Toprak ağaları, şeyhler, aşiret reisleri gibi, egemen sınıflar bloku içinde yer alabilecek kategorilere, egemen sınıf denemeyeceğini, bunların düşünce ve eylemlerinin ancak "ajanlık" kavramıyla ifade edilebileceğini düşünüyorum. Ticaret, sanayi gibi sektörlerde uğraşanlar için de aynı şeyler söylenebilir. Bu, kısaca, ulusal kimliğini inkar ederek, bunun ötesinde de ajanlaşarak yaşamını ve fonksiyonlarını sürdürme faaliyetidir. Bu kategorilerden hiçbiri Kürdistan'da

uygulanan ekonomik ve toplumsal politikaların belirlenmesinde karar verici yetkilere sahip değildir. Bunların, sadece, Türk Devleti'nin kendi devlet çıkarlarına uygun olarak verdiği kararları uygulama ve o kararların gereklerini yerine getirme görevleri vardır. Bu görevleri istenilen biçimde yerine getirdikleri ölçüde de maddi ve manevi olarak ödüllendirilirler. Bunlardan dolayı bu kategorilerin düşüncesinin ve eyleminin içeriği egemen sınıf kavramıyla ifade edilemiyor. Bu düşüncelerin ve eylemlerin içeriğini ajan sınıf kavramı daha iyi açıklıyor.

Bu inceleme "Kürt egemen sınıfları"nın nasıl ajanlaştığını, ajanlaşmanın oluşumunu ve sonuçlarını konu almaktadır. Bu konu, Kürdistan'ın ekonomik ve toplumsal tarihinde en önemli konulardan biridir. Bölünme ve paylaşılma, ufalanma, Kürt tarihinin en önemli boyutlarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. Kürdistan'a egemen olan devletler, her zaman, kendilerine başkaldıran odakları yok etmişler, kendileriyle işbirliği yapan bir sınıfın oluşumu için de çaba harcamışlardır. Direnmeyi düşünen ve gerçekleştiren kesimlerin toplumun en güçlü, en dinamik kesimleri olduğunu söyleyebiliriz. Bu bakımdan bu süreç, toplumun gücünün azalması sonucunu doğurmaktadır. İşbirlikçi kesim ise, çeşitli nedenlerin etkisiyle zamanla güçlenmekte ve yeni bir direnme odağı oluşturmaktadır. Fakat, Kürdistan'a egemen olan devletler, bu odağın da daha fazla güçlenmesine olanak tanımamakta, onu da parçalamakta, dağıtmakta ve yok etmektedir. Buysa toplumun gücünü biraz daha azaltmakta, işbirlikçiliğin güçlenmesi için elverişli bir ortam hazırlamaktadır.

Bu noktada sınıf kavramıyla ilgili küçük bir açıklama yapmak gereği vardır. Sınıf üretimle, üretim araçlarının mülkiyetiyle ilgili bir kavramdır. Çağımızda iki ana sınıf burjuva sınıfı ve işçi sınıfıdır. Bunların yanında örneğin bürokratlar, aydınlar, köylüler vs. birer sınıf değildir. Bunlara, grup, kesim, katman vs. deniyor. Kürdistan'daki işbirlikçiler de bu anlamda bir sınıf değildir. Çünkü, bunların sınıf kavramında olduğu gibi bir sürekliliği yoktur, kalıcı ve sağlam değerleri yoktur. Çoğu kez, oğullar, yeni nesiller, dedelerinin, babalarının fonksiyonlarını, yani ajan rollerini artık, benimsemişlerdir. Hatta onların bu fonksiyonlarından dolayı utanç duymaktadırlar. Fakat, Türkçe'de günlük konuşma dilinde, örneğin "teknokratlar sınıfı" denebildiği gibi, ben de bunlara "ajan sınıf" dedim, "Ajan kesim" falan diyemezdim. Çünkü içinde, toprak ağası, şeyh, aşiret reisi, tüccar, müteahhit, yüksek bürokrat, memur, öğrenci, yazar, gazeteci... gibi çeşitli kesimlerden insanlar vardır. "Ajan sınıf" bu rolü benimseyenlerin tümünü kapsıyor.

Öte yandan Kürdistan, kapitalizmden önceki üretim ilişkilerini daha çok barındırıyor. Kapitalizmin hızla gelişmesi dolayısıyla bir feodal sınıftan söz edilemese bile, "feodal kalıntılar"dan söz etmek mümkündür. Şunu da vurgulamak gerekir. Ajanlaşma feodal ilişkilerin çözülmesi, kapitalist ilişkilerin gelişmesiyle meydana gelen bir süreç değildir. Kapitalizm öncesi sınıfların ajanlaştığını vurgulamaya çalışıyorum. Kapitalist ilişkilerin kurulup gelişmesinde de bu süreç yoğunlaşarak sürüyor. Veya ancak böyle bir süreçle birlikte kapitalizmin gelişmesi söz konusu olabilir.

Kürt tarihinin çok önemli olan başka bir boyutu da Kürdistan'ın istila yolları üzerinde önemli bir kavşakta olmasıdır. Arka arkaya gelen istilalar, bölünmeler ve parçalanmalar, paylaşımalar güçlü bir Kürt merkezi otoritesinin oluşumunu ve bunun istikrar kazanmasını engellemektedir. Yakın zamanlarda Kürt tarihini etkileyen önemli

bir neden de Kürdistan'ın sahip olduğu doğal kaynaklardır, özellikle petrol kaynaklarıdır.

Osmanlı Devleti, 19. yüzyılda, Kürdistan'a ilişkin bu oluşumların bilincine varmıştır. Bu bilinç gittikçe daha da belirgin bir hale gelmiş, Jön Türkler hareketiyle iyice güçlenmiştir. Osmanlılar, 19. yüzyılın sonlarına doğru, artık Balkanlar'da tutunamayacaklarının farkına varmışlardır. Balkanlar'da yavaş yavaş geri çekilme söz konusudur. 1789 Fransız Devrimi'nin getirdiği fikirler, bu fikirlerin Avrupa'daki etkileri, Osmanlılar'ın geri çekilmesini hızlandırmaktadır. Fakat Osmanlı Devleti, Kürdistan, Ermenistan, Arabistan gibi ülkeler için aynı esnekliği göstermemektedir. Bu ülkeleri devletin bünyesine organik olarak almak için yeni planlar ve programlar oluşturmaktadır. Bu planları ve programları hayata geçirme çabası içindedir.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Kürdistan üzerinde emperyalist bölüşüm mücadelesi yapıldığına şahit olmaktayız. Bu mücadele, Kürdistan'ın tekrar bölünmesi, parçalanması ve paylaşılmasıyla sonuçlanmıştır. Emperyalist bölüşüm mücadelesinin esas tarafları İngiliz emperyalizmi ve Kemalistlerdir. Mücadele Kürdistan üzerinde yapılmaktadır. Kürdistan'dan daha büyük bir pay alabilmek için sürdürülen bir mücadeledir. O halde tarafların esas olarak İngiliz emperyalizmi ve Kemalistlerle yani bu nesnel ittifakla Kürtler olması gerekir. Ve öyledir. Fakat İngiliz emperyalizmiyle Kemalistlerin ittifakı sanıldığından çok güçlüdür. Sürdürülen siyasal ve ideolojik propaganda ise bu konunun temel boyutlarını ve ilişkileri gizlemektedir. Yüzeydeki bazı görüntüler bu ilişkileri belirleyen esas nedenlermiş gibi görülmektedir. Kürtler'in özgürlük ve bağımsızlık istekleri kanla boğulmaktadır. Kemalistler'in Kürdistan'dan daha büyük pay almak için İngiliz emperyalizmiyle karşı karşıya gelmesi ise anti-emperyalist bir mücadele olarak değerlendirilmektedir.

Kürdistan üzerindeki emperyalist bölüşüm mücadelesinde ikinci derecede rol alanlar sa Fransız emperyalizmi ve öteki emperyalist güçler, İran ve Arap sömürgecileridir. Kürdistan, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesinin, bütün Asya'yı, Ortadoğu'yu, Kuzey Afrika'yı sarıp sarmalamaya başladığı bir zamanda parçalanmış ve paylaşılmıştır. Bolşevikler, Sovyetler bu sürecin seyircileridir. Zaman zaman Kemalistlere arka çıkmaktadırlar.

Kürdistan üzerindeki bu mücadele, 1915-1925 yılları arasında Ortadoğu'da cereyan etmiş en önemli süreçlerden biridir. Buna rağmen Kemalistler, 1919-1922 yılları arasında Ermenilerle ve Yunanlılarla yapılan savaşlarda, Kürtler'in de desteğini alabilmek için onlara bazı tavizler vermek zorunda kalmışlardır. "Gavur" a karşı kazanılan zaferden sonra, Kürtler'in de milli hakları olacağı konusunda vaatlerde bulunmuşlardır. Kanımca bu bir taktiktir. Taktik olduğu için de zaferden sonra gerekleri yerine getirilmemiştir. Vaatler unutulmuştur, hatırlanmamıştır.

Kürt ulusuna uygulanan böl-yönet politikasının nedenleri, uygulamanın nasıl gerçekleştirildiği, sonuçları bu incelemenin kapsamı dışındadır. Biz, yalnız bu uygulamanın ortaya çıkardığı bazı ilişkileri, egemen sınıflar, ulusalcı düşüncenin gelişimi ve ulusal hareketlerin sınıfsal tabanları açısından incelemeye çalışacağız.

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti için en önemli konulardan biri, Kuzey Kürdistan'ı tam olarak devletin bünyesi içine almaktır. Bu, Jön Türk düşünce ve eyleminin, İttihat ve Terakki uygulamalarının en üst noktalara vardırılması demektir. Bunun

için, 1920'li yılların ortalarından itibaren Kürtler'in ulusal istekleri kanla boğulmaya başlanmıştır. Koçgiri'de görüldüğü gibi bunu, 1920 yılının sonundan itibaren başlatmak ta mümkündür. Ulusal istekler ileri sürerek başkaldıran Kürtler, savaş sürecinde darağaçlarıyla, iç ve dış sürgünlerle, katliamlarla, soykırımlarla zayıflatıldılar, güçsüzleştirildiler. Bunlar, kuşkusuz bir anda olmadı. Şeyh Said Kürt ayaklanması (1925) başlangıçtı. 1927, 1930-1932, 1934, 1935 yıllarında çeşitli yerlerde pek çok ayaklanmalar oldu. Hepsisi de kanla bastırıldı. Hepsinde katliamlar, sürgünler oldu. Dersim ayaklanması bu ayaklanmaların sonuncusuydu. Tam anlamıyla bir soykırım yaşandı. Soykırım, 1929'da, 1930-1932 arasında Zilan Deresi'nde gerçekleştirildi.

Aynı dönemde Güney Kürdistan'da, Doğu Kürdistan'da, İngiliz, Arap ve Fars sömürgecilerine karşı da sürekli bir direnme vardı.

Devlet Dayatması Karşısında Kürtler

1937-1938 Dersim ayaklanması soykırım uygulamalarıyla bastırıldı. Böylece Kuzey Kürdistan'daki bütün muhalefet odakları kırıldı. Başkaldırı potansiyeli taşıyan bütün merkezler dağıtıldı. Bundan sonra Kürdistan organik olarak devletin bünyesine alınmaya başlandı. Bunun yolu da kuşkusuz asker almak ve vergi almaktır ve bunu düzenli aralıklarla gerçekleştirebilmektir. Türk Devleti'nin varlığını toplumun en küçük birimlerine kadar hissettirmek, Türk eğitim sistemini uygulayabilmek ve Türk kültürünü yaygınlaştırabilmek için her türlü kanalı açmaktır. Kitleleri Kürt kimliğinden koparmak ve asimilasyonu gerçekleştirmektir. Bu süreçte devlet, Kürt egemen sınıflarına, yani şeyhlere, aşiret reislerine, büyük toprak ağalarına şöyle bir dayatmada bulunuyor: Ya Kürtlükten tamamen vazgeçeceksiniz, Kürt olmayı inkar edeceksiniz ve Türkleşeceksiniz, ya da Şeyh Said gibi, Seyid Rıza gibi veya benzerleri gibi darağacına gideceksiniz. Üçüncü bir sık yok. Yaşamak için Türk olmaktan, Türkleşmekten başka bir çıkar yol olmadığını, hiçbir çare olmadığını bilmek zorundasınız.

Kürt olmayı inkar etmek, Kürt olmaktan vazgeçmek ve Türkleşmek pasif bir durumu ifade etmemektedir. Bu aynı zamanda aktif bir süreçtir. Türk Milli Güvenlik teşkilatıyla birlikte çalışmayı, devletin ajanı olmayı gerektirir. Türkleşmek, Kürt benliğini inkar etmek yetmez, aynı zamanda Kürt ulusal haklarını savunanları, Türkleşmeyenleri devlete ihbar etmeyi, bunlarla yerine ve zamanına göre çeşitli biçimlerde mücadele etmeyi de gerektirir.

Kürt egemen sınıflarının böyle bir dayatmayla karşı karşıya kalmalarının, Kürdistan'daki bütün muhalefet odaklarının dağıtılmasından, Kürt ulusunun tamamen teslim alınmasından sonraki bir döneme rastladığını bir kere daha belirtmekte yarar var. Bu dayatmanın sözlü olarak yapıldığı ise kuşkusuzdur. Buna ilişkin yazılı bir belge elbette olmayacaktır. Bunlar daha çok, devletin gizli güçlerinin yürüttüğü bir faaliyettir. Bir taraftan tehdit, bir taraftan da maddi olanaklar, manevi olanaklar, özellikle para olanakları kullanılarak yürütülmüştür. Aynı taktikler bugün de uygulanıyor.

1940'lı yıllardan sonra, büyük toprak sahiplerinin, ağaların, aşiret reislerinin ve şeyhlerin çok büyük bir kısmının ajanlaştıklarını ve Kürt ulusal hareketine tamamen

ters düştüklerini görüyoruz.

İki şeyh tipini, iki aşiret reisi tipini veya geniş toprak sahibi tipini birbirlerinden ayırmakta büyük yarar vardır. Birinci kategoridekiler Kürdistan için birşeyler düşünen ve söyleyen, birşeyler yapmaya çalışan ve bunun için de yaşamlarını darağaçlarında yitirenlerdir. İkinci kategoridekiler ise Kürdistan sorununu tamamen inkar edenler, Türkleşenler, bunun propagandasını yapanlar, ajanlaşanlardır. Böyle bir süreç, kuşkusuz 1920'li yıllardan itibaren, hatta Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden itibaren vardı. Ve bu insanlar Türk devletinin yanlış tutumlarından dolayı, yani ajan yapılarından dolayı ödüllendiriliyorlardı. Örneğin, Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal tarafından, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne milletvekili tayin ediliyorlardı. Fakat bu süreç 1940'lı yıllardan sonra daha sistematik ve daha kararlı bir biçimde ve devlet terörü eşliğinde, sürgünlerle, müsaderelerle uygulanmaya başlandı.

Örneğin Şeyh Said ile Şeyh İbrahim Arvasi hiçbir zaman aynı kefeye konamaz. Şeyh Said Kürdistan davası için idam edilmiş, asılırken Kürdistan özlemini ifade etmiş bir şeyhtir. Asıldıktan sonra da ailesi sürgüne gönderilmiş, mal varlıkları müsadere edilmiştir. Şeyh İbrahim Arvasi ise, ulusal benliğini inkar ettiği için, resmi ideoloji ile bütünleştiği ve bunun propagandasını yaptığı için, 1927, 1931, 1935, 1939, 1943, 1946 yıllarında, Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal ve daha sonra da İsmet İnönü tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne milletvekili tayin edilmiş, ayrıca maddi ve manevi olarak çeşitli yollardan gözetilmiştir. Ermenilerden kalan taşınmaz mallara, sürgüne gönderilen Kürtler'in maddi varlıklarına bu insanların el koymalarına göz yumulmuş, hatta bu tutumları teşvik edilmiştir. Şeyh İbrahim Arvasi'yi 1920 ve 1923 Meclislerinde de görüyoruz.

Yukarıda kısaca belirtildiği gibi tek parti döneminde ulusal benliğini inkar eden, Türkleşen ve bunun propagandasını yapan, Kürt ulusal hareketini engellemeye çalışan Kürt egemen sınıfları, yani büyük toprak ağaları, şeyhler ve aşiret reisleri milletvekili tayin ediliyorlardı. Bu, onların bölgedeki etkinliklerini arttırıyordu. Böyle kişilerin yani büyük toprak sahiplerinin, şeyhlerin ve aşiret reislerinin bölgedeki etkinlikleri artukça, resmi ideoloji, Türkçülük propagandası, bölgede daha fazla gelişme ve yaygınlaşma olanaklarına sahip oluyordu. Bu tür ilişkiler devletin güvenlik güçlerinin maddi ve manevi desteğini aldıkça, Kürtlüğü, Kürt ulusal özelliklerini inkar süreci daha da hızlanıyor, yoğunlaşıyordu.

Bu süreci başlatmak ve sürdürmek devlet için çok önemli. Çünkü, örneğin, herhangi bir şeyhi kendi adamınız yapıp onu gizli güvenlik teşkilatınızın bir unsuru haline getiriyorsanız, bunu başarabiliyorsanız, artık, onbinlerce insanla uğraşmanız gerekmiyor. Artık onbinlerce insanı resmi ideolojinin çerçevesi içinde eğitmeye gerek kalmıyor. Çünkü, bu insanlar artık, şeyh-mürid ilişkileri çerçevesinde, şeyh tarafından kontrol ediliyor. Şeyh dinsel sloganları da kullanarak müridlerini resmi ideoloji doğrultusunda eğitmeye çalışıyor. Müridlerin tavır ve davranışlarının resmi ideolojinin gereklerine göre oluşmasını sağlıyor. Aynı şeyleri aşiret reisliği ve toprak ağalığı kurumları için de söylemek mümkündür. Atatürk döneminde de görülebilen bu olaylar 1940'lı yıllardan sonra daha bilinçli, daha kararlı, daha sistematik bir biçimde uygulanmaya başlamıştır.

Büyük toprak sahipliği, aşiret reisliği, şeyhlik gibi geleneksel kurumlar, günümüze kadar neden gelmişlerdir? Feodalizmin bu geri ve gerici kurumları, günümüzde

varlıklarını neden halâ sürdürüyorlar? Bu kurumların bugüne kadar gelmelerinin, varlıklarını canlı bir şekilde sürdürmelerinin temel nedeninin Kürt sorunu olduğu kanısındayım. Komünistler, başka bir söyleyişle resmi ideoloji, bu kurumların yaşamasını istiyor. Bu kurumların etkinliklerinin azalmaması için gerekli her türlü önlemi alıyor. Yerine ve zamanına göre aldığı bu önlemlerle bu kurumların yaşamasını teşvik ediyor. Çünkü bu kurumlar çözüldüğü, demokratikleşme süreci hızlandığı zaman yığınlar, kendi kimliklerinin farkına daha çabuk varıyorlar. Ve ulusal haklarını talep ediyorlar. Ulusal hak isteklerinin takipçisi oluyorlar. Kendi durumlarıyla öteki ulusların durumlarını karşılaştırıyorlar. Kendilerinin çok geri bir siyasal ve sosyal statüde bulduklarının bilimine varıyorlar. İşte, böyle bir akın güçlenmesin diye, resmi ideoloji, geleneksel kurumların etkinliğinin ve canlılığının devam etmesini istiyor. Bugün Hak-karı çevresinde koruculuk kurumunun daha etkin olduğunu görüyoruz. Çünkü aşiret sistemi daha canlı. Henüz çözülmemiş. Aşiret reisi, aşiretindeki bütün insanların silah alıp korucu olmasını kolayca sağlayabiliyor. Bunun için de sadece aşiret reisinin elde edilmesi ve ajanlaştırılması yeterli oluyor.

Bir de şunu düşünelim: Aşiret sistemi çözülüyor, demokratikleşme geliyor, hızlanıyor. Aynı şekilde demokratikleşme şeyhlik-müridlik ilişkilerini çözüyor. Büyük toprak sahibi-maraba ilişkilerini parçalıyor. Bu kurumların etkinlikleri azalıyor. İnsanlar, artık, aşiret reislerinin, şeyhlerin, toprak sahiplerinin isteklerinin dışında da düşünebiliyorlar, tavır ve davranış gösterebiliyorlar. Böyle bir süreçte korucuların derlenip toparlanabilmesi herhalde pek kolay olmayacaktır.

Yukarıda, feodalizmin bu kurumlarının varlıklarını neden halâ sürdürebildiklerini sorduk. Bunun Kürt Sorunu'yla çok yakın bir ilişkisinin olduğunu da belirttik. Örneğin Kürtçe'nin yasaklanması, bu kurumların varlıklarını sürdürebilmesinin önemli nedenlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Dili yasaklanan Kürt insanı, devlet dairelerinde, jandarma ve polis karakollarında resmi ilişkilerini nasıl sürdürebilecektir? Elbette Türkçe bilen biri aracılığıyla. Cumhuriyetin ilk yıllarını, tek parti dönemini, 1950'li yılları hatırlayalım. Kimler Türkçe biliyorlar? Yarım-yamalak da olsa daha çok, toprak ağaları, aşiret reisleri ve şeyhler... Tapu dairesiyle, vergi dairesiyle, nüfus dairesiyle, kaymakamla, polisle, jandarmayla, savcıyla, mahkemeyeyle, avukatla, işleri olanlar, Türkçe bildikleri için bu tür insanları aracı yapmak zorunda kalıyorlar. Bu insanlar toplumsal ve ekonomik fonksiyonları yanında, Türkçe bilgileri sayesinde, bir kere daha, devletle halk arasında köprü oluyorlar. "Sen merak etme ben savcıyla görüşürüm, senin sorununu anlatırım." "Tapudaki işini ben anlatırım. Müdürlerle konuşur tartışırım." "Nüfus müdürüne bir keré uğradım mı senin işini anında yaparım. Sen bu işi bitmiş bil."

Ağa, şeyh ve aşiret reislerinin bu fonksiyonlarının halk açısından ve devlet açısından ayrı ayrı sonuçları oluyor. Halk açısından bir kere daha kurumlaşıyorlar. Çünkü, Kürt insanını, Türkçe bilmemenin, Kürtçe konuşmanın ortaya çıkarabileceği olası felaketlerden koruyorlar. Bu kurumların etkinliğinin artması ise resmi ideolojinin yaygınlık ve derinlik kazanması açısından önemli oluyor.

Öte yandan, bu insanlar, Türkçeleri zaten yarım-yamalak olduğu için, bazan da, bilinçli bir şekilde yanlış yaparak, kendi öz çıkarlarını gözeterek, yoksul Kürt insanının derinliklerini doğru dürüst aktarmıyorlar. Bu yolla örneğin, tapu dairesinde yaptıkları bir aracılık ile, taşınmaz mallarını bile büyütüyorlar, arttırıyorlar. Devlet ise, resmi ideolo-

jiyi yaygınlaştırıcı rollerinden dolayı, bunların yasadışı isteklerine göz yumuyor, onları karşılamaya çalışıyor. Onlarla ortaklık yapıyor.

Devlet için temel sorun Kürt ulusal hareketinin engellenmesidir. Bu bir devlet politikasıdır. Hükümet politikalarının çok üstünde durmaktadır. Hükümetleri bağlayıcıdır. Şeyhlik Kürt ulusal hareketini İslam enternasyonalizmi içinde eritime gücüne sahip olduğu için resmi ideoloji bakımından çok önemli bir kurumdur. Varlığını sürdürmesi bunun için istenmektedir. Aşiret reisliği belirli bir hiyerarşi içinde emir-kumanda ilişkilerinin işlerlik kazanmasını sağlıyor. Aşiretteki toplumsal ilişkiler çerçevesi içinde insanları belirli yönlere kanalize etmek kolaylaşıyor: Aşiret sistemindeki kan bağı bu yönlendirmenin kolayca gerçekleşmesini sağlıyor. Büyük toprak sahipliği - maraba ilişkilerinin oluşturduğu ekonomik ve toplumsal baskı, marabanın veya topraksız köylünün özgürce düşünmesini ve hareket etmesini engelliyor.

Ulusal kurtuluş hareketi açısından aşiret ve şeyhlik kurumları çok önemli kurumlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Deniyor ki, ulusal kurtuluş başarıyla sürdürmek için aşiret kurumunu veya şeyhlik kurumunu ya kazanacaksın veya yok edeceksin. Yukarıda ifade edilmeye çalışılan ilişkiler çerçevesinde yerine ve zamanına göre farklı tavırlar sergilenmesi gerektiği ileri sürülebilir. Ve bu tavır ve davranışın kısa vadede bazı yararları gözlenebilir. Fakat bu konudaki tavır açık ve kesin olmalıdır. Ve elbette, bu tür geri ve gerici kurumların yıkılması yönünde çaba harcanmalıdır. Çünkü bu tür kurumları devletin çekip çevirmesi daha kolaydır. Devletin bu tür kurumları ajanlaştırabilmek için dağıtacağı rüşvet, ileri sürdüğü madde ve manevi olanaklar daha geniştir. Kaldı ki benzer kurumlarla yapılan mücadele uzun vadeli, sağlıklı, toplumsal ilişkilerin kurulmasını ve gelişmesini sağlayacaktır. Demokratikleşmenin sağlayacağı yararlar kuşkusuz çok büyüktür. Bu kurumlarsa, toplumsal ve siyasal gelişmelerin önündeki en büyük engellerden biridir.

Ulusal benliğini inkar eden, Kürt ulusalcılığını suç sayan, kendi ulusal özüne ihanet ettiği sürece maddi olanaklar bakımından zenginleşen bir ajan sınıfın oluşması sadece Kuzey Kürdistan'ın tarihinde değil, genel olarak Kürdistan'ın tarihinde gözlenen önemli bir süreçtir. Önemli bir dönüm noktasıdır.

19. Yüzyılda Kürdistan'da Sınıf Yapısının Dönüşmesi

Kürdistan'daki ekonomik ve toplumsal düzen çeşitli dönemlerde incelenebilir. Örneğin, Müslümanlıktan önceki dönem, Müslümanlığın kabulüyle ortaya çıkan değişimler, Oğuz Türklerinin istilası sırasında ve sonrasında oluşan yeni yapı vs. Daha sonra, Selçuklular döneminde, 1514'den sonra, Osmanlı İmparatorluğu - İran İmparatorluğu sırasında... sosyo-ekonomik yapı ve siyasal yapı ayrı ayrı incelenebilir.

Bütün bu dönemlerde, Kürdistan'daki toplumsal, ekonomik ve siyasal yapının önemli bir özelliğini gözden uzak tutmamak gerekir.

Klasik Avrupa feodalizmiyle Şark-İslam feodalizmi, bu arada Kürt-İslam feodalizmi arasında önemli farklar vardır. Avrupa feodalizminde, Kiliseyle senyörün, ya da benzer feodal otoritelerin fonksiyonları farklıdır. Avrupa feodalitesinde üretim ilişkilerinden doğan fonksiyonlar ve dinsel fonksiyonlar aynı elde toplanmamıştır. Kürt-İslam feodalizminde ise dinsel fonksiyonlarla üretim ilişkilerinden doğan fonksiyonların aynı ellerde toplandığını görüyoruz. Kürdistan'da Mir (bey) din ilişkilerinin de başında bulunan adamdır. Üretim sürecinin, şeyhliğin, aşiret reisliğinin zaman zaman aynı ellerde toplandığını da görüyoruz.

Bunlar Tanrı adına din işlerini yürütürler. Camilerde hutbe okurlar. Kendi adlarına hutbe okuturlar. Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisidirler. Batı'da Kilise'yle senyörlerin görevleri ve sorumlulukları farklı olduğu için, Kilise üretim ilişkilerini meşrulaştıran bir kurum değildir. Dolayısıyla Batı'da feodal ilişkilerin çözülmesi ve tasfiyesi sırasında Kilise, feodalizmin meşruluğunu, en iyi düzen olduğunu, ezeli ve ebedi bir düzen olduğunu savunmamıştır. Şark-İslam feodalizminde, bu arada Kürt-İslam feodalizmindeyse dinsel kurumlar Mirlerin (beylerin) veya feodallerin denetiminde olduğu için, üretim ilişkilerinin daha ileri bir düzeye geçişinde, din tutucu bir fonksiyon ifa etmiştir. Din feodal sömürüyü meşru göstermeye çalışmıştır. Din işleriyle üretim ilişkilerini kontrol edenlerin ayrılığı, Avrupa'da feodalizmin daha kısa bir sürede yıkılmasına neden olmuştur. Kürt-İslam feodalizmindeyse sürekliliğini sağlamıştır.

Kürdistan'da aşiretler bağımsız birliklerdir. Fakat aşiretlerin herhangi bir mirlik (beylik) içinde bağımlı dönemleri de vardır. Mirlerin kudret kaynakları ya aşiret reisliğidir, ya da dinsel fonksiyonlardır. Veya Abbasi, İran ve Osmanlı hükümdarlarının herhangi bir Kürt beyine verdiği beratlar ve fermanlardır. Bu berat ve fermanlarla, herhangi bir bölgenin topraklarının işletilmesi, geliri, mire bırakılır. Bu tam anlamıyla toprağa sahiplik değildir. Fakat toprak üzerinde geniş ve etkili bir kontrol vardır. Ve bu kontrol hakkı babadan oğula intikal edebilmektedir. Toprağı denetleme hakkı olmayan Mirler güçlerini vergi ve öşürden alırlar.

Mirlikler bağımsız hükümetlerdir. Burada mirler çok geniş siyasal ve dinsel fonksiyonlara sahip oldukları için, ayrıca toprak mülkiyetine de sahip olmaları gerekmiyordu.

19. yüzyıla kadar durum aşağı yukarı ana hatlarıyla böyleydi. Kürdistan'da önemli sınıfsal dönüşüm 19. yüzyılda gerçekleşmiştir. 19. yüzyılda, yüzyılın başından beri Osmanlı Devleti'yle Kürtler arasında çok yoğun bir mücadelenin olduğunu görüyoruz. Balkanlardaki topraklarından yavaş yavaş geri çekilen ve oralarda daha fazla tutunamayacağını anlayan Osmanlı Devleti, Kürdistan, Ermenistan, Arabistan, Anadolu gibi coğrafi bölgelerde iyice yerleşmenin yollarını aramaktadır. Kürdistan organik olarak imparatorluğun bünyesine alınmak isteniyor. Bunun yolu da vergi almak ve asker almak. Bu iki konuya önem veren Osmanlı Devleti, bunları gerçekleştirebilmek için Kürdistan'a arka arkaya, bitmez tükenmez seferler düzenlemektedir. Bu seferler Kürtler'in büyük tepkiyle karşılaşmaktadır. İki taraf arasında bitmez tükenmez, çok yoğun savaşlar vardır. Bu savaş Kürt feodalleri yönetmektedir. Ve bu feodaller mir (bey) olarak adlandırılmaktadır. Mirler Kürdistan'ın toprak aristokrasisine dayanar sınıftır. Ve mirlik babadan oğula geçmektedir. Mir'ler Osmanlı ve İran devletleri arasında geniş özerkliğine sahiptirler.

Özerkliğin derecesi "Kürt hükümetleri", "bağımsız sancaklar", "bağlı sancaklar" olma durumuna göre değişmektedir. Fakat Kürdistan'daki bütün yapılar genel olarak iç özerkliğe sahiptirler. Osmanlı Devleti'nin hedefi de bu özerk yapıların varlığına mümkün olduğu kadar son vererek, bu bölgeyi tamamen organik bir şekilde devletin bünyesine almaktır. Savaşlar, sürgünler, darağaçları ve bunların yerine ve zamanına göre sürekli uygulanıyor olması Kürt egemen sınıflarını yani mirleri sarstı, zayıflattı. Osmanlı ordusunda görev yapan Alman generali Molthke'nin, "Türkiye'deki Durum ve Olaylar Üzerine Mektuplar (1835-1839)" çev. Hayrullah Örs, İş Bankası Yayını, Ankara, 1960, isimli eserinde bu savaşların bir bölümünü, savaşların bazı cephelerini izlemek mümkündür.

Uzun süren sürgün yılları ve müsadere uygulamaları sonunda, çevrede mirlerin görevlerini yapan, onların bıraktığı boşluğu dolduran yeni yeni insanlar ortaya çıktılar. Bunlar genel olarak mirlerin kapısında veya mirlerin çevresinde yer alan kimselerdi. Osmanlı Devleti'yle çelişki içindeki veya sürgündeki mirlerin, veya savaşta öldürülmüş, idam edilmiş mirlerin topraklarını bunlar denetlemeye başladılar. Mir-Osmanlı çelişkisinden yararlanarak güçlerini arturdular. Mirler'e karşı ağalar böyle doğdu. Mirler'in toprak aristokrasisine dayanan bir sınıf olmasına karşın, ağaların kökeninde ticaret, çiftçilik, hayvancılık... vardı. Bugün "ağa" dediğimiz insanlar geçmişte, Mirler'in topraklarında çiftçilik yapıyorlardı veya mirlerin çevresinde ufak-tefek ticaret yapıyorlardı. Hayvancılıkla uğraşıyorlardı. Bugün ağa denen kategorilerin ancak, 150-160 yıllık bir tarihleri vardır. Ve Kürdistan'ın ekonomik ve toplumsal tarihinde mir-ağa kategorileri üzerinde durmak, mirlerin yok oluşunu, ağaların güçlenmesini izlemek çok önemlidir.

Osmanlı devlet düzeni içinde, 1848 de Kürdistan eyaleti adı altında bir eyalet kurulmasının esas amacı Kürdistan'daki özerk yapıları daha kolay bir şekilde ortadan kaldırmaktır. Kürdistan eyaletinin kurulmasını, bu amacı gerçekleştirmeyi kolaylaştıracak bir idari düzenleme olarak anlamak gerekir. Osmanlı salnamelerinde 20 yıla yakın bir süre böyle bir eyaletin varlığını görüyoruz. 1858 deki Osmanlı Arazi Kanunu'nun önemli bir amacı da budur. Yani Osmanlı toprak düzenini Kürdistan'da da uygulamaya çalışmak, Kürdistan'daki özerk yapılara son vererek bölgeyi, organik olarak devlet yapısı içinde eritmek.

Mirler zayıfladıkça ağalar güçlenmiştir. Osmanlı Devleti de Mirlere karşı ağaların güçlenmesini teşvik etmiş, bunları kendine bağlayıcı önlemler almıştır. Osmanlı ve İran sömürgecileri, Kürdistan'da benzer politikaları hayata geçirmeye özen göstermişlerdir. Kendilerine başkaldırabilecek diri güçleri, savaşlarla, idamlarla, sürgünlerle yok etmiş, onların yerine geçmeye çalışan, onlardan boşalan yerleri doldurmaya çalışan yeni unsurları da kendine bağlamanın yollarını aramıştır. Böylece böl-yönet politikası bir kere daha ve çok canlı bir şekilde yürürlüğe konulmuş olmaktadır. Mirlerle ağalar arasında bir çelişki yaratılmış, ağalar desteklenerek, Kürdistan güçleri etkisiz hale getirilmeye özen gösterilmiştir. 19. yüzyıl sonlarında. 1891 yılında kurulan Hamidiye Alayları böl-yönet politikasının en önemli uygulamalarından biridir. Hamidiye Alayları'nın kuruluşuyla hem Kürtler'le Ermeniler arasındaki çelişkiler hızlandırılmış, hem de Kürtlerin kendi aralarındaki çelişkiler derinleştirilmiştir. Hamidiye Alayları genel olarak Osmanlı Devletine bağlı kalmış Mirlerden ve yeni yeni oluşan ağa ailelerinden meydana getirilmiştir.

Bu süreçte Kürdistan'ın sınıf yapısı önemli ölçüde değişmiştir. 1940'lı yıllarda

başlayan yeni süreç ise Kürt egemen sınıflarının tamamen çökmesi anlamına gelmektedir. 19. yüzyılın sonlarında ve yirminci yüzyılın başlarında ağa aileleri de güçlenmeye başladılar. Aynı zamanda, Osmanlı Devleti'yle mücadelelerini sürdüren mir aileleri de vardı. Mir ailelerine "hanedan aileleri" de denilmektedir.

20. yüzyıl başlarında ve Kürdistan üzerinde emperyalist bölüşüm mücadeleleri sırasında ve Lozan'da gerçekleştirilen emperyalist bölüşüm antlaşmasından sonra, Kürtlerin ulusal hakları için başkaldırıları, Kürtler için ulusal haklar isteyenler bunlardı. Bu ayaklanmaların kanla bastırılmasından, bütün muhalefet odaklarının dağıtılmasından sonraysa, yukarıda ana hatlarıyla ifade etmeye çalıştığımız dayatma süreci başladı ve Türk Devleti adına başarılı sonuçlar alındı. Böylece ajan bir sınıf yaratılmış oldu. Buna artık "Kürt egemen sınıfı" demek çok zordur. Zira ajanlar hiçbir zaman egemen olamazlar. Temel görevleri resmi ideolojiyi taşımak, yaygınlaştırmak, Kürt ulusal gelişimini engellemektir. Katliamlarda, sürgünlerde, işkencelerde, soykırımda hükümete yardımcı olmaktır.

Resmi İdeolojinin Hizmetinde Şeyhler

1968 de Cizre'de, Şeyh Seyda isimli bir şeyh yaşıyordu. Şeyh Seyda, müridlerine şunları empoze etmeye çalışıyordu: Önemli olan Müslüman olmaktır, kardeş olmaktır. Önemli olan insan olmaktır. Kavmiyet gütmek İslam'a aykırıdır. Allah kavmiyet güdenleri bağışlamaz. Hz. Muhammed, kavmiyet güdenleri içinizde barındırmayın, der. Biz Hz. Muhammed'in torunlarıyız...

O zaman Güney Kürdistan'da Kürtler'le Irak arasında silahlı mücadele vardı. Güney Kürdistan'daki ulusal kurtuluş mücadelesi Hakkari, Siirt, Mardin, Van gibi yörelerde, özellikle gençler arasında derin etkiler yaratıyordu. Ve bazı insanlar ulusal kurtuluş mücadelesini şu veya bu oranda desteklemeye çalışıyorlardı. Ayrıca Kuzey Kürdistan'da da bu konuda önemli gelişmeler, filizlenmeler, yeşermeler vardı. Şeyh Seyda'nın müridlerine karşı yaptığı konuşmalar bu bakımdan önemliydi. Amaç ulusal uyanışı engellemek, durdurmak. Önemli olan İslam olmaktır, Müslüman olmaktır, deniyor. İslama vurgulama yaptığınız zaman artık, etnik sorun önemini kaybediyor. Zaten "kavmiyet gütmek İslama aykırıdır" denerek, Allah'ın ve Hz. Muhammed'in buna karşı olduğu vurgulanarak, Kürt Sorunu ile meşgul olmanın, Kürtler için ulusal ve demokratik haklar istemenin günah olduğu belirtiliyor. Burada, "kavmiyet" sözcüğü elbette, sadece, Kürtler için kullanılıyor. Yoksa Arap ulusçuluğu, Türk ulusçuluğu, Fars ulusçuluğu... konularında, gerek Şeyh Seyda, gerekse öteki şeyhler aleyhte bir tutum sergilemiyorlar. Resmi ideolojinin istediği de bu. Kürt ulusal gelişmesini engellediği süreçte, bazı olumsuz durumların ortaya çıkmasına da göz yumuluyor. "Laiklik prensibi zedeleniyor" gibi serzenişler de kulak ardı ediliyor.

Burada şu ilişkiyi de görmek gerekir: Şeyh Seyda'yı biraz daha yakından inceleyince, O'nun, Milli İstihbarat Teşkilatı'yla çok yakın ilişkiler içinde olduğunu da görüyoruz. Demek ki şeyhler İslam enternasyonalizmi ileri sürerken aslında, resmi ideo-

lojinin propagandasını yapıyorlar. Ulusal uyanışı, ulusal canlanması, Kürt halkının bilincinin açılmasını engellemeye çalışıyorlar. Şeyhlerin çok büyük bir kısmı böyle. Bunun için de devlet tarafından, maddi, manevi, her yönden destekleniyorlar. Devlet bunların ekonomik olarak güçlenmesini istiyor, teşvik ediyor. Çünkü ekonomik bakımdan güçlendikleri oranda, şeyhler yığınlar üzerindeki denetimlerini daha fazla arttırıyorlar. Banka kredileri daha çok ki insanlara ve bunların adamlarına veriliyor. Traktör kredileri, tohumluk kredileri, çeşitli ticari ve tarımsal krediler bunlara veriliyor. Benzin istasyonu açılacaksa iş bunlara veriliyor. Bunların topraklarını genişletmelerine göz yumuluyor vs.

Şeyh Seyda ölünce yerine oğlu Nurullah geçti. Fakat o devletle babası gibi çok yoğun ilişkilere girmede. Devletin ve hükümetin bu konu ile ilgili olarak her dediğini yapmadı. Bu kişinin birkaç yıl önce bir trafik kazasında öldüğünü görüyoruz. Nedeni nasılı pek belli olmayan bir ölüm.

İlhan Selçuk, Nadire Mater ile yaptığı bir söyleşide, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Doğu'dan gelen milletvekilleri için şöyle diyor: "... Çok partili rejimden sonra Ankara'daki hükümet ile aşiret beyleri ve şeyhler arasında bir uzlaşma gerçekleşiyor. Doğudan ve Güneydoğu'dan gelen aşiret reisleri, doğrudan doğruya çok partili rejimin kalıplarına sığmışlardır. Doğu'daki halkın ulusal tavırlarından değil, demokratik tavırlarından bile bahsetmemişlerdir. Bir tek aşiret reisi çıksa ve deseydi ki parlamentoda: 'Halkımız eziliyor, demokratik haklarımızı istiyoruz.' 1950'ler, 1960'lar, hatta 1970'lerin ikinci yarısına kadar bir şey duymadık." (Dünün ve Bugünün Defterleri, Türkiye Sorunları I, Temmuz 1988, Alan Yayınları, s.14)

Tek partili dönemde TBMM'ne milletvekili olarak tayin edilen, çok partili dönemde de seçim mekanizmaları sonucu Meclis'e gelen toprak ağası, şeyh, aşiret reisi gibi unsurların ulusal haklar talep etmemeleri çok doğaldır. Çünkü bunlar, zaten, ulusal haklar talep etmedikleri için, ulusal kimliklerini inkar ettikleri için, bölgelerinde Türkleşme politikasını uygulanmasını teşvik eden ajanlar oldukları için milletvekili tayin ediliyorlardı. Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Genel Başkanı Mustafa Kemal Atatürk ve daha sonraları İsmet İnönü dönemlerinde böyle olmuştur. Çok partili döneme geçişte bu siyasal ve toplumsal ilişkiler aynen devam etmiştir. Çok partili dönem bu konuda önemli bir farklılaşma getirmemiştir. Ulusal kimliklerini tamamen inkar edenlerin, Türkleştirme politikasını ve uygulamasını savunanların milletvekili seçilmeleri teşvik ediliyordu. Bunların milletvekili seçilmeleri isteniyordu.

Ulusal kimliklerini savunanların çeşitli yollardan imha edildikleri, güçsüzleştirildikleri, zayıflatıldıkları büyük bir gerçektir. O halde bu, Kemalizmin Kürdistan'a ilişkin temel bir politikasıdır. Öte taraftan bu bir devlet politikasıdır. Türkiye'de Kürdistan'a ilişkin bütün politikalar devlet politikasıdır. Devlet tarafından çizilen bu politikalar hükümet politikalarının çok çok üzerinde durmaktadır. Hükümetler devlet tarafından üretilmiş politikaların uygulayıcısıdır. Bu bakımdan TBMM'ne Doğu'dan gelen üyelerin tavır ve davranışlarıyla, ulusal haklarını ve demokratik haklarını hiç savunmadıklarıyla ilgili bazı saptamalar yapmak yetmiyor. Bu tavır ve davranışları, kendi özlere sahip çıkmamalarının nedenlerini de açıklamak gerekiyor.

Kemalizmin Kürdistan'a ilişkin politikaları dikkate alınmadan böyle bir açıklamayı yapmak olası değildir. Bir taraftan Kemalizme toz kondurmamaya, onu haklı göstermeye

çalışmanın, öte yandan Kürt toplumuna ilişkin ekonomik, toplumsal ve siyasal süreçlere sağlıklı, bilimsel açıklamalar getirmenin hiçbir olanağı yoktur. Şimdiye kadar Kemalizmin propagandasını yapmış Türk aydınlarının onunla hesaplaşmaya girmeleri ise çok zordur. Dikkat edilirse görülecektir. İlhan Selçuk'un, Kürt ayaklanmalarına ilişkin görüşleri de resmi ideolojinin anlatımlarıyla aynıdır. (1)

Cumhuriyet'in ilk yıllarında, tek parti döneminde, devlet ve hükümet yöneticileri, basın, yazarlar, Kürt halkını, "ilkel bir sürü", "insanlığı idrak etmemiş bir kitle" gibi kavramlarla anlatıyor, şeyhleri, hocaları da bunları sömüren zümrelere olarak değerlendiriyordu. Resmi yazarlardan Behçet Cemal bu durumu şöyle anlatıyor: "... Tanzimat'ı Hayriye'nin ilanı ile beraber bir Kürtlük propagandası başlamış, fakat hiçbir zaman halk arasında girmemişti. Çünkü sırasıyla Tanzimat'ın ve Meşrutiyet'in Kürtler'in yaşayışı üzerinde yapacağı değişiklik, doğrudan doğruya, ağa, bey, reis, şeyh ve hocaların bu ilkel sürüler üzerindeki nüfuzlarını kırarak nitelikte idi. İnsanlığı bile idrak etmemiş olan bu kitleye ise, Kürtlük telkin etmeye imkan yoktu. Bu kitle varlığının manasını bir avuç gulgul (darı), bir avuç arpa yemekten ibaret zanneden, Cumhuriyet nedir, yaşadığı dağın arkasında ne vardır, bilmez ve bilmek de istemezdi. Hemen hemen hepsi bu bilgilerden yoksul bu kitleyi tahrik için propagandayı din yönünden yapmak lazımdı. Gerçekte de öyle oldu."

"Cumhuriyet'in ilanından önceki Milli Mücadele döneminde ve ondan sonra Türkiye'nin siyasal ve sosyal teşkilatını hükmü altına alan devrimin hükümette meydana getirdiği eğilim, Tanzimat-ı Hayriye devrinde uyanmış, fakat gerçekleşmemiş olan kişisel özgürlük ve bağımsızlığın Kürtler'e de muhakkak surette sağlanacağını göstermeye başladığı andan itibaren, yüzyıllarca kanlarını ve alınterlerini sömürerek geçindikleri Kürt halkını kaybetmek tasasına düşenler arasında memnuniyetsizlik başgöstermişti." (Behçet Cemal, Şeyh Said İsyanı, Hisar Matbaası 1955, s. 19; Türkiye Cumhuriyeti'nde Ayaklanmalar, 1924-1938 Hazırlayan: Em. Kur. Alb. Reşat Hallı, Genelkurmay Başkanlığı Yay. Ankara 1972, s. 79)

Görüldüğü gibi burada, Kürt hareketlerinin hiçbir ulusal yönünün, yani Kürtlükle ilgili bir yönünün bulunmadığı belirtiliyor. "İlkel sürüler"in, "insanlığı daha idrak etmemiş kitleler"in, "hayatın manasını bir avuç gulgul (darı), bir avuç arpa yemekten ibaret zanneden" insanların, "Cumhuriyet nedir bilmez"lerin, "yaşadığı dağın ardında ne vardır bilmez"lerin, "bilmek istemeyenler"in ulusal duygular ileri sürebilecek seviyede olmadıkları ifade ediliyor. Ağa, şeyh, reis, bey, hocaların bu ilkel kitlelerin kanlarını emdikleri belirtiliyor. Onlarla mücadele edilmesi ve onların ortadan kaldırılmaları isteniyor.

Bunların milli duyguları olan, bu duyguları doğrultusunda mücadele etmeye çalışan şeyhler, reisler, ağalar olduğu açıktır. Bu bakımdan da, devletin, yazarların, basının yoğun bir saldırısına uğruyorlar. Bugünün şeyhlerinin çok büyük bir kısmıysa, kendi özüne ters düşmüş, ajanlaşmıştır. Bu bakımdan da devletin en büyük yardımcılarında biri olarak kabul ediliyorlar. Devletin, yazarların, basının, 1920'li ve 1980'li yıllardaki düşüncelerinin karşılaştırılması, Türkiye'nin politik ve toplumsal düzeni hakkında önemli ipuçları vermektedir.

1971 Doğu Duruşmaları

1971 de, Diyarbakır'da, Doğu Duruşmaları sırasında cereyan eden olaylar yine incelenmeye değer niteliktedir. O yıllarda, ziyaret haftada bir gün yapılıyordu. Görüşmeler açık alanda cereyan ediyordu. Ziyaretçilerle tutukları kalın bir telörgü ayırıyordu. Telörgünün bir tarafından ziyaretçiler, bir tarafından da tutuklular sıralanıyordu. Ziyaretçilerin sayısı azsa, görüşmelerin süresi uzatılabiliyordu. Herkes herkesin ziyaretçisiyle görüşebiliyordu. Bu görüşmelerden sonra bazı arkadaşlardan şunları duydım: "Falancanın babası MİT'de çalışıyor." "Falancanın amcasının MİT ile ilişkisi var." "Falancanın dayısı uzun süreden beri MİT görevlisidir." Bazı arkadaşlar da ziyarete gelen kendi yakınlarıyla ilgili olarak benzer açıklamalarda bulunurlardı.

Bu ilişkilerden dolayı ne övünmek, ne de yerinmek gerekmiyor. Bunlar nesnel ilişkilerdir. Kürdistan'ın siyasal ve toplumsal tarihinin incelenmesinde epeyce açıklayıcı olmaktadır. 1960'lı yıllarda Kuzey Kürdistan'da gelişen devrimci ve demokratik hareket içinde etkili olan önemli bir kesim feodal sınıfların bugünkü nesilleriydi. Ve bu nesil, dedelerinin, babalarının devletle ve hükümetle kurduğu bu tür ilişkilere kesinlikle karşıydılar. Bundan dolayı da aile içinde önemli tartışmalar söz konusuydu.

Devrimci Doğu Kültür Ocakları Davası'nda çok önemli bir olay yaşandı. Askeri savcılar, 1971 yılında, Doğu Duruşmaları sırasında hazırladıkları bütün iddianamelerde, tarihte Kürt adıyla bilinen bir ulusun olmadığını, bunların aslının Türk olduğunu, Kürtçe'nin Türkçe'nin bir şivesi olduğunu yazıyorlardı. Tutukluların, "ben Kürdüm" diyerek suç işlediklerini vurguluyorlardı. Askeri mahkemeler de, askeri savcıların iddiaları doğrultusunda karar veriyor, tutukluları cezalandırıyordu. Böylece Kürt diye bilinen bir ulusun olmadığı, asıllarının Türk olduğu, Kürtçe diye bilinen bir dilin olmadığı, bunun Türkçe'nin bir şivesi olduğu karar altına alınmış oluyordu. Askeri Yargıtay da hüküm muhakemesinin kararlarını aynen onaylıyor, böylece Kürtlerin Türk olduğu kesinleşmiş oluyordu.

Askeri savcılar bu iddialarını, aynı kavramları kullanarak ve aynı terminoloji içinde bütün iddianamelerde belirtiyorlardı. Mahkemelerin ve Askeri Yargıtay'ın tutumları da böyleydi. Aynı görüşler Devrimci Doğu Kültür Ocakları iddianamesinde biraz daha etraflı bir biçimde yer alıyordu.

Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın bazı genç tutukluları, bu iddianameye cevap vermek istediler. Bunun için, tutukevinde, tutukevi olanakları çerçevesinde yoğun bir çalışmaya girdiler. Askeri savcılar Kürt diye bilinen bir ulusun olmadığını, asıllarının Türk olduğunu iddia ediyorlardı. Genç arkadaşlar da "İddianameye Cevap" dilekçelerinde, Kürtlerin Ortadoğu'nun yerli halklarından biri olduğunu, Türklerin Anadolu'ya Ortaasya'dan 11. yüzyılda geldiklerini, halbuki, Kürtlerin çok daha eskiden beri bölgede yaşadıklarını vurguluyorlardı. Kürtler, dilleriyle, tarihleriyle, kültürleriyle, gelenek ve görenekleriyle Türklerden ayrı bir ulustu. Türkler Turani bir ırktan geliyorlardı. Kürtler ise Ari irka mensup idiler.

Askeri savcıların iddialarına karşı genç arkadaşlar da "İddianameye Cevap" dilekçelerinde bunları anlatmaya çalışıyorlardı. Askeri savcılar iddianamelerinde, Kürtçe

diye bilinen bağımsız bir dilin olmadığını, Kürtçe'nin, Türkçe'nin bir şivesi olduğunu yazıyorlardı. Askeri savcılara göre, Kürtçe'de bulunan sözcüklerden %40'ı Türkçe, %30'u Arapça, %28'i Farsça, geriye kalanlar da Ermenice, Gürcüce, Süryanice gibi dillerden alınmaydı. Genç arkadaşlar da "İddianameye Cevap" dilekçelerinde, bu iddiaların bilimsel olmadığını, son derece gayri ciddi olduğunu anlatıyorlardı. Kürtçe'nin gramer, sentaks ve fonetik olarak Türkçe'den ayrı bir dil olduğunu ifade ediyorlardı. Türkçe Ural-Altay dil ailesine mensup idi. Kürtçe ise Ari dil ailesi içinde Hint Avrupa dil ailesi içinde yer alıyordu.

"İddianameye Cevap" dilekçesi 1971 yılı yaz aylarında Sıkıyönetim tutukevinde büyük bir sorumluluk ve ciddiyet içinde hazırlandı. Bunu hazırlayan gençlerdeki coşkuyu ve heyecanı izlemek çok kolaydı. Böyle bir metnin hazırlanması, bunun dilekçe olarak verileceği, tutukevindeki öteki tutukluları da heyecanlandırıyordu. Çalışmalar daha çok yemekhane bölümünde sürdürülüyordu. Arkadaşlar gece geç vakitlere kadar çalışıyorlardı. Bu çalışmalar ispiyoncular aracılığıyla sıkıyönetim tutukevi yönetimini de duyuruluyordu. "Falan falan sanıklar gece geç vakitlere kadar oturuyorlar, çalışıyorlar. Okuyorlar, yazıyorlar, tartışıyorlar..." Yönetim böyle bir çalışmayı engellemeye çalışıyordu. İnceleme için gerekli kitapların ve dergilerin tutukevine alınmasına engel oluyordu. Koşullarda sık sık arama yapıyor, yazıları ele geçirmeye çalışıyordu. Bunlara rağmen, "İddianameye Cevap" dilekçesinin hazırlıkları da hızla sürüyordu. Fakat en önemli engelleme ailelerin araya konulmasıydı. Ve artık, devreye MİT giriyordu.

Genç arkadaşların yakınları, babaları, dedeleri, amcaları, dayıları vs... ziyaret günlerinde şunları söylüyorlardı: "Savunma yazdığımızı haber aldık, bundan vazgeçin." Arkadaşlar, askeri savcıların iddianamelerine ve mahkemelerin kararlarına karşı muhakkaka savunma yapmak gerektiğini, Kürt kimliğinin ve Kürtçe'nin savunulması gerektiğini anlatıyorlardı. Arkadaşların yakınları ise büyük bir endişe gösteriyorlar, savunma dilekçesinden vazgeçilmesi gerektiğini ısrarla vurguluyorlardı. En azından kendi yakınlarının bu faaliyette yer almamasını, böyle bir dilekçeyi imzalamamasını kesinlikle istiyorlardı. Ailelerin bu tutum ve davranışları konuşuluyor, tartışılıyor, fakat çalışmalar da büyük bir sorumluluk içinde sürüp gidiyordu.

Arkadaşların yakınları, daha sonraki ziyarete, muhakkak yine geliyorlardı. Bu sefer daha kararlı, daha ısrarlı oluyorlardı. "Savunma dilekçesi yazmayın, Kürtler'den söz etmeyin. Kürtler ayrı bir millettir, Kürtçe ayrı bir dildir demeyin. Kürtler eziliyor demeyin..." Genç arkadaşlar da yine makul bir biçimde düşüncelerini ve eylemlerini savunuyorlardı. Bu arada, dedelerini, babalarını, öteki yakınlarını da eleştiriyorlardı. Onların geçmişte Kürtler için hiçbir şey yapmadıklarını, köleleşmeye boyun eğdiklerini ifade ediyorlardı. Gençlerin yakınları, "... Siz haklısınız, sizi anlıyoruz, fakat elimizden ne gelir, bazı şeylere boyun eğmeliyiz, bazı şeylere katlanmalıyız, çok güçsüzüz..." diyorlardı. Endişelerini, huzursuzluklarını, belirtiyorlardı.

Ziyaretlere, zaman zaman, aile içinde itibarı olan kişiler, devlet bürokrasisinde yükselmiş amirler-memurlar da geliyordu. Onlar da gençleri ikna etmeye çalışıyorlardı. "Hamdolsun hepimiz Müslümanız, Türküz, diye ayrılığı hiç önemli değil, siz de bu işlerle uğraşmayın, gününüzü gün etmeye bakın, gençliğinizi yaşayın, savcının istediği gibi konuşun." diyorlardı. Ailelerin yakınları üzerindeki baskıları her ziyarette daha da ar-

tarak sürüp gidiyordu. Bu arada çocuklarına rüşvet teklif edenler de vardı. Eğer bu işleri bırakırsan sana araba alacağım, ev alacağım, evlen, ayrı bir evin olsun, diyorlardı. Çoluk-çocuk sahibi ol, yaşamaya bak... Genç arkadaşlar makul ifadelerle bunların çözüm olmadığını anlatıyorlardı.

Tutukluların yakınları bir ziyarette şunları söylediler: Müşretek savunma yapmayın, Kürtlerden söz etmeyin. Eğer siyasi savunma yaparsanız, Kürtlerden söz ederse-
niz, bütün Kürt köylerini uçaklarla bombalayacaklar. Siz Kürtler'in mutluluğu için mücadele ettiğinizi söylüyorsunuz. Fakat pek çok yeni yeni acılara sebep olacaksınız. Sizin bu tavırlarınız ve düşünceniz yüzünden köyler bombalanacak. Bunun için müşterek savunma yapmaktan vazgeçin.... Herkes kendi yakınına, "Başkaları imzalarsa bile sen böyle bir dilekçeyi imzalama. Sen bu işin dışında kal." demeyi de ihmal etmiyordu. Ve bütün bunlar, korkular, endişeler, tehditlerle karışık duygularla ifade ediliyordu.

167 sahifelik bu dilekçe, bütün dayatmalara ve ısrarlara rağmen hazırlandı ve imzalandı. Bundan sonra yine Devrimci Doğu Kültür Ocakları Davası'nda yargılanan başka arkadaşlar tarafından da 26 sahifelik ayrı bir dilekçe hazırlandı ve imzalandı. (bk. Devrimci Doğu Kültür Ocakları Dava Dosyası I, Komal Yayıncı, Ankara 1975, s. 113-277, 305-317) (2)

Burada amacımız 167 sahifelik dilekçenin hazırlanmasını ve savunulmasını açıklamak değil. Tutukevi yönetiminin, güvenlik örgütleri aracılığıyla, en azından bazı tutukluların yakınlarıyla kurabildiği ilişkileri belirtmek istiyorum. Bazı şeylerin olmasını sağlamak için, bazı şeylerin olmamasını sağlamak için aileler devreye koyulabiliştir. Aileler bu süreçte etkin bir rol alabilmişlerdir.

Aileler tarafından geliştirilen propagandanın, telkinin tamamıyla etkisiz kaldığını söylemek de doğru değildir. 167 sahifelik ve 26 sahifelik dilekçeler hazırlanırken bazı arkadaşlar o dilekçelere katılmayıp kendileri özel dilekçeler hazırladılar. Bu şekilde 25 sahifelik, 51 sahifelik dilekçeler hazırlandı. Fakat bu arkadaşlar bir yandan ailelerinden gelen baskılar, öte yandan mahkeme heyetinin direnişi karşısında, hazırladıkları bu dilekçeleri mahkemeye verememişlerdir. Duruşmalardaki ifadelerinde de, dilekçelerde yazdıklarını vurgulamamışlardır.

Askeri Darbelerin İki Önemli Faaliyet Alanı

1930'lu yıllardan beri önemli bir tartışma var. Acaba, Doğu'ya yol götürelim mi, okul götürelim mi; su götürelim mi? vs. Yol, okul, su, elektrik, fabrika götürürsek, kamu hizmetlerinin yoğunlaştırırsak, ulusal uyanışı hızlandırmış olur muyuz? Acaba bunlar "uyuyan Kürtler" in bilincinin açan etkenler mi olur? Bu kuşkular ve endişeler çerçevesinde, tek parti döneminde, Doğu'ya önemli bir yatırım yapılmadığını görüyoruz. 1950'li yıllarda bu tartışmanın kısmen bir sonuca bağlandığı da görülüyor. Yol, okul... benzer kamu hizmetleri götürülmeye başlanıyor. Bunların yaratabileceği ulusal uyanış da asimilasyon politikalarıyla engellenmeye çalışılıyor. Zaten gerek düşüncede, gerek uygulamada var olan asimilasyon daha yoğun, daha planlı, daha kapsamlı bir şekilde

yürürlüğe konuyor. Askeri darbe dönemlerinden sonra, bu uygulamalar gözden geçiriliyor, daha güçlü bir şekilde uygulanmaya çalışılıyor. Şeyhlik, toprak ağalığı gibi kurumlar bu çerçeve içinde, asimilasyon kurumlarından biri olarak değerlendirilmelidir, kanısiydayım.

Türkiye'deki askeri darbelerden sonra, iki konuya önemli bir vurgulama yapılıyor. Birincisi, toprak reformu düşünülmesi, toprak-reformu tartışmalarının başlaması, ikincisi ise asimilasyon sürecinin hızlandırılması ve yoğunlaştırılması. Toprak reformunun düşünülmesi aslında bir yanılığdan kaynaklanıyor. Kürt hareketinin arkasında ağaların olduğu düşünülüyor. Kürt hareketini ağaların kışkırttığını kabul eden bir anlayış var. Şöyle düşünülüyor: Toprak ağalarıyla, şeyhlerle, aşiret reisleriyle mücadele edelim. Onları sürgüne gönderelim. Topraklarına el koyalım. Böylece Kürtçülüğü kışkırtan zümrenin kökünü kurutmuş oluruz. Ve Kürtlerle ilgili düşüncenin gelişmesini engelleriz. 27 Mayıs 1960 askeri darbesinden sonra toprak reformu konusu, üniversitelerde, basında, siyasal partilerde, uzun süre konuşulmuş ve tartışılmıştır.

O sırada, Güney Kürdistan'da Molla Mustafa Barzani'nin önderliğinde, Kürdistan Demokrat Partisi, ulusal kurtuluş mücadelesi başlatmıştı. Ve Türkiye'de Milli Birlik Komitesi üyeleri, Irak'da meydana gelen gelişmelerden dolayı büyük bir endişe içindeydiler. Güney Kürdistan'daki mücadele, Hakkari, Van, Siirt, Mardin, Diyarbakır gibi yörelerde de etkiler yaratıyordu. Bu yörelerde Güney Kürdistan'daki ulusal kurtuluş mücadelesi için yardım toplama faaliyeti de başlamıştı. Molla Mustafa Barzani, toprak ağası, aşiret reisi ve şeyh olarak değerlendiriliyor, Kuzeyde de benzer bir hareketin başlayacağından korkuluyordu. Bunun için darbeden hemen sonra, toprak ağalarından, şeyhlerden ve aşiret reislerinden 485 insan, Sivas'ta kampa alınmıştı. Bunlardan bazılarında çok ağır düzeyde işkenceler yapıldığını da biliyoruz. Bazılarının dişleri kırıldı. Bazıları boğazına kadar bok kuyularına sokuldu. vs. Bunlardan 55 ağa çok azı bulduğu için sürgüne gönderildi. Edirne, Balıkesir, Aydın, Sakarya, Kütahya, Çorum gibi yörelere sürgün edildiler. Gerek sürgüne gönderilenlerin, gerek Sivas kampından evlerine gönderilenlerin yaşamları, faaliyetleri, başkalarıyla kurduğu ilişkileri, düşünceleri vs. yönetim tarafından en ince ayrıntılarına kadar izleniyordu. Fakat şu da gözleniyordu artık. Toprak ağaları, şeyhler aşiret reisleri bir bütün olarak ele alındığı zaman zararlı insanlar değildir. Kürt ulusalcılığını, Kürtçülüğü kışkırtanlar, hareketin içinde veya arkasında yer alanlar bunlar değildirler. Hatta bunlar devletin ve hükümetin düşünce ve eylemlerinin, plan ve programlarının, bölgede yayılmasında etkin ve önemli roller üstlenmektedirler. Öyleyse bunları sürgün etmek, sürgünde tutmak doğru değildir. Bunların mallarına el koymak yanlıştır. Bilakis kurumlaşmalarını, maddi ve manevi yönlerden gelişmelerini teşvik etmek gerekiyor. Çünkü bunlar Kürt hareketinin içinde, yanında veya arkasında yer almıyorlar, aksine, Kürk ulusalcılığının gelişmesine engel oluyorlar. Ve bu ilişkiler zamanla daha iyi gözleniyor. Toprak reformu gibi sözlerle bu zümrelerin rahatsız edilmemesi, tedirgin edilmemesi sonucuna varılıyor. Bunun için ağaların, şeyhlerin, aşiret reislerinin sürgünden kendi evlerine, köyelerine gönderilmeleri, yani affedilmeleri uzun sürmüyor. Bu bakımdan, "askeri darbelerin iki önemli faaliyet alanı" ifadesi aslında doğru değildir. Yukarıda açıklandığı gibi, birinci faaliyet tam bir faaliyet değil. Yarım, hatta çeyrek bir faaliyet bile değil. Bunun bir yanılığdan kaynaklandığını belirtmiştik.

Öyleyse toprak reformu sloganı 27 Mayıs 1960'dan sonra neden gündeme geldi? Bu anlayışın aslında, bir yanığı olarak Kürt Sorunu'yla ilişkilendirildiğini yukarıda ifade etmeye çalışmışım. Bu oluşumda, yani toprak reformunun konuşulmasında, genç Kemalist subayların radikal düşüncelerinin de kuşkusuz etkisi vardır. Bunlar toplumda, yoksullar ve topraksız köylüler lehine bazı yeni düzenlemeler yapmak istiyorlar. Fakat, ağaların, şeyhlerin, aşiret reislerinin Kürt Sorunu'ndaki yerleri iyice ortaya çıkınca ve bunun devlet taraftarı bir rol olduğu anlaşılınca toprak reformu sloganı da yavaş yavaş gündemden çıkıyor.

Ulusal kurtuluş hareketinin içinde yer alan ağalar, şeyhler, aşiret reisleri yok mu? Var. Fakat sayıları son derece az. Çok çok az. Dolayısıyla bunların etkinlikleri devlet ve hükümet tarafından her zaman kırılabiliyor. Maddi ve manevi yönlerden gelişmeleri engellenebiliyor. Bu tür kişiler devletle devamlı sürtüşme içinde bulduklarından maddi zenginlikleri hep tehdit altında bulunuyor.

12 Mart döneminde gözaltına alınan, tutuklanan, yargılanan ve hüküm giyen toprak ağalarını, şeyhleri, aşiret reislerini bu çerçevede değerlendirebiliriz.

Yukarıda belirtilen, "55 ağa" içinde çok tutarlı ve çok sağlıklı olan toprak sahipleri vardı. Faik Bucak bunlardan biriydi. Öte yandan, 1960'lı yılların başlarında kurulan ve faaliyet gösteren Türkiye İşçi Partisi'nin içinde, hatta, Doğu'daki il ve ilçe başkanlıklarında bu türden bazı şeyhler, ağalar ve aşiret reisleri de yer almışlardır. Ve bunlardan bir kısmı 1967'deki Doğu Mitingleri'ne aktif olarak katılmıştır. Bunlar dilleriyle, konuşmalarıyla, zevkleriyle, gelenekleriyle, yaşayışlarıyla Kürt idiler. Kürt tavırlar ve davranışlar sergiliyorlardı. Kürt toplumu olma özelliklerini, yani Kürtlüklerini bilinçli bir şekilde savunanlar da vardı. Fakat 1960'lı yılların sonlarında iyice gelişen kapitalist ilişkiler bunlardan bir kısmının daha ulusal değerlerini öğüttü. Bu süreçte bunların bir kısmı bir yandan asimile oldular, bir yandan da asimilasyonun acımasız bir aracı haline geldiler. Çünkü, kapitalist ilişkiler, eğer, Kürt ulusal hareketini savunan güçlü muhalefet odaklarının ideolojik ve politik faaliyetleri olmadan gelişme olanakları buluyorsa ulusal değerleri yıkıcı etkiler yaratabiliyor. Bugün ise, durum değişiktir. Kapitalist ilişkiler yine gelişiyor. Fakat Kürt ulusal değerlerini savunan güçlü muhalefet odakları da var. Bu bakımdan kapitalist ilişkilerin gelişmesi, eskiden olduğu gibi yıkıcı etkiler yaratamıyor. Bu konuyu ileride daha etraflı bir şekilde ele almak mümkün olacak.

Toprak reformu konusu 12 Mart 1971 darbesinden sonra da gündeme geldi. O zaman yine Kürt Sorunu'yla ilişkilendirildi. Kuşkusuz bu da bir yanılıydı. Fakat bu dönemde toprak reformu konusunun konuşulması ve tartışılması çok kısa sürdü. Ağaların, şeyhlerin, aşiret reislerinin gerçek kimlikleri ve devlet yanlısı fonksiyonları kısa zamanda anlaşıldı. Burada, Kürt ulusal hareketine karşı, devrimci Türk gençleri, Türk aydınları ve Türk basını arasında önemli bir cephe oluşturmak endişesini de görmek mümkündür.

1960'lı yılların sonlarını düşünelim. Kürt Sorunu devrimci ve demokrat gençler arasında yoğun bir şekilde tartışılıyor. Kürt Sorunu'nu konuşanların, sorunun demokratik bir biçimde çözümüne taraftar olanların sayısı gittükçe artıyor. 12 Mart cuntası ise, başka nedenlerin yanında, bu gelişmeleri durdurmak, engellemek, mevcut örgütlenmeleri dağıtmak amacını da taşıyor. Bu koşullar altında, Kürt Sorunu'nun arkasında, ağalar,

şeyhler, aşiret reisleri, gerici sınıflar var, demek sorunun devrimciler ve demokratlar arasında taraftar bulmasını önleyici önemli bir slogan olarak görülebilir. Bu, inandırıcı olsun veya olmasın, resmi ideolojinin bu anlayışı ileri sürmesi, kendisi açısından önemli olmaktadır. Bu aynı zamanda sorunun çarpıtılması, doğru kavranılmasının engellenmesi açısından da önemlidir. Sorunun arkasında, ağalar, şeyhler, aşiret reisleri var, denerek, diri, genç, gelecek vaat eden yığınlar, yoksul köylüler dikkatlerden uzak tutulmaya çalışılmaktadır. Halbuki sorunu esas konuşanlar, tartışanlar, sorunun taşıyıcısı olanlar bunlardır.

12 Mart 1971 rejiminde, toprak reformu konusunun ekonomik bir boyutu olduğunu görmek de mümkündür. Batı'da sanayinin, banka sektörünün, ticaretin yoğun bir şekilde gelişmesi istenmektedir. O halde, Batı'da üretilen mallar için geniş pazarların olması da gerekir. Doğu'nun önemli bir pazar olacağı düşünülmektedir. Öyleyse Batı'da üretilen mallar için Doğu'daki vatandaşların alım gücünün artırılması gerekmektedir. İşte, toprak reformu bu çerçevede içinde de düşünülmektedir.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra toprak reformu konusu yine gündeme geldi. Fakat toprak ağalığı sorunuyla, Kürt Sorunu'yla fazla ilişkilendirilmedi. Ve bu böyle çok kısa sürdü. Fakat yukarıda belirtildiği gibi, sorunun ekonomik boyutları bu dönemde de söz konusu edildi.

Askeri darbe dönemlerinde gündeme getirilen ikinci konu asimilasyondur. Ne tür bir alfabe yapalım ki Kürt çocuklara kolayca Türkçe öğretilim? Nasıl bir eğitim uygulayalım, nasıl bir politika izleyelim ki herkese Türkçe'yi öğretilim ve Kürtçe'yi unutturalım? Kürt kimliğini yok etmek, herkesi, "Türküm, mutluyum" diye bağtırmak için nasıl davranmak gerekir? Askeri darbe dönemlerinde bu konular daha coşkulu bir biçimde gündeme geliyor. Bu konunun ele alınması ve tartışılması, zaman içinde, darbeden darbeyce, kuşkusuz bazı özellikler göstermektedir. Örneğin 1960'da daha yüksek sesle, daha büyük bir coşkuyla gündeme gelmiştir. Basında, üniversitelerde, öğrenci derneklerinde uzun uzun konuşulmuş, tartışılmıştır.

1960'da Mehmet Şerif Fırat'ın Doğu İlleri ve Varto Tarihi isimli kitabı yeniden basılıyor ve dağıtılıyor. Doğu İlleri ve Varto Tarihi isimli kitap, Kürt diye bilinen bir kavmin olmadığını, asıllarının Türk olduğunu, Kürtçe diye bir dilin olmadığını, Türkçe'nin bir şivesi olduğunu anlatan belli başlı kitaplardan biridir. 1948'de yazılmış. 1960'da Milli Birlik Komitesi Başkanı ve Devlet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel'in Önsöz'üyle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yeniden basılmıştır. Ücretsiz olarak geniş bir biçimde dağıtılmıştır. Üniversitelerde profesörlere, doçentlere, asistanlara, öğrenci demeklerine verilmiştir. Basın mensuplarına, gazetecilere, yazarlara dağılmıştır. Okul kitaplıklarına gönderilmiştir. Öğretmenler arasında geniş bir dağıtım yapılmıştır. Kişilere, öğrenci yurtlarına yaygın olarak verilmiştir.

Yine aynı dönemde, basında, Kürtlerin Türk olduğunu anlatan birçok yazı yazıldı. Dil uzmanları, Kürtçe'nin, Türk dilinin bir lehçesi olduğunu kanıtlamak için çok büyük gayretlere girdiler. Üniversite mensupları, profesörler bu konuda yoğun bir çaba içinde oldular. Bu konuları dile getiren konferanslar, seminerler düzenlendi. Açık oturumlar yapıldı.

1960'lı yılların başlarını düşünelim. Bu çabaların büyük bir kabul gördüğünü de

ifade etmek gerekir. Kürtlerin Türk olduğunun isbat edilmesi, Kürtçe diye bilinen bir bağımsız dilin olmadığına, onun, Türkçe'nin bir şivesi olduğunun isbat edilmesi en büyük devrimcilik ve ilerici olarak değerlendiriliyordu. Kürt ulusalcılığının ifade edilmesi, "ben Kürdüm", "Kürtçe bağımsız bir dildir" vs. denilmesi gerici olarak kabul ediliyordu. Çünkü bu olayların gerisinde, ağaların, şeyhlerin, aşiret reislerinin olduğu düşünülüyordu. Bu bakımdan, Kürtlerin Türk olduklarının kanıtlanması önemli bir yurt-severlik göreviydi. Doğu'da görevli olan devrimci ve demokrat öğretmenler, özellikle Türkçe öğretmenleri böyle bir çalışmada başrol oynuyorlardı.

1960'lı yılların başlarında bunlar yoğun bir biçimde yaşandı. 1960, 1961, 1962, 1963 yıllarında bu kavrayış sürüp gitti. 1960'lı yılların sonlarına doğru, Kürtleri Türk sayan, Kürtçe'yi Türkçe'nin bir şivesi sayan bu anlayış eleştirilmeye başlandı. Kürtler arasında, daha sonra da Türk devrimcileri arasında yapılan eleştiriler giderek yoğunluk kazandı. 1967 yılının yaz aylarında Kürdistan'ın çeşitli il ve ilçelerinde yapılan Doğu Mitingleri, 1969'da, Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın kuruluşu bu süreci iyice hızlandırdı. 1965 yılında, Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi'nin kurulması ise, kırsal bölgelerin derlenip toparlanması bakımından epeyce önemli oldu. Tartışmalar içerik kazandı. Artık, devrimci ve demokrat gruplar 1960'lı yılların başlarında olduğu gibi Kürtler'in Türk olduğunu, Kürtçe'nin Türkçe'nin bir şivesi olduğunu iddia etmiyorlardı. "Emperyalizme karşı omuz omuza mücadele"den söz ediyorlardı. 12 Mart 1971'e böyle gelindi. Fakat, Türkiye'de sağ kesim her zaman, Kürtler'in Türk olduğunu, Kürtçe'nin Türkçe'nin bir şivesi olduğunu savunmuştur. Sağın bütün kanatları, gerek radikal, dinci-şeriatçı kanat, gerek Türkçü-ırkçı kanat, gerekse liberal kanat aynı doğrultudadır.

Askeri savcılar 12 Mart rejiminde, iddianamelerinde, Kürtler'in Türk olduğu, Kürtçe diye bağımsız bir dilin olmadığı biçimindeki resmi görüşleri yoğun bir şekilde açıkladılar. Bu görüşleri kabul etmeyenlerin, aksini iddia edenlerin suç işlediklerini vurguladılar. Sıkıyönetim mahkemeleri askeri savcılarının iddiaları doğrultusunda kararlar verdi. Askeri Yargıtay bu kararları onayladı. Basında, asimilasyon konusunda öneriler yayınlamaya başlandı. Konferanslar düzenlendi. Fakat 1960'lı yılların başlarında olduğu gibi yüksek sesle ve yaygın bir biçimde değil. Daha çok yayın düzeyinde oldu. Devlet teşvikiyle yayınlanan kitaplar, broşürler özellikle okullara, il ve ilçe kitaplıklarına, köy odalarına gönderildi. Ücretsiz olarak. En çok da kuşkusuz Kürt bölgelerine. 12 Mart askeri darbesinden sonra "Doğu İlleri ve Varto Tarihi" isimli kitap yeniden yayımlandı. Fakat bu konu ile ilgili olarak 1971 darbesinin en önemli özelliği tutukluların askeri savcılarının iddianamelerinde bu görüşleri yoğun bir biçimde eleştirmeleridir. Tutuklular, askeri savcılarının suç saydıkları fiilleri kararlı, disiplinli, sistematik ve bilgili bir biçimde savunmuşlardır. 167 sahifelik "İddianameye Cevap" dilekçesinin nasıl hazırlandığını ve savunulduğunu yukarıda kısaca anlatmaya çalışmışım.

Başlıca asimilasyon araçları, radyo, basın-yayın, TV ve eğitim kurumları idi. Eğitim sisteminin, Türkçe eğitim yapan okulların Kürdistan'daki etkinliğini artırmak için her yol deniyordu. Bu arada, 1960'lı yılların başlarından itibaren, Kürdistan'ın bazı şehirlerinde Bölge Yatılı İlkokulları kurulmaya başlandı. Bu okulların kuruluşunun temel amacı asimilasyon idi. İlkokul çağına gelmiş çocuklar ailelerinden ve köyelerinden alınıyor, bu okullara getiriliyor. Böylece çocuklar aile ve köy ortamından, çevrelerinden tecrit ediliyor. Türk Devleti Bölge Yatılı İlkokullarını asimilasyon için çok elverişli ku-

rumlar olarak düşündü. Çünkü çocuklar dershanin dışında, yatakhane, yemekhane, okul bahçesinde, çarşıda-pazarda, her yerde, Türkçü ideolojinin denetimi altında tutuluyorlardı. Okul yönetimi çocukları her an denetimi altında tutuyor, onlara yaşantılarının her anında Türkçü ideolojiyi, resmi ideolojiyi sırtına atmeye çalışıyordu. Çocuklar aile ve köy ortamından koparılıp alındığı, tecrit edildiği için, bunun önemli bir yöntem olduğu düşünülüyordu.

Bu yönüyle bu okullar, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki "Kapıkulu Ocakları"na, "Acemi oğlanları mektepleri"ne, yani devşirme sistemine benziyordu. Osmanlı İmparatorluğu döneminde, özellikle Balkanlardan Hıristiyan çocuklar toplanıyor ve saray okullarında eğitime tabi tutuluyorlardı. Bu süreç onların Müslümanlaşmalarını ve Türkleşmelerini sağlıyordu. Devşirme çocuklarının aileleriyle ilişkileri kuşkusuz kesiliyordu.

Bölge Yatılı İlkokulları'nda da tecrit çok önemli bir politikadır. Herhangi bir çocuk okula kaydedildiği zaman, o çocuğun babasının adını, hangi köyden olduğunu, babası hakkındaki öteki bilgileri sadece okul idaresi bilebilir. Çocuklar arkadaşlarının babaları hakkında hiçbir bilgiye sahip olamazlar. Çocukların, babaları, akrabaları, yakınları hakkında konuşmaları yasaktır. Herhangi bir baba sadece kendi oğlunu ziyaret edebilir. Oğlunun okuldaki arkadaşları konusunda, oğluna hiçbir soru soramaz. Bunlar yasaktır. Örneğin Bölge Yatılı İlkokulları'ndan birinde okuyan bir öğrenci, 5 yıl arkadaşlık yaptığı bir kişinin akrabası olduğunu, ancak, okuldan mezun olduktan sonra fark etmiştir. Bu tecridin amacı, akrabalık çerçevesinde, köy veya aşiret çerçevesinde meydana gelebilecek kümelenmeleri önlemektir. Bu gruplaşmaların Kürtçe'nin unutturulması sürecini geciktirdiği veya engellediği düşünülüyor. Gruplaşmaların Kürt yaşam tarzlarını sürdüreceği, resmi ideolojinin sırtına edilmesini engelleyeceği kabul ediliyor.

Çocuklar Bölge Yatılı İlkokulları'nda büyük bir disiplin altında yetiştiriliyorlar. 12 Mart ve 12 Eylül dönemlerinde, bu okullara askerlerin ve emekli askerlerin müdür olarak atandığını görüyoruz. Zaten Bölge Yatılı İlkokulları'nın kuruluş olarak askeri disiplinle yakın kurumlar olduğu hemen göze çarpmaktadır.

12 Eylül 1980 darbesinden sonra asimilasyon teknikleriyle ilgili konular yine gündeme gelmiştir. Fakat bunlar daha çok kitap, broşür yayını biçiminde gerçekleştirilmiştir. Basında bu konunun sık sık sıcak ve yoğun bir şekilde, heyecanlı bir şekilde tartışılmamasının, üniversitelerde sık sık konferanslar verilmemesinin, seminerler düzenlenmemesinin, yani sorunu yüksek sesle ifade etmemenin temel nedeni gayet açıktır: Sorunu kamuoyunun bilincine çarptırmamak. Çünkü, artık, Kürt Sorunu'nu konuşanlar, tartışanlar çoğalmıştır. Sorunun demokratik bir şekilde çözümünü isteyenlerin sayıları günden güne artmaktadır. Resmi görüş eleştirilmektedir. İnkarcılık sadece gülümsemeyle karşılanmaktadır. Bu koşullar altında asimilasyon tekniklerinin basında tartışılması, bu ihtiyacın belirtilmesi sorunu kamuoyunun bilincine çarptırmaktan başka hiçbir işe yaramaz. Kamuoyunun önemli bir kesimi ise, resmi ideolojinin tutum ve davranışlarını eleştirmektedir. Bu bakımdan asimilasyon dar gruplar içinde, uzman gruplar arasında konuşulmuş, tartışılmış, fiilen yürütülmüştür. Daha çok radyo ve TV olanaklarının çoğaltılması, yaygınlaştırılması üzerinde durulmuştur. Bölge Yatılı İlkokulları'nın etkinliklerini artırmak için yeni yeni önlemler alınmıştır.

Bütün bunlara rağmen, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Anadolu Basın Birliği

gibi kurumlar, Kürtler'in Türk olduğu, Kürtçe'nin de bağımsız bir dil olmayıp Türkçe'nin bir lehçesi olduğu konusunda çok yoğun ve yaygın bir yayın yapmışlardır. Özellikle Kürt şehirlerinde, valilikler, askeri garnizonlar ve üniversitelerin işbirliğiyle "bilimsel toplantı"lar düzenlenmiştir. 12 Eylül'den sonra Türkiye çapında başlatılan okuma-yazma kurslarının, Doğu'da bu amaca hizmet etmesi istenmiştir.

Kürt Sorunu'na Karşı İslamcı İdeolojinin Kullanılması

1973 ve 1977 Genel Seçimlerinin karşılaştırılması çarpıcı sonuçlar veriyor. 1973 seçimlerinde Milli Selamet Partisi 48 milletvekili çıkarmış. Türkiye ortalaması %11.8. Fakat Kürt bölgelerinde bu oy oranı çok yüksek. Adıyaman, Ağrı, Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Malatya, Kahramanmaraş, Mardin, Urfa, Erzurum gibi yörelerde Türkiye ortalamasının iki katı yükseklikte oy oranları mevcut. 1977 seçimlerinde ise, oy oranının ve milletvekili sayısının düştüğünü görüyoruz. 1977 seçimleri sonunda milletvekilleri sayısı 24'e düşmüş. Oy oranlarında ise, Türkiye genelinde 3.3 oranında düşme var. Fakat Kürt bölgelerinde düşme yok. Aksine, Bitlis, Hakkari, Mardin, Siirt, Van gibi yörelerde oy oranlarında çok büyük artışlar var. Kars, Muş, Urfa, Malatya gibi illerde yine artışlar var. Adıyaman, Bingöl, Diyarbakır illerinde ise, MSP genel olarak 1973'deki oy oranını korumuş. Sadece Erzurum'da oy oranında düşme var. MSP burada oylarını büyük çapta Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ne kaptırmış. (bk. İsmail Beşikçi, Bilim Yöntemi, Türkiye'deki Uygulama 3 Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Tüzüğü (1927) ve Kürt Sorunu, Komal Yayınevi, İstanbul, 1978, s. 243-278)

Cumhuriyet Halk Partisi, 1977 seçimlerinde, 1973 seçimlerine nazaran, Türkiye çapında %8.1 lik bir oy artışı sağlamıştır. Buna rağmen CHP Doğu'da, bazı yörelerde oy kaybetmiştir. MSP ise, 1977'de 1973 seçimlerine nazaran %3.3'lük oy kaybına uğramıştır. Buna rağmen Kürdistan yörelerinde çok büyük oy artışı sağlamıştır. MSP'nin devamı olduğu söylenen Refah Partisi için de aynı şeyleri söyleyebiliriz. RP 1987 seçimlerinde, Diyarbakır, Bingöl, Bitlis, Elazığ, Siirt, Van, Muş, Adıyaman, Urfa, Ağrı gibi yörelerde %20 civarında oy aldı. Halbuki RP'nin Türkiye çapındaki oy ortalaması %7.8 idi. Buradan şunu çıkarmaya çalışıyorum. Böyle bir parti, yani İslam'ı vurgulayan, İslamı ön planda tutan bir parti, resmi ideoloji için gerekli bir partidir. O bakımdan zaman zaman, "Kemalizme karşı duruyor" iddiasıyla biraz baskıyla karşılaşırsa da, devletin gizli güçleri, İslam enternasyonalini seslendiren böyle bir partinin yaşamasını, gelişmesini teşvik ediyorlar. Kürt bölgelerinde, MSP hareketinin veya benzer organizasyonların hiç zayıflamadığını görüyoruz.

1971 Askeri darbesi döneminde, Anayasa Mahkemesi, Türkiye İşçi Partisi'yle birlikte, Milli Nizam Partisi'ni de kapattı. Fakat Doğu'da gelişen süreç çok kısa bir zaman sonra şunu tekrar hatırlattı: Böyle bir parti gereklidir. Çünkü dine, İslama vurgulama yapan bir akım küteller üzerinde egemen olduğu zaman, Kürt ulusal hareketinin hız kazan-

ması daha rahat bir şekilde engellenebilmektedir. Onun için bu akım yaşaması gereken bir akımdır. Bu bakımdan teşvik görmelidir.

O dönemde, dava yüzündün yurt dışına çıkmak zorunda kalmış Milli Nizam Partisi yöneticilerinin tekrar yurda dönüşleri bizzat askerler tarafından teşvik edilmiştir. Onlar da hemen dönmüşler, Milli Selamet Partisi (MSP) adıyla yeni bir parti kurmuşlar ve 1973 seçimlerine katılmışlardır. Bu devlet kademelerinde açıklanmayan bir görüş. Yazılı olarak ifade edilmiyor. Sözlü anlatımı olabilir.

1962 yılında, Amerikalı Prof. Frey, Milli Eğitim Bakanlığı Test ve Araştırma Bürosu ile AİD Teşkilatının işbirliği sayesinde Türkiye çapında bir araştırma yürütmüştür. Bu araştırmanın anketleri bile ABD'ye götürülmüştür. Gerek anketler, gerek sonuçlar, Türkiye'de kamuoyundan gizli tutulmaya çalışılmıştır. Buna rağmen araştırmayla ilgili bazı yayınlar da yapılmıştır. (bk. İsmail Beşikçi, y.a.ge., s. 275 vd.) Bu araştırma sonunda edinilen bilgilere göre, Amerikan yöneticilerinin Türk yöneticilerine şöyle bir öneride buldukları anlaşılıyor. Toplumsal sorunlarla, özellikle Kürt sorunuyla mücadele edebilenin en iyi yolu, dinci nitelikleriyle belirlenen bir partinin kurulması, geliştirilmesi ve etkin bir kurum haline getirilmesidir. Bu özellikle Kürdistan bölgesi için çok önemli bir konudur. İşte bu tarihlerden sonra, Kemalistlerle yüksek rütbeli sivil ve asker bürokratlarla, Şeyhlik kurumu ve şeyhler arasındaki çelişmeler yok olmaya başlamıştır. ABD yöneticilerinin tavsiyelerinde o zamanlar Türkiye'nin çeşitli yörelerinde yaygın bir şekilde çalışan Barış Gönüllülerinin raporlarının da dikkate alındığı açıktır.

Burada iki noktaya daha değinmekte yarar vardır. Bugün, Kürdistan'daki şeyhlerin tamamının Kürt düşmanı oldukları söylenemez. Bütün şeyhlerin, devletin gizli örgütleriyle iç içe oldukları iddia edilemez. Ulusal niteliğini, yani Kürt kimliğini korumaya çalışırlar da olabilir. Fakat bu tür kişilerin şeyh olarak etkileri günden güne azalmaktadır. Öte yandan bunlar, maddi bakımdan da güçsüz ve zayıf ailelerdir. Fakat kendi kenlerine yeten ekonomik güce sahiptirler. Şu söylenebilir: Şeyhler maddi bakımdan güçlendikçe, devletin desteğini aldıkça, tarımda makinalaşmayı hızlandırıp topraklarını genişlettikçe, petrol satış bayiliği, traktör ve tarım aletleri satış acentaları, tanker işletmeciliği gibi yollarla ticari ilişkilerini genişlettikçe, banka kredilerinin çok büyük bir kısmını kullandıkça, Kürt halkı karşısında şeyh olarak etkileri daha da artmaktadır. Şeyh olarak etkileri artıkça da maddi bakımdan daha da güçlenmekte, zenginliklerini arttırmaktadırlar. Bu ilişkiler devletin de desteği ve teşvikiyle sürüp gitmektedir. Kürt niteliğini korumaya çalışan şeyhlerin, şeyh olarak etkinliklerinin azalması ise normaldir. Devlet bunların maddi bakımdan güçlenmesini engellemekte, bunlara karşı bazan açıktan açığa, bazan da gizli bir biçimde mücadele yürütmektedir. Bunları sindirmeye ve korkutmaya çalışmaktadır.

Öte yandan şeyhler sadece seçim dönemlerinde değil, yer ve zaman koşullarına göre, her an, Kürt karşıtı propagandalarını sürdürmektedirler. Kürtlerin kurtuluşunu istemenin, Kürt sorunu ile ilgilenmenin kafirlik, komünistlik ve vatan hainliği olduğunu her fırsatta söylemektedirler. 12 Eylül 1980'den önce, sadece MSP de değil, AP, MHP, CHP gibi partilerde de veya bağımsız olarak da bu tür propagandaları yürütüyorlardı. Çeşitli partilerde yer alan şeyhler çoğu zaman akrabalık ilişkileriyle de birbirlerine

bağlıydılar. Örneğin, Muş'da 1977 seçimlerinde MSP ve AP listelerinin birinci sırasında yer alan şeyhler amca çocuklarıdır. Ve bunlar Bitlis MSP listesinin birinci sırasında yer alan kişi ile yine akrabadırlar. Bitlis'de birbirleriyle kardeş olan iki şeyh ise, milletvekili ve senatör olarak "milli irade" temsilciliğini paylaşmışlardır. Böylece Kürt halkı yığınları "milli irade" yoluyla, Kürt karşıtı yapılanmayı geliştirecek, sömürgeciliği güçlendirecek ve Kürdistan'ın devletlerarası sömürge statüsünü sürdürecektir şekilde kontrol edilmeye çalışılmaktadır.

Açıkça görüldüğü gibi Kemalist ideoloji şeyhleri merkezi otorite ile yani Türk sömürgeciliğiyle olan ilişkilerinde, ekonomik bakımdan kapitalistleştirmek istemektedir. Fakat onların köylü yığınlarıyla olan ilişkilerinin kesin olarak geleneksel ilişkiler çerçevesinde kalmasını istemekte ve bu süreci teşvik etmektedir. Şeyh maddi olarak güçlendirilerken, topraksız ve az topraklı köylünün gelişmesi için tedbirler alınmaması, üstelik demokratik ve ulusal taleplerin devamlı olarak devlet terörüyle sindirilmeye çalışılması bu amacı gerçekleştirmek içindir. Zira Kürt halk yığınları geleneksel ilişkiler çerçevesi içinde kaldığı zaman demokratik ve ulusal isteklerini ileri süremiyorlar. Bu istekleri ileri sürebilecek bilince ulaşamıyorlar. Başka bir ifadeyle resmi ideoloji tarafından daha iyi denetleniyorlar. Dolayısıyla Kürdistan'daki sömürge düzenini sürdürmek de mümkün oluyor. Kürt ulusal hareketinin hız ve yoğunluk kazanması, halk yığınlarının kendi kimliklerini sorgulamaya başlamaları ise bu düzenin sürmesine karşı büyük bir muhalefet olarak belirlemektedir.

Öte yandan, şeyhlerin etkileri sadece, Kürt Sorunu'yla sınırlı değildir. Bu kurumlar bütün toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel ilişkileri etkilemektedirler. Toplumun mevcut sosyo-ekonomik ve politik yapısını aynen korumayı amaçlamaktadırlar. İleriye dönük bütün gelişmeleri engellemektedir. Devrimci-demokratik potansiyeli parçalamaya ve yok etmeye çalışmaktadır. İrkçi ve sömürgeci Türk devleti ile sömürgeleştirilen Kürt ulusunun dininin aynı olması etnik çelişkileri örtmekte ve gizlemektedir. Böylece şeyhlik sömürgecilerin asla vazgeçemeyecekleri bir kurum olmuştur. Bu durum Kürdistan'ı devletlerarası sömürge düzeyinde tutan öteki devletler için de söz konusudur. Kaldı ki Kürt ulusu sömürge bile olamayan bir ulustur. Hiçbir siyasal statüye sahip değildir. Kürt ülkesi de öyle.

Şeyhlik denince akla gelen isimlerden biri Kâmrân İnan oluyor. Kürt olduğunu kati surette ifade etmeyen, Türkleştirme politikalarının propagandasını yapan bir kişi. Bu politikaları coşkuyla savunduğu için iftihar eden bir kişi. Bugün Bulgaristan'da bir Türk'ün burnu kanasa, Kâmrân İnan, Avrupa Konseyi'ne, "Bulgaristan'da Türklere baskı yapılıyor. Türklerin insan hakları çiğneniyor. Avrupa Konseyi insanlık dışı bu muameleyle karşı çıkmalıdır. Bulgaristan'a baskı yapılmalıdır" diye karar tasarıları sunar. Avrupa Parlamentosu'nu yine aynı doğrultuda harekete geçirmeye çalışır. İran-İrak Savaşı'nda, İran'ın ilerlemeleri durumunda, "Kerkük Türkleri ne olacak? Hükümet Kerkük Türklerinin geleceği konusunda ne düşünüyor?" diye demeçler verir. Endişelerini, kaygılarını dile getirir. Batı Trakya Türklerine, Kıbrıs Türklerine baskı varsa ilk önce Kâmrân İnan konuşur. Baskıyı o dile getirir, protesto eder. Fakat Kürtlere yapılan baskılar karşısında hiç sesi çıkmaz. Bu baskıları görmezden, duymazdan gelir. Örneğin 1980'li yıllarda, Diyarbakır askeri cezaevinde 40'ın üzerinde devrimci genç işkencelerle öldürüldü. Bunu kesinlikle konuşmaz. Bu konudan uzak durur. Veya Kürt köylerinde,

baskı, işkence,, zulüm var, köyler ablukaya alınmış... Bunları görmezden, duymazdan gelir. Örneğin Güney Kürdistan'da, Halepçe'de 5000'in üzerinde Kürt insanı kimyasal silahlarla öldürüldü. Büyük bir soykırım gerçekleştirildi. Çocuklar, kadınlar, ihtiyarlar, silahsız ve savunmasız insanlar öldürüldü. Irak'ı, Saddam Hüseyin'in ırkçı ve faşist ve sömürgeci rejimini kınamak için hiçbir çaba harcamaz. Kerkük Türkleri'nin, Batı Trakya Türkleri'nin, Bulgaristan Türkleri'nin acıları için yanar tutuşur. Fakat, Kürtler'in uğradığı çok daha ağır, onlarla ölçülemeyecek kadar ağır olan muameleler karşısında hiç sesini çıkarmaz.

Türk Devleti'nin bu tür şeyhlere ihtiyacı çok büyüktür. Resmi ideolojinin propagandasını yapan, ulusal kimliğini inkar eden, Türk kimliğini tavizsiz savunun bu tür şeyhler Türk devleti için, devletin ırkçı ve sömürgeci politikaları için vazgeçilmezdir.

Kâmran İnan'ın hangi partiden olduğunu belirtmeye gerek yoktur. Her zaman iktidar partisinde veya iktidara geleceği hesaplanan partide yer alır. Her zaman üst seviyede bir bürokrattır.

1989 yılının Haziran ayını hatırlayalım. Bu ayın ilk haftasından itibaren Bulgaristan Hükümeti oradaki Türkler'e zorunlu pasaport vererek Türkiye'ye göndermeye başladı. Bulgaristan'dan zorunlu pasaport verilerek Türkiye'ye gönderilenlerin sayısı çok kısa zamanda, yüzleri, binleri, onbinleri buldu. Yüzbin, ikiyüzbin... oldu. Ağustos ayının başında 230 bine ulaştı. Ağustos ayı sonunda 300 bini aştı ve Türk hükümeti sınırı kapamak zorunda kaldı. Bu konuda Türk hükümetiyle Bulgaristan hükümeti arasında herhangi bir göç anlaşması yoktu. Türkler eşyalarının, mallarının, nakit paralarının, ancak, çok küçük bir kısmını getirebiliyorlardı. Bu durum Türk devlet ve hükümet yetkililerinin protestolarına neden oluyordu. Türkiye, Bulgaristan'ın zoraki göç uygulamalarını uluslararası insan hakları kurumlarına, Batı kamuoyuna, Batı devletlerine duyurmaya ve onların tepkilerini sağlamaya çalışıyordu. Türk devlet ve siyaset adamları, Türk basını, radyo, TV, Türk siyasal partileri, Türk-İş gibi işçi kuruluşları, Barolar Birliği gibi hukuk kurumları, üniversiteler vs. yeterli tepkiyi gösteremedikleri için. Batı kamuoyunu, Avrupa devletlerini, Avrupa Parlamentosu gibi kurumları şiddetle eleştiriyorlardı.

Devlet Bakanı Kâmran İnan Paris'de bir basın toplantısı yaptı. Türkler'e ilişkin politikasından dolayı Bulgaristan'a baskı yapmadıkları için Batı devletlerini, Batı kamuoyunu, insan hakları örgütlerini şiddetle eleştirdi. Onları çifte standart uygulamakla suçladı. Bulgaristan'ı tehdit etti. "Sabrımızı taşırmayın" dedi. (Milliyet, 27.6.1989)

Yine Haziran ayının ilk haftasında, Kızıltepe'deki Kürt mülteci kampında zehirlenmeler oldu. Yedikleri ekmekten dolayı binlerce insanın zehirlendiği, felç ve yaralanma olaylarının meydana geldiği belirlendi. Mülteci Kürtler'in ifadelerine göre, ekmeklerine kimyasal maddeler şırınga edilmişti. Bu maddelerden biri fare zehiri idi. Ve daha etkili olmasını sağlanması için de zehirler, ekmekler piştikten sonra şırınga edilmişti. Pişme sırasında oluşan ısı nedeniyle zehirin etkisi azalabilirdi.

Mülteci Kürtler, bu olayın Irak gizli servis görevlileriyle, Türk gizli servis görevlilerinin işbirliği sonucu tezgahlandığını vurguladılar. Irak gizli ajanları, Mardin merkez ilçeye bağlı Kabala köylülerinin kendi cinayetleri doğrultusunda kullanmış olabildi. Zira bunlar TIR'larla Irak'a sık sık gidip geliyorlar, ticaret yapıyorlardı. (2000'e Doğru, Sayı 25, 18.6.1989, s.24; Medya Güneşi, Sayı 9 Mayıs-Haziran 1989, s. 25)

Olayın basına sızmasından sonra kampa girişler yasaklandı. Kamptaki mülteci Kürtler'in Kızıltepe'ye ve Mardin'e, alış-verişe gitmeleri de yasaklandı. Hükümet yetkilileri zehirlenme olaylarını inkar etti. "Yapılan muayeneleri sonunda peşmergelerde hiçbir hastalık izine rastlanmadı" biçiminde açıklamalar yapıldı. (Tercüman, 10.6.1989) Irak'ın Ankara büyükelçisi Abdüljabbar Cevad, Kızıltepe kampındaki Kürtler'i Barzani'nin zehirlediğini, Halepçe katliamının da Barzaniler tarafından gerçekleştirildiğini iddia etti. (Milliyet, 27.6.1989)

Öte yandan Güney Kürdistan'da ırkçı, faşist ve sömürgeci yönetim, Kürtler'e karşı uygulamaları da sürdürüyordu. Kürtlerin köylerini, şehirlerini yakıp yıkıyor, onları yurtlarından söküp atmaya, kitleler halinde, çöl bölgelerine sürgün etmeye çalışıyordu. Kürtler'i kamplarda toplamaya çalışıyordu. Saddam Hüseyin yönetimi Kürdistan'daki zulmünü büyük bir yoğunlukla sürdürüyordu.

Kızıltepe kampındaki Kürtler'i zehirlenme olayının meydana geldiği zaman diliminin dikkate alınması elbette önemli. Bulgaristan'dan Türkler kitleler halinde gönderiliyorlar. Bunlar, Türkiye'de çok sıcak bir şekilde karşılanıyorlar. Türkiye, Batı kamuoyunu Bulgar zulümüyle ilgilenmedikleri gerekçesiyle yoğun bir şekilde eleştiriyor. İşte, böyle bir ortamda, kendi kimliğini ısrarla inkar eden, inkar ettiği için de önemli devlet görevlerinde bulunan Devlet Bakanı Kâmrân İnan, bu sıfatla, Paris'de bir basın toplantısı düzenliyor. Batılılara "Bulgar zulümü"nü anlatıyor. Güney Kürdistan'daki Kürtler'in karşı karşıya olduğu zulümlerden, Kızıltepe kampındaki Kürtler'i zehirlenme girişiminden hiç söz etmiyor. Kâmrân İnan'ın böyle sorunları yok. İşte Türk Devleti'ne lazım olan "Doğulu yurttaş" böyle bir "Doğulu yurttaş"tır. Bu "Doğulu yurttaş", dünyanın neresinde olursa olsun, bir Türk'ün sorunlarına, bir Türk'den daha çok sahip çıkmalıdır. Kürtler'in sorunlarını ise, görmezden, duymazdan, bilmezden gelmelidir. Böyle sorunlar yokmuş gibi davranmalıdır. Bazı şeyleri konuşmak gerektiği zaman da herkesin Türk ve Müslüman olduğunu söylemelidir. "Bin yıldır beraber yaşıyoruz, din kardeşiyiz" demelidir.

Bulgaristan'ın ülkesindeki Türk azınlığa karşı uyguladığı politikaları onaylamak mümkün değildir. Bu süreç, elbette en etkili bir biçimde eleştirilmelidir. Fakat şurası da büyük bir gerçek ki, Bulgaristan'dan gelenler, kendilerine, "soydaşlarımız" diyen dost bir kitle tarafından karşılanıyorlar. Kendilerine her türlü ilgi gösteriliyor. Her türlü kolaylık gösteriliyor. Başlarından geçenleri istedikleri gibi anlatabiliyorlar. Dertlerini, sıkıntılarını ortaya dökabiliyorlar. Güney Kürdistan'da, yurtlarından zorla sökülüp çöl bölgelerine sürgün edilen Kürtler için aynı şeyleri söyleyebilir miyiz? Bunlar düşman güçler tarafından yurtlarından sökülüyorlar. Kendilerine hiç de dost olmayan kitlelerin arasında sürgün ediliyorlar. Sürgün yerlerinde kimler tarafından nasıl karşılanacakları belli değil. Oralarda da zulüm var. Zulüm sürüyor. İç sürgünün bu çeşidi çok daha yıkıcı ve yıpratıcı. Ya kimyasal silahlardan kaçıp Türkiye'ye sığınmak zorunda olanlar? Türkler Bulgaristan'dan gelenleri "soydaşlarımız" diyerek karşıyor. Güney Kürdistan'dan gelenlerin nasıl karşılandığını ise yakından biliyoruz. Gelenler dikenli teller arasına alındı. Çevre halkın kendilerine yardım etmesi engellendi. En asgari ihtiyaçlar bile karşılanmadı. Uluslararası insan hakları örgütlerinin Kürt mülteciler için verdikleri yardımlar kabul edilmedi, gümrükten geldikleri yerlere yeniden gönderildi. Çocuklar soğuktan öldüler, süt bulamadıkları için öldüler... vs. Bütün bunlar, Kürtler'in

karşılaştıkları zorlukların, Bulgaristan'dan gelenlerin karşılaştıkları zorluklarla mukayese edilemez derecede ağır olduğunu göstermektedir. Bulgaristan'daki Türkler, eşyalarını küçük bir kısmını da olsa Türkiye'ye getirebiliyorlar. Kimyasal silahlar zoruyla Güney Kürdistan'dan gelmek zorunda olanlar ise, ancak canlarını getirebildiler. Eşyaları, mal varlıkları ise yakılıp yıkıldı, talan edildi. Durum buyken, Kâmrân İnan gibi "Doğulu Yurttaş"lar bu tür sorunları görmemek için büyük bir beceri gösteriyorlar. Türk devlet bürokrasisinde yüksek görevler sahibi olmaları bu beceriler sayesinde.

Kürt Sorunu Açısından Türk-İslam Sentezinin Anlamı

Türk-İslam Sentezi, resmî ideolojinin günümüzdeki ifade biçimlerinden biridir. Kürt bölgelerinde Türkçülük propagandası yapmak, artık, tepki çekiyor. Özellikle MHP düşüncesi ve eylemleri dolayısıyla Türklüğü vurgulamak, Türkçülük propağandası yapmak artık, kolay olmuyor. Öyleyse yine aynı işlevleri yerine getiren, fakat İslam kavramına vurgulama yapan yeni bir slogana ihtiyaç vardır. Bu da Türk-İslam Sentezi olarak karşımıza çıkıyor. Kanımca bu görüşün uygulama alanı daha çok Kürt bölgeleri oluyor. Örneğin 1984 yılından sonra şunları gördük. Diyanet İşleri Başkanlığı'nda bir ekip oluşturuluyor. Buna irşad ekibi deniyor. Mardin, Siirt, Hakkari, Van, Elazığ, Bingöl, Ağrı, Adıyaman, Kahramanmaraş, Urfa, Diyarbakır, Tunceli yörelerinde vaazlar veriliyor. Köylerde, kasabalarda, kahvehanelerde, camilerde, okullarda, garnizonlarda... her yerde. Bu vaazlarda Atatürkçülük İslamla birlikte vurgulanıyor. PKK'nın yaptıklarının İslam'a ve insanlığa aykırı olduğu belirtiliyor. Halkın PKK ile mücadele etmesi için çağrı yapılıyor.

Türk-İslam Sentezi görüşünü bu çerçevede içinde ele almak gerekir. Üniversitelerde benzer heyetler oluşturuluyor. Aynı bölgelerde aynı görüşler üniversite profesörleri tarafından da dile getiriliyor. (3)

Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletlerle Kürtler'in aynı dinden olması, büyük yanlışlara neden olmaktadır. "Din kardeşliği" sloganı Kürtler'in sorunlarını, isteklerini ve amaçlarını ifade etmelerinde çarpıklıklara neden olabilmektedir. Bazan da "din kardeşliği" sloganı ulusal duyguların ifade edilmesini engellemektedir. Sömürgeci devletler, Alevilerle Sünniler arasındaki tarihsel çelişkileri de günün siyasal ve toplumsal koşullarına göre kışkırtmışlardır. Kürtler'in Alevilerini Sünnilerine, Sünnilerini Alevilerine karşı kışkırtarak sorunun ulusal yönlerini gizlemeye çalışmışlardır. Sorunu bir mezhep kavgası olarak anlatma gayreti içine girmişlerdir.

Dinsel ideolojiden ulusal duyguların ve ulusal hareketin gelişmesini frenlemesi isteniyor. Bu sadece Kürdistan'da görülen bir olaydır. Yani resmî ideoloji, Kürdistan'da, dine, Kürt ulusal hareketini engelleyici bir işlev yüklemektedir. Bunda önemli başarılar elde ettiği de açıktır. Aslında, dünyanın çeşitli yerlerinde, ulusal kurtuluş hareketlerine baktığımız zaman ulusal akımların dinsel duygularla karışık bir şekilde ifade edildiklerini

görüyoruz. Örneğin, 19. yüzyılın sonlarında, Sudan'da meydana gelen El-Mehdi hareketi, tamamen dinsel bir amaç ifade ediyordu. Fakat bunu biraz eşelediğimiz zaman, dinsel ideolojinin gerisindeki ulusal özü yakalamak mümkündür. Bu aslında Sudan Araplarının İngiliz emperyalizmine karşı başkaldırısıydı. Moussolini döneminde Libya'da ortaya çıkan Ömer muhtar hareketi için de aynı şeyleri söyleyebiliriz. Burada da İtalyanlara karşı Arapların başkaldırısı dinsel bir söylemle ifade ediliyordu.

Öte yandan, bütün ulusal kurtuluş hareketlerinin, belirli bir dönem dinsel ideolojiyi kullandığı dünyanın hemen her yerinde görülmüştür. Anadolu'da Yunanlılara ve Ermeniler'e karşı geliştirilen Mustafa Kemal hareketi bunun en belirgin ve en çarpıcı örneklerinden biridir.

Türk-İslam Sentezi düşüncesinin, Kürdistan'da gelişen silahlı hareketle çok yakın ilişkili olduğu açıktır. Gerilla eylemleri yoğunluk kazandıktan sonra bölge halkını PKK ile mücadeleye çağıran bildirimler dağıtılıyor. Bunlar uçaklardan, helikopterlerden, atılan imzasız bildirilerdir. "PKK sizin karınıza, kızınıza, namusunuza göz dikmiştir. Siz Müslümansınız. İyi bir Müslüman olmaktan başka bir düşünceniz yok. Devletimiz İslamı korumaktadır. Bunun için bu haydutlarla, bu sapıklarla mücadelede sizin yardımınıza ihtiyacımız var..." gibi bildirimler. Bu bildirimleri uçaklarla, helikopterlerle kimler dağıtabilir? Bunlar kuşkusuz devlet güçleridir. Bu faaliyetler devletin gizli güçlerinin faaliyetidir.

Gerilla eylemlerinin Kürt toplumu üzerinde en önemli etkilerinden biri, yoğunluğu giderek artan bir soruşturma ve tartışma sürecini başlatmış olmasıdır. Türkiye'nin Irak ile anlaşıp Güney Kürdistan'a karşı sık sık hava akınları düzenlemiş olması bu süreci daha da hızlandırmıştır. "Biz kimiz?" "Irak'ın, İran'ın, Türkiye'nin, Suriye'nin neden birer Kürdistan'ı var?" "Kürdistan neden bölünmüş ve paylaşılmış?" "Kürt ulusuna böl-yönet politikası uygulanmasının nedeni nedir?" "Kürt ulusu hangi zaafı taşıdığı için böl-yönet politikasının hedefi olmuştur?"... vs. Türk-İslam Sentezi'nin Kürt bölgelerindeki amacı bu tartışmaların daha içerikli bir hale gelmesini ve yeni boyutlar kazanmasını engellemektedir. Bunun için gerillalara "vatan haini", "komünist eşkiya", "gavur uşağı", "haydut", "kansız", "Ermeni maşası", "cinayet şebekesi", "eli kanlı örgüt" vs. denmekte, halk, devlet güçleri safında onlara karşı cihada çağrılmaktadır. (4)

Orta Anadolu'da ve Ege'de benzer sorunlar olmadığı için oralara, "İrşad heyeti" gönderilmesi gereği ortaya çıkmamaktadır. Oralarda bildirimler, broşürler dağıtılmamaktadır, uçaklarla ve helikopterlerle.

Tek parti dönemindeyse, şeyhlerin, hocaların, ağaların, reislerin vs. devlet tarafından nasıl değerlendirildiğini, daha önceki bir bölümde, Behçet Cemal'in yazısını örnek vererek ifade etmiştik. Bunların ulusal haklar iddia eden, bunlar için mücadele edebilecek kategoriler olduğunu da belirtmiştik.

Ulusalçı Düşüncenin Sınıf Tabanının Çürütülmesi ve Bunun Sonuçları

Kürdistan'da büyük toprak sahiplerinin, şeyhlerin, aşiret reislerinin ajanlaştırılması

ulusalcı düşüncenin gelişmemesi ve yaygınlaşmamasıyla çok yakından ilgili bir olaydır. Emen sınıfın ajanlaştırılması, ulusalcı düşünceyi savunacak, onu güçlendirecek, yaygınlaştıracak sınıfın çürütülmesi anlamına gelmektedir. Düşünelim ki Kürt toplumu kendi tarihini yaşıyor olsa, toplumun iç dinamikleri rahatça çalışsa, dışarıdan gelen etkiler iç dinamikleri parçalamasa, yok etmese, daha sağlıklı bir kapitalistleşme söz konusu olabilir. Burjuvazi yani Kürt burjuvazisi ortaya çıkabilir. Burjuvazinin ise kimliği vardır. Veya feodaller kendi kimliklerine sahip çıkarak burjuvalaşmaktadırlar. "Alman burjuvazisi", "İngiliz burjuvazisi", "Fransız burjuvazisi"... vs. Bu örneklerde hep etnik kimliğin ön planda olduğunu görüyoruz. Alman olmak, İngiliz olmak, Fransız olmak, Rus olmak, Arap olmak, Türk olmak, Fars olmak... önemli olmaktadır. Bu uluslar uluslararası ilişkilere girerken kendi kimliklerini inkar etmiyorlar. Örneğin Arap burjuvazisi veya Türk emperyalist güçlerle ilişkilere girerken kendi kimliklerini inkar etmiyorlar.

Egemen Sınıf Değil Ajan Sınıf

Kürdistan'da 1940'lı yıllardan itibaren hızlandırılan sürecin üç ana boyutunu görmek gerekir. Bunlardan birincisi toprak sahipleri ağaları, şeyhleri, aşiret reislerini ajanlaştırmak için sürdürülen çabalarıdır. İkincisi ise feodal kurumların yaşaması için sürdürülen faaliyetlerdir, politikalarıdır. Feodal kurumların ve feodal değerlerin sürdürülmesi teşvik edilmekte, kapitalistleşmenin mümkün olduğu kadar çarpık bir şekilde geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bütün bunlara rağmen oluşacak sermaye birikiminin Batı'ya aktarılması için her türlü önlem alınmıştır. Sermaye birikimlerinin çok az da olsa, Doğu'da yatırıma dönüştürülmemesi, Batı'ya aktarılması, devlet ve hükümet bakımından çok önemlidir. Doğu'daki yatırımlar ancak devlet eliyle gerçekleştirilmelidir. Batı'dan Türk sermayesi gelebilir. Fakat, Kürt kökenlilerin buralara yatırım yapmalarına engel olunmalıdır. İlişkilerde görülen üçüncü boyut da budur. Ve bu da önemli bir devlet politikasıdır.

Türk solu içinde yer alan çeşitli gruplar aşağı yukarı aynı kavramlarla, aynı terminolojiyle bu konuyu açıklamaktadırlar : Türkiye Türk ve Kürt egemen sınıfları tarafından birlikte yönetilmektedir. Günümüzde artık, ulusal burjuvazi yoktur. Burjuvazi emperyalizmle işbirliği yapmaktadır. İşbirlikçi burjuvazi vardır. Bu sözler büyük bir yanılgı ve kavram kargaşası içermektedir. Türk egemen sınıflarıyla Kürt egemen sınıflarının Türkiye'yi birlikte yönettikleri kuşkusuz doğru değildir. Çok açık. Çünkü böyle bir yönetici blokta yer alan toprak sahipleri, şeyhler, aşiret reisleri, Kürt olarak yani Kürt burjuvazisi olarak yer almıyorlar. Kürt kimliklerini inkar etmiş, Kürt toplumu olma özelliklerine kati surette sahip çıkmayan, bunları savunmayan, hatta, bunlara sahip çıkmaya, bunları savunmaya çalışanlarla mücadele eden kategoriler olarak karşımıza çıkıyorlar. Zaten bunlar kendi kimliklerini inkar ettikleri, Türk devlet idolojisiyle bütünleştikleri oranda Türk devleti ve Türk egemen sınıfları tarafından kabul görüyorlar. Türk Devleti'nin bölgedeki ajanlığını üstlendikleri sürece kabul görüyorlar.

Öyleyse bunlara egemen sınıf denemez. Ajan sınıf demek daha doğrudur. Zaten ajanlar egemen olamazlar.

Bu konuyu biraz daha açmakta yarar vardır. Türk egemen sınıfları, Türk burjuvazisi dediğimiz sınıflar ne yapıyorlar? Sanayicilerin, bankacıların, ithalatçı ve ihracatçı tüccarların ekonomik, siyasal ve kültürel ilişkileri nedir? Örneğin, Sabancı'lar, Koç'lar, Eczacıbaşı'lar, benzerleri, Türk burjuvazisi olarak ne yapıyorlar? Bunların toplumsal ve kültürel konularla ilgili fonksiyonları nedir? Birkaç örnek verelim. Türk diliyle çok iyi şiirler, romanlar yazan bir kişiyse, size ödüller veriliyor. Türk diline ve Türk edebiyatına yaptığımız katkılardan dolayı. Çeşitli devlet kurumları yanında, bankaların, sanayicilerin, tüccarların ve holdinglerin de böyle ödülleri var. Tiyatro, müzik, resim, spor dallarında da böyle ödüller konmuş. Önemli olan Türk şiirini, Türk edebiyatını, Türk resmini, Türk müziğini, Türk tiyatrosunu, Türk sporunu... geliştirmek, Türkiye'nin toplumsal ve siyasal ilişkileri konusunda bilimsel incelemeler yapılmasını sağlamak. Türk eğitim sisteminin, Türk dilinin ve kültürünün gelişmesine katkıda bulunmak. Bu onların, Türk burjuvazisi olarak vazgeçemeyecekleri bir görevdir. Aynı zamanda haklarıdır. Onlar, emperyalist devletlerle hangi tür ilişkilere girerlerse girsinler bu kimliklerini daima koruyacaklardır. Emperyalist devletlerle ilişkilerini geliştirebilmek için bu kimliklerinden taviz vermeleri gerekmiyor. Durum bu kadar açık.

Türkiye'yi, Türk edebiyatını, Türk resmini, Türk tiyatrosunu, Türk kültürünü... Yurtdışında tanıtanlara bu çabalarından dolayı ayrıca maddi ve manevi ödüller veriliyor.

Kürtler açısından ise durum hiç böyle değil. Kürt zenginlerinin, toprak ağalarının, şeyhlerinin vs. Kürtçe'yi çok iyi kullanıyorlar diye Kürt yazarlarına ödüller verdikleri, onları destekledikleri, teşvik ettikleri görülmüş müdür? Ticaretle uğraşan, sanayiyle uğraşan ve Kürt toplumu olma özelliklerini savunan bir Kürt var mı? Bunlar Kürt dilinin gelişmesini, Kürt kültürünün gelişip yaygınlaşmasını teşvik ediyorlar mı? Kürt dilinin ve Kürt kültürünün gelişip kökleşmesini, yaygınlaşmasını isteyen başka unsurlar var mı? Kürt müziği, Kürt resmi, Kürt tiyatrosu... gibi konularda teşvik edici, destekleyici bir Kürt burjuvazisi var mı? Bunların olmadığı açık. Kürtçe yazmanın teşvik edilmesi, desteklenmesi bir yana, Kürtçe yazılmasını, Kürtçe konuşulmasını isteyen devrimci ve demokrat kişilerin ne kadar büyük baskılar karşısında olduğu yakından bilinen gerçeklerdir. Bütün bunların ötesinde, toprak ağalarının, şeyhlerin, aşiret reislerinin Kürt dili ve kültürüyle ilgili taleplere nasıl karşı oldukları yine iyi bilinmektedir. Bunlar Kürt dilini iyi kullananlara, Kürt dilinin gelişmesine katkıda bulunanlara ödüller vermek şöyle dursun, bu konularla ilgili taleplerde bulunanlara karşı mücadele yürütmektedirler. Onları devlet güçlerine ihbar etmektedirler. Zaten devlet tarafından kabul görmelerin temel nedeni budur. Böyle bir sınıfa egemen sınıf denemez. Bu ajan bir sınıftır. Böyle olmasına rağmen, Türkiye'yi Türk ve Kürt egemen sınıflarının birlikte yönettikleri söylenebilmektedir. Halbuki, toprak sahibi, şeyh, aşiret reisi olan bu insanlar, objektif bakımdan Kürt, subjektif bakımdan ise Türk'tür. Yani Kürt anadan ve Kürt babadan doğmuşlardır, fakat kendilerini, resmî ideolojinin emrettiği biçimde Türk olarak değerlendirmektedirler. Bunların Türk devletiyle ve Türk egemen sınıflarıyla ilişkilerinde kendi kimliklerini inkar ettiklerini, bütünleşmenin koşulunun bu olduğunu hiçbir zaman unutmamak gerekir.

Bütün bunların ötesinde şu da var. Herhangi bir Türk yazarı veya Türk sanatçısı,

Türk kimliğini ısrarla, iftaharla vurguluyor. Kürt kimliğini vurgulayan bir Kürt yazarı, Kürt sanatçısı, Kürt politikacısı var mı?

Burada, burjuvazi kavramı üzerinde durmakta yarar vardır. Burjuvazi kavramında, ekonomik içeriği ne olursa olsun, etnik içerik kuşkusuz vardır. "Türk burjuvazisi", "Alman burjuvazisi", "Arap burjuvazisi"... gibi. Kendi kimliğini inkar eden, resmi ideolojinin propagandasını yapan, ulusal harekete karşı ajanlık görevini üstlenen toprak ağalarına, ticaret ve sanayiyle uğraşanlara, şeyhlere, müteahhitlere vs. "Kürt burjuvazisi" denemez, kanısındayım. "Kürt burjuvazisi" demek Kürt toplumu olmaktan doğan haklara sahip çıkan bir burjuvazi demektir.

Kürt kimliğini vurgulamayan politikacılara Kürt politikacısı, Kürt kimliğini vurgulamayan yazarlara Kürt yazarı, Kürt kimliğini vurgulamayan sanatçılara Kürt sanatçısı denemez.

Görüldüğü gibi "Kürt egemen sınıfı" tam anlamıyla çürümüştür, çökmüştür. Bu, ulusalçı duyguları geliştirecek, bu duyguların gelişmesini teşvik edecek sınıfın çürütülmesi, bu sürecin sınıfsal tabanının eritilmesi anlamına gelmektedir. Sınıfsal temelden yoksun bir sürecin sağlıklı bir şekilde gelişmesi ise güçtür. Çarpık toplumsal ve siyasal ilişkiler gelişmesinin temel nedenlerinden biri budur.

Çağımızda burjuvazinin ulusal karakterini yitirdiği, işbirlikçi burjuvazi haline dönüştüğü anlayışına gelince: bu tez, Kürdistan'daki toprak ağalarının, aşiret reislerinin, şeyhlerin, ticaret ve sanayi ile uğraşanların, müteahhitlerin... Türk egemen sınıflarıyla bütünleşme sürecini açıklayamamaktadır. Yani, onlar zaten işbirlikçidir, işbirlikçilik onların sınıf karakteridir, demek bu süreci açıklayamamaktır. Her iki süreçte ulusal sözcüğüne yüklenen anlam değişiktir. "Çağımızda burjuvazi ulusal karakterini yitirmiştir" derken, burjuvazinin ulusun çıkarlarını ön planda tutmadığı, ülkenin emperyalistlerce sömürülmesine çanak tuttuğu ifade edilmeye çalışılmaktadır. Fakat burjuvazi, örneğin Türk burjuvazisi, bu ilişkilere girerken, kendi etnik kimliğini inkar etmiyor. Etnik kimliğinden taviz vermiyor. Türk olarak, Arap olarak, Fars olarak, Yunan olarak vs. ilişkilerini sürdürüyor. Kürdistan'daki durum kuşkusuz böyle değildir. Bundan çok daha geri olan ilişkiler söz konusudur. Türk burjuvazisiyle bütünleşen toprak ağaları, aşiret reisleri ve şeyhler, elbette, Kürt ulusunun çıkarlarını ön planda tutmuyorlar. Kürdistan'ın Türk burjuvazi tarafından sömürülmesi için, bu sömürünün kolaylaştırılması için her türlü kolaylığı sağlıyorlar. Bu çok açık. Fakat, söylemek istediğim bu değil. Vurgulamak istediğim konu bu değil. Bundan ötede olan bir şey. Bu unsurlar Türk egemen sınıflarıyla ilişkilere girerken kendi etnik kimliklerini inkar etmektedirler. Yani Kürt olmaktan vazgeçmektedirler. Egemen ulusun, Türk ulusunun kimliğini benimsetmektedirler. Veya kendi öz kimliklerini inkar ettikleri sürece ve kimliklerini inkar ettikleri oranda böyle bir bütünleşme söz konusu olabilmektedir.

Bunlar küçümsenecek toplumsal ve politik süreçler değildir. Bu inkar, dünyada, Kürt toplumuna çok farklı bir yapı ve özellik vermektedir. Bu yönüyle, Türkiye'deki Kürt toplumuna benzer bir toplumun, dünyada bir eşi daha bulunmamaktadır.

Bütün bunlara rağmen, devletin çeşitli güvenlik güçleri zaman zaman, "Devlet yanlısı aşiretler - devlet karşıtı aşiretler", "Devlet yanında yer alan toprak ağaları - devlete karşı olan ağalar"... vs. gibi sınıflandırmalar yapan raporlar hazırlarlar. Bu raporlarda yazılanlar, yukarıda ana hatlarıyla belirtilen ilişkileri yadsıyıcı nitelikte değildir. Fakat

şu da anlaşılmalıdır: Bu unsurlar ne kadar ajanlaşırsa ajanlaşsın, devletin bunlara karşı belirli bir güvensizlik duyacağı açıktır. 1971'de Doğu Duruşmaları sırasında, Devrimci Doğu Kültür Ocakları Dava Dosyası'nda, 1969 yılı sonlarında, İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı tarafından hazırlanmış bu tür raporlar yer almıştır. Bu "Çok gizli rapor"lar sanıkların aleyhine deliller olarak kullanılıyordu. 2000'e Doğu Dergisi, 20-26 Aralık 1987 tarihli 52. sayısında bu raporlardan bir tanesini yayınlamıştır. Çok Gizli rapor. Devletin Gözüyle Hain ve Yandaş Aşiretler.

Yukarıdaki açıklamalara uygun olarak Kürt şeyhlerinin, toprak ağalarının, aşiret reislerinin durumlarını iki ayrı dönemde ele almak mümkündür. Biricisi 1925-1938 dönemidir. Bu tarihler arasında gelişen Kürt hareketlerinde, bazı toprak ağaları, şeyhler ve aşiret reisleri hareketin safında yer almışlardır. Hareketin safında yer alan bu kişilerin çeşitli şekillerde ortadan kaldırıldıklarını biliyoruz. Savaş alanlarında imha, sorguda, işkence odalarında, gözaltında imha, idamlarla imha, iç sürgünlerle imha, yurt dışına kaçmaya zorlayarak imha vs.

Ayaklanmaya katılan şeyhlerden, aşiret reislerinden ve toprak ağalarından bir bölümü ise, rüşvet vererek, bundan böyle devletin yanında yer alacağına dair söz vererek, canlarını kurtarmışlardır. Fakat ayaklanmanın bastırılmasından hemen sonra, harekete katılanlarla birlikte sürgüne gönderildiler.

Cumhuriyetten önce, Kürt toplumunun belirgin bir özelliği var. Bu dönem üretim ilişkileri, üretim araçları ve üretim biçimi bakımlarından feodal olarak adlandırılabilir. Bu dönemde, köyler, aşiretler kapalı, kendine yeter bir yapı arz etmektedirler. Bu yüzden dışarıya açılma gereğini duymazlar. Kapalı ve kendine yeter yapı yüzünden emperyalistler ve sömürgeciler onları tam anlamıyla kontrol edememektedirler. Bu dönemde şeyhlerin, toprak ağalarının, aşiret reislerinin önemli bir kısmı, ulusal düşünceye, en azından ulusal duyguya sahiptirler. Bunlar Kürtçe konuşur ve medreseler açarlar. Medreselerde eğitim Kürtçe yapılır. Yanlarında hikayeler anlatan, şarkılar söyleyen "dengbej"ler vardır. Bazılarının konaklarında hokkabazlar da bulunur. Onların tüm geçimleri ağalar, beyler, şeyhler ve aşiret reisleri tarafından karşılanır. Kürt dilinin ve edebiyatının bu şekliyle günümüze kadar gelebilmesinin bir etkeni de bunlardır. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki, Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki hareketlerde, bunlardan bir kısmının ya ağırlıklı önderliği, ya da fiili önderliğini görüyoruz. 1984'de PKK'nın Eruh ve Şemdinli baskısıyla ise, Kürt hareketlerindeki önderlik konusunda çok önemli bir değişiklik olmuştur.

İkinci dönem 1940'lı yıllardan sonra başlayan dönemdir. Bu dönemde, ağalar, şeyhler ve aşiret reisleri merkezi otoritenin yönlendirmesiyle kabuk değiştiriyorlar. Burjuvazlaşma (!) ve kapitabistleşme başlıyor. Ajanlaşma böyle bir süreçte geliyor.

Kürtçe'nin yasaklanmasının, ağaların, şeyhlerin ve aşiret reislerinin kurumlaşmalarına nasıl yardımcı olduğunu daha önce açıklamıştık. "Kürt burjuvazisi" konusuyla birlikte, bu sürecin tekrar ele alınması ibret verici sonuçlar ortaya koymaktadır. Kendi öz kimliğini inkar eden, egemen ulusun ulusal değerlerini yaygınlaştırmaya çalışan bir burjuvazi dünyanın neresinde görülmüştür?

Bütün bunlardan sonra şu soru sorulabilir: Madem ki ulusalcı düşünceleri ve duyguları taşıyacak, destekleyecek, teşvik edecek sınıfın temeli çürütülmüştür, o halde, bu düşünceler ve bu duygular savunulmayacak mıdır, ifade edilmeyecek midir? Kürt diline ve Kürt kültürüne yapılan baskılara karşı durulmayacak mıdır? Kürt dili ve Kürt kültürü

kuşkusuz savunulacaktır. Dile ve kültüre, Kürt toplumu olma özelliklerine yapılan baskılara karşı durulacaktır. Kürt tarihi, Kürt edebiyatı, Kürt dili hakkında incelemeler yapılacaktır. Kürt ulusal duygularının gelişmesi için çaba gösterilecektir. Bunlar artık, devrimcilerin ve demokratların bir görevi olarak ortaya çıkmaktadır. Veya, bu görevler de devrimcilerin ve demokratların üstlenmesi gereken görevler olmaktadır.

Burada bir çarpıklık vardır. Fakat bu çarpıklı devrimcilerin ve demokratların düşünceleriyle oluşturulmuş değildir. Kürt toplumunun yapısının bilinçli olarak çarpıtılmasından doğan bir sonuçtur. Bu olumsuzluklar yanında, sürecin önemli bir boyutuna da gözden kaçırmamak gerekir. Büyük toprak sahiplerinin, şeyhlerin, aşiret reislerinin, ticaret ve sanayiyle uğraşanların yoğun bir biçimde yer almadığı bir hareket demokratik bir harekettir. Veya bu kesimlere karşı mücadelelerle gelişecek bir hareketin demokratikliği ağır basmaktadır. Toprak ağaları, şeyhler, aşiret reisleri, bürokratlar, ticaretle uğraşanlar... harekete zaten karşı oldukları için, demokratik nitelik, süreci her zaman belirleyecektir.

Görüldüğü gibi Kürt devrimcilerinin nesnel olarak üstlenmek zorunda oldukları bir görev vardır. Kürt dilini ve Kürt kültürünü, Kürt toplumu olma özelliklerinden çıkan unsurları savunmak. Türk solu içinde yer alan akımların büyük çoğunluğu burada bir çarpıklık görmektedirler. Şöyle demedikler: Devrimciler enternasyonalist olmalıydılar, işçi sınıfı ideolojisiyle hareket etmelidirler. Ulusal sorun devrimcilerin sorunu değildir. Devrim gerçekleştiğinde ve sosyalist iktidar kurulduğu bu sorun kendiliğinden çözülecektir. Onun için devrimcilerin taviz vermemeleri gerekir. 1980'li yıllardan önce daha çok vurgulanan ve Kürtler'e "devrimcilik budur" diye dayatılan bu tavır günümüzde de bazıları tarafından sürdürülmektedir. İlk bakışta doğru gibi gözükebilecek bu durum, Kürdistan gerçekleri karşısında hiçbir şey ifade etmemektedir. Çünkü o zaman, ezilen ulusun diline ve kültürüne yapılan baskıya hiç karşı çıkmamak, bu baskıları görmezden gelmek gerekir. Bu ise, ancak, egemen sınıfların düşüncelerine ve eylemlerine güç verir. Onlara moral kazandırır. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi konusunda Lenin'in ve Stalin'in yazdıklarını durmadan tekrarlamak da somut sorunlara bir çözüm getirmiyor. Öte yandan asimilasyon gibi gerici bir süreç hiçbir zaman, hiçbir koşulda onaylanamaz. (5)

Güney Kürdistan'daki ve Doğu Kürdistan'daki Durum

Yukarıdaki düşüncelerin daha çok Kuzey Kürdistan'la ilgili olduğu açıktır. Doğu Kürdistan'da (İran), Güney Kürdistan'da (Irak) durum biraz daha farklıdır. Oralarda Kürtler'i Farslaştırma ve Araplaştırma politikaları başarılı sonuçlar elde edememiştir. Veya bu devletler Farslaştırma ve Araplaştırma politikalarında ısrarcı olmamışlardır. Daha doğrusu olamamışlardır. İran'da öteki milliyetler, yani Azeriler, Kürtler, Türkmenler, Beluciler, Araplar vs. dikkate alındığında Farsların azınlık teşkil etmeleri bunun başlıca nedenlerinden biri olmalıdır. Irak ise, uzun yıllar, hemen hemen İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar İngiliz mandası (sömürge) dir. İngilizler veya Fransızlar

veya öteki emperyalist güçler, sömürgelerinde etnik kimliği yok etmek gibi bir politika izlemiyorlardı. Irak İngiliz sömürgesiyken, çok kısıtlı da olsa, Kürt dili de gelişme olanakları buldu. Kürt toplumu olma özellikleri az da olsa, çok az da olsa gelişti. Bu durum Kürtler'in inkarını, inkarda ısrarcı olmayı engelliyordu.

Irak'da ve İran'da merkezi devlet çok güçlü değildi. Irak, Arap ulusunun bir parçası olarak ortaya çıkmış yeni bir devletti. İran'da ise, çeşitli milliyetlere mensup halklar Farslardan daha büyük bir çoğunluk oluşturuyordu. Bu durumda, Kürtler, fırsatını bulunca ulusal ve demokratik haklara kavuşabilmek için silaha sarılıyorlardı. Silahlı mücadeleler sonunda Kürtler'in birçok kazanımları oldu. Bu, fiilî bir durumdur. Bunlar, Kürtler'in kolay kolay inkar edilemeyeceği koşulları da yarattı.

Oralarda toprak ağalarının, aşiret reislerinin ve şeyhlerin devletle ilişkileri şöyle oluyor: Gerek Doğu Kürdistan'da, gerekse Güney Kürdistan'da devlete sadakat gösteren toprak ağaları, şeyhler, aşiret reisleri var. İran ve Irak bunları maddi ve manevi yollardan, her türlü olanaklarını seferber ederek destekliyorlar. Ve Kürt ulusal kurtuluş savaşçılarının karşısına bunları çıkarıyorlar. Bunlara Irak'da genel olarak "caş" deniyor. "Savaşta büyük yayarlıklar gösterdiniz" diye bunlara sık sık madalyalar takılıyor. Bunlar de kendi ulusundan olan insanlarla hükümet kuvvetleri safından savaşıyorlar. Hükümet bunları silah olarak ve para olarak destekliyor. Böylece Kürdistan yörelerindeki çatışmalar daha çok Kürtler'in kendi aralarındaki çatışmalar oluyor. Ulusal kurtuluş mücadelesini sürdüren Kürtler ve hükümete bağlı olan Kürtler arasında.

Fakat ilişkilerin şu boyutu çok önemlidir: Bu tür insanlar, gerek İran'da, gerekse Irak'da devletle ilişkilerinde Kürt toprak ağalarıdır. Kürt aşiret reisleridir, Kürt şeyhleridir. Kürt ticaret adamlarıdır. Veya Kürt bürokratlarıdır. Devlet onları bu nitelikleriyle kabul eder, onlarla ilişkilerini bu nitelikleriyle sürdürür. Onlar da kendilerinin Kürt toprak ağası, Kürt aşiret reisi, Kürt şeyhi olduğunu bilirler. Ticaretle uğraşan bir Kürt olduklarını, Kürt memur olduklarını bilirler.

Örneğin İran'da Cihangir Ağa, Irak'da Abdullah Beşir Ağa (Erbil tarafları) Kürt kimlikleriyle Humeyni yönetimiyle ve Saddam Hüseyin yönetimiyle ilişki halindedirler. Bu süreci Kürt ağalarının, aşiret reislerinin, Kürt şeyhlerinin, sanayi ve ticaretle uğraşanların Fars burjuvazisiyle veya Arap burjuvazisiyle iktidara ortak oldukları biçiminde yorumlamak gerekir. Bu devletler, onların Kürt kimliklerini tanıyarak da böl-yönet politikası derinleştirebilmektedirler. İran ve Irak bu "aslan Kürtler"ini, "eşkiya Kürtler"ine karşı en yoğun ve en etkin bir biçimde kullanabilmektedirler. Bunun için, "aslan Kürtler"ini madde ve manevi olarak ödüllere boğmaktadırlar.

Gerek İran'da, gerekse Irak'da ağaların, şeyhlerin, aşiret reislerinin, ticaretle uğraşanların hepsi böyle değildir, kuşkusuz. Ulusal hareket içinde yer alanlar da vardır. Bunların sayıları da epeyce çoktur. Ulusal harekete karşı savaşıyorlar, kendi sınıfsal çıkarlarının devlet tarafından daha iyi korunduğu için oradadırlar.

Türk Solu ve Kürt Sorunu

Burada, Kürt Sorunu karşısında Türk Solu'nun durumuna kısaca bakmakta yarar

vardır. Sorunu iki boyutuyla ele almak mümkündür. 1960'lı yıllarda, yani 27 Mayıs'dan sonra, Türk solunun gelişmesi sürecinde Kürt Sorunu da yavaş yavaş konuşulmaya başlanmıştır. Solda yer alan çeşitli akımlar, bu konuyu ele almak zorunluluğunu duymuşlardır. Sorunun konuşulması, tartışılması, Kemalizmi mümkün olduğu kadar rahatsız etmeyecek sınırlar içinde olmuşsa da bunun yine de olumlu bir çaba olarak değerlendirilmesi gerekir. Fakat bu da fazla büyütülmemelidir. Bu, daha çok, çeşitli siyasal hareketler içinde yer alan Kürtler'in, yani Kürt kökenli devrimcilerin varlığı nedeniyle olmuştur. 1920'li ve 1930'lu yıllardaki Türk solu ise, Kürt Sorunu karşısında tam anlamıyla Kemalisttir. Kürtlerin şu veya bu hareketine kesinlikle karşıdır. Hatta Kürt düşmanı oldukları söylenebilir.

Sorunun ikinci boyutu ise, Türk solunun Kürt ulusal hareketi üzerindeki olumsuz etkileriyle ilgilidir. Bu, özellikle "ulusçuluk" kavramına yüklenen anlamlarla ve değerlerle ilgili bir sorundur. Türk ulusçuluğu ve Kürt ulusçuluğu kavramları çok farklı toplumsal ve siyasal süreçlere tekabül etmektedir. Türkler egemen ulustur. Türkçe yazmak, Türkçe konuşmak elbette bir sorun değildir. Sorun olması bir tarafa, Türkçe'yi çok iyi kullandığınız, Türk diline ve Türk edebiyatına büyük katkıda bulunduğunuz gerekçesiyle, gerek devlet kurumları tarafından, gerek özel kurumlar tarafından ödüllendirilebilirsiniz de. Devlet ilkokulundan üniversiteye kadar eğitim kurumlarıyla, kamu yönetimiyle, mahkemeleriyle, cezaevleriyle, ordusu ve polisiyle, basınıyla, radyo ve televizyonuyla, Türk dilinin ve Türk kültürünün gelişmesini sağlamaya çalışmaktadır. Türk dilinin ve Türk kültürünün geliştirilmesi resmi ideolojinin en önemli boyutlarından biridir.

Kürtler ise ezilen bir ulustur. Ulusal ve demokratik hakları gaspedilmiştir. Ortadoğu'nun ortasında bölünmüş ve parçalanmış, paylaşılmış bir ulustur. Kürdistan devletlerarası bir sömürgeci. Kürtler'in ulusal ve demokratik talepleri bütün devletler tarafından baskı altında tutulmaktadır. Kürt dilinin ve Kürt kültürünün ortadan kaldırılması, Kürtler'in asimile edilmesi için her türlü önlem alınmaktadır. Devletin ideolojik baskı araçları, yani eğitim kurumları, üniversiteler, siyasal partiler, din, aile, basın, radyo, TV hep bu amaç için kullanılmaktadır. Bunlar yetmezse, devletin zorlayıcı baskı araçları da gündeme gelmektedir. Polis, tutukevi, mahkeme, cezaevi, ordu, jandarma vs. hep Kürt ulusal hareketinin ezilmesi doğrultusunda kullanılmaktadır. Bütün bunların ötesinde, Kürtler'in varlıklı sınıfları da kendi kimliklerini inkar etmişler, ajanlaşmışlar ve bu nitelikleriyle Türk egemen sınıflarıyla bütünleşmeye başlamışlardır. Bu koşullarda bazı grupların Kürt toplumu olma özelliklerini savunmaları, bu konuyla ilgili baskılara karşı durmaları gerekir. Burada, elbette, ulusal değerlere, ulusal özelliklere sahip çıkmak isteği vardır. Yukarıda kısaca belirtilen çerçeve içinde bu değerlere sahip çıkmak, bunları savunmak devrimcilerin ve demokratların temel bir görevi olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk solcuları ise ulusal değerlere sahip çıkmayı, bunlar için mücadele etmeyi "milliyetçilik" diye küçümsemektedirler. Kürt devrimcilerini ve demokratlarını devrimci olmamakla, milliyetçilik yapmakla suçlamaktadırlar. Kürt devrimcilerinin bu eleştirilerden büyük çapta etkilendikleri ise bir gerçektir. 1960'lı yılları düşünelim. Kürtler, kendilerine, "milliyetçi" demesinler diye, kendi aralarında Kürtçe konuşmaktan bile çekiniyorlardı. Kürt olduklarını açık-seçik ifade edemiyorlardı. Marksist-Leninist olduklarını gösterebilmek için binbir türlü keskinlik yapıyorlardı. Kürt toplumu olmaktan dolayı var olan özellikleri vurgulamamak için çaba sarfediyorlardı.

1980'li yıllardan önceki yılları düşünelim. Bir Kürt devrimcisine, "Sen Marksist-Leninist değilsin" demek büyük bir hakaretti. O da, "Ben sizden daha çok Marksist-Leninistim. Marksizmi Leninizmi en az sizin kadar bilirim" diye öfke gösterirdi. Aynı şekilde, "sen milliyetçisin" sözüyle karşılaşan kişi de kendini hakarete uğramış sayardı. Kürtçe konuşmak, Kürt dili ve kültürüne yapılan baskılara karşı çıkmak, Kürtçe konuşulmasını istemek, Kürtler için bağımsız devlet istemek "milliyetçilik" olarak değerlendirilirdi. Öte yandan, "milliyetçilik" içeriksiz, son derece soyut bir suçlama olarak kullanılıyordu. Ezen ulus milliyetçiliği ile ezilen ulus milliyetçiliği arasında önemli bir ayırım yapılmıyordu. Örneğin Alpaslan Türkeş ile Molla Mustafa Barzani aynı kefeye konuyordu. "Milliyetçilik" hangi toplumsal ve siyasal süreçlere tekabül ediyordu? Hangi istekler ileri sürüldüğü zaman, bu istekleri ileri süren kişilere "milliyetçi" denirdi? Örneğin "Kürt dili ve kültürü üzerindeki baskılar kaldırılmalıdır." "Kürtçe serbestçe konuşulmalıdır, yazılmalıdır." diyen kişiler "milliyetçilik yapıyorlar" diye suçlanıyorlardı. Halbuki devletlerin ırkçı, sömürgeci ve asimilasyoncu politikalarına karşı Kürt dilini savunmak temel bir görevdi. Bu ise, ezilen ulus milliyetçiliğiyle ezen ulus milliyetçiliği arasında fark gözetilmesini gerektiriyordu. "Bağımsız Türkiye" diye slogan atmak devrimcilikti. Bunun devrimci bir düşünce ve eylem olduğu vurgulanıyordu. "Bağımsız Kürdistan"dan sözedenenler ise "milliyetçi"ydiler. Halbuki "Bağımsız Türkiye" sloganı, Kürdistan üzerinde, 1920'yi yıllarda yürütülmüş emperyalist bölüşüm mücadelesini aynen benimsemek, kabul etmek anlamına geliyordu. Bu böl-yönet politikası kuşkusuz İngiliz emperyalizminin ve Kemalistlerin müşterek eylemleri sonucunda pişirildi ve kotarıldı. Ve Kürdistan'ın önemli bir kesimi de Türkiye'nin payına düştü. İşte "Bağımsız Türkiye" bu emperyalist politikayı ve bu politikanın uygulamalarını aynen benimsemek, desteklemek anlamına geliyordu.

Kürt Sorunu karşısında Türk solunun düşüncesini, tavrı ve davranışlarını ele alırken bir konu üzerinde önemle durmak gerekir. Türkiye'nin sorunlarına sadece sınıf mücadelesi açısından bakmak her zaman çözümleyici olamıyor. Sorunları etnik gruplar açısından da irdelemek gerekiyor. Aslında, sorunları sınıf mücadelesi açısından incelediklerini vurgulayan Marksistler de, sorunları bir Türk Marksisti olarak ele alıyorlar. Halbuki toplumsal ve politik kurumlar, anlaşmalar, tarihsel olaylar vs. çeşitli etnik gruplar açısından çok farklı şeyler ifade edebilirler. Mihri Belli'nin düşünceleri bu bakımdan önemli bir örnektir.

Mihri Belli, Türk solunun tarihinde önemli yeri olan Marksist-Leninist önderlerden biridir. Çok genç yaşlarda, 1930'lu yıllarda, eğitim için ABD'ye gitmiştir. Orada iktisat eğitimi görmüştür. İkinci Dünya Savaşı başlar başlamaz da Türkiye'ye dönüp orduya katılmıştı. Mihri Belli o yıllarda orduyu, yani 1950 yılından önceki orduyu ilerici, devrimci bir kurum olarak değerlendirmektedir. Komünistlerin, sosyalistlerin ordu saflarına katılıp muhtemel Nazi saldırılarına karşı ülkesini savunmasında rol almaları gerekir, demektedir. 1950 yılından önceki ordunun henüz Nato ordusu olmadığını, Türkiye'nin henüz Nato'ya girmediğini de sık sık hatırlatmaktadır. Türkiye'nin bağımsızlığını ve anti-emperyalist tavrını koruduğu belirtmektedir. (Mihri Belli, Anılar, Yayına hazırlayan Koray Düzgören, Milliyet, 20.6.1989-3.7.1989)

Bir Türk, bir Türk Marksisti orduyu böyle değerlendirebilir. Türk ordusu onun için çok şey ifade edebilir. Fakat bir Kürt komünisti, Kürt solcusu, Kürt Marksisti benzer

değerlendirmeleri yapabilir mi? Cumhuriyet'in kurulmasından itibaren çeşitli zamanlarda ve çeşitli mekanlarda meydana gelen ayaklanmaların ordu tarafından nasıl bastırıldığına biliyoruz. Zilan'da, Dersim'de tamamıyla bir jenosit (soykırım) gerçekleştirilmiştir. Zilan Deresi'ndeki bütün köyler, uçaklarla, toplarla yakılmış, yıkılmış, insanları belirli toplama merkezlerine toplanıp kurşuna dizilmiştir. Dersim'de de bu tür soykırımlar sık sık gerçekleştirilmiştir. Kürtler'in demokratik isteklerini, ulusal haklarını yoketmek, bu istemleri gündemden düşürmek, halkı sindirmek, yıldırım için her türlü devlet terörü uygulanmıştır. Halbuki bu ordu, Kuvva-i Milliye, 1919-1921 yıllarında, kürtleri, Türk-Yunan Savaşı'nda, Türk-Ermeni Savaşı'nda, Türklerin yanına çekebilmek için, "zaferden sonra Kürtlere de milli hakları verilecektir. Misak-ı Milli Türklerin ve Kürtlerin oturdukları yerlerdir. Mücadele Türklerin ve Kürtlerin birlikte sürdürdükleri bir mücadeledir." diyordu. Cumhuriyet'in kuruluşuyla birlikteyse, Kürtlerin ulusal varlığı inkar edilmeye başlanmıştı.

Dünya tarihi sadece yazılı olaylardan, kitapların yazdığı olaylardan ibaret değildir. Yaşanan fakat yazılmayan, kitaplarda yer almayan, dolayısıyla insanların, inceleme ve araştırma yapanların helleğine çarpmayan pek çok olay vardır. Bazı olayların mübalağa edilerek öne çıkarılması, vurgulanması, bazı olayların dikkatlerden uzak tutulmaya çalışılması, insanların bilincine çarpmaması için önlemler alınması, ideolojilerle, resmi ideolojinin etkinliğiyle ilgili bir sorundur. Bilim yönteminin olgulara ve olgusal ilişkilere bakışı kuşkusuz böyle değildir.

Hitler'in Yahudilere karşı işlediği cinayetler yazıldığı, anlatıldığı, belgelendiği için bilinmektedir. Hitler yargılanmıştır, mahkum edilmiştir. Yargılama sürecinde İddianame vardır, sanıklar, tanıklar, avukatlar vardır, mahkeme kararları vardır... Bunlar olayları belgelemişlerdir. Kürtlere karşı sürdürülen katliamların, soykırımların ise anlatımı yoktur. Bunlarla ilgili belgeler büyük bir olasılıkla yok edilmişlerdir. Veya gizlenmektedirler, birbir türlü kilit altındadırlar. Herhangi bir araştırmacının onlara ulaşması olası değildir.

1989 yılı Mart ayı ortalarında, Güney Kürdistan'da Halepçe'de yaşananlar ise, her türlü baskı ve teröre rağmen, yazıldığı, anlatıldığı için tarihin kayıtları arasına geçmiştir. Bütün bunlara rağmen yine Halepçe soykırımıyla ilgili olarak şunu da dikkatlerden uzak tutmamak gerekir. 1988 yılı Sonbahar aylarında, Fransız Hükümeti tarafından, kimyasal silahların sınırlandırılması, kullanılmasının engellenmesi, giderek ortadan kaldırılmasıyla ilgili olarak uluslararası bir toplantı düzenlenmiştir. Kürtler, kimyasal silahlara, yoğun ve yaygın biçimde hedef olan bir halk olarak bu uluslararası toplantıya katılmak istemişlerdir. Kürtlere karşı kimyasal silah kullanan, soykırım uygulayan devletler, Kürtlerin bu toplantılarda temsilci bulundurmalarına şiddetle karşı çıkmışlardır. Böyle bir toplantıda bile soykırım uygulayanların istekleri kabul edilmiş, soykırıma uğratılanlar toplantıya alınmamışlardır. Tek başına bu olay bile, insan haklarının, ulusların haklarının ne kadar büyük tehlikeler karşısında bulunduğunu çarpıcı bir şekilde göstermektedirler.

O halde Kürtler tarihsel olaylara etnik gruplar açısından bakma yeteneğini kazanmalıydılar. Zaten Türkler de öyle yapıyor, Türk Marksistleri de. Türk Marksistleri zaman zaman, "mevzuat var, bazı konuları inceleyemiyoruz" diyorlar. Bu ifade yukarıda belir-

meye çalıştığımız bakış açısının bir göstergesinden başka bir şey değildir.

Başka bir örnek, Şefik Hüsnü. O da İkinci Dünya Savaşı'nda orduya katılmış. Şefik Hüsnü de Türk solu için önemli olabilir. Türk solu, Türk Marksistleri, Şefik Hüsnü'yü kendisine tarihsel bir dayanak yapabilir. Ona önder olarak bakabilir. Halbuki Şefik Hüsnü, Kürtler için, binlerce, onbinlerce Kürt düşmanından sadece biridir. Kürt ayaklanmalarında, hep Kemalistlerin yanında yer almış, Kürtlere karşı sürdürülen katliamları, soykırımları, hep ilericilik, devrimcilik... diye alkışlamıştır. O halde Türk Solu'nun, Kürtler'e, Şefik Hüsnü'yü tarihsel bir önder olarak kabul ettirmeye çalışması kadar yanlış bir şey olamaz.

Özgür Gelecek Dergisi'nde yayınlanan, "Ölümünün 30. Yıldönümünde Dr. Şefik Hüsnü Deymer'i Anmaya Çağrı"dan sonra (bk. Sayı 3, Şubat 1989, İç kapak) Medya Güneşi ile Özgür Gelecek arasındaki tartışmalar bu bakımdan anlamlıdır. Medya Güneşi'nde yazan Sinan Doğru, Şefik Hüsnü'nün kendi burjuvazisiyle birleşerek Kürtler'e düşmanlık ettiğini, bu bakımdan, Kürtler'in Şefik Hüsnü'yü anma etkinliklerine katılmaması gerektiğini belirtmektedir. Bu tartışmayla ilgili yazılar şöyledir: Sinan Doğru, Şefik Hüsnü ve Sosyal Şövenizm, Medya Güneşi, Sayı 8, Nisan 1989, s. 32-33; Zorunlu bir Açıklama, Özgür Gelecek, Sayı 8, Temmuz 1989, s. 14; Sinan Doğru, Özgür Gelecek'in "Zorunlu Açıklama"sı Üzerine, Medya Güneşi, Sayı 10, Temmuz-Ağustos 1989, s. 63-64.

Lozan Antlaşması Türkler ve Kürtler açısından son derece farklı anlamları olan bir tarihsel antlaşmadır.

Ubeydullah Nehri, Alişer, Şeyh Said, İhsan Nuri, Simko, Seyid Rıza, Kadı Muhammed, Molla Mustafa Barzani... önemli Kürt yurtseverleridir. Halbuki bu önderler Türkler tarafından, Türk solu tarafından gerici, İngiliz ajanı, şaki, haydut vs. gibi terimlerle anlatılmaya çalışılıyor.

"Azınlık İrkçiliği" Kavramı

Prof. Turhan Feyzioğlu, Alpaslan Türkeş, İsmail Cem, Çoşkun Kırca, Rauf Tamer, Uğur Mumcu, Ergün Göze gibi bazı politikacılar ve gazeteci yazarlar Kürtleri "azınlık ırkçılığı" yapmakla suçlamaktadırlar. Gazeteci-yazar Uğur Mumcu, Saçak Dergisi'nden Halil Berktaş'la yaptığı söyleşide, "Türk sosyalizminin üç koşulu" başlığı altında şunları söylüyor: 1. Türk solculuğu azınlık ırkçılığına yani Kürtçülüğe alet edilmemelidir. 2. Türk sosyalizmi maceracı akımlarla görüş birliği içinde olmadığı her fırsatta ortaya koymalıdır. 3. Türk sosyalizmi ideolojik bağımsızlığını korumalıdır. (Saçak, Sayı 25, Şubat 1986, s. 30)

Bu söyleşi üzerinde dikkatle durulmalıdır. Dergi 1986 Şubat ayında yayınlandığına göre, söyleşinin 1986 yılı başlarında yapıldığı kabul edilebilir. Türk yazarlarının ve basın mensuplarının Kürt sorunu karşısındaki tavır ve davranışı denildiği zaman bu söyleşi üzerinde durunak gerekir. Kürtlerin var olma istekleri ve çabaları, asimilasyoncu ve sömürgeci uygulamalara karşı Kürt kimliğini korumaya çalışmaları "azınlık ırkçılığı"

olarak değerlendirilmektedir. Türk sosyalizminin Kürt sorunuyla hiç ilgilenmemesi gerektiği vurgulanmaktadır. Kendi devletinin ve hükümetinin Kürt kişiliğini yok etmeye çalışan ırkçı ve sömürgeci politikalarına en ufak bir eleştiri yöneltmeyen bir gazetecinin, bir yazarın, Kürtlerin ulusal ve demokratik hakları konusundaki isteklerini ve bu uğurdaki mücadelelerini "azınlık ırkçılığı" diye nitelemesi ibret verici bir olaydır. Eğer bir gazeteci, bir yazar, kendi devletinin ve hükümetinin ırkçı ve sömürgeci politikalarına ve uygulamalarına alkış tutuyorsa, bu uygulamaların devrimci ve demokratik bir tavır olduğunu ifade ediyorsa, Kürtlerin ulusal ve demokratik hakları konusundaki isteklerine karşı duracağı da açıktır. Kürtlerin yok olmamak için mücadele etmeleri, ulusal kimliklerini korumak için binbir türlü işkenceye göğüs germeleri neden "ırkçılık" oluyor acaba? Kürtler, "Bir Kürt dünyaya bedeldir" mi diyorlar? Kürtler "Ne mutlu Kürdüm diyene" mi diyorlar? "Kürt öğün, çalış, güven" mi diyorlar? Nedir Kürtleri ırkçı yapan? Kürtler, Arapları, Türkleri, Farsları asimile etmek, onları, Türk, Arap ve Fars kimliğinden koparmak, Kürtleştirmek için kurumlar mı geliştiriyorlar? Böyle bir ırkçılığı ve sömürgeciliği hayata geçirmek için altyapı mı kurmuşlar? Radyo, TV sistemini, basın, eğitim kurumları, kamu yönetimi, ordu, polis, mahkeme, hapishane vs. Nedir Kürtleri ırkçı yapan?

Burada, radyo, basın, TV eğitim kurumları, hukuk, üniversiteler, kamu yönetimi, siyasal partiler, din, aile, sendikalar gibi devletin ideolojik baskı araçları üzerinde önemle durmak gerekiyor. Ordu, polis, mahkeme, nezarethane, hapishane gibi devletin zorlayıcı baskı araçları üzerinde de. Çünkü bunların ırkçı ve sömürgeci politikaları hayata geçirmede, asimilasyonu gerçekleştirmede ne kadar önemli kurumlar olduğu açıktır, yakından bilinmektedir.

Bir ulusu asimile etmek için ısrarlı ve kararlı politikalar üretmenin ve bunları uygulamanın "ırkçılık" olduğu ve "emperyalizm" olduğu bizzat aynı yazar tarafından ileri sürülmektedir. Temel hak ve özgürlükler bir ülke için var, bir başka ülke için yok sayılamazlar. Böyle sayılırlarsa işte bu noktada "ırkçılık" ve "emperyalist" düşünceler de başlamış olur. Bir toplum başka toplumlara kendinden aşağı düzeyde görüp temel hak ve özgürlükleri ancak kendi toplumu için geçerli sayarsa, bu, uygarlık adına bağışlanmaz bir suç olur.

Temel hak ve özgürlükleri toplumdan topluma, ülkeden ülkeye değiştirip "Şu toplum bu haklara sahip olmasa da olur" diye düşünemeyiz." (Uğur Mumcu, Bu Ne Bencilik? Cumhuriyet, 19 Kasım 1983)

Eleştirilen Yunanistan'dır. Yunanistan'ın Batı Trakya Türklerine uyguladığı asimilasyon politikası. Demek ki asimilasyon, Türklere karşı uygulandığı zaman karşı çıkmak, insan olmanın ve demokrat olmanın bir gereğidir. Gerek Yunanistan'da, gerek Bulgaristan'da, gerek Kıbrıs'da, gerekse Dünyanın başka ülkelerinde, Türklere karşı uygulandığı zaman asimilasyona karşı çıkmak gerekir. Türk Devleti'nin Kürtlere karşı uyguladığı asimilasyon ise rahatça sürmeledir. Buna karşı çıkmak "azınlık ırkçılığı" olur. İşte ırkçılık kısaca budur. Kendi ulusuna, yani Türk ulusuna layık gördüğü hakları başka uluslara örneğin Kürtlere layık görmemek. Kürt kişiliğinin ve Kürdistan kişiliğinin yok edilmesi amacını taşıyan planları ve uygulamaları alkışlamak.

Uğur Mumcu, Maske başlıklı yazısında da şöyle diyor: "Dün, 'gerici' görüntülerle

sahneye konan dış destekli azınlık ırkçılığı, bugün "sol" makyajlarla beklenebilir. Maskeleri kaldırırsak olayın özü hiç değişmez: Dış destekli bölücülük ve azınlık ırkçılığı.

Türkiye Cumhuriyeti, bu saldırganları ezecek ve özgürlükçü demokrasi içinde her türlü terör eylemlerinin kökünü kazıyacaktır. Bunun için azınlık ırkçılığına ve her türlü teröre karşı olan yurttaşların el ve gönül birliği yapmaları zorunludur." (Cumhuriyet, 13 Ekim 1984; Ayrıca bk. Uğur Mumcu, Azınlık Şövenizmi, Cumhuriyet, 2 Eylül 1984)

İsmail Cem ve Çağdaşlığa Karşı İrkçilik Tutar mı? (Güneş, 6 Ekim 1984) ve Ayrılkçılığın "Sağ"ı, "Sol"u (Güneş, 18 Ekim 1984) başlıkla yazılarında benzer görüşleri dile getirmektedir. Kürtlerin düşünce ve eylemlerini ırkçı olarak suçlamakta, Türk Devleti'nin Kürdistan'da uyguladığı politikayı çağdaş kavramıyla değerlendirmektedir. Fakat aynı yazarlar, Bulgaristan'da isimlerinin değiştirilmesine karşı çıkan, Türk kimliğini savunan Türkleri, insanlık ve demokrasi mücadelesi yaptıkları için selamlamakta ve alkışlamaktadırlar. Türk sosyal demokrasisindeki bu çifte standart üzerinde, ileride, daha etraflı bir şekilde durulacaktır.

Ancak sağcı politikacıların, yazarların ve gazetecilerin kullanabildiği "azınlık ırkçılığı" gibi kavramları, sosyaldemokrat olduklarını, solda yer aldıklarını sık sık söyleyen bu yazarlar nasıl kullanabilmektedirler? Bu kavramı sık sık kullanırken, nasıl bu kadar rahat olabilirler?

Bu yazıların hangi ortamda yazıldığı konusu üzerinde dikkatle durmak gerekir. 12 Eylül'den sonraki Diyarbakır Cezaevi'ni hatırlayalım. 40'ın üzerinde devrimci ve demokrat genç, devlet güçleri tarafından işkenceyle öldürülmüştür. Bunlar, "Türküm, mutluyum" diye bağırmadıkları için, kendi ulusal kimliklerini, yani Kürt kimliklerini savundukları için, ırkçı, sömürgeci ve faşist dayatmaları kabul etmedikleri için öldürülmüşlerdir. Bunların dışında, Diyarbakır Askeri Cezaevi'nin gerek tutuklu ve mahkumlar için, gerekse aileleri için nasıl bir cehennem olduğu çok yakından bilinmektedir. Buna rağmen Uğur Mumcu ve İsmail Cem gibi yazarlar, dünyada bir eşi daha bulunmayan bu ırkçı, sömürgeci ve faşist politikalar karşısında en ufak bir eleştiri getirmemişlerdir. Susmuşlardır. Bu ırkçılığı ve sömürgeciliği, bu işkenceleri, faşizmi susarak onaylamışlardır. Ama, Kürtlerin insanca, onurla yaşamak için mücadeleye girişmelerini, "azınlık ırkçılığı" diye suçlamaktadırlar. Yazarlar, Kürtlerin ulusal ve demokratik hakları konusunda istekler ileri sürmeyi, "çağdışılık" olarak değerlendirmektedirler.

Türk yazarlarının, basın, Kürt Sorunu'yla ilgilenmediği, bu konuyu görmezden geldiği, Kürdistan'daki anti-demokratik uygulamalara karşı çıkmadığı bilinen bir gerçektir. Buna gerekçe olarak da yasalar, "mevzuat" ileri sürülüyor. Resmi ideoloji bu eleştirilerin yapılmasını istemiyor, mevzuat var, deniyor. Bunun önemli bir gerekçe olduğu açıktır. Fakat açıklanmayan, üzerinde durulmayan bir gerekçe daha vardır. Ve bu ikincisi çok daha önemlidir. O da yazarların, basın, Kürtlere karşı sürdürülen bu anti-demokratik uygulamaları benimsemeleridir. Bu baskıları ve zulmü içlerine sindirmeleridir. Türk yazarlarının, basın, Kürt Sorunu'na değenmemesinin en önemli nedeninin bu olduğu kanısındayım. (6)

"Azınlık ırkçılığı"ndan söz edildiğinde söylenmesi gereken bir konu daha vardır. Bir kere Kürtler'in azınlık olmadığı büyük bir gerçektir. Bu ayrı bir konu. Farzedelim ki yazarların dediği gibi azınlıktır. O zaman "azınlık ırkçılığı" suçlamalarından önce,

Kürtlerin varlığını belirtmeleri, Kürtler için "azınlık hakları"nı savunmaları gerekmez mi? Halbuki bu yazarlar, Kürtler'in gasbedilmiş hakları konusunda, ulusal ve demokratik istekleri konusunda en ufak bir görüş belirtmemişlerdir. Bu da sorunun ahlaki tarafıdır. Hak istekleri söz konusu olduğunda, bu yazarlar, bu gazeteciler yok, suskun, ama suçlama söz konusu olduğu zaman kraldan daha çok kralcı, polisten daha polis.

Öte yandan bu yazıların yazıldığı döneme ait olarak şu ilişkileri de gözden uzak tutmamak gerekir. 1984 yılı Ağustos ayından sonraki gazeteler tarandığı zaman, PKK'nın Türk güvenlik güçlerine saldırılarıyla ilgili haberlerin birinci planda yer aldığı görülmektedir. Fakat bu sürecin bir de gazetelere yansımaya, fakat gazeteciler tarafından çok iyi bilinen yönleri vardır. Bu da Kürt gerillaların Türk güvenlik güçlerine saldırılarıyla birlikte ulusal ve demokratik isteklerini de açıkça ortaya koymuş olmalarıdır. Gerillalar, bölgede, halka dağıttıkları bildirilerle ve broşürlerle, pek çok istekler yanında, Kürt toplumu olma özelliklerinden doğan hakların savunuculuğunu da yapmaktadırlar. Kürt dili ve Kürt kültürü üzerindeki ırkçı ve sömürgeci baskıların kaldırılmasından söz etmektedirler. Ve bunlar Kürt halkı üzerinde çok olumlu etkiler yapmaktadır. Gerillalarca dağıtılan bu bildiriler ve broşürler, bunların içerikleri basına yansımamaktadır. Fakat gazeteciler ve yazarlar tarafından, özellikle bazıları tarafından çok iyi bilinmektedir. Kanımca Türk yazarların ve gazetecilerin tepkilerinin esası, gerillaların yazılı ve sözlü propagandalarına karşıdır. Fakat, bunlar ifade edilmemekte, gerillaların Türk güvenlik güçleriyle çatışmaları ön plana çıkarılmaktadır.

Fazla dağılmadan ana konuya bir kere daha değinelim. Kürdistan'da toprak ağaları, şeyhler, aşiret reisleri gibi varlıklı sınıfların ajanlaştırılmasını, bu süreci ve bunun sonuçlarını inceliyorduk. Türk solcuları ve Türk sosyal demokratları, Kürt ulusalcılığıyla ilgili duygu, düşünce ve eylemleri küçümsüyorlardı. Kendileri "Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham aldıkları" halde, Kürtlerdeki ulusalcı duygu ve düşüncelerin küçümsenmesi, eleştirilmesi, kuşkusuz bir egoizmin ve çifte standardın ürünüydü. İşte burada, Türk basınının, yazarların, üniversitelerin, ajanlaşmayı teşvik eden, benimseyen en önemli unsurlar olduklarını görüyoruz. bu hedefi gerçekleştirebilmek için her şey yapılmıştır. Cezaevlerinde, gayet rahat bir şekilde; hiç çekinmeden, kişiler öldürülebilmiştir. Tutuklular en ağır işkencelerden geçirilmişlerdir. Çünkü bu işleri yapanlar, kendilerinin bu konularda eleştirilmeyeceklerini bilmektedirler. Basın tarafından eleştirileceğini, kendine bu konuda sorular sorulacağını bilen bir yönetim bu kadar rahat, bu kadar fütursuz davranamaz.

Türk basınıyla işkenceci yönetim arasında, sanki, sessizce ve gizlice yapılmış sözlü bir anlaşma vardır. Yönetim işkence yapacaktır. Basın, yazarlar, bunu bilecek, fakat yazmayacaktır. Yönetimin Kürdistan'daki uygulamalarını genel olarak övecektir.

Solcuların dikkatle üzerinde durdukları bir konu da, Kürtleri ırkçılıkla suçlarken, hep Milliyetçi Hareket Partisi'yle ve Milliyetçi Hareket Partililerle karşılaştırmak olmuştur. Halbuki, MHP'ni veya bu partide yer alanları ırkçı yapan şey, dış Türklerle ilgilenmeleri, onların Türk toplumu olma haklarını savunmaları değildir. Türkler için düşündükleri hakları başka uluslar için, özellikle Kürtler için layık görmemeleridir. Kürtleri muhakkak boyunduruk altında tutmaya çalışmalarıdır. Asimilasyonu kesinlikle sürdürmek istemeleridir. Bu bakımdan da öteki siyasal akımlara olan farkları sanıldığı kadar fazla

değildir. Örneğin, insanlar, Türküm, mutluyum dedikten sonra, Kürt kimliğini inkar ettikten sonra, Cumhuriyet Halk Partisi'nde yer alabildiği gibi, MHP'de de yer alabiliyordu. MHP'nin, ille de saf kan Türkleri derleyip toparlamak gibi bir amacı yoktu.

Günümüzde, Türk yazarlarının, gazeteci yazarların, Kürt Sorunu'na bakışı artık değişmektedir. Özellikle solcuların düşünce ve eylemlerinde önemli değişiklikler olmaktadır. Bunlar Türk devletinin Kürtlere karşı uyguladığı politikaları ve uygulamaları daha yakından izlemeye başlamışlardır. Hapishanelerde cereyan eden olaylar, Doğu'daki silahlı mücadele, yazarları, gazetecileri, bu konularda, daha etraflı ve daha ciddi bir şekilde düşünmeye sevk etmiştir. Bulgaristan'daki Türkler, Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelmek zorunda olan Türkler konusunda Türk hükümetinin demokratik düşünce ve tavır geliştirmeye başlaması, basının bu şekilde tavır koyması, onların çifte standardını açık bir şekilde ortaya koymuştur. Çünkü bunlar, Türklerin isimlerini değiştirdiği için Bulgaristan hükümetini ırkçılık yapmakla suçladıklarını, fakat aynı işi Türk hükümeti Kürtlere karşı yaptığı zaman sessiz kaldıklarını farketmişlerdir. Bu konular üzerinde kafa yorma düşüncenin demokratikleşmesini de gerektirmektedir. Resmi ideolojinin sınırlamalarını sorgulayan, sloganları sorgulayan düşünce özgürleşmeye başlamaktadır. Böylece Kürt Sorunu'nun gerçek niteliği daha açık bir şekilde görülebilmektedir.

Kürdistan'da Üretim İlişkileri Tartışmalarının Anlamı

Kürt egemen sınıflarının ajan bir sınıf haline dönüşmesinin ve bunun Kürt ulusal hareketinin gelişmesi üzerindeki olumsuz etkilerini incelerken bir konu daha dikkati çekiyor. Bu, Kürdistan'da hakim üretim biçimi konusu üzerindeki yapılan tartışmalarla ilgilidir. Kürdistan'daki hakim üretim biçiminin feodal mi, yoksa kapitalist mi olduğu tartışılıyor, Bu tartışmanın Kürdistan'a ilişkin sağlıklı ve etraflı bilgiler üreteceği kanısında değilim. Zira üretim ilişkilerinin şu veya bu doğrultuda gelişmesini her zaman toplumun iç dinamikleri yönlendiremiyor. Bazı yerlerde ve bazı zamanlarda, toplumun feodal olarak kalkmasına da, kapitalist olarak gelişmesine de hep, dış etkenler karar veriyor. Bu sömürge toplumlarda genel olarak böyledir. Çünkü bu ülkelerde topluma dışarıdan yapılan müdahaleler çok ağırdır. Bu müdahaleler toplumun iç dinamiklerini parçalamıştır. Ülke, toplum artık, kendi tarihini yaşayamamaktadır. İç dinamikler gitlikçe zayıflamaktadır. Güçsüzdür. Rahatça çalışmamaktadır. Belirleyici olan dış etkenlerdir. Toplum artık, dışarıdan müdahale yapanların isteklerine göre, onların çıkarları doğrultusunda bir tarih yaşamaktadır. Öyleyse önemli olan dış etkenlerle iç dinamiklerin karşılaşma sürecini kavramaktır. Bu süreçte iç dinamikler nasıl parçalanıyor, toplumsal, ekonomik ve siyasal gelişmelerdeki belirleyiciliğini nasıl kaybediyor, onu incelemek gerekir. Toplumun kendi tarihini değil, onların tarihini yaşıyor olması kavranması gereken önemli bir süreçtir. Bütün sömürge ülkeler ve sömürge toplumlar için geçerli olan bu ilişkiler Kürdistan için çok daha böyledir. Çünkü burada bir de egemen sınıfın tümüyle kimliğini yitirmesi, ajanlaşması söz konusudur.

Bu koşullarda üretim ilişkilerinin feodal kalması, hep topluma, dışarıdan yapılan müdahaleler tarafından, bu müdahaleyi gerçekleştiren güçler tarafından belirlenmektedir. Belirleyici olan dış etkenlerdir ve her şey onların istekleri doğrultusunda cereyan etmektedir. Çünkü iç dinamikler güçlü ve canlı olsaydı, dışarıdan gelen etkenler onları parçalayamaz, dağıtamaz, etkisiz bir hale getiremezdi. Felç durumu ortaya çıkmazdı. Ve bundan sonra ülkede uygulanan ekonomik, toplumsal ve kültürel politikalar emperyalizmin ve sömürgeciliğin gereklerine göre düzenlenemez, uygulanamazdı, İç dinamikler güçlü ve canlı olsaydı, bu tür ilişkilerde ülkenin çıkarları daha ön planda tutulurdu. O halde üretim ilişkileri konusunu, ancak, böyle bir temel saptamadan sonra konuşmak, tartışmak gerekir. O zaman hakim üretim ilişkisinin neden feodal olduğunu, veya neden kapitalizme doğru dönüştüğü daha iyi anlaşılacaktır.

İç Dinamikler - Dış Etkenler

İç dinamikler - dış etkenler ilişkilerini etrafındaki düşüncelerimizi üç örnek çerçevesinde daha somut bir hale getirmek istiyoruz.

a) İspanya ve Portekiz Sömürgeciliğinin Amerika'daki Yerli Uygarlıkları Yok Etmesi

Birinci örnek, İspanya ve Portekiz sömürgeciliğiyle karşılaşan Orta Amerika ve Güney Amerika uygarlıklarıyla ilgili. Meksika'da Aztek, Guatemala'da ve öbür Orta Amerika ülkelerinde İnka, Peru dolaylarında Maya uygarlıkları, 15. yüzyıl sonlarında ve 16. yüzyıl başlarında İspanyol ve Portekiz istilacıların saldırganlıklarıyla karşılaştılar. İspanyollar ve Portekizliler ateşli silahlarla geldiler. Orta Amerika'ya bulaşıcı hastalıkların mikroplarını taşıdılar. Hastalık getirdiler. Astek, İnka ve Maya uygarlıkları henüz ateşli silahlara sahip değildi. Yerliler komünal bir üretim düzeyinde yaşıyorlardı. Dışarıdan gelen saldırılar o kadar ağır ve yıpratıcı oldu ki, yerli topluluklar büyük bir darbe yediler. Astek, Maya ve İnka topluluklarının iç dinamikleri, dışarıdan gelen fizik baskılarla başedecek, bu saldırganlıkların üstesinden gelecek güçte değildi. Karşı koydular, fakat yenildiler. Fizik olarak yok oldular. Ateşli silahlar ve hastalıklar yerlileri kitleler halinde yok etti. İstilacılar beraberlerinde 'at'ı da getiriyorlardı. Ve at çok önemli bir savaş aracı olarak kullanılıyordu. Zira yerliler henüz atı bilmiyorlardı. (7)

Büyük kıyımlar, soykıyımlar oldu. İnsanlar kitleler halinde yok edildi. Bu üretimde büyük düşmelere neden oldu. Tarımda, maden ocaklarında çalışacak nüfus kalmadı. Büyük insan gücü açığı meydana geldi. İşte Afrika'dan zenci getirip üretimde üretimde yararlanmak bu ihtiyaçtan doğdu.

Bu yenilgilerden sonra Orta Amerika ve Güney Amerika toplumlarının işleyişi, artık, Portekiz ve İspanyol sömürgecilerinin ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlendi. Ekonomik yapılar, siyasal ilişkiler, toplumsal ve kültürel kurumlar, dinsel inançlar, hep bu sömürgeci gereklere göre yeniden organize edildi. Toplumlar kendi tarihlerini yaşayamaz

oldular. İspanyolların ve Portekizlilerin kendilerine empoze ettiği tarihi yani onların tarihini yaşamaya başladılar. Kuzey Amerika'daki Kızıldereliler için de aynı şeyler söylenebilir. Bu örneklerde belirleyici olan, kuşkusuz dışarıdan gelen etkenlerdir. Bu etkenler yerli toplumların iç dinamiklerini parçalamış, yok etmiştir. İç dinamikleri işlemez hale getirmiş, felç olmalarını sağlamıştır. Toplumun iç dinamikleri dışarıdan gelen bu saldırıların ve baskıların üstesinden gelememiştir, bu gücü gösteremiştir. Burada aslında bir sentezden söz etmenin daha doğru olacağı kanısındayım. Astek, İnka, Maya uygarlıklarını, Kızıldereli toplulukları tez olarak alırsak, dışarıdan gelen etkenleri, yani İspanyolları, Portekizlileri, Avrupalıları, antitez olarak alabiliriz. Dışarıdan gelen taarruzlar, fizik baskılar ne kadar güçlü olursa olsun, saldırılar ne kadar yıpratıcı olursa olsun, iç ilişkiler ne kadar zayıflarsa zayıflasın, belirli bir direnç olduğu kuşkusuzdur. Bu etki-tepki ilişkileri toplumu yeni bir senteze doğru götürüyor. Giderek bu sentez yeni bir tez durumuna geliyor.

Astek, İnka, Maya gibi Kızıldereli toplulukları dış baskıların ağırlığı dolayısıyla fizik olarak ortadan kalksalar da bu böyle oluyor. Zira bu toplulukların kültürü yaşıyor. Bu kültürü silah zoruyla yok etmek mümkün değil. Bu bakımdan, iç dinamiklerle dış etkenlerin birbirleriyle etki-tepki ilişkilerine girdiklerinin, toplumu yeni bir senteze doğru götürdüklerinin daha doğru bir açıklama olduğu kanısındayım. Bu süreçte istilacı ve işgalci güçler, kendi istek ve iradelerine karşı gelen kesimleri kesinlikle yok etmektedirler. Kendilerinin isteklerini yerli topluluklara taşıyacak, kendilerine bağlı yeni bir toplumsal gücü derleyip toparlamaya çalışmaktadırlar. Ve bunda başarılı oldukları zaman, bu gücün gelişmesini, yaygınlaşmasını maddi ve manevi yönlerden teşvik etmektedirler. Bu onların bölgeyi daha iyi tanımalarına yardımcı olmaktadır. Fakat bu işbirlikçi kadrolar, her yerde ve her zaman rahatça devşirilemiyor. Ancak kişiler düzeyinde bazı kazanımlar olabilir. Artık, ekonomik, toplumsal ve siyasal ilişkileri belirleyici ve yönlendirici olan hep dış etkenler olacaktır.

b) Avrupa Emperyalizmi - Afrika İlişkileri

18. ve 19. yüzyıllardaki Afrika bu konuyla ilgili olarak üzerinde durmak istediğimiz ikinci örnektir. Avrupa'da 17. ve 18. yüzyıllarda kapitalizmin gelişmesi iki konuyu ortaya çıkardı. 1. Hammadde kaynakları nasıl bulunacak, ham madde kaynaklarının metropol ülkelere akışı nasıl sağlanacak? 2. Üretilen mamul mallar için yeni pazarlar nasıl sağlanacak, nasıl arttırılacak? Bu ihtiyaçlar kapitalist ülkeleri Avrupa'nın dışına doğru yayılmaya zorluyordu. Afrika'nın yağmalanması böyle başladı.

Sömürü ilişkileri başladığı zaman gündeme gelen önemli bir konu da, emperyalist ülkelerin Afrika'ya gönderdiği teknisyen seviyesindeki çeşitli adamların, yöneticilerin, misyonerlerin, din adamlarının vs. güvenliği sorunuydu. Bunun için de ayrıca örgütlenmek gerekiyordu.

Avrupa emperyalizmi - Afrika ilişkileri denildiği zaman köle emeğinden söz etmekte yarar vardır. Zenciler nasıl köleleştirildiler? Afrika'nın zencileri nasıl köleleştirildiler? Afrika'nın zencileri Amerika'nın çeşitli yerlerindeki tarım üretimde nasıl rol aldılar. İspanyolların ve Portekizlilerin saldırıları ve yağmaları sonunda büyük bir insan kırımı meydana geldiğini, üretimde düşüşler olduğunu vurgulamıştık. Afrika'nın zencilerinin üretimde kullanılması da işte bu ihtiyaçtan ortaya çıktı. İç dinamikler ve dış etkenler so-

runu burada yine önemli bir konu olarak karşımıza çıkıyor. Zencilerin köleleştirilmesi süreci bu konuyu açıklıyor.

Bu yıllarda Afrika toplumları genel olarak avcı, toplayıcı toplumlar. Okları ve yayları var. Kıyılarda ve nehir kenarlarında balıkçılık yapıyorlar. Tarımla uğraşan, eken-biçen toplumlar da var. Avrupa'nın insan avcıları ateşli silahlarla geliyorlar. Toplumun en dinamik unsurlarını, 10 yaş çağlarını, 20 yaş çağlarını yaşayan gençleri, genç insanları toplumun bağrından söküyorlar. Bu genç insanları toplumun bağrından söküyor alabilmek için hayvan avlar gibi insan avlıyorlar. İnsan avına çıkıyorlar. İnsanları canlı canlı yakalamak için her türlü yöntemi kullanıyorlar. Yakaladıkları insanları birtakım merkezlerde topluyorlar. Sonra bunları gemilere bindirip Amerika'ya gönderiyorlar. Orada, şeker kamışı, pamuk, fıstık, narenciye üretiminde, maden ocaklarında, inşaatlarda, silah üretiminde, sanayide en yoğun bir biçimde kullanıyorlar. Afrika'da bu biçimde Amerika'ya gönderilen genç nüfusun sayısı milyonlarla ifade edilmektedir.

Afrika toplumlarının bağrından her türlü insanlık dışı teknoloji kullanılarak koparılan bu nüfusun yarıya yakın bir kısmı yakalanma sırasında öldürülmüştür. Büyük bir kısmı yolda, işkenceler, bakımsızlık, hastalık, açlık ve susuzluktan ölmüştür. Bu insan kırımında, birdenbire aile ve kabile ilişkilerinden koparılmak da önemli bir rol oynamıştır. Geleneksel toplumun bu üyeleri Amerika yollarında, ilk defa, beyaz adamlarla, beyaz adamın işkencesiyle karşı karşıya kalmışlardır. Amerika'ya varabilenler ise, varır varmaz köleleştirilme sürecine sokulmuştur. 17 ve 18. yüzyıllarda, 19. yüzyıl başlarında Afrikalı zencilerin Amerika'ya taşınmaları olayını bütün açıklığıyla görüyoruz. Bu süreç genel olarak köle ticareti olarak bilinmektedir. Afrika toplumlarına dışarıdan gelen bu emperyalist ve sömürgeci müdahale onların iç dinamiklerini parçalamıştır. Topluluklar dışarıdan gelen ve beyaz insanlar tarafından gerçekleştirilen bu saldırılara karşı koymaya, direnmeye çalışmışlardır. bu saldırıları püskürtme çabasına girişmişlerdir. Fakat bu süreç onların iç dinamiklerini gittikçe zayıflatmıştır. Giderek Afrika toplumları da kendi tarihlerini, kendi öz kültürlerini yaşayamaz hale gelmişlerdir. Öte yandan topluluk üyeleri dışarıdan gelen bu müdahalelerle başetmek için üretimle yeteri kadar ilgilenmemişlerdir. İlgilenememişlerdir. Bu topluluklar güçlerinin önemli bir kısmını da güvenliklerini sağlamak için ayırmak gereğini duymuşlardır. Çünkü dışarıdan gelen bu saldırılar yeni bir güvenlik sorunu ortaya çıkarmıştır. Kabilelerin birbirleriyle mücadelelerini ise Afrika topluluklarının iç dinamiği olarak değerlendirmek gerekir.

Bunlar dışarıdan gelen emperyalist ve sömürgeci etkenlerin ne kadar belirleyici olduğunu göstermektedir. Nitekim, iç dinamikleri böylesine parçalanmış, kendi tarihini ve kültürünü yaşayamayan, ancak emperyalist ve sömürgeci güçler tarafından empoze edilen bir tarihi yaşayan Afrika, 1885'de bu güçler tarafından resmen bölünmüş ve paylaşılmıştır. 1885'de İngiltere, Fransa, Belçika, Almanya, İspanya, Portekiz, Hollanda gibi Avrupa'nın emperyalist ve sömürgeci devletleri Afrika'yı hukuken ve fiilen bölmüş ve paylaşmışlardır. Bu paylaşımında göz önünde tutulan en önemli kriter, "ilk işgal hakkı", "ilk ayak basma" hakkı gibi terimlerle ifade edilmektedir. Herhangi bir toprağa, hangi devletin seyyahları, antropologları, askeri güçleri ilk olarak ayak basmışsa, o topraklar o devletin egemenliği altına sokulmuştur. O bölgenin ekonomisi artık, metropol ülkenin ekonomisine bağlanmıştır. Bu sömürüyü siyasal bakımdan meşru gösterebilmek için de, orada, metropole bağlı, sınırları önceden saptanmış bir sömürge kurulmuştur.

Bu siyasal birime devlet demek çok zordur. Zira bu siyasal birimin üst düzey kadroları, yani genel vali ve çevresi metropolden tayin edilen bir Batıydı. Yönetim kadrolarını, askeri ve sicil bürokrasiyi oluşturan öteki kadrolar da, metropolde, yani Batı'da, Batı kültürüyle eğitilmiş, Batı'nın çıkarlarını ön planda tutan yerlilerden oluşuyordu. Emperyalist ve sömürgeci devletlerle işbirliği yapan, ülkenin sömürülmesine ve yağmalanmasına çanak tutan işbirlikçi bir sınıf kuşkusuz vardı. Zaten emperyalistler ve sömürgeciler herhangi bir bölgede kendilerine başkaldıranları hemen yok ediyorlardı. Başkaldırı potansiyeli taşıyanları hediyelerle, parayla, rüşvetle, benzer olanakları kullanarak kendi adamları haline getiriyorlardı. Muhalefeti dağıtıyorlardı. Eğer onları bu yollarla zararsız hale getirme, ikna etme olanağını bulamazlarsa, fizik varlıklarını ortadan kaldırıyorlardı. Kendilerine bağlı bir sınıf oluşturmaya özellikle çaba gösteriyorlardı. Ve bu işbirlikçi sınıfın maddi ve manevi yönlerden gelişmesi, güçlenmesi için her türlü önlem alıyorlardı. İşbirlikçi sınıfın etnik kimliğini inkar etmesi kuşkusuz söz konusu değildi. Onları İngilizleştirmek, Fransızlaştırmak için çaba harcanmıyordu. İspanyol kimliğini ve Portekiz kimliğini benimsemezseniz şu şu haklardan yararlanamazsınız, denmiyordu. Zaten bu fizik olarak da mümkün değildi. Çünkü yerliler siyah derililerdi. Dinsel inançları da değişti. Animist idiler. Derilerinin rengi ve dinsel inançları, onların asimile edilmesini olanaksız kılıyordu. İşbirlikçi sınıfın gerek ekonomik olarak güçlenmesi, gerekse mekanda yaygınlaşması için ise, her türlü olanak kullanılıyordu.

Topluma dışarıdan gelen etkilerin iç dinamiklerle karşılaşması sonucu yeni bir sentez oluşuyordu. Fakat dışarıdan dayatılan değerlerin ağırlığı yüzünden bu sentez hep emperyalistlerin sömürgecilerin çıkarlarını gözetiyordu. Öyleyse iç dinamikler ve dış etkenler ve bunların birbirleriyle ilişkileri söz konusu edildiği zaman Afrika örneği üzerinde de durmak gerekir.

c) Kürdistan Örneği

Bu konuda üçüncü örneğimiz Kürdistan'la ilgilidir. Bu Kürdistan'ın 1920'li yıllarda emperyalistlerle ve Ortadoğu'daki işbirlikçilerince bölünmesi ve paylaşılması ve Kürt ulusuna böl-yönet politikası uygulanmasıyla ilgili bir sorundur. Kürt Sorunu'nun temelinde böyle bir bölüşümün ve paylaşımın varolduğu açıktır. Kürt Sorunu'nda belirleyici ve tayin edici süreç Kürdistan'ın bölünmesi ve paylaşılması sürecidir. Günümüze kadar bir Kürdistan Sorunu gelmişse, bunun tarihsel temelleri, 1920'li yıllarda gerçekleştirilen bu olaylardır.

Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun tarihinde kuşkusuz, çok önemli başka dönüm noktaları da vardır. Örneğin, 7. yüzyılda, Kürtlerin İslamiyetle ve Arap ordularıyla karşılaşması çok önemli bir dönüm noktasıdır. İslamiyetle karşılaşmadan önce Kürtlerin ekonomik ve toplumsal düzenleri neydi? Kürtler o zamanlar ne ekip ne biçiyorlardı? Üretim güçleri ve üretim ilişkileri neydi, nasıldı? İslamiyetten önce Kürtler, ne tür ekonomik, toplumsal ve siyasal kurumlar oluşturmuşlardı? Hayvancılık ne durumdaydı? Nerede hayvancılık nerede tarım yapılıyordu? Yerleşik düzene geçmiş Kürtler var mıydı? Neredeydi? Kürtlerin İslamiyet'ten önceki dinsel inançları neydi? İbadet nasıl yapılıyordu? Kürtler hangi halklarla ilişki halindediler? Kimlerle barış içindeydiler, kimlerle savaşıyorlardı? Ermenilerle, Araplarla, Farslarla, Sasanilerle, Süryanilerle, Asuri-

lerle, Bizanslılarla, Ruslarla, Gürcülerle vs. ilişkileri var mıydı? Hristiyanlarla, Yahudilerle nasıl geçiniyorlardı?

Kürtlerin kendi aralarındaki ilişkiler neydi? Örneğin Hristiyanlığın yayılması sırasında Kürtler'in içinde bulunduğu siyasal, ekonomik ve toplumsal ilişkiler neydi? Kürtler'in Hristiyanlığa karşı tavırları nasıl oldu? Örneğin, neden Hristiyanlığı kabul etmediler? Müslümanlığı kabullenmeleri nasıl oldu? Arap-İslam ordularıyla yapılan, çok yoğun, uzun ve kanlı savaşlar sonucunda mı Müslümanlığı kabul ettiler? Yoksa bu süreç kolay mı gerçekleşti? Yani Müslümanlık Kürtlere zorla mı kabul ettirildi, yoksa Kürtler Müslümanlığa gönüllü mü benimsediler? Kürtler neden Hristiyanlığı benimsemediler de Müslümanlığı kabul ettiler?

Müslümanlık, Kürtlerin o zamana kadar ürettiği ekonomik, toplumsal ve siyasal kurumları nasıl etkiledi? İslamiyat Kürt toplumunun gelişim doğrultusunun belirlenmesinde nasıl bir rol oynadı? Kürtlerin Arap-İslam ordularıyla karşılaşması İkinci Halife Hz. Ömer zamanına rastlamaktadır. Bütün bunlardan dolayı bu tarih, Kürtler için kuşkusuz çok önemli bir dönüm noktasıdır.

Kürtler ve Kürdistan için çok önemli olan başka bir tarihsel dönüm noktası Oğuz Türklerinin, Ortaasya'dan, Horasan ve İran yoluyla, Kürdistan'a ve Anadolu'ya gelmiş olmalarıdır. Bu 11. yüzyıla rastlamaktadır. 1071 Malazgirt Meydan Savaşı bölgede Bizans egemenliğine son vermekte, Selçuklu Devleti güçlenmektedir. Oğuz Türklerinin Horasan'a, İran'a, Kürdistan'a ve Anadolu'ya geldiği yıllarda Kürtler nasıl bir toplumsal ve siyasal düzen içinde yaşıyorlardı? Ne ekip ne biçiyorlardı? Komşularıyla askeri, siyasi ve ekonomik ilişkileri ne durumdaydı? Din kurumu, öbür toplumsal kurumlar nasıl işliyordu? Müslüman olmayan Kürtler de var mıydı? Bunlar, Müslüman olan Kürtlerle, Araplarla, öteki halklarla ne tür ilişkiler sürdürüyorlardı? Bu soruların karşılıklarının aranması, ilişkilerin ortaya çıkarılması elbette önemlidir. Bunlar saptandıktan sonra da Oğuz Türkleri'nin İran'a, Kürdistan'a, Anadolu'ya, Irak'a, Suriye'ye gelişlerinin, bu bölgeleri istila etmelerinin, bu kurumlarda ve ilişkilerde ne gibi değişiklikler yaptığı incelemeye çalışılır. Oğuz Türkleriyle Kürtler nasıl karşılaştılar? Bu karşılaşma, işgal, istila kaç yıl sürdü? Müslüman Oğuz Türkleriyle Müslüman Kürtler birbirleriyle nasıl savaştılar? Ne zaman savaştılar? Ne zaman işbirliği yaptılar? Henüz Müslüman olmayan Türklerle Kürtlerin ilişkileri nasıl gelişti? Türkler ve Kürtler Hristiyan Bizans'a karşı nasıl mücadele geliştirdiler? Ve bütün bunlar toplumsal, siyasal ve ekonomik kurumlarda, Kürt toplumunun gelişimi doğrultusunda ne gibi değişiklikler yaptı?

Kürtler ve Kürdistan için önemli bir tarihsel dönüm noktası da 13. yüzyılda, İran'ın, Kürdistan'ın, Anadolu'nun, Irak'ın ve Suriye'nin Moğol istilasıyla karşılaşmış olmasıdır. Moğol istilasına kadar ekonomik ve toplumsal hayat nedir? Moğol istilasına karşı Kürtler'in tavır ve davranışı nasıl olmuştur? Bu istila sırasında Türk-Kürt-Moğol-Arap-Ermeni-Fars ilişkileri nasıl gelişmiştir. Kim, kimlerle, kime karşı ittifak yapmıştır? Moğolların geriye çekilmesinin sonuçları neler olmuştur? İşgalci ve istilacılara karşı gösterilen tavır ve davranışın ana boyutu nedir? İşgalcileri ve istilacıları püskürtmek mi, yoksa onlarla uzlaşma yolları arayarak varlığını sürdürme çabası mı? Gerek Moğol istilası gerek daha önceki istilalar sırasında kaybedilen insan sayısı nedir? İstila ve işgal savaşları üretimi nasıl etkilemiştir?

Ortadoğu'nun ortasında yaşayan Kürt toplumu kendi tarihini yaşayamamaktadır. Sık

sık dışarıdan gelen müdahalelerle karşılaşmaktadır. Bölge işgalcilerin ve istilacıların yolu üzerindedir. Makedonyalı İskender'in Doğu'ya ve Perslerin Batı'ya yaptığı seferler bu ülke üzerinde yapılmıştır. Bu bölge seferlerde önemli bir uğrak noktasıdır. (İsa'dan önceki dördüncü ve birinci yüzyıllar arası) Daha sonra, Romalıların, Bizanslıların, Sasanelerin bu ülkeyi egemenlikleri altına almak isteyen seferleri vardır.

Öte yandan çeşitli devletlerin birbirleriyle hesaplaşmaları yine bu ülke üzerinde olmaktadır. Sasanelerin Araplarla karşılaşmaları, Oğuz Türklerinin Bizanslılarla karşılaşmaları yine bu ülke üzerinde gerçekleşmiştir. Yavuz Sultan Selim'in 1514'de gerçekleştirdiği Çaldıran Seferinin esas amacı Kürdistan'dır. İran'la yapılan bu savaşın esas amacı Kürdistan üzerinde denetim kurabilmektir. 1514'de Kürt Beyleriyle Osmanlı yönetimi arasında yapılan anlaşmalar Kürdistan'ın ve Kürtlerin tarihinde önemli bir dönemin açılmasına neden olmuştur.

Tarihte Osmanlı İmparatorluğu'nun İran İmparatorluğu'yla yaptığı bütün savaşlar, bütün hesaplaşmalar hep, Kürdistan ülkesi üzerinde cereyan etmiştir. Nitekim Osmanlı-İran hesaplaşması, 17. yüzyılın ilk yarısında, Kürdistan'ın bölünmesi ve paylaşılmasıyla sonuçlanmıştır. Bölünmeden önceki Kürt toplumunun ekonomik, toplumsal, siyasal ve askeri kurumlarının incelenmesi önemli olmaktadır. Bölünme ve paylaşılma kurumlarda ne gibi değişiklikler yaratmıştır? Gerek İran, gerek Osmanlı, Kürtlerin hangi zaaflarından yararlanarak onlara karşı böl-yönet politikası uygulayabilmektedir? Bölünme ve paylaşmadan sonra Osmanlı tarafında ve İran tarafında kalan Kürtler'in ilişkileri nasıl gelişmiştir?

19. yüzyılın ilk yarısında İran İmparatorluğu ve Rus İmparatorluğu arasında yapılan savaşlar sonunda, İran tarafındaki Kürdistan'ın kuzey kesimlerinin Rus İmparatorluğu'nun egemenliğine geçmesi, yani Kürdistan'ın tekrar bölünmesi yine önemlidir. 19. yüzyıl boyunca Osmanlı-Kürt ilişkilerinin, Kürt-İran ilişkilerinin nasıl geliştiği, Ubeydullah Nehri'nin 1881 yılındaki düzenli hareketi yine dikkatle incelenmesi gereken olaylardır. Çünkü bunlar Kürt tarihinin önemli olaylarıdır.

20. Yüzyılın İlk Çeyreğinde Kürdistan Üzerinde Emperyalist Bölüşüm Mücadelesi

Yukarıda ifade edilmeye çalışılan bütün bu olaylar da çok önemli tarihsel dönüm noktaları olmasına rağmen, bugünü belirleyen esas etken, 1920'li yıllarda düşünülen ve uygulanan böl-yönet politikasıdır. Bugün, eğer Kürt Sorunu diye bir sorun varsa, böyle bir sorun günümüze kadar gelmişse, bunu belirleyen esas etkenin 1920'li yıllarda olup bitenler olduğunu düşünüyorum. Daha açık bir ifadeyle bu dönemin 1915-1925 arasında olduğu söylenebilir. Daha doğrusu, 17. yüzyılda uygulanan böl-yönet politikası, 19. yüzyılda sürdürülmüş, 1920'li yıllarda ise derinleştirilmiş ve yaygınlaştırılmıştır. 19. yüzyılda Kürdistan üzerinde büyük bir mücadele vardır. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde bu mücadelede emperyalistler açısından belirli bir sonuca ulaşılmıştır.

Böl-yönet politikası elbette emperyalizmin politikasıdır, sömürgeciliğin politi-

kasıdır. Fakat bölünen ve paylaşılan kimdir? Böl-yönet politikasını kim düşünmüştür? Kimlerle işbirliği yapmıştır? Bu politika ne zaman düşünülmüş ve nasıl uygulamaya konulmuştur? Kürt ulusu hangi zaafı taşımaktadır ki böyle bir politikanın hedefi olunmuştu? Böyle bir uygulamaya karşı, neden, bu uygulamayı boşa çıkaracak şekilde direnememiştir? Direnişin başarıya ulaşamamasının nedenleri nelerdir? Böl-yönet ve yoket uygulamalarının ne gibi sonuçları olmuştur?

Böl-Yönet Politikasının Anlamı

Böl-yönet politikasının hedefi olmak, bir ulusun tarihinde karşılaşılabileceği en büyük felaketlerden biridir. Çünkü, böl-yönet politikası ulusun beynini dağıtmaktadır. İskeletini parçalamaktadır. Böylesine güçlü darbe yiyen bir ulus bir daha kendini toparlayamamaktadır. Örneğin, İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan itibaren bütün sömürgeler yavaş yavaş bağımsızlığına kavuşurken Kürdistan'da hiçbir statü değişikliği olmamıştır. 1946 yılında kurulan Mahabad Kürt Cumhuriyeti, yine aynı yıl içinde yıkılmıştır. Kuruluşunda da yıkılışında da Sovyetler Birliği önemli bir etkidir.

Böl-yönet politikasının en büyük sakıncası, kuşkusuz, her zaman kendini üretiyor olmasıdır. Bunun trajik örneklerini günümüzde de her zaman yaşıyoruz. Örneğin, Mesud Barzani önderliğindeki Kürdistan Demokrat Partisi'nin ve Celal Talabani önderliğindeki Kürdistan Yurtsever Birliği'nin, İran tarafından şu veya bu ölçüde, şu veya bu nedenlerle desteklendiğini biliyoruz. İran-İrak Savaşı süresince. Fakat aynı İran yönetimi, Abdurrahman Gassemlu önderliğindeki İran Kürdistan Demokrat Partisi'ne karşı çok büyük bir düşmanlık içindedir, saldırı yürütmektedir. Bu koşullar altında bu Kürt önderlerinin bir araya gelip Kürdistan için müşterek politikalar oluşturmaları söz konusu olabilir mi? Bu nesnel olarak mümkün değildir. İşte bu, günümüzde, böl-yönet politikasının derinleştirerek sürdürmekten başka bir şey değildir. Böl-yönet politikası kendi kendini tekrar tekrar üretmektedir. Yine aynı dönemde, İran Kürdistan Demokrat Partisi'nin de Irak tarafından desteklendiğini unutmamak gerekir.

Bu konuyla ilgili olarak günümüzde yaşadığımız ikinci örnek PKK'nın eylemleri nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Güney Kürdistan'daki Kürt örgütlerinin önderleri zaman zaman şöyle söylemektedirler: Bizim Türkiye ile hiçbir ihtilafımız yoktur. Biz Türkiye'yle dostluk politikası güdüyoruz. PKK Türkiye'nin düşmanıdır. Türkiye'nin düşmanına bizim topraklarımızda yer yoktur. PKK'lıları her gördüğümüz yerde vuracağız. Yakalayıp sınırda Türk yetkililerine teslim edeceğiz... Güney Kürdistan'daki Kürt örgütlerinin, özellikle Demokrat Partisi'nin bunları söyleyip söylemediklerinin, söylediklerini uygulayıp uygulamadıklarının araştırılması kuşkusuz önemli bir konudur. Fakat Türk gazetelerinde bunların yayınlanabiliyor olması bile çok önemli bir olaydır. Halbuki Güney Kürdistan'daki Kürt örgütlerinin PKK ile hiçbir ciddi ihtilafı olmaması gerekir. Güney Kürdistan'daki Kürt örgütlerinin, özellikle Kürdistan Demokrat Partisi'nin Türkiye'yle çelişkileri ise açıktır. "Eşkiya kovalıyorum" bahanesiyle Güney Kürdistan'a hava ve kara harekatı düzenlemesi bu çelişkinin en somut örneklerinden biridir. Bunlar böl-yönet politikasını günümüzde üretmekten, uygulamaları derinleştirmekten başka bir şey değildir.

Böl-yönet politikaları her zaman, her yerde yeniden uygulanabilir. Her zaman gündeme getirilebilir. Mevcut uygulamalar derinleştirilebilir. Örneğin, farklı Kürt örgütlerine mensup kişiler olarak Suriye'ye geçmek durumunda kalıyorsunuz. Suriye, bazı örgütlere mensup olanları kabul ediyor, bazılarını kabul etmiyor. Onların Türkiye'ye teslim edilmesine göz yumuyor.

Irak'da "Caş" denen gruplara çok geniş maddi olanaklar sağlanması, Türkiye'de "köy koruculuğu" uygulamaları yine böl-yönet politikasının derinleştirilerek ve yaygınlaştırılarak sürdürülmesinden başka bir şey değildir. Hakkari, Siirt ve Van'daki bazı köy korucularının 1960'lı ve 1970'li yılların Kürdistan Demokrat Partisi üyeleri olduğu da düşünülürse, böl-yönet politikasının ne kadar yoğun ve yıkıcı bir şekilde kullanıldığı ortaya çıkar.

Bu süreçte devlet terörü yanında para olanakları da en etkin bir biçimde kullanılmaktadır. Ulusal duyguları zayıf kişiler ve aileler para karşılığında ulusal kurtuluş hareketine düşman cephelede yer alabilmektedirler. Sömürge yönetimleri zayıf kişilikleri kendi politikaları doğrultusunda aktif bir şekilde kullanabilmektedirler.

Böl-yönet politikası daha küçük boyutlarda da sık sık uygulanmaktadır. Ailelerin ve aşiretlerin birbirlerine düşürülmesi bu politikanın bir gereğidir. Kan davası adı altında cereyan eden olaylar bu politikanın farklı bir boyutta cereyanı olarak değerlendirilebilir. Bütün bunlar dış etkenlerin ekonomik ve toplumsal gelişmeleri belirleyici ve tayin edici bir güç olduğunu ortaya koymaktadır. Kendi tarihini yaşayamayan, ancak emperyalistlerin ve sömürgecilerin kendilerine dayattığı tarihi yaşayabilen toplumlarda iç dinamikler tayin edici ve belirleyici bir güç olmaktan uzaktır. Zaten iç dinamikler yeterince güçlü olsaydı, dışarıdan gelen saldırıları püskürtürdü. Bu etkenlerin etkilerini azaltırdı, onları işlemez hale getirirdi. Dış etkenlerle baş etmenin ve onları hükümsüz kılmanın ve kendi tarihini yaşamanın yollarını bulurdu.

Avrupa'da feodalizmin yıkılması, kapitalizmin gelişmesi, kapitalizmin emperyalist bir aşamaya ulaşması ise, kuşkusuz iç dinamiklerle ilgilidir. Bu süreçte belirleyici ve tayin edici olan iç dinamiklerdir. Fakat Avrupa'da kapitalizmin gelişmesi, emperyalist bir aşamaya ulaşınca ve dünyanın dört bir tarafına yayılması söz konusu olunca, artık, Avrupa için, iç dinamikleri olan unsurlar geri kalmış sömürge toplumlar için dıştan gelen etkenler olarak belirlenmektedir.

Toplumun iç dinamikleri ve dış etkenlerle ilgili olarak bu konunun dikkatli bir şekilde irdelenmesi gerekiyor. Kürdistan'ın tarihinde bölünmelerin ve paylaşımaların temel bir boyut olarak ortaya çıktığını açık bir şekilde görüyoruz. Bugün ise, bu sürecin çok daha yıpratıcı ve yok edici sonuçları ortaya çıkmaktadır. Yerleşim birimlerinin, köylerin, kasabaların ve şehirlerin yakılıp yıkılmasından, Kürt insanların, kitleler halinde yurtlarından koparılıp zorla, çöl bölgelerine sürgün edilmesinden, etraflı dikenli tellerle çevrilmiş toplama kamplarına kapatılmasından, sık sık ve yaygın bir şekilde kimyasal silahlar kullanılmasından, soykırım yapılmasından söz etmek istiyorum.

Bugün Kürt ulusu çok büyük tehlikelerle karşı karşıyadır. Bu tehlikenin başlıca kaynağı kimyasal silahlardır. Kürtler'e karşı bu silahları sık sık ve yaygın bir şekilde kullanılması Kürtler'i soykırım tehlikesiyle, yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmıştır. Kimyasal silahlara sahip olmak maddi olanak sorunudur. Kürdistan'ı ortak

sömürge olarak kullanan devletler bu olanaklara her zaman sahip olmuşlardır. Kimyasal silahlar için gerekli hammaddeyi, uluslararası pazarlardan her zaman temin edebilirler. Yine uluslararası şirketlerle işbirliği yaparak kimyasal silahlar üreten fabrikalar kurabilirler. Örneğin, Irak'ın Kürdistan petrolünden sağladığı gelirin çok küçük bir kısmını bu işe yarması bunun için yeterli olabilmektedir. Geriye sadece bu silahların kullanılmasını kalıyor. Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletlerde bu silahları yaygın ve etkili bir şekilde kullanmak anlayışı her zaman vardır. İnsan haklarının önemli bir kavramı olduğunu bilmelerine rağmen uluslararası ilişkileri belirleyen temel etkenin ticaret olduğunu anlamışlardır. Bu ülkelerde etkin bir kamuoyu, özgür ve etkili bir basın, hükümet ve devlet politikalarını etkileyecek baskı grupları olmadığı için, uluslararası insan hakları kurumlarından gelecek baskılara da kulak asmamaktadırlar.

Bir etnik gruba karşı, bir ulusa karşı kimyasal silahlar kullanmanın, soykırım gerçekleştirmenin insanlık dışı bir uygulama olduğu, ırkçı, faşist ve sömürgeci bir uygulama olduğu açıktır. Fakat Kürdistan'ı denetlemenin, Kürdistan'daki sömürgeci çıkarları korumanın tek yolu olarak bu kalmışsa, bu yol da sözü edilen devletler tarafından elbette kullanılacaktır.

Klasik savaş yöntemleriyle Kürdistan'daki ulusal kurtuluş mücadelesini durdurmanın artık, hiçbir olanağı yoktur. Kimyasal silahlar, işte böyle bir süreçte devreye giriyor ve Kürt halk kitlelerini çok büyük tehlikelerle karşı karşıya bırakıyor. Çünkü geniş halk kitlelerinin, sivil halkın böyle bir silaha karşı korunması çok zordur. Kimyasal silahlar sadece insanları değil, coğrafyayı da harap etmektedir. Arazinin doğal dengesini bozmaktadır. Bitki örtüsünü, hayvanları yok etmektedir. Kimyasal silahlar kullanılan araziler tarım dışı kalmaktadır.

Kimyasal silahlar olgusu, dış etkenlerin çok önemli olduğunu bir kere daha göstermektedir. Kaldı ki kimyasal silahlar başka bir olguyla yakından ilgilidir. Bu Kürt insanının yerinden yurdundan, yoğun bir şekilde, devlet terörü kullanılarak sökülüp atılması, sürgün edilmesidir. Kürtler'in tarihinde sürgünler her devirde görülen bir olaydır. Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletler sürgünü sık sık yaygın bir şekilde kullanmışlardır. Sürgün yoluyla Kürdistan'ın nüfus yapısının değiştirilmesi de amaçlanmaktadır.

Sürgünün çeşitli yolları vardır. İç sürgün, ülke dışına sürgün, gizli sürgün vs. Yoğun ve yaygın bir devlet terörü uygulayarak vatandaşı taciz etmek, onu hayatından bıktırmak, yerini yurdunu terketmesini sağlamak gizli sürgün olarak değerlendirilebilir.

Kürt halkı bugün gerek kimyasal silahlar, gerek yoğun ve yaygın bir devlet terörü eşliğinde sürdürülen sürgünler yüzünden çok büyük tehlikelerle karşı karşıyadır. Şimdiye kadar uyguladıkları yöntemlerle Kürtler'i asimile edemeyen ırkçı ve sömürgeci devletler, onları fizik olarak yok etmenin, ortadan kaldırmanın yollarını aramaktadırlar. Dış etkenlerin, yani dış müdahalelerin bütün bu parçalayıcı, bölücü ve yokedici baskıları karşısında iç dinamikleri güçlendirici en büyük etken ise, Kürt insanının, kendi kimliği konusunda ve Kürdistan kimliği konusunda sorgulamasını sürdürmesidir. Aslında katliamları, soykırımları getiren de bu sorgulamadır. Çünkü sömürgeci güçler, kendisine dayatılan kadere razı olmuş bir halk isterler. Dirençsiz, pısırik, hak aramayan, her türlü emre anında itaat eden bir halk isterler. Çünkü böylesi bir halkı yönetmek çok kolaydır.

Bu aslında bir trajedir. Burada trajedi, emperyalist ve sömürgeci güçlerce dayatılan bir kadere karşı savaşıma sürecinde ortaya çıkmaktadır. Emperyalist ve sömürgeci güçler, kimyasal ve biyolojik silahlar da dahil en modern, en öldürücü silahlarla silahlanmışlardır. Kürtler'i boğmak, yoketmek için kendi aralarında işbirliği yapmaktadırlar. Kürtler ise, Ortadoğu'nun ortasında, bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış, her türlü ulusal ve demokratik hakları gaspedilmiş, sömürge bir ulustur. Sömürge bile olamayan bir ulustur. Etrafı tamamen düşmanlarla çevrilmiş bir cehennemde varlık mücadelesi vermeye çalışan bir ulustur.

Bu kısa açıklamadan şöyle bir sonuç çıkarmak da mümkündür. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı prensibi, sadece, Bolşevik liderler söylediği için, Lenin, Stalin yazdığı için veya, Amerikan Cumhurbaşkanı Wilson'un 14 maddesinde ifade edildiği için doğru bir prensip değildir. Hayatın nesnel olarak değerlendirilmesi de bu prensibin varlığını ve uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Ulusal bilince sahip olan Kürtler, Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletler tarafından, kimyasal ve biyolojik silahlar da kullanılarak etkin ve yaygın bir soykırımla yok edilmeye çalışılmaktadır. Öyleyse, burada, Kürtler'in kaderlerini kendilerinin tayin etmesi nesnel bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Kürtler'e, ille de Saddam Hüseyin'le birlikte yaşayacaksınız demek, bu dayatmayı ileri sürmek, prensibi özünden zedelemektedir. Çünkü, Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletler, Kürtler'e, zulümden, katliamdan, soykırımdan başka bir şey veremezler... Kürtler'in ulusal bilinci günden güne artarak sürdüğüne göre, bu prensibin hayata geçirilmesi daha büyük bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Bürokratların - Memurların Durumu

Kimlik kaybını toplumun başka kesimlerinde de görmek mümkündür. Toprak sahipleri, şeyhler, aşiret reisleri, ticaret ve sanayiyle uğraşanlar, hizmet sektöründe çalışanlar yanında, devlet bürokrasisinde görev alan bürokratlarda da bu süreci yakından izlemek mümkündür. Hem büyük bürokratlarda hem de memurlarda.

Bugüne kadar 4 önemli polis sorgusundan geçtim. Beni yakalayan ve sorgulayan polislerin büyük bir kısmı Kürt kökenli idi. İşkence yapanlar da öyle. Bunların "Ben Kürdüm" demesi gerekmiyor. Suratlarına bakınca Kürt kökenli oldukları zaten anlaşılıyor. Konuşmalarıyla, tavır ve davranışlarıyla bu belli oluyor. Bunlar resmi ideolojiyi tam manasıyla benimsemişlerdi. Türkçülük propagandası yapıyorlardı.

1981 yılı Haziran ayında, Ankara Emniyet Müdürlüğünde bu polislerden birisi öfkeli bir şekilde ve hışımla:

- Ulan sağ, sol yok, Atatürk var! diye yazsana... Bu memlekette yaşayan herkesin Türk olduğunu yazsana..." diye kükredi. Bu arada, öteki polislerle beraber, küfürlerini, hakaretlerini, işkencelerini de sürdürüyordu. Bir ara yine büyük bir öfke ve hışımla şöyle dedi:

- Ben 27 yaşındayım. Kürdüm. Ben bu işlere karışmıyorum. Sen Çorum'lusun. Kürtlerle uğraşmak senin neyine gerek. Herkesin Türk olduğunu yazsana! Onun bu

ölkesi ve hışmı üzerine,

- Kürt olduğunu kendin söylüyorsun. Herkesin Türk olduğunu söylemek inandırıcı olamaz, demiştim. İşkenceci polis büyük bir öfkeye kapılmış, küplere binmişti.

- Beni niye istismar ediyorsun ulan! Benim söylediklerimden o mu anlaşılır? Ben böyle bir şey söyledim mi diye söylenip duruyordu.

Cezaevi yaşantımda gardiyanların büyük bir kısmının Kürt kökenli olduklarını gördüm. İşkence yapan, işkencede aktif görev alan, gardiyanların çok büyük bir kesimi Kürt asıllıydı. Burada trajik bir öge de kuşkusuz var. Siz Kürtler'in insanca yaşamasını, öteki uluslarla eşit haklara sahip olmasını istiyorsunuz. Sözü edilen bu "Kürtler" de bu düşünceniz ve çabanızdan dolayı sizi suçluyor. Size işkence yapıyor. Baskıda, zulümde, işkencede en ön saflarda yer alıyor.

Cezaevlerindeki gardiyan kadrolarının daha çok Kürtlerle doldurulmasının birçok nedenleri sıralanabilir. Bir kere çok yaygın olan işsizliğe bir ölçüde de olsa çözüm buluyor. İkinci neden daha önemli. Sömürge koşullarında yetişen kişiler genel olarak pısrık ve saldırgan oluyorlar. Bunlar kişiliklerini isbat edebilecekleri bir ortamda yetişemiyorlar. Kişiliklerini, ancak egemen ulusun kimliğini benimseyerek ve etraflarına saldırmak, kendilerini sömürge insanının, sömürge yöneticilerinin yerine koyarak isbatlayabiliyorlar. Genel olarak cezaevleri, özel olarak da Özel Tip Cezaevleri bu konuda önemli bir alan oluyor. Bu gardiyanlar genel olarak toplumun en alt sınıflarından geliyorlar. Cezaevlerinden ezilmişliklerine, geri kalmışlıklarına bir neden buluyorlar: Mahkumlar, siyasal mahkumlar. Bu kuşkusuz ideolojik bir neden, devlet propagandasıyla oluşturulmuş bir neden. Böylece kin ve saldırganlık boşalacak bir nesne buluyor. Ve gardiyanlar, komünistlerle, dinsizlerle mücadele ederek kendilerini isbatlama olanağı buluyorlar.

Özel Tip Cezaevlerinde, genel olarak cezaevlerinde daha çok Kürt kökenli gardiyanların kullanılmasının temel nedenlerinin bunlar olduğu kanısındayım. Bu, Türkiye'nin Batı taraflarındaki devrimcilerle Kürt Sorunu arasında bir çelişki de yaratmış oluyor. İşkence, cezaevleri, zulüm deyince, devrimciler, hep, bu "Kürtleri" hatırlıyor. Her türlü kötü ve çağdışı işin Kürtler'e yaptırılmasının doğal sonucu bu oluyor. Batılı devrimciler bunun neden böyle olduğunu kuşkusuz biliyorlar. Fakat devletin bu süreçten bir medet umduğu da açık.

Polisteki sorgulama sürecini daha etraflı bir şekilde düşündüğümüz zaman, ihbarcı öğretim üyelerinin başında, yine "Kürt" asıllı olanlar görüyoruz. Bunlar besbelli ki resmi ideolojiyi tam anlamıyla benimsemiş profesörler. Türk olduklarını, herkesin de Türk olması gerektiğini söylüyorlar. Kürtlerden söz edenlerin suç işlemiş olacaklarını belirtiyorlar. Resmi ideolojinin bu boyutunu kesinlikle benimseyen bu profesörlerin sağ'da veya sol'da yer almaları hiç önemli değildir. Bu tür profesörler Milliyetçi Hareket Partisi çevresinde de yer alabilir, devrimciyim, Marksistim de diyebilir. Sağda veya solda hiçbir siyasal akım içinde yer almayabilir de. Valiler, kaymakamlar, savcılar, yargıçlar yine böyle bir süreçtedir. 1960'lı yılların sonlarında yaptığım inceleme gezilerim sırasında, pek çok bu tür bürokratlara rastlamışım. Bunlar resmi ideolojiyi hararetle bir şekilde savunuyorlardı. Düşüncede de eylemde de.

Burada, şu konunun incelenmesi elbette önemli. Kürtler kamu görevlerinde nasıl yer

alıyorlar? Deniyor ki, Türkiye'de herkes eşittir. Kimseye dilinden ve dininden dolayı farklı muamele yapılmıyor. Herkes her mesleğe girebilir. Vali, kaymakam, savcı, yargıç, öğretmen, asker, milletvekili... Türkler de Kürt denilen insanlar da. Bu konuda bir ayırım yapılamaz. Her isteyen her şey olur. Doktor da olur, avukat da olur.

Yüzeysel olarak bakıldığında bunlar doğru. Fakat eşitlikten yararlanmanın, Türklerle eşit olmanın önemli bir koşulu da var: Bu çok açık. Kürt kimliğini inkar etmek. Türk kimliğini benimsemek. Kürt kimliğini inkar ettiğiniz, Türküm, mutluyum diye bağırдың, Türkleşmek istemeyenlerle çeşitli biçimlerde mücadele ettiğiniz sürece her şey olabilirsiniz. Ama Kürt olarak hiçbir şey olamazsınız. Türkiye'de Kürt olarak, Kürt kimliğini koruyarak olunabilecek tek şey vardır: Mahkum olmak. "Eşitlik" ilkesi, kuşkusuz demokrasinin en önemli ilkesidir. Fakat, "eşitlik" in böyle bir koşula bağlanması, bu ilkeyi tamamen çürütmekte, ortadan kaldırmaktadır. Anti-demokratiktir, ırkçı bir uygulamadır. Türkiye'de eşitlik ilkesiyle ilgili bu uygulama, bu çifte standart sorgulanmamıştır. Bu, demokrasi ve insan hakları adına büyük bir eksiklik.

Bulgaristan'ın oradaki Türklerin kimliğini inkar ettikten, Türklerin isimlerini değiştirmesinden ve Bulgarlaştırma sürecini hızlandırmasından sonra iki standartlı bu anlayış daha açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Zira, Bulgaristan'da da, kimliklerini inkar eden, isimlerini değiştiren, Bulgarlaşan Türklerle Bulgaristan Devleti her türlü kolaylığı gösteriyor. Onlara çeşitli maddi ve manevi olanaklar sağlıyor. Bunlar her türlü devlet görevinde çalışabiliyorlar. Bunlar Bulgarların sahip olduğu her türlü hakka ve hukuka sahip olabiliyorlar. Halbuki isimlerini değiştirmeyenlere zulüm yapılıyor, onlara devlet görevleri verilmiyor. Türk devlet ve hükümet yöneticileri, Türk basını, Türk üniversitesi, yazarlar, işçi kurumları, hukuk kurumları vs. ise Bulgaristan'ın Türklerle karşı sürdürdüğü bu politikanın ırkçı, faşist, emperyalist ve sömürgeci bir politika olduğunu vurguluyorlar. Bulgaristan'da, Türkler'in Bulgarlarla eşit olmasının Türk kimliklerini inkar koşuluna bağlanmasını çağdışı bir davranış olarak belirtiyorlar. Türk Devleti'nin, Kürtler'e dayattığı aynı süreci ise, devrimci, ilerici, demokratik buluyorlar. Bu bakımlardan, Bulgaristan Türkleri olayının Türk düşüncesindeki ve uygulamasındaki iki standardı, açık bir şekilde gösterdiğini ifade ediyoruz.

Bütün bunlara rağmen bazı meslekleri Kürtlere kapalı tutmak için büyük bir dikkat gösterilmektedir. Örneğin Harp Okullarına alınan Kürtler'in sayısı son derece azdır. Genel olarak Kürt nüfusa oranlandığında, Harp okullarına alınan Kürtler'in sayısının çok az olduğu görülmektedir. Ve bu sayı yıldan yıla daha da azalmaktadır. Kürt ulusal hareketinin günden güne daha da güçleniyor olması bu sayıyı daha da düşürecektir.

Devlet Planlama Teşkilatı, İller Bankası gibi kurumlarda, karar mevkilerinde ve yatırımçı dairelerde Kürt kökenli bürokratlara çok az rastlanmaktadır.

Kısaca şunu söyleyebiliriz: Kürt egemen sınıflarının ajanlaşması yanında, devlet bürokrasisinde yer alan Kürtler de aynı kategoride yer almaktadır. Fakat bunların çok büyük bir kısmı Kürdistan bölgesinde görev yapmadıkları için fonksiyonları, toprak ağaları, şeyhler, aşiret reisleri, ticaret ve sanayiyle uğraşanlar kadar açık değildir.

Yine de bazı kategoriler üzerinde biraz daha ayrıntılı bir şekilde durmakta yarar vardır. Örneğin yazarlar, ses sanatçıları, folklor yapanlar vs. Bir Türk yazarı, her zaman, her fırsatta Türk olduğunu vurguluyor. Fakat bir Kürt yazarı bu vurgulamayı yapamıyor.

Kürt olduğunu söylediği zaman, kendisinin küçük görüleceğini, "milliyetçilik"le, "ırkçılık"la ve "şövenlik"le suçlanacağını düşünüyor. Bir Türk yazarının Türklüğünü ifade etmesi nötr bir olay olarak değerlendirilirken, doğal bir süreç olarak ele alınırken bir Kürdün bunun ifade edememesinde, çekingenlik duymasında bir çelişki yok mu? Öte yandan kendi öz benliğine karşı böyle çekingen davranan Kürtler'in Türkçe yazması, Türk yazınına su taşması da ayrı bir hüznün değil mi?

Doktorlar, avukatlar, muhasebeciler, mühendisler... gibi kategoriler için de aynı şeyler söylenemez mi? Ses sanatçıları için neler söylemek gerekir? Son yıllar, bu kategoriler arasında da ulusal bilincin hızla geliştiğini gösteriyor. Ama güçlü bir akım olduğu, ana akım olduğu yine de söylenemez.

Milletvekillerinin Durumu

Bu çerçeve içinde, milletvekillerinin durumunu Anayasa açısından ele alıp incelemenin ayrı bir önemi vardır.

1982 Anayasasının Başlangıç bölümünde şu ibareler yer almaktadır:

"Ebedi Türk vatan ve milletinin bütünlüğüne ve kutsal Türk Devletinin varlığına karşı, Cumhuriyet devrinde benzeri görülmemiş bölücü ve yıkıcı kanlı bir iç savaşın gerçekleşme noktasına yaklaştığı sırada,

Türk milletinin ayrılmaz parçası olan Türk Silahlı Kuvvetlerinin, milletin çağrısıyla gerçekleştirdiği 12 Eylül 1980 hareketi sonucunda, Türk Milletinin meşru temsilcileri olan Danışma Meclisince hazırlanıp, Milli Güvenlik Konseyince son şekli verilerek Türk Milleti tarafından kabul ve tasvip ve doğrudan doğruya O'nun eliyle vazolunun bu Anayasa:

- Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu, ölümsüz önder ve eşsiz kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı ve O'nun inkılap ve ilkeleri doğrultusunda;

- Dünya milletler ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak; Türkiye Cumhuriyetinin ilelebet varlığı, refahı, maddi ve manevi mutluluğu ile çağdaş medeniyet düzenine ulaşma azmi yönünde;

- Millet iradesinin mutlak üstünlüğü, egemenliğinin kayıtsız ve şartsız Türk milletine ait olduğu ve bunu millet adına kullanmağa yetkili kılınan hiçbir kişi ve kuruluşun, bu Anayasada gösterilen hürriyetçi demokrasi ve bunun icaplarıyla belirlenmiş hukuk düzeni dışına çıkamayacağı;

- Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli devlet yetkilerinin kullanılmasında ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün Anayasa ve kanunlarda bulunduğu;

- Hiçbir düşünce ve mülahazanın Türk milli menfaatlarının, Türk varlığının Devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esasının, Türklüğün tarihi ve

manevi değerlerinin, Atatürk milliyetçiliği, ilke ve inkılapları ve medeniyetçiliğinin karşısında korunma göremeyeceği ve laiklik ilkesinin gereği kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı;

- Her Türk vatandaşının bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşitlik ve sosyal adalet gereklerince yararlanarak milli kültür, medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme ve maddi ve manevi varlığını bu yönde geliştirme hak ve yetkisine doğuştan sahip olduğu;

- Topluca Türk vatandaşlarının milli gurur ve iftiharlarda, milli sevinç ve kederlerde, milli varlığa karşı hak ve ödevlerde, nimet ve külfetlerde ve millet hayatının her türlü tecellisinde ortak olduğu, birbirlerinin hak ve hürriyetine kesin saygı, karşılıklı içten sevgi ve kardeşlik duygularıyla ve "Yurtta sulh, cihanda sulh" arzu ve inancı içinde, huzurlu bir hayat talebine hakları bulunduğu,

Fikir, inanç ve kararlarıyla anlaşılacak, sözüne ve ruhuna bu yönde saygı ve mutlak sadakatle yorumlanıp uygulanmak üzere,

Türk milleti tarafından, demokrasiye aşık Türk evletlerinin vatan ve millet sevgisine emanet ve tevdi olunur."

Görüldüğü gibi Anayasa'nın Başlangıç kısmında, "Ebedi Türk vatani ve milletin bütünlüğü", "kutsal Türk Devleti'nin varlığı", "egemenliğin kayıtsız şartsız Türk Milleti'ne ait olduğu", "Türk Milleti'nin menfaatları", "Türk varlığının devleti ve ülkesiyle bölünmezliği esası", "demokrasiye aşık Türk evlatlar"... gibi deyimler yer almaktadır. 1961 Anayasasında olduğu gibi 1982 Anayasasında da, Anayasa'nın Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham aldığı vurgulanmaktadır. Anayasa'nın sadece başlangıç bölümünde 14 yerde, Türk sözcüğü geçmektedir. Benzer ifade biçimleri, Anayasa'nın öteki maddelerinde de vardır.

Anayasa'nın, "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" bölümünde şöyle denilmektedir: (Md. 26/3-4

"Düşüncelerin açıklanmasında ve yayılmasında kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil kullanılamaz. Bu yasaya aykırı yazılı veya basılı kağıtlar, plaklar, ses ve görüntü bantları ile diğer anlatım araç ve gereçleri, usulüne göre verilmiş hakim kararı üzerine veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde kanunla yetkili kılınan merciin emriyle toplatılır. Toplatma kararını veren merci bu kararını 24 saat içinde yetkili hakime bildirir. Hakim bu uygulamayı üç gün içinde karara bağlar."

Açıkça görülmektedir. Anayasa'nın bu maddesi, Türkçe'den başka dillerle, yani Kürtçe'yle yayın yapılmasını yasaklamaktadır. Özel olarak Kürtçe'yle yayın yapılmasını yasaklamaktadır. Zira, İngilizce, Fransızca, Almanca, Arapça, Ermenice, Rumca, Farsça, İbranice gibi dillerle gayet rahat bir şekilde yayın yapılmaktadır.

Anayasa'nın, "Basın Hürriyeti" bölümünde şöyle bir kayıt vardır. (Md. 28/2)

"Kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dille yayın yapılamaz."

"Eğitim ve Öğrenim hakkı ve ödevi" bölümündeyse şöyle deniliyor. (Md. 42/9)

"Türkçe'den başka hiçbir dil, eğitim ve öğrenim kurumlarında Türk vatandaşlarının ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası antlaşma hükümleri saklıdır."

Burada, Kürtçe'yi yasaklayan, "Türkçe'den Başka Dillerde Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun"dan da söz etmek gerekir. 19 Ekim 1983 tarihli ve 2932 sayılı bu kanunun "Amaç ve kapsam" başlıklı birinci maddesi şöyledir:

"Bu kanun; Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, egemenliğin, Cumhuriyetin, milli güvenliğin, kamu düzeninin korunması amacıyla düşüncelerin açıklanması ve yayılmasında yasaklanan dillere ilişkin esas ve usulleri düzenler."

Bu kanunun, "Düşüncelerin Açıklanması ve Yayılmasında Kullanılmayacak Diller" başlıklı ikinci maddesi ise şudur:

"Türk Devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin birinci resmi dilleri dışındaki herhangi bir dille düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayımlanması yasaktır.

Türkiye Devleti'nin taraf olduğu milletlerarası antlaşma hükümleriyle eğitim, öğretim, bilimsel araştırma ve kamu kurum ve kuruluşlarının yayınlarına ilişkin mevzuat hükümleri saklıdır."

Kanunun üçüncü maddesi ise "Türk vatandaşlarının Anadili"ni göstermektedir.

"Türk vatandaşlarının anadili Türkçedir

a) Türkçeden başka dillerin anadil olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunulması,

b) Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, mahallin en büyük mülki amirinden izin alınmadıkça bu kanunla yasaklanmamış bile olsa Türkçeden başka dille yazılmış afiş, pankart, döviz, levha ve benzerlerinin taşınması, plak, ses ve görüntü bantları ve diğer anlatım araç ve gereçleriyle yayım yapılması yasaktır."

Kanunun 4, 5 ve 6. maddeleri "Ceza Hükümleri"ni göstermektedir.

1982 Anayasası, 134. maddesinde "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" adı altında bir kurum oluşturmuştur. Bu madde şöyledir:

Atatürkçü düşüneyi, Atatürk ilke ve inkılaplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak ve yaymak ve yayımlar yapmak amacıyla; Atatürk'ün manevi himayelerinde, Cumhurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Başbakanlığa bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzel kişiliğine sahip "Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu" kurulur..."

Bunlar Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alan Anayasa'nın konumuzla ilgili olarak belirtmeye çalışacağımız bazı hükümleridir. Burada bir de "Andiçime" başlıklı 81.

maddeyi belirtmek gerekir. Bu madde şöyledir:

"Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, görev başlarken aşağıdaki şekilde andiçerler.

"Devletin varlığı ve bağımsızlığını, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü, milletin kayıtsız şartsız egemenliğini koruyacağıma, hukukun üstünlüğüne, demokratik ve laik Cumhuriyete ve Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı kalacağıma; toplumun huzur ve refahı, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerden yararlanması ülküsünden ve Anayasa'ya sadakatten ayrılmayacağıma; büyük Türk milleti önünde namusum ve şerefim üzerine andiçerim."

Öte yandan, Anayasa'da, "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" biçiminde formüle edilen bir ifade biçimi var. Bu ifade biçimi Anayasa'nın Başlangıç bölümünde iki kere, "Devletin Bütünlüğü, Resmi Dili, Bayrağı, Milli Marşı ve Başkenti" başlıklı 3. maddesinde bir kere geçiyor.

"Devletin Temel Amaç ve Görevleri" başlıklı 5. maddesinde bir, "Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlanması" başlıklı 13. maddesinde bir kere ifade ediliyor.

"Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" sloganı, "Temel Hak ve Hürriyetlerin Kötüye Kullanılmaması" başlıklı 14. maddede bir; "Basın Hürriyeti" başlıklı 28. maddede üç; "Basın Araçlarının Korunması" başlıklı 30. maddede bir; "Dernek Kurma Hürriyeti" başlıklı 33. maddede bir kere ifade ediliyor. "Gençliğin Korunması" başlıklı 58. maddede bir; "Parti Kurma, Partilere Girme ve Partiden Çıkma" başlıklı 68. maddede bir; "Siyasi Partilerin Uyacakları Esaslar" başlıklı 69. maddede bir kere yine bu ifade yer almaktadır.

"Andiçme" başlıklı 81. maddede bir; "Cumhurbaşkanı'nın Andiçmesi" başlıklı 103. maddede bir; "Milli Güvenlik Kurulu" başlıklı 118. maddede bir; "Sıkıyönetim, Seferberlik ve Savaş Halı" başlıklı 122. maddede bir; "Yükseköğretim Kurumları" başlıklı 130. maddede bir; "Radyo ve Televizyon İdaresi ve Kamuyla İlişkili Haber Ajansları" başlıklı 133. maddede bir; "Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları" başlıklı 135. maddede bir; "Devlet Güvenlik Mahkemeleri" başlıklı 143. maddede bir kere geçmektedir.

Görüldüğü gibi, "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" ibaresi, Anayasa'nın 22 ayrı yerinde geçmektedir. Bu, Kürtlerin ulusal varlığını, etnik kimliğini yok sayan, inkar eden en önemli söylem biçimlerinden biridir. Çeşitli kamu özgürlüklerinden, sosyal haklardan, ancak, Türk olarak, Türkleşerek, yani Kürt kimliğini inkar ederek yararlanılabileceğini anlatmaktadır.

1961 Anayasası'nda bu slogan sadece, Anayasa'nın 3. maddesinde geçmektedir. "Devletin Bütünlüğü, Resmi Dil, Başkent" başlıklı 3. maddede, "Türkiye Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür." denmektedir.

Milletvekillerinin yeminlerini belirleyen 77. ve Cumhurbaşkanı'nın yeminini belirleyen 96. maddede ise, "Devletin bağımsızlığı, vatanın ve milletin bütünlüğü" olarak ifade edilmektedir. Fakat 1961 Anayasası 12 Mart 1971 rejimi sırasında çok büyük değişikliklere uğramıştır. Bu değişiklikler sırasında "Devletin ülkesi ve milletiyle

bölünmezliği" sloganı 13 yerde ifade edilmiştir. Bazı maddelere bu sloganlar eklenmiştir. Maddeler bu sloganlar doğrultusunda yeniden yazılmıştır. Örneğin 11. maddenin değişiklikten önceki başlığa "Temel Hakların Özü" biçimindeyken, değiştikten sonraysa, "Temel Hak ve Hürriyetlerin Özü, Sınırlanması ve Kötüye Kullanılmaması" biçimini almıştır. Bu slogan bu maddede iki kere ifade edilmiştir.

1961 Anayasası'nda bu slogan, "Basın Hürriyeti"nin düzenlendiği 22. maddede üç ayrı yerde; "Basın Dışı Haberleşme Araçlarından Faydalanma Hakkı"nı belirleyen 26. maddede bir yerde; "Dernek Kurma Hakkı"nı belirleyen 29. maddede iki ayrı yerde geçmektedir. "Sendika Kurma Hakkı" başlıklı 46. maddede bir; "Siyasi Partilerin Uyakları Esaslar" başlıklı 57. maddede bir kere yine bu slogan ifade edilmiştir. "Radyo ve Televizyon İdaresi ve Haber Ajansları" başlıklı 121. maddede bir; "Mahkemelerin Kuruluşu" başlıklı 136. maddede bir kere bu söylem biçiminin kullanıldığını görüyoruz.

Askeri darbelerden sonra, ya yeni bir Anayasa yapılıyor, ya da mevcut olan Anayasa köklü bir değişikliğe uğruyor. Her iki durumda da Kürt Sorunu'nu baskı altında tutmak için yeni yeni önlemler almak, temel bir hareket noktası oluyor. Kürtler'in etnik kimliğini inkar etmek, Kürtler'in ulusal haklarını kabul etmemek için her yol deniyor, her türlü önlemin alınması mübah sayılıyor. Bu çaba ise darbelerin önemli bir nedenini de gösteriyor.

Bütün bunlardan sonra şunu belirtmek istiyorum. Türkiye'de Kürtler, kendi kimliklerini inkar ettikten sonra her şey olabilirler. Milletvekili de olabilirler. Ama Anayasa'nın bu maddelerinden sonra, Kürt olduklarını söyleyen 'Doğu'lu milletvekillerinin, Kürt olduklarına nasıl inanılabilir? Bu maddeler karşısında, milletvekilliği de, Kürtlüğün inkar edilmesi, Türk olmanın kabul edilmesi, Türkçülüğün propagandasının yapılması koşuluna bağlanmış olmuyor mu?

Böylesine bir yeminin anlamı nedir?

Kürt Küçük Burjuvazisi

Bazı unsurların durumunu böylece saptadıktan sonra, "O halde ulusal duygular kimler tarafından işlenecek, kimler tarafından savunulacak?" biçiminde bir soru sormuştuk. Bunun cevabını da vermiştik. Elbette devrimciler, demokratlar tarafından... Kimler bu devrimciler, demokratlar?

Öğrenciler, Medreselerden yetişmiş din adamları bu kategoriler içinde yer alabilirler. Bunlar, Kürdistan'ın sorunlarını Türkiye, Ortadoğu ve Dünya bağlamı içinde değerlendirebilen, bunları kendi halkına anlatabilen, çözüm yolları önerebilen belli başlı unsurlardır. Öğrenciler, Medreselerden yetişmiş din adamları, aldıkları eğitim dolayısıyla, Kürdistan'ın, Türkiye, Ortadoğu ve Dünyadaki konumunu, Kürdistan'ın devletlerarası sömürge statüsünü, Kürtler'in siyasal statüsünü daha iyi kavrayabilirler. Bu konularda daha erken bir bilinci ulaşırlar. Bunları kendi çevrelerinde, giderek halk içinde konuşmaya başlarlar. Bu sorgulama ulusal bilincin gittikçe gelişmesini, yaygınlaşmasını sağlar.

Medreselerin bu niteliği kavrandığından dolayı, 1970'li yılların başlarında, yani 12

Mart'tar sonra, Medrese çıkışlı imamların işine son verilmiştir. İmamların, İmam-Hatip Okulu mezunu olmaları zorunlu tutulmuştur. Medreselerde yetişen imamların (mella) ulusal duygulara sahip olmalarının temel nedeni, orada Kürtçe eğitim yapılmasıdır. Gerek Kur'an eğitimi, gerek Arapça eğitimin Kürtçe yapılmasıdır. Ayrıca, Kürt edebiyatına, Kürt tarihine ilişkin anlatımlara da bu eğitimde yer veriliyor. Kürt kültürü üzerinde duruyor. İmam-Hatip Okullarında böyle bir eğitim kuşkusuz söz konusu değil.

Mellalar tipik bir Kürt intelligentsia'sıdır. Intelligentsia kendi toplumunun sorunlarını, toplumun ilişkiler içinde bulunduğu öteki toplumlarla bağlantıları içinde kavrayabilen bir kişidir. Bilgisini, duygu ve düşüncelerini kendi halkına anlatabilen, onlara çözüm yolları öneren tek kişidir. Politik niteliği olan bir kişidir. Intelligentsia, "aydın"dan farklı bir kavramdır. (Bk. İsmail Beşikçi, Bilim Yöntemi, Türkiye'deki Uygulama I, Kürtlerin Mecburi İskanı, Komal Yayınevi, İstanbul 1977, s. 79 vd.)

Öğrenciler ise, Türk Milli Eğitimi'nin baskıcı kuralları içinde kendi öz sorunlarından, yani Kürt ulusal sorunundan mümkün olduğu kadar uzak tutulmaya çalışılmaktadır. Resmi ideolojinin yaptırımları, Atatürkçü eğitim sisteminin uygulamaları içinde, YÖK uygulamaları içinde, öğrencilerin Türklük sorunlarıyla haşır neşir olması, Kürt toplumuyla ve Kürdistan'la ilgili sorunlardan uzak durması istenir.

Bütün bunlara rağmen dünya gittikçe küçülmektedir. Kitle haberleşme araçlarının etkinliği gün geçtikçe artmaktadır. Kişilerin, grupların, birbirleriyle ilişkileri hızla yoğunluk kazanmaktadır. Kürt ulusal hareketi dal budak salmaktadır. Aşiret yapıları, şeyhlik, toprak ağalığı sorgulanmaktadır. Öğrencileri artık, bu süreçlerin dışında tutmanın hiçbir olanağı yoktur.

Feodal sınıfların bugünkü nesillerinin ulusal hareket içinde yer aldığını, devrimci ve demokrat süreçlerin önemli bir unsuru haline geldiğini yukarıda belirtmiştik. Hatta şöyle söylenebilir. Geçmişte devlet safında yer alan, Kürt ayaklanmalarında devlet safında çarpışan aşiretlerin, şeyhlerin, toprak sahiplerinin bugünkü nesilleri genel olarak devrimci ve demokrat oluyor. Ulusal hareket içinde yer alıyor. Devletle sürtüşme içinde bulunanların yeni nesilleri ise, ulusal hareketten uzak duruyor. Acaba, bu varsayımlar doğru mu? Bunların zaman ve mekan boyutunda olgulara dayalı olarak incelenmesinde büyük yarar vardır.

Kürt küçük burjuvazisinin devrimci ve demokrat gruplar içinde yer aldığı söylenmelidir. Terziler, ayakkabıcılar, marangozlar gibi zanaatkarlar, berberler, boyacılar, şoförler gibi hizmet sektöründe çalışanlar, avukatlar, doktorlar, müteahhitler gibi serbest meslek sahipleri bu gruplar içinde yer almaktadır. Öğretmenler, bazı küçük memurlar yine böyledir. Az topraklı köylüler, topraksız köylüler ulusal demokratik hareketin çok önemli bir tabanıdır.

Belirli bir tavır ve davranışı olan bir Kürt işçi sınıfından söz edebilir miyiz? Bunun incelenmesi gerekir. Örneğin Batman'ın durumu, Tatvan'ın durumu nedir? Fakat bazı işçilerin, işçilerin bazı kesimlerinin, ulusal hareketin içinde önemli fonksiyonlara sahip olduğunu biliyoruz.

Bu ilişkileri araştırırken, üzerinde durulması, açıklığa kavuşturulması gerekli en önemli konu şudur sanıyorum. 1960'lı yıllardan itibaren Kuzey Kürdistan'da gelişen hareketlerin sınıf tabanı nedir? Örneğin 49'lar (1959 yılı sonlarında tutuklananlar) (8), 23'ler (1963'de açılan dava) (9) kimlerdir? Bunların sınıf tabanları nedir? 1965 yılında ku-

rulduğu anlaşılın Kürdistan Demokrat Partisi'nin, üyelerinin sınıfsal tabanı nedir? Bunlar iddianamelerden bile araştırılabilir. Örneğin 1971 yılında, Diyarbakır'da Sıkıyönetim Mahkemelerinde görülen Türkiye Kürdistan Demokrat Partisi Davası. Askeri savcılık tarafından bu partiye üye oldukları iddia edilen kişilerin sınıfsal tabanları için ne söylenebilir? 1969 yılında, kurulduğu yine askeri savcılarının iddianamelerinde belirtilen Türkiye'de Kürdistan Demokrat Partisi için aynı sorular yine sorulmalıdır.

1960'lı yılların başlarında kurulan Türkiye İşçi Partisi'nin "Doğu Grubu"nda yer alanlar kimlerdi? Bunlar hangi sınıflara mensuptular? Türkiye İşçi Partisi, Türkiye'nin Doğu'sunda nasıl örgütlendi? Öteki bölgelerde nasıl örgütlendi? Türkiye İşçi Partisi'nin Doğu'daki üyeleri Kürt toplumunun hangi sınıf ve tabakalarından devşiriliyordu? 1975'de Türkiye İşçi Partisi yeniden kurulduğu zaman bu ilişkiler nasıl gelişti?

1969'da Ankara'da ve İstanbul'da, daha sonra da Diyarbakır, Silvan, Kozluk, Batman gibi Doğu şehirlerinde kurulan Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın üyeleri olan öğrencilerin ve öteki kişilerin sınıfsal yapıları neyi göstermektedir? 1970'li yılların ortalarından itibaren gerek Türk solunun çeşitli örgütlerinde, gerekse Kürt örgütlerinde yer alan Kürtler'in mensubu olduğu sınıflarla olan ilişkilerinin incelenmesi elbette önemlidir. Bunların sınıfsal ilişkilerinin ana boyutu nedir? 1971'de Diyarbakır'da Sıkıyönetim Mahkemelerinde yargılanan öteki devrimci ve demokrak insanlar hangi sınıflardan geliyorlar?

Bütün bunların ötesinde, PKK'nın (Kürdistan İşçi Partisi) çok dikkatli bir şekilde incelenmesi gerekir. 1970'li yılların ortalarında kurulduğu anlaşılın bu örgüt çok kısa bir zamanda nasıl yaygınlaşabilmiştir? PKK hem mekanda yaygınlaşmış, hem de toplumsal sınıflar arasında derinliğine örgütlenebilmiştir. Bu, öteki Kürt örgütlerinin gerçekleştirmediği bir başarıdır. Öyleyse PKK üyelerinin sınıfsal tabanlarının incelenmesi önemli bir konu olarak belirmektedir. 1980'li yıllarda Diyarbakır'da, PKK ile ilgili olarak görülen davaların bu konuda önemli bir kaynak olması gerekir. İddianameler, sorgu tutanakları, savunmalar, mahkeme kararları vs. 1980'li yıllarda Diyarbakır'da yargılanan öteki Kürt örgütlerine mensup kişiler ve çeşitli nedenler dolayısıyla yargılanan kişiler için de aynı incelemeler yapılmalıdır. Yaş grupları, yerleşme bölgeleri, babanın mesleği, kadınların siyasal hareketlerde görev almaları vs. dikkatli bir şekilde incelenmelidir. Örneğin sadece bu son konunun incelenmesi bile Kürdistan'ın toplumsal ve siyasal bakımlardan gelişmesi konusunda önemli ipuçları vermektedir.

Sömürge Ülkelerde Aydınlar

Sömürge Aydınları - Sömürgeci Devletin Aydınları

(Bir Örnek Olay)

Tahsin Saraç, 26.6.1989 tarihinde ölmüştür. Ölümünün ardından, Dil Derneği Baş-

kanı Cevat Geray, Ozan Yazar Vecihi Timuroğlu, Ozan-yazar Muzaffer İlhan Erdost, Gazeteci-yazar Ahmet Kahraman, Yazar Ahmet Say, Dilci yazar Sevgi Özel, Ozan Ahmet Telli, Ozan Gülten Akın, Ozan-dilci Ali Püsküllüoğlu, Ozan Mehmet Özgüçlü, Yazar Haluk Gerger, Gazeteci-yazar Orhan Tokatlı, Ozan Ahmet Arif, Ozan Özdemir İnce, Yazar Remzi İnanç, Yazar Mustafa Şerif Onaran, Ozan Cahit Külbe, Ozan Refik Durbaş... Tahsin Saraç'a ilişkin görüşlerini yazdılar. (Bk. Milliyet, 1.7.1989; Cumhuriyet, 2.7.1989, Ayrıca bk. Cemal Süreya, Tahsin Saraç, 200'e Doğru, Sayı 27, 2.7.1989, s. 19; Sonar Yalçın, Tahsin Saraç'la Son Görüşme, 2000'e Doğru, y.a.g. dergi, s. 27; Mustafa Ekmekçi, Parisien From Muş, Cumhuriyet, 4.7.1989; Oktay Akbal, Tahsin Saraç İçin, Cumhuriyet, 4.7.1989)

Bu yazılarda Tahsin Saraç'ın öztürkçe yazdığı, Türk diline ve Türk kültürüne büyük katkılarda bulunduğu vurgulanmaktadır. O'nun şiiriyle Türkçe'nin, Öztürkçe'nin büyük bir derinlik kazandığı ifade edilmektedir. Örneğin Vecihi Timuroğlu, "... Onun büyük bir çabayla, yabancı kökenli sözcüklere Türkçe karşılıklar araması, büyük bir bilinç ürünüdür. Türkçe konuşmak, Türkçe yazmak, emperyalizme karşı savaşmanın başka bir yoluydu." demektedir. Ali Püsküllüoğlu, "... Şiirleri Türkçe'nin, Öztürkçe'nin şiirleriydi. Öztürkçe kullanma eğilimi diyebilirim ki şiirinin en büyük özelliğiydi. Yeni sözcükler bularak dilimiz söz dağarcığına katkılarda bulundu." diyor. Refik Durbaş, "... Öztürkçe'nin şairi. Arı Türkçeyi şiir diline dönüştürmede bir usta. Bu dil, Türkmenlerin konuştuğu Türkçe'den süzülükten sonra onun ödün vermez şair duyarlığıyla yoğunlaşarak "haykıran" bir sese ulaşıyor." diyor.

Tahsin Saraç bir Kürt idi. Fakat Kürt olduğunu kati surette söylemiyordu. Kürt olduğunu inkar ediyordu. Kürt olmaktan utanıyordu. Ailemiz Ortaasya'dan geldi. Muş'a Horasan'dan geldik... diyordu. (Türkiye Yazıları, Sayı 11, Şubat 1978, Tahsin Saraç, Yaşam Öyküsünden Değınmeler, s. 22-29)

Bu sömürge aydınlarında görülen en temel tavır ve davranışlardan biridir. Sömürge insanı kendini her zaman sömürgecinin yerine koyar. Bu okumuşlar için de böyledir. Sömürge aydını biliyor ki, toplumda itibar kazanmanın, sömürgeci devletin aydın çevreleri arasında önemli bir yer elde etmenin yolu, onlar gibi olmaktan, onların etnik kimliğine bürünmekten geçer. Çünkü eğitim sisteminin aşılacağı düşünce, geliştirmeye çalışıldığı tavır ve davranış budur. Basın yayın çevreleri, üniversite çevreleri aynı tutumun ve davranışın gelişmesini istiyorlar. Kamu bürokrasisinde görev almak için zaten bu zorunlu. Öte yandan Kürt olmak zaten yasak. Kürtçe konuşmak, Kürtçe yazmak, Kürt haklarını savunmak ödül değil, yeni yeni derter getiriyor. Kürt olmanın faturası büyük.

Fakat burada belirtilmesi gereken, yine de önemli bir çelişme var. Tahsin Saraç dünyayı en çok dolaşan, çeşitli yazarlarla, çeşitli kültürlerle karşılaşan bir yazardı. Katıldığı uluslararası toplantılarda, daha çok, dil, kültür, evrensel kültür konuları konuşuluyordu. Bu tür toplantılarda baskı altında tutulan diller ve kültürler üzerinde de çeşitli konuşmalar yapılıyor, kararlar alınıyordu. Bu toplantıların da Tahsin Saraç'a kendi ulusal kimliğini hatırlatmamış olması doğrusu anlaşılır bir şey değildir.

Bugün, Türkiye'de oturan herhangi bir Türk yazarının, İngilizce, Fransızca, Almanca, Arapça vs. yazması önemli bir sorun yaratmaz. İngilizlerin, Fransızların, Almanların, Arapların, bu Türk yazarını, çok iyi İngilizce, Fransızca, Almanca veya Arapça yazdığı

için övmeleri, "İngiliz dilini en iyi kullanan yazar" vs demeleri de önemli değildir. Bunlar kanımca nötr durumlardır. Ama, Türkiye'nin bugünkü toplumsal, siyasal ve kültürel ortamında bu böyledir.

Bir de şöyle bir ortam düşünelim. Türkiye'nin herhangi bir x devleti tarafından işgal edildiğini varsayalım. x işgalcileri buyurmuştur ki, Türk adlı bir millet yoktur. Türklerin aslı x ırkındandır. Türkçe de x dilinin bir şubesidir. Bundan sonra x dilinden başka bir dil ile konuşmak ve yazmak yasaktır. Ağır cezaî müeyyidelere tabidir... vs. İşte bu koşullarda Türk yazarlarının x ulusundan olduklarını, Türk olmadıklarını söylemeleri, Türk olduklarını inkar etmeleri, x diliyle konuşup x diliyle yazmalarını hoş karşılanabilir mi? Bu, sorunun birinci yönüdür. Sorunun ikinci yönü ise, x ulusundan aydınların bu sürece ilişkin değerlendirmelerinde ortaya çıkmaktadır. x ulusundan aydınların, x'leşen, x diliyle yazılar yazan Türkler için, "Gerçek x diliyle yazıyorlar", "x dilini en iyi bir şekilde kullanıyorlar" övgüler düzmeleri hoş karşılanabilir mi? x ulusundan aydınların x'leşme sürecine, x'leştirme sürecine karşı çıkmaları gerekmez mi?

Bu koşullarda Türkler için en iyi protesto x diliyle konuşmamak, x diliyle yazmamak değil midir? x ulusundan aydınların da böyle bir protestoyu desteklemeleri, teşvik etmeleri gerekmez mi? Vecihi Timuroğlu, Tahsin Saraç'ı anlatırken, "Türkçe konuşmak, Türkçe yazmak emperyalizme karşı savaşmanın en etkili bir yoluydu." diyor. İşte ancak, bu koşullarda, Türkçe yazmak ve Türkçe konuşmak baskıya karşı direnme yolu olabilir. Günümüz Türkiyesindeyse hayır. Çünkü, günümüz Türkiyesinde, Türkçe yazmayı, Türkçe konuşmayı kısıtlayan, yasaklayan bir yasa, bir ideoloji yoktur. Bilakis Türkçe konuşmayı ve Türkçe yazmayı yaygınlaştırmak için ne kadar özendirici tedbirler alındığı bilinmektedir. Halbuki günümüz Türkiyesinde Kürtçe konuşma ve Kürtçe yazmak, Türk sömürgeciliğine, Türk kültür emperyalizmine karşı sürdürülen mücadelenin en etkin, en kalıcı, en verimli yollarından biridir. Çünkü Kürtçe konuşmaya ve Kürtçe yazmaya karşı çok yoğun bir baskı vardır. Bu konularda çok yoğun ve yaygın bir devlet terörü uygulanmaktadır.

Bugün Bulgaristan'daki koşulları biliyoruz. Türk azınlığın ulusal varlığı inkar ediliyor. Türkçe isimler değiştiriliyor, Bulgarlaştırma kampanyası yürütülüyor. Türkçe konuşmak ve yazmak yasaklanmış durumda. Bu koşullarda, Bulgar diliyle şiirler yazan, romanlar yazan bir Türk düşünelim. Herhangi bir Bulgar aydınının, bu "Türk"e övgüler düzmesi, "Bulgar dilini ve Bulgar kültürünü geliştiriyor." "Bulgarca'yı en iyi kullanan yazar" demesi hoş mu? Gerek Bulgarlaşan "Türk"ü, gerekse bu sürece ve bu sürecin ürünlerine övgüler düzen Bulgar aydınının tavrı çağdaş mıdır? Evrensel midir? Aydınca bir tavır mıdır? Bulgar aydınının böylesine bir Bulgarlaştırma sürecine karşı olması gerekmez mi? Bu koşullarda, yani, dayatmalarla karşı karşıya olan Türkler için en iyi protesto Bulgar diliyle yazmamak, Bulgar diliyle konuşmamak değil midir?

İsrail'de, Batı Şeria'daki veya, Gazze'deki bir Filistinliyi düşünelim. Bu Filistinliyle, Arapça ve İbranice arasında yukarıdakine benzer ilişkiler kuralım. Bu ilişkileri irdeleyelim. Yukarıdaki sorulara benzer sorular soralım.

Bu sorular aşında, cevabı belli olan sorulardır. Dayatmalar ve baskılar karşısında, x'leşme elbette kabul edilemez. x diliyle yazılan yazılara, şiirlere övgüler düzülmesi, kültür emperyalizmi savunuculuğundan başka bir şey değildir. Böyle bir sürecin hiçbir

evrensel yönü yoktur. Ve kimliğini inkar eden, Bulgarlaşan bir Türk'ün yazıları kuşkusuz hoş karşılanmaz. Bu süreci öven Bulgarın yazıları da.

Fakat Kürtler söz konusu olduğu zaman Türkleşme ve Kürt olmayı inkar süreci çok doğal karşılanıyor. Hatta, herhangi bir Kürt'ün Türkleşmesi, kendi etnik kimliğine ters düşmesi, ilerici, devrimci ve demokratik bir eylem olarak kabul ediliyor. Bu, Türkiye'de resmî ideolojinin ne kadar etkin bir kurum olduğunu gösterir. Resmî ideoloji o kadar etkindir ki, böyle bir sorunun varlığını bile gizleyebilmiştir. İnsanların bilincine bu sorunun çarpmasını önlemiştir.

Tahsin Saraç, "Kürt olmadığımı göre, Kürtler'in ezilmişliklerine karşı çıkmak ve Kürtler'in haklarını savunmak da benim görevim değildir" diyordu. Tarihe resmî ideoloji çerçevesinde ve resmî ideolojinin kavramlarıyla bakıyordu. Örneğin, "... 1926, İngiliz parmağı ve 'din elden gidiyor' yaygarasıyla Şeyh Said isyanı" diyordu. (y.a.g. anlatım, s. 22) Kürtler'i kendi dışında bir varlık olarak anlatıyordu. "... Örneğin, yine asılmış bir Kürt seyrediyordum, çarşı başında." (s.24) ifadesini kullanıyordu. "... vergi salmasını, asker almasını bilen devlet bu yurttaşlara Türkçe öğretmeyi hiç düşünmemişti" (s. 25), "dil bilmez Kürt köylüleri egemen sınıfa güç yetiremiyordu." (s. 25) Görüldüğü gibi, Tahsin Saraç, tam anlamıyla resmi ideolojinin bakış açısına sahip bir insandır. Devletin Kürtler'e Türkçe öğretmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Başka bir alternatif, örneğin Kürtçe'nin serbestçe konuşulup yazılmasına, öğretilmesine ve öğrenilmesine gönüllü ve beyni kördür. Acaba, neden, "devlet, Kürtçe'ye karşı uyguladığı baskıyı kaldırmalıdır. Herkes rahatça Kürtçe konuşmalıdır, yazmalıdır" diyemiyor? Kaldı ki, Tahsin Saraç'ın, devlete karşı sitemi içerik olarak da yanlıştır. Devlet, Kürtler'e, Türkçe öğretmek, Kürtçe'yi unutturma için her yolu denemiştir, denemektedir. Aşiret reisi, şeyh, ağa gibi kategorilerin "egemen sınıf" olarak değerlendirilmesi de resmi ideolojinin bir görüşüdür.

Tahsin Saraç gibi, kültürlü, yazınla ilgili bir insanın, pek çok uluslararası toplantılara katılmış bir insanın, kendi kimliğini inkar etmesi, üzerinde etraflı bir şekilde durulması gereken bir olaydır. Fakat bu süreci eleştirmeyen, bunu destekleyen, teşvik eden Türk aydınlarının düşünceleri, tavır ve davranışları da etraflı bir şekilde incelenmelidir. İki standartlı düşünce, tavır ve davranış nasıl ortaya çıkmıştır? konusu üzerinde etraflı bir şekilde durulmalıdır.

Bu süreç, Türk düşüncesinin evrensel olmadığını, sığ bir milliyetçi tavır ve davranıştan beslendiğinin en açık bir delilidir. Ve bu tutum, "Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur" anlayışına göre sürdürülmektedir" Türk düşüncesine göre, insan hakları Türklerin haklarıdır. Dünyanın neresinde Türklerin haklarına bir saldırı söz konusuysa, o hemen protesto edilmelidir. Türklerin haklarına saldırıyı yapanlar kınanmalıdır. Bu konuda, çeşitli uluslararası kurumların desteği aranmalıdır. Uluslararası kurumlar ilgili devleti eleştirirse de, baskı yapsa da, yine, "Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur" anlayışı ısrarla dile getirilmektedir. Fakat kendisi, örneğin, Kürtler'e karşı sürdürdüğü baskıyı, Kürt diline ve kültürüne yaptığı baskıyı artırmaktadır. Kendisi, Kürtler'e, dünyaya şikayet etmeye çalıştığı devletlerin, Türklere yaptığı baskıdan çok daha ağırlığını yapmaktadır. Katlı katlı fazlasını yapmaktadır. Bunu de kimsenin görmesini, konuşmasını istemektedir. Eğer Türklere bir baskı söz konusuysa, dünyanın buna aşırı ilgi göstermesini, bu konuda duyarlı olmasını istiyor. Kendisinin Kürtler'e yaptığı baskıya ise dünya ka-

muoyunun kayıtsız kalmasını arzu ediyor. Kürtler'e karşı sürdürdüğü baskı politikasının sonucu olarak da. dünyanın başka yerlerindeki baskıları, işkenceleri, insan hakları mücadelelerini göznezen geliyor. Bu da onu evrensel ilkelere uzaklaştırıyor, sığ, milliyetçi bir çemberine alıyor.

Devletin, Türk basınının, siyasal partiler gibi kurumların kullandığı, "soydaşlarımız" sözünü yine bir çerçeve içinde değerlendirmek gerekir. Bulgaristan'dan gönderilenlere, "zulüm gören insanlar" oldukları için değil, "soydaşlarımız" oldukları için sahip çıkılmaktadır. Halbuki, insan haklarını savunan herkes, dünyanın neresinde olursa olsun, bir zulüm varsa karşı çıkmalıdır. Güney Kürdistan'dan, kimyasal silahlar kullanımı sonucu, Türkiye'ye iltica etmek zorunda olan Kürtler'e ilgi gösterilmemesi, onlara siyasal mülteci sıfatının tanınmaması, "soydaş" olmamaları, bilakis düşman kabul edilen bir grup olmalarıyla ilgilidir. Sosyal Demokrat Halkçı Parti Genel Başkanı Erdal İnönü'ye, Doğu gezisi izlenimleriyle ilgili bazı sorular soruluyor. Gazeteciler, Kürt mültecilerin, dikenli teller arasında, kamplarda tutulmalarına karşılık, Afganistan'dan getirilen insanlara çok geniş olanaklar sağlandığını belirtiyorlar. Erdal İnönü, "onlar Türk'tür, soydaşımızdır" diyor. (Cumhuriyet, 7. 8. 1989)

Bu konuda kısaca şunu söylemek gerekir: Tahsin Saraç ve benzer insanlar, sömürge ülkenin "aydınları", Kürt olduklarını kabul etmiyorlar, Türk olduklarını vurguluyorlar. Bunlar Türkleşmişler, Kürt dilinin ve kültürünün dışına düşmüşlerdir. Bu yüzden de sömürgeci devletin "aydınları"nın sempatislerini ve itibar duygularını kazanmışlardır.

Ses Sanatçıları

Resmi ideolojinin en önemli politikalarından biri de Kürt kültürünü, Kürt müziğini dejenere etmektir. Bunun için şöyle bir yol izlenmektedir. Önce Kürt şarkıları ve türküleri otantik halleriyle saptanmaktadır. Bunu gerçekleştirecek heyet içinde, müzik uzmanları yanında, halk edebiyatı uzmanları, folklor uzmanları ve subaylar da görev almaktadır. Sonra Kürt şarkılarının ve türkülerinin sözleri Türkçeleştirilmektedir. Bu sırada şarkıların ve türkülerin sözlerinde bazı değişiklikler de yapılmaktadır. Melodi de Türk makamlarına uygun bir hale getirilmektedir. Ve parça üzerinde bir müddet çalışılmaktadır. Bu süreçte Mehmet Özbek gibi Türk halk müziği uzmanları ve ses sanatçıları büyük rol oynamaktadır. Ondan sonra radyo ve televizyonlarda icra edilmektedir. Bu türkülerin icrasında "Kürt" kökenli ses sanatçıları kullanılmaktadır. Celal Güzelses, Muazzez Türüng, İbrahim Tatlıses, İzzet Altınmeşe, Selahattin Alpay, Hüsamettin Subaşı, Bedri Aysel, Küçük Emrah, Burhan Çaçan, Celal Yargıcı, Hülya Süer, Ali Rıza Gündoğdu, Nuray Hafıtaş vs. Kürt kökenli ses sanatçılarının kullanılmasının iki yönlü bir yararı vardır. Kürt türkülerinin söylenmesine Kürtler'in gırtlak yapılarının daha elverişli olduğu ifade edilmektedir. İkinci olarak bu müziğin, bu tür ses sanatçıları aracılığıyla Türkçe olarak söylenmesi Türkleşme ve Türkleştirme çabalarına daha iyi hizmet etmektedir.

Bu ses sanatçılarının yaptığı iş kısaca, Kürdistan'a kültür emperyalizmini taşımak,

olarak değerlendirilebilir. Burada bir folklor ürününün gasedilmesi de vardır. Örneğin Mehmet Özbek, "Beyaz Gül, Kırmızı Gül" derlemesinden dolayı ödül kazanmıştır. Çünkü bu türkü, yılın "Türk Halk Müziği Parçası" seçilmiştir. Halbuki bu bir Kürt türküsüdür. Ve Iraklı ozan Tahsin Taha tarafından derlenip plağa okunmuştur. Bağdat Radyosu tarafından sık sık çalınmaktadır. Türkünün Kürtçe'si, "Rabe cotyar de hılo rabe"dir. Fakat Kürtçesi yasaktır. Türkleştirilmiş ise ısrarla "Türk müziği parçası" olarak sunulmaktadır. Bundan daha iyi bir gasp örneği bulunabilir mi?

Tempo Dergisi, 9-15 Nisan 1989 tarihli 15. sayısında, bu olayı kapak konusu yapmıştır. "Dili Yasak, Müziği Serbest Kürdübek", "Çifte Standardın Adı Kürdübek, Özü Kürt, Sözü Türk" ibarelerini kullanmaktadır. (s. 24-30)

Bugün hala popüler olan, "Bahçeye Gel ki Görem" türküsünü Celal Güzelses derlemiştir. Bu da "Türk Halk Müziği" parçası olarak sunulmaktadır. Halbuki bu Bağdat Radyosu sanatçılarından Cizre kökenli Arif Cizravi'nin "De Rabe Güla Biçinin" (Kalkın Gül Koparalım) adlı bir derlemesidir. Bir Kürt türküsüdür. Bugün bu da "Türk Halk Müziği" parçası olarak, İzzet Alınmeşe'den Hülya Sücr'e, Selahattin Alpay'dan İbrahim Tatlıses'e pek çok sanatçı tarafından söyleniyor.

Malatyalı sanatçı Selahattin Alpay, Kürtçe'yi çok az bildiğini, ancak, "Hamayli boy-nundadır", "Diyarbakır Düzdedir", "Hele yar Zalım yar", "Altın Yüzüğüm Kırıldı Hey" türkülerinin Kürt kökenli olduğunu bildiğini söylüyor. Celal Yarıcı ise, "Vur Davulcu" türküsünün aslının Kürtçe olduğunu söylüyor. (Tempo, s. 27-28)

Yukarıda sözü edilen Tempo Dergisi, "Türk Halk Müziği" parçası olarak sunulan fakat aslı Kürtçe olan türkülerden bazılarında küçük bir liste de yapmış. "Ünlü Kürdübek Örnekleri" adı altında sunulan bu liste şöyle:

Yek Momik (Anonim) Bir mumdur (Bedri Ayselî, İbrahim Tatlıses)

Le Dotmam (Muhammed Şexo) Ben Yetim (İbrahim Tatlıses, Küçük Emrah)

Güle Raba Sübeye (Anonim) Güle Uyan Sabahır (Atakan Çelik)

Oy Fırat Fırat (Şivan) Oy Fırat Fırat (İzzet Alınmeşe)

Ez Kowokım lé lé (Hasan Cizravi) Hele yar Zalım Yar (Selahattin Alpay, İzzet Alınmeşe)

Welle Govend Ranabe (Anonim) Can Mercan (Burhan Çağan)

Diyarbakır Paytaxte (Saide Hamo) Ben de Gidem Paytahta (İzzet Alınmeşe)

Gülizer, derdemin Yek Bu Buye Sed Hezar (Anonim) Gülizar (İzzet Alınmeşe)

Daykamın (Anonim) Maden Dağı Dumandır (İzzet Alınmeşe)

Ende Vere Paytahte (Eno Dino) Mardin Kapı Şen Olur (Anonim)

Hat Kervane Mardinê (Fahri Bamime) Mektebin Bacaları (Muazzez Türting)

Sallama salmamak Meçe Berawe (Türkçe-Kürtçe karışık türkü (Emin Turgay)

Lé Nazé lé Nazliye (Anonim) Le Naze (İzzet Alınmeşe)

Reka Midyate Kaşe (Anonim) Karanfil Eker misin? (Celal Güzelses)

Ber Çem Ber Çem Diçume (Anonim) Esmerim Biçim Biçim (Zeki Müren, Bülent Ersoy, Emel Sayın, İzzet Alınmeşe)

Cotyar (Tahsin Taha) Beyaz Gül Kırmızı Gül (İbrahim Tatlıses, Hüsamettin Subaşı, Ali Rıza Gühdoğdu, Hülya Süer, Nuray Hafıftaş)

Lé lé Hane (Eno Dino) Hayde Hane Göreyim Seni (Anonim)

Hey Hey Gidiye Heyroke (Şivan) Hey Hey Gidiye Güzel Yar (Atilla Kaya)

Eware eware rabe Nariné (Anonim) Ay Doğdu Suya Düştü Narine (Celal Yarıcı)

Sineme (Anonim) Zap Suyu (Celal Yarıcı)

Coşkun Kırca gibi bazı ırkçı ve sömürgeci yazarlar, Kürtçe'nin çok ilkel bir dil olduğunu, yeryüzünden silinmesinin, insanların, bu arada Kürtlerin de hayrına olacağını yazıyorlar. Bu konuyu sık sık yazıyorlar. (Coşkun Kırca, Bayan Mitterand, Milliyet, 3.5.1989; Olacak Gibi Değil, Milliyet, 5.6.1989; - Maksatları Ne? Çare Ne? Milliyet, 21.8.1989)

Burada mekanizmaya dikkat etmek gerek. Önce Kürt folklor ürünleri, Kürt müziği vs. gaspediliyor. Gasbedilen bu ürünler "Türk folkloru, Türk müziği" olarak sunuluyor. Sonra, Kürt folkloru, Kürt müziği yasaklanıyor. Daha sonra da adı bile anılmadan, "ilkel bir dildir, yok edilmelidir." deniyor.

Aslı Kürtçe olan türküler radyodan ve TV den kaldırın bakalım, geriye ne kalıyor?

Öte yandan bu ırkçı düşünce ve eylem eleştirildiği, bu gasp deşifre edildiği zaman, 'Devlete, millete hakaret var. Devletin ve milletin manevi şahsiyeti tahkir ediliyor' denerek ceza davası açılıyor. Peki gasp işine ne diyeceğiz? Fakat gasp konusundaki bilinç bundan sonra daha çok gelişecektir. Ve Kürtler, folklor ve müzik ürünlerine sahip olmanın mücadelesini de vereceklerdir. Türk ırkçılarının ve sömürgecilerinin düşünce ve eylemlerini birer birer deşifre edecek, onların çirkin yüzlerini ortaya çıkaracaklardır.

Kürdistan'da Kapitalizmin Gelişmesi ve Kürt Ulusal Hareketleri

Kürdistan'da kapitalizmin gelişmesiyle ulusal hareketlerin gelişmesi arasında bir bağ olduğu açıktır. Fakat bu bağ teorinin gösterdiği ilişki biçimlerinden çok farklıdır. Teori kısaca şöyle söylüyor: Ezilen ulusun egemen sınıfları kendi pazarına sahip olmak için kendi sınıf çıkarlarını tüm ulusun çıkarları gibi gösterir. Böylece egemen sınıflar etrafında bir ulusal hareket gelişir. Kuzey Kürdistan'da toprak ağalarının, şeyhlerin, aşiret reislerinin, sanayi ve ticaretle uğraşanların ulusal kimliklerini inkar ettiklerini, ajanlaşıklarını belirtmiştik. Bu bakımdan teorinin gösterdiği gelişmeleri burada görmek olası değil. Kapitalizm, bu ajan sınıfı elbette geliştiriyor. Çarpık gelişmeyi derinleştiriyor, yaygınlaştırıyor, fakat kapitalizm devrimci unsurlara, küçük burjuva kategorilere de, hareketlilik veriyor. Yol şebekelerinin yoğunlaşması, kitle haberleşme araçlarının etkilerinin gittikçe artması, eğitim olanaklarının yaygınlaşması, kırsal kesimden şehirlere (Kürt şehirlerine) nüfus akımı, şehirleşmenin hızlanması... gibi olaylar,

kitleleri, eskiye nazaran daha çok yüzyüze getiriyor. Bu süreç ulusal harekete de dinamizm kazandırıyor.

Yol şebekelerinin arttırılmasının, TV, radyo, gazete gibi kitle haberleşme araçlarının yaygınlaştırılmasının, eğitim olanaklarının geliştirilmesinin esas amacının asimilasyon olduğu açıktır. Fakat, bütün bunların Kürt ulusal hareketinin gelişmesini de şu veya bu oranda etkilediği kuşku götürmez. Örneğin, Bulgaristan'da Türk azınlığa yapılan baskılarla ilgili haberler, Filistinlilerin direnişiyle ilgili haberler, Kürtler arasında yoğun bir sorgulamanın ve tartışmanın başlamasına da neden olabilmektedir. Yollar elbette askerler için, askeri araçlar için düşünülüyor. Fakat geniş halk kitlelerinin belirli merkezlerde buluşmalarını da sağlıyor. Eğitim olanakları genişledikçe, Kürtler, kendi siyasal statülerinin daha çok farkına varıyorlar. Barajlar, sulama kanalları az da olsa az topraklı köylülerin ürünlerini de artırıyor. Gelişen teknolojiden onlar da yararlanıyor. Ücretli emek yaygınlaşıyor. Feodal bağlar çözülüyor. Makinalaşma bu gelişimi hızlandırıyor. Kapitalizmin gelişmesi bu önemli sonuçları da beraberinde getiriyor. Demokratileşmeyle birlikte bu gelişmeler daha da hızlanıyor, yaygınlaşıyor.

Bilinç konusu üzerinde ayrıca durmak gerekiyor. Bulgaristan'daki Türklere yapılan baskılardan söz ediliyor. Siz de başka bir zaman ve başka bir mekanda Kürtlere yapılan baskılardan söz edebilirsiniz. Bu çok büyük bir tepki çekmez. Fakat bu iki konuyu birlikte ele alıp değerlendirmek, düşüncelerdeki ve davranışlardaki çifte standardı göstermek bir bilinç sorunudur. Devlet böyle bir bilincin oluşmasını katı surette istemez. Bu bilinçlenmeden rahatsız olur.

Gazeteler, radyo, TV İsrail'de, halkın kendi hükümetlerini eleştirdiklerini, Filistinlilere karşı uygulanan politikaları onaylamadıklarını, bunun için gösteri düzenlediklerini yazmaktadır. Başka bir zamanda ve başka bir mekanda, Türkiye'de Kürtlere yapılan baskıların, gösterilerle, mitinglerle protesto edilemediği söylenebilir. Fakat bu iki konuyu birlikte ele alarak düşünce üretmeye çalışmak, İsrail'de yapılıyor da Türkiye'de neden yapılamıyor diye düşünmek, hiç affedilemeyecek bir husustur. Zira artık, bilinçlenme söz konusudur. Toplum bilincinin gelişmesi ise ulusal hareketlere büyük bir ivme kazandırır.

"Irak'tan sığınanlar", "Kuzey Irak'tan geçenler", "Iraklı sığınmacılar"... gibi sözler basında, TV de tekrarlanıp duruyor. Güney Kürdistan'dan Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan bu kişilere neden "Kürtler" denilmediği, örneğin, "Irak'tan Türkiye'ye sığınan Kürtler", "Iraklı Kürtler" gibi ifadeler kullanılmadığı üzerinde düşünmeye başlamanız affedilir bir hata değildir. Çünkü bu noktadan itibaren artık, bilinçlenme başlamıştır. "Kuzey Iraklı Kürtler"in, "Türkiyeli Kürtler"in neden bulduklarını düşünürsünüz. Ailelerin, aşiretlerin neden bölündüklerini, parçalandıklarını, paylaştıklarını düşünürsünüz. İran'daki, Suriye'deki, Sovyetler Birliği'ndeki Kürtler'i düşünürsünüz. Bu bölünmelerin, paylaşılmalarının, paylaşılmalarının nedeni neydi diye düşündüğünüz zaman artık, önü alınamaz bir süreç başlamış demektir. Bu, devletin, engellemek için, her türlü olanağı kullandığı fakat başaramadığı bir gelişmedir.

Kapitalizmin gelişmesinin bilinçlenmenin hızlanmasında ve yoğunlaşmasında büyük bir etken olduğu çok açık bir gerçektir. Kapitalizm, durağan toplumun maddi yapısını, insan-toprak ilişkilerini harekete getirdiği gibi, yoğun bir nüfus hareketi başlattığı gibi,

insanların zihinsel yapılarını da harekete getirir. Bazı tabular, ister istemez yıkılmaya başlar. Gizli tutulmaya çalışılan bazı olgular tartışılır hale gelir. Bu da sistemin kendi kendisini deşifre etmesini sağlar. Sistem zaaflarını itiraf eder bir hale gelir.

İngiliz tiyatro yazarı Harold Pinter'in Dağ Dili isimli bir oyunu var. (Çev. Bilgesi Erenus - Candan Baysan, Dünya Solu, Sayı 1 Bahar 89, s. 107-117) Harold Pinter bu oyunu, Türkiye'de Kürtlerin durumunu gördükten sonra kaleme alındığını söylüyor. (Tempo, Sayı 21, 21-27 Mayıs 1989, s. 66-67 Milana Ergen'in Harold Pinter ile yaptığı söyleşi, Yasak Diller'in Yazarı Harold Pinter ile Son Cyunu Üzerine; Ayrıca bk. Harold Pinter, Bir Tek Daha, Dağ Dili, Çev. Aziz Çalışlar, Kavram Yayınları, İstanbul 1989, s.5-13, Bir Oyun ve Onun Politikası, Nicholas Hern'in Harold Pinter ile Yaptığı Söyleşi)

Oyun, devlet dilini bilmeyen bir kadının, cezaevindeki oğlunu ziyaret etmesini konu almış. Kadının oğluyla konuşması gardiyanlar tarafından engelleniyor. Gardiyanlar, büyük bir terörle kadına, "sizin diliniz yok oldu, sizin diliniz yasak, artık dağ dili konuşmak yok. Devlet dili konuşacaksınız" diyorlar. Kadın oğluyla konuşmıyor. Başka bir ziyarette, kadına, Dağ Dili'nin konuşulmasının ikinci bir emre kadar serbest bırakıldığı, oğluyla Dağ Dili'yle konuşabileceği söyleniyor. Oğlu da anasına, "artık dilimiz serbest, dilimizle konuşabiliriz" diyor. Fakat, kadın oğlunun yalvarmalarına ve yakarmalarına rağmen konuşmuyor. Öfkesini, kinini, bakışlarıyla belli etmeye çalışıyor. Sessizlik, öfke, bazı şeyleri farkedişin, bilinç oluşumunun tohumlarının atıldığı bir dönem olarak kabul edilebilir. Bilincin gelişmesi protestoyu da getiriyor. Ana protestosunu sessiz kalarak ifade etmeye çalışıyor.

1950'li yıllarda, Kürdistan'da kapitalizmi geliştirici bazı alt yapı yatırımlarına girilirken, bunların doğurabileceği bazı "milliyetçi" gelişmeler asimilasyon politikalarıyla önlenmek istenmiştir. Bu politikanın 1950'li yıllarda başarılı olduğu da görülüyor. 1960'lı yıllardaysa durum çok değişiktir. 1969'da Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nın kurulması asimilasyonu durdurmuştur. Çünkü burada önemli olan, toplumsal ve siyasal muhalefetin başlamış olmasıdır. Bugünse asimilasyonun hiçbir başarı olanağı yoktur. Toplumsal ve siyasal muhalefet gün geçtikçe güçlenmektedir. Türkçe'yi de çok iyi bilenler, mahkemelerde, artık kendi ana dilleriyle yani Kürtçe'le savunma yapmaktadırlar. Her türlü ceza tehdidine rağmen bu tavır yoğunlaşarak sürüp gitmektedir. Tarih bilinci ve toplum bilinci hızla gelişmektedir. Kapitalizmi durdurmak nasıl olanaklı değilse, bu gelişmeleri durdurmak da olanaklı değildir artık. Bütün bunlar "Doğu"nun kalkınma sorunlarıyla da çok yakından ilgilidir.

"Doğu"nun Kalkınması Üzerine Görüşler

"Kürt Sorunu" devlet tarafından, Türk basını, yazarlar, üniversiteler, siyasal partiler, işçi kuruluşları vs. tarafından "Doğu Sorunu" olarak ifade edilir. Sorunun ekonomik olduğu özellikle vurgulanır. Coğrafi nedenlerle, Doğu'nun feodal kurumları ve feodal özellikleri hala barındırmasından dolayı, halkın cahilliği nedeniyle, Doğu geri kalmıştır,

denir. Fakat bu geri kalmışlık olayı üstesinden gelinemeyecek bir olay değildir.

"Doğu'nun kalkınması için önerilen çözümlere kısaca bakmakta yarar vardır. Birinci çözüm, "Devletin öncülüğünde" kavramıyla ifade edilmektedir. "Devlet kuruluşlarının girişimciliği", "Devletin özendiriciliği" kavramları yine bu çerçeve içinde kullanılmaktadır. Bu, "Doğu'da özel girişimciliğin gelişemeyeceğini varsayan bir görüştür. Cumhuriyet Halk Partisi'nin ve o geleneği sürdüren siyasal kurumların ve kuruluşların görüşü budur. Bu görüş belli derecelerde, diğer partiler tarafından da savunulmaktadır. Veya, Doğu'da, fazla bir şeyin yapılmadığı, bir ortamda, halka, en azından, bazı şeylerin yapılabileceği vaad edilmektedir.

Bu önerinin temel yanlışı şudur. Türkiye genelinde, kapitalist bir ekonomik gelişme sürerken, Doğu'da devletin ağırlıkta olduğu bir ekonomik düzeni sürdürmek çok zordur. Öte yandan, Devlet, "Doğu'ya yönelirken, "Doğu'ya ilişkin planlarında hep askeri amaçları dikkate almaktadır. Bunları odak noktasına koymaktadır. Zira devlet için temel sorun, Kürt Sorunu'nun ortadan kaldırılabilmesidir. Kürt Sorunu'nun ortaya çıkarılabileceği tehlikelerin giderilebilmesidir. Devlet bu sorunun varlığını açıkça ifade edememektedir, sorunun varlığını inkar etmektedir. Fiil olarak ise, hep bunu düşünmektedir. İşte devlet, "Doğu'ya yol, su, elektrik, baraj, fabrika, telefon gibi yatırımları düşünürken, bu yatırımların, hep, Kürt Sorunu'nun çözümüne, yani asimilasyona ne kadar katkısının olacağını hesaplamaktadır. "Bu yatırım acaba, Kürtler'in asimilasyonunu ne ölçüde kolaylaştırabilir?" diye sormaktadır. Bunun için de Kürtlerin asimilasyonunu kolaylaştıracak, hızlandıracak yatırımları hayata geçirmeye çalışmaktadır. Örneğin, yollar yapılırken, Bu yollardan tankların, topların, askerlerin de geçebileceği hesaplanmaktadır. Okullar yapılırken, karakol olarak, cezaevi olarak kullanılıp kullanılmayacağı da düşünülmektedir. Zira nüfusun "Doğu'da kaldığı, Batı bölgelerine nüfus akışının önlenmesi zaman asimilasyonun gerçekleşmeyeceği düşünülmektedir. Bütün bunlardan dolayı askeri amaçlarla düşünülen ve uygulanan bu yatırımların kalkınmayı sağlayacağı kuşkuludur.

Öte yandan, devlet yatırımları, devlet işletmeleri, rüşvetin, yolsuzluğun, adam kayırmaların gırla gittiği alanlardır. Devlet işletmeleri hantal işletmelerdir. Çok ağır çalışırlar. Verimli değildirler.

Doğu'nun kalkınması için düşünülen ikinci yol, "özel teşebbüsün öncülüğünde", "özel teşebbüsün girişimciliği", "özel teşebbüsün özendiriciliği" kavramları etrafında düşünülmektedir.

Bu çözüm, 12 Eylül'den sonra, özellikle Turgut Özal'ın Başbakanlık yaptığı hükümetlerde düşünülmüş ve yürürlüğe konmuştur. Batılı özel teşebbüsün Doğu'ya yatırım yapması için her türlü teşvik planlanmakta ve uygulanmaktadır. Tuğla fabrikaları, Çırcır fabrikaları, hazır beton santralleri kurulmasında, süt ve besi hayvancılığı alanlarında çok geniş krediler sağlanmaktadır. Gıda sanayinin kurulmasında, ihracata dönük sanayiler ve şirketler kurulmasında, imalat sanayine dönük olarak çalışan atelyelerin kurulmasında yine çok geniş kredi olanakları sağlanmaktadır. Yol, su, elektrik, kanalizasyon gibi alt yapı yatırımlarına dönük devlet ihalelerinde yine Batılı sanayiciler desteklenmekte ve kayırılmaktadır.

Kredi olanaklarından ayrı olarak, teşvik verilen işlerde şu kolaylıklar da

sağlanmaktadır. Bir kere ithal edilen makinalar için gümrük alınmıyor. Yerli makinalar alındığı zaman %25'e kadar geri ödeme yapılıyor. Her türlü makina ithalatında fon muafiyeti var. Yatırım kadar vergi indirimi yapılıyor, vs. Bütün bunlar Batılı sanayicinin "Doğu"ya yatırım yapması için düşünülen ve uygulanan teşvikler, Batı'da yatırım yapıp Batılı veya Doğulu sanayiciye bu olanaklar tanınmıyor.

Bütün bu teşviklere rağmen, Batılı sanayicinin, Doğu'da yatırım yapmadığını görüyoruz. 1980'li yıllar bize açıkça gösterdi. Çünkü, Batılı sanayiciler, "Kürt Sorunu"ndan dolayı, Doğu'ya yatırım yapmayı riskli buluyorlar. Bu bakımdan özel teşebbüs de Doğu'nun kalkınmasına yardımcı olamıyor. (2000'e Doğru, Sayı 46, 6 Kasım 1988, Neyyir Kalaycıoğlu'nun Sakıp Sabancı'yla yaptığı konuşma, "Doğu'ya Neden Özel Sektör Yatırımı Yok?")

Kanımcı, "Doğu"yu kalkındıracak, "Doğu"nun kalkınmasına yardımcı olacak esas güç, "Doğu"dan yetişmiş ticaret ve sanayi erbabıdır. Yani, "Doğu"nun kalkınma çabalarına ancak, Kürt unsur yani ulusal kimliğinin bilincine varmış, ulusal kimliğini savunan iş adamları yani Kürt burjuvazisi yardımcı olabilir. Yukarıda, devletin, "Doğu"lu iş adamlarının, "Doğu"ya yatırım yapmasını mümkün olduğu kadar engellediğini, Kürdistan'da üretilen gelirin, sermayeyi Batı'ya yönlendirmeye teşvik ettiğini belirtmiştim. Kürt sanayicilerin, "Doğu"ya yatırım yapmaları ve bunun güçlü, kalıcı ve sürekli bir akım olarak ortaya çıkması, ancak, direnme ve mücadele sonunda olacaktır.

Burada önemli bir sorun daha var. Yukarıda "Kürt egemen sınıfları"nın ajanlaştığını vurguladık. Böyle bir ajan sınıftan sağlıklı bir Kürt burjuvazisi nasıl çıkabilir? Bu bir bilinç sorunudur. Şeyh, aşiret reisi, toprak ağası, ticaret erbabı vs. gibi geleneksel sınıfların yeni nesilleri babalarının, dedelerinin, amcalarının, dayılarının vs. ajan fonksiyonlarını benimsemiyorlar. Bu sürece tepki gösteriyorlar. Bunun kendileri için, aileleri için, ulusları için onursuz bir iş olduğunu biliyorlar. Yeni nesiller, Kürt toplumunun, bugününü ve geçmişini sorguluyorlar. Bu sorgulama sırasında, ajanlaşmayı ve bunun ne anlama geldiğini de fark ediyorlar. Buna tepki gösteriyorlar. Doğru dürüst bir yaşam sürdürmenin mücadelesine giriyorlar. Kürt toplumunun, Türkiye'deki, Ortadoğu'daki, Dünyadaki statüsü üzerinde düşünmeye, sorgulamaya başlayan bir Kürt'ün bu sonuçlara ulaşması son derece kolaydır. Çağının özgürlük mücadelelerini izleyen, Filistin'de, Güney Afrika'da, Eritre'de, Orta Amerika'da, Afganistan'da, Filipinler'de, Bulgaristan'da vs. özgürlük mücadelelerinin gelişmesini izleyen, bir de Kürdistan'ı düşünen bir Kürt'ün bu sonuçlara ulaşmaması olanaksızdır.

Öte yandan, yine 1980'li yıllar bu düşünce ve duygularla hareket eden bir Kürt burjuvazisinin gelişmeye başladığını, bunun tohumlarının atıldığını da göstermektedir.

Kürdistan'ın kalkınması konusunda, elbette, sosyalistlerin de düşünceleri, planları vardır. Bunlar, sosyalist partilerin programlarında geniş ölçüde yer almaktadır. Burada, "Doğu"nun kalkınmasına ilişkin olarak, geçmişteki düşünce ve uygulamalarla, günümüzde olup bitenlerin bazı yönlerine değinmeye çalıştık.

Bu arada, devlet tarafından ve bir kısım basın tarafından sürdürülen bir propagandaya da dikkat çekmek gerekir. Bütçe'de, Doğu'ya yatırımların artırıldığı, Doğu için kullanılan ödeneklerin artırıldığı sık sık söylenmektedir. Devletin Doğu'ya çok büyük masraflar yaptığı vurgulanmaktadır... Bu masraf kalemlerine baktığımız zaman belli başlılarının

şunlar olduğunu görüyoruz. Jandarma karakolları, polis merkezleri, cezaevleri, askeri amaçlı yollar, askerler için lojmanlar, polisler için lojmanlar, haberleşme sisteminin geliştirilmesi vs. Hem karakolların sayısı, hem de içinde görev yapacak personelin sayısı artmaktadır. Örneği son yıllarda, Kürdistan'ın çeşitli yerlerine, yüzün üzerinde karakol yapılmıştır. Ellinin üzerinde karakol da inşa halindedir. Yeni karakollar da planlanmaktadır. Önceden 8-9 askerle görev yapan karakollar, şimdi 60-70 askerle çalışmaktadırlar. Polis merkezlerinin sayısı da hızla artmaktadır. Buna bağlı olarak lojman yapımları da çoğalmaktadır. Yine son yıllarda bölgeye elli kadar yeni cezaevi yapılmıştır. Yenileri planlanmaktadır.

"Kürdü Kürde kırdırma operasyonlarını daha etkili bir şekilde gerçekleştirebilmek için korucuların sayısı artırılmaya çalışılmaktadır. Bunun için de koruculara ödenen ücret, günden güne yükseltilmektedir. Özel vurucu timlerin, muhbirlerin vs. sayıları arttırılmaya çalışılmaktadır. Bunlar için devlet bütçesinden çok büyük ödenekler ayrılması gerektiği açıktır. Zira bütün bu işler ancak, para ile gerçekleştirilebilecek işlerdir. Aksi halde koruculuk gibi kurumları cazip hale getirmek mümkün değildir. İşte Doğu'ya yapılan yatırımların belli başlı kalemleri bunlardır.

Bir de GAP için yapılan ödemeler var. GAP ise, Doğu için olmaktan çok Batı için düşünülmüş bir proje olduğu besbellidir.

Halbuki, Kürdistan çok zengin doğal kaynaklara sahip bir ülkedir. Petrol, kömür, fosfat, krom, bakır, demir, vs. yatakları, zengin su kaynakları vardır. Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletler, bu doğal zenginlikleri sömürebilmek, yağmalayabilmek için ve koruyabilmek için elbette, bazı yatırımları da gerçekleştirmek zorundadırlar.

Kürt Toplumunun Zaaflarının Maddi Temelleri

Yukarıda, böl-yönet politikalarına hedef olmanın bir ulusun tarihinde karşılaşılabileceği en büyük felaketlerden biri olduğunu belirtmiştik. Bugün Kürtler, Ortadoğu'nun ortasında, bölünmüş, parçalanmış, paylaşılmış, hiçbir siyasal statüye sahip olmayan, sömürge bile olmayan bir ulustur. Birbirlerinden mayın tarlalarıyla, katlı katlı dikenli tellerle, iz tarlalarıyla, gözetleme kuleleriyle, casus uçaklarıyla, tepeden turnağa silahlı güçler ayrılmışlardır. Kürdistan'ı bölüp parçalayan bu güçler, Kürtlerin birbirleriyle organik ilişkiler kurmasını engellemeyi temel bir görev saymaktadırlar.

Bir ulusun, böyle bir böl-yönet politikasının hedefi olması için çok büyük bir zaaf içinde olması gerekir. Bu zaaf nedir? Bu zaafın maddi dayanakları neler olabilir? Bu zaafı araştırmadan önce birbirine zıt gibi görünen, aslında, birbirini bütünleyen üç anlatım üzerinde durmayı yararlı görüyorum.

a) Ehmede Xani, P. Auryanof ve Cigerxwin'un Yazdıkları

Bunlardan birincisi, Ehmede Xani'nin Mem-û Zin isimli eseridir. (Ehmede Xani, Mem-û Zin, Türkçesi Mehmet Emin Bozarslan, 2. bs. Komal Yayınevi, İstanbul 1975)

Ehmede Xani'nin bu eserinde coşkun bir ulusal duygu vardır. Eserin, "Derdimiz" başlıklı 5. bölümünde (s. 52-59) ve "Kitabın Kürtçe Yazılış Nedeni" başlıklı 6. bölümünde (s. 60-67) Kürtlerden ve Kürtçe'den söz edilmektedir. Kürtlerin neden mahkum bir kavim olduğu derin ve etkili bir ulusal duyguyla, hatta duygudan da öte bir ulusal bilinçle anlatılmaktadır. Kürtlerin Osmanlı ve İran İmparatorluğu arasında bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış durumu Ehmede Xani'ye büyük bir hüznü vermektedir. Kürtlerin bir kısmı İran için, bir kısmı da Osmanlı için kılıç sallamaktadır. Fakat, Kürtler kendi toplumlarını güçlendirmek, gelecek kuşaklara sağlıklı bir miras bırakmak için hiçbir şey yapmamaktadırlar. Birbirlerine itaat etmemeleri, aralarında bir ittifak yapmamaları Kürtler için hiç de iyi sonuçlar vermemektedir. Burada, Ehmede Xani sitemkardır. Ehmede Xani, eserini, yabancıların Kürtlere, irfansı, asılsız, temelsiz dememeleleri için Kürtçe yazdığını belirtmektedir. Daha önceki yüzyıllarda Kürtçe şiirler yazmış olan Harirli Ali (11. yüzyıl), Şeyh Ahmed Mala-i Zivri (12. yüzyıl), Feki Teyran (14. yüzyıl), gibi şairleri saygıyla anmaktadır. Ehmede Xani, 1648 yılında yazdığı Nûbara Bıcukan (Küçüklerin Turfandası) isimli Arapça-Kürtçe sözlüğünü Kürt çocukları için yazdığını belirtmektedir.

Ehmede Xani'nin Mem-û Zin isimli eserinin yukarıda sözü edilen "Derdimiz" isimli 5. bölümünde, kitabın aslında bulunan fakat Türkçe'sinde yer almayan 12 beyit vardır. Bu beyitlerde Kürtlerin içinde bulunduğu olumsuz koşullar ve Kürtlerin ne yapmaları gerektiği daha çarpıcı ifadelerle vurgulanmıştır. (10)

Ehmede Xani'nin eserini okuduktan sonra insan kendi kendine sormadan edememektedir: 17. yüzyılda, saf, coşkun, ulusal duyguları ifade eden şairler vardır. Böyle şairleri yetiştiren bir toplum neden derlenip toparlanamamıştır? Bölünmeler, parçalanmalar, paylaşılmalar, neden, derinleşerek ve yaygınlaşarak sürüp gitmiştir? Bu konuda siyasal bir bilinç neden oluşamamıştır? (11)

Sözünü edeceğimiz ikinci kitap bir Rus subayı tarafından yazılmış. Kitabın yazarı hakkında, Erkan-ı Harbiye Yüzbaşılardan P. Auryanof şeklinde bir bilgi var. Kitabın adı şöyle: 19. Asırda, Rusya, Türkiye, İran Muharebeleri, Türk-İran-Rus Kürtlerinin Vaziyet-i Hazıraları. Kitap Kafkas Askeri Dairesi tarafından yayınlanmış. Kitapta, Hamidiye Alayları'nın 1899 yılına kadar gerçekleştirdiği faaliyetler anlatılıyor. Kitap Mülazım Adil Efendi, Yüzbaşı Mustafa Efendi tarafından Türkçe'ye çevrilmiş, 1926 yılında, Ankara'da Hakimiyet-i Milliye Matbaasından basılmış, 209 sahife.

Bu kitapta, Rus subayının çok ilgi çekici gözlemleri var: Rus subayı P. Auryanof, "Kürtlerde milli duygu çok cılızdır, hatta yoktur" diyor. Kanıt olarak da şu tür olayları anlatıyor: Birliklerimiz Aras Nehri kıyılarında bir Kürt aşiretine saldırmıştı. (1890'lı yıllar olmalı. Ve Hamidiye Alaylarından biri.) Birliklerimizle, saldırdığımız Kürt aşireti arasında şiddetli çarpışmalar oluyordu. Öteki aşiretlere bağlı Kürtler bu savaşı seyrediyorlardı. Fakat soydaşları Kürtlere yardım etmeyi hiç düşünmüyorlardı. Hatta savaştığımız Kürtleri daha kolay bir şekilde yenelim diye bize yardım bile ediyorlardı. Halbuki bir

hafta kadar sonra biz onların da defterini dürmeye hazırlanıyordum. Ve bu durum çok açık. P. Auryanof kitabında, sadece, Kürtler ulusal duyguları ciltz bir toplumdur, demiyor. Aynı zamanda, Kürtler hakkında, vahşi, eşkiya, talancı gibi nitelemeler de yapıyor. (s. 129-130)

P. Auryanof'un Kürtlerin ulusal duygularıyla ilgili saptamalarında önemli gerçek payları olduğunu düşünüyorum. Kürt ulusal kurtuluş hareketine karşı "Caş"ların (Irak), "Korucular"ın kolayca ve yaygın bir biçimde organize edilivermesi ulusal duygu eksikliğinin başka örnekleri olarak görülebilir. (12) Bütün bu tavır ve davranışların maddi bir temeli var mıdır? Bu konunun düşünülmesinde yarar vardır. Hayvancılığa dayalı iş-güç biçimi bu konuda önemli bir ipucu olarak değerlendirilebilir. Aşiret yapıları da öyle.

Bu konuda söz etmeyi gerekli gördüğümüz üçüncü anlatım Cigerxwin'e aittir. Cigerxwin 20. yüzyılda yaşamış büyük bir Kürt ozanı. Kürdistan'ın her tarafında yaşamış. Güney Kürdistan'da, Kuzey Kürdistan'da, Kuzeybatı Kürdistan'da, her yerde.

Cigerxwin'in Şehr-i Jîn (Hayat Şehri) isimli eseri konumuz açısından incelenmesi gereken bir eser. Cigerxwin'in anlatımı ilk iki anlatımdan farklı. Çünkü, soruna bir çözüm de öneriyor.

Şehr-i Jîn'in konusu kısaca şöyle:

Hoyrat, at sırtından inmeyen, dağdan dağa at süren, fiyaka yapan, etrafındakilerin dikkatini çekmek için binbir türlü gösteri icad eden bir genç var. Yaşamında kimseye karşı hiçbir sorumluluk duymuyor. Yaşayıp gidiyor... Delikanlı bir serüven yaşarken bir gün dağların arasında, çok perişan durumda olan yaşlı bir kadınla karşılaşır. Kadın düşmanlar elinde esirdir. Ellerinden, ayaklarından zincirlerle bağlanmıştır. Çirkinleşmiştir. Çok büyük bir azap ve ızdırap içindedir. Pek çok düşmanı vardır. Delikanlı kadının bu haline çok üzülür. Ona doğru yaklaşmak ve kim olduğunu, neden bu hallere düştüğünü sormak ister.

Delikanlı ihtiyar kadına doğru yaklaşırken kadın gençleşmeye ve güzelleşmeye başlar. Bir mutluluk yaşar. Fakat kadını esir tutanlar, delikanlının ona yaklaşmasına katıyen izin vermezler. Delikanlıyı kadından uzak tutmak için büyük çaba harcarlar. Bu sırada kadının vücudunda büyük sarsılmalar olur. Kasılır. Çeşitli uzuvlarında patlamalar, çatlamalar olur. Kadını esir tutanlar onu daha çok hırpalamaya başlarlar. Kadın yine ihtiyarlaşır, çirkinleşir.

Delikanlı olayın arkasını bırakmaz. İhtiyar kadının kim olduğunu, neden bu hallere düştüğünü muhakkak öğrenecektir. Her türlü önlemlere, nöbetçilere rağmen, gizli yollar kullanarak ona ulaşır. Kim olduğunu öğrenir.

Öğrenir ki, kadın anasıdır. O anda, delikanlının zihninde şimşek gibi bir düşünce oluşur. Onun da bir anası olmalıdır. Fakat anası olduğunu şimdiye kadar hiç düşünmemiştir. Anası nerededir, nasıldır, hiç düşünmemiştir. Bu ilgisizliğine karşı hayretler içinde kalır. Derin derin düşünür. Anasını, kendisini... Anasını, kardeşleri olup olmadığını şimdiye kadar neden hiç düşünmemiştir? Düşündükçe ne kadar büyük zorluklar içinde olduğunu farkedir.

Delikanlı, ihtiyar, perişan, zincirlerle bağlanmış anasını bu zor durumdan kurtarmaya karar verir. Artık, becerilerini fiyaka için kullanmayacaktır. Başkaları için kılıç sallama-

mayacaktır. Bütün gücünü anasını kurtarmak için harcayacaktır. Sık sık anasıyla buluşur. Buluşmanın yollarını arar, bulur. Bu buluşmalarda başka kardeşleri olduğunu da öğrenir.

Delikanlının, Ağa, Şih, Aşir, Bajari, Hakim, Rençber adında kardeşleri vardır. Bunları aramaya çıkar. Birer birer arar, bulur. Analarının vaziyetinin çok kötü olduğunu, kurtarmak gerektiğini anlatır. Ağa, Şih, Aşir, Bajari, Hakim analarının varlığından bile haberdar değildirler. Şimdiye kadar bir analarının var olduğunu bile düşünmemişlerdir. Analarının olup olmadığı onları hiç ilgilendirmemiştir. Kendi hayatlarını yaşamaktadırlar. Zengindirler. Mutludurlar. Zevk ve safa içindedirler. Analarını esir edenlerle, analarını zincirlere bağlayanlarla birlikte dirler. Onların en sadık yardımcısıdır. Delikanlıyı da kardeşliğe kabul etmezler. Böyle bir kardeşin varlığından da haberdar değildirler. Ayrıca bu kardeşler birbirlerinden de haberdar değildirler. Hepsisi de birbirlerini suçlamaktadırlar.

Delikanlı kardeşlerinin bu vurdumduymazlığı ve sorumsuzluğu karşısında büyük bir üzüntüye ve hüzüne kapılır. Fakat analarını kurtarma yönünde onlardan herhangi bir yardım alamayacağını da öğrenir. En son olarak öteki kardeşi Rençber'e gider. Rençber son derece yoksul bir kişidir. Toprakla, karasabanla uğraşıp durmaktadır. Hayattan hiçbir beklentisi yoktur. Ve çok ahmak bir kişidir. Kafası taş gibi kalındır. Kafasına bir şey girmemektedir. Konuşulanları anlamamaktadır.

Fakat delikanlı anasını kurtarmaya kararlıdır. Ve bu konuda, çok olumsuz koşullar içinde olmasına rağmen, kendisine ancak, Rençber'in yardım edebileceğini düşünür. Rençberle ilişkisini hiç kesmez. Sonra anlaşılır ki, Rençber, hiç de görüldüğü kadar ahmak değildir. Küskündür ve hüznüdür. Anasından da öteki kardeşlerinden de haberdardır. Öteki kardeşlerinden birer birer söz eder. Kendisini onların yoksul bıraktığını anlatır. Kendisine yapılan haksızlıkları sıralar. (13)

Cigerxwin'in Kürdistan'daki sınıfların durumunu çok iyi kavradığını düşünüyorum. Büyük toprak sahiplerinin, şeyhlerin, aşiret reislerinin, bürokratların kendi özlerine ters düşmelerinin önemli bir maddi nedeni muhakkak olmalıdır. Bunu aramaya çalışmak gerekir.

Hayvancılığa Dayalı İş-Güç Biçimi ve Aşiret Yapısının Özellikleri

Kürdistan Ortadoğu'nun ortasında bir yerdedir. Genel olarak dağlık bir alandır. Kürtler bu bölgede hayvancılık yapmaktadırlar. Hayvancılık Kürtler için önemli bir iş-güç biçimidir. En önemli geçim kaynağı hayvancılıktır. Hayvancılık geniş yaylalarda gerçekleştirilen bir faaliyettir. Geniş yaylaklar ve otlaklar aileler ve aşiretler tarafından kullanılmaktadır. Ve bu aileler veya aşiretler hayvancılık yaptıkları bölgelere başkalarının müdahale etmesini, başkalarının da buralardan faydalanmasını kati surette istemezler. Çünkü yaylaklar daraldıkça hayvan sürülerinin sayısını artırmak, sürüdeki hayvanları çoğaltmak mümkün değildir. O halde hayvancılıkta esas yaylakları genişletmektedir. Mevcut yaylaklardan başkalarının da faydalanmak için çaba göstermesi

ise, otlakların daralması anlamına gelmektedir. Bu durum Kürt aşiretlerini birbirlerinden epeyce tecrit etmiştir. Aynı zamanda aşiretleri, kendi içine kapalı yapılar haline getirmiştir. Aşiretler birbirlerine karşı mesafelidir. Herkes kendi otağını öteki aşiretlere karşı dikkatli bir şekilde koruma savaşımı içindedir. Bunun için silahlı bir güç de oluşturmuşlardır. Zaten aşiretlerin hiyerarşik yapısı silahlı gücün oluşturulması için elverişli bir zemin hazırlamaktadır. Öte yandan, hayvancılık geliştikçe hayvan sürülerinin miktarı sayı olarak arttıkça otlakları genişlemek gereği de ortaya çıkmaktadır. Bu ise komşu aşiretlerle savaş demektir. Öteki aşiretlere karşı yağma akınları düzenlemek aşiret ilişkilerinin önemli bir boyutudur.

Otlak endişesi, aşiretler arası birliğini kolayca oluşmamasının önemli bir nedeni olmalıdır. Bu kuşkusuz sadece Kürtlerin karşılaştığı bir sorun değildir. Temel iş-güç biçimi hayvancılık olan bütün halklar bu tür sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Halbuki tarım daha emek-yoğun bir faaliyettir. Çeşitli aileler tarım arazilerinde, tarlalarda, birbirleriyle komşuluk, dostluk ilişkilerine girebilirler. Tarım insanlar, aileler, aşiretler arasındaki ilişkileri, haberleşmeleri yoğunlaştırır. Bu ise, ulusal duyguların gelişmesinde, yaygınlaşmasında önemli bir ortam demektir. Hayvancılık, belirli, kapalı bir çevrede, ötekilere karşı "biz" duygusunu geliştirmesine, ilişkileri daraltmasına rağmen, tarım, ilişkileri genişletici özelliklere sahiptir.

Böyle bir ilişki çerçevesinde kişilerin egoist olacakları, sadece kendi ailelerini, aşiretlerini düşünecekleri açıktır. Bu tek başına "özgür" bir yaşam biçimidir. Aşiretin iç düzenine, iç ilişkilerine dışarıdan yapılan müdahaleler kesinlikle karşılık görür. Zaten istilacılarla yapılan uzlaşmaların temel koşulu aşiretteki iç ilişkilerle müdahale edilmemesi, iç düzenin aynen sürmesidir. Başka bir ifadeyle, aşiret, istilacılara veya yağmacılara karşı iç düzenini koruyamazsa istilacıların veya yağma yapan öteki aşiretlerin kölesi olur. Aşiret kişiliğini kaybeder.

c) İstila ve Göç Yolları Üzerindeki Kürdistan

Bu tür bir "özgür" yaşamda, dışarıdan bölgeye karşı bir baskı gelmesi söz konusu olduğunda, çevredeki öteki aşiretlerle birlikte bölgeyi savunma, bu konuda dayanışmaya girme değil, kendi aşiretini, kendi otağını tek başına koruma daha önemli bir tavır olarak belirmektedir. Kendi otağını koruyabildiği ölçüde dışarıdan gelen baskıcı güçle uzlaşma veya işbirliğine girme gerçekleşebilmektedir. Bu ise, ancak, öteki aşiretlerin aleyhine gelişebilecek bir süreçtir. Dışarıdan gelen müdahaleler, baskılar yani istilacı güçler çok güçlüyse, o güce bağlı olarak, varlığını sürdürmek önemli bir tavır olarak belirmektedir. Bu koşullarda aşiret "özgür" yaşamını sürdürebilmektedir. Köleşmemektedir. Fakat dışarıdan gelen istilacı güçlere karşı öteki aşiretler birleşip güçlü bir merkezi yapı oluşturamamaktadır. Ve istilacıları, işgalcileri defedememektedir.

O halde hayvancılıkla istila kurumunu birlikte ele almak gerekir. Belirli bir yerde hayvancılık yapan aşiretler var. Aşiretlerin yaylak ve kışlakları önceden belirlenmiş. Herkes kendi otağını ötekilere karşı koruyor. Kürtler Arap istilasını, yani Müslümanlığın yayılması sırasında (7. yüzyıl) böyle bir ekonomik ve toplumsal bir düzen içindeydiler. Arap istilasını karşısında Kürtlerin bir bütün olarak istilaya karşı durmadıkları, birbirle-

riyle dayanışmaya girerek istilayı defetmeye çalışmadıkları kanısındayım. Her aşiret kendi bölgesini korumaya çalıştı. Bu da güçlü istilacılarla işbirliği yapıp komşu ve hasım aşireti zayıflatmak yıpratmak sonucunu doğurdu. Buysa, giderek, Kürtleri, kendileri için değil, başkaları için kılıç sallayan, varlığını bu yolla kanıtlayan bir halk durumuna getirdi.

Bu görüşü benimsemeyen anlatımlar da var. Şöyle denmekte: Kürtlerin Arap-İslam istilasına karşı bir bütün olarak direnmedikleri doğru değildir. Arap-İslam işgal güçleri Kürdistan'a girdiklerinde, o günün koşullarına uygun olarak Kürt ordularıyla karşılaşmalar ve onlarla savaştılar. Savaşlar çok kanlı geçti. Araplar galip geldi. Esir düşen yaşlı Kürtleri orada öldürdüler. Genç kız ve erkekleri köle ve cariye olarak Medine pazarında sattılar.

11. yüzyılda, Ortaasya'dan gelen Oğuz Türklerinin istilası sırasında da benzer şeyler oldu. O halde, istilalar, Kürdistan'da Kürt aşiretleri arasında çelişkileri ve çatışmaları artırıcı ve derinleştirici bir etken olarak ortaya çıktı. Aşiretler arasında zaten çelişkiler vardı. İstilacı güç bölgeyi egemenliği altına alabilmek için bu çelişkilerden elbette yararlanacaktı. Aynı zamanda, aşiret de ötekilere karşı kendini daha güçlü kılabilmek için istilacı gücün yardımını arıyordu. Bunu, Kürt tarihiyle ilgili çalışmalar yapmış, kitaplar yazmış kişilerin anlatımlarında da görüyoruz. Örneğin, yazarlar, Kürtlerin özelliklerini, Kürtleri öteki halklardan ayıran farkları vurgulayacakları yerde, Kürtleri, yerine ve zamanına göre, Arap soyuna, Fars soyuna veya Turani bir soya bağlamaya çalışıyorlar. Bu, o kişilerin, Arap, Fars veya Türk devletleriyle olan ilişkilerine göre farklılık gösteriyor. Örneğin, İran'la yakın ilişkiler içindeyse İran'ı övüyor, Kürtleri İran soyuna bağlıyor., Bunlar kuşkusuz efsaneler düzeyinde anlatımlar oluyor. Fakat düşüncenin, tavır ve davranışın önemli bir boyutunu göstermesi bakımından önemlidir, kanısındayım.

Bunun dışında istilalar, merkezi eğilimleri de tamamen dağıtıyor, yok ediyordu. Kürdistan'ın Batı'dan Doğu'ya, Doğu'dan Batı'ya yapılan istilalarda önemli geçiş yolları üzerinde bulunması, derlenip toparlanma ve merkezileşme eğilimlerini de yok ediyordu. 7. yüzyılda Arap istilası, 11. yüzyılda Oğuz Türklerinin istilası, 13. yüzyılda Moğol istilası, 15. yüzyıl başlarında Timur istilası, Kürdistan'daki ekonomik, toplumsal ve siyasal yapıları çok yakından etkiliyordu. 1514'de Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Seferi'nin esas amacı, Kürdistan idi. Bundan sonraki, Osmanlı-İran savaşlarının trajik bir yönü de var. Bir kere bu savaşlar, hep Kürdistan'da yani Kürtlerin ülkesinde yapılıyor. Her ikisi de Kürdistan'da karşılaşılıyor. İkinci olarak, her iki devlet de Kürtlerden devşirdiği ordularla savaşmaya çalışıyor. Bütün bunlar Kürt toplumunun yapısında kuşkusuz önemli sonuçlar ortaya çıkarıyor.

Bir konu daha var. Hayvancılık yapan Kürtler aynı zamanda göçebeydiler. Herhangi bir istila karşısında istilacı ve işgalci güçlerden sakınmanın, onlarla karşılaşmamanın yollarını kolayca buluyorlardı. Bazı aşiretlerin istilacı ve işgalcilerle çatışması, bazılarının onlarla karşılaşmamak için dağlık ve tenha yerlere çekilmesi, bazılarının uzlaşma içine girmesi, aşiretlerarası merkezileşme eğilimlerini azaltıyordu. Aynı ayrı "özgürce" yaşamak isteyen, fakat bir ittifaka yanaşmayan aşiretler... Temel iş-güç biçimi hayvancılık olan aşiretler işgal ve istilacılarla karşılaşışlıkları zaman böyle bir sentez or-

taya çıkıyor.

Amacım, Kürtlerin binlerce yıl önceki tarihlerini aydınlatmak, bununla ilgili açıklamalar yapmak değil. Bu benim haddim de değil. Önemli bir sorunun, bölünmenin ve paylaşılmanın maddi temelleriyle ilgili bazı varsayımlar geliştirmeye çalışıyorum.

Örneğin, Kürtlerin neden Hıristiyanlığı kabul etmedikleri, fakat, Müslümanlığı kabul ettikleri, veya kendi dinlerini, Zerdüşt dinini sürdürmekte neden ısrarcı olmadıkları her zaman zihin kurcalayan bir soru olmuştur. Kürtlerin Müslümanlığı kabul etmelerinin zor olmadığını, uzun savaşlara gerek kalmadan Müslümanlığı kabul ettiklerini düşünüyorum. Bazı yerlerde Müslüman Araplarla Kürtler arasında çetin savaşlar olmuş olabilir. Fakat genel olarak Müslümanlaşmanın kolay gerçekleştirildiği söylenebilir. Çünkü İslamiyet devlet dini olarak geliyordu. Müslüman istilacılar çok güçlüydüler. Böyle güçlü istila orduları karşısında birbirlerinden tecrit olmuş bir şekilde, aşiret yapıları içinde yaşayan toplulukların tavır ve davranışı aşağı yukarı bellidir. Güçlü istilacılarla uzlaşarak yaşamlarını sürdürmek. Bu iki grubun karşılaşmasından oluşan sentez şöyle bir sonuç ortaya çıkarıyor. İstilacılarla uzlaşma, veya onlara itaat sonunda grup kendi varlığını sürdürebiliyor. İstilacılar da bu grubun özelliğinden, silahlı yapısından yararlanıyorlar. Ve bu özellikleri kendi çıkarları doğrultusunda seferber ediyorlar. Böylece yerli gruplar kendilerini istilacılar safında kılıç kullanarak kanıtlamış oluyorlar. Bu kanıtama kuşkusuz daha çok öteki aşiretlere karşı oluyor. Bu koşullarda, Kürtlerin neden Hıristiyanlığı kabul etmedikleri anlaşılabilir bir şeydir. Çünkü Hıristiyanlık, yoksulların dini, düzene karşı başkaldıranların dini olarak geliyordu. Böyle olduğu için, Hıristiyanlığın başlangıcında bir istila söz konusu değildi. Hıristiyanlık, Kürt düzenlerini tehdit etmiyordu. Böyle bir süreçte, Kürtlerin kendilerini kanıtlamaları da olaşı değildi. Hıristiyanlık ve Müslümanlık arasında, ortaya çıkma ve gelişme koşulları açısından ve devletle olan ilişkileri açısından önemli farklar olduğunu düşünüyorum. (14)

Göçebelik, hayvancılık, aşiret yapıları ve Kürtlerin İslamiyet öncesi yerleşim biçimiyle ilgili olarak şöyle bir anlatım da var: İslamiyetten çok önceleri, Kürtler, aşiretçilik, göçebelik ve bu ikisinin türevi biçimindeki hayvancılığı bıraktılar. Mezopotamya'da toprağa dayalı birimler oluşturdular. Bu birimler üzerinde çeşitli uygarlıklar yükseldi. Bu dönemde yerleşim bölgeleri Araplarla yan yana ve hatta yer yer iç içedir. İslamiyetten sonra Emeviler Devrine kadar da Kürtlerin büyük bir bölümü toprağa bağlıydı. Ama sözü edilen Arap aşiretleri, Emeviler Devrinde, devlet gücünü de desteğine alarak, Kürtlere karşı amansız bir savaş açtılar. Devlet tarafından korunmayan Kürtler, kendilerini koruma güdüsüyle dağlara çıkmak zorunda kaldılar. Böylece göçebe yaşam, aşiret ilişkileri ve buna dayalı olarak hayvancılık yeniden başladı. Bu görüşü Ziya Gökalp de paylaşıyor. (Ziya Gökalp, Kürt Aşiretleri Üzerinde Sosyolojik Araştırmalar, Komal Yayınları, İstanbul 1976)

Öte yandan Kürtlerin önemli bir kısmının Hıristiyanlığı kabul ettikleri de söylenmektedir. Daha sonraları, diğer Kürtler, İslamiyeti kabul ettikten sonra, Hıristiyan Kürtlerin bir bölümü de bunlara katılmıştır. Bir bölümüyse, Hıristiyanlığı sürdürüp Ermenilerle bütünleşmiştir. Söz konusu Hıristiyan Kürtler, Hıristiyan olduklarını ve Kürt olduklarını belirtiyorlar. Bunlar daha çok, Erivan taraflarında yaşıyorlar.

10 ve 11. yüzyıllarda Kürtler arasında merkezileşme eğilimlerinin arttığını.

görüyoruz. Abbasi İmparatorluğu'nun zayıflaması, Kürtlerdeki merkezileşme eğilimlerini de artırıyor. Diyarbakır ve Cizre yörelerinde Mervaniler, bugünkü Güney Kürdistan yörelerinde Hasanveyhiler önemli bir merkezileşme süreci içindeydiler. Ayrıca Doğu Kürdistan taraflarında, Büyük Lor ve Küçük Lor bölgelerinde de merkezileşme yaşanıyordu. Yine aynı dönemde, Eyyubi Devleti de bir Kürt hanedanlığı tarafından kurulmuştu. Fakat Ortaasya'dan gelen Oğuz akınları, merkezileşme sürecini durdurdu. Kürtler istikrarlı siyasal yapılar oluşturamadılar. Merkezileşmeyi güçlendiremediler. Yine birbirlerinden tecrit olmuş bir biçimde, kapalı aşiret yapıları içinde yaşamlarını sürdürdüler. Daha sonra gelen Moğol ve Timur istilaları da bu dağınıklığın ve istikrarsızlığın sürmesinde çok önemli roller oynadılar.

d) Kürdistan'ın Zengin Doğal Kaynakları

Sahip oldukları doğal kaynaklar da Kürdistan'ın ve Kürt toplumunun önemli bir zaafı olarak ortaya çıkmıştır. 19. yüzyılın sonundan itibaren, özellikle yirminci yüzyılın başlarında, Kürdistan'ın yeraltı kaynakları bakımından son derece zengin bir ülke olduğu, Batılı devletler tarafından anlaşılmıştır. Kürdistan'ın zengin petrol yataklarına sahip bir ülke olduğu anlaşılınca emperyalist devletler arasında, bu kaynaklara sahip olma konusunda büyük bir yarış başlamıştır. Giderek, Kürdistan'ın sahip olduğu bu zenginlikler onun en büyük düşmanı haline gelmiştir., Kürdistan'a bir bütün olarak sahip olamayacaklarını anlayan emperyalist ve sömürgeci devletler onu bölüp parçalamayı ve paylaşmayı en sağlıklı yol olarak düşünmüşlerdir. Böylece, hayvancılığa dayalı aşiret yapılarına sahip olma, istila yolları üzerinde önemli bir yerde olma boyutlarına, zengin doğal kaynaklara sahip olma boyutu da eklenmiştir. Bu etken de bölünmeyi ve paylaşmayı kolaylaştırmıştır. Ufalanma sürecini hızlandırmıştır, derinleştirmiştir.

Zengin doğal kaynaklara sahip olma, bir toplumun ekonomik bakımdan zenginleşmesini sağlayan, ona refah getiren önemli bir etkidir. Fakat, bu, Kürtler için hiç de böyle bir sonuç doğurmamaktadır., Çünkü Kürtler kendi ülkelerine, kendi yurtlarına sahip çıkamamışlardır. O kaynaklara sahip olma konusunda emperyalist ve sömürgeci devletler arasında yapılan mücadeleler de hep Kürtlerin aleyhine gelişmiştir. Kürtlerin kendi ülkelerine sahip olmak için yaptıkları mücadeleler bu devletlerin işbirliğiyle hep kanla boğulmuştur.

e) Siyasal Bir Yapı Olarak Kürt Aşiretleri

Kürt toplumunun en büyük zaafı, kuşkusuz aşiret yapıları nedeniyle ve aşiret yapılarıyla ilgili olarak ortaya çıkmaktadır.

Kürtler hayvancılıkla uğraşan göçebe bir halktır. Aşiretler halinde örgütlenmişlerdir. Aşiret sadece Kürtlere has bir örgütlenme değildir. Ortaasya'daki Türkler ve Moğollar, Ortadoğu'daki Araplar, Kuzey Afrika'daki Berberiler vs. de aşiretler halinde örgütlenmişlerdir. Aşiret ortak bir atadan gelen, veya ortak bir atadan geldiklerine inanan, kan akrabalığına dayanan konar göçer bir toplumdur. Aynı dili veya lehçeyi

konusurlar. Aynı geleneklere veya ortak kültür vasıflarına sahiptirler. Aşiret, Kürt toplu-
munda gittikçe büyüyen üçlü bir organizasyonun son halkasıdır. En alt basamakta aile
ondan sonra kabile yer alır. Her iki organizasyon da kandaşlık ve nesep üzerine kurul-
duğu eçen kabile ve aşiret toplumlari soy üzerine kuruludurlar. Kürtlerde bu soy, öteki
göçebe toplumlarda, yani Araplar'da, Türkler'de, Berberiler'de vs. olduğu gibi en son
kuşaktan geriye doğru giden şecerelere dayanır. Soyu en eski yani şeceresi en büyük
olanlara en şerefli gözüyle bakılır. Burada da doğal olarak soyun eskiliği ile övünmek
adeti ortaya çıkar. Soyun eskiliği ile övünme Kürt aşiretlerinin en önemli geleneklerin-
den biridir.

Aşiretler genel olarak toprağa yerleşmemişlerdir. Geçim şekilleri hayvancılıktır. Fa-
kat toprağa yerleştikleri zaman da bu temel karakterlerini muhafaza ederler. Bununla be-
raber toprağa yerleşmekle birlikte tarımsal faaliyetler de başlar. Aşiretler genel olarak
aynı kökten geldiklerini yani kandaş olduklarını kabul ederler. Fakat zaman içinde başka
halklardan, başka aşiretlerden gelenleri de içlerine almışlardır. Hatta başka halklardan,
öteki aşiretlerden kaçırdıkları kadınları, savaş esirlerini, köleleri, toprak kölelerini vs. de
aralarına almışlardır. Onlarla karışmışlardır. Örneğin aşiretler arasındaki savaşlarda,
mücadelelerde, gücünü yitiren, dağılan bir aşiretin üyeleri, güçlü aşiretlere reaya olarak
katılmış, giderek o aşiretin şeceresiyle övünür hali gelmiştir.

Kabile, üyelerinin birbirlerine kan bağı ile bağlı oldukları bir topluluktur. Kabile,
üretim ve geçim zorunluluklarından ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan kabilenin ekonomik
bir temeli vardır. Kabile, hayvancılıkta, tarımda, düşman aşiretlerle rekabette, yaylaklara
ve kışlaklara göçte, çevreden gelecek tehlikeler karşısında korunmada, aileleri, aşireti
güçlü kılma ihtiyacından doğmuştur. Ve kabilede genellikle dışarıdan evlenme geleneği
vardır. Bazı durumlarda, kabile içinden de evlenme olabilir. Veya buna mecbur
kalmabilir.

Kabilelerde soy, nesep, akrabalık, evlenmeyle ortaya çıkmaz, doğuma göre olur.
Yani nesebi, soyu, baba tarafı belirler. Ad, şeref ve mülk veraseti babanın soyuna, ba-
banın nesebine göre belirlenir.

Kabiledeki üretim araçları üzerinde sosyal mülkiyet vardır. Kabile kollektif çalışma
temeli üzerine kurulmuş bir birimdir. Kabileyi seçimle gelen yaşlı üyelerden biri
yönetir. Erginleşmiş bütün kadınlar ve erkekler kendi aralarında toplanırlar ve kabilenin
işlerini karara bağlarlar. Kabilenin bütünlüğünün bozulmasının nedeni, toplumsal
işbölümünün, özel mülkiyetin ortaya çıkması ve yaygınlık kazanmasıdır.

Göçebe Kürtler'de aileyi, ana-baba ve evlenmemiş çocuklardan ibaret küçük bir grup
olarak almamak gerekir. Aileler genel olarak bir büyük baba, oğullar ve torunlardan
meydana gelirler. Çok nadir olarak bir ailede iki büyük baba, onların oğulları, torunları
da bulunabilir. Bunlar genellikle aynı çatı altında oturan, birbirlerine bağlı küçük evler
topluluğunda yaşayan, birçok özel ve çekirdek ailelerden kurulu zümrelerdir. Bu şekilde
ailelerin sayısı arttığı zaman kabileler meydana gelir. Bir aşiret organizasyonu içinde 3-4
kabile olabildiği gibi, 8-10 kabile de vardır. Nüfus ne kadar artarsa, yaylak ve olanakları
ne kadar genişlerse, aşirete, aşiret dışındaki unsurlar da ne kadar çok katılırsa, kabilelerin
sayısı artar. Aşiret coğrafi alanda genişler, yaygınlaşır. Bu, öteki aşiretlerin aleyhine
olan bir süreçtir. Aşiretleri büyük babalar, büyük dedeler, kabileleri de oğullar torunlar

olarak kavramak mümkündür. Ne kadar çok geçmişe gidilirse, büyük dedelere varılırsa, aşiretin şeceresinin o kadar eski olduğu söylenir. Aşiretin adı, şerefi o nisbette artar.

Hızlı nüfus artışı ve ekonomik bir uğraş biçimi olarak hayvancılık, Kürt aşiretlerinin sayısını oldukça artırmıştır. Coğrafi koşullar, mera, yaylak, kışlak ihtiyacı bu sayının daha da artmasına neden olmuştur.

Aşireti bir idari ve siyasi birlik olarak ele almak da mümkündür. Aşiret çok küçük çaplı bir devlettir. Devlet organizasyonunun çekirdeğidir. Aşiret sisteminde, aşiret reisinden ailelere, çadırlara kadar inen bir hiyerarşi vardır. Bir taraftan akrabalık bağları, yani kan bağları, öte yandan emir-kumanda kurumunun çalışıyor olması, aşireti disipline yatkın bir kurum haline getirmektedir. Fakat bu tür disiplin aşiretin iç işlerinde geçerli bir disiplindir. Aşiretin öteki aşiretlerle, kendisi dışındaki halklarla ilişkilerinde ise daha çok anarşi egemendir. Dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı her zaman tetikte olmak durumundadır. Çevredeki halkların veya aşiretlerin zayıf taraflarını yakaladığı zaman kendisi de saldırı, talan düşünmektedir. Tarım yapan yerleşik halkların artı ürünlerini yağmalayabilmek için her yolu denemeye çalışmaktadır.

Aşiretlerden daha ileri bir siyasal birim ise, aşiretlerin birleşmesinden meydana gelen aşiretler konfederasyonudur. Böyle bir konfederasyonun oluşması için aşiret reislerinin, birtakım yetkilerini, aşiretler konfederasyonu başkanına devretmeleri gerekir. Bu da aşiret biçimindeki bir organizasyonda son derece zordur. Aşiretler arasındaki ad, şecere ve şeref mücadelesi buna engeldir. Bu da ancak, bu aşiretlerden birinin çok güçlenerek, ötekileri vergiye bağlamasıyla mümkün olabilir. Bu da devletleşmenin, merkezi bir devlet oluşturmanın önemli bir aşamasıdır.

Ortadoğu'da Bir Kürt Devleti Neden Ortaya Çıkamadı? Böl-Yönet Politikası Neden Kürtler İçin Uygulandı?

Aşiret sisteminde rant yok. Emek-rant, angarya-rant olabilir. Ürün-rant çok az, veya yok. Aşiretin kendi iç sisteminde rant olmaması, onu daima, dışarıya karşı yöneltmiştir. Böyle bir aşiret kendi dışındaki aşiretlere saldırılar düzenlemiş, o aşiretin artı ürünlerine elkoymaya, onları yağmalamaya çalışmıştır. Bu ise sürekli olarak aşiretlerarası savaşları, mücadeleleri kaçınılmaz kılmıştır. Şerefname, baştan sona, bu anarşiyi anlatmaktadır. Bu olayların ekonomik temeli ise, aşiretlerin yarattığı artı ürünün çok az olması, ancak, kendine yeter derecede olmasıdır. Böyle olunca, ister istemez başkalarının ürettikleri mallara göz dikiliyor. Toprağın yoğunlaşması da böyle bir kıtlığı ortaya koyuyor.

Aşiret sisteminde rant olmamasının önemli bir nedeni de aşiret reisi ile üyelerinin aynı kandan olması, aynı soydan gelmesidir. Aralarındaki kan bağı, akrabalık bağı, aşiret üyelerinin kabile reisine veya aşiret reisine karşı mücadele geliştirmelerini engellemektedir. Bau Avrupa feodalizminde böyle bir durum yoktur. Orada, serf var, senyör var. Serf

sönyörün toprağından çalışıyor. Emek-rant, ürün-ranht, para-rant sözkonusu. Dolayısıyla serf ile senyör arasında bir çatışma ortaya çıkabiliyor.

Bu tür toplumlarda mülkiyet duygusu, mülkiyete saygı anlayışı pek gelişmiyor. Mülkiyet duygusunun ve mülkiyete saygı duygusunun gelişmediğı toplumlarda, adalet duygusu da gelişmiyor. Ortaasya'daki Türk toplumlarında ve Moğol toplumlarında da durum böyle. Silahının gücünün yettiğı yerleri işgal ediyor. Bura benim diyor. Başkalarının o bölge üzerindeki hukukunu inkar ediyor.

Başka bir görüşe göre, aşiret sisteminde de rant var. Bu rant dolayısıyla özel mülkiyet ortaya çıkıyor. Ve mücadele başlıyor. Bu aşiretlerin toprağına yerleşmesi ve tarımsal faaliyetlerin başlamasıyla ortaya çıkan ve güçlenen bir durumdur. Fakat, ad, şecere ve şeref iddiaları, toprağına yerleşikten sonra da devam etmektedir. Bu durum Kürt toplumunun önemli zaaflarından biridir. Çünkü, aşiretlerin sayı olarak bu kadar çokluğu, ad, şecere ve şeref iddialarının sürdürüldüğü toplumlarda merkezi bir yapı oluşturmak oldukça güç bir iştir. Çünkü aşiretlerin sevk ve idaresine ilişkin olarak pek çok görüş ve arzu vardır. Bunları uyuşturmak olası değildir. Zaten bir uzlaşma, uyuşma ortamı da mevcut değildir. Devletleşme ise, ancak, merkezi bir otoritenin oluşumu ve bunun güçlenmesiyle, yaygınlık kazanmasıyla ortaya çıkar. Kürdistan'ın coğrafyası da merkezi otoritenin oluşmasını engellemiştir. Yüksek dağlar, derin vadiler, büyük nehirler, ulaşım sisteminin yetersizliği, mahalli özerk yapıların kendi kendilerini sürdürmelerini teşvik etmektedir.

Ibn Haldun bu durumu şöyle ifade etmektedir: "Çok sayıda kabileler ve çeşit çeşit cemaatların bulunduğu topraklarda kuvvetli ve sağlam bir devletin kurulması az vakidir." (Mukaddima 1, 2. bs. Hazırlayan Süleyman Uludağ, Dergah Yayınları, İstanbul 1988, s. 496-499)

Pek çok aşiretin bir arada yan yana yaşadığı Kürdistan'da daha üstün bir otoriteye "boyun eğmeme" ve "tabiiyet kabul etmeme" olağan bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Kürtlerde aşiret sisteminin dışında kalmış gruplar da vardır. Aşiret özelliği göstermeyen bu gruplar daha ziyade, dağlık, sarp yerlerde, yerleşme birimlerinin uzaklarında yaşıyorlardı. Bunlar, yerleşme birimlerinden, ana yollardan çok uzaklarda oldukları için Arap, Selçuklu ve Cengiz ordularıyla daha az temas etmiş veya hiç temas etmemiş gruplardı.

Bunların ötesinde, Kürdistan'ın çeşitli yerlerinde, Kürtlerden başka, Ermeniler, Süryaniler, daha sonra Türkler, Çerkezler vs. de yaşıyorlardı. Dinsel bakımdan büyük çeşitlilik vardı. Müslümanlar, Hristiyanlar, Yahudiler, Zerdüşť dinine bağlı Yezidi Kürtler, Alevi Kürtler, Sünni Kürtler, Şafii Kürtler, Hanefi Kürtler vs.

Aşiret yapılarının önemli bir özelliğı de çalışmayı, çabalamayı teşvik etmeyen bir ortamı üretmesidir. Aşiret sisteminde toplumsal derecelenme vardır. Aşir olanların, yani bir aşirete bağlı olanların çalışmaları, emek harcamaları ayıp sayılır. Örneğın herhangi bir aşirin odun toplamaya gitmesi, odun taşınması, odun kırması ayıp sayılır. Aşir olan kişi, toplumsal bakımdan kendinden aşağı olan kişileri reaya olarak kabul eder. Çalışmak, çabalamak, emek harcamak, ancak reyanın görevi olabilir. Aşir olanlar ise, ancak, ava giderler, savaşa giderler vs. Aşiret sisteminde, çalışmanın ayıp sayılması, sistemin kendi kendisini kıramamasının, durgun bir toplum yapısının sürdürülmesinin

önemli bir nedenidir. Kapitalist ilişkilerin gelişmemesinin de bir nedenidir.

Aşiret yapılarının merkezi bir otoritenin oluşumunu engellemesi bakımından, Kürt toplumunun önemli bir zaafı olduğunu belirtmiştik. Fakat, bu sadece Kürtlerin bir özelliği değildir. Bütün göçebe toplumların, Arapların, Türklerin vs. de bu tür özellikleri vardır. Örneğin 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, İngiliz emperyalizmi, Arap ulusuna karşı böl-yönet politikası uygularken, bu özelliklerden geniş ölçüde yararlanmıştı. Bir tane Arap devletinin değil, manda (sömürge) birçok Arap devletinin ortaya çıkması bu durumla da ilgilidir. Arap aşiretleri de birbirlerine boyun eğmeme, birbirlerine tabi olmama konusunda epey duyarlıdırlar. Bu koşullarda çeşitli devletlerin ortaya çıkması en kolay yol olarak görünmüştür.

Kürtlerin devlet kuramaması, sürekli ve kalıcı bir merkezi otoritenin ortaya çıkmaması, toplumun öteki dinamikleriyle ve dışarıdan gelen öteki etkenlerle yakından ilgilidir. Bunun başlıca nedenlerinden birinin, Kürdistan'ın Batı'dan Doğu'ya, Doğu'dan Batı'ya doğru yapılan istilaların yolu üzerinde, kavşak noktalarında olduğunu daha önceleri belirtmiştik. İslamiyetten çok önceleri, Kürtlerin yaşantularıyla ilgili çok kısa bir değerlendirmeyi daha yukarıda ifade etmeye çalışmıştık.

Oğuz Türklerinin Ortaasya'dan, Horasan üzerinden İran, Kürdistan, Irak ve Anadolu'la geldiği dönemlerde de benzer yapılar var. Mervaniler, Hasanveyhiler, Şeddadiler, Revaniler gibi. Bunlar devlet düşüncesine en yakın olan yapılar. Bu yapıların da devlete benzeyen özelliklerini, Oğuzların istilaları sürecinde, zamanla kaybettiıklarını görüyoruz. İç özerklikleri devam etmek koşuluyla, Selçukluların egemenliği kabul ediliyor.

O halde, hayvancılığa dayalı, ekonomik yapılar, ad, şecere ve şerefe dayalı aşiret yapıları yanında, istilalar da Kürdistan'da tek bir merkezi otoritenin oluşmasını engelliyor.

Daha sonraki dönemlerde de, Kürdistan'ın Osmanlı İmparatorluğu ile İran İmparatorluğu arasında sıkışıp kaldığını, her iki imparatorluk için de tampon bir bölge olarak algılandığını görüyoruz. Osmanlı-İran savaşlarının hep Kürdistan toprakları üzerinde yapılması, her iki tarafın da Kürtlerden devşirilmiş askerler de kullanmaları bu düşüncenin önemli bir kanıtı oluyor. Sünni Kürtler ve Alevi Kürtler, bu çerçevede, sorunun farklı bir boyutu olarak ortaya çıkıyor.

Kürdistan'ın çok zengin doğal kaynaklara sahip olması, özellikle zengin petrol yataklarına sahip olması, çeşitli güçlerin bölge üzerinde emperyalist ve sömürgeci bir mücadeleye girmelerine neden oluyor.

Öte yandan, Kürtlerin savaşçı bir toplum olarak örgütlenmiş olmaları, onların yönetilmesini, yönlendirilmesini zorlaştırmaktadır. Bu son iki faktör, Kürdistan'ın bölünmesini, parçalanmasını ve paylaşılmasını, elbirliğiyle yönetilmesini, doğal zenginliklerinin birlikte sömürülmesini gerektirmektedir.

Bütün bu etkenler, iç dinamikler, dış etkenler, bir araya geldiği zaman, Ortadoğu'da kalıcı bir güçlü bir Kürt merkezi otoritesi ortaya çıkamamıştır.

"Kürtler Özgürlüklerine Pek Düşkündür" Sözünden Ne Anlamak Gerekir?

Kürtlerin özgürlüklerine pek düşkün olduğu, özgür yaşamayı, bağımsız yaşamayı, başkalarına boyun eğmeden yaşamayı en temel amaç edindiği her zaman söylenir, tekrar edilir. Bu sözü bireysel alanda kavramak gerekir. Bir de Kürtlerin kendi aralarındaki ilişkiler çerçevesinde kavramak gerekir. Kürtler özgürlüklerini birbirlerine karşı koruyorlar. Fakat kendilerini yöneten devletlerin baskı ve zulümlerine karşı özgürlüklerini, ulusal onurlarını koruyabiliyorlar mı? Özgürlüklerini korumaları bir tarafa, bu devletlere karşı özgürlük isteklerini ileri sürebiliyorlar mı?

Toplumda, yukarıdaki klişe sözleri yalanlayan, çürüten pek çok olay yaşanmaktadır. Sık sık yaşanmaktadır. Örneğin bir kan davası olayını ele alalım. Bu olaylarda Kürtlerin ne kadar yiğit (!) ne kadar kahraman (!) ne kadar cesur (!) oldukları yakından bilinir. Taraflar birbirlerini göz kırpınadan rahatça öldürebilirler. Bu olaylar sonunda pek çok ölü, yaralı olur. Taraflar birbirlerini kırar geçirirler. Aslında, bunlar akrabadırlar da. Aynı aşirettten veya komşu aşirettendirler. "Namus meselesi" derler, "namusumuzu temizledik" derler, "haysiyetimizi çiğnetmedik" derler.

Taraflar birbirleriyle çatışmada yorgun düştükleri yorgun düştükleri zaman jandarma olaya müdahale eder. Biraz önce birbirleriyle vuruşan, birbirlerini öldürmek için ellerinden gelen her şeyi yapan, birbirlerine karşı aslan kesilen bu insanların asker karşısındaki tavır ve davranışları son derece zavallıdır, acıklıdır. Jandarma onları kolayca kelepçeler, zincirler, dizi dizi nezarete doğru yola çıkarır. Bu işi, bir onbaşı bir er bile yapabilir. Yalvar-yakar olurlar. Kendilerine acındırmak için herşeyi yaparlar. Çoğu zaman nezarete kendileriyle birlikte, kadınları çocukları da götürülür. Kuşkusuz onlar da kelepçeli ve zincirli olarak... Ve dizi dizi.

Karakolda, nezarethanede kadınlar, özellikle genç kadınlar ayrı ayrı yerlere kapatılırlar. Askerler, polisler onlara tecavüze yeltenirler. "Namus meselesi" yüzünden "haysiyet meselesi" yüzünden kan davası başlatan, sürdüren bu yiğit (!) insanlar bu durumları yakından bilirler, fakat ses çıkaramazlar. Birbirlerini korkusuzca öldüren, birbirlerine karşı aslan kesilen bu insanlar, askerlere, polislere kadınlarının durumları hakkında soru bile soraamazlar. Bu nasıl bir özgürlük anlayışıdır? Özgürlüğe, bağımsızlığa, onura, haysiyete düşkün olmak böyle mi olur?

Bu tavır ve davranışların elbette bir maddi nedeni olmalıdır. Bunu kavramaya çalışıyoruz.

Burada, önemli bir konuyu vurgulamaya özen gösteriyorum. Bireysel özgürlük ile ulusun özgürlüğü, bağımsızlığı arasında bir çelişki var. Bunlar birbirlerini çürütüyor, birbirlerini boğuyor, yok ediyor. Yukarıda, Kürtlerin aşiret düzenleri içinde hayvancılık yaparak yaşadıklarını belirtmeye çalışmıştım. Bu sosyal organizasyon, aşiretleri, insanları birbirlerinden tecrit ediyordu. Herkesin kendi topraklarını, yaylak ve kışlaklarını diğerlerine karşı korumaya çalışması tecridi yaygınlaştırıyor, derinleştiriyordu. Bu süreç insanların birbirleriyle iletişim kurmalarını engelliyordu. İnsanların kitleleşmesini engelliyordu. Coğrafi faktörler ve bunlara bağlı olarak yerleşim düzenleri de insanlar ve

aşiretler arasındaki kopukluğu artırıyordu. Bütün bunlar milli duyguların gelişmesini engelleyen esas nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yerleşim biçimlerinin dağılık olduğu yerlerde, evlerin dağ eteklerine, vadi içlerine boğazlara, dağ yamaçlarına üçer beşer serpiştirilmiş olduğu mekanlarda, insanlar arasındaki ekonomik ve toplumsal ilişkilerin çok cılız kaldığı mekanlarda, iletişimin eksik olduğu yerlerde milli duygular güçlü bir şekilde gelişmiyor. Bu tür ekonomik ve toplumsal ortamlar milli duyguların gelişmesine, güçlenmesine engel oluyor. Aşirete sadakat, aşiret reisine sadakat olayı, aşiretler arasında yıkılmaz, yüksek duvarlar örüyor. Bu duvarlar yıkılmadan milli duyguların gelişmesi olası görülüyor. Veya, bu duvarlar ancak, milli duyguların gelişmesi sürecinde yıkılabilir. Buysa sadakat odağının aşiretten millete doğru çevrildiği anlamına gelmektedir.

İşte bu şekilde, ekonomik, toplumsal ve ruhsal bir ortamda yetişen insanların egoist olacakları, kendi bireysel özgürlüklerini düşünecekleri açıktır. Bireysel özgürlüğü koruma yollarından biri de, dışarıdan gelen müdahalelere, baskıları karşı uzlaşma yolları aramaktır. Kürtlerin tarihinde egemen olan bazı temel boyutlar üzerinde durmuştuk. Burada bir boyuttan daha söz etmek gerekiyor. Bu da Kürtlerin hep uzlaşma yollarını tercih ettiğidir. Tarih boyunca Kürtler, ülkelerine yapılan istilalar ve işgaller karşısında hep uzlaşmayı seçmişlerdir. Bu istilaları ve işgalleri uzaklaştırmaya çalışan, ülkeyi tümüyle savunan bir mekanizmayı kuramamışlardır. Aşiretin özgürlüğü, bireysel özgürlük sağlandığı sürece, yani aşiretin iç işlerine karışılmadığı sürece, Kürtler istilacı ve işgalci güçlere boyun eğmişlerdir. Aşireti, bireysel özgürlüğü koruma o kadar güçlenmiştir ki, bu, giderek, ulusun tamamen köleleşmesi sonucunu doğurmuştur. Çünkü, aşiretler, insanlar, dışarıdan gelen düşman güçlere karşı, yani istilacı ve işgalci güçlere karşı güçlü bir ittifak oluşturamamışlardır. Kendilerini ayrı ayrı korumaya çalışmışlardır. İstilacı ve işgalci güçler ise, toplumun bu zaafından yararlanarak böl-yönet politikasından yararlanma yoluna gitmişlerdir. Daha doğrusu, bütün bunlar böl-yönet politikasının uygulanması için elverişli bir ortam hazırlamıştır. Bu politikalar sonucu Kürt toplumu parça parça yutulmuş, yok edilmiştir. Köleleştirilmiştir. Bugün, Kürt toplumu köle bir toplumdur. Dünyada, nüfusu 30 milyonu aşkın olan fakat köleleştirilmiş sömürge bile olmayan bir başka toplum daha yoktur.

Demek ki bireysel özgürlüğe, aşiretin özgürlüğüne düşkün olmakla ulusal kölelik arasında büyük bir mesafe yoktur. Bu iki olgu madalyonun iki yüzü gibidir. Ulusal özgürlük, bireysel özgürlükten taviz verilerek ulusun özgürlüğüne ağırlık konularak kazanılır.

Burada, bireysel özgürlük kavramı daha çok tavır ve davranışları içermektedir. Düşünce özgürlüğünü kuşkusuz içermemektedir. Kendine buyruk olmamayı, başkalarıyla bir araya gelip konuşabilmeyi, müşterek politikalar oluşturabilmeyi, başkalarına karşı üstünlük iddiası ileri sürmemeyi, başkalarından itaat istememeyi, başkalarına tahammül etmeyi, kısaca, demokratik davranma sürecini içerir:

Kürtler şimdiye kadar ulusal özgürlükleri için, ulusal bağımsızlıkları için ölmesini bilmediler. Kan davalarında, devletler tarafından kısıktırılan kan davalarında birbirlerini kırıp geçirdiler. Fakat ulusal bağımsızlık söz konusu olduğu zaman, bireysel özgürlüklerini düşünüp köleliğe boyun eğdiler. Aslında, ulusal bakımdan köle olanların

bireysel özgürlüklerinin kalmadığı da besbellidir. Bugün ulusal bağımsızlığa, ulusal özgürlüğe sahip olmayanların bireysel özgürlüklerini de korumaları olası değildir.

Kan davalarında ölmeyi bilmek hiç önemli değildir. Önemli olan ulusal özgürlük için, köle olmaktan kurtulmak için ölmeyi bilmektir.

PKK'nın ortaya çıkışı, Kürtlerin tarihinde, Kuzey Kürdistanlı Kürtlerin tarihinde bu bakımdan da önemli bir dönüm noktasıdır. PKK bize şunu öğretmektedir: ulusal özgürlük için, ulusal bağımsızlık için ölmesini bilmek gerekir. Irkçı ve sömürgeci Türk Devleti'ni endişelere garkeden de, PKK'nın bu kararlı, bilinçli, bilgili tavrıdır.

Kürt hareketlerine karşı, gerek Kürdistan'ı ve Kürtleri ortaklaşa yöneten devletler gerek sol akımlar, özellikle Türk solu, hep, "milliyetçilik" suçlamaları yaparlar. "Hareket milliyetçidir" derler. Marksist-Leninist olduğunu iddia eden Kürt hareketlerine karşı da aynı suçlamayı yaparlar. Bu suçlamaların son derece haksız olduğunu düşünüyorum. Kürt hareketlerinin en büyük eksikliği "milli duygu eksikliği"nde görüyorum. Milli duygu kısaca, ulus ve vatani sevmek, ulusa ve vatana bağlı olmak, ulusun değerlerini korumak ve yüceltmek diye anlatılabilir. Kürtler için durum böyle midir? O zaman, Kürtler, Kürt diline ve Kürt kültürüne karşı gerekli özeni neden göstermiyorlar? Kürtçe konuşana ve Kürtçe konuşmak isteyenlere "milliyetçi" deniyor. Türkçe konuşan veya Kürtçe konuşmak istemeyen bir insan nasıl sosyalist olabiliyor? Oğluna "Bürüsk" adı verene "milliyetçi" deniyor. Oğluna Alpaslan, Cengiz gibi isimler koyanlar hangi gerçekçyle enternasyonalist oluyorlar? Filistinli devrimciler, acaba, İbrance diliyle mi yazıyorlar ve konuşuyorlar? Arapça konuştukları ve yazdıkları için, acaba, onlara da "milliyetçi" deniyor mu?

Türkiye'de, Türk sosyal demokrasisi ve ve Marksist solun büyük bir bölümü, politikalarını, Kürt halkının gelişen özlem ve isteklerine göre oluşturmamaktadır. Daha çok "hassas çevreler" in düşüncelerine, tavır ve davranışlarına göre oluşturmaktadır. Bu, anlaşılır bir şeydir. Anlaşılır olmayan ise, Kürtlerin de politikalarını bu çevrelere bağımlı olarak geliştirmeye çalışmalarıdır. Kürtler düşünce ve eylemlerini Türk soluna ve Türk sosyal demokrasisine göre oluşturmaya çalışmaktadırlar. Halbuki, Kürtler, birtakım şeylere hakları olduklarına önce kendileri inanmalıdırlar. Eğer bu inanç, bu güven varsa, hiç kimsenin, hiçbir çevrenin tavır ve davranışı Kürtleri etkilemez. Kürtler, herhangi bir konuda bir düşünce ileri sürerken, veya eylem yaparken, falanca sol akım bize ne der diye düşünmez. Kürtler, eğer, Kürtçe konuşmanın ve yazmanın son derece doğal bir hak olduğuna inanıyorlarsa, bu haklarını kullanırlar. Bunun için falan filan yasaların değişmesini veya yürürlükten kaldırılmasını beklemezler. Bülent Ecevit gibi, Erdal İnönü gibi, Prof. Mümtaz Sosyal gibi, Uğur Mumcu gibi, İsmail Cem gibi, Prof. Toktamış Ateş gibi Türk ırkçılığının ve sömürgeciliğinin en has isimlerine, Kürtçe konuşmanın ve yazmanın çok doğal bir hak olduğunu anlatmaya, onları ikna etmeye çalışmazlar. Düşüncelerinden ve tavırlarından dolayı bir cezai takibat ile karşı karşıya kalırlarsa, bunları savunmak için de her türlü çabayı gösterirler.

Kürt Toplumunun Zaafının Bir Göstergesi: Korucular

Türkiye'de 1984 yılı Ağustos ayı ortalarında, Eruh ve Şemdinli baskınlarıyla yeni bir durum ortaya çıkmıştır. Kürdistan'da gerilla mücadelesi başlamıştır. Türkiye, gerillayla mücadele etmenin en iyi yolu olarak koruculuğu görmektedir. Köylerin güvenliği korucular tarafından sağlanmaktadır. Korucular halk arasından seçilmekte ve devlet eliyle silahlandırılmaktadır. Çoğu zaman da köylüler, baskıyla zorla korucu yapılmaktadır. Devlet koruculuğu teşvit etmek için, halkı koruculuğa özendirilmek için çok çeşitli yolları kullanmaktadır. Korucular maddi olarak, manevi olarak ödüllendirilmektedir. Maaşından ayrı olarak, öldürdüğü, kafasını kesip getirdiği, gerilla için milyonlarca lira para ödenmektedir. Bu paranın veya ödülün kaç milyon olacağını, öldürülen ve kafası kesilen gerillanın örgüt içindeki yeri belirlemektedir.

Bütün bunların ötesinde, koruculuğu teşvik için, korucuların sayısını çoğaltmak için adi suç işlemiş, özellikle cinayet suçunu işlemiş insanlarla pazarlık yapılmaktadır. PKK ile mücadeleyi kabul ettikleri zaman, onları cezaevinden çıkaracaklarını, firardaysalar aranmayacaklarını, haklarındaki dosyanın kapatılacağını söylemektedirler. Devletin yüksek görevlileriyle aşiret reisleri arasında bu konuda çok ciddi pazarlıklar yapılmaktadır. Pazarlık başarıya ulaştığı zaman da uygulanmaktadır. 1985 yılından itibaren, devletle bu tür cinayet suçluları arasında pazarlıklar sonucu pek korucu devşirilmiştir. Bu pazarlıklar kuşkusuz sözlü olarak yapılmıştır. Böyle kanun dışı işlerin, pazarlıkların belgelere bağlanmayacağı açıktır. Örneğin-Beytüşşebap'daki, Jirki Aşireti'nin durumunu ele alalım. Jirki Aşireti Reisi Tahir Adıyaman, 1975 yılında, oğluna bir sünnet düğünü yapıyor. Sünnet düğününde kaymakam ve savcıyla tartışıyor. Kaymakam aşiret mensuplarının gözü önünde, Tahir Adıyaman'ı tokatlıyor. Bunun üzerine silahlar patlıyor, altı jandarma öldürülüyor. Kaymakam ve savcı canlarını kaçarak kurtarabiliyorlar. Jirki Aşireti de dağa çıkıyor. 10 yıl dağda kalıyor. 1985 yılı Mayıs ayında, yukarıda sözü edilen anlaşma gereğince dağdan iniyor. (bk. 2000'e Doğru, Yıl 2, Sayı 22, 22 Mayıs 10988, Doğu'da Jirkilerle Anlaşma, Devletin umudu kanun kaçakları, s. 8-15; Milliyet, 10 Ağustos 1987, SHP'nin korucularla ilgili raporu; Yalçın Doğan, Doğu'da Kürdü Kürde Kırdırma Operasyonu!, Sabah, 15 Ağustos 1989)

Korucular Kürt toplumunun en önemli zaaflarından biri olsa gerekir. Zira bazı yetkililerin de çok açık bir şekilde belirttiği gibi koruculuk, "Doğu'da Kürdü Kürde Kırdırma Operasyonu"nun adıdır. Bunu artık, Türk basını bile yazmaktadır. (Yalçın Doğan'ın Röportajı, Doğu Kalplerde Yaradır, Sabah, 13-19 Ağustos 1989) Türk basınının bu uyarılarına rağmen, böyle bir kurumun hala uygulanabiliyor olması, ancak, toplumun taşıdığı bazı hastalıklar ve zaaflarla ilgilidir.

Korucular büyük bir zulüm makinasıdır. Bazı yörelerde polis, jandarma ve asker, yakaladıkları insanları, koruculara teslim etmektedirler. Korucular işkenceyi en ağır bir biçimde uygulamaktadırlar. Burun kulak keserek, göz çıkararak, insanları 4-5 parçaya bölerek... Fakat korucular, gerillalardan çok, gerillalara, yaşamlarını ve faaliyetlerini sürdürmelerine elverişli bir ortam hazırlayan halkın yıldırılmasında, sindirilmesinde kul-

lanılmaktadır. (bk. 2000'e Doğru, Sayı 24, 11 Haziran 1989 Siirt Adıyaman Korucuları, Kelle Avcıları, Evin Aydar, Selami İnce, Ökkeş Tavus'un röportajı s. 20-23; 200'e Doğru Sayı 26, 25 Haziran 1989, Siirt'te Korucu Terörü, Eruh'da Parçalanmış Ceset, Evin Aydar ve Selami İnce'nin haber röportajı, s. 16-18)

Bazı insanların, devlete kazandırılıp, korucu yapılmaları için büyük paralar harcadığı, onların maddi ve manevi olarak ödüllendirildiği büyük bir gerçektir. İşsizlik durumu, yaşam koşullarının ve geçim olanaklarının çok kat olduğu yakından bilinmektedir. Zorla, baskıyla korucu yapılanların, eline silah verilenlerin çok fazla olduğu da bilinmektedir. Devletin Kürdistan'da böl-yönet ve yoket politikasını yeni bir içerikle sürdürebilmesi, mevcut politikaları derinleştirebilmesi ve yaygınlaştırabilmesi için bu durumu önemli bir fırsat olarak değerlendirildiği de açıktır. Bütün bunlara rağmen binlerce korucunun ortaya çıkabilmesinin Kürt toplumunun zaafının önemli bir göstergesi olduğunu düşünüyorum. Korucular nihayet Kürttür. Ve eşitlik isteyen, özgürlük isteyen, insanca yaşamak isteyen Kürtleri korkutmaya, yıldırmaya, öldürmeye çalışmaktadırlar. Bütün ulusal kurtuluş mücadelelerinde emperyalist ve sömürgeci güçlerle işbirliği yapan kadrolar vardır. Hindistan'da, Cezayir'de, Güney Afrika'da, Angola'da, Filistin'de vs. işbirlikçi olan insanlar görülmektedir. Fakat bu durum Kürdistan'da farklıdır. Kitlelilik göstermektedir. Bu da ancak, Kürtlerde, en azından Kürtlerin bazı kesimlerinde milli duygu eksikliğiyle anlatılabilecek bir olaydır. Güney Kürdistan'da Çaş'lar, Kuzey Kürdistan'da korucular bu bakımlardan, üzerlerinde etraflı bir şekilde durulması gereken önemli olgulardır.

Şu konuda çok önemlidir. Korucular hernekadar devletin işbirlikçisi, ajanı, yardımcısı vs. olarak ortaya çıkıyorlarsa da devletin devamlı gözetimi ve denetimi altında bulunan gruplardır. Bizzat devlet tarafından ortadan kaldırılmaları, yok edilmeleri zaruret haline gelen gruplardır. Bu en azından bazı korucular için böyledir. Çünkü bunlar, güvenlik güçlerinin giriştiği kanunsuz muameleleri, işkenceleri, toplu kıyımları çok yakından görmüşlerdir. Bu operasyonlara güvenlik güçleriyle beraber katılmışlardır. Örneğin toplu mezarlar olayını, benzer olayları yakından bilebilirler. (bk. 2000'e Doğru, Sayı 9, 26 Şubat 1989, Sosyalist Parti Heyeti Siirt'te, Kasaplar Deresi Açılış, Günay Aslan'ın Haberi, s. 27; 2000'e Doğru, Sayı 12, 19 Mart 1989, Baskı Bir Yandan Yoksulluk Bir Yandan, Siirt Göç Ediyor, Kasaplar Deresi Açılıyor. Pasaportlarına el konan Çevremtepe köylüleri. Köyler basılıyor, insanlar sorgusuz sualsiz gözaltına alınıyor. Devlet Siirt'te 66 yılda bir yem fabrikası yapmış, Olağanüstü Hal Uygulamasının ilk 16 ayında ise 24 jandarma karakolu, s. 26; 2000'e Doğru, Sayı 19, 7 Mayıs 1989, Kasaplar Deresi-Demokrasi Parkı. Dereye atılmış 46-69 ceset olduğu sanılıyor. Dört tam ceset çıkarıldı iki eksik ceset. Sonra Kasaplar Deresi'nin açılması durduruldu. Kasaplar Deresi şimdi yine yasak bölge. s. 24; 2000'e doğru, Sayı 23, 4 Haziran 1989, Şırnak'da iki toplu mezar daha, Evin Aydar ve Hüseyin Şimşek'in haberi, s. 8-14)

Korucuların devletin giriştiği bu tür kıyımları, ileride anlatmaları da mümkündür. Bu da devletin entrikacı ve işkenceci yüzünü iyice açığa çıkarır. Bu bakımdan çok şey bilen bu kişilerin ilk fırsatta ortadan kaldırılmaları gerekir. Ölüm gerekçesi zaten hazır: PKK ile çatışmaya girdi, vuruldu.

Bununla ilgili olarak Kürt tarihinden birkaç örnek vermek istiyorum. Birincisi 1925

Şeyh Said Kürt ayaklanması ile ilgili.

1925 sırasında, Kürt ayaklanmasına katılan veya katılmayan, aşiret reisi, şeyh, toprak ağası gibi unsurları dört grupta toplayabiliriz. 1. Harekete doğrudan doğruya katılanlar, 2. Merkezi otorite yanında yer alanlar, 3. Hareketle uzak, yakın hiçbir ilgisi olmayıp hareket bölgesi içinde olanlar, 4. Hareketle ilgisi olmayıp hareket bölgesi dışında olanlar.

Birinci grupta 5-6 sı hariç olmak üzere Hamidiye Alayları'nın hepsi vardır. İkinci grupta, Norşin şeyhleri, Küfrevi şeyhleri ve Hizan şeyhleri vardır. Garzan'da Cemil Çeto, Batman'da Emin Ramanlı vs. Üçüncü grupta örneğin Zilan Bölgesi yer almaktadır. Dördüncü bölgede, Anadolu'nun ve Kürdistan'ın öteki yerlerinde yer alan Kürt toplulukları vardır.

Burada üzerinde durulması gereken son derece ibret verici bir olay vardır. Gerek hareket, organik bir biçimde, dişiyle tırnağıyla, beyniyle yüreğiyle katılan, gerek katılmayan, karşı duran ve devlete yardımcılık eden aşiret reislerinin, şeyhlerin vs. hepsinin de idam edildikleri veya sürgün edildikleridir. Örneğin Cemil Çeto Kürt ayaklanması sırasında merkezi otoriteye çok büyük yardımlarda bulunmuştur. Mustafa Kemal, kendisine (Kardeşim) diye mektuplar yazmıştır. O da Mustafa Kemal'e (Kardeşim) diye mektuplar yazmıştır. Fakat kendisi idamdan, ailesi de sürgünden kurtulamamıştır. Aynı şekilde Emin Ramanlı'da devlet kuvvetleri yanında yer aldığı halde, daha sonra devlet kuvvetleri tarafından vurulmuştur. Bu olay aşağıda daha etraflı bir şekilde anlatılacaktır.

Norşin ve Küfrevi Şeyhleri de devlet yanında yer almalarına rağmen sürgün edilmekten kurtulamamışlardır. Bu olay da aşağıda biraz daha etraflı bir şekilde anlatılacaktır.

İkinci kategoride yer alanlarla ilgili çok çarpıcı ve ibret verici bir olay yaşanmıştır. Olay şudur: 1925 Kürt ayaklanması, Bitlis de de gelişir. Hareket o kadar gelişir ki, Bitlis valisi bile ayaklanmaya katılanların elinde kalır. Fakat Norşin ve Küfrevi şeyhleri ortaklaşa çalışmalar sonunda Kürt ayaklanmasını kırarlar. Valiyi de kurtarırlar. Fakat hareket bastırıldıktan sonra, bu unsurlar da sürgüne gönderilir. Ve Konya'da mecburi iskana tabi tutulurlar. Çok üzülmürler. Devlete yaptıkları yardımların karşılığını bu şekilde almalarını hazmedemezler. Durumu bütün yetkililere anlatmaya çalışırlar.

Mecburi iskanları sırasında zamanın Bitlis valisi bu sefer Konya'ya vali olarak atanmıştır. O zaman mecburi iskancılar birlikte bir heyet yaparak valiye çıkarlar. Heyette Şeyh Kasım'ın babası Şeyh Abdülbaki, Şeyh Masum, Şeyh Selahaddin ve O'nun amcası oğullarından Şeyh Ahmet vardır. Heyet üyeleriyle vali arasında şöyle bir konuşma geçer,

- Vali Bey, biz falanca kişileriz. Sizin bizlerin Konya'ya sürgün edildiğimizden haberinizi olduğunu sanıyoruz.

- Var.

- Bizim isyana katılmadığımızı, devlet kuvvetleriyle birlikte isyanı bastırduğımızı biliyorsunuz.

- Biliyorum.

- Hatta ayaklanan Kürtlerin elinden sizi bizler kurtarmıştık.

- Biliyorum.

- Bunları Ankara'ya rapor etmediniz mi?

- Ettim.

- Siz bildiğinize göre, Ankara'da bildiğine göre, bizi neden sürgün ettiniz?

- Ettik. Sizi sürgün etmekle devletimiz sizlere en büyük lütfu göstermiştir. Sizleri idam etmemiştir. Devlet şunu da düşündü. O zaman güçlüydünüz. Gücünüzle, kuvvetinizle ayaklanmayı basturdunuz. O kuvvetiniz hala var. İleriki bir zamanda, o kuvvetinizi ayrılıkçılık safında kullanmayacağınızı nereden bilelim? Bu bakımdan sizleri de sürgün etmek gerekti. Öte yandan siz kendi halkınıza karşı savaştınız. Kendi halkına karşı savaşıyana devlet nasıl güvenebilir?

Üçüncü kategorideki bölgelerde yer alan insanlar da hem katliama ve soykırıma uğramışlar, hem de sürgün edilmişlerdir. Zilan deresi ayaklanma bölgesi olmadığı halde, büyük bir soykırımla karşılaşmıştır. Soykırımdan geriye kalanlar da sürgün edilmişlerdir. Bunun yanında, dördüncü gruptan da sürgün edilenler ve cezalandırılanlar vardır.

Burada, sürgünlerle yargılanmaları birbirinden ayırmak gerekir. Ayaklanmalar sırasında, devlet tarafından suçlu görülen Kürt ileri gelenlerinden bir kısmı Suriye'ye kaçmışlardır. İstiklal Mahkemeleri onlar hakkında da dava açmıştır. Fakat bu insanlar Suriye'de olduğu için yargılanamamışlardır. Çeto'larda, Kılıçaslan'larda bu şekilde insanlar vardır. Bunlar 1950 de DP'nin iktidara gelmesinden sonra çıkarılan af sayesinde Türkiye'ye gelmişlerdir.

Sürgün edilenler ise 1947 de çıkarılan bir kararname veya kanunla tekrar evlerine, memleketlerine dönmüşlerdir. O zaman, Batı Anadolu'ya sürgün edilenlere üç şık gösterilmiştir.

a) Ya burada yani Batı'da kalırsın,

b) Ya buradaki toprağını hazineye devredip gittiğin yerde, hazineye ait arazi alırsın,

c) Veya buradaki toprağını satın gittiğin yerde toprak alırsın.

Bu, köylüler için böyleydi. Örneğin Mutki'de Baban Aşireti, Batı Anadolu'da sürgündeyken, Nemrut Dağı'nın eteğinde, hazineye ait, yer istemiş ve Sogurt Köyü (Tatvan) böyle kurulmuştur. Ağa, şeyh, aşiret reisi gibi feodal unsurlar ise 1947 yılında, memleketlerine döndükleri zaman, eski topraklarına yeniden kavuşmuşlardır.

İkinci örnek, yine, Şeyh Said Kürt ayaklanması ile ilgilidir. Şeyh Said'in torunu A. Melik Fırat, bölgenin valisi Kazım Dirik'e atfen bir olay anlatmaktadır. (Girişim, Sayı 47, Ağustos 1989 s. 21)

Melik Fırat, Trakya'da sürgünde oldukları sırada (1936-1947) Kazım Dirik'in, amcası Şeyh Ali Rıza Efendi'yi ziyarete geldiğini ve ona ayaklanmayla ilgili bazı şeyler anlattığını söylemektedir. Bu anlatıma göre, Şeyh Said Kürt ayaklanması sırasında bölgede valilik yapan Kazım Dirik şunları söylemiştir: "Şeyh Said hadisesi olduğu zaman Hoytî Aşireti Reisi Hacı Musa, Şeyh Mahsun ve bir de Küfrevî ailesinden Şeyh Abdülbaki bana gelip, "eğer bize 50 bin altın vererseniz bu işin karşısındayız" dediler. Ben bu ni-seleyi merkezi hükümete intikal ettirdim. Hükümet önce, kabul etmek istemedi. Fakat,

şeyhler önerilerinde ısrar ettiler. Hükümete bir kere daha bildirdim. Hükümet bu sefer onayladı. Kendilerine bu parayı verdim. Onlar da karşı koydular. Mesele çözüme ulaşınca, hepsini çağırdım. Ve onlara verdiğim paranın iki katını geri aldım. Onları da sürgüne gönderdim."

Konuyla ilgili üçüncü örnek şudur: Bu, 1930'lu yıllarda, Sason olayları sırasında cereyan etmiştir. Raman Aşiretinden Emin-i Perihani devletle yoğun bir işbirliğine giriyor. Bu işbirliğinde o kadar ileri gidiyor ki, Kürt hareketi içinde yer alan kardeşlerini bile devlete ihbar etmekten çekinmiyor. Onların tutuklanmalarına, asılmalarına neden oluyor. Hatta kardeşlerinden birisi bir arama sırasında kümese saklanmak zorunda kalıyor. Emin-i Perihani, onun kümese saklandığını biliyor ve onu saklandığı kümeisten çıkarıp komutana teslim etmek istiyor. Bu sırada, kardeşinin ona söylediği söz çok çarpıcıdır. "Ez fırawın bım, tı şîwi" (Ben öğle yemeği isem sen akşam yemeği olacaksın. Gerçekten ayaklanma bastırıldıktan sonra, devletin ilk yaptığı işlerden biri, Emin-i Perihani'yi kurşuna dizmek oluyor. Çünkü, devlet safında operasyonlara katılmıştır. ve gizli kalması gereken pek çok şey bilmektedir. Ayrıca, kardeşini bile devlete teslim edip idamına neden olan adama devlet güvenemez.

Bu konuda vereceğimiz dördüncü örnek 1937-1938 Dersim Kürt ayaklanmasına ilişkin. Bu ayaklanma sırasında da devlet pek büyük maddi ve manevi ödüller kullanarak, Kürtleri, özellikle ayaklanmayı yürüten kadrolara yakın olan Kürtleri devletin gizli örgütlerine kazandırmak istemiştir. Bunlardan biri Rehber'dir. Rehber, hareketin lideri Seyid Rıza'nın yeğenidir. Hareketin başından itibaren bir askeri yetkili onunla ilişki kurmuştur. Verdiği bilgiler karşılığında, onu maddi ödüllerle beslemektedir. Nakit para, altın tabakalar, ağızlıklar, çakmaklar, altın kolyeler, inciler vs. Seyid Rıza'ya yakın bir kişi olduğu için getirdiği haberlerin önemli olduğu açıktır. Hareket planları hakkında, harekete katılanlar hakkında, hareket bölgesi içindeki güç kaydırmaları hakkında edinebildiği bilgileri kısa zamanda, devletin gizli güçlerine ulaştırmaktadır.

Alişer'in bulunduğu yerin ihbar edilmesi, bu eve baskın düzenlenmesi, tamamen onun eseridir. Bilindiği gibi, Alişer, Koçgiri, Kürt ayaklanmasına da katılmıştır. Dersim ayaklanmasında da hareketin önde gelen kadrolarından biridir. Alişer bulunduğu yerde, istirahat halindeyken, güvenlik güçlerinin bir baskınına hedef olmuş ve uyurken öldürülmüştür. Karısı duruma anında müdahale etmiş, çatışmada o ve beşikteki çocuğu da öldürülmüştür. "Qare mer jibo ker" (Erkek kuzu bıçak içindir) sözü bu sırada söylenmiştir.

Rehber'in bunun gibi, devlete pek çok iyilikleri, kendi halkına karşı da sayılamayacak kadar çok ihanetleri vardır. Bu ihanetlerin karşılığında elde ettiği maddi ve manevi ödülleri pek büyüktür. 1938 yılı içinde, Dersim'de Kürt hareketi iyice bastırıldıktan, bütün direnme odakları kırıldıktan, dağıtıldıktan sonra, Türk güvenlik güçleri son bir operasyon daha gerçekleştiriyorlar. Son derece gizli, ani ve hızlı bir biçimde Rehber'in oturduğu eve baskın düzenleniyor. Rehber, baskının farkına bile varmasına fırsat verilmeden öldürülüyor. Evinde dikkatli bir şekilde arama yapılıyor. Her yer en ince teferruata kadar didik didik aranıyor. Ona çeşitli haberleri karşılığında verilen bütün ödüller teker teker ele geçiriliyor. Deste deste nakit paralar, altın tabakalar, altın ağızlıklar, altın çakmaklar, kolyeler, inciler, bilezikler vs. Rehber, ağız tadıyla

bunları kullanmasına fırsat verilmeden öldürülüyor. Rehber'in şakiler, haydutlar tarafından öldürüldüğü haberleri yayılıyor.

Bunun, aslında, doğal bir olay olduğu açıktır. Bu kadar çok şey bilen, devletin işkencelerini, yasa dışı faaliyetlerini yakından izleyen, operasyonlara katılan, insanların yaşatılmayacağı, uzun süre yaşamalarına izin verilmeyeceği açıktır. Ne kadar çok şey biliyorsa, o kadar kısa zamanda yok edilecektir. Ve öldürülmesine de, "şakilerin düzenlediği bir pusu, bir baskın" süsü verilecektir.

Bu olaydan sonra Kürtler, çocuklarına, artık Rehber ismi koymadılar. İsmi Rehber olanların isimlerini de değiştirdiler.

Benzer olayların korucular arasında da yaşanmasının pek çok nedenleri vardır.

Devletin gerilla hareketine karşı korucuları örgütlemesi de, hareketin gelişmesini engellememiştir. Bu durumda, devlet, koruculara daha başka görevler, anlaşmanın dışında görevler vermek istemektedir. Anlaşmaya göre, korucular, sadece, köylerini korumakla görevlidir. "Eşkiya" köye geldiği zaman, veya gelmek istediği zaman, onu engellemeye çalışacaklardır. Durumu güvenlik güçlerine haber vereceklerdir. Veya, güvenlik güçlerine rehberlik edip köye giriş-çıkış yollarını, mağaraları vs. göstereceklerdir. Halbuki, devlet, korucuyu, artık, bizzat dağa çıkıp "eşkiya" ile çatışmaya zorlamaktadır. Ve korucuyu, kendi köyünün, kendi bölgesinin dışındaki bir alanda istihdam etmeye gayret etmektedir. Korucuların bunları kabul etmemesi halinde ödediği maaşları geri istemektedir.

Devletin son zamanlarda düşünmeye başladığı bir önlem de aşiretlerin silahlandırılmasıdır. Aşireti silahlandırıp PKK'ya karşı savaşması istenmektedir. Bu feodal kurumların, devlet tarafından korunmasının, varlığının sürdürülmek istenmesinin son örneklerinden biridir. Çünkü, aşiret gibi, şeyhlik gibi, büyük toprak sahipliği gibi feodal kurumların yaşamasının, ulusal hareketi engelleyeceği düşünülmektedir. Bu konuyu daha önceki bölümlerde de ifade etmeye çalışmıştık.

Sonuç: Bölünmüşlüğün ve Paylaşılmışlığın Üstesinden Nasıl Gelinebilir?

Kürdistan'ın bölünmesi ve paylaşılması, Kürt ulusuna böl-yönet politikası uygulanması konularıyla ilgili bazı açıklamalar yaptık. Böl-yönet ve yoket politikasına hedef olmanın bir ulusun tarihinde uğrayabileceği en büyük felaketlerden biri olduğunu vurguladık. Kürt ulusal düşünce ve eyleminin sınıfsal temellerinin çürütüldüğünü, şeyhlerin, toprak sahiplerinin, aşiret reislerinin, ticaret ve sanayi ile uğraşanların, bürokratların, memurların ajanlaştırıldığını belirttik. Bunlar kendi köklerinden koparıldılar. Kendi özlerine yabancılaştırıldılar. Kendi özlerine düşman edildiler. 20. yüzyılın son çeyreğinde, Kürtler, artık böyle bir yaşama biçiminin çok onursuz bir yaşam olduğunun farkına varmışlardır. Ulusal varlıklarını, isbat etmenin, öteki uluslarla eşit olarak yaşamının mücadelesi içine girmişlerdir.

Ortadoğu'da Kürtlerin nüfusunun otuz milyonun üzerinde olduğu bilinmektedir. Fa-

kat bu büyük nüfusa rağmen, Kürtler en ufak bir siyasal statüye sahip değildir. Fakat, dünyada, 50 bin nüfuslu, 25 bin nüfuslu devletler vardır. Kürtlerin daha onurlu bir yaşam için verdiği mücadeleler kanla boğulmaktadır. Kürtlerin daha onurlu bir yaşam sürmeleri, Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletlerin işbirliğiyle engellenmektedir.

Deniyor ki, Kürtlerin başarıya ulaşmamlarının, sık sık soykırımlara, katliamlara uğramalarının temel nedeni ilerici bir önderliğe sahip olmamalarıdır. Örgütlerde feodal zihniyet hala varlığını sürdürmektedir. Şeyhler, toprak ağaları, aşiret reisleri Kürtlerin ulusal kurtuluş mücadelelerinin başarıya ulaşmasına engel olmaktadırlar. Kürtler "özgüç"lerine dayanmamaktadırlar. Kürtleri birbirlerine karşı kullanmayı temel politika haline getirmiş devletlerden birine dayanarak mücadeleye yürütmektedirler. Bunun da başarısızlıkla sonuçlanması doğaldır. Örgütlerde Marksist-Leninistlerin ağırlığı artukça başarı oranı da yükselmektedir.

Bu ve benzer açıklamaların çok yüzeysel olduğunu düşünüyorum. Ulusal kurtuluş hareketinin tıkanmalarına önemli bir açıklama getirmediği kanısındayım. Burada, temel olumsuzluk, Kürdistan'ın emperyalist bir bölüşüme tabi tutulmasıdır. Dünyada böyle bir bölünmenin ve paylaşılmanın bir örneği daha yoktur. En son, en öldürücü silahlar Kürdistan'da denenmektedir. Örneğin dünyada hiçbir yerde kullanılmayan kimyasal silahlar Kürtlere karşı yoğun bir biçimde, yaygın olarak kullanılabilir. Bu konuda devletler arasında işbölümü de vardır. Devletlerden birisi bu silahları kullanmakta, öteki de "bu silahların kullanıldığına dair bir iz yoktur" demektedir. Ve her ikisi de Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kurumların, bu konularda, bölgede inceleme yapmasını "içişlerine müdahale" diyerek engellemektedir. (15)

Kürdistan'ın emperyalist bölüşüme tabi tutulması, devletlerarası sömürge olması bu tür silahların kullanılması büyük bir kolaylık sağlamaktadır. Düşünelim ki Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi tamamen düşman güçler arasında cereyan etmektedir. Bu bakımdan örneğin, Filistin Sorunu'na hiç benzememektedir. Durum buyken olumsuz koşulların sonucu olarak ortaya çıkan tıkanıklıkları, Kürt örgütlerine fatura etmek büyük bir haksızlıktır. Aynı zamanda kolaylıktır. "Özgüç" sorununa gelince, Kürtler elbette kendileri için savaşmaktadırlar. Kendi yurtlarını kurtarmak, kendi zenginliklerine sahip olmak için savaşmaktadırlar. Kürdistan'ı birilerinden alıp birilerine teslim etmek için savaş olmaz. Hiçbir halk, böyle bir şey için savaş yapmaz. Kürtler de yapmıyor. Fakat, Kürtler savaşmaktadırlar. Bunun için müttefik aramaları doğaldır. İttifak ilişkilerinin sağlam olmaması Kürdistan'ın bölünmesi ve paylaşılmasıyla ilgili bir sorundur.

Şu sorular ise muhakkak sorulmalıdır. Sovyetler Birliği, Çin, Arnavutluk gibi devletler, Doğu Avrupa devletleri, neden, ulusların kendi kaderlerini tayin ilkesi doğrultusunda, Kürt ulusunun ulusal kurtuluş mücadelesinde yardımcı olmamışlardır? Kürdistan'ın bölünüp paylaşılması emperyalizmin işine yaradığı halde, emperyalizmin politikasını ürettiği halde, neden, bu devletler, Kürt Sorunu karşısında, görmezden, duymazdan gelen bir tavır izlemişlerdir? Bu komünist ve sosyalist devletler, Kürtlere yardım etmek şöyle dursun, neden, gerici, faşist, sömürgeci ve ırkçı devletleri silahlandırmaya çalışmışlardır? Bu silahların Kürdistan'da kullanıldığını bile bile. Bütün bunların ötesinde, Irak'da, Irak ordusuna kimyasal silahların kullanılmasıyla ilgili danışmanlık

yapan 30 kadar Sovyet uzmanın olduğu bilinen bir gerçektir. Bu, Sovyetler Birliği'nin, Kürtlere karşı, sık sık kimyasal silah kullanan Saddam Hüseyin yönetimini neden kınamadığını da açıklamaktadır. Bunlara benzer daha pek çok soru sorulabilir. Sorulmalıdır.

Kürdistan, Ortadou'nun ortasında bir trajedir. Bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmış, her türlü ulusal ve demokratik hakları gasbedilmiş 30 milyonun üzerinde bir toplum. Sömürge bile olmayan bir ulus. Sürekli soykırımlara uğrayan bir ulus. Kürtlerin yaşadığı bu trajedi, aslında, Azteklerin, Mayaların, İnkaların, 16. yüzyıl başlarında karşılaştığı felaketlerden, soykırımlardan daha ağırdır. Çünkü, Aztekler, Mayalar, İnkalar, çok kısa bir zaman dönemi içinde, sömürgeci güçlerle karşılaşmışlar ve onlar tarafından soykırıma uğratılmışlardır. Bu, tarihin belirli bir döneminde başlamış ve bitmiştir. Kürtler ise, 20. yüzyılın başlarından beri, sık sık katliamlarla, soykırımlarla karşılaşmışlardır. Soykırım bugün de sürmektedir. Üstelik, Kürtler, artık, böylesine bir yaşama biçiminin, onursuz bir yaşama biçimi olduğunu biliyorlar. Bunun bilincine ulaşmışlar. Fakat, Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletler, öldürücü silahlarla o kadar donatılmışlardır ki, Kürtler, bu güçlerle mücadelede yetersiz kalmaktadırlar. Trajik olan da burada belirir. Kimyasal silahlar, zehirli gazlar, kullanılmak için üretiliyor. Kullanılıyor. Fakat bu sadece Kürt savaşçıların sorunu değildir. İnsanlığın sorunudur. Bu silahların böylesine fütursuz bir şekilde kullanılabilmesi insanlığın bir ayıbıdır. Her yıl, 6 Ağustos'da Hiroşima'ya, 9 Ağustos'da Nagazaki'yi anmak, duygu dolu sözler etmek, yapanları lanetlemek, bu silahların kullanılmasını engellemiştir. 17 Mart 1988'de, kimyasal silahlar, Güney Kürdistan'da, Halepçe'de, Kürtlere karşı kullanılmıştır. Aynı yılın Ağustos ayının sonlarında, yine Güney Kürdistan'da ve yine Kürtlere karşı kullanılmıştır. Yaygın bir şekilde. 45 yıl önce olanları anmak, yapanları lanetlemek, fakat günümüzde olanları görmezden gelmek, ancak, bir insanlık ayıbı olarak değerlendirilebilir.

O halde bölünmüşlüğü ve paylaşılmışlığı üstesinden nasıl gelinebilir? Kanımca bunun üç önemli yolu vardır. Birincisi Kürt toplumu ve Kürdistan hakkında bilimsel çalışmaları artırmaktır. Bilime kimin ihtiyacı varsa o üretir. Kürtlerin bilime ihtiyaçları çok büyük. Ortadoğu'nun tarihi, Türkiye'nin, Irak'ın, İran'ın, Suriye'nin tarihi elbette yeniden yazılmalıdır. Ama bu, başta Kürtlerin duyduğu bir ihtiyaçtır. Bilimsel araştırmaların gelişmesi ulusal bilincin gelişmesini de hızlandıracaktır. İkinci yol Kürtçe yazma ve Kürtçe konuşma olanaklarını geliştirmek ve yaygınlaştırmaktır. Kürtçe yazma konusu özellikle önemlidir. Tek bir alfabeyle, örneğin Latin alfabesiyle Kürtçe yazma alışkanlığının kazanılması, emperyalizm ve bölgedeki işbirlikçileri tarafından çizilen sınırların eritilmesini sağlayacak en önemli yoldur. Bunun üçüncü yolu Kürt Sorunu'nun uluslararası bir sorundur. Fakat, hep, ikili ilişkiler içinde ele alınmaya ve çözümlenmeye çalışılmaktadır. Bunlar, kuşkusuz, "Kürtlerin kökünü kazımak" yönünde düşünülen çözümlerdir. Türkiye-İrak, Türkiye-İran, Türkiye-Suriye, İran-İrak vs. ilişkileri içinde. Bunların gizli görüşmeler olduğu açıktır. Ve bu gizli görüşmelerde, Kürtlerin başına yeni yeni çoraplar örülmektedir.

Alfabe sorununu incelediğimiz zaman, Kürdistan'da uygulanan devletlerarası sömürge sisteminin ne kadar derin ve kapsamlı olduğunu görmek mümkündür. Türkiye'de Latin alfabesi, Irak'da, Suriye'de, İran'da Arap alfabesi, Sovyetler Birliği'ndeyse Kril alfabesi

kullanılmaktadır. Bu durum Kürtlerin, Kürtçe konuşması ve yazma yeteneklerini artırsa bile, farklı alfabe kullanılması, bu konulardaki birliğin oluşmasını yine engelleyecektir. Kürt ulusuna karşı böl-yönet ve yoket politikası, bütün kurumlarla, dört başı mamur bir şekilde uygulanmaktadır. Bütün bu olumsuzlukların daha da derinleşmesini ve yaygınlaşmasını önlemenin en önemli yolu, yine, bu konularda bilincin gelişmesidir.

Uzmanlar, Latin alfabesinin, Kürtçe'nin yazılmasında en iyi alfabe olduğunu söylüyorlar.

1930'lu yıllarda, İran'da, büyükelçilik yapan Hüsrev Gerede, İran Şahı'yla yaptığı görüşmelerde, Kürtlerin "müşterek düşman" olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Görüşmelerde "Müşterek düşman" Kürtlere karşı, dostluğun geliştirilmesi, güçlendirilmesi gereği üzerinde durulmuştur. Kürtlere karşı müşterek askeri hareket planlanmıştır. (Hüsrev Gerede, Siyasi Hatıralarım I İran (1930-1934) Vakit Basımevi, İstanbul 1952, s. 68-69)

Türkiye'nin Irak'la yaptığı anlaşmalar da hep böyledir. İkili düzeyde, hatta üçlü düzeyde sürdürülen görüşmelerin bu tür sonuçları vermesi kaçınılmazdır. Halbuki, Kürt Sorunu uluslararası bir sorundur. Mümkün olduğu kadar uluslararası kurumlarda görüşülmesi için çaba sarfedilmelidir. Böyle bir kurumda, elbette, Kürt temsilcilerine de yer verilecektir. Bu gelişmelerde, Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletler, "içişlerimize müdahale ediliyor" ibarelerini sık sık kullanacaklardır. Fakat, bu, çok göreceli subjektif bir kavramdır. Örneğin, Irak, Türk ordusunun, sık sık sınırı geçip Irak sınırları içinde operasyonlar yapmasını içişlerine müdahale saymamaktadır. Fakat kimyasal silahlar kullanması sonucu Birleşmiş Milletler'den bir uzmanlar heyetinin, Güney Kürdistan'da incelemeler yapması isteğini içişlerine müdahale olduğu gerekçesiyle reddetmiştir. Öte yandan, insan hakları sorunları, ulusların hakları sorunları, artık "içişlerine müdahale" kavramının ifade ettiği sürecin dışına çıkmaya başlamıştır.

Kürt Sorunu'nda emperyalizm etkeni 1920'li yıllarda çok etkindir. Ve emperyalizm Kürdistan'a büyük bir yıkım getirmiştir. Kürdistan'ı baskı altında tutabilmek, en ufak bir kıpırdanmayı anında boğabilmek için her türlü modern teknoloji, her türlü modern silah kullanılmıştır. Kürtlerin adeta, soluk almalarına yasak getirilmiştir. Bu olumsuz koşulları değiştirebilmenin en önemli koşulu bilimsel incelemeleri yoğunlaştırmaktır. Kürtçe konuşma ve Kürtçe yazma olanaklarını geliştirmek yine çok önemlidir. Sorunun uluslararası düzeylerde ele alınmasını sağlamak yine öyle...

Bilim, Kürdistan'ı daha sağlıklı bir şekilde kavramamızı sağlar. Bilimsel çalışmayı yoğunlaştırmak siyasal bilinci de geliştirir. Bilimsel çalışmalar etrafında oluşturulan tartışmalar siyasal bilinci derinleştirir ve yaygınlaştırır. Giderek, bilinç büyük bir maddi güç haline gelir. Toplum, ulus, kişilik kazanır. (16)

Bu nedenlerden dolayı sorunun bilimsel çalışmalar boyutu üzerinde dikkatle durmak gerekir. Prof. Fuat Köprülü, tarihte, bilim ile ideoloji arasında ilişkileri şöyle belirtiyor: "... Tarihi siyasi menfaatler uğruna yahut marazi ideolojileri müdafaa maksadıyla bir yalancı şahit gibi kullanmak ilmin ve insanlığın haysiyeti namına çok acı ve faydasız bir şeydir. Fakat bu gibi hareketlerin geçici olduğunu, her şeye rağmen tam objektif surette tarihi realiteyi arayan ilim adamlarının dünyanın her tarafında çoğalmakta olduğunu memnuniyetle söyleyelim." (W. Barthold - F. Köprülü, İslam Medeniyeti Tarihi, 2. bs.

Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1963, s. XXII-XXIII)

Prof. Fuad Köprülü'nün bu ifadeleri bilimin yöntemiyle ilgilidir. Fakat bir kimsenin bu ilkeyi ifade etmesi, onu savunması, o ilkeye riayet ettiği anlamına gelmiyor. Prof. Fuad Köprülü, bu ifadeleriyle, sanıyorum, Doğu Bloku ülkelerinin araştırmacılarını eleştiriyor. Fakat Türkiye'de de durum böyledir. Nitekim, Türkiye'de gerek kendisi, gerek benzerleri, tarihi, "siyasi menfaatler uğruna", resmi ideolojiyi savunma ve doğru çıkarma amacıyla, yalancı şahit gibi kullanmışlardır. Kürtlerin tarihteki varlığını gizlemek, Kürtleri küçük, önemsiz bir grup olarak göstermek için her şey yapılmıştır. Ve bu süreç gün geçtikçe bilimin aleyhine, resmi ideolojinin lehine gelişmektedir. Prof. Köprülü'nün dediği gibi, bu tür faaliyetler azalmamaktadır. Aksine çoğalmaktadır. Türkiye gibi resmi ideolojinin egemen olduğu, resmi ideolojinin kabullerinin bilimsel bilgi kabul edildiği ülkelerde, üniversitelerin, bilimi üretmeye çalışan merkezlerin asla vazgeçemeyecekleri bir tavır haline gelmektedir.

Bütün bunlara rağmen, esas olan elbette, bilimsel faaliyeti gerektiği gibi sürdürmektir. Şimdiye kadarki tecrübeler şunu açıkça ortaya koymuştur. Kürdistan'la, Kürt toplumuyla ilgili incelemeler yapan kişi son derece özgür olmalıdır. Özgür düşünmeli, özgür hareket etmelidir. Kişi, incelemeleri için ortamın demokratikleşmesini, özgürlük ortamının gelişmesini beklememelidir. Düşünceleriyle, davranışlarıyla özgür olmalıdır. Resmi ideolojiyi, yasaları, yönetmelikleri dikkate alan, devamlı onların kuşatması altında bulunan ve onların gereklerine göre hareket eden kişi, özgür düşünen, özgürce davranan bir kişi olamaz. Kişi incelemelerini böyle bir kuşatmayı dikkate almadan yapmalıdır. Kuşkusuz, incelemelerinin sonuçlarına da katlanmalıdır.

Bu konuda somut bir örnek vermek mümkün. Örneğin, Cumhuriyet döneminden sonraki Kürt hareketleriyle ilgili bir inceleme yapıyorsunuz. Kullandığınız kaynakların hepsi de resmi kaynaklar. Resmi ideolojinin anlatımını içeren yazılar... Size şunu hatırlatıyorlar: Bu konularda, Kürtlerin de çalışmaları var. Avrupa'da yayın yapan çeşitli Kürt kurumlarının değerlendirmeleri, konuyu ele alış biçimleri çok farklı. Sağlıklı bir sonuca ulaşmak için onları da incelemek gerekmez mi? Ama, bu gruptaki çalışmaları ele almak, onlardan yararlanmak mevzuat karşısında suç teşkil edebilir. Bu koşullarda nasıl bir tavır ve davranış göstermek gerekir?

Öte yandan, resmi kaynaklara dayanarak yaptığınız çalışmalar eleştirilebilir. Bu eleştiriler olgulara dayalı olarak yürütülebilir. Falan falan kaynaklar olayları daha farklı bir şekilde değerlendiriyor, onlara da bakmak gerekir, denebilir. Olguların resmi anlatımları çürüttüğü ileri sürülebilir. Onları incelemenin, kanunlar karşısında sizi suçlu duruma düşürmesi olasılığı, o eleştirilere kulak asmanız sonucunu doğurur mu? Eğer öyleyse, yani o eleştirileri duymazdan, görmezden geliyorsanız, siz eleştirilemez, aksi iddia edilemez, aksinin söylenmesi suç kabul edilen bir alanda çalışıyor olmuyor musunuz? Bu ise, dogmatik bir tutum değil mi? Böyle bir süreçle bilim üretilebilir mi? Bu koşullarda nasıl düşünmek, nasıl davranmak gerekir?

İşte özgürlük burada gerekli oluyor. Özgürce düşünce, özgürce davranış burada gerekli oluyor. Bilimsel sürecin temel niteliği budur. Bilim adamının, araştırmacının temel niteliği budur. Özgürce düşünmek, özgürce davranmak araştırmacının görevi değil, temel nite-

liğidir. Araştırmacıyı niteleyen en önemli boyut budur. Özgürce düşünmek, özgürce davranmak, kişinin kavrayışıyla ilgili bir sorundur. Araştırmacının onsuз olunamaz bir özelliği, onsuз olunamaz bir parçasıdır. Araştırmacı ancak, bu niteliğiyile araştırmacıdır. Onun için görev, yani araştırmacıya dışarıdan verilmiş bir görev değildir.

Özgürce düşünmek, özgürce davranmak, Kürtler için büyük bir zarurettir. Çünkü, şimdiye kadar, Kürdistan hakkında, Kürt toplumu hakkında, üretilmiş bilgiler eksiktir, yanlıştır. Bu durum Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletlerin uyguladıkları politikaların bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Onlar, Kürt toplumu hakkında üretilen bilgilerin eksik olmasını, yanlış olmasını istemektedirler. Bunun için her türlü önlemi almışlardır. Kürtlere ilişkin önemli belgeleri, anıtları yok etmişler veya herhangi bir araştırmacının kolayca ulaşamayacağı yerlere gizlemişlerdir. Orada, kilit altında tutmaktadır. Onlar, Kürt Sorunu'nun, insanların ve kurumların bilincine çarpmasını istemektedirler. Bunun için de her türlü çabayı harcamaktadırlar. Buna engel olamıyorlarsa, sürücü çarpıtmayı temel bir devlet görevi olarak benimsemişlerdir. Öyleyse, Kürdistan ve Kürt toplumu hakkında daha sağlıklı, daha ışıklı bilgilere ihtiyacımız var. Bunlar da özgürce, her türlü ideolojik kısıtlamalar kırılarak üretilebilir.

Bu noktada önemli bir konu daha ortaya çıkmaktadır. Özgürlük, sadece, devlete karşı, polis, savcı, mahkeme gibi devlet kurumlarına karşı ileri sürülen bir kategori değildir. Özgürlükler çeşitli siyasal akımlara karşı da korunabilmelidir. Kürtler bu konu üzerinde daha hassas bir şekilde durmak durumundadırlar. Çünkü, Kürdistan, bölünmüş ve paylaşılmış bir ülkedir. Kürt ulusuna emperyalistler ve Ortadoğu'daki işbirlikçileri tarafından böl-yönet politikası uygulanmıştır. Ve günümüzde bazı Kürt siyasal partileri veya Kürt siyasal grupları, bazı devletler tarafından, şu veya bu ölçüde, şu veya bu nedenlerle, şu veya bu biçimde desteklenebilmektedir. Bu koşullarda o siyasete mensup kişiler, yardımlarından dolayı, o devleti eleştirmekten kaçınmaktadırlar. Bu ise, bilimin üretilmesi sürecine zıt bir davranıştır. Kürdistan hakkında sağlıklı bilgiler elde etmemize engel olmaktadır.

Kürdistan, 1920'li yıllarda, ulusların kendi kaderlerini tayin ilkesinin Asya'da, Ortadoğu'da, Kuzey Afrika'da halkları coşturduğu, sarıp sarmalamaya başladığı bir dönemde, bu ilkenin en etkin bir şekilde konuşulduğu ve uygulandığı bir dönemde bölüşülmüş ve paylaşılmıştır. Bu konuyla ilgili olarak, 1917 Devriminin, Bolşeviklerin düşünce ve davranışlarının, elbette sorgulanması, incelenmesi gerekir. Kürdistan'ın bölünmesi ve paylaşılmasının emperyalizmin düşüncesi ve eylemi olduğu, emperyalizmin işini kolaylaştırdığı, onun politikasını ürettiği de bilinmektedir. Sorgulama bu yönden gerekli olmaktadır. 1946 yılında Mahabad Kürdistan Cumhuriyeti'nin kuruluşu ve yıkılışı yine incelenmelidir. Bunlar, Ortadoğu hakkındaki ve Kürdistan hakkındaki bilgilerimizi zenginleştirici bir süreçtir. Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı konusunda, durmadan, Stalin'in veya Lenin'in yazdıklarını tekrarlamak, fakat yukarıdaki soruları hiç sormamak bilgilerimizi hiç arturmaz. Soruna çözüm yolu da göstermez. Şurası büyük bir gerçektir: Stalin'in ve Lenin'in bu konu ile ilgili olarak yazdıkları, tam anlamıyla hayata geçirilememiştir. Sovyetler Birliği'nde, Romanya'da, Bulgaristan'da, Yugoslavya'da, Çin'de vs. gelişen olaylar bunu açık bir şekilde göstermektedir. O halde, pratiğin teoriden sapması nedenleri etraflı bir şekilde incelenmelidir. Bu, sosyalistlerin önemli bir görevi olmalıdır. Bilgilerimizi zenginleştirici kaynaklardan biri de, pratiğin teoriden sap-

ması nedenleri konusu ile ilgili incelemelerdir.

Kürtlere, "... işçi sınıfı öncülüğünde..." diye öneriler sunmak da bir çözüm yolu değildir. Fakat Türk işçi sınıfının, Kürdistan Sorunu karşısında, neden hep devlet ve hükümet politikaları yanında yer aldığı, Kürtlerin devrimci ve demokratik isteklerini hiçbir zaman desteklemediği kuşkusuz incelenmelidir.

Türkiye'de hala, Kemalizmin Doğu'nun bütün ezilen uluslarının, dünyanın bütün köle ve sömürge uluslarının kurtuluşları için önder olduğu, onların kurtuluşlarına ışık tuttuğu söylenebilmektedir. Kürdistan Sorunu, ortadayken, Kemalistler Kürdistan'ın bölünmesi ve paylaşılmasında İngiliz emperyalizmiyle işbirliği yapmışken, bu "mazlum milletler" propagandası nasıl sürdürülebilmektedir?

Saddam Hüseyin'in kimyasal silahları neden bu kadar rahat bir şekilde, fütursuzca kullanabildiği düşünülmelidir. Aynı silahların örneği, İsrail tarafından Filistinlilere karşı kullanılıp kullanılmayacağı, neden kullanılmadığı düşünülmelidir. Saddam Hüseyin'in faşist, sömürgeci ve ırkçı rejimine Sovyetler Birliği'nin neden destek verdiği incelenmelidir. ABD'nin son yıllara kadar görmezden geldiği, ilişkilerini ancak gizli örgütler aracılığıyla sürdürdüğü "Ortadoğu'da Kürtler" konusunda arka arkaya raporlar hazırlanmasının, bu konuda daha aktif davranmasının bir nedeni olmalıdır. Irak'da kimyasal silahların nasıl kullanılacağını öğreten 30 kadar Sovyet uzmanı vardır. Neden?

Ayrıca şu önemli bir konudur: Kürt halkına karşı kimyasal silah kullanan Irak yönetimi, dünyanın çeşitli yerlerinde, gösterilerle, toplantılarla kınanmıştır. Türkiye'deyse Irak yönetimini kınayan gösteriler yapılmasına izin verilmemiştir. Toplantılar polis aracılığıyla dağıtmaya çalışılmıştır. Ankara'daki Irak büyükelçilik binasının kapısına siyah çelenk koyanlar, polisçe göz altına alınmıştır. Irak'a karşı bildiri yayınlayanlar işkence görmüş, tutuklanmışlardır. Bunlar, Irak'a karşı, Saddam Hüseyin yönetimine karşı duyguların, hislerin açıklanmasının bile engellenmesi anlamına gelir. Irak ile Türkiye arasındaki bu işbirliğinin ve dayanışmanın incelenmesi, sorgulanması gerekir. Filistin halkına yaptıklarından dolayı, her gün bir iki Filistinliyi öldürdüğünden, yaraladığından dolayı, İsrail yönetimi kınanırken, bu konuda, birbiri ardına gösteri, miting, panel düzenlenirken, kimyasal silahlarla Kürt halkını soykırıma uğratan Saddam Hüseyin yönetimi neden kınanmamaktadır?

Şunu söylemeye çalışıyorum. Bilim ve politika çok farklı uğraşlardır. Bilimde taviz olmamalıdır. Bilimsel incelemeler yapmaya uğraşan kişiler kavramları yerli yerinde kullanmalıdır. Resmi ideolojinin, kanunların, tüzüklerin istediği tavizi vermemelidir. Politika ise farklı bir uğraştır. Politikayla uğraşanlar başka gruplara karşı, yerine ve zamanına göre taviz verirler, yerine ve zamanına göre, onlardan taviz koparırlar. Politikayı sürdürmek ancak böyle mümkün olur. Öyleyse, politikayla uğraşanlar ve bilimle uğraşanlar farklılaşmalıdır. Veya politikayla uğraşan her kişi veya kurum bağımsız bir araştırma odağının gerekli olduğunun bilincine varmalıdır. Bu uzun vadede Kürdistan için, çok büyük yararlar sağlayacak bir süreçtir. Böyle kişiler veya kurumlar teşvik edilmelidir. Bilime kimin ihtiyacı varsa o üretir, Kürtlerin bilime ihtiyacı çok büyük.

Öte yandan, Kürdistan hakkında üretilen bilgilerle Kürt Sorunu'nun çözümü konusunda getirilen önerileri birbirleriyle karıştırmamak gerekir. Örneğin, "sömürge" kavramı Kürt toplumunun tarihsel gelişmesini açıklayıcı önemli bir kavram olarak kul-

lanılmaktadır. Türk sol siyasetlerinin bir kısmı ise, ayrı örgütlenmeye maddi temel hazırlıyor, diye bu kavramı reddediyorlar. Kürdistan'ın sömürge olmadığını söylüyorlar. Yanlış yapıyorlar. Kürt toplumunun yapısını açıklayıcı bir kavramı kullanmaktan vazgeçiyorlar. Halbuki, Kürdistan, sömürge bile olmayan bir toplum. (17)

Kürtler konusunda yapılan incelemeler farklı amaçlar için kullanılabilir. Kürt Sorunu'nun devrimci ve demokratik bir çözümü kuşkusuz önemli bir amaçtır. Fakat, bu incelemeler, Kürtlerin toplumsal ve siyasal bir muhalefet oluşturmalarını engellemek, "Kürtlerin kökünü kazımak", asimilasyonu gerçekleştirmek doğrultusunda da kullanılabilir. Araştırmacıların düşünceleri, tavır ve davranışları her iki amaca göre elbette değişecektir. Öte yandan ikinci amaç doğrultusunda kullanılacak bir inceleme gizli yapılacaktır ve her halde açıklanmayacaktır. Kamuoyunun eleştirisine sunulmayacaktır. Burada, en sağlıklı yol, yine, bilim yönteminin gereklerini yerine getirmektir. Bilimin önemli özelliklerinden biri de varılan sonuçları açıklamak, kamuoyunun eleştirisine sunmaktır. Bilimde objektifliği sağlayacak en önemli süreçlerden biri de budur.

George Washington Üniversitesi'nde görevli, uluslararası politika ve terör uzmanı Prof. Dr. Yona Alexander, Kürtler için "başka patronlar için çarpışan bir ulus" tabirini kullanıyor. The Nation Dergisinde yazan Jill Hamburg'da, "Unutulan Halk, Dünya ve Kürtler" başlıklı yazısında, Kürtlerin hep başkaları için askerlik yaptıklarını, güçlü bir ulusal kurtuluş savaşı sergileyemediklerini ifade ediyor. Kürtlere "Herkesin askerleri" diyor.

Prof. Dr. Yona Alexander, "Ortadoğu'da Terör ve Kuvvet Dengeleri" seminerinde yaptığı konuşmada, Kürt Sorunu'nu çözümlmek, bu tehlikeyi ortadan kaldırmak için, Türkiye-Irak ve İsrail arasında bir pakt kurulmasını da öneriyor. (Sabah, 28 Ağustos 1989)

Bu bilgilerden iki doğrultuda da yararlanılabilir. Birincisi şudur: Şöyle denebilir: Madem ki Kürtler şimdiye kadar hep başka patronlar hesabına çarpışmışlardır, hep başkaları için askerlik yapmışlardır, bu güçten biraz da biz yararlanalım. Onları silahlandıralım, kışkırtalım, düşmanımız olan güçlere karşı savaşmasını teşvik edelim. Böyle bir süreci dinamik kılabilmek için her türlü yolu deneyelim. Böl-yönet politikasını, her türlü önlemi düşünelim, hayata geçirelim.

Bu, kuşkusuz insan haklarına, ulusların haklarına saygılı bir görüş değildir. Çağdaş bir görüş değildir. Fakat Kürdistan Sorunu konusunda devletlerin, çok büyük bir kısmının, o devletlere bağlı istihbarat servislerinin politikaları da genel olarak budur. Koruculuk da böyle bir bilgidен yararlanılarak hayata geçirilmiş bir sistemdir.

Fakat, yukarıda ifade edilen bilgi, başka bir doğrultuda daha kullanılabilir. Bu, Kürtlerdeki insanca yaşam isteklerini, teşvik etmektir, geliştirmektir. Onurlu yaşam isteklerinin gelişebilmesi için gerekli ortamın hazırlanmasına katkıda bulunmaktadır. Çağdaş düşünce ve uygulama budur. İnsan haklarına, ulusların haklarına uygun olan anlayış budur.

Öte yandan, "başka patronlar için çarpışan bir ulus" olmak, "herkesin askerleri" olmak, kendileri için hiçbir şey yapmamak, Kürtler için onur verici bir tavır ve davranış değildir. Bir züldür. Kürtlerin bu zülden kurtulmaları gerekir. Bunun yolunu yordamını düşünmeleri, bulmaları gerekir. Böl-yönet politikası elbette, emperyalizmin politi-

kasıdır. Fakat, bölünen ve paylaşılan Kürdistan'dır. Kürt ulusudur. "Ortadoğu'da Terör ve Kuvvet Dengeleri" seminerindeki ve Türkiye, Irak-İsrail arasında pakt öneren konuşmaların 28 Ağustos 1989 tarihli Sabah Gazetesinde yayımlandığını belirtmişim. Aynı tarihli Günaydın gazetesinde de Kürdistan Sorunu'nun niteliğini açıklayan önemli bir haber yayınlanmıştır. Manşette, 1989 Haziran ayı başlarında, Kızıltepe (Mardin) kampındaki zehirlenme olayı yer almaktadır. Gazete, "İngilizler ısrarlı: Mardin'deki 2000 peşmergeyi Irak zehirledi" demektedir. Bora Paran'ın, Londra'dan bildirdiği haber, "Müthiş İddia" ifadeleriyle manşet yapılmaktadır. İngiliz İNT Televizyonunun, Uluslararası Tıbbi Yardım Kuruluşu (International Medical Relief) ile ortaklaşa gerçekleştirdiği bir çalışma sonunda, peşmergelerin Irak ajanları tarafından zehirlendiği ortaya çıkarıldı.

Guyane Robert'in verdiği habere göre, Kızıltepe'den getirilen kan, ekme ve idrar örneklerinin tahlillerinde "organofosfat" bileşiklerine rastlanmıştır. Bu bileşiklerin oluşumuna Mercury zehirinin yol açtığı da ifade edilmiştir. Irak ajanı Glazi Atroushi'nin kamplarda rahat bir şekilde dolaştığı da önemle belirtilmiştir.

Kürtlerin, Güney Kürdistan'dan kimyasal silahların kullanılması sonucu, canlarını kurtarmak için Türkiye'ye sığınmak zorunda olduklarını unutmamak gerekir. Gelir gelmez kamplarda yaşamaya zorlandılar. Kampların etrafı dikenli tellerle, gözetleme kuleleriyle, karakollarla çevrildi. Kuzey Kürdistan'lı Kürtlerin onlarla görüşmeleri yasaklandı, onlara yardım etmeleri yasaklandı. Kamplardan izinsiz dışarı çıkmaları, herhangi bir işte çalışmaları yasaklandı. Su, ekme, çadır, battaniye... gibi temel ihtiyaçları karşılanmadı. Sağlık sorunlarına, çocukların yetiştirilmelerine, beslenmelerine hiç ilgi gösterilmedi. İşte bu koşullarda Irak ajanları kamplarda vızır vızır dolaşmaya başlıyor. Mülteci Kürtler için ekme pişiren fırın sahipleriyle ilişkiye geçiyor ve pişirildikleri sırada ekmeğin içine zehir atıyor. Binlerce kişiyi zehirlenmek kolay bir iş mi? Türk Devleti'nin, Türk İstihbarat servislerinin yardımları olmazsa, böyle ciddi bir eylem gerçekleşebilir mi? Nitekim, zehirli ekmeğin üreten fabrika sahibi hakkında da en ufak bir soruşturma açılmamıştı. Dosya kapanmıştır. Bütün bunlar, Kürdistan'ın bölünmesinin, parçalanmasının ve paylaşılmasının ortaya çıkardığı sonuçlardır. Bölünmenin ve paylaşılmanın, Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletlere sağladığı kolaylıklardır.

Bölünme, parçalanma ve paylaşılmanın hedefi olma, böl-yönet politikasının hedefi olma, bir ulusun, tarihinde, uğrayabileceği en büyük felaketlerden biridir. "Başka patronlar için çarpışan ulus" olmak, "herkesin askerleri olmak" da bu felaketlerden biridir. Bu, elbette, bir ulus için züldür. Bu zülden kurtulmanın yolu ise, böl-yönet ve yoket politikaları ve uygulamaları konusunda yoğun bir soruşturma sürdürmektir. Toplum bilincinin ve tarih bilincinin oluşmasını sağlamaktır. Kürtler, mülteci kamplarında, gizli servis ajanları tarafından zehirlenmelerine karşı koyamayabilirler, ama, başkaları için, özellikle kendilerini ezenler için çarpışmamak, kendileri için çarpışmamak, kendileri için çalışıp çabalamak konusunda direnebilirler. Bu konuda kararlılık gösterebilirler.

Bütün bu açıklamalardan sonra, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesi üzerinde de durmak gerekir. Günümüz koşullarında bu ilkenin uygulanması Kürtler için bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü, Araplar, Farplar, Türkler... Kürtleri iyi yönetmiyorlar. Kimyasal silahlarla, biyolojik silahlarla, zehirli gazlarla, baskıyla, zulümle yönetiyorlar. Kürtleri sık sık, köylerinden, yerlerinden yurtlarından söküp çöl

bölgelerine, Kürdistan'ın dışındaki alanlara sürgün ediyorlar. Kürt kimliğini ve Kürdistan kimliğini yok etmek için her türlü uygulamayı gerçekleştiriyorlar. Sürgün politikalarıyla, aileleri parçalıyorlar, çocukları korku içinde, panik içinde yaşatmaya çalışıyorlar. Kürtleri kamplarda, dikenli teller arasında, polis ve asker gözetimi altında yaşıyorlar. Kimyasal silahlarla, zehirli gazlarla, Kürdistan'ın coğrafyasını bozuyorlar. Ormanları yakıyorlar, hayvanları öldürüyorlar, kuşları yok ediyorlar. Ormanlık alanları "ot bitmez" yerler haline getiriyorlar. Casuslarıyla, ajanlarıyla, Kürtleri birbirlerine kıskırtıyorlar, böl-yönet politikasını derinleştiriyorlar. En küçük ihtilafları büyütüp kan davaları oluşturuyorlar.

Bunların devlet terörüne dayanan kanlı bir yönetim olduğu açıktır. O halde, Kürtleri, neden, ille de Araplar yönetecek, Farslar yönetecek, Türkler yönetecek... diye ısrar edilmektedir? Kaldı ki, bundan sonra, Kürtleri yönetmek çok daha zorlaşacaktır. Zira, Kürtler arasında hızlı ve yaygın bir ulusal bilinç gelişmektedir. 20. yüzyılın son yıllarında, artık, kimseyi köle düzeyinde tutmanın olanağı yoktur. Bu bilinç, ancak, çok kanlı yöntemlerle bastırılabilir. Öyleyse, Kürtlerin kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi nesnel bir zorunluluktur. Sürgünler, göçler, mülteci hayatı, dikenli teller arasında geçen kamp hayatı, açlık, susuzluk, hastalık ancak böyle sona erebilir.

Yukarıda, Kürtlerin, dikenli teller arasında, karakollar ve gözetleme kuleleriyle çevrili mülteci kamplarında bile rahat olmadıklarını ifade etmeye çalıştık. Kürtlerin kamplardan çıkışı yasaklanışken, Irak ajanları kampların içinde vızır vızır geziyorlardı. Irak gizli servislerinin, Türk gizli servisleriyle yaptıkları işbirliği sonucu, 2 bin Kürt'ü zehirlemeye çalıştıklarını anlatmaya çalıştım. Bunlar, Arapların, Farsların ve Türklerin, Kürtleri iyi yönetemediklerini ancak baskı, zulüm ve teröre dayanarak yönettiklerini göstermektedir. Kürtlerin kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi yine bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Kaldı ki, çok kısa dönem içinde olsa bile, Kürtlerin kendi kendilerini yönettikleri zamanlar vardır. Ve bu zamanlarda Kürdistan'a barış ve huzur gelmeye başlamıştır. 1960'lı yılların sonlarını, 1970'li yılların başlarını hatırlayalım. Molla Mustafa Barzani'nin önderlik ettiği, Güney Kürdistan'daki ulusal kurtuluş mücadelesini. Bu dönemde Kürdistan'a huzur ve barış gelmeye başladığını herkes saptayabilir. Toplumsal ihtilafların, silahlı çatışmalara varmadan çözümlenebildiğini herkes gözlemleyebilir. Kürtlerin Güney Kürdistan'a fiilen hakim olduğu bu dönem bütün kurumlarıyla incelenmesi gereken bir dönemdir. Çok kısa bir dönem olmasına rağmen, 1946 yılında, Mahabad Kürt Cumhuriyeti'nin yaşamı sırasında, Doğu Kürdistan'da huzur ve barış ortamının oluşumunu izlemek mümkündür. Bütün bunlar, Kürtlerin, kendilerini çok daha dirayetli, çok daha adaletli ve insan haklarına uygun bir şekilde yönettiğini göstermektedir. Kürdistan'ı karıştıranlar, Kürtleri ezerek yönetmeye çalışanlardır.

1840-1848 yılları arasında, Cizre Emiri Bedirhan'ın yönetimindeki Kürdistan yine sulh ve sükun içindedir. Adalet vardır. Bu düzeni bozanlar ve devamını istemeyenler, Osmanlılar ve onlarla işbirliği halinde olan İngiltere, Fransa ve Rusya'dır.

Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletlerle, Kürtlerin, barış ve huzurdan anladıkları çok farklı şeylerdir. Bu devletler yoğun baskı ve terör kullanarak, Kürtleri soluk alamaz hale getirmelerine, "barış" diyorlar. "Huzur" diyorlar. Halbuki, barış ve hu-

zur, ancak, devlet terörünün olmadığı, özgürlüklerin ve eşitliğin geliştiği bir ortamda, yani demokratik bir ortamda gelişebilir.

Deniyor ki, Irak'ı zaten Araplarla Kürtler, Türkiye'yi Türklerle, Kürtler birlikte yönetmektedirler vs. Kürdler yönetime ortak olsa, Kürtlere karşı kimyasal silahlar kullanılır mı? Sürgünler olur mu? "Kimyasal silahlar kullanırız, kökünüzü kazanır, buralarda ot bile bitmez," diyen kumandanlar olur mu? Kürtleri kitleler halinde zehirlemek olur mu?

Bulgaristan'daki Türkleri düşünelim. Bulgaristan hükümetince kendilerine dayatılan Bulgar isimlerini kabul ettiklerini, giderek Bulgarlaştıklarını düşünelim. Böyle bir kişinin veya grubun, Bulgaristan'ın her türlü maddi ve manevi olanaklarından yararlanacağı açıktır. Kendi öz kimliğini inkar eden, Bulgarlaşan bu "Türk"lerin her türlü devlet işlerinde çalışabileceği, politikada, partide görev alabileceği besbellidir. Bu durumda, ülkeyi "Bulgarlar ve Türkler beraberce yönetiyorlar" denebilir mi? Kürtler için de durum böyledir. Bütün bunlar ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesinin kullanılması Kürtler için büyük bir zorunluluk olarak belirmektedir.

Türkiye'de de, ülkeyi Türklerin ve Kürtlerin birlikte yönettikleri sık sık ifade edilmektedir. Bu anlayışın çok yanlış olduğunu, "Kürt egemen sınıfları"nın ajanlaşmalarını vurgulamaya çalışmıştık. Bu incelemenin temel konularından biri de bu idi.

Kürtler konusunda, sık sık, hep başkalarının, emperyalist güçlerin oynadığı olmuşlardır, şeklinde bir anlatım da vardır. Ortadoğu'daki devletler, Kürtleri birbirlerine karşı kıskırtmışlardır, kendi içlerindeki Kürtleri, komşularına karşı kullanmışlardır, dendir. Bunlar, timsahın göz yaşları biçiminde anlatılır. Fakat bu anlatımların özü, alaydır, horlamadır, aşağılamadır. Ulusal onuru zedeledir. Böyle bir anlatım sırasında böl-yönet politikasına hiç dokunmazlar. Halbuki, bütün bu zül durumları, başkaları tarafından kullanılmalar, böl-yönet politikasının doğal sonuçları olarak ortaya çıkmaktadır. Öyleyse, Kürtler bütün bu politikalar konusunda, kendileriyle alay edenler ve ulusal onuru aşağılayanlar konusunda ve başkaları tarafından kullanılmamak için... bir kere daha bilinçlenmek durumundadırlar.

Dipnotlar

- (1) Bu söyleşide gerek İlhan Selçuk'un, gerekse Nadire Mater'in başka bir konudaki tavırları üzerinde durmak istiyorum. Nadire Mater, İlhan Selçuk'a, "PKK olayına nasıl bakıyorsunuz?" diye bir soru soruyor. İlhan Selçuk da iyi bakmadığını söylüyor ve gerekçelerini sıralıyor. (s. 17) Bu soru-cevap bilimsel bir tavır sergilememektedir. Türkiye'nin bugünkü resmî ideolojisi ve hukuk uygulaması açısından, "PKK Olayı" hakkında sağlıklı açıklamalar yapmak olası değildir. Bu konudaki açıklamalar resmî görüşü, devlet görüşünü açıklamaktan, onu tekrarlamaktan başka bir şey değildir. Bu da kısaca, PKK'yı suçlamak, karalamak, "cinayet şebekesi", "eli kanlı örgüt", "kadın-erkek, çoluk-çocuk, yaşlı, genç demeden katliam yapan örgüt", "eşkiya", "haydutlar çetesi" vs. demekten ibarettir. PKK'nın lehinde olabilecek şeyler söylemenin ağır bir cezaî müeyyideyle karşılaştığı bir yerde, PKK hakkında ağız dolusu küfürler yapmak bilimsel bir tavır değildir. Hiçbir şey açıklamış olmazsınız. Resmî ideolojiyi, devletin görüşlerini tekrarlamış olursunuz. Devlet nelerin söylenmesini istiyorsa onu söylemiş olursunuz. Bu, aynı zamanda ahlaki bir tavır da değildir. O halde, Türk aydınlarına, Türk basınına düşen, PKK lehinde şeyler söylemenin de suç teşkil etmeyeceği bir siyasal ve toplumsal ortamın yaratılması için mücadele etmektir. Atatürk ve Atatürkçülük aleyhinde açıklamalar yapmanın suç teşkil etmeyeceği bir ortamın yaratılması için mücadele etmektir.

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Necip Torumtay'ın 17 Ağustos 1989 günü yaptığı açıklamasını yine bu çerçeve içinde değerlendirmek gerekir. Org. Torumtay, her ne suretle olursa olsun, PKK'yı destekleyenleri, onun yanında yer alanları "düşman" ilan etmiştir. (Cumhuriyet, 18 Ağustos 1989) bu durumda, birtakım riskleri göze almadan, bazı bedelleri ödemededen, Doğu'daki toplumsal olaylar konusunda, PKK konusunda sağlıklı açıklamalar yapmak olası değildir.

Burada, Voltaire'i hatırlamamak mümkün değildir. "Senin söylediğin hiçbir şeye katılmıyorum. Ama, senin de düşüncelerini ifade edebilmen için her türlü savaşı vermeye hazırım."

Nadire Mater, böyle bir soruyu sormakla hata etmiştir. Cevabı zaten belli olan bir soru sormuştur. İlhan Selçuk da, bu soruyu geri çevirmemekle, "lehinde konuşmadığımız, lehinde konuşmanın suç teşkil ettiği örgütler hakkında sorular sormak yanlıştır." uyarısında bulunmadığı için hatalıdır.

PKK'nın lehinde konuşmanın ne büyük bir suç oluşturduğunu görmek için bk. Mehdi Zana hakkında yürütülen dava. (Cumhuriyet, 3.8.1988) Diyarbakır Eski Belediye Başkanı Mehdi Zana 1987 yılı Ağustos ayında Cumhuriyet Gazetesi'ne verdiği demeçte, "PKK'nın ulusal kurtuluş hareketini destekliyorum." demişti. Bundan dolayı askeri mahkemede yargılanıyor. 5-10 yıl arasında hapsi isteniyor.

Üzerinde durulması gereken bir konu daha var. İlhan Selçuk, Doğu'dan gelen milletvekilleri hakkında, ulusal demokratik haklarına ilişkin bir istekte bulunmuyorlardı, diyerek onları kınamaktadır. Küçüksemektedir. Halbuki, Türk yazarları, aydınlar, Kürt kökenliler, ulusal talepler ileri sürmedikleri zaman, asimilasyona karşı direnmedikleri zaman, "Türk Devleti'nin, Türk ulusunun çıkarlarını en az Türkler kadar savunuyorlar, Türklerden daha çok savunuyorlar" diyerek, onları övüyorlardı. Onların bu tutumlarını teşvik ediyorlardı. Bu tutumun, ilerici, devrimci ve demokratik bir tutum olduğunu söylüyorlardı. Tahsin Saraç gibi insanlar, Kürt benliklerini inkar ettik-

leri, Türk olduklarını söyledikleri zaman çok memnun oluyorlardı. Benzer insanları hiç eleştirmiyorlardı.

Ulusal kimliğin inkar edilmesi, asimilasyonun teşvik edilmesi, elbette, ilerici, devrimci ve demokratik bir tutum değildir. Egemen ulusa mensup olanların bu tutumu övmesi, teşvik etmesi sahtedir, tuzaktır. Bu, ırkçı ve sömürgeci politikaların bir gereğidir. Ulusal gelişme toplumda hız kazandığı, önü alınamaz bir durum ortaya çıkmaya başladığı zaman Kürt kökenli bu insanların geçmişteki düşünceleri, tavır ve davranışları kınanmaktadır, ayıplanmaktadır.

Ulusal kimliğin inkar edilmesi, egemen ulusun yazarları, gazetecileri, yöneticileri tarafından ne kadar övülürse övülsün, tarihte, gelecekte, daima nefretle anılacaktır. Küçümsenerek, aşağılanarak, kınanarak anlatılacaktır. Övgüler, pohpohlamalar, hiçbir zaman sürekli olmayacaktır. Çeşitli partilerde yer alan Kürt kökenli milletvekilleri, bürokratlar... çok kısa bir zaman süresi içinde bu süreci yaşayacaklardır. Zira Kürdistan'daki toplumsal ve siyasal dinamikler, sanıldığından daha hızlı bir şekilde gelişmekte ve insanları şu veya bu doğrultuda tavır almaya zorlamaktadır.

- (2) 167 sayfalık "İddianameye Cevap" dilekçesinin mahkemeye verilmesinde de çok büyük olaylar çıktı. Zira, Kürt kimliğini, Kürdistan kimliğini ve Kürtçe'yi savunan bir dilekçenin mahkeme dosyasına girmesini sıkıyönetim yetkilileri, dolayısıyla mahkeme heyeti kesin olarak istemiyordu. Çünkü dosyaya girmesiyle resmîyet kazanacak, ileride de bir belge olarak kullanılabilirdi. Mahkeme heyeti bunun bilincinde olduğu için, belgeyi almamakta, dosyaya koymamakta ısrar ediyordu. "Siz konuşun, konuşmalarınızı zapta geçireceğiz" diyordu. Aslında söylenenlerin onda birini bile zapta geçirmiyordu. Sıkıyönetim mahkemeleri, Kürdistan'da Milli İstihbarat Teşkilatı'nın bir şubesi gibi çalışıyorlardı. Bu bakımdan, dosyaya ne tür belgelerin gireceği, hangilerinin giremeyeceği, hukuksal oluştuktan çok siyasal bir konuydu.

1971'de gençler, Doğu Duruşmaları sırasında, mahkemelerin bu tavırlarıyla da mücadele ettiler. "İddianameye Cevap" dilekçesinin alınması konusunda direndiler. Aksi halde ifade vermeyeceklerini vurguladılar.

Öte yandan gençlerin geliştirdiği bu tavır, tam anlamıyla kafa tutma tavrıydı. Gençler, savcıların suç olarak gösterdikleri olguları, coşkuyla, kararlılıkla, bilinçle savunuyorlardı. Bu çok yeni bir tutumdur. Bu tutum sıkıyönetim yetkililerini, askeri savcılarını şaşırtmıştı. Mahkeme, "Kürt diyerek yanlış yaptık, suç işlediğimizi kabul ediyoruz. Bir daha yapmayız, bizleri bağışlayın. Kastımız Türklerden ayrı bir ırkın varlığını kabul etmek değildi. Biz de Türküz." vs. denmesini bekliyordu. Bunlar ifade edilse, elbette, dilekçeler dosyaya girecek, zapta da geçecekti. Halbuki durum hiç de düşünüldüğü gibi değildi. Bu bakımdan mahkeme, gençlere, daha sonraki genç nesillere, moral ve güç verecek böyle bir tavrın ve davranışın resmî nitelik kazanmasını istemiyordu. Buna engel olmaya çalışıyordu. Fakat çok uzun süren mücadelelerden sonra, mahkeme, 167 sayfalık dilekçeyi almak zorunda kaldı.

Dilekçe dosyaya girdi, tutanaklara kaydedildi. Bundan sonra yeni bir safha daha başladı. Arkadaşlar bu dilekçeyi kendi ifadeleri olarak duruşmada okumak istiyorlardı. Mahkeme ise, okunmasını istemiyordu. "Metin uzun, biz okuyoruz, gereğini yaparız." diyorlardı. 1971 sonlarında, 1972 başlarında cereyan eden bu mücadeleler de uzun sürdü. Çeşitli günlerde, çeşitli celselerde, haftalarca, aylarca sürdü. Sonunda duruşmada bu metin de okundu.

1971'de Doğu Duruşmaları'nda, Sıkıyönetim Komutanlığı'nın ve sıkıyönetim mahkemelerinin karar mantığını allak-bullak eden olayların başlıcalarından biri bu

direnmeydi. Zira sıkıyönetimin, askeri savcıların suç saydığı şeyler, gençler tarafından bilinçle, bilgiyle, sistematik bir şekilde savunuluyordu. Komutanlık ve savcılık böyle bir direnme, böyle bir savunma beklemiyordu. "Kürt olduğumu söylemedim", "Kürtler ayrı bir ulustur" demedim, "Kürtçe konuşmadım, başkalarını da Kürtçe konuşmaya teşvik etmedim" gibi savunmalar yapılmasını istiyordu. Böyle yapanları da tahliye ediyorlardı.

Bu olayların şöyle bir sonucu oldu sanıyorum. Sıkıyönetim yetkilileri, artık, kendi çocuklarına bile hükmü geçmeyen bazı gizli güvenlik görevlilerine güvenmemeye, onları güvenilir bulmamaya başladı. Önemli görevlere askerleri getirdi. Onları ise, belirli düzeylerde kullanmayı kuşkusuz sürdürdü.

1971 Doğu Duruşmaları'nın en önemli özelliği, Kürtlerin siyasal savunmalar yaparak kendi kimliklerini savunmalarıydı. Kürtçe ve Kürt toplumu olmanın ortaya çıkardığı öteki özellikler coşkuyla savunulmuştu. Kürdistan'da, 12 Eylül'den sonra yürütülen duruşmalar ise, çok daha bilinçli ve kararlı bir tutumu gündeme getirdi. Tutuklular ve hükümlüler, mahkemede, savcılıkta, artık, Kürtçe konuşuyorlardı. Savunmalarını Kürtçe yapıyorlardı. Kürtçe konuşmak kuşkusuz her zaman vardı. Türkçe bilmeyen Kürtler için tercüman getiriliyordu. Burada belirtilen konu bu değil. 12 Eylül'den sonra, özellikle, 1980'li yılların ortalarından itibaren Türkçe'yi çok iyi konuşan ve yazan Kürtler, savunmalarını, artık, kendi ana dilleriyle, yani Kürtçe olarak yapıyorlardı. 1988'de bu süreç iyice hızlandı. Bilinçli ve kararlı bir biçimde sürdürülüyor.

Mahkemelerde Kürtçe savunma yapmak kolay sürdürülen bir olay değil. Mahkemeler bu konuda büyük engeller çıkarıyorlar. Buna rağmen bu kararlı ve bilinçli tutumlar daha da yoğunlaşarak sürüp gidiyor. Mahkemeler, Kürtçe konuşanlar, Kürtçe konuşmakta ısrar edenler, "ana dilim Kürtçe'dir" diyenler hakkında suç duyurusunda bulunuyorlar. Bu konuda yüzlerce dosya birikmiş durumda. Üstelik, bu, sadece, Diyarbakır'da sürdürülen bir tutum da değil. Kürtçe konuşabilen ve yazabilen her kişi, bulunduğu yerde, aynı tavrı sürdürüyor. Diyarbakır Cezaevi'nden Batı'daki çeşitli Özel Tip Cezaevlerine sevk edilen hükümlüler, mahkemelere, savcılıklara gittikleri zaman, aynı tavrı oralarda da sürdürüyorlar. Pek çok hükümlü, artık, savunmasını, savunmasının savunmasını Kürtçe yapıyor. Tutuklular da savunmalarını Kürtçe yapıyorlar.

Kürtler, 1971'de, Kürtçe'nin ayrı bir dil olduğunu isbat etmeye uğraşıyorlardı. Şimdiyse bunu, tavır ve davranışlarıyla, Kürtçe konuşmalarıyla bizzat gösteriyorlar. Buna rağmen savcılar bu konuşmalardan hiçbir şey anlamadıkları halde, konuşmaların yüzde yüzünü anlamadıkları halde, iddianamelerini yine eskisi gibi yazmaya devam ediyorlar. Mahkemelerde Kürtçe konuştukları için yargılanan yüzlerce kişi var. Bunlardan biri Mehdi Zana, Diyarbakır Eski Belediye Başkanı. Gazetede ki haber şöyle: 7. Kolordu Askeri Mahkemesi'nde, "Özgürlük Yolu" davasından yargılanan Diyarbakır Eski Belediye Başkanı Mehdi Zana hakkında, "duruşmada Kürtçe savunma yapmak" gerekçesiyle dava açıldı.

Mehdi Zana'nın yargılandığı davanın son birkaç duruşmasında savunmalarını Kürtçe olarak yapacağını belirtmesi üzerine, mahkeme heyeti, savcılığa suç duyurusunda bulunulmasını kararlaştırdı.

Askeri Savcı Vedat Erkan, Türk Devleti'nin toprakları üzerinde Kürtçe diye bir dil olmadığını belirtti. Askeri Savcı, "Kürtçe bir dil değil, kelime yığındır. Çok eski Türkçe'nin diyalektik zaman içindeki gelişimi neticesi öz be öz Türkçe'den üretilen kısıtlı kelimeler yığındır. Cüz'i bir kesimce konuşulan ve adına, bilinçli, kasıtlı, dış

mihrakların tesiriyle Kürtçe adının takılması, Türk vatani üzerinde yaşayan Türk vatandaşları arasında, ayrı bir Kürt ırkının ve Kürt dilinin olduğunu kat'i olarak göstermez. Bugün Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da konuşma aracı olarak kullanılıyor. Herhangi bir propaganda ve övmeye dönüşmediği sürece ve anadil olarak kullanılmasına ve yayımlanmasına yönelik faaliyette bulunulmadığı sürece ses çıkarılmamıştır. Bu bir gerçektir. Ancak gerçeği saptırıp, Türkçe bilmeyen kişileri Kürt ve konuştukları lehçeyi de Kürtçe diye adlandırmak, milli duyguları zayıflatmaktan başka bir anlam taşımaz." (Cumhuriyet, 11.8.1988)

Bu Kürdistan'daki Türk ırkçılığının ve sömürgeciliğinin boyutlarını gösteren önemli bir belgedir. İbret vesikasıdır. Tutuklu ve hükümlüler Kürt olduklarını söylüyorlar. Savcılar, "Kürt diye bir ulus yoktur, herkes Türktür" diyorlar. Tutuklular ve hükümlüler Kürtçe konuşuyorlar. Savcılar bu konuşmaların tek bir cümlesini, tek bir kelimesini bile anlayamıyorlar. Buna rağmen, "... Kürtçe diye bir dil yoktur, çok eski Türkçe'nin kelimelerinden oluşmuş bir yığındır" diyorlar. Ve bunların Türk milli duygularını zedelediğini söylüyorlar. Peki, saçma-sapan, kargaları bile güldürecek komikliklerle, Kürtçe'yi inkar etmek Kürtlere hakaret olmuyor mu? Bu inkarcılık Kürtleri incitmiyor mu?

Şöyle bir konu daha gündeme gelebilir: Mahkemelerde, savcılıklarda, Kürtçe konuşanların ifadeleri tercümanla alınıyor. Peki, bu tercümanların Kürtçe bildikleri nereden anlaşılacak? Örneğin, Türkçe'den Fransızca'ya, Fransızca'dan Türkçe'ye tercüme yapan bir tercümanın Fransızca bildiği, üniversitelerin, Fransız Dili ve Edebiyatı, Fransız Filolojisi bölümünü bitirmiş olmasıyla anlaşılıyor. Bu, İngilizce, Almanca veya diğer dillerden tercüme yapanlar için de böyle. Bu, mahkemelerin aradığı bir şart. Çok önemli bir usul şartı. Çünkü, ancak, sağlıklı ve doğru bir tercüme, sanığın konuşmalarını, ifadelerini doğru-dürüst aksettirebilir. O bakımdan, örneğin, Fransızca konuşabilen herhangi bir kişinin tercümanlığı yeterli görülüyor. Tercümanın filolojiden diplomalı olması isteniyor. Peki, Kürtçe tercüman olarak getirilenlerin Kürtçe'yi bildikleri nereden anlaşılacak? Kürtçe konuşabilen herhangi bir insanın tercümanlığı yeterli kabul edilecek mi? Burada da Kürt Filolojisi'nden diplomalı olmak koşulunu aramak gerekmez mi?

(3) Bu konudaki gazete haberlerinden biri şöyle:

Din görevlileri 17 ile dağıtıldı.

"İrşad Atağı"

Din görevlilerinden oluşturulan 17 irşad (aydınlatma) ekibi çeşitli illerde görev yapıyor. Bu ekipler camilerin yanı sıra ilk ve orta dereceli okullarla üniversitelerde ve askeri birliklerde dini konuşmalar yapıyor, soruları cevaplıyor,

"İrşad ekibi" mensupları "görev"den önce MIT ve Emniyet Genel Müdürlüğü personeli tarafından sıkı bir seminerden geçiriliyorlar.

Her ekipte 2-3 din görevlisi bulunuyor.

17 il ve ekipler şunlar:

1. ekip: Tekirdağ-Kırklareli
2. ekip: Ağrı-Kars
3. ekip: Erzurum-Erzincan
4. ekip: Van-Hakkari
5. ekip: Siirt-Muş-Bitlis

6. ekip: Mardin-Diyarbakır

7. ekip: Bingöl-Tunceli

8. ekip: Adıyaman-Şanlıurfa (Hürriyet, 21 Nisan 1987)

Yine bu konuyla ilgili olarak gazetede yer alan başka bir haber şöyle:

- Van 100. Yıl Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Nihat Baysun: Üniversitemizde vaaz verilmedi. "Birlik ve beraberlik konferansı" verildi.

Konferans Diyarbakır Valiliği, Dicle Üniversitesi, Atatürk, Kültür, Dil, Tarih Yüksek Kurulu işbirliğiyle düzenlendi. Öteki Doğu illerinde, Gaziantep, Şanlıurfa, Malatya, Kahramanmaraş gibi illerde de sürdürülecek konferans faaliyetine şu öğretim üyeleri katılıyor: Prof. Dr. Bahaeddin Ögel, Prof. Dr. Haluk Dursun Yıldız, Prof. Dr. Fahreddin Kırzioğlu, Doç. Dr. Coşkun Alptekin, Doç. Dr. Abdülhaluk Çay, Yrd. Doç. Dr. İhan Şahin (Hürriyet, 21 Nisan 1987)

Bu arada, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü tarafından, 1985 yılında, "Türk Milli Bütünlüğü İçinde Doğu Anadolu" adında bir kitap yayınlandı. Bu kitabın hazırlanmasında görev alanlar şunlar: Prof. Dr. Bahaeddin Ögel, Prof. Dr. Haluk Dursun Yıldız, Prof. Dr. M. Fahreddin Kırzioğlu, Prof. Dr. Mehmet Eröz, Prof. Dr. Bayram Kodaman, Doç. Dr. Abdülhaluk Çay.

(4) 2000'e Doğru Dergisi'nin 4-10 Ocak 1987 tarihli olan 1. sayısının kapağı bu konuyu inceliyor.

"Laik Devlet Cihada Çağırıyor."

"Doğu Bölgesinde asker ve polis in dağıttığı bildiriler.

Resmi görevliler eliyle yayılan bildiri ve afişlerde ayet ve hadislerle dayanılarak bölge halkı "Allah'a ve Resul'üne itaata" ve "küfür cephesi"ne karşı "Allah yolunda savaş"a çağırılıyor.

Bildiriler 1985 yılının sonlarından beri uçaklardan ve helikopterlerden atılıyor. Zimmetli olarak cami duvarlarına ve kahvehane duvarlarına astırılan afişler de var.

Bu bildirimlerden ve afişlerden 4 tanesi şöyle:

1. Vatandaşlarım,

Bakın, Yüce İslam Dini size ne emrediyor.

Sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda siz de savaşınız. Allah te-cavüzkarları sevmez. (Kur'an ı Kerim Bakara Suresi 190. ayet)

Vatandaş,

Bölücü çete mensupları, seni dininden, çocuklarından, eşinden, va-tan, bayrak, ahlak gibi kutsal değerlerden koparmak istiyor.

Onlara karşı savaşmak senin gibi her Müslümanın görevidir. Bu görevi, savaşan güvenlik kuvvetlerine yardımcı olarak yap."

2. Vatandaş!

Yüce Peygamberimiz (A.S.) Hadis-i Şeriflerinde,

"Bölücülüğe sebep olan, hizipçilik ve ayrıcalık yapan bizden değildir." buyuruyor.

Yani sana, anana, babana, kardeşine, karına, çocuklarına silah çeken, tehdit eden, öldüren ve ırzına geçen çete mensupları bizden değildir.

Namusuna, haysiyetine, varlığına göz dikmiş, Ermeni uşağı bölücü çete mensuplarını gördüğü yerde güvenlik güçlerine haber verb

Aksi halde sen de Allah indinde onların işlediği suçlara ortak olursun."

3. "Vatandaş!

Mukaddes kitabımız Kur'an-ı Kerim diyor ki (El Enfal, 46): Allah ve O'nun Resulüne itaat edin. Birbirinizle çekişmeyin,

Sonra zaafa düşersiniz. Rüzgarımız kesilir gider.

Sana "Ulusal Kurtuluş Savaşı"ndan bahseden, "özgürlük"ten bahseden eşkiya güruhu, senin birliğini ve bütünlüğünü parçalamak istemektedir. Bu hainlerin, bu küfür cephesinin oyununa gelme!

Çoluk-çocuk, genç-ihiyar, kadın-erkek demeksizin halkımıza kurşun sıkan, öldüren, malı-mülkü gaspeden, kadınların namusuna göz diken bu vatan haini eşkiyanın getirmek istediği düzen küfür düzenidir. Onlarda din, namus, ahlak değerleri yoktur.

Yalanlarına kapılma. Senin için mücadele veren güvenlik kuvvetlerine yardımcı ol!"

4. "Vatandaş!

Mukaddes kitabımız Kur'a-ı Kerim diyor ki (Al-i İmran, 105): "Siz kendilerine apaçık deliller, ayetler geldikten sonra parçalanıp ayrılanlar, ihtilafa düşenler gibi olmayın."

Bin yıldır küfür cephesine karşı İslamın liderliğini yapan, bu uğurda milyonlarca evladını şehit veren Türk milleti bugün emperyalist devletlerin, Türk ve İslam düşmanlarının hedefi durumundadır.

Ailene bak. Anana babana sor! Bu topraklar uğrunda kaç tane şehit verdin, düşün!

Unutma, bu hainleri yok eden Türk ordusu, İslam dünyasının en güçlü ve en son çıkaracağı ordudur. Bunu bilen Türk ve İslam düşmanları aramıza soktukları PKK ve yandaşları gibi hainlerle sizleri kandırmaya çalışıyorlar.

İhanet şebekesinin bu oyunlarına gelmeyiniz."

Görüldüğü gibi, kavmiyet gütmenin, ayrılmanın, İslama aykırı olduğu, Kur'andan ve Peygamber'in hadislerinden örnekler verilerek açıklanmaktadır. Bunlar İslam'ın sünni yorumlarıdır. Fakat, İslam'ın Şii yorumları da aşağı yukarı böyledir. İran'da, İran Kürdistan Demokrat Partisi'nin, özerklik mücadelelerine karşı, Humeyni yönetimi de aşağı yukarı böyle şeyleri söyleyerek, Kürt ulusal hareketinin gelişimine engel olmaya çalışmaktadır.

Bütün bunlara rağmen, İran yönetiminin Mesud Barzani önderliğindeki Kürdistan Demokrat Partisi'yle kurduğu ilişkiler bu İslami sloganların bir ölçüde yumuşamasına, kırılmasına neden olmuştur. (Bu ilişkilerin samimiyet derecesini, içeriğini, ilişkilerinin kuruluşunun nedenlerini yakından biliyoruz. Sorun bu değil.) Kavmiyet gütmek İslama aykırıdır, sloganı yine tekrarlanıyorsa da, Kürtlerin Güney Kürdistan'da Irak yönetimine karşı sürdürdüğü mücadelenin meşru olduğu da her zaman

söylenmiştir. Kürtlerin de ulusal haklara sahip olduğu, bunun için mücadelenin din gereği, İslamın gereği olduğu söylenmiştir.

Dördüncü bildiride emperyalist devletlerin Türkiye üzerindeki emellerinden söz edilmektedir. İslam ideolojisinin bu emelleri boşa çıkaracağı belirtilmektedir. Halbuki, Kürtler, artık, Kürdistan üzerinde gerçekleştirilmiş, emperyalist bölüşüm mücadelesini yakından biliyorlar. Kürdistan'ın emperyalist İngiltere ve işbirlikçisi Kemalistler tarafından bölündüğünü ve paylaşıldığını biliyorlar. İslami ideoloji artık, Kürtlerdeki bu bilincin oluşmasını engelleyici bir örtü olma gücüne sahip değildir.

Türk Devleti, Kürdistan'da, gerilla hareketinin boyutlanması karşısında, yine en önemli yöntem olarak dinsel propagandaya ağırlık vermektedir. 1989 Ağustos'unda yer gök, dağ, taş yine dinsel propagandalar içeren afişlerle donatılmış, her yerde bildiriler dağıtılmıştır. (BK. Günaydın, Tercüman, Güneş, 19 Ağustos 1989, Propaganda Savaşı)

Bu bildirimlerde ve afişlerde, hep, birlikten ve beraberlikten, aynı kaderi ve kıvancı paylaşmaktan söz edilmektedir. İnsanlara bok yedirerek birlik ve beraberlik nasıl gerçekleşebilir? Tarlasında çalışan köylüleri, "terörist sandım" gerekçesiyle öldürerek, sonra delilleri ortadan kaldırmak için cesetleri yakarak birlik ve beraberlik gerçekleştirilebilir mi? Bir taraftan dinsel duyguların propagandası yapılıyor, öte yandan insanlara bok yediriliyor, insanlar öldürülüyor, cesetler yakılıyor. Basının bu konularda haberler yayınlaması da yasaklanıyor. İslam'ın bu konularda söyleyebileceği bir sözü yok mu?

- (5) Burada enternasyonalizm sözcüğü üzerinde biraz daha dikkatli durmak gerekir. 1974 yılı sonlarında, Irak'taki Arap sömürgecileriyle Kürtler arasında yine savaş vardı. Kürtler, Güney Kürdistan'da Saddam Hüseyin yönetimine karşı ulusal kurtuluş mücadelesi yürütüyorlardı. Peşmergeler iki adet uçak düşürmüşler. Uçakların enkazı Kürdistan dağlarında yatıyor. Türkiye'de bir gazete, düşürülen bu uçakların fotoğrafını yayınlamış. Uçaklar MIG uçakları. Kürt çocukları, bu uçak enkazlarının etrafını çevirmiş seyrediyorlar. Hüzün verici bir manzara. Kürt çocuklar ne düşünüyor olabilirler?

Kürdistan'ı yakıp yıkan, sularına zehir döken, arazi yapısını bozan MIG uçakları. Sovyetler Birliği'nin, dünyanın en büyük Sosyalist devletinin uçakları. Ormanları, ekin tarlalarını yakan, evleri-köprüleri yıkan, hayvanları, kuşları öldüren silahlar. Çocuklara, kadınlara, ihtiyarlara aman vermeyen teknoloji.

O zaman 8-10 yaşındaki bu çocuklar, şimdi yetişkin birer peşmergedir. Sömürgeci, faşist, ırkçı Baas yönetiminin Sovyetler Birliği tarafından desteklenmesi, arkalanınası konularında neler düşünüyorlar? Dünyanın en güçlü sosyalist devletinin ürettiği binbir türlü bombaların, dünyanın en mazlum halkının beyni üzerinde patlamasını. Sovyet işçilerinin ürettiği silahların ilk defa Kürtlere karşı kullanılmasını nasıl yorumlamak gerekir?

Bölünmüş, parçalanmış, her türlü ulusal ve demokratik hakları gaspedilmiş, paylaşılmış, doğal kaynakları hoyratça yağmalanan, yok edilen, kimyasal silahlara karşı yaşam mücadelesi sürdüren Kürt ulusunun, Japonya'daki, Almanya'daki, Arap Ülkelerindeki, Türkiye'deki vs. işçi sınıfının mücadelesine ne katkısı olabilir? Çoluk-çocuk, kadın-erkek, genç-ihthiyar, zehirli gazların tehdidi altında, çoğu mülteci olarak yaşamını sürdürmeye çalışan, yerinden yurdundan devlet terörüyle sökülüp atılmış Kürt ulusunun, Sovyetler Birliği'ne, Çin Halk Cumhuriyeti'ne, Arnavutluk'a,

Vietnam'a ne katkısı olabilir? Ama bütün bu devletlerin ve bunların işçi sınıflarının, Kürt ulusunun binbir güçlük içinde yürüttüğü ulusal kurtuluş mücadelesine katkıları elbette büyük olabilir.

1988 yılında, Irak, Güney Kürdistan'da, çeşitli zamanlarda ve çeşitli mekanlarda kimyasal silahlar kullanmıştır. 16-17 Mart 1988'de Halepçe'de, 23-25 Ağustos 1988'de de, İmadiye, Baxdinan taraflarında, bu silahları kullanmıştır. Irak'ın kimyasal silah üreten fabrikalarında 30'dan fazla Sovyet teknisyeni de çalışmaktadır. Kürtler bu durumu öğrenmişlerdir. Sovyetler'den Irak'a yaptıkları bu yardımı durdurmasını istemişlerdir. Kürdistan Yurtseverler Birliği'nin merkezi yayın organı olan "Al shara" (Kıvılcım) Nisan 1988'de çıkan 3 Numaralı yayında, 30 Sovyet teknisyenin adları birer birer açıklanmaktadır. Fakat, Sovyetler Kürt isteklerine karşı kıllarını bile kıpırdatmamışlardır. Fakat 11 Eylül tarihli Pravda Gazetesi'nde, "Irak'ın kimyasal silahlar kullandığı yönündeki iddia, Amerikalıların uydurmasıdır." denilmektedir. Oysa Irak Savunma Bakanı Hayrullah Teyfik, 15 Eylül 1988 tarihinde Bağdat'ta yaptığı açıklamada, "kimyasal silahlar üretiliyor, elbette kullanılacaktır." deniyor. (Medya Güneşi, Sayı 7, KDP Raporu)

Bu bilgiler için bk. Emeğin Bayrağı, Sayı 16, Temmuz 1988 s.2

Kimyasal silahlar kullanılmasını teşvik etmek, mazlum uluslara karşı bu silahların kullanılmasını önermek sosyalist düşünceyle, enternasyonalist anlayışla nasıl bağdaşabiliyor?

Enternasyonalizm hep Kürtlere hatırlatılıyor. "Aman enternasyonalizmden taviz vermeyiniz". Bütün bunların, işçi sınıflarının, sosyalist veya komünist olduklarını söyleyen devletlerin, Kürtlere karşı enternasyonalist görevleri yok mu?

Türk işçi sınıfının, Kürtlerin ulusal ve demokratik mücadelesine arka çıkan, bir bildirisi, bir göstergesi, bir çalışması olmuş mudur? Öyleyse nedir enternasyonalizm?

Öte yandan ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ilkesinin nasıl uygulandığı da sloganların dışında, sağlıklı ve soğukkanlı bir biçimde değerlendirilmelidir. Gerek Sovyetler Birliği'nde, gerek Doğu Avrupa ülkelerinde, bu ilkenin nasıl hayata geçirildiği ayrı ayrı incelenmelidir. Sovyetler Birliği'nde, Ermenistan ve Azerbaycan Cumhuriyetleri arasındaki sorunlar, Karabağ Sorunu, Gürcistan'da ve öteki Cumhuriyetlerde çıkan etnik çatışmalar, Baltık Cumhuriyetlerinde, Moldavya'da, Ortaasya Cumhuriyetlerinde ortaya çıkan çatışmalar bu soruna daha soğukkanlı bir şekilde bakmamızı gerektiriyor. Bulgaristan'da Türk azınlığı eritme çabaları, Romanya'nın Macar asıllıların yaşadığı köyleri yerle bir etmesi, Macar kimliğini silmeye çalışması, yine üzerinde durulması gereken sorunlardır. Yugoslavya'nın Arnavutluk'a yakın olan Kosova belgesinde, Arnavutlarla Sırpılar arasında süregelen çatışmalar, Bulgaristan'daki Makedonya sorunu yine bu ilkenin uygulanışıyla ilgili sorunları dikkatli bir biçimde ele almamızı gerekli kılmaktadır.

- (6) Bu kavramın veya benzer kavramların kullanıldığı öteki yazılar için bk. Alpaslan Türkeş, Temel Görüşler, Dergah Yayınları, 3. bs., İstanbul 1976, s. 35

Turhan Feyzioğlu, Milliyet, Dergah Yayınları, İstanbul, 1975, s. 243-250

Ahmet Kabaklı, Komşu Hakkı, Tercüman, 6.10.1985

Ahmet Kabaklı, Eşkiya Alçaktır, Tercüman, 12-13.10.1985

İlhan Bardakçı, Çukurdaki Kahpe, Tercüman, 13.10.1984

Ergun Göze, Hakkari'den İngiltere'ye Kadar, Yahut Yalancının Mumu, Tercüman, 15.10.1984

Coşkun Kırca, Milli Birlik Ortamı, Hürriyet, 6.3.1987

Coşkun Kırca, Diller, Dilekçiler, Hürriyet, 11.3.1987

Rauf Tamer, Bu Adam Ne Diyor? Tercüman, 7.1.1985

Rauf Tamer, Tepkiler, Tercüman, 12.1.1985

Coşkun Kırca, yukarıda belirtilen Milli Birlik Ortamı başlıklı yazısında şöyle diyor: "... Bağımsızlık heveslisi bölücüler, ya da özerklik hayalcisi bölücü yaltakçıları, kimsenin Türk olmaktan ve Türklük içinde kaynaşmaktan başka bir seçeneği olmadığını kahredilmek suretiyle görecektir." Yine aynı yazar, Diller ve Dilekçiler, başlıklı yazısında, Kürtçe'nin çok ilkel bir dil olduğunu, kökünün kazanmasının büyük bir ilerlilik olacağını vurguluyor, Asimilasyon gerekir. Bu onların da yararına, diyor.

- (7) İspanyol ve Portekiz istilacılarla yerliler arasındaki savaşlarda atın fonksiyonunu belirtmek için bir olay anlatılır. Trajik bir olay: İşgalciler ve yerliler büyük bir savaş alanında karşı karşıya gelir. Her iki taraf da savaş düzeni içindedir. Yerliler reislerinin etrafında kümelenmişlerdir. Savaş başlayınca yerli reislerden biri bir istilacı kumandanı saldırır. Kumandan at üzerindedir. Kumandanın ateşli silahları vardır. Kılıcı vardır. Yerli reis ata saldırmıştır. At yaralanıp yere yuvarlanmış, savaş dışı kalmıştır. Atın üzerindeki kumandansa attan yere inmiş, savaşa devam etmektedir. Yerli reis bu olay karşısında donar kalır. Zira öldürdüğü kişinin, savaşı yine sürdürdüğünü düşünür. Karşısındaki savaşçının ilahi bir yaratık olduğuna karar verir. Elindeki silahı atar. Savaşı durdurur. Reisin bu eylemiyle öteki reisler, dolayısıyla bütün savaşçılar da savaşı durdururlar. Büyük bir şaşkınlık, büyük bir panik başlamıştır. Bu fırsattan yararlanan işgalciler ve istilacılar savaş alanında bulunan bütün savaşçıları kılıçtan geçirirler. Hiçbir canlı, hiçbir yerli bırakmazlar.

Reis atı ilk kez görmektedir. Atı ve binicisini bir bütün olarak algılar. Atı öldürdüğü halde binicisinin hala savaşı sürdürmesini, ilahi bir güçle karşı karşıya olduğu biçiminde yorumlar. İlahi güçle savaşamayacağını düşünür. (Bu olay için bk. Eduardo Galeano, Latin Amerika'nın Kesik Damarları (Karşı Tarih) Çevirenler: Atilla Tokatlı, Roza Hakmen, Alan Yayıncılık, Kasım 1983 s. 29)

- (8) 49'lar Davası ile ilgili olarak bk. Medya Güneşi, Sayı 1 Nisan 1988, s. 46-47. Fevzi Bilge tarafından yazılan ve "Siyasal Tarihimizden Bir Kesit" başlığını taşıyan yazıda 49 kişinin isimleri de verilmiştir. Listede önemli bir eksiklik var. Şerafettin Elçi de 49'lar arasında yer alıyor. Fakat listede adı görülüyor. Listede bir kişinin adı iki kere yazılmış.

49'lar ile ilgili ciddi bir incelemeyi, kendisi de 49'lardan olan Dr. Naci Kutlay yapmış. Bu yazıda 49'lar hakkında ciddi incelemeler yapılması gerektiği vurgulanıyor. (Dr. Naci Kutlay, 30. Yılında 49'lar Olayı, Bergeh I/1989, s. 29-41 Bergeh, İsveç'te yayınlanan Kürtçe-Türkçe bir dergidir.

- (9) 49'lar Davası ile ilgili olarak bk. Bir Kürt Devrimcisi Edip Karahan'ın anısına, Komal Yayınları, İstanbul 1977, s. 89-136

- (10) Mum-ü Zin'in ilk baskısı yine Mehmet Emin Bozarslan tarafından 1968'de yapılmıştır. (Gün Yayınevi, İstanbul) Kitabın bir sayfasında Kürtçe metni, karşı sayfada ise Türkçesi yer alıyordu. Yukarıda sözü edilen 12 beyit bu baskıda da yer almamıştı. Bu 12 beyiti, bu çalışmaya almayı çok isterdim. Fakat bu olanağı sahip

değilim. Metin elimde yok. Bu konuyla ilgili bir anımı anlatmadan geçemeyeceğim. Bu anının, Kürt Sorunu'nun çok farklı boyutlarına da açıklık getireceğini umuyorum.

1971 yılı yaz ayları. 12 Mart rejimi hükümünü sürdürüyor. Diyarbakır'da sıkıyönetim tutukevindeyiz. Mehmet Emin Bozarslan da tutuklular arasında. Devrimci Doğu Kültür Ocakları'yla ilgili olarak O'nun hakkında da soruşturma açılmış.

Bir gün öğleden sonra, Mehmet Emin Bozarslan'ı askeri savcılığa çağurdular. Hoca orada iki saat kadar kaldı, geri geldi. Gelir gelmez de beni buldu ve şunları söyledi:

- Mum-û Zin hakkında tekrar soruşturma açılmış. Bu sefer soruşturmayı sıkıyönetim savcılığı açmış. Mum-û Zin'in "Derdimiz" başlıklı beşinci bölümünde ve "Kitabın Kürtçe Yazılış Sebebi" başlıklı altıncı bölümünde Kürtçülük propagandası, bölücülük propagandası yaptığımı iddia ediliyor. Milli duyguları zayıflattığımı söylüyor. Mehmet Emin Hoca dana sonra şöyle devam etti.

- Propaganda kastımın olmadığını söyledim. Eğer öyle olsaydı, bu bölümdeki 12 beyiti de yayınlardım. Kitapta çok açık bir şekilde görüleceği gibi, bu beyitleri nokta nokta çizgilerle atladım. Bu benim suç işlemek kastıyla hareket etmediğimi gösterir, dedim. "Bunu biliyoruz. Bu iyi, güzel de, İsmail Beşikçi'ye posta aracılığıyla, imzalı olarak gönderdiğin kitapta, bu noktalı yerleri, kendi el yazılarında doldurdun" dediler. Böyle bir şey yapmadığımı söyledim. İlgili sayfaların fotokopisini gösterdiler. El yazılarının bana ait olmadığını söyledim. El yazımın örneğini aldılar. Adli Tıp Enstitüsü'ne gönderdiler.

Mehmet Emin Hoca, kitabın yayınlanmasından sonra bir adet de, imzalı olarak bana göndermişti. Postayla. O zaman Erzurum'da Atatürk Üniversitesi'nde çalışıyordum.

Yayımlanmayan 12 beyitte çok çarpıcı anlatımlar vardı. Bu, kişileri hemen etkileyen, sarp sarmalayan bir anlatım idi. Üniversitedeki MIT görevlileri, kitap paketini açmışlar, ilgili sahifelerin fotokopilerini çekmişler, kitabı tekrar paketlenmişler.

Bu arada kitap hakkında, İstanbul Toplu Basın Asliye Ceza Mahkemesi'nde de dava açılmıştı. Uzun bir dava sürecinden sonra beraat kararı verilmişti.

1971'de Atatürk Üniversitesi Rektörü, bazı dekanlar, profesörler, benimle ilgili olarak açılan davada tanık olarak dinleniyorlardı. (Kuşkusuz aleyhte tanık) Duruşma yargıcının bir sorusu üzerine, Rektör Prof. Dr. Kemal Bıykoğlu, "İsmail Beşikçi'yle gelen ve Beşikçi'nin gönderdiği postayı kontrol etmek benim görevimdi." demişti.

Olayın bir boyutu bu. İkinci boyutu daha dramatik. Mehmet Emin Hoca, bu konuşmadan sonra, bana şunları da söyledi:

- Ankara'ya bir haber göndersen, o kitap kütüphaneden çıkarılsa, başka bir yere saklansa, gizlense, çok iyi olur. Zira sizin evde, şu günlerde yeni bir arama yapılabilir. Kitabın ele geçmesi iyi olmaz.

Ankara'ya hemen haber gönderdim.

Her şeyin yolunda gittiğini düşünüyordum. Sanıyorum, Hoca hakkında açılan dava da sürüncemede bırakılmış, sonra da dosya kapatılmıştı. Zaten Hoca, Devrimci Doğu Kültür Ocakları dosyasında yargılanıyordu.

1974 Temmuz ayında, genel af sonucu tahliye olup eve geldim. Kütüphaneyi karıştırırken şunları gördüm. Kürdistan'la, Kürt toplumuyla, Kürtçe'yle ilgili hiçbir kitap yok. Bu konularla ilgili gazete kupürlerinin, dergilerin, dergi koleksiyonlarının hiçbiri yok. Halbuki bu konularla ilgili epeyce, zengin kaynaklar vardı. Karıma bunların ne olduklarını sordum. Şöyle dedi:

- 1972 senesinde, gönderdiğin haber üzerine paniğe kapıldım. Hemen arama yapılacağını düşündüm. Bunun üzerine, sadece, söylediğin kitabı değil, Kürtlerle ilgili bütün kitapları, dergileri, gazete kupürlerini yok ettim. Arama da yapılmadı.

Büyük bir yıkıma uğradım.

12 Mart'ta, 1979'da, 12 Eylül döneminde pek çok kitabımı kaybettim. Dergi koleksiyonlarımı, gazete kupürlerini, arşivin önemli bir kısmını kaybettim. Bir kısmı polislin eline geçti. Önemli bir kısmı, evde ortaya çıkan panik dolayısıyla yok edildi. Bunları hangileri hangilerinden daha değerlidir, diye bir sıralama yapmak olanaklı değil. Fakat, Mem-û Zin deyince, polis araması deyince, hemen bu olay aklıma geliyor. Bu, yüreğimin başında sürekli bir sancı, yaşayıp gidiyor.

Bu olaydan sonra, sözü edilen 12 beyite tekrar sahip olmak için çok uğraştım. Arkadaşların yardımını istedim. Sordum, soruşturdum. Fakat bu 12 beyiti elde edemedim.

Not: Bu incelemeyi okuyup değerlendirmeleri için bazı arkadaşlara vermiştim. Arkadaşlardan biri, yukarıdaki anlatımdan çok etkilenmiş ve kendi özel çabalarıyla yeni bir araştırmaya girişmiş. Mem-û Zin'in Kürtçe'sini bulmuş. Eksik 12 beyiti saptamış. Bu beyitlerin Kürtçe'lerini ve Türkçe çevirilerini bana gönderdi. Türkçe çevirileri kitaptaki sıraya göre şöyle:

Bizden de bir alem sığınağı çıksın
Bir padişahımız bulunsun

Eğer bir padişahımız olsaydı
Allah bir külâh layık görseydi

Ona bir taht tayin olsaydı
Açıkça bize bir talih açılırdı

Ona bir taç hasil olsaydı
Elbette bizim de bir geçerliliğimiz olurdu.

Bu Rum üstümüze galip olmazdı
Baykuşun elinde harabe olmazdık.

Davayı kayıp eden ve perişan olmazdık
Türk ve Taciklerin yenileni ve mutii olmazdık

Fakat ezelden Tanrı öyle yaptı
Bu Rum ve Acemleri üstümüze kaldırdı.

Her ne kadar onların uyrukluğu utançtır
O utanç, ünlü, şanlı kişilere aittir.

Egemenlere ve amirlere namustur
Fakirlere ve şairlere ne ceremedir (günah)

Bu Rum Kulzumü ve Tacik Denizi

Ne kadar ayaklansa ve kıvıldasalar
Kurmançlar kana bulanır olurlar
Onları berzah gibi biri birinden ayırırlar
Bütün Rum, Arap ve Acemler.
Hepsi olurdu, bize hizmetkar

- (11) Mem-ü ZîN'in yayınlanmasından hemen sonra, başka bir Mem-ü ZîN daha yayınlandı. Bu sefer adı Mem-o ZîN idi. Burada kitabın yazarının adı Ahmet Faik olarak belirtiliyordu. Türkçe'ydi ve bir Türk destanı olduğu vurgulanıyordu.

Ahmet Faik, Mem-o ZîN, Türkçeleştiren: Sırrı Dadaş Bilge, İstanbul, 1969. Bu ikinci kitapta, Ehmede Hanî'nin hiç adı geçmiyordu. Olayın geçtiği yer olan Cizde hakkında da, Fahrettin Kırzıoğlu'na dayanılarak, "Daryüs zamanında bu bölgede Bohtan adlı Türk aşiretlerinin yaşadığı ve Doğu Dicle suyuna kendi adlarını verdikleri ileri sürülmektedir." deniyordu. (s. VII)

Bu kitap çok kısa bir zaman sonra ortadan kaldırıldı. Sanıyorum, yayınlanması da, ortadan kaldırılması da MIT'in işiydi. Kürdistan'da uygulanan kültür emperyalizminin boyutlarını göstermesi bakımından üzerinde dikkatle durulması gereken bir örnek.

Öte yandan, her iki Mem-ü ZîN karşılaştırmalı olarak incelenerek, ikincisinde yapılan tahrifat da saptanmalı.

- (12) Bu gelişmeleri olumlu görmeyen, aksi bir süreci gösteren olgular da var... PKK'nın eylemleri dolayısıyla bunu her gün yaşıyoruz. Örneğin, Türk güvenlik güçleriyle yapılan çatışmalarda ölen gerillalara halk "şehid" diyor. Her kasabada bir "şehitlik" var. Halk gerillaların cesetlerine sahip çıkıyor. Onları törenlerle toprağa veriyor. Şehit gerillaların ailelerine yapılan taziyet bazan haftalarca sürüyor. Bunlar, kuşkusuz, jandarma ve polis baskınlarına rağmen gerçekleştiriliyorlar. Zir jandarma ve polis bu tür törenleri, "eşkiya"ların, "haydutlar"ın cesetlerine, halkın, ailelerin sahip çıkmasını katiyen istemiyor. Cesetlere sahip çıkanlara da gözdağı veriyor. Onları zaman zaman gözaltına alıyor. Gerillaların cesetlerinin ortada kalmasını istiyor. "Cesetlere kimse sahip çıkmadı, hareketin hiçbir halk tabanı yok" izlenimini yaratmak istiyor.

Fakat çatışmalarda ölen korucuların cenaze merasimlerine ise, halk hiç ilgi duymuyor, katılmıyor. Korucu aileleri bazan bu ilgisizlikten şikayet ediyorlar. Cenazelerinin ortada kaldığından şikayet ediyorlar.

Burada, "çaş" (eşek sıpası) kavramı üzerinde durmak gereği vardır. Çaş Güney Kürdistan'daki ulusal kurtuluş mücadelesi sürecinde üretilmiş bir kavram. Ulusal kurtuluşçulara karşı savaşan, yani kendi ulusuna ihanet edenler için söyleniyor.

Çaş, aslında, doğanın sistematik bir biçimde izlenmesinden ve gözlenmesinden elde edilmiş bir kavram. Çok önemli bir gerçeğe tekabül ediyor. Eşek sıpası otlağa çıkarıldığı zaman analarının yanında dolaşmazlar. Daha çok, başka hayvanların içine karışmaya çalışırlar. Örneğin atların, katırların arasında dolaşırlar, tekmele-nirler. Veya öküzlerin arasına dalarlar, boynuzlanırlar. İneklerin, tavukların arasında bile dolaşırlar. Fakat analarından hep uzaktadırlar.

- 3) Anayı kurtarmaya karar verirler. Ana elbette kurtarılacaktır. Fakat düşmanlar elinde ana kurtarılırken, ananın bu hallere düşmesine elverişli ortamlar hazırlayan, Ağa,

Şih- Bajari, Aşi ve Hakim'e karşı da savaş başlatılacaktır. Veya ana, ancak, böyle bir süreç sonunda özgürlüğe kavuşabilecektir.

Burada kısaca anlatılan Şeh-i Jin çok uzun bir destandır. Destanın her bölümünde, saf, coşkun bir ulusal duygu görülmektedir. Ulusal duygularla birlikte devrimci bir kavrayış da vardır. Başkaldırı nesnel bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır.

- (14) Kürtlerin geçmişe ilişkin tarihlerinin incelenmesi önemli bir uğraştır. Gutiler'in, Asurlular'ın, Urartular'ın ve Medler'in birbirleriyle ilişkileri aydınlığa kavuşturulmalıdır. Gutiler'in ve daha sonra Medler'in, Kürtlerin ataları olduğunu biliyoruz. Ermeniler'in ise Urartularla çok yakın bağları var.
- (15) İran-İrak savaşında ateşkes ilan edilince (20 Ağustos 1988) daha doğrusu ateşkes ilan edilir edilmez, Irak, Kimyasal silahlarla Kürdistan'a saldırmıştır. Zehirli gazlardan ve sinir gazlarından binlerce kişi ölmüştür. Güney Kürdistan'da büyük bir soykırım yaşanmıştır. Yüzbinlerce kişi yerini yurdunu terkederek Türkiye'ye ve İran'a sığınmak zorunda kalmışlardır.

ABD Bölgedeki askeri üsleri ve radarları aracılığıyla bu silahların kullanıldığına dair kesin kanıtlar elde etmiştir. Ve kimyasal silahlar kullanıldığı için Irak hükümetini kınamıştır. ABD Kongresi'nde Senato, Irak'a karşı bazı yaptırımlar uygulanmasına karar vermiştir. (Cumhuriyet, 11 Eylül 1988) Irak hükümeti bu silahları kullandığı yolundaki iddiaları reddetmiştir. Barzani ve Talabani çetelerinin hain olduklarını söylemiştir. (Cumhuriyet, 12 Eylül 1988)

Türkiye Cumhuriyet Hükümeti de, "yapılan tıbbi muayeneler sonucu, Kuzey Irak'tan Türkiye'ye geçenler üzerinde herhangi bir kimyasal silah izine rastlanmamıştır." biçiminde açıklamalar yapmıştır. (Milliyet, 14-15 Eylül 1988)

Daha sonra 12 Batılı devlet Birleşmiş Milletler'e başvurarak Irak'da, Kürtlerin yaşadığı Kuzey bölgelerinde incelemeler yapmak üzere bir uzmanlar heyetinin gönderilmesini istemişlerdir. Birleşmiş Milletler bir uzmanlar heyetinin sözü edilen bölgede araştırma yapması için Irak'a başvurmuştur. Irak'tan heyetin ülkeye girmesi için izin verilmesini istemiştir. (Cumhuriyet, 14 Eylül 1988) Irak, "İçişlerimize müdahaledir" gerekçesiyle bu isteği reddetmiştir. "Türkiye, kimyasal silah kullanıldığına dair bir iz bulamamıştır." biçiminde bir açıklama yayınlanmıştır. Türkiye'nin koruyuculuğuna sığınmıştır. (Cumhuriyet, 15 Eylül 1988) Birleşmiş Milletler uzmanlar heyetinin, Türkiye'ye sığınan Kürtler üzerindeki inceleme isteği, Türkiye tarafından da reddedilmiştir. (Milliyet, 16 Eylül 1988)

Türkiye, Türk doktorları, bizim doktorlarımız, gerekli incelemeleri yapmış ve kimyasal silahlar kullanıldığına dair herhangi bir bulguya rastlanmamışlardır. Birleşmiş Milletler Uzmanlar Heyeti'nin incelemelerini kabul etmek Türk doktorlarına güvensizlik ifade eder, demektedir.

1989 yılı Haziran ayı başlarını hatırlayalım. Bulgaristan, ülkesindeki Türkleri zorunlu göçe tabi tutuyordu. O zaman Türk hükümeti, Türklere, "niteliği belirsiz bir aşı" yapıldığını iddia ediyordu. Bunun için Birleşmiş Milletler'den bir heyetin Türkiye'de ve Bulgaristan'da gerekli incelemeler yapmasını istiyordu. Heyet geldi. Türkiye'de ve Bulgaristan'da incelemeler yaptı. "Niteliği belirsiz aşı" konusu da böylece kapanıp gitti.

İki standartlı düşünme ve davranma, insanlığın en çirkin yönlerinden biri olsa gerekir. Kürt mülteciler söz konusu olduğu zaman, "Türk doktorlarının onuru var" diyerek Birleşmiş Milletler Uzmanlar Heyeti'nin incelemelerini reddeden Türkiye,

Bulgaristan Türkleri söz konusu olduğu zaman, Birleşmiş Milletler Uzmanlar Heyeti'ni kendisi davet ediyor. Kendi doktorlarının, Türk doktorlarının incelemelerini yeterli görmüyor.

Kürt mülteciler söz konusu olduğu zaman tavrı açık: Irak'ın çirkin yüzünü gizlemek. Irak'la suç ortaklığı yapmak.

- (16) Kürdistan'ı klasik sömürgeleden ayıran önemli farklardan birinin kişilikle ilgili olduğunu belirtmiştik. Kürt kişiliğinin ve Kürdistan kişiliğinin tanınmadığını ve bunların yok edilmeye çalışıldığını belirtmiştik. Bunu, özellikle Radyo ve TV haberlerinde her gün yaşıyoruz. Güney Kürdistan'da Irak tarafından kimyasal silahlar kullanılması sonucu, 1988 yılı Ağustos ayının sonlarından itibaren Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan Kürt mültecilere, "Irak'tan kaçanlar", "Kuzey Irak'tan gelenler", "Irak'tan sığınanlar", "Iraklı kaçaklar" gibi tanımlamalar yapılıyor. Fakat Kürtler denmiyor. Çünkü Kürtler denildiği zaman, onlara bir kişilik verilmiş oluyor.

Güney Afrikalı yazar J.M. Coetzee'nin "Barbarları Bekle-ken" isimli bir romanı var. (Çev. Beriy Eyüboğlu, 2. bs. Adam Yayınları, İstanbul 1985) Romanda, sömürge toplumuyla beyaz yönetim arasındaki ilişkiler söz konusu ediliyor.

Gerillalara yataklık ettikleri gerekçesiyle bir köy halkının, daha doğrusu göçebelik yapan bir grubun tamamı tutuklanıyor. Tutuklular bir askeri karargaha getiriliyorlar ve sorgulamaya alınıyorlar. Tutuklulara, konuşmaları, gerillaların faaliyetleri hakkında bilgi vermeleri için işkence yapılıyor. Yerliler konuşmuyorlar. İşkenceler sırasında pek çoğu öldürülüyor. Veya ağır yaralanıyor. Yerliler horlanıyorlar. Ağır hakaretlere uğruyorlar.

Tutuklu yerliler arasında bir baba ve kızı var. Sorgu sırasında çok ağır işkenceler altında, baba, kızının gözü önünde öldürülüyor. Cesedi, günlerce, barakada kızın gözü önünde kalıyor. Kıza da işkence yapılıyor. Kızın bir gözü çıkartılmıştır. Öteki gözünde ağır yaralar açılmıştır. Ayaklarında, kollarında, kırıklar vardır. Diz kapağında ağır bir yara. Ancak sürünerek kımıldanabiliyor.

Bu durum sorgu sırasında ırkçı beyaz yönetimin yargıcının acıma duygularını harekete geçiriyor. Sonra bu duygular giderek sevgiye dönüşüyor...

Roman böyle başlıyor. Etkili, çarpıcı bir anlatımı var. Bu etki romanın okunmasından sonra da sürüyor. Bir gün kendi kendime bu romandaki insan ilişkileri üzerinde düşünüyordum. Kızın ismini hatırlamaya çalıştım. Hatırlayamadım. Romanı tekrar incelediğimde şunu gördüm. Kızın ismi yoktu. Yazar, "Kızın ayağındaki yara kangren olmaya başlamıştı", "Kız birdenbire, babasının, barakadaki, yaralı, dağılmış, dağıtılmış, kıvrılıp kalmış cesedini hatırladı" vs. Bu durum beni hiç şaşırtmadı. Zira sömürgecilerin yönettikleri insanlara kişilik vermemeye özen göstermeleri, onların kişilik kazanmalarını engellemeleri, sömürgeciliğin önemli bir boyutudur. Sömürgeciler insanları, deniz kıyısındaki kum tanecikleri gibi ele alıyorlar. Birbirlerinin tıpatıp benzeri, birbirlerinden en ufak bir farklılık göstermeyen bir grup, bir sürü olarak ele alıyorlar. İnsanları, bazı arzuları, istekleri, iradeleri olan bir varlık olarak, özne olarak değerlendirmiyorlar. Nesne olarak değerlendiriyorlar. İradeler baskıyla, zulümle, dağıtılmaya, parçalanmaya çalışılıyor.

J.M. Coetzee bu bakımdan büyük bir yazar. Sömürge toplum-sömürgeci toplum ilişkilerinin ruhsal yönlerini derin sezgilerle kavramaya çalışıyor.

Bilimsel çalışmaların ulusal kişilik kazandırmasının yanında, önemli bir siyasal

sonucu daha vardır. Çeşitli Kürt örgütleri, Kürdistan'ın neden bölündüğünü, nasıl paylaşıldığını bilirlerse, bu konuda bir bilinç sahibi olurlarsa, sömürgeci devletlerin kendilerini kullanma olasılığını azaltabilirler. Veya çeşitli devletlerin neden bu tür olayları tezgahladıkları konusunda bilinç sahibi olurlarsa, bunun ortaya çıkaracağı sakınca mümkün olduğu kadar aza indirilebilir.

- (17) Kürdistan konusunda incelemeler yapmakla, Kürt Sorunu'nun çözümü konusunda öneriler sunmak birbirlerinden çok farklı süreçlerdir. Bu bakımdan, Kürdistan konusundaa yapılan bir çalışmayı, hemen, sorunun çözümü konusunda ileri sürülen bir öneriye bağlamamak gerekir. Sorunun çözümü konusunda öneriler sunmak, bu önerileri fiili olarak hayata geçirmeye çalışmak siyasal ve ideolojik bir faaliyettir. Bu ise, bu öneriyi ileri süren örgütlerin toplumsal ve siyasal güçleriyle ilgili bir sorundur. Toplumsal ve siyasal bakımdan ne kadar güçlüyseniz ileri sürdüğünüz öneriler de o kadar güçlüdür, sağlamdır. Kürdistan konusunda bilgi üretmek ise bilimsel bir faaliyettir. Bunun için toplumsal ve siyasal bir güce gerek yoktur. Kişi böyle bir çalışmayı, tek başına da sürdürebilir. Bu konuda bir anımı anlatmayı gerekli görüyorum.

1981 yılı Haziran ayında, Ankara Emniyet Müdürlüğü tarafından gözaltına alındım. O günlerde, yoğun bir devlet terörü vardı. Terör, gözaltına alınanlara karşı da yoğun bir biçimde sürdürülüyordu. Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde, üç gece kaldım. Üçüncü gecenin ortalarında, aniden, Adapazarı'ndan gelen bir ekip tarafından alındım. Adapazarı'na doğru yola çıktık. Arabada, şoförden ayrı iki polis var. Sivil polis. Polislerden ikisi de Kürt. Yüz hatlarından, konuşmalarından, bu durum hemen anlaşılıyor. Zaten "Doğulu" olduklarını kendileri de söylediler. Polislerden biri, önde, şoförün yanında, öteki, arkada, benim yanımda oturuyordu. Yanımda oturan polis birdenbire,

- Peki bu sorun nasıl çözümlenecek, diye bir soru sordu.

- Ne sorunu, hangi sorun... gibi bir şeyler söyledim.

- Senin yazdığın, çizdiğin sorun, Kürtler sorunu, dedi. Benim dosyam hakkında bilgi sahibi olduğunu anladım.

Karanlık bir gece. Ankara'dan Adapazarı'na doğru gidiyoruz. Yollar tenha. Üstelik Adapazarı'na götürüldüğümünden hiç kimsenin haberi yok. Tutuklandığımdan da... Endişe ve korku içinde ne söylemem gerektiğini düşünüyordum. Polis aynı soruyu tekrar sordu:

- Söyle bakalım, bu sorun nasıl çözümlenecek? Senin bu konudaki düşüncelerin ne? dedi.

- Kürt toplumu konusunda araştırmalar yapmaya çalışıyorum. Kürt Sorunu'nu anlamaya, kavramaya çalışıyorum. Araştırmacıların, toplumsal ve siyasal sorunların çözümü konusunda öneriler sunması şart değildir, dedim. Polis yine,

- Senin düşüncelerin ne, bu sorun nasıl çözümlenecek, diyerek sorusunda ısrarcı oldu.

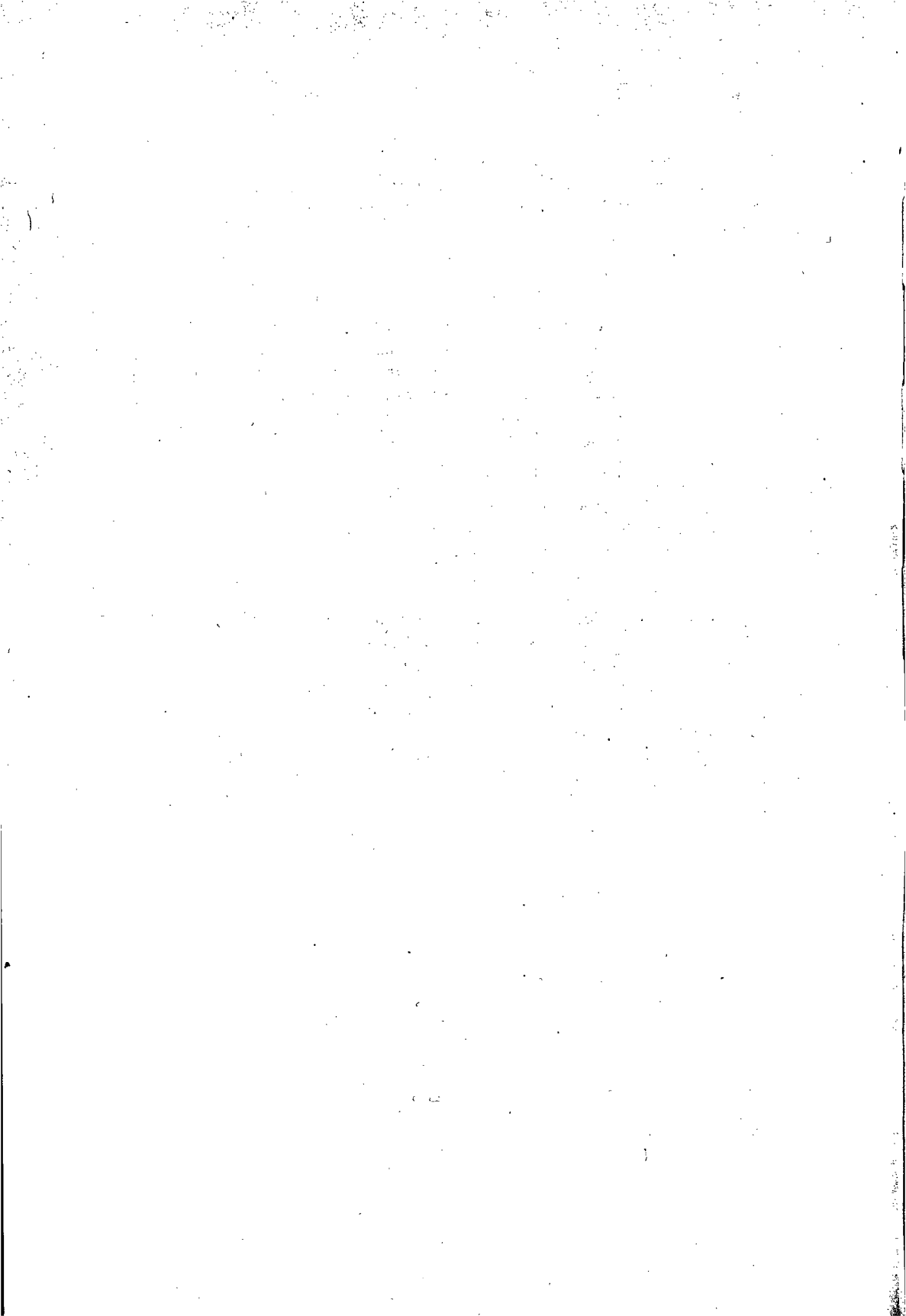
- Araştırmalar yapıyorum. Kürt toplumunu anlamaya, kavramaya çalışıyorum. Kürt Sorunu'nu enine boyuna incelemeye çalışıyorum, dedim. Fakat bu cevap onu hiç tatmin etmiyordu. Sorununa somut yanıtlar almaya çalışıyordu.

- Peki araştırdın, araştırdın, araştırdın. Her şeyi bildin, öğrendin. Sorun nasıl çözümlenecek, dedi. Öndeki şoför ve polis hiç konuşmuyordu. Yanımda oturan da sorununun cevabını alabilmek için baskısını artırıyordu.

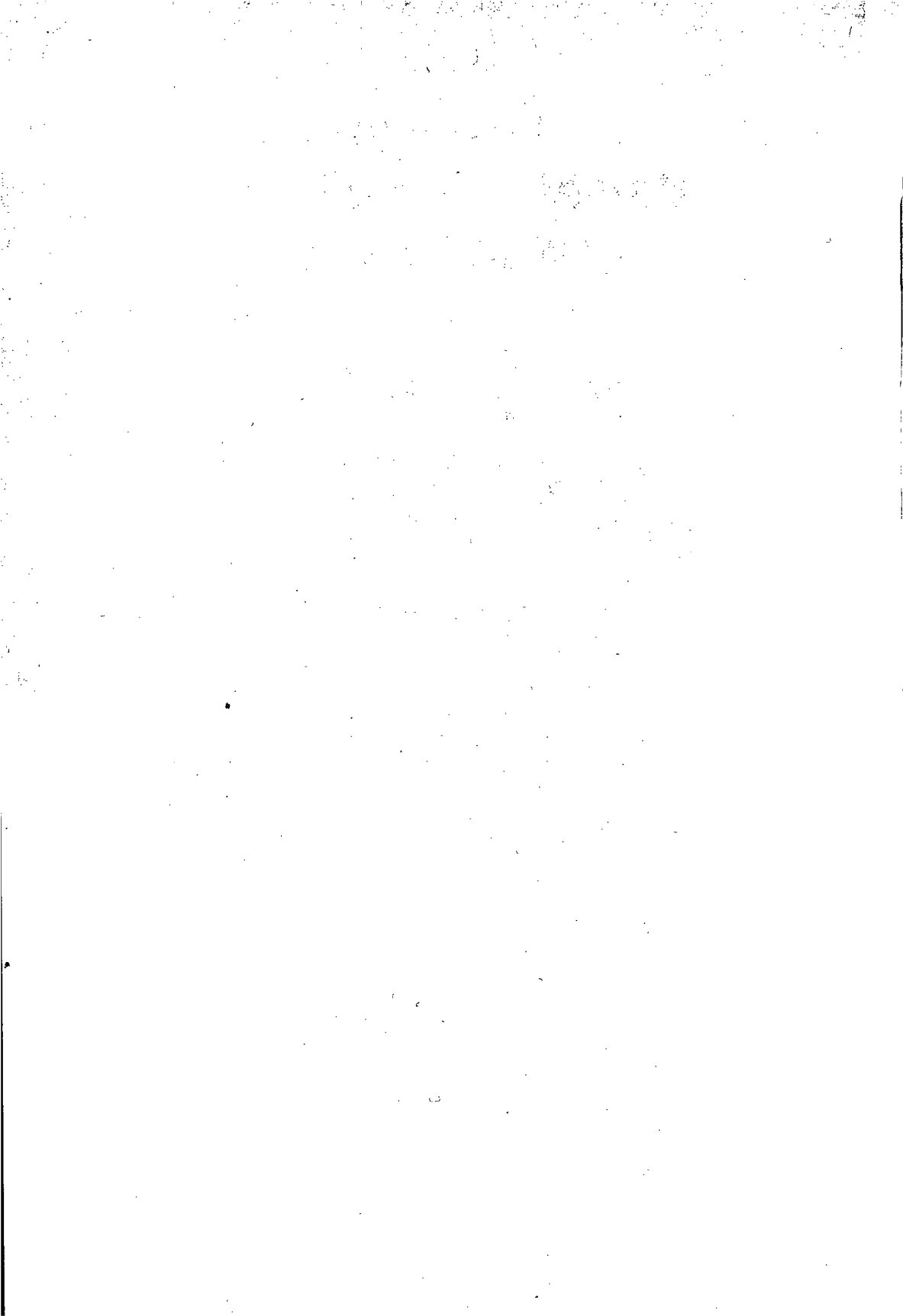
-Henüz araştırmalarımı tamamlamadım. Kaldı ki, bunun tamamlayacak vakit de bulamıyorum. Sık sık tutuklanıyorum, dedim. O da sorusunu aynen tekrarladı. Ve bu sorulu cevaplı, fakat, birbirinin tekrarı olan konuşmalar bir müddet daha sürdü. Daha sonra şunları söyledim.

- Kürt Sorunu konusunda çözüm ileri sürmek siyasal bir uğraştır. Bu ise siyasal partilerin, örgütlerin işidir. Ve bu da örgütlerin, siyasal partilerin, toplumsal ve siyasal güçleriyle yakından ilgilidir. Bazıları, Kürt dili, Kürt kültürünü üzerindeki baskı kaldırılсын, Kürtçe serbestçe konuşulsun, yazılsın, Kürtçe gazeteler yayınlansın, Kürtçe yayın yapan radyolar, TV olsun, eğitim Kürtçe olsun, diyebilirler. Bu, onlar için sorunun çözümü olarak kabul edilebilir. Bazıları ise, bunları yetersiz görebilir. Bunlarla beraber, Kürtlerin yaşadığı bölgelerin de Kürt valiler tarafından yönetilmesi gerektiğini ileri sürebilir. Bu da o grubun ileri sürdüğü bir çözümdür. Başka bir grup, neden Türklerle bir arada yaşıyoruz, ayrı bir devletimiz olsun deyip bu uğurda çaba sarfedebilir. Bu da onun için bir çözüm önerisidir. Daha başka bir grup da, neden, İran, Irak, Suriye, Türkiye arasında paylaşılmış bir durumdayız, bağımsız, birleşik, demokratik bir devlet kuralım, diyebilirler. Bu da onlar için bir çözümdür. Bütün bunlar sorunun çözümü için ileri sürülebilecek önerilerdir. Fakat bu önerilerin gücü ancak, örgütlerin, siyasal ve toplumsal güçleriyle orantılı olarak artar veya azalır. Eğer güçlüyseniz, ileri sürdüğünüz öneriler de güçlüdür. Benimse bu konularda söyleyebileceğim fazla bir şey yok. Hangi örgütün ne kadar güçlü olduğunu bilmiyorum. Bana gelince: Kişi olarak şöyle düşünüyorum: Bugün dünyada, 166 tane devlet var. Ben 167. devletin de Kürdistan olmasını istiyorum. Dünyadaki 167. devlet de Kürdistan olsa yer yerinden oynamaz. Bu benim kişisel isteğim, arzum. Fakat politik sorunlar kişisel isteklerin dile getirilmesiyle çözümlenemiyor. Bugün Kürdistan üzerinde pek çok devletin çıkarı vardır. Ve Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletler bu gelişmelerden, bu önerilerden rahatsız olurlar ve böyle bir gelişmeyi, her ne pahasına olursa olsun engellemeye çalışırlar. Kişisel özlemlerinize göre inceleme yapamazsınız. Sorunları mevcut olguları dikkate alarak, bazı olguları ve olgusal ilişkileri inkara kalkışmadan kavramak durumundayız.

Bu sözlerden sonra, karşılıklı konuşma da bitti. Adapazarı'na kadar daha başka hiçbir şey konuşulmadı. Bu konuşma sırasında polisler sadece dinlediler. Hiç müdahaleci olmadılar. Öfke de göstermediler.

**Bilim - Resmi ideoloji
Devlet - Demokrasi
ve Kürt Sorunu**

Giriş: Bilim Ortamının Koşulları

Bir toplumda düşünce hayatının gelişmesi ve bunun seviyesi eleştiri kurumunun varlığına veya yokluğuna bağlıdır. Bilim üretmenin en önemli koşulu yine, eleştiri kurumunun varlığıdır. Herhangi bir toplumda eleştiri kurumu rahat çalışıyorsa, eleştiri siyasal iktidarın baskısı, kısıtlaması ve ceza tehdidiyle karşılaşmıyorsa, o toplumda, düşünce hayatı, bilim, sanat, gelişir ve zenginleşir. Aksi halde geriler ve saygınlık kazanamaz, beyinler kötürümleşir ve körleşir. Bu bakımdan bir ülkede, düşünce hayatının durumunu, bilimin ve sanatın hangi seviyede olduğunu öğrenmek için, orada, eleştiri kurumunun var olup olmadığına bakarız. Bu kurumun özgürce işleyip işlemediğine, devletin herhangi bir baskısı ve ceza tehdidi altında kalıp kalmadığına bakarız.

Düşünceler çeşitli araçlarla ifade edilebilirler. Kitap, makale, konferans, açıkoturum, vs. Kitap, gazete, dergi, radyo, TV, sinema, tiyatro gibi kitle haberleşme araçları düşüncenin yaygınlaşmasında ve kitlelere ulaşmasında önemli rol oynarlar. İşte, çeşitli kanallarla ileri sürülen bu düşünceler, aynı kanallar veya benzer kanallar kullanılarak başkaları tarafından eleştirilebiliyorsa ve bu eleştiriden dolayı cezai müeyyide söz konusu değilse o düşünce dinamik bir düşüncedir. O düşünce etrafında yoğun bir tartışma gelişir. Bu süreç o toplumda düşünce hayatına büyük bir dinamizm kazandırır. Bilimin, sanataun, felsefenin, kısaca uygarlığın gelişip serpilmesinin en önemli koşulu budur. Fakat eleştiriler cezai müeyyideyle karşılaşılıyorsa, beyinler giderek kötürümleşir, körleşir. Orada bilimin, sanatın, felsefenin gelişmesi olası değildir. Çünkü o ülkelerde ortaya atılan düşünceler tek gerçeği, tartışılmaz, dokunulamaz, aksi iddia edilemez gerçeği ifade ederler. Bu tür düşüncelere karşı geliştirilen eleştirilerin ceza tehdidi altında tutulmasının anlamı budur. Bu da siyasal, toplumsal ve kültürel yaşamda, bilimsel düşüncenin, özgür düşüncenin değil, tabuların egemen olduğunu gösterir.

Burada, eleştiri kavramının geniş kapsamıyla kullanıldığı açıktır. Siyasal ve toplumsal eleştiriye kuşkusuz içermektedir. Eleştiri bilimsel düşüncenin vazgeçilmez bir ögesidir. Örneğin, Türkiye'de Kürt adıyla bilinen bir ulusun, Kürtçe adıyla bilinen bir dilin olmadığı, çok uzun yıllar, bilinçle, kararlılıkla ve ısrarla savunulmuştur. Başta devlet, kamu yönetimi vasıtasıyla, eğitim kurumları vasıtasıyla her türlü çabayı harcamıştır. Üniversiteler, basın, TRT, siyasal partiler, sendikalar, mahkemeler... hep

bu çabanın içinde olmuşlardır. Bu kurumlar, devlet görüşlerinin yani resmi ideolojinin yeniden üretilmesi ve yaygınlaştırılması için yoğun çabalar sarfetmişlerdir. Bu görüşleri benimsemeyenler, eleştirenler ise baskı ve ceza tehdidi altında tutulmuşlardır. Ve bu ceza sık sık, en ağır biçimlerde uygulanmıştır. Baskı süreklidir.¹

Bu süreç bize, Türkiye'de eleştiri kurumunun işlemediğini açıkça göstermektedir. Bilimi üretmenin ortamının mevcut olmadığını da açıklar. Bu son derece açık ve çarpıcı bir süreçtir. Devlet, kamu yönetimini, eğitim kurumlarını, basın radyo, TV, sinema, tiyatro gibi kitle haberleşme araçlarını en etkili ve yaygın bir biçimde kullanarak bu düşüncüyü yaygınlaştırmaya ve topluma benimsetmeye çalışmaktadır. Düşünelim ki radyo, TV, sinema milyonlarca kişiye hitap eden kitle haberleşme araçlarıdır. Basının tirajı milyonlardadır. Eğitim kurumlarında okutulan kitapların, dağıtılan dergilerin, broşürlerin adedi milyonlardadır. Öğretmenler, öğrencileri hep bu görüşler doğrultusunda yetiştirirler. Durum bu iken, bu görüşleri eleştiren düşünceler engellenmektedir. Bu engeli devamlı kılmak için her türlü önlem alınmakta ve uygulanmaktadır. Kitaplar, dergiler... daha matbaadayken toplatılmaktadır. Çok kısa bir zaman sonra kovuşturma başlatılmakta, hemen dava açılmaktadır. Ve duruşmaların tamamı hemen hemen mahkumiyetle sonuçlanmaktadır.

Baskı adedi ancak "bin"lerle ifade edilebilen bir kitap, herhangi bir dergide yayınlanan bir makale, hatta iki kişinin haberleşmesini sağlayan bir mektup bile ceza konusu olabilmektedir. Bu, Türkiye'de bilim ortamının olmadığını gösteren açık bir örnektir. Çünkü bilimin önermeleri, ancak, yanlışlıkları ileri sürülebildikleri ölçüde bilimseldirler. Yanlışlığı ileri sürülemeyen, eleştirilemeyen bir önerme bilimsel olamaz. Halbuki yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi, yanlışlığın ileri sürülebilmesi, eleştiri yapılması, zaten yasaklanmıştır. Anayasa ile, Ceza Yasası ile, Siyasal Partiler Yasası, Toplanı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası, Basın Yasası, Atatürk'ü ve Atatürk İnkılaplarını Koruma Yasası, Sendikalar Yasası, Toplu Sözleşme, Grev, Lokavt Yasası, Dernekler Yasası, Üniversiteler Yasası, Milli Eğitim ve Kültür yasaları gibi yasalarla, suçları ve cezaları belirten başka yasalarla bu yasaklar iyice pekiştirilmiştir. Bu ise, bilimsel sürecin durdurulması, engellenmesi anlamına gelir. Resmi ideolojinin veya bu çerçeve içerisinde üretilen bilgilerin benimsenmesi istenmekte, bunun dışında herhangi bir bilgiye ihtiyaç olmadığı vurgulanmaktadır. Aykırı bilgilerin muhakkak ceza ile karşılaşacağı biliniyor istenmektedir.

Devletin ideolojik baskı araçları hep bu yönde kullanılır. Basın, radyo, TV, sendikalar, siyasal partiler, eğitim kurumları, din kurumları, dernekler bu düşünceleri topluma benimsetmeye, kabul etmeyenlerin etkinliğini kırmaya, yok etmeye çalışır. Devletin, nezarethane, karakol, mahkeme, tutukevi, cezaevi gibi zorlayıcı baskı araçları da aynı yönde kullanılır. Devlet bu kurumları yerine ve zamanına göre, ayrı ayrı veya bir arada kullanılır. Birinci kategoridekiler, yani, devletin ideolojik baskı araçları istenen sonucu sağlayamadığı zaman, devletin zorlayıcı baskı araçları kullanılmaktadır.

Türkiye'de resmi ideoloji böylesine kurumlaşmıştır. Bu kurumlaşma bilimin üretilmesinin önündeki en büyük engeldir. Bu engeli aşmanın biricik yolu, bilimin resmi ideolojiyi eleştirebilmesidir. Bu kaçınılmaz bir görevdir.

Resmi ideolojiyi eleştiremediği sürece bilimin gelişmesi olasılığı yoktur.

Resmi ideolojiyi eleştiremeyen bilimin saygınlık kazanması da olanaksızdır.

Resmi ideolojiyi eleştiremeyenler, aksine onu bilimsel bilgi diye sunanlar, yani bilimi yalancı şahit gibi kullanmak isteyenler bilime en büyük kötülüğü yapmaktadırlar.

Bilim ve resmi ideoloji ilişkisinde görülen sorunlar sadece, Türkiye'de karşılaşılan sorunlar değildir. İran, Irak, Suriye, Suudi Arabistan, Gana, Güney Afrika, Şili... gibi ülkelerde ve Doğu Bloku ülkelerinde de resmi ideoloji vardır. Bilim-resmi ideoloji ilişkileri oralarda da sorunlarla doludur. Ve resmi ideoloji oralarda da bilimin serbestçe gelişmesini engellemektedir.

Somut Gerçek - İdeolojik Gerçek

İki türlü gerçekten söz etmek mümkündür. Birincisi bilimin kategorisi olan gerçek. Somut gerçek. Biz bilim yöntemiyle somut gerçeği, doğruyu aramaya çalışırız. İkincisi ise ideolojilerin bu arada resmi ideolojinin kategorisi olan gerçek. Burada, resmi ideolojinin buyrukları gerçek yani doğru kabul edilir. Bu bilgilerin tek gerçek, tek doğru olduğu söylenir. Bunları eleştiren veya aksini ifade eden düşünceler ise "gerçeği çarpıtmak" olarak değerlendirilir. Ve cezalandırılır.

Kürdistan Sorunu söz konusu olduğu zamanlar mahkemeler ideolojik gerçeği esas alarak yargılama yaparlar. Mahkeme kararlarıyla toplumun somut gerçekleri, sosyolojik gerçekleri yok edilmeye, ideolojik gerçek egemen kılınmaya çalışır. Mahkeme kararlarıyla somut gerçeklerin yok edildiği varsayılır. Mahkeme kararlarıyla, Yağıtay içtihatlarıyla Kürtlerin Türk olduğu ispatlanır, kimsenin bu bilgilerin dışında aykırı şeyler düşünemeyeceği vurgulanır.

Somut gerçekler, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki yasama faaliyetleriyle yok edilmeye çalışılır. Veya bir anayasa maddesinin, bir yasanın, somut gerçeği yok ettiği varsayılır. "Türk Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür." denildiği zaman bütünlük sağlanıverir. Anayasanın çeşitli maddelerinde bu sloganı ne kadar sık tekrarlar-sanız bütünlük o kadar sağlam olur. Siyasal Partiler Yasası'nda, Milletvekilleri Seçimi Yasası'nda, Basın Yasası'nda, eğitim ve kültürle ilgili yasalarda, benzer yasalarda bu sloganı sık sık tekrarladığımız zaman da bütünlük pekişmiş olur.

19 Ekim 1983 tarihli ve 2982 sayılı yasa durumun ilgi çekici bir örneğidir. Yasa, 3. maddesinde, "Türk vatandaşlarının ana dili Türkçedir." dedikten sonra, a ve b bentlerinde yasakları da saymaktadır. "Türkçeden başka dillerin ana dil olarak kullanılmasına ve yayılmasına yönelik her türlü faaliyette bulunulması" yasaktır. "Toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde, mahallin en büyük mülki amirinden izin alınmadıkça bu kanunla yasaklanmamış olsa bile Türkçe'den başka dille yazılmış afiş, pankart, döviz, levha ve benzerlerinin taşınması, plak, ses ve görüntü bantları ve diğer anlatım araç ve gereçleriyle yayım yapılması" yasaktır.

Görüldüğü gibi, "Türk vatandaşlarının ana dili Türkçedir." biçiminde bir yasa yaparak milyonlarca Kürt insanının ana dilinin yok edilebileceği, unutturulabileceği hesaplanmaktadır. Üniversitelerden, araştırma kurumlarından, basından, yazarlardan, siyasal partilerden, derneklerden, sendikalardan.. bu sürecin tamamlanması için yardım istenir. Bu kurumlara kati surette, yasanın eleştirilmemesi gerektiği açık ve kesin ifadelerle an-

latılır.

Türkiye, 1980'li yıllardan itibaren YÖK olayını yaşamaktadır. Bunun, bilimin üretilmesine büyük bir darbe indirdiği, üniversite çalışmalarını kısıtladığı kuşkusuzdur. Fakat, gerçek bir üniversite olsaydı YÖK olur muydu?

Tarafsızlık Kavramı

Soruna farklı bir yönden yaklaşmaya çalışalım. Tarafsızlık kavramını inceleyelim. Bilim adamının tarafsız olması gerektiği her zaman söylenir. Tarafsızlık çok önemli bir özellik olarak her zaman vurgulanır. Fakat tarafsızlık sübjektif bir durum değildir. Objektif bir süreç sonucu oluşur. Tarafsızlığı doğuran süreç, bilim adamının, "ne tür bir tavır ve davranış içinde olayım ki tarafsız olayım?", "tarafsızlığı zedelemem için nasıl düşünmem, nasıl davranmam gerekir?" biçimindeki endişeleri ve bu endişeleri gidermeye çalışan çabaları değildir. Tarafsızlığı doğuran süreç, düşüncelerin kamuoyuna duyurulmasıyla başlar. Bir düşünce, kitapla, makale ve konuşmayla, basın, radyo, TV, sinema, tiyatro gibi kitle haberleşme araçlarıyla kamuoyuna duyurulur. Başkaları bu düşüncüyü yine bu kanalları veya başka benzer kanalları kullanarak eleştirir. Düşüncenin sahibi, gerekli görürse bu eleştirilere cevap verir. İşte objektifliği doğuran tek süreç budur.

Bir de ileri sürülen bu düşünceler etrafında herhangi bir eleştirinin yasak olduğunu düşünelim. Bu konuda düşünce üreten kişi veya kurum aykırı bir düşüncenin ileri sürülemeyeceğini zaten biliyor demektir. Bu eleştirilerin baskı altında, ceza tehdidi altında tutulduğunu biliyor demektir. Öyleyse kendisinin ileri sürdüklerinin ötesinde bir şey söylenemeyeceğini bilmektedir. İşte tarafsızlığı ortadan kaldıran tutum budur. Ve bu tutum tam anlamıyla sübjektiftir. Çünkü eleştirilemeyeceğini bilen kişinin belgelerden kopması, kendi istek ve arzularını daha ön plana çıkarması, bunları somut gerçeklermiş gibi sunması çok daha kolaşlaşır. Eleştirilebileceğini veya böyle bir olasılık olduğunu bilen bir kişi ise, bu tür tavır davranışlardan mümkün olduğu kadar uzak durmaya çalışır.

Eleştirinin olmadığı yerde tarafsızlık gerçekleşemez. Eleştiri ve tarafsızlık birbirleriyle yakından ilişkili iki kavramdır. Tarafsızlığı, ancak, eleştiri kurumunun rahat ve sağlıklı işliyor olması doğurabilir. Bilim resmi ideolojiyi eleştiremediği, resmi ideolojinin verilerini bilimsel doğrularmış gibi tartışamaz, doğruluğundan şüphe edilemez gerçeklermiş gibi kabut ettiği sürece tarafsızlık söz konusu edilemez.

Sorunun şu yönü de dikkatlerden uzak tutulmamalıdır. Örneğin 1980'li yıllarda Diyarbakır Cezaevi'ni düşünelim. 40'ın üzerinde genç insan, "Türküm, mutluym" demedikleri, Kürt kimliklerini savundukları için devlet güçleri tarafından katledildiler. İşkencelerle katledildiler. İşkenceler tutukluların tamamı tarafından yaşıyordu. İnsanlık onurunu çiğnemek için her şey yapıyordu. Basın ve benzer kurumlar tarafından eleştirilebileceğini kendisine bazı sorular sorulabileceğini bilen bir yönetim bu tür cinayetlere tevessül edebilir mi? Bunun tersi de söylenebilir. Devlet güçleri, devlet terörünü, cinayetleri cezaevinde de sürdürebilmişse, basın veya benzer kurumlar tarafından eleştiri yapılmayacağını, kendisine bir soru sorulmayacağını bilmesindedir. Cezaevinde olup bitenlerin kamuoyuna duyurulmaması terör uygulayanlara büyük bir kolaylık ve rahatlık

sağlamaktadır. Gazetelerin, yazarların, devlet terörünü eleştirmek şöyle dursun, çeşitli vesilelerle, durmadan, tutukluları karalamaya çalışmaları, bu kolaylığı ve rahatlığı daha da artırmaktadır. Tutukluların, tutuklu yakınlarının, avukatlarının... olup bitenleri kamuyuna duyurmalarını engellemek için de her türlü önlem alınmaktadır.

Bütün Olgular Birbirleriyle İlişkilidir

Sorunu farklı bir açıdan daha ele alalım. Bir toplumda çeşitli toplumsal, siyasal, ekonomik, kültürel ve askeri olaylar cereyan eder. Olgular birbirleriyle ilişki halindedir. Herhangi bir olgu, başka olguları etkiler, başka olgulardan da etkilenir. Tarihi ve toplumu inceleyenler olguları ve olgular arasındaki ilişkileri bir bütünlük içinde kavramaya çalışırlar. Bir toplumda a, b, c, d... gibi olgular mevcut olsun. Bu olgular birbirleriyle ilişki halindedir. Bu ilişkiler bir toplumsal süreci oluştururlar. Şöyle bir durum düşünelim: Yasalar, örneğin, c olgusunu incelenemeyeceğini, bu olgu üzerinde düşünmenin yasak olduğunu buyuruyorlar. Resmi ideoloji, c olgusunu incelemenin memleketi, halkı, ulusu sevmemek, dış düşmanla işbirliği yapmak anlamına geldiğini vurguluyor. Bu yasaklara rağmen c olgusunu inceleyenler, bu konu üzerinde düşünce açıklayanlar, resmi görüşü benimseyenler, eleştirenler olursa, onlara da cezai müeyyide uygulanacağını bildiriyor. Ve bunu sık sık en ağır biçimlerde uyguluyor.

Bu durumda tarihi ve toplumu araştıran, inceleyen kişilerin c olgusunu ele almaktan kaçındıklarını ve bu olguyu yok saydıklarını varsayalım. c olgusunu incelememek ne anlama gelmektedir? Bu, sadece, toplumu eksik incelemek, toplumun bir kesimini incelememek, o yasaklara boyun eğmek, toplumu, toplumsal ve siyasal süreci eksik kavramak biçiminde değerlendirilemez. Bu, toplumu, toplumsal ve siyasal süreci yanlış kavramaktır. Toplum hakkında, toplumsal ve siyasal süreçler hakkında yanlış bilgi sahibi olmak demektir. Çünkü a, b, c, d... olguları hep birlikte bir süreci bir toplumsal yapıyı oluşturmaktadırlar. Bu olgular birbirlerini etkilemektedirler. Örneğin c olgusu, a, b ve d olgularını etkilemektedir. Bu olguların şu veya bu doğrultuda gelişmesinde c olgusunun da büyük etkisi vardır. c olgusu öteki olgulardan etkilendiği gibi onları etkiler de. Öyleyse olgular birbirleriyle etki-tepki ilişkileri içinde ele alınırlar. Olgular birbirleriyle sıkı bir bütünlük oluştururlar. Bu organik bir bütünlüktür. Bir toplumsal ilişkiyi organik bir şekilde oluşturan elemanlardan biri, resmi ideolojinin yasaklaması sonucu ele alınmıyorsa, bu, bütünü yanlış algılandığı, yanlış yorumlandığı anlamına gelir. Eğer, a, b, c, d... gibi olgular mekanik bir şekilde yanyana dursalar, birbirlerinden etkilenmeleri, birbirlerini etkilemeleri söz konusu olmazsa, bunlardan herhangi birinin incelenmemesi sakınca doğurmayabilir. Ama biz, toplumsal yapıya, bir toplumsal süreci meydana getiren olgulara böyle bakamayız. Olguların birbirlerini etkilediğini, birbirlerinden etkilendiğini bilmek durumundayız. Toplum hakkında bildiğimiz en sağlam bilgilerden biri budur. c olgusunu incelememek, a, b, d... olgularını da yanlış ve eksik kavramak demektir. Toplumsal ve siyasal süreci yanlış ve eksik kavramak demektir. Çünkü c olgusunu incelememekle, onun, a, b, d... olgularını nasıl etkilediğini, bu olgulardan nasıl etkilendiğini araştırmamış oluyoruz. Bu ilişkileri dikkatlerden uzak tutmuş oluyoruz.

1920'li yılları ele alalım. Çeşitli etnik gruplar, çeşitli siyasal hareketler var. Dağılmakta olan Osmanlı İmparatorluğu, Türkler, Araplar, Farslar, Ermeniler, Kürtler, Rumlar, Yahudiler, Bulgarlar, Çerkezler, Lazlar, İngiliz emperyalizmi, Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıkan Almanya, savaş sonunda hiçbir şey kazanamayan İtalya, Bolşevik devrimi, Hilafet sorunu, Mustafa Kemal, Kuvva-i Milliye, İttihat ve Terakki, Enver Paşa... v... 1920'li yıllar bütün bu kategorilerin birbirleriyle oluşturdukları ilişkiler ağı incelenerek anlaşılabilir. Eğer, "Kürt olgusundan söz etmek yasaktır." şeklindeki bir buyruğa itibar ederseniz, 1920'li yılları doğru kavramak mümkün değildir. Çünkü öteki olguların şu veya bu biçimler almalarında, olgusal ilişkilerin şu veya bu doğrultuda gelişmelerinde Kürt olgusunun da rolü vardır. Aynı şekilde, Kürt olgusunun şu veya bu doğrultuda gelişmesinde de öteki olguların etkisi açıktır. O halde Kürt olgusunu incelememek, sadece, Kürtleri incelememek olarak değerlendirilemez. Onun organik olarak etkileşim içinde bulunduğu öteki olguların ve olgusal ilişkilerin de yanlış kavranması sonucunu doğurur.

Yasaklama, bir yönüyle, incelemeci kişilerin işini kolaylatırmaktadır. Çünkü, normal olarak, a, b, c, d... gibi dört olgunun birbirleriyle ilişkilerini araştırmak durumundayken, yasaklama ile, a, b, c, d olgularının yani üç olgunun birbirleriyle ilişkilerini araştıracaktır. Fakat bu mekanik bir kolaylıktır. İşte bu mekanik kolaylık toplumsal ve siyasal süreçlerin yanlış algılanmasının ve yanlış kavranmasının önemli bir nedeni oluyor.

O halde toplumu eksik bilmemenin, yanlış bilmemenin tek bir yolu kalıyor: Resmi ideolojinin koyduğu yasalara, kısıtlamalara ve sınırlamalara itibar etmemek. Bu yasakların haksızlığını vurgulamak. Bu da resmi ideolojinin eleştirilmesini gerektiriyor. Resmi ideolojiyi eleştirmeden, koyduğu yasakların haksızlığını vurgulamadan tarih ve toplum hakkında sağlıklı bilgiler elde etmek olası değildir.

Bir Toplumsal Sistemin Gerçekliği Ne Demektir?

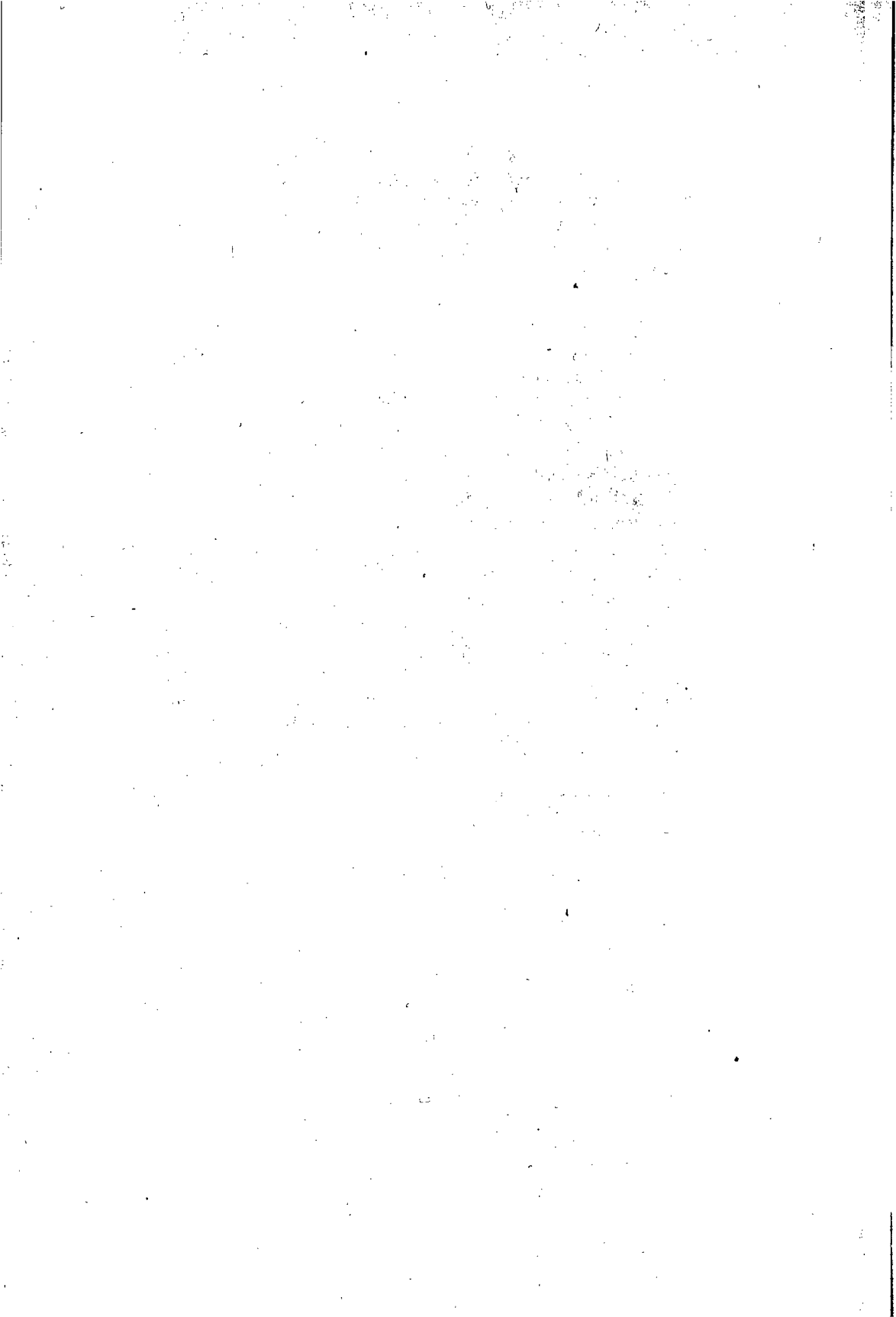
Sorunu şu yönden ele almak da mümkündür. Bir siyasal sistemin, bir siyasal partinin, bir sınıfın, bir etnik grubun, bir resmi ideolojinin gerçekliği ne demektir? Bu gerçeklik hangi kriterlere göre saptanır?

Bu kategorilerin gerçekliği, bunların kendileri hakkındaki bilinçlerine bakarak değerlendirilemez. Aynı zamanda, fiilen ne yapıp ettiklerine de bakılır. Bu kategorilerin, örneğin, resmi ideolojinin ileri sürdüğü savlar, yaşanan hayatı, fiili durumları gizleyen, yok sayan, tamamen değiştiren düşünceler de olabilir. Bu bilgiler toplumsal ve siyasal gerçeklikleri aksettiren değil, onu çarpıtan, yok sayan, gizleyen düşünceler içerebilir. Bu bakımdan, bir siyasal partinin, bir ulusun, bir sınıfın, bir etnik grubun, bir resmi ideolojinin gerçekliği, bunların kendileri hakkındaki bilinçlerine bakarak değerlendirilemez. Toplumsal ve siyasal yaşamda, geçmişte, fiilen nelerin cereyan ettiğine, bunların neler yapıp ettiklerine bakarak da değerlendirilir.

Örneğin, Türk resmi görüşünde, Kemalist hareketin anti-emperyalist ve anti-sömürgeci ilk ulusal kurtuluş savaşı olduğu söylenir. Dünyadaki bütün ezilen halkların kurtuluşuna ışık tuttuğu, Doğu'nun ezilen uluslarına kurtuluş ilhamını verdiği, onların

kurtuluşuna önderlik yaptığı, daha sonraki ulusal kurtuluş hareketlerine de örnek olduğu vurgulanır. 1981 yılında, Mustafa Kemal Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü dolayısıyla yapılan konuşmalarda, düzenlenen panellerde, sempozyumlarda, yayınlanan kitaplarda, makalelerde ve öteki yazılarda işlenen ana fikir budur. "Kemalizmin en temel özelliği nedir?" denildiği zaman anti-emperyalist ve anti-sömürgeci olduğu, ezilen halkların kurtuluşuna önderlik yaptığı ve onlara örnek olduğu, birinci özellik olarak vurgulanır. Konuşma ve yazıların %99'unda bu görüşe rastlamak mümkündür. Bu durum devlet ve hükümet yetkililerinden üniversitelerdeki profesörlere; eğitim kurumlarından siyasal partilere; solcu yazarlardan sağcı yazarlara; solcu basından sağcı basına kadar... aynı kavramlarla, aynı terminoloji içinde ifade edilir.

Halbuki bu görüş olgular tarafından çürütülmektedir. Fiiliyatta yaşanan hayatta şunu görüyoruz: Kürdistan 1920'li yıllarda İngiliz ve Fransız emperyalizmiyle işbirliği yapılarak bölüşülmüş ve paylaşılmıştır. Kemalistler emperyalistlerle işbirliği yaparak Kürt ulusuna böl-yönet politikası uygulamışlardır. Bugün, İran'ın neden bir Kürdistan'ı var, Türkiye'nin neden bir Kürdistan'ı var, Irak'ın neden bir Kürdistan'ı var, Kürdistan'ın bir kesimi neden Suriye'dedir diye sorulduğunda ve bu sorulara cevap aradığımızda, yukarıdaki saptamayı kolaylıkla yapmak mümkündür. Öyleyse bir resmi ideolojinin, bir ulusun, bir siyasal partinin vs. gerçekliği, onların kendileri hakkındaki bilinçlerine bakarak değerlendirilemez. "Bütün ezilen uluslara önder olduk, Onların ulusal kurtuluşlarına örnek olduk." biçimindeki önermeler ideolojik kabullerdir. Fiili durum ise, bir ulusun, yani Kürt ulusunun ulusal kurtuluşunun, özgürlüğe kavuşmasının engellenmesidir. Bu engellemeyi gerçekleştirebilmek için emperyalizmle bile işbirliği yapılmasıdır. Önemli olan yaşanan her şeyi, tarihsel gerçekleri, hiçbir yasağa itibar etmeden, olduğu gibi inceleyebilmektir. İdeolojik kabullerle, söylenmiş sözlerle, yazılarla, fiili durumlar arasında çok büyük fark, çok büyük sapma olabilir. Bu farkın, bu sapmanın oluşumunu incelemek, sapmanın nasıl meydana geldiğini araştırmak kuşkusuz önemlidir. Bu ise, yine eleştiriyi, özgür düşüncüyü gerekli kılan bir süreçtir.

Bilim "İdeolojik Gerçek"i Toplumsal Gerçek Yerine Koyamaz

A.) Mustafa Kemal'in Yazdıkları ve Söyledikleri

Mustafa Kemal, 18 Ekim 1921'de Azerbaycan Elçisi Abilov'un söylevine verdiği cevapta şöyle söylemektedir:

"Anadolu her türlü tasallutlara, taarruzlara müdafâinefs etmektedir ve bunda muvaffak olacağından emindir. Anadolu bu müdafaasıyla yalnız kendi hayatına ait vazifeyi ifa etmiyor, belki bütün Şarka müteveccih hücumlara bir set çekiyor. Efendiler, bu hücumlar elbette kırılacaktır. Bütün bu tasallutlar mutlaka nihayet bulacaktır. İşte o zaman Garpte, bütün cihanda hakiki sükun, hakiki refah ve insaniyet hüküm sürebilcektir." (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II, (1906-1938) 2. bs. Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1959 s. 21)

Mustafa Kemal, 3 Ocak 1922'de Ukrayna Cumhuriyeti delegelerinin oturduğu binada, General Frunse'nin yemeğinde yaptığı konuşmada, yine, dünyanın "mazlum milletler"inden söz etmektedir."

"... İnsanlığa yönelik fikir hareketi er geç muvaffak olacaktır. Bütün mazlum milletler zalimleri bir gün yok edecektir. O zaman, dünya yüzünden zalim ve mazlum kelimeleri kalkacak, insanlık kendine yakışan topluma kavuşacaktır. Bizim milletimiz o zaman, bu amaca ulaşan milletler arasındaki önceliğiyle cidden övünecektir." (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri II, y.a.g.e. s. 28)

7 Temmuz 1922'de Sovyetler Birliği elçisi Aralof İran elçisi Mümtazüddevle İsmail Han şerefine bir yemek vermiştir. İran elçisinin Ankara'ya gelişi dolayısıyla verilen bu yemekte Mustafa Kemal de konuşmuştur:

"... Türkiye'nin bugünkü mücadelesinin yalnız Türkiye'ye ait olmadığını, bütün arkadaşlarımız ifade etmişler iseler de bunu bir defa daha teyid etmek lüzumunu hiss ediyorum. Türkiye'nin bugünkü mücadelesi yalnız kendi nam ve hesabına olsaydı belki daha kısa, daha az kanlı olur ve daha çabuk bitebilirdi. Türkiye azim ve mühim bir gayret sarfediyor. Çünkü müdafaa ettiği bütün mazlum milletlerin,

bütün Şarkın davasıdır ve bunu nihayete getirenceye kadar Türkiye, kendisiyle beraber olan Şark milletlerinin beraber yürüyeceğinden emindir. Türkiye şimdiye kadar mevcut tarih kitaplarının icabatını değil, tarihin hakiki icabatını takip edecektir. Filhakika mevcut tarihlerin kaydettiği hadisat milletlerin hakiki fikirleri, emelleri, hareketleri değildir.

Şark milletleri kendi iradeleri, kendi hisleriyle hareket etmiyorlardı. Onların başında birtakım müstebit, keyfi hareket eden Çarlar, Hüdavendler vardı. Tarihte yazılanlar daha çok onların hırslarını tatmin için yaptıkları olaylardır. Biz onların hepsini yırtacağız, yeni bir tarih yapacağız." (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, II, y.a.g.e. s. 40)

Mustafa Kemal 16 Ocak 1923'te, bir yurt gezisi sırasında, Arifiye'de yaptığı konuşmada da şöyle demektedir. Mustafa Kemal bu konuşmasıyla, Hoca Harun Efendi'nin konuşmasına cevap vermektedir.

"... Biz haddimizi bilir kemseleriz. Erişilmez emel sahibi değiliz. Bugün esaret elemeleri altında inleyen birçok dindaşlarımız vardır. Bunlar için de; kendi muhüplerinde bağımsızlıklarını kazanmaları ve tam bağımsızlık ile memleketlerinin refah ve yükselmesine gayret sarfetmeleri en büyük temennilerimizdendir." (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, II, y.a.g.e. s. 54)

Mustafa Kemal 1933 yılı Mart ayında da şunları söylüyor:

"Şimdi Şarktan doğacak olan güneşe bakınız.

Bugün, günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan, bütün Şark milletlerinin uyanışlarını da öyle görüyorum. İstiklal ve hürriyetine kavuşacak olan çok kardeş millet vardır. Onların yeniden doğuşu, şüphesiz ki terakkiye ve refaha müteveccih vuku bulacaktır. Bu milletler bütün güçlülere ve bütün manilere rağmen muzaffer olacaklar ve kendilerini bekleyen istikbale ulaşacaklardır.

Müstemlekecilik (sömürgecilik) ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerine milletler arasında hiçbir renk, din ve ırk farkı gözetmeyen yeni bir ahenk ve işbirliği çağı hakim olacaktır." (bk. Ord. Prof. Enver Ziya Karal, Atatürk'ten Düşünceler, Milli Eğitim Bakanlığı, Devlet Kitapları 2. bs. İstanbul 1986 s. 17-18; Doç. Dr. Mehmet Gönübol - Dr. Cem Sar, Atatürk ve Türkiye'nin Dış Politikası (1919-1938) Milli Eğitim Bakanlığı Atatürk Serisi 5, İstanbul 1963 s. 139)

Mustafa Kemal'in 1921, 1922, 1923 ve 1933 yıllarında yaptığı bu konuşmalarda hangi konulara daha çok vurgulama yapılmaktadır? Bunları kısaca şöyle belirtmek mümkündür: Anadolu'daki savaş sadece, burada yaşayanların karşı karşıya kaldığı güçlüklerle ilgili değildir. Bütün Şarka yönelik saldırılar söz konusudur. amaç bu saldırıları geriletmek, durdurmaaktır. Türkiye, bütün ezilen Şarkın, mazlum milletlerin davasını savunmaktadır. Bunun için de savaşı uzun sürmektedir, kanlı olmaktadır. Türkiye, emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı mücadelesinde bütün Şarkı, ezilen ulus-

ları, "mazlum milletler"i kendi yanında göreceğinden emindir. Esaret altında olan din-daşlarımız vardır. Bunların bağımsızlık ve özgürlük savaşlarını zafere ulaştırmak için her türlü çabayı sürdürmelidirler. Bunlara bu mücadelelerinde yardımcı olacağımız kuşkusuzdur. Gelecekte bağımsızlığına ve özgürlüğüne kavuşacak pek çok kardeş millet vardır. Şimdi günün ağardığı nasıl bir gerçekse, Şark milletlerinin uyanışları da öyle bir gerçek olacaktır. Sömürgecilik ve emperyalizm yeryüzünden kalkacak, uluslar her bakımdan birbirleriyle eşit olacaktır.

1920'li yılları, Mustafa Kemal'in düşüncelerini ve eylemini inceleyenler bu sözleri hiç sorgulamadan olduğu gibi alırlarsa, benimserlerse, gerçeği öğrenmenin hiç olanağı olmaz. Halbuki söylenenlerle, yani yazılan tarih ile, yaşanan tarih arasında derin uçurumlar vardır. Bu bakımdan söylenen sözlerin fiili durumlar açısından ne ifade ettiğinin araştırılması, sorgulanması gerekir. Acaba, Kürt Sorunu, olgu olarak, süreç olarak ortaya konsa, yukarıdaki sözler aynı rahatlıkla tekrarlanabilir mi? Kürtlerin boğazını sıkarak Şarkın "mazlum uluslar"ına, ezilen Müslüman uluslara ilham olmaktan söz edilebilir mi?

Fakat Türkiye'de bilimi üreten çevreler, Mustafa Kemal'in bu sözlerini hiçbir sorgulamadan geçirmeden olduğu gibi benimsemişler ve övgüler düzmüşlerdir. Mustafa Kemal'in, aynen söylediği gibi hareket ettiğini yazmışlardır. Üniversiteler, profesörler, basın, yazarlar, gazeteciler, siyasal partiler, dernekler vs. hep böyledir. Bu sözleri, yaşanan tarih açısından en ufak bir eleştirmeye tabi tutmadan övüp durmaktadırlar. Bu sözlerin, yaşanan tarihi aksettirip aksettirmedeği konusunda en ufak bir kuşku ifade etmemektedirler. Övgülerini tekrarlayıp durmaktadırlar. Bu övgülerle ilgili örnekler vermenin yararlı olacağı kanısındayım.

B.) Mustafa Kemal'in Yazdıkları ve Söyledikleriyle İlgili Olarak Türk Aydınlarının Görüşleri

"... Atatürk Kurtuluş Savaşı'ndaki başarısı, ilke ve ülkülerinin üniversal değeri, insanlık haysiyetine ve şerefine gösterdiği derin saygı, milletlerin eşit şartlar içinde barış uğrunda işbirliği esasına bağlılığı sebebiyle Türk tarihinin sınırlarını aşarak "İnsanlık idealinin aşık ve mümtaz siması" vasfına gerçekten hak kazanmıştır. O'nun Milli Mücadele'si, sadece Asya ve Afrika'nın esir milletlerine siyasi kurtuluş ve bağımsızlık yolunu göstermekle kalmamış, medeni bir toplum olarak insanca yaşamının, iktisadi, kültürel ve sosyal kalkınmanın zorunluluğu üzerine de milletlerin uyanık dikkatini çekmiştir.

Nitekim Atatürk önderliğindeki Türk Milli Mücadelesi emperyalizme karşı, milletlerin siyasi istiklal ve kurtuluş davaları üstünde, kapitalist sömürgeciliğe karşı koloniler devrinin tasfiyesine de yol açmıştır. Bu görüş açısından Atatürk devrimi, gerçekten tarihi gelişimi ikiye bölen, koloni sömürücülüğünü kapayan yeni bir devrin başlangıcı sayılmak gerekir.

Ancak unutmamak gerekir ki, mazlum milletlerin kurtuluş çabalarına gerçekten ışık tutan Atatürk'ün milliyetçilik ilkesi, milli varlık ve şuuru "dil,

"kültür ve ülkü birliği" temeli, -daha başka bir deyimle- sadece manevi ve insani değerler üzerine oturtulan hümanist bir prensiptir. Bu sebeple Türk milliyetçiliği, aşırı ırkçı, gerici, sapık ve emperyalist milliyetçi fikir ve akımlarla hiçbir zaman bağdaşmamış ve asla da bağdaşmayacaktır." (Prof. Dr. Yavuz Abadan, Atatürk ve İlkeleri, Sümerbank, Sayı 7, Kasım 1962)

"... Atatürk devrimi bir ulusal egemenlik devrimi olması yanında bir insanlık devrimidir, aynı zamanda; çünkü o bütün mazlum uluslara sesleniyordu. "Müdafaa ettiği bütün mazlum milletlerin davası" idi, Yeni bir tarih yapacağını, söylüyordu, Atatürk. Gerçekten de dediği olmuş, yeni bir çağ açılmıştı yeryüzünde Türk Devrimi ile. Afrika'dan Asyanın en uzak yerlerine değin bütün uluslar Türk devrimi ile birlikte uyanmaya başlamışlar, emperyalistlere başkaldırılabilceğini görmüşlerdir. (Türk devrimeni ilişkin olarak söylediği) bu sözlerle günümüz dünyasının özellikle de üçüncü dünyanın habercisi oluyordu, Atatürk. İsteddiği de kendi ulusunun olduğu kadar bütün ulusların, bütün insanlığın uygarlık yolunda ilerlemesidir. Sınıf ve ulus ayırımı yapmadan tüm insanlığa seslenişi, bu seslenişin yankısız kalmayışı O'nun devrimini bütün öteki devrimlerin üstüne çıkarır kanımca." (Prof. Dr. Bedia Akarsu, Atatürk'ün Özgün Görüşleri, Cumhuriyet, 10 Kasım 1982)

"... Bağımsızlık savaşımızın, bağımsızlığını kaybetmiş ve sömürülen mazlum ulusların kurtuluşu için bir örnek, öncü, teşkil edeceğini, Mustafa Kemal zaferden önce olduğu gibi zaferden sonra da ilan etmiştir." (Prof. Dr. Muammer Aksoy, Dr. Yavuz Abadan'a Armağan, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay. Ankara 1969 s. 689-799)

"... Mustafa Kemal; herhangi bir biçimde bağımsızlığını kaybetmiş ve sömürülen uluslara (mazlum uluslara) bağımsızlık için ulusal savaş yürütme konusunda örnek olmuştur. (Bu tutum) emperyalist devletlerin pençesi altındaki bütün "mazlum milletler" bakımından örnek teşkil (etmiştir) (Prof. Dr. Muammer Aksoy, "Tam Bağımsızlık ve Atatürk", s. 3,15 Siyasal Bilgiler Fak. Der. Cilt 26, No 2 Ankara 1971 s. 179)

"... Bugün geri kalmış toplumlar, sömürgecilikten kurtulmak için savaşan ya da bir bir kurtulan sömürgeler, kalkınma ve kurtuluş çabaları içinde, sömürge cilerin yüzyıllardan beri desteklemekte, beslemekte oldukları eskimiş kurumlardan, zararlı geleneklerden, engelleyici adetlerden sıyrılmamanın yolunu arıyor, bunun gereğini duyuyorlar. Çünkü bu yeni toplum anlayışını benimsetmek için zorunlu bir temizleme işi oluyor onlar için. Atatürk bize, bugün bizim yapmamız gereken işlere en başta bu kolaylığı getirmiştir sanıyorum." (Melih Cevdet Anday, "Atatürk'ü Yorumlamak"- Cumhuriyet 10 Kasım 1962 "Atatürkçülük Nedir?" kitabı içinde, Hazırlayan: Yaşar Nabi, Varlık Yayınları, İstanbul 1963 s. 240-246)

"... Kemalizm milli kurtuluş hareketlerini h n z tahakkuk ettirememiŐ milleder için daima bir ideal ve ideoloji kaynağı teşkil edecektir." (Burhan Asaf (Belge) Faşizm ve Türk Milli Kurtuluş Hareketi, Kadro, Sayı 8 Agustos 1932 s. 36-39)

"... Kemalizm m stemlekecilige (sömürgecilik) Şiddetle karşıdır. Müstemleke kalmak, yahut müstemleke olmak kadar müstemleke kullanmayı yani m stemlekecilik yapmaya da Şiddetle, nefretle reddeder. Milli kurtuluş davasında "rehber millet" Türkiye'dir." (Burhan Asaf (Belge) Milli Kurtuluş Davasını Tarih, Mikado'ya Yahut Mussolini'ye VermemiŐtir. Kadro Sayı 24, Birincikanun 1933 s. 42,46)

"... Eğer İnkılap Türkiyesi bir gün tamam olursa, tarihler Mustafa Kemal'i yalnız Türk değil, geri ve esir İslam ve Asya millederinin de büyük adamı olarak ana-caklardır." (FaliŐ Rifkı Atay, Varlık, 465, Kasım 1957 "Atatürk İçin Diyorlar ki" kitabı içinde. Derleyen Selahattin  iller, Varlık Yayınları İstanbul 1971 s. 91)

"... Kemalizm genellikle 20. yüzyılın sömürge yönetiminden yeni kurtulan ya da kurtulma aşamasında olan  lkelerinde "Batıya dönük aydınlarının, asker sivil bürokratlarının" bazen de adını koymadan benimsedikleri bir ideolojidir... İlericidir, devrimcidir..." Prof. Dr. Toktamış Ateş, Kemalizmin  z  "Görüşler, Düşünceler", Der Yayınları, İstanbul 1981, s. 7)

"... Bugün Türk sosyalizminin başka bir ilkesi üzerinde durmak istiyorum. Bağımsızlık. Bağımsızlık Türk sosyalizminin vazgeçilmez bir unsurudur. T z g m z n 3. maddesinde milli bağımsızlığı her Şeyin üstünde tuttuğumuz açık ve kesin belirtilmiştir... Milli Kurtuluş Savaşı veren halkları candan destekleriz..." (Mehmet Ali Aybar, Türkiye İŞçi Partisi Genel Başkanı) Bağımsızlık Türkiye Sosyalizminin Vazgeçilmez Bir Unsurudur. 5 Kasım 1966'da TİP Ankara II Kongresi'ne gönderilen mesaj. Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm Seçmeler, 1945-1967 kitabı içinde, Gerçek Yayınları İstanbul 1968 s. 493 vd.)

"... İkinci Milli Kurtuluş için yürütülen mücadele ile bütünleşmiş olan Türkiye sosyalizmi milli bağımsızlığa kiskan lıkla bağlıdır. Yani Türkiye'nin milleti ve ülkesiyle bütünlüğünü ve bağımsız varlığını korur; egemelik haklarına dokun-durtmaz. İç işlerine kimseyi karıŐtırmaz." (Mehmet Ali Aybar, "Türkiye Sosyalizmi", 15 Şubat 1968'de Ankara'da TİP Genel Yönetim Kurulu'nda yapılan konuşma. y.a.g.e. içinde s. 661)

"... Varlığını anti-emperyalist bir savaşa borçlu olan Türkiye NATO'da yer almamalıdır...  zg rl ğ , Şerefi ve namusu için Türk halkının göze alamayacağı fedakarlık yoktur... Türkiye bugünkünden çok daha kötü koşullarda Milli Kurtuluş Savaşı kazandı... Mustafa Kemal Ya İstiklal Ya  l m diye haykırdı." (Mehmet Ali Aybar, Tarihin  izgisi Anti-Emperyalist Savaş  izgisidir. 10 Aralık 1967'de TİP Ankara II Kongresi'nde yapılan konuşma, y.a.g.e. içinde s. 614-624)

"... Mustafa Kemal insanlığın yeni bir çağa ulaştığını, sömürgeciliğin sona erdiğini şu sözleri ile de haber vermiştir: "Bugün şu dağın ardından doğan güneşi nasıl görüyorsam yarın bütün Asya ve Afrika milletlerinin kurtuluşlarını da öyle görüyorum!" (Şevket Sürayya Aydemir, Atatürkçülüğün Ekonomik ve Sosyal Yönü Semineri"nde yaptığı konuşma, 11-12 Ekim 1973, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, İstanbul 1973 s. 60)

"... Milli Kurtuluş hareketlerinin tam ve hakiki mümessili Türkiye'dir. Bir taraftan muasır nizamın en kapsamlı çelişkisi olan müstemleke (sömürge) şartlarına, diğer taraftan da bu çelişkinin dahilde dayanakları ve savunucuları olan kurumlara ve kaidelere karşı milletin fiilen ve silahlı ayaklanması Türkiye'de görüldü... Tarih devirlerinin bütün gelişmesi boyunca insanlık tarihinin gelişmelerine müdahale eden ve medeniyetin ilk adımlarından itibaren tarihin birçok dönüm noktalarına eikli olan Türk milleti, şimdi de kendi Milli Kurtuluş Hareketi'yle, dünyanın sayısız insan kütlelerine yeni bir yol çizmekte ve yeni bir yön vermektedir." (Şevket Sürayya Aydemir, "Milli Kurtuluş Hareketinin Ana Prensipleri", Kadro, Sayı 8 Ağustos 1932 s. 9-10)

"... Bugün günün ağardığını nasıl görüyorsam Şark milletlerinin birer birer uyanışlarını öyle görüyorum diyen de Atatürk'tür. Görülüyor ki o kozunu karşısındaki Yunan ordusuyla değil, onun arkasındaki Batı emperyalizmiyle paylaşıyor. Emperyalizm silahlı gücüyle yenilmedikçe mazlum milletlerin uyanamayacaklarını, bağımsızlığa kavuşamayacaklarını çok iyi biliyordu." (Celal Bayar (Türkiye'nin Üçüncü Cumhurbaşkanı 1950-1960) Atatürk'ün Metodolojisi ve Günümüz, Araştırma ve Derleme İsmet Bozdağ, Kervan Yayınları, İstanbul 1978 s. 97)

"... Atatürk 1919'da ortaya atıldığı sırada bütün İslam acunu Batı'nın türlü adlar altında sömürgesi idi.

Bu acunun ve daha genel olarak sömürgeler acununun kurtuluşu Türk zaferiyle başlar, onun davranışlarını, mücadele ve devrimlerini örnek alarak ulusal duyguların kabartılmasıyla ilerler ve 40 yıl içinde bütünlenir." (Ord. Prof. Yusuf Hikmet Bayur, "Atatürk Üzerine Birkaç Düşünce", Atatürkçülük Nedir? kitabı içinde y.a.g.e. s. 221-226)

"... 1919-1923 döneminde temel şiar, ancak, "Misak-ı Milli sınırları içinde tam bağımsız bir Türk Devleti" şiarı olabilirdi... Emperyalizm çağında ilk başarılı milli bağımsızlık savaşını yönetmiş olan Kemalistlerin devrimci şiar meselesindeki tutumları işte böyle doğru bir tutumdur." (Mihri Belli, Devrimci Şiar Meselesi, Türk Solu Sayı 5 15 Aralık 1967, Ayrıca bk. Mihri Belli, Yazılar 1965-1970, Sol Yayınları Ankara 1970 s. 53)

"... İlk başarılı Milli Kurtuluş Savaşı'nı vermekle olan Türkiye'ye Doğu'nun ezilen halklarının derin bir sevgi ve bağlılık duymaları gibi etkenler, Türk zaferinin

elde edilmesinde rol oynamıştır." (Mihri Belli, Millet Gerçeği, Aydınlık Sayı 7 Mayıs 1969 Ayrıca bk. Yazılar 1965-1970 y.a.g.e. s. 293)

"... Atatürk Türkiyesi'nin itibarı son 20 yıllık tarihte erişilmemiş bir seviyeye çıktı. Ve bu yalnız Batı dünyasında olmadı. Bütün Doğu dünyasında kurtuluş isteyen halkların gözü Türkiye'ye çevrildi. Araplar, Hintliler, Endonezyalılar, Çinliler, hatta Japonlar Kemalizmi tanımaya, dillerinde, onun hakkında kitaplar yazmaya başladılar." (Prof. Dr. Niyazi Berkes, 200 Yıldır Neden Bocalıyoruz? 2. bs. Yön Yayınları İstanbul 1965 s. 109)

"... Kemalizm, emperyalizm işgali altındaki bir ülkenin devrimci-milliyetçilerinin bir milli kurtuluş bayrağıdır. Kemalizmin özü emperyalizme karşı tavır alıştır. Kemalizm, küçük burjuvazinin en sol, en radikal kesiminin milliyetçilik tabanında anti-emperyalist bir tavır alışıdır. Bu yüzden Kemalizm soldur, milli kurtuluşçuluktur. Kemalizm devrimci milliyetçilerin emperyalizme karşı aldıkları radikal politik tutumdur." (Mahir Çayan, Kemalizm ve I. Milli Kurtuluş Savaşı'nın Anlam ve Niteliği, Kesintisiz I, II, Bütün Yazılar Derleyen M. Ali Mogultay, Evren Yayınları, İstanbul 1976 s. 351)

"... Yüce kahraman Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün gücü yalnız Türk ulusunun kurtuluşuna, yeni Türk Devleti'nin kurulmasına değil, emperyalizmin yıkılışına da yetmiş; yenilmezliğini ulusundan alan bu gücün önünde Batının emperyalist ulusları kendi yıkılışlarının yanı sıra, Doğu'nun yüzyıllardır sömürdükleri mazlum ulusların yeniden doğuşlarını ve uyanışlarını da görmekle gecikmemişlerdir. Bu olgu onlara kendi yıkılışlarından da ağıra mal olmuştur." (Ahmet Coşar, Yargıtay Birinci Hukuk Dairesi Bş. Atatürk Gerçeği, Cumhuriyet 5 Ocak 1981; Ayrıca bk. Ahmet Coşar (yargıç) Atatürk: Türklük Bilincinin Kaynağı, Cumhuriyet 10 Kasım 1984)

"... Atatürk ölümlü bir kişi gibi anılıp unutulmamakta, bir canlı bayrak gibi kurtuluş savaşlarının önünde dalgalanıp durmaktadır.

Cezayir'in özgürlüğü için savaşılan gönüllülerden vurulanların kimliğini öğrenmek üzere koyun ceplerini arayan Fransızlar, her defasında Kurtuluş Savaşı Mustafa Kemal'inin kalpaklı resmini bulmuşlardır. Bunun içindir ki bugünkü Fransız sözlüğü "Batı sömürgeciliğine karşı ulusların çabasını" anlatabilmek için Kemalisation (Kemalleşme) diye bir tilcik yaratmıştır.) (Behçet Kemal Çağlar, Türk Dili Sayı 85, 1958 "Atatürk İçin Diyorlar ki" kitabı içinde y.a.g.e. s.92)

"... Atatürkçülük akılcı, bilimsel, çağdaş, uygar olma yolunda bir ileri atılıştır. Bu nedenle Atatürkçülük katı doğmalara, safsata ve hurafelere, çağdışı ve akıl ötesi her türlü düşünce ve sistemlere karşı duruştur.

Atatürkçülük, ülkücülük, milli benliğini bulma ve öz değerlerini kendi eliyle yaratma dileğidir." (Prof. Dr. Bülent Daver, Atatürkçülük Nedir? Cumhuriyet, 10 Kasım 1971)

"... Milli kurtuluş hareketimiz hiç kuşkusuz büyük devletlerce sömürülen Asya ve Afrika ülkeleri için bir ilham kaynağı, bir umut ışığı olmuş, özellikle, Asya'nın Müslüman ülkelerin kısmen maddi, fakat büyük ölçüde manevi desteğini kazanmıştır. milli kurtuluş hareketimizin bu evrensel karakteri Atatürk'ün şu sözlerinde açıkça yansır..." (Em. Korgeneral Cemal Enginsoy, Milli Kurtuluş Önderi Olarak Atatürk, s. 531 Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt I Sayı 2 Mart 1985 s. 527-541)

"... Ona göre tüm uluslar insanlığın bir üyesidir. Dünyanın herhangi bir yerinde bir karışıklık olunca bu karmaşık durum bütün ulusları tedirgin eder." (Ahmet Erdoğan, Anayasa Mahkemesi Üyesi, O'nun Gibi Devlet Adamı Nasıl Bulmalı? Cumhuriyet 10 Kasım 1979)

"... Eşitlikten özgürlükten yanaydı. Atatürk milliyetçiydi, ama ırkçı değildi. Özgürlük ile eşitliği en iyi birleştiren kişi olarak Atatürk büyük hümanistlerdendir." (Prof. Dr. Faruk Erem, Atatürk ve İnsanlık Doktrini, Milliyet 12 Kasım 1979)

"... Yıllar geçtikçe Atatürk, yalnız Türk ulusunun bir kurtarıcısı olmaktan ziyade, dünya üzerindeki bazı toplulukların kurtuluşları, yükselişleri için yol göstermiş insan olarak şöhret kazanmaktadır. Bundan dolayı artık Atatürk, Türkiye sınırlarını çok aşan bir büyük adam benliği ile cihan tarihindedir." (Prof. Dr. Nihat Erim, İnsancı Atatürk 1964 s. 6 "Atatürk İçin Diyorlar ki" kitabı içinde y.a.g.e. s. 94)

"... Atatürk'ün milliyetçilik anlayışı bütün milletlerin bağımsızlık kazanmalarına yöneliktir. Doğu'nun ve uyanan Afrika'nın bağımsızlık mücadelesinde, Atatürk kurtuluşun sembolü olarak canlanmakta, savaş veren insanların kalpleri Atatürk aşkı ile yanmaktadır." (Prof. Dr. Hamza Eroğlu, Atatürk'e Göre Millet ve Milliyetçilik, s. 165-166 Atatürk Yolu kitabı içinde Atatürk Araştırma Merkezi Yayını Ankara 1987 s. 133-167)

"... Yüce Atatürk aynı zamanda, milli bağımsızlık hareketlerindeki öncülüğüyle mazlum ülkelere de örnek olmuştur ve olmaya devam etmektedir." (Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren, Türkiye İş Bankası Uluslararası Atatürk Sempozyumu'(17-22 Mayıs 1981)na gönderilen mesaj, Bildiriler ve Tartışmalar, Türkiye İş Bankası Yayını, Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı Dizisi No 10, Ankara 1983 s. 19)

"... Yüce Türk milleti istiklal mücadelesi ile, aynı zamanda, 20. asrın mazlum ulusları için de büyük bir rehberdir." (Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren, 29 Ekim 1981 günü Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla yapılan konuşma)

"... 20. yüzyıl büyük bilimsel buluşların, köklü toplumsal değişmelerin yanında,

bütün insanlığın bilinçlenme ve uyanış çağı olarak nitelendirilecektir. Yüce Atatürk, 20. yüzyılın büyük uyanışının öncüsüdür. Çağımızda birçok değerli düşünür, devlet adamı yetişmiştir. Ama O'nun kadar çağımızı iyi sezen ve doğru yorumlayan yoktur." (Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren, 2-5 Kasım 1981 tarihlerinde, Ankara Üniversitesi tarafından düzenlenen "Uluslararası Atatürk Sempozyumu'na gönderilen telgraf)

"... Yaşadığımız yüzyılın seçkin önderlerinden biri olan Atatürk, yalnız Türk milletinin değil, bağımsızlık ve uygarlık için savaş veren bütün mazlum uluslara da düşünce ve eylemleriyle ışık tutmuş, yollarını aydınlatmıştır. O'nun çetin şartlar altında gerçekleştirdiği inkılap ve ilkelerin böylesine uluslararası bir platformda incelenmesi ve değerlendirilmesi özgürlük ve barış için mücadele veren bütün milletlere de yarar sağlayacaktır." (Milli Güvenlik Konseyi Başkanı ve Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren. 9-13 Kasım 1981 tarihleri arasında Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Devrimi Araştırma Enstitüsü tarafından düzenlenen "Uluslararası Atatürk Sempozyumu'na gönderilen kullama telgrafı)

"... Atatürk'ün neden yalnız Türkiye'de değil, Asya ve Afrika'nın sayısız ülkelerinde bir kahraman olarak anıldığını anlamak kolaydır. Fakat O'nu uyanan milletler için örnek ve bayrak haline getiren husus, yalnız bağımsızlık savaşlarının önderliğini yapmasından ibaret sanılmamalıdır." (Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu, Devlet Adamı Atatürk, "Atatürkçülük Nedir?" kitabı içinde, y.a.g.e. s.194-211)

"... Aynı gerçeklikle, kudretli görünen emperyalist ülkelerin ezilen milletler üzerindeki egemenliğinin sona ereceğini de gören Atatürk Asya ve Afrika'nın baştan başa sömürgelerle dolu olduğu bir dönemde (sömürgelerin kurtulacağını haber vermiştir.) (Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu, Atatürk Yolu: Akılcı, Bilimci, Gerçekçi Yol s. 59 "Atatürk Yolu", kitabı içinde y.a.g.e. s. 1-65)

"... Atatürk, sömürgeciliğin yeryüzünden er geç silineceğini, bütün mazlum milletlerin mutlaka kurtulacağını vurgulamıştır." (Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu, Atatürk ve Milliyetçilik, Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk ve Atatürkçülük Dizisi I, Ankara 1986 s. 81)

"... Türk bağımsızlık savaşı, 20. yüzyılda emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı girişilen ilk büyük kurtuluş hareketidir. Bütün 'mazlum milletler için yeni bir dönem başlatmıştır." (Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu, Milli Kurtuluş Önderi Atatürk ve Milleterarası Etkisi, s. I, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi Cilt 3 Sayı 7 Kasım 1986 s. 13-48)

"... Bu kararın dikkatle okunmasından da anlaşılacağı gibi milletler arasında eğitim, bilim ve kültür yolu ile adaletin, hukukun üstünlüğünün ve ırk, cins, dil ve din farkı gözetmeyen insan hak ve özgürlüklerinin gerçekleşmesini sağlayan

bir işbirliğini amaçlayan ve 15'e yakın ülke temsilcisinden oluşan UNESCO genel kurulu, Atatürk'ün gelecek kuşaklar için, örnek olacak üstün kişiliğini, uluslararası anlayış, işbirliği ve barış yolundaki çabalarını, eşsiz devrimciliğini ve özellikle sömürgecilik ve emperyalizme karşı açılan savaşların ilk lideri olduğunu ve "mazlum milletler" in bağımsızlığına kavuşarak insanlar ve ülkeler arasında hiçbir renk, din, cins ve ırk ayırımı gözetmeyen bir uyum ve işbirliği çağının doğacağına inandığını Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu olarak politikasında ve davranışlarında her zaman barış, uluslararası anlayış ve insan haklarına saygıya öncelik tanıyan bir tutum içinde bulunduğunu bütün dünyaya ilan etmektedir." (Prof. Dr. İsmet Girilli, Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü ve UNESCO, Milliyet, 16 Kasım 1979)

"... Atatürk devrimlerinin tarihsel görevi bugün, Üçüncü Dünya" kavramı içinde toplanan az gelişmiş toplumlara tarihin doğrultusunu göstermede, bu bakımdan onlara örnek olmada, Kurtuluş Savaşı ile emperyalizmin tutsağı uluslarda kurtuluşun umudunu yaratmada aranabilir.

Sömürgecilik ve emperyalizm yeryüzünden yok olacak ve yerlerine uluslar arasında hiçbir renk, din ve ırk ayrıcılığı gözetmeyen yeni bir uyum ve işbirliği çağı egemen olacaktır." (Macit Gökberk, Aydınlanma Felsefesi, Devrimler ve Atatürk s. 331-332, "Çağdaş Düşüncenin Işığında Atatürk" kitabı içinde, Nejat Eczacıbaşı Vakfı Yayınları, İstanbul 1983 s. 283-333)

"... Türkiye'de milli devlet kurmak için girişilen mücadelenin, Türkiye dışında, sömürge ya da yarı sömürge statüsünde bulunan ülkeler üzerinde de önemli etkisi olmuştur. Milli Mücadele, yirminci yüzyılın başlangıcından itibaren tarihe karışmaya başlayan klasik tipte sömürgeler kurmak amacı ile hareket eden devletlere karşı bir mücadele idi. Bu mücadele sonunda kazanılan zafer, sömürgecilğe karşı indirilmiş bir darbe olmuştur. Milli Mücadele, tam ya da sömürge statüsünde bulunan ülkeler halkının bağımsızlık mücadelesine girişmeleri için cesaret verici bir örnek teşkil etmektedir." (Doç. Dr. Mehmet Gönlübol-Dr. Cem Sar, y.a.g.e. s. 138)

"... Mustafa Kemal "mazlum milletler"e ve Şark milletleri"ne örnek tutumunu ve onların ulusal kurtuluşları için giriştikleri çabaya olan sempatisini, Türk ulusal kurtuluş savaşından sonra da sürdürmüştür." (Prof. Dr. Mehmet Gönlübol, Atatürk'ün Dış Politikası, Amaçlar ve İlkeler, s. 254-257; "Atatürk Yolu" kitabı içinde, y.a.g.e. s. 235-277)

"... Atatürk, yarını başarılı kavrayış yeteneğinin tabii bir sonucu olarak sömürge dünyasının yakın bir gelecekte bağımsızlık kazanacağını önceden haber vermiştir. Anadolu'nun Kurtuluş Savaşı'ndaki mücadelesinin bütün "mazlum milletler"e önderlik teşkil edeceği bilincini taşımıştır." (Prof. Dr. Mehmet Gönlübol-Prof. Dr. Ömer Kürkçüoğlu, Atatürk Dönemi Dış Politikalarına Genel Bir Bakış, s. 467 Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi Cilt 1 Sayı 2 Mart 1985 s. 451-473)

"... Atatürk hümanizmayı önce ana sevecenliğinde, sonra yurt sevgisinde, dost sıcaklığında bulmuştur. Ama hümanizma tutumu, yurdunun sınırlarını aşır, bütün insanlığa yönelmiştir. Yoksa şöyle der miydi? '.. Türkiye'nin bugünkü yaşamının yalnız Türkiye'ye ati olmadığını... Günün ufukta ağardığını nasıl görüyorsam...'

İşte bu, gerçek hümanizmanın dünyada egemen olma özleminden başka bir şey değildir. Atatürk Türk'ün ve "mazlum milletler" in mutluluğudur." (Vedat Günyol, Atatürk: Yirminci Yüzyılın Büyük Yurttaşı, Cumhuriyet 11 Kasım 1984)

"... Atatürkçülük "mazlum milletler" in Hıristiyan, beyaz, Batılı emperyalizmlere ilk başkaldırış hareketidir. Şu halde anti-emperyalisttir. Mustafa Kemal Paşa ölünceye kadar Batılı ittifaka girmedi. Nasıl girebilirdi ki, 1937 de Hatay meselesi yüzünden Fransa'yla handiyse savaşacaktı." (Attila İlhan, Üç Atatürkçülük, Milliyet, 22 Haziran 1982)

"... Atatürk kurtuluş harplerini öncü lideridir. Diğer kurtuluş harplerinin liderlerinde bu büyüklüğü bulmak şüphesiz zordur. Ancak diğer kurtuluş harplerinin liderlerinin önlerinde Atatürk gibi bir örnek vardır. Atatürk'ün ise önünde böyle bir örnek yoktur." (Suat İlhan, Atatürk'ün Evrenselliği, s. 16 Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi Cilt 2, Sayı 4 Kasım 1985 s. 13-19)

"..Kısa süre sonra Mustafa Kemal Paşa bu ulusal kurtuluş savaşının evrensel amacını, etkilerini ve sonucunu şöyle belirtiyordu: "Türkiye'nin bugünkü savaşı yalnız kendi adına ve hesabına olsaydı..." "Bugün günün ağardığını nasıl görüyorsam..."

O bu tanımlama ve değerlendirmeleriyle son yüzyıllardaki çatışmalarda sömürgeci uluslara karşı sömürgeci ulusların kurtuluş savaşlarının da önderi oluyor. Bu tarihinin ve coğrafyasının Türk ulusuna yüklemiş olduğu bir ödevdir. Batı Türk ulusu, Türkiye Türkleri tarihlerinde, ikinci kez, Avrupa'nın saldırısına karşı Asya ve Afrika'yı kurtaracaktı." (Rauf İnan Halkevleri Atatürk Enstitüsü Üyesi, Atatürk Devriminin Evrenselliği, s. 105-106 "Atatürk ve Devrim, Atatürkçü Düşünce Üzerinde Denemeler" kitabı içinde, Halkevleri Atatürk Enstitüsü Yayını, Ankara 1973 s. 93-127)

"... Bütün ulusal kurtuluş hareketlerinin temelinde, az gelişmiş ülkelerle çok gelişmiş ülkeler arasındaki anamalıcı-sömürgeci çatışması yatıyor. Ulusal kurtuluş hareketleri özünde, bu nedenle çok gelişmiş ülkelerin anamalıcı-sömürgeci ağırlıkları karşısında bir bağımsızlık, bir ulusal bağımsızlık hareketini gerektiriyor. Bu hareketler öncülüğünü felsefesini Mustafa hareketinde buluyor. Atatürk ulusal kurtuluş savaşlarını açan insandır." (Ceyhan Atuf Kansu, Atatürkçü Olmak, Varlık Yayınları İstanbul 1977 s. 219-224)

"... Mustafa Kemal Atatürk bir ulusal kurtuluş savaşı devrimcisidir... Mustafa

Kemal Atatürk bir uyanış çağı devrimcisidir." (Ceyhan Atuf Kansu, Halkevleri Atatürk Enstitüsü Üyesi, Atatürk Bir Devrimci, "Atatürk ve Devrim, Atatürkün Düşünce Üzerine Denemeler" kitabı içinde, y.a.g.e. s.21-42)

"... Mustafa Kemal Türkiye'nin ve daha sonra birçok "mazlum milletler" in alın yazılarını değiştirmiştir." (Ord. Prof. Dr. Şevket Aziz Kansu, Atatürk ve Fikir-Kuvvet, Türk Dili Sayı 302, Kasım 1976 s. 558)

"... Bu çelişkilerin en önemlisi dış çelişki, yani geri kalmışlıkla "mazlum uluslar" la saldırgan ve sömürge devletler arasındaki çelişki olduğu görülmektedir. 19. yüzyılın uluslararası politik karakterini tayin eden derin çizgi, emperyalist devletlerle, sömürge ve yarı sömürge devletler arasındaki bu belirgin ayrımı ifade eden çelişkidir.

Mazlum ve sömürülen bir ulusun sömürge ve saldırgan ulusa ya da uluslara karşı ayaklanmasının dayanacağı ulusallıktan başka hiçbir ideolojik ve psikolojik temeli yoktur. Bu tarihi koşulların ve sosyolojik kuralların bir gereğidir ki, Türk ulusu, bir ulusal kurtuluş savaşına girmiş ve 20. yüzyılın en büyük, en anlamlı ve aynı zamanda kapsam ve sonuçları çok geniş ve etkin bir hareketin öncülüğünü yapmıştır." (Kadri Kaplan, Senatör, Halkevleri Genel Başkanı, Kemalist Devrimin Diyalektiği ve Devrimin Strateji ve Taktiği s. 30-31 "Kemalist Devrim Üzerine Denemeler, Teori-Uygulama" kitabı içinde, Halkevleri ve Kemalist Devrimciler Birliği Yayını Ankara 1971 s. 30-39)

"... 1918 ile 1938 yılları arasında Mustafa Kemal vatanın kendisinden beklemekte olduğu hizmetleri başarı ile yerine getirdi. Bunlar tarihe "Türk Devrimi" ve "Türk Mucizesi" diye geçti. Şu da var ki, Türk Devrimi'nin etkileri "Üçüncü Dünya"nın kapılarının açılmasında büyük rol oynadı.

Asya ve Afrika'nın mazlum milletlerine örnek oldu." (Ord.Prof. Enver Ziya Karal, Atatürk'ü Hatırlamak, Türk Dili, Sayı 194 Kasım 1967 "Atatürk'e Saygı" kitabı içinde, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara 1969 s. 115-127)

"... Bundan başka, "Kemalizm" ne komünizm gibi yalnız bir sınıfın kavgasının ne de faşizm gibi yalnız bir devlet inzibatı hareketinin adıdır. O evrensel bir platform üzerinde vuku bulmuş, umumi tarihin gelişim sürecini içine alan ve bütün insanlığın geleceğiyle alakalı geniş bir hadisedir. Yeryüzünde yaşayan milletleri, görece bir tasnifle bir takım eşitsiz kategorilere ve büyük camiaların menfaatini küçüklerin veya zayıfların hakkına hakim kılan adaletsiz ve zalim enternasyonal hiyerarşi sistemi ilk defa, bu hadise karşısında sarsıldı. Birkaç emperyalist devletin, sırf makine kuvvetiyle, hayvan sürüleri gibi alıp sattığı veya kanlarını emip derilerini yüzdüğü mazlum milletler, bu hadiseden sonra, artık insani aysiyetlerini duymaya ve başlarını kaldırmaya başlamışlardır. "Milli İstiklal" sözü, artık, yeni bir hümanizmanın parolasıdır. Yirminci asrın son yılı, bir sonuncu ulusal kurtuluş mücadelesiyle kapanacaktır ve ikinci bir rönesans devri olan bu asra, gelecek tarihçiler Kemalizm çağı demekte asla tereddüt etmeyeceklerdir.." (Yakup Kadri

Karaosmanoğlu, Atatürk, Bir Tahlil Denemesi, Baskıya hazırlayan Atilla Özkırmı, Birikim Yayınları, İstanbul 1981 s. 38; Ayrıca bk. Atatürk İdeolojisi, Milliyet 10-13 Kasım 1970)

"... Atatürk tam bağımsızlık yolunda mazlum milletlere örnektir.

Atatürkçülüğün başta gelen unsuru olarak gösterdiğimiz tam bağımsızlık ilkesinin gücü o derece etkilidir ki, Atatürk bu gücün, yalnız Türk milletini değil, bütün mazlum milletleri de kurtaracağına güvenir. O, Türk milletinin zalimlere karşı ayaklanmada ilk örnek olma görevini ifa etmesi dolayısıyla kıvanç duyar." (Ord. Prof. Reşat Kaynar, Atatürkçülük Nedir? s. 21 "Atatürkçülük" kitabı içinde (İkinci Kitap) Genelkurmay Başkanlığı'na hazırlanmıştır. Milli Eğitim Basımevi İstanbul 1984 s. 13-38. Ayrıca bk. Ord. Prof. Reşat Kaynar, Yakın Tarihimizin Işığı Altında Atatürkçülük Üzerine Bir İnceleme Denemesi, İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını İstanbul 1973 s. 11-13)

"... Atatürk ulusçuluğu başka uluslara saygı duyar, dünyadaki ulusal kurtuluş eylemlerini dış siyasetinde destekler... Savaş tüm "mazlum uluslar"a örnek olacak bir başarı ile sona ermiştir." (Prof. Dr. Suna Kili, Atatürk Devrimi, Bir Çağdaşlaşma Modeli, Türkiye İş Bankası Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı Dizisi I Ankara 1981 s. 212-213)

"... Atatürk, Türkiye'nin bağımsızlığı uğruna giriştiği ulusal kurtuluş savaşının bütün sömürülen ülkeler için de önemli olduğunu biliyordu." (Prof. Dr. Suna Kili, Atatürk ve Politika s. 170." Atatürkçülük Nedir?" kitabı içinde, Genelkurmay Başkanlığı'na hazırlanmıştır, y.a.g.e. s. 165-186)

"... Türk Kurtuluş Savaşı ve Türk Devrimi'nin önderi Atatürk'ün sözlüğündeki "mazlum uluslar" genelde, günümüzün Üçüncü Dünya ülkelerini oluşturmaktadırlar.

Atatürk, "bugün günün ağardığını nasıl görüyorsam, uzaktan bütün Doğu uluslarının uyanışlarını öyle görüyorum. Bağımsızlığına ve özgürlüğüne kavuşacak çok ulus vardır, derken, hem bu ulusların bağımsızlığa kavuşmaları gerektiği, bağımsızlığın onların da hakkı olduğu inancını dile getirmiş, hem de bu uluslara Türkler gibi ulusal kurtuluş savaşına girişmeleri, bağımsızlaşmaları, özgürleşmeleri çağrısında bulunmuştur.

Çünkü Atatürk, ulusal kurtuluş savaşının yalnız Türklerin kendi ad ve hesabına girilmiş bir savaş olmadığı inancındadır... Ve bunu açık-seçik olarak, çünkü savunduğumuz bütün mazlum ulusların sorunudur ve bunu sona erdirinceye kadar Türkiye, kendisiyle beraber olan Doğu uluslarının birlikte yürüyeceklerine inanmaktadır." diyerek belirtmektedir.

Örnekleri çoğaltmaya gerek yok. Belirtmeye çalıştığım gerçek şu: Türklerden, kendinden sonra bağımsızlık savaşına giren mazlum uluslara, o ulusları bağımsızlık eylemine yönelten önderlere çağrıda bulunan, "başaracaksınız, başarmak zorundasınız" diyen bir büyük insancıl, ulusal olduğu kadar da evrensel

bir önderdir." (Prof. Dr. Suna Kili, Mazlum Uluslar ve Türkiye, Milliyet, 3 Aralık 1981)

"... Anadolu'da gerçekleştirilen bu devrimin önderi Mustafa Kemal, Türk ulusunun giriştiği savaşımın tüm 'mazlum uluslar'ın sorunu olduğunu ulusal kurtuluş savaşı yıllarında, 1922'de söylemiş, sömürge durumundaki Doğu ülkelerinin halklarını ulusal kurtuluşları için savaşıma çağırmıştır... Türk devriminin sömürge durumundaki ülkelerin seçkinlerine esin kaynağı olduğunu kanıtlayan belgeler, görüşler vardır." (Prof. Dr. Suna Kili, Türk Devrimi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler s. 85-86 Türkiye İş Bankası Uluslararası Atatürk Sempozyumu (17-22 Mayıs 1981) y.a.g.e. s. 67-96)

"... Atatürk, Milli Kurtuluşa bayrak olan fikirleri görüşleri ve ölmez eseriyle, te-sirleri memleket sınırlarını aşmış, mazlum milletlerin bağımsızlık ve hürriyet mücadelesinde manevi kuvvet olmuştur." (Prof. Dr. Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, 2. bs. Ankara 1971 s. 14 (Önsöz))

"... Bu sözlerden açıkça görüldüğü gibi... Mustafa Kemal, emperyalizmin yok olacağını söyleyerek, günümüzü (yani 1980'leri) bile aşacak bir öngöründe bulunuyor.

Bu sözler, Türk devriminin liderinin hem sınıfsal devrim kuramının geleceğin dünyasına ilişkin beklentilerini hem de merkez-çevre kuramının devrim modelinin uygulaması sonundaki durumu paylaştığını gösteriyor. Gerçekten de Atatürk, Batı emperyalizmine karşı ilk başarılı sıcak savaş vermiş bir lider olarak, yukarıdaki sözlerine candan inanıyordu." (Prof. Dr. Emre Kongar, Atatürk ve Türk Devrimi, Türkiye İş Bankası Yayınları, Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı Dizisi No 2 Ankara 1981 s. 108)

"... İktisadi olarak emperyalizmin yıkılışı "mazlum uluslar"dan geçer. Atatürk'ün tabiriyle merkez-çevre kuramının emperyalizme karşı ittifak kuramının veya onun çöküş kuramının bize öğrettiği bir başka şey daha var. O da Atatürk'ün "mazlum uluslar" dediği 3. Dünya, Bağlantısızlar, 77'ler..." (Doç. Dr. Emre Kongar, Aydınlık Gazetesi tarafından 10 Kasım 1979'da düzenlenen "Atatürk'ün Bugünkü Önemi" konulu açikoturumda yapılan konuşma. Nuri Çolakoğlu'nun yönettiği bu açikoturumun öteki konuşmacıları Dr. Doğu Perincek (Türkiye İşçi Köylü Partisi Genel Başkanı) ve Prof. Dr. Turan Güneş'tir. Aydınlık 24 Kasım 1979)

"... Sömürge ülkelerin, yenilmişlerin önderleri uluslarının kurtuluşunu bu utkuda gördüler ve onun kahramanını, Başkomutanını kendilerin önder, onun girişimini örnek aldılar, aldıklarını söylediler." (Emre Kongar, y.a.g. açikoturum)

"... Kemalist ilkelerden biri, belki de en başta geleni, anti-emperyalist yani sömürgeciliğe karşı olmaktır. Mustafa Kemal, gerek ilk dönemlerde, gerek Atatürk olarak daha sonraları pek çok konuşmalarında, ezilen ulusların sömürülmesine

karşı olduğunu belirtmiş, Türk ulusunun Kurtuluş Savaşı'nı bizzat yürütmesiyle de bunu somut olarak ortaya koymuştur. Bu hareket Kemalizmin evrensel bir yanıdır. O kadar evrensel bir yanıdır ki, bugün bile tüm canlılığını, güncelliğini korumaktadır. Bugün dmünya arenasında, "Üçüncü Dünya", "Blocsuzlar", "UNCTAD-Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı" gibi çeşitli adlarla ortaya çıkan "Azgelişmiş ülkeler" hareketleri, bunun en somut örnekleridir. Üçüncü Dünya, Blocsuzlar ve öteki kuruluşlar, kendi doğal kaynakları üzerinde, öteki ülkelerin çıkar uygulamalarını kaldırarak, buralarda, kesinlikle kendi egemenliklerini kurmak istemektedirler. Bu hareketlerin günümüzde somut olarak ortaya çıkışından, çok önceleri Mustafa Kemal Atatürk tarafından başlatılmış olması bizlere gurur vermeli, ancak, O'nun ölümünden sonra bunu bırakıp, hatta ters yönde davranışlarda bulunmamızdan rahatsızlık duymaktayız. Bu yönüyle Atatürk, Üçüncü Dünya hareketinin, yüzyılımız dev liderleri Gandi ve Tito'da önce gelmektedir. Çünkü bu hareketi ilk O başlatmıştır." (Prof. Dr. Nazif Kuyucuklu, Kemalizm'den Anladığımız, Cumhuriyet 10 Kasım 1981)

"... Bir vatani parçalayan emperyalist güçlere karşı gelmenin mümkün olduğunu, dünyaya ilk kez Türk inkılabı kanıtlamıştır. Tutsak uluslara bağımsızlık yolunu aydınlatan ışık, Türk inkılabıdır." (Prof. Dr. Ahmet Mumcu, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi, Eğitim Önlisans Programı, Fasikül 1 Mart 1986 s. 6)

"... Atatürkçülüğün özü budur: Atatürkçülük tam bağımsızlık demektir. Ulusal onur, ulusal kurtuluş, ulusal bilinç demektir.

Türkiye'nin bugünkü mücadelesi yalnız kendi nam ve hesabına olsaydı, belki daha kısa, daha az kanlı olur ve daha çabuk bitebilirdi. Türkiye'nin müdafaa ettiği bütün mazlum milletlerin bütün Şarkın davasıdır.

Evet, Kemalizm, "anti-emperyalizm" demektir. Atatürkçülüğün ilerici özü bu anti-emperyalizmden kaynaklanır.

Atatürkçülüğün bu "anti-emperyalist" niteliği Asya ve Afrika halklarının ulusal kurtuluş savaşlarına ışık tutacak bir inanç demetidir.

Atatürkçülük 20. yüzyılın yüzakı ulusal direnişlerin temelindeki "tam bağımsızlık" harcıdır." (Uğur Mumcu, Gerçek Yönü İle, Cumhuriyet, 10 Kasım 1980)

"... Atatürk devrimleri üzerinden 30 yıl geçtiği şu sırada, Doğu dünyasına bir göz attığımız zaman ne görürüz: Müslüman milletlerin çoğu sömürge hayatından kurtulmuşlar, bağımsızlıklarına kavuşmuşlardır.

Devrimlerden 30 yıl sonra Atatürk'ün büyük adı ışıklı bir bayrak gibi Endonezya'dan Fas'a kadar uzak yakın bütün Müslüman ülkelerinde dalgalanmaktadır... Sömürge şartlarından kurtulmak, çağımız medeniyet seviyesine ulaşmak için milletlerin aydınlanmasının gerektiğini Atatürk belki ilk anlayan Şarklı dmeğildi. Fakat şüphesiz yürürlüğe koyduğu devrimleriyle geri milletlerden nasıl aydınlatılabileceğini ve milli bağımsızlıkların ne yolla korunabileceğini ilk or-

taya koyan O'dur." (Nadir Nadi, Onlar Örnek Alırken, Cumhuriyet, 25 Mayıs 1958)

"... Mustafa Kemal, 'Doğu Sorunu'nun altında sömürgeci Batı'nın sorunu olduğunu kavramış, Türk kurtuluşunun böylece dünya ölçüsünde bir yeni dönemi başlatma etkisi olacağını pek erkenden görmüştür.

"Bugün günün ağartığını nasıl görüyorsam..." sözlerinin gerçekleşmesi bunun kanıtıdır. (Prof. Dr. Özer Ozankaya, Atatürk ve Laiklik, Atatürkçü Düşüncenin Temel Niteliği, Türkiye İş Bankası yayını, Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı Disizi 5 Ankara 1981 s. 123-125)

"... Mustafa Kemal liderliğindeki Milli Kurtuluş Harbimiz, bütün mazlum milletlere, ezilen milletlere örnek olmuştur." Turgut Özal, T.C. Başbakanı, 30 Ağustos 1988'de TRT'de yayınlanan demeci)

"... Mustafa Kemal, bugün Üçüncü Dünya denilen eski sömürge ve yarı sömürge ülkelerin silahlı-silahsız, sağ ve sol sömürüden, başka bir deyimle yeni sömürgeciliklerden kurtulmalarının yollarını da ışıyan çok üstün bir teşhis, bir uyarı olmuştur. Mustaya Kemal, sömürüye karşı ortaya koyduğu bağımsızlık, özgürlük ilkesi ile bu felsefenin, bu inancın uygulaması demek olan ulusal kurtuluş savaşımızın yaratılması ve yürütülmesindeki olağanüstü önderliği ile, bunu izleyen devrimleriyle, yüzyıllardan beri sömürülegelen ezilmiş ulusların da kurtuluş önderi sayılmaktadır. Cezayir'den Vietnam'a, Afrika'ya kadar, Mustafa Kemal adı bir bayrak gibi dalgalanmışsa, sömürüye baskıya karşı uyanan ve direnen ulusların önderleri, O'nun destan yaşantısını kendilerine örnek bilmişlerse, bu Mustafa Kemal Atatürk'ün çağımızın çok ilerisine taşan, ama ulusal bir kaynaktan özünü ve hızını alan insancıl düşünceleriyle, eylemlerinin mutlu bir sonucudur." (Mehmet Salihoglu, Halkevleri Atatürk Enstitüsü Üyesi, Neden Atatürk Devrimi s. 101, "Atatürk ve Gençlik, Atatürkçü Düşünce Üzerine Denemeler" kitabı içinde. Halkevleri Atatürk Enstitüsü Yayınları, Ankara 1972 s. 93-118)

"... Ve bütün bu halka yönelişler, yepyeni milli değerler, milli kurumlar yoluyla kurulmuş olan ve "mazlum milletler"i tutsak kılmış milletlerarası emperyalizmin baskısı dışında bir milli toplum halinde kurulmuş bulunan bir bağımsız hayat meydana getirdiği için bir "milliyetçilik" merceğinde toplanarak, Mustafa Kemal çağdaşlaşmasını bir kelimedede niteler: Milli hayat, milli değerler, milli kurumlar, milli düzen, milli siyaset, milli ekonomi anlamında "milliyetçilik" ...Yani çağdaş "milliyetçilik" anlamında gerçekleştirmek." (Prof. Bahri Savcı, Çağdaşlaşmada Mustafa Kemal Çizgisi, Türk Dili Sayı 194 Kasım 1967, "Atatürk'e Saygı" kitabı içinde, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara 1969 s. 200-205)

"... Öyle ise kişi ve toplum hayatındaki öz olan bağımsızlık bilincine ulaşmışların göstereceği tek davranış -yani sömürüden, irticadan, asyailikten, hakimiyet-i şahsiyeden, kapitalis emperyalizmin işgalinden irak bir kendi yaşamı içindelik bi-

lincine ulaşmışların göstereceği tek davranış- direnmedir, isyandır: Sömürüye, irticaa, asyaillğe, hakimiyet-i şahsiyeye karşı isyan. Bütün bunların Türkiye'deki yaratıcısı ve destekleyicisi, kapitalist emperyalizme karşı direnme. "Mazlum milletler" in dış ve iç zalimlerine karşı, "halkların en meşru, görevlerin en gerçeği.." halindeki bir kalkışı ile isyan ve direnme...

19 Mayıs'la başlayan, ulusal direnmemizin bu anlamını, Asya-Afrika-Latin Amerika'nın mazlum ulusları görmekte ve anlamakta gecikmişlerdir." (Prof. Bahri Savcı, Mazlum Milletimizin Direnci, Cumhuriyet, 19 Mayıs 1970, ayrıca bk. Bahri Savcı, Atatürk ve Çağdaş Türkiye, Sorunlar Yorumlar, Varlık Yayınları, Temmuz 1981 s. 63-67)

"... Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, az gelişmiş ülkeler aleminde emperyalistlere ilk başkaldıran Türklerdir. Atatürk'ün öncülüğündeki Milli Kurtuluş Savaşı'nın anlamı budur." (Ihan Selçuk, O Anti-emperyalistti, Cumhuriyet, 10 Kasım 1965)

"... Kılıcı Türk vatanının asil davalarının hizmetinde, yaptıkları Doğu ve Batı uluslarının kalplerine kadmar sızan fikirlerin hizmetinde idi.

Bütün Asya ve Afrika, O'nun yarattığı ve gerçekleştirdiği umutta kurtuluşunu aramaktadır." (Ord. Prof. Dr. Vasfi Raşit Sevig, İnkılap Gençliği s. 6, 1 Aralık 1952, "Atatürk İçin Diyorlar ki" kitabı içinde y.a.g.e. s. 91)

"... İşte hümanist düşüncüyü Hıristiyan Batı'nın sınırları dışına taşıran büyük tarihi olay, Atatürk inkılabıdır... Atatürk inkılabıdır... Atatürk inkılabı böylece Batılı olmayan topluluklara tutacakları yolu göstermekte, insanlığın manevi evriminde yeni ve çok önemli bir safha açmıştır. Atatürk inkılabının üniversal değeri de buradadır." (Prof. Dr. Suat Sinanoğlu, Türk İnkılabının Üniversal Değeri, "Cumhuriyet 81, 1924'ten Günümüze Cumhuriyet Gazetesi'nden Atatürk Üzerine Yazılar" kitabı içinde, İstanbul 1981 s. 142 145)

"... Batılı olmayan topluluklar -hatta Batılı olanlar da- tarih olaylarının somut gerçekliğinden fikirsel sonucu çıkarmak istiyorlarsa, Atatürk devrimi tarihini incelemek zorundadırlar.

Şu halde Batılı olmayan toplumlar, önce Türk hümanist uyanışının başlangıcını oluşturan Atatürk Devrimi'ni örnek alarak temel özgürlükleri yani laiklik, demokrasi ve özgürlükçü eğitim ilkelerini benimsemek, sonra da bu ilkeler sayesinde, hümanist değerler sistemini benimseme çabasına girişmek zorundadırlar." (Prof. Dr. Suat Sinanoğlu, Türk Hümanizmi, 2. bs. Atatürk'ün 100. Doğum Yılı Yayınları, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1988 s. 170)

"... Mustafa Kemal önderliğindeki Anadolu hareketi, "emperyalizme karşı bir savaş" niteliğinden dolayı, yalnız Türk tarihi bakımından değil, bütün Üçüncü Dünya ülkeleri açısından da anlam taşıyor." (Prof. Dr. Mümtaz Soysal, Anayasa'ya Giriş 2. bs. Siyasal Bilgiler Fak. Yay. Ankara 1969 s. 151)

"... Bu nedenle emperyalizmle savaş kavramı, Sovyetlerden çok bizim ulusal savaşındaki ölüm ve kalım savaşının bir simgesidir. Dünyanın dört bir yanında bağımsızlık savaşı yapan ulusların doğal önderi Mustafa Kemal'dir. Dünya sosyalistleri Marx ve Lenin kuramı gereğince emperyalizme savaşta yardımcı ve destekçi rolündedir. Fakat bayrak Mustafa Kemal'in elindedir." (Prof. Dr. Cahit Tan-yol, Atatürk ve Halkçılık, Türkiye İş Bankası Yayınları, Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı Dizisi 6, 2. bs. Ankara 1984 s. 54-55)

"... Atatürk'ün büyüklüğü, sadece, bir milli kahraman, bir büyük asker, bir büyük devlet adamı olarak değil, "çağ açan" bir tarih yapıcısı olarak gün geçtikçe daha iyi anlaşılıyor.

Atatürk'ün milli kurtuluş savaşımız hakkında, çeşitli tarihlerde söylediği nutuklardan şu birkaç parçayı bir kere daha beraberce hatırlayalım:

... O zaman mazlum milletler, esir milletler diye adlandırılan koloni milletlerinde, yani dünya nüfusunun üçte ikisini teşkil eden Asya ve Afrika kıtalarının büyük çoğunluğunda milli kurtuluş uğrunda, Gazi'nin anladığı aktif manada herhangi bir kimdaniş yoktu. Gandhi oruç tutarak Hintlileri avuttuyordu. Çinliler afyon dalgası içindeydiler. Bütün Afrika bir nevi uyku hastalığına tutulmuştu. Şimdi bu milletler bizim gibi öyle uzun bir savaş sonunda değil, İkinci Dünya Savaşı'nın çökerttiği emperyalist devletlerin gönül rızasıyla, özgürlüklerine kavuştular. Cezayirliler dışında hemen biçbir Asya ve Afrika milleti bizim gibi destanlık bir milli kurtuluş savaşı yapmadı... İşte Gazi Mustafa Kemal Paşa, bu bir bir uyanacak er geç hürriyetlerine kavuşacak olan milyonların gerçek lideridir. Bu bakımdan "Kemalizm"de şimdi az gelişmiş veya gelişen milletler diye adlandırılan bütün Asya ve Afrika milletlerinin "kuruluş, kurtuluş ve kalkınma ideolojisi" olarak, bu kırk yıl içinde sistemleştirilmiş, "tedvin edilmiş" ve yemişlerini vermiş bulunmalydı." (Vedat Nedim Tör, Atatürk'ün Yalnızlığı, 5 Aralık 1962 günü Robert Kolej'de yapılan konuşma, "Atatürkçülük Nedir?" kitabı içinde Varlık Yayınları 5. bs. İstanbul 1976 s. 102-108)

"... İşte Atatürk bu devirde, Türkiye'nin karanlık ufkunda bir yıldız gibi doğmuş ve memleketi tam sömürge olmaktan kurtarmıştır. O'nun askeri zaferinin ve rasyonel politik devlet idaresinin sonucu, yalnız Türkiye'yi kurtarmakla kalmamış, emperyalizmin zulmü altında inleyen diğer milletler de O'nun verdiği örnekle cesaretlenmiş ve uyanmışlardır." (Em. Orgeneral Refik Tulga, Atatürk ve Emperyalizm, Cumhuriyet, 10 Kasım 1969)

"... 1965 yılında, Atatürkçülüğün "mazlum milletler" in ya da az gelişmiş ülkelerin kurtuluş felsefesi olmadığı iddiasını demesteklemek en hafifinden gerçeklere yüz çevirmekür." (Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya, Atatürk'ten Bugüne, Cumhuriyet 10 Kasım 1965)

"... Dünya bugünkü gelişmiş-az gelişmiş bölünme tablosu içinde, Türk devriminin, bütün "mazlum milletler" e insanca yaşamak hakkını ve yetkisini tanımış ol-

ması sosyal ve insancıl cephesinin ne kadar güçlü olduğunu, bir kısım milletlerin başka milletleri ve ülkeleri siyasal ve ekonomik baskı altında tutmalarının da ne kadar gayri insani olduğunu gösterecek değerdedir." (Prof. Dr. Tarıl Zafer Tunaya, *İdeolojik İstiklal*, s. 90 "Atatürk Önderliğindeki Kültür Devrimi" kitabı içinde, *Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği Semineri Tebliğleri 9-11 Kasım 1967 Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayını, Ankara 1972 s. 85-90*)

"... Atatürk'ün konuşmalarında "mazlum milletler" sözünün ilk kullanılışı 3 Ocak 1922'de Ukrayna Cumhuriyeti Olağanüstü Temsilcisi General Frunse'nin şölenindedir. Birinci Dünya Savaşı'nın bütün insanlığın düşüncesinde önemli izlenimler bıraktığını ve Afrikalıları yakından tanıdığını belirttiikten sonra Mustafa Kemal Paşa şunları söyler:

....

Afrika ve Asya uluslarının Türkiye'nin açtığı çığırdan mutlaka geçeceklerine inanan Atatürk, daha 1933 yılında uzak görüşlülüğün ve çağdaş dünya anlayışının en değerli belgeleri arasında sayılması gereken şu konuşmayı yapmıştı: Bugün, günün ağardığını nasıl görüyorsam...

Atatürk'ün "mazlum milletler" kelimeleriyle dile getirdiği tarihsel gerçek, günümüzde yaygınlıkla "az gelişmiş ülkeler" veya "üçüncü dünya" gibi terimlerle anlatılmaya çalışılan büyük dünya sorununun göbek adıdır. Böylece Atatürk eylemde olduğu kadar düşüncede de çığır açıcı olarak dünya sahnesine çıkmaktadır." (Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil, *Atatürk ve Mazlum Milletler*, *Türk Dili Sayı 170 Kasım 1965 "Atatürk'e Saygı" kitabı içinde y.a.g.e. s. 206-211, ayrıca bk. Cavit Orhan Tütengil, "Atatürk'ü Anlamak ve Tamamlamak" kitabı içinde, Varlık Yayınları, İstanbul 1975 s. 22-30*)

"... Az gelişmiş ülkeler topluluğunu anlatmak için kullanılan "Üçüncü Dünya" kelimesinin yaygınlık kazanması gerçi 1955 yılında toplanan "Bandug Konferansı"na bağlanabilir. Fakat sömürgecilik denemesini geride bırakarak "milli uyanış" basamağına ulaşan ya da "müstevli"leri ülkelerinden atmak için silaha sarılan "Üçüncü Dünya"yı nitelemek için çok önceleri kullanılan "mazlum milletler" terimi Mustafa Kemal'e aittir. Bunun içindir ki, günümüzde sık sık kullanılan az gelişmiş ülkeler teriminin göbek adını Atatürk tarafından konulmuştur, diyoruz.

Atatürk'ün özlemi gerçekleşmiş, gün nasıl ağartıyorsa, "mazlum milletler" de öyle uyanmışlardır, özgürlüklerini kazanmaktadırlar." (Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil, *Atatürk ve Üçüncü Dünya, Cumhuriyet, 15 Kasım 1966, "Atatürk'ü Anlamak ve Tamamlamak" kitabı içinde y.a.g.e. s. 29-30*)

"... Atatürk'ün dış politika ilkeleri ve uygulamalarını sıralamak gerekirse, bunların dışında "sömürgecilik karşıtı" geldiğini söyleyebiliriz. Gerçekten de kendisi Türk Kurtuluş Savaşı'nı yalnız bir avuç Türk'ün değil, bütün esir ulusların kurtuluş savaşları olarak değerlendirmektedir. Atatürk'e göre, Türkiye'nin ulusal mücadele sırasında savunduğu dava yalnız Türkiye'nin değil, bütün Doğu ulus-

larının davasıdır. Gün gelecek Asya ve Afrika'nın insanları er-geç milli benliklerini duyacaklar ve bağımsızlıklarını kazanacaklardır. İşte o zaman Türkiye, bu amaca ulaşan uluslar arasındaki önceliğiyle övünecektir." (Prof. Dr. Haluk Ülman, Atatürkçü Dış Politika, Hürriyet, 10 Kasım 1981)

"... Bu tarihsel ve anısal öykü (Nutuk), Batı emperyalizminin sömürüsü altındaki öbür ezilmiş ulusları etkileyip onların günümüze dek süregelen bağımsızlık savaşlarına da örneklik ve önderlik ettiği için, "mazlum halkların evrensel önderi" nitimine hak kazanan ve böylece dünya tarihinde yeni bir çağ açan adamın, Gazi Mustafa Kemal'in yaşamından en önemli bir bölümü anlatır." (Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Söylev'in kısaltılmış meini üzerine s. 6, Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Söylev, kısaltarak basıma hazırlayan Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Çağdaş Yayınlar İstanbul 1978)

"... Atatürk, 20. yüzyılın özgürlük ve bağımsızlık liderlerinin önderi idi. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra galipler karşısında herkesin sinip pustuğu bir zamanda bağımsızlık bayrağını O açmıştır.

Son 37 yıl içinde kim ortaya çıkmışsa, O'nun yolunu tuttuğu ölçüde başarıya ermiştir." (Hasan Ali Yücel, Hürriyet Doğru, 1955 s. 301 "Atatürk İçin Diyorlar ki" kitabı içinde, y.a.g.e. s. 91)

C) Mustafa Kemal'in Düşünceleri Etrafında Yazılanlar Bilimsel Değildir. Resmî İdeolojinin Tekrar Tekrar Propagandasıdır

Yukarıda, profesör, yazar, gazeteci, hukukçu, general pek çok Türk'ün, Atatürk'ün düşünceleri ve eylemleri hakkındaki görüşleri sıralandı. Bu liste bir kat daha artırılabilir. Daha da artırılabilir. Örnekler çoğaltılabilir, uzatılabilir. Sonuç yine aynıdır.

İfade edilen görüşler bilimsel değildir. Resmî ideolojinin ürettiği bilgiler gerçeğin kendisiymiş gibi kabul edilmiştir. Mustafa Kemal'in belirttiği düşüncelerin tam anlamıyla hayata geçtiği söylenmektedir. Bu düşünceleri hayata geçirmenin, Mustafa Kemal'in en önemli amacı olduğu, Mustafa Kemal'in bunu gerçekleştirmek için çok büyük çaba harcadığı vurgulanmaktadır. Bu düşüncelerin fiilen gerçekleştirilmemesi olasılığı hiç akla getirilmemektedir, bundan kuşku duyulmamaktadır. Bu düşüncelerle somut durumlar arasında bir farklılık olabileceği hiç sorgulanmamaktadır.

Kürt olgusu ele alınmamaktadır. Kürdistan olgusu yok sayılmaktadır. Profesörler, yazarlar, gazeteciler, hukukçular, generaller.. sık sık, "mazlum milletler"den, Kemalizm'in "mazlum milletler" in kurtuluşuna ışık tuttuğundan söz etmektedirler. Acaba, Kürt olgusu, Kürdistan olgusu da dikkate alınsa, bu düşünceleri ileri sürmek mümkün müdür? Bu düşüncelerin bilimsel olmadığını gösteren kanıtları şöyle sıralayabiliriz:

1. Bilim olgulardan hareket eder. Burada temel olgu Kürdistan'ın bölünmesidir, paylaşılmasıdır. Kürt ulusuna böl-yönet politikası uygulanmıştır. Kemalistler bu konu-

da İngiliz emperyalizmiyle ve Fransız emperyalizmiyle işbirliği yapmışlardır. Kemalistler bir elleriyle Kürtleri boğazlamakta, öldürmeye çalışmakta, bir elleriyle de "mazlum milletler" in önderliği için bayrak sallamaktadırlar. Bu iki tutum birbirine zıttır. Bilim, bu zıtlığı, anlamaya, çözümlenmeye çalışır. Bilimin hareket noktası olgular olmalıdır. Halbuki burada, resmi ideolojinin ürettiği bir slogan, yani "mazlum milletler" e örnek olduk, onlara önderlik ettik, sloganı düşüncenin hareket noktası olmaktadır. Bu bilginin doğru olup olmadığından hiç kuşku duyulmamaktadır. Yazı sonunda slogan yine doğrulanmakta, tekrarlanmaktadır.

Bilim olgulardan hareket eder. Olgular arasındaki ilişkileri açıklayıcı varsayımlar kurar. Bu varsayımları, tekrar, olgular aracılığıyla sınar. Mustafa Kemal' in düşüncelerini ve bu düşünceleri değerlendiren görüşleri olgular aracılığıyla sınıadığımız zamansa, bunların doğru olmadığı ortaya çıkmaktadır. Çünkü Kemalistler, Kürtlerin kurtuluş mücadelesine yardımcı olmak şöyle dursun, emperyalizmle işbirliği yaparak Kürdistan' ın bölünmesine ve paylaşılmasına katılmıştır. Emperyalizmle işbirliği yaparak Kürt ulusunun bağımsız devlet kurma hakkının yaşama geçirilmesini engellemiştir. Kürt ulusunun her türlü ulusal ve demokratik haklarını gasbetmiştir. Devlet terörünü kullanarak yoğun bir asimilasyon politikası uygulamıştır. Toplumsal ve siyasal gerçek bu olduğu halde, yukarıdaki düşüncelerin gerçeğin kendisiymiş gibi kabul edilmesi, artık, bilimsel bir çaba değildir. Resmi ideolojinin isteklerine uygun bir faaliyettir. O halde, bu konudaki düşünceleri bilimin önermeleri olarak değil, slogan olarak değerlendirmek daha doğrudur, kanısındayım.

2. Bu sloganın aksini ileri sürmek yasaktır. Bu sloganı eleştirmek yasaktır, engellenmektedir. Bu sloganları içeren yazılarsa, yazılı basın, radyo, TV gibi kitle haberleşme araçlarında, benzer araçlarda, devlet desteğiyle yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu iki süreç arasında da derin bir çelişki vardır. Bilim bu derin çelişkiyi de çözmek, anlamak durumundadır.

Profesörler, yazarlar, gazeteciler, hukukçular, generaller bu sloganları tekrarlayıp durmuşlardır. Övmüşlerdir, yeniden üretmişlerdir. Bilimsel bilgi budur, demişlerdir. Bu düşüncelerin aksini ifade edenler, bunları eleştirmeye çalışanlar ise cezaevine konulmuştur. Öyleyse bu sloganların şimdiye kadar, böylesine pervasız bir şekilde tekrarlanıp durması eleştiri yokluğundandır. Bu sloganı üretenler, tekrar üretenler ve yaygınlaştıranlar bilmektedirler ki, kendileri hiç kimse veya hiçbir kurum tarafından eleştirilmeyeceklerdir. Eleştirenler, eleştiriye teşebbüs edenler muhakkak cezalandırılacaklardır. Bu konuda ancak övgü söz konusu olabilir. Kendilerinin başkalarını övmesi gibi, başkaları da kendilerini öveceklerdir. Kendilerinin yazdığı serbestçe dağıtılıp satılacak, eleştirenlerinki ise hemen toplatılacak, kovuşturmaya uğrayacaktır. Profesörlerin resmi ideolojiyi bilim diye tekrarlayıp durmaları, bu pervasızlığı sürdürüp gitmeleri, bu konuda herhangi bir eleştirinin olamayacağını bilmelerindedir. Kendisinin eleştirilebileceğini bilen bir kişi veya kurum böylesine fütursuz ve pervasız bir davranış içine giremez.

3. Profesörler, yazarlar, gazeteciler, hukukçular, generaller resmi ideolojinin sloganlarını bilim olarak kabul etmektedirler. Fakat, bu bilgiyi eleştiren herhangi bir kişi, bu eleştirisinden dolayı cezai müeyyide karşısında kalırsa onu da görmezden geliyorlar.

Bu tür kişilere ilişkin duruşma safhalarını, yani, polis sorgulamalarını, iddianameleri, savunmaları, mahkumiyet hükümlerini, Yargıtay onaylamalarını görmezden duymazdan geliyorlar. Fakat yine kendi sloganlarını tekrarlayıp duruyorlar. "Mazlum milletler"e biz önder olduk, onların kurtuluşuna biz ışık tattuk..." Bu tavır ve davranışlarından dolayı devlet tarafından, bankalar, sanayiciler ve tüccarlar tarafından maddi ve manevi olarak ödüllendiriliyorlar. Halbuki bilim, bu eleştirileri tartışır. Eleştiriler haksızsa haksızlığını belirtir, haklıysa yanlış tekrarlayıp durmaz. Bu süreci artık, bilimin kavramlarıyla açıklamak zordur. Ahlakın kavramlarını kullanmak gerekir.

Kemalistler bir yandan, "mazlum milletler"e kurtuluş ilhamını biz verdik. Emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı ilk ulusal kurtuluş savaşını biz gerçekleştirdik." diyerek uluslararası kamuoyunda statü edinmeye, değer kazanmaya çalışmaktadırlar, öte yandan da, Kürt ulusunu tarihten ve yeryüzünden silmek için her türlü ırkçı ve sömürgeci politikaları uygulamaktadırlar. Birbirine çok zıt olan bu iki sürecin birlikte yürütülmeye çalışılması, üzerinde dikkatle durulması gereken bir konudur. Türkiye, "mazlum milletler"in önderliğine soyunurken hangi çıkarın peşindedir, Kürtleri ezme ve yok etme politikası sürdürürken hangi çıkarın peşindedir?

4. Öte yandan, resmi ideoloji, sadece Anayasayla, Ceza Kanunuyla korunmuyor. Aynı zamanda, Atatürk'ü koruma kanunu da var. Siyasal Partiler Yasası, Basın Yasası, Toplanı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası... gibi yasalar da var. "Kürdistan'ın bölünmesinde ve paylaşılmasında Mustafa Kemal İngiliz emperyalizmiyle işbirliği yaptı, demek Atatürk'e hakaret sayılıyor. Fakat, Yunanlılara karşı savaşta Bolşeviklerle işbirliği yaptı, demek bir hakaret sayılmıyor. Çünkü emperyalizm ulusal baskıyı, zulmü, esarati, Bolşevizm ise, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını ve bu uğurda yapılan mücadeleleri akla getiriyor.

Aksi konuşulamayan, aksinin ifade edilmesi yasak olan önermeler bilimsel olmazlar. Aksi ifade edilemeyen önermeler, sadece, ideoloji, slogan olur. Bütün bunların ötesinde, eğer, görüşleriniz eleştirilemiyorsa, sizi eleştirenler cezai müeyyideyle karşı karşıya kalıyorsa, aslında, sizin de özgür olduğunuz söylenemez. Çünkü, o zamana kadar söylediklerinizi ve yazdıklarınızı tekrarlamaktan başka bir yolunuz yok demektir. Özgür Türk profesörlerinin bu süreci de kavramaları gerekiyor.

5. Dikkat edilirse açıkça görülecektir: Gerek profesörler, gerek generaller, gerekse idareciler, bürokratlar, gazeteciler, yazarlar hep aynı kavramları, aynı terminolojiyi kullanmaktadırlar. Aynı kavramlar, aynı coşkuyla, bütün kategoriler tarafından kullanılmaktadır. "Mazlum milletler" kavramı herkes tarafından kullanılmaktadır. Aynı sonuçlara ulaşılmaktadır. Tahlil yöntemi aynıdır. Düşüncenin kareket noktası, kullanılan deliller, varılan sonuçlar.. hep aynıdır. Profesörlerle askerlerin, profesörlerle bürokratların, profesörlerle gazetecilerin, yazarların aynı düşüncede olmaları, aynı analizi yapmaları, düşüncenin nasıl köreldiğini anlatan önemli bir göstergedir. Resmi ideoloji bilimin gelişmesini durdurmakta, beyinleri kötürümleştirmektedir. Doğru bilgi elbette, aynı kavramlar kullanılarak, aynı terminoloji içinde savunulabilir. Çeşitli mesleklerden kişilerin doğruyu savunmaları, doğru bilgileri ifade etmeleri birbirlerine benzeyebilir. Sorun bu değil. Sorun, yanlışlığı apaçık ortada duran bilgilerin aynı kavramlar kul-

lanılarak savunulması. Bu anlatıların benzerliği tesadüf değildir. Benzerlikler resmi ideolojiden kaynaklanmaktadır.

6. Önemli bir konu daha var. Bu da yargıç ile sanık arasındaki ilişkide ortaya çıkıyor. Yargıtay Birinci Hukuk Dairesi Başkanı (şimdi Yargıtay Başkanı) Ahmet Coşar, Atatürk'le ve Atatürkçülükle ilgili görüşlerini açıklamaktadır. Yani O da ötekiler gibi resmi ideolojiyi aynen tekrarlamaktadır. Fakat biz yargıç Ahmet Coşar'ın ve resmi ideolojinin bu görüşlerine katılmıyoruz. Ve bu görüşleri eleştiriyoruz. Eleştirilerimiz cezai müeyyideyle karşılaşılıyor. Ahmet Coşar da yargıç olarak bizleri yargılayan bir mevkide yer alıyor. Böylece, yargıç Ahmet Coşar'la aynı düşünmediğimiz, O'nun Atatürk ve Atatürkçülük görüşüne katılmadığımız için cezalandırılmış oluyoruz. Bu sadece bilimin konusu değildir. Hukukun da konusudur. Aynı zamanda ahlakın da konusudur. Anayasa Mahkemesi üyesi Ahmet Erdoğan için de aynı şeyleri söyleyebiliriz.

Sami Selçuk, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısıyken, Atatürk ve Atatürkçülük'le ilgili görüşlerini açıklamıştır. (Çürütmeler II Atatürkçülük Çürütmesi, Cumhuriyet, 7 Mayıs 1983; Çürütmeler II Atatürkçülük Çürütmesi, 22 Mayıs 1983; Çürütmeler III Anadil, Cumhuriyet 26 Haziran 1983) Örneğin biz, bu görüşlere de karşıyız, bunlara katılmıyoruz. Fakat bunları ve benzerlerini eleştirdiğimiz zaman da cezalandırılıyor. Ve savcı Sami Selçuk bizleri yargılayan bir mekanizmada çok önemli bir görev üstleniyor. Ve O'nunla aynı görüşleri paylaşmadığımız, O'nu eleştirdiğimiz için cezalandırılıyor. Ve bu durum bu yargıçları hiç rahatsız etmiyor. Bilimsel bakımdan da rahatsız etmiyor, hukuksal ve ahlaksal bakımdan da. Örneğin, yargıçlar, başkalarının da kendilerini eleştirebileceğini, eleştirilerden dolayı da yargılanmamaları gerektiğini söyleyemiyorlar.

Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısı Sami Selçuk (şimdi emekli) Atatürkçülüğün bir ideoloji olmadığını vurgulamaktadır. Şöyle demektedir: Atatürk bilimin gelişebilmesi için her türlü ortamı hazırlamıştır. Bunun için "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." demiştir. (bk. Atatürk Devriminin Sorunsalı ve Niteliği, Varlık, Sayı 896 Mayıs 1982 s. 3-10, Atatürk Devriminin Tanımı ve Çözümlemesi, Varlık, Sayı 900 Eylül 1982 s. 3-9)

Bu yanlış bir saptamadır. Atatürkçülük resmi ideolojinin kendisidir. Bunun için de bilimin, düşüncenin gelişebilmesi için gerekli ortamı yok etmiştir. Onun için kanunla korunmaktadır. "Atatürk'ü ve İnkılaplarını Koruma Kanunu" bunun içindir. Kendisini eleştirenlere karşı ceza uygulamaktadır. Bunun en çarpıcı, en açık örneği kuşkusuz Kürdistan Sorunu'dur. Toplumsal ve siyasal eleştirinin olmadığı, eleştirilerin cezai müeyyideyle karşılaştığı bir yerde bilim ortamı nasıl oluşabilir? Burada temel sorun bilimsel tutumla ahlaki tutumun birbirine karışmış olmasıdır. Yargıçlar, kendileri gibi düşünmeyen, kendilerini eleştiren kişilere ceza vermektedirler. Yargıçların kişisel tavırları, sübjektif tutumları ne olursa olsun, durum nesnel olarak böyledir. Yargıç olarak kaldığı sürece bu ilişkilere katılmak zorundadır. Kaulmıyorsa, resmi ideoloji onu zaten yargıç yapmaz.

Düşüncelerinden dolayı yargılanan kişilerle yargıçların ilişkileri konusunda sistemin eleştirisinin yapıldığı kuşkusuzdur. Burada söz konusu olan Türk Hukuk Sistemi'dir ve sistemler de kişiler, yargıçlar tarafından temsil edilmektedir. Yargıtay Başkanı Ahmet

Coşar, 1988-1989 yılı, Adalet Yılı'nı açarken yaptığı konuşmada, adli yargı ve askeri yargı arasındaki ikiliğin Türk Hukuk Sistemi'ni yaraladığını belirtmektedir. Askeri yargının kaldırılmasını istemektedir. Askeri mahkemelerde görev yapan yargıçların bağımsız olamayacaklarını vurgulamaktadır. Eyleme dönüşmeyen düşüncelerin suç kabul edilmemesini, bu düşüncelerin yargıya konu olmaması gerektiğini söylemektedir. (Bk. Cumhuriyet, 7 Eylül 1989) Bu düşünceler etrafında önemli bir tartışma açılmıştır. Bunun önemli bir gelişme olduğu açıktır. Fakat bilimle resmi ideoloji arasındaki çelişkiler yasal düzenlemelerle ortadan kaldırılamayacak kadar derin çelişiklerdir. Bu bir zihniyet sorunudur. Zihniyet değişikliğiye uzun bir demokratik eğitim süreci sonunda oluşur. Kaldı ki Yargıtay Başkanı Yargıç Ahmet Coşar'ın düşüncelerinin "Kürdistan Sorunu"yla ilgili düşünceleri de kapsayıp kapsamadığı belli değildir. Zira Türk aydınları, gayet rahat bir şekilde, "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" diyerek düşüncelerine sınır getirebilmektedir.

7. Burada, bilimsel yöntemi yaralayan önemli bir konu daha var: O da resmi ideolojiyi üretenlerin, onun propagandasını yapanların, onu yaygınlaştıranların çeşitli biçimlerde ödüllendirilmeleridir. Devlet, bankalar, sanayiciler, ithalatçı ve ihracatçı tüccarlar bu kişileri ve kurumları sık sık ödüllendirirler. Maddî ve manevî olarak. Resmi ideolojinin propagandası, profesörler, yazarlar, gazeteciler, yargıçlar, askerler vs. tarafından, herkes tarafından yapılmaktadır. Ve bu eylemlerinden dolayı bu kategoriler ödüllendirilmektedir. Resmi ideolojinin eleştirisini yapanlar ise, cezalandırılmaktadır. Tek başına bu olay bile, herhangi bir ülkede, bilimin gelişmemesi, beyinlerin körelmesi için yeterli bir nedendir. "Devlet Sanatçılığı" kurumu da bu ilişkilerin farklı bir mekanda takrarlanmasından başka bir şey değildir.

8. Yukarıda, profesörlerin, yazarların, gazetecilerin, hukukçuların kendileri hakkında yapılan eleştirileri görmezden geldiklerini, vurguladık. Bunun doğal bir süreç olduğunu belirtmek gerekir. Resmi ideolojiyi benimsemiş, onunla maddî-manevî çıkar ilişkileri içine girmiş bir kişi veya kurum neyi eleştirebilir ki? O bakımdan görmezden duymazdan gelmesi, doğaldır, diyoruz. Örneğin, "mazlum milletler"den söz ediyorsun, Kürt ulusundan daha mazlum bir ulus var mı? Halbuki siz Kürtlerin ezilmesini istiyorsunuz dense o profesör veya gazeteci veya yazar ne cevap verebilecek? Bu konuda bir cevabı olabilir mi? İnandırıcı bir konuşma yapabilir mi? Çok zor. Öyleyse, en iyisi duymazdan gelmek, görmezden gelmek.

Eskiden, Türk aydınları, bu tür sorular karşısında, Türkiye'nin böyle bir sorunu yok, herkes Türk'tür diyorlardı. Bunun söylemek günden güne zorlaşıyor. Daha da zorlaşacak. Çok kısa bir zamanda da imkansız hale gelecek. Ama bunlar, soruna demokratik bir çözüm bulunacağı anlamına da gelmiyor.

9. Profesörler bilimin üretilmesi sürecinde olgunun rolünü elbette biliyorlar. Bilimin olguları araştıracağını, olgular arasındaki ilişkileri açıklamaya çalışacağını yazıyorlar, konuşuyorlar. Öğrencilerine bunları anlatıyorlar, onlardan bunları öğrenmelerini istiyorlar. Araştırmacıların isteklerini ve arzularını gerçeklerin yerine koymamaları ge-

rektiğini vurguluyorlar. Yaşanan gerçeklerin, somut gerçeklerin olduğu gibi anlatılmasından taviz verilmemesi gerekir, diyorlar. Fakat Kürdistan Sorunu söz konusu olduğunda bu ilkeler unutuluyor, görmezden geliniyor. Resmi ideoloji yaşanmış ve yaşanan gerçeğin kendisiymiş gibi anlatılıyor. Bu ise dogmatik bir tutumdur. "Mazlum milletler"e kurtuluş yolunu Atatürk gösterdi, "mazlum milletler"e örnek oldu... böyle bir çerçeve içinde değerlendirilebilir. Gerçeği aksettirmediği halde, bu söz Kur'an ayetiy-miş gibi, kutsal bir söz gibi tekrarlanıp durmaktadır. Bu kutsal sözü eleştirenler cezalandırılmaktadır. Bu eleştiri elbette Kürt Sorunu açısından yapılmaktadır. Çünkü yaşanmış ve yaşanan gerçeklik Kürt Sorunu'yla ilgilidir.

10. Şöyle bir itiraz yapılıyor. Deniyor ki, sen, profesörlerin, yazarların, gazetecilerin... görüşlerinin bir parçasını alıp eleştiriyorsun. Yazıların küçük bir bölümünü alıp eleştiriyorsun. Bir yazının küçük bir bölümüyle o yazının veya o kişinin görüşlerinin tamamı nasıl eleştirilebilir? Bunlar yanlış ve yersiz eleştirilerdir. Zira bu düşünceler, profesörlerin, yazarların, gazetecilerin, hukukçuların, askerlerin.. vs. zihin yapılarının bir aynasıdır. Bu küçük pasajlarda ifade edilen görüşler, bu kişilerin düşüncelerini, dünya görüşlerini, yaşam felsefelerini aksettirmektedir. Düşüncelerinin, özü budur. Bunu üç satırda da yazsalar, 3 sahifede de yazsalar, 300 sahifede de yazsalar aynı şeyi yazacaklardır. Çünkü bunlar profesörlerin, yazarların.. düşüncelerinin bir ayrıntısı değildir. Veya, bu kişilerin öteki konulara ilişkin düşünce ve davranışlarıyla bu düşünceleri arasında bir çelişki yoktur. Öteki konulardaki düşünceleri de bu düşünceleri doğrultusunda gelişmektedir. Bu düşüncelerin etrafında veya bunların uzantısı olarak gelişmektedir. Bunlar, bu kişiler için doğruluğundan kuşku duyulamaz, tartışılmaz, eleştirilemez düşüncelerdir. O halde, resmi ideolojiyi tekrarlayıp durmak, Kürdistan Sorunu'nun anlatımından hep uzak durmak, sadece, mevzuat'la ilgili bir sorun değildir. Yani, "kanuni engeller olduğu için konuya sağlıklı bir yaklaşım olmuyor," denemez. Ondandır çok daha önemli bir neden vardır. O da, resmi ideolojiyi büyük bir coşkuyla benimsemektir. Resmi ideolojiyi benimseyen, onu haklı ve doğru bulan bir kişinin veya grubun Kürdistan Sorunu'nu incelemeyeceği, sorunu yok sayacağı, görmezden, duymazdan geleceği açıktır.

11. Böyle bir zihinsel yapıyla, "aydınlanma" gerçekleştirilemeyeceği kuşkusuzdur. Zira aydınlanma resmi ideolojiyi eleştirmekle, onun yerine bilimi egemen kılmakla başlar. Resmi ideolojinin varlığını sürdürdüğü bir yerde aydınlanma gerçekleşmez. Veya aydınlanma ancak, resim ideolojiyle mücadele edilerek gerçekleşir. Resmi ideolojinin egemen ideoloji olduğunu unutmamak gerekir. Dünyanın hiçbir yerinde aydınlanma, resmi ideolojiye, egemen ideolojiye övgüler düzülerek gerçekleştirilememiştir.

İleride görülecek, her resmi ideoloji kuşkusuz egemen ideolojidir. Fakat her egemen ideolojinin resmi ideoloji olduğu söylenemez. Bu farklılıktaki en önemli kriter cezai müeyyide kriteridir. Resmi ideoloji cezai müeyyide içerir.

Prof. Dr. Bedia Akarsu, "Üniversite İdesi Üzerine" başlıklı yazısında (*Cumhuriyet*, 11 Aralık 1985) şöyle diyor: "Çoğunlukla sanıldığı gibi tersine Ortaçağ'da büyük bir kültür yaşamı var. Ama bu kültür kendi içine kapalı, araştırmaya açık olmayan bir fel-

sefeye dayalı. Bu felsefe her şeyden önce öğreticidir, araştırmacı değil. Bu felsefe doğruları aramaz, çünkü ona zaten sahip olduğuna inanır. Bu da kutsal kitaplarda ve bu kitapların yanında Yunan filozoflarının, özellikle Platon ve Aritoteles'in yapıtlarında vardır."

Bu sözler Kemalizm için de aynen tekrarlanabilir. Çünkü doğrular zaten Mustafa Kemal'in sözlerine, yazılarında vardır. Önemli olan onları öğrenmek ve başkalarına öğretmektir. Her ne kadar Kemalizmi, yani Atatürk'ü ve Atatürkçülük'ü inceleyen pek çok araştırma kurumları, enstitüler kurulmuşsa da, bunlar araştırma, inceleme kurumları değildir. Bu kurumlara verilen görev Atatürk'ü ve Atatürkçülük'ü övme ve bu düşünceleri yaygınlaştırmadır. Çünkü araştırma, inceleme eleştiriyi de içerir. Eleştiri yasak ve cezai müeyyide altında olduğuna göre, geriye sadece övmek kalıyor... Bu durum İngiliz Profesör, Dr. Paul Stirling tarafından çarpıcı bir şekilde ifade edilmektedir. Türkiye İş Bankası, 17-22 Mayıs 1981 tarihleri arasında, Ankara'da Uluslararası Atatürk Sempozyumu düzenlemiştir. Bu sempozyuma yerli ve yabancı pek çok profesör ve araştırmacı davet edilmiştir. Dr. Paul Stirling de davetliler arasındadır. Paul Stirling bu sempozyumda yaptığı konuşmaya şöyle başlamıştır: "Burada, Mustafa Kemal'in hatıratını övmek ve yüceltmek için bir araya gelmiş bulunan kişiler arasına katılmaya değer bulunmuş olmamdan dolayı hem şaşkınlık hem kıvanç duyuyorum. Böyle bir insanı anmak, o'nu anarken Türkiye'yi yüceltmek için çağrılmış olmak ve bunu böyle bir toplulukta yapmak benim için bir onur kaynağıdır." (Cumhuriyet Türkiye'sinde Toplumsal Değişme ve Toplumsal Denetim, Bildiriler Tartışmalar, kitabı içinde, y.a.g.e. s.543).

Görüldüğü gibi burada önemli olan övgüdür, yüceltmedir. Böyle bir süreçte eleştiri elbette söz konusu olamaz. Bu sözleri için hiçbir eleştirinin söz konusu olamayacağı biçiminde yorumlamamak gerekir. Bazı temel konulara kesin olarak dokunmamak kaydıyla ufak-ısfek eleştiriler elbette yapılabilir. Kürt Sorunu temel konulardandır.

Prof. Dr. Bedia Akarsu, yukarıda sözü edilen yazısına şöyle devam etmektedir: "Ortaçağ-İslam dünyasında olsun, Hristiyan dünyasında olsun kutsal kitaplardaki doğrulukla Yunan filozoflarının yapıtlarındaki doğruluğun birbirinin aynı olduğuna inanır. Bundan böyle Ortaçağ felsefesi bir din felsefesidir. Felsefenin görevi de dinsel doğmaları, Ortaçağ'ın dinsel anlayışını bitakım sağlam çerçevelere yerleştirmektir. Doğrular kitaplardan öğrenilebilir."

Türkiye'de 1920'li yıllar söz konusu olduğu zaman Mustafa Kemal'in yazdıkları ve söyledikleriyle gerçeğin aynı olduğu kabul edilir. Önemli olan yazılan ve söylenen bu şeyleri iyi öğrenmektir. Araştırma ve İnceleme Enstitüsü gibi kurumlar bunun için vardır. Eleştirinin böyle bir süreçte yeri yoktur. Ortaçağ'ın dinsel doğmalarıyla, günümüzün laik görünen fakat aynı derecede katı olan resmi ideolojilerinin pek farklı olmadığını ifade etmeye çalışıyorum. Ortaçağ'da kutsal kitaplarda yazılanlar eleştirildiği zaman veya kutsal kitaplarda yazılanlara inançsızlık belirtildiği zaman Kilise hemen harekete geçiyordu. Günümüzde de Kemalizm eleştirildiği zaman, yani Kürt Sorunu açısından eleştirildiği zaman, aynı hassasiyetle, devlet hemen harekete geçmektedir. Kemalizmi eleştirenler veya Kemalizme inançsızlık belirtenler cezai yaptırımla karşı karşıya kalmaktadır.

"İnsanın her türlü inançtan sıyrılarak kendine, usuna güvenip kendi usuna dayanarak yaşamı kavramaya, düzenlemeye çalışması Aydınlanma çağı'nda daha bir gelişmiş,

günümüzde doruğuna erişmiştir. Ama, bu Batı'da kolay olmamıştı. Bilimsel düşünüşün, her türlü inanç ve geleneklerden bağımsız olan özgür düşüncenin egemen olması için insanlık yüzyıllar boyu savaşmış, pek çok da kurban vermiştir. Ama sonunda uygar ülkelerde bu savaş kazanılmış, eğitim öğretim laik bir temele oturtulmuş, araştırma ve düşünme özgürlüğü sağlanmıştır."

"Bilimsel düşünüşe dayalı çağdaş üniversite idesi... ancak 19. yüzyılda gerçekleştirebilmiştir. Yalnız eskiyi bilen, okuyan değil, aynı zamanda araştıran, arayan insan tipi ortaya çıkınca, eski bilgin (alim) ipinin yerini araştırmacı insan-tipi alacaktır, artık. Yeni kuşakların da üniversitede araştırmacı olarak yetiştirilmesi gerekiyordu. Araştırma çağdaş üniversitenin temelidir. Araştırmacılık idesi de çağdaş üniversitenin temel idesi olmuştur. Bilimin durmadan gelişmesi, ilerlemesi, boyuna yenilenmesi, araştırmacıların varlığını da gerektiriyor, üniversite öğretim üyelerinin de birer araştırmacı olmasını zorunlu kılıyordu. Kendisi araştırmacı olmayan, araştırmacı olarak yetişmemiş bir kimseden yeni araştırmacılar yetiştirmesi de beklenemezdi.

"Ama (bizde) üniversite idesinin içeriğinin değişmesi çağdaş üniversite idesine dayalı bir üniversitenin kurulması, Avrupa'dakinden ancak 150 yıl sonra, Atatürk'ün 1933'deki üniversite reformu ile gerçekleştirebilmiştir... Üniversitelerimizde bilimsel düşünüş bu yıllardan sonra egemen olmuştur."

Prof. Dr. Bedia Akarsu'nun, Batı'da özgür düşüncenin, araştırmacı kişiliğin, üniversite düşüncesinin gelişmesiyle ilgili olarak ileri sürdüğü düşünceler elbette yerindedir. Fakat, Türkiye'de 1933 yılından itibaren, üniversitede bilimsel düşüncenin egemen olmaya başladığı yolundaki düşünceleri doğru değildir. Türk üniversitelerinde bilimsel düşünce hiç bir zaman egemen olmamıştır. Bazı konuların incelenmesinin yasaklanmış olduğu bir yerde, çağdaş üniversite gelişemez. Araştırmacı kişilik gelişemez. Böyle bir yasağın yok farzedilmesi, görmezden gelinmesi hiçbir çözüm olamaz. Bu sadece, araştırmacı ve özgür kişilikten ne kadar uzak bir yapı, bir zihniyet sergilendiğini gösterir.

Prof. Dr. Bedia Akarsu, "Yaratıcı İnsan Yetiştirmek" başlıklı yazısında, (*Cumhuriyet*, 8 Kasım 1985) doğmalara, kalıplaşmış düşüncelere, sloganlara önem vermemek gerektiğini belirtmektedir. Yaratıcı insanın ancak, özgürlük ortamında ortaya çıkabileceğini vurgulamaktadır. Resmi ideolojinin kısıtlamaları karşısında özgürlükten söz edilebilir mi? Resim ideoloji yaratıcı insanın gelişmesine engel olmaz mı?

Örneğin Sayın Profesör, üniversiteye ilişkin görüşlerini ifade ediyor. Herhangi bir kişi de bu görüşleri eleştirebilir. Bazı olgulardan hareket ederek, bu görüşlerin gerçeği aksettirmediğini söyleyebilir. İşte, herhangi bir kişi Sayın Profesörün görüşlerini eleştirebiliyorsa ve eleştirisinden dolayı cezai müeyyideyle karşılaşmıyorsa, araştırma, inceleme ortamı var, demektir. Bilim ancak böyle bir ortamda gelişebilir. Biz, Türkiye'de bilim ortamının olmadığını söylüyoruz. Siyasal ve toplumsal eleştirinin cezai müeyyideyle karşılaştığı bir yerde araştırma ve incelemenin gelişemeyeceğini söylüyoruz. Örneğin, Sayın Profesörün görüşlerini veya benzer görüşleri eleştirdiğimiz zaman cezai müeyyideyle karşı karşıya kalıyoruz. Bilim ortamını, araştırma ortamını yok eden de resmi ideolojinin bu tutumudur. Bu süreç profesörlerin de özgür olmadığını gösterir. Çünkü resmi ideolojinin çizdiği çerçeveyi hiçbir zaman aşamayacak demektir. O halde profesörler esas olarak somut konulara ilişkin kısıtlamalara karşı tavır ve davranış geliştirmek durumundadırlar. Olmayan bir ortama varmış gibi övgüler düzmek bilimsel

olmadığı bir yana ahlaki bir tutum da değildir. Bu işkencelerin toplumu kasıp kavurduğu bir zamanda, devlet ve hükümet yöneticilerine, insan haklarına pek riayet ediyorlar, diye övgüler düzmeye, madalyalar vermeye benzer. Şu da var: Bilim ortamı yok diye, bilimsel inceleme yapılmayacak, bu ortamın oluşması beklenecek değildir. Yapılacaktır. Sonuçlarına da katlanılacaktır.

Prof. Dr. Bedia Akarsu, "Atatürk'ün Özgün Görüşleri" (*Cumhuriyet*, 10 Kasım 1982) isimli yazısında, Atatürk'ün savunduğu düşüncelerin bütün "mazlum milletler" in davası olduğunu bunun için de evrensel olduğunu vurgulamaktadır. Biz, Kürt Sorunu ortada dururken, bu düşüncenin ileri sürülemeyeceğini anlatmaya çalışıyoruz. Resmi ideolojiye karşı çıkmadan, onu eleştirmeden bilimin üretilemeyeceğini ifade etmeye çalışıyoruz. Mustafa Kemal'in yazdıklarını, söylediklerini öğrenmek, öğretmek araştırmacılık değildir. Araştırmacılık örneğin, Kürtler konusunda ortaya çıkmaktadır. Prof. Dr. Bedia Akarsu, Türk üniversitesinde bilimsel düşüncenin Atatürk'le birlikte egemen olmaya başladığını söylenebilir. Bizse, Türkiye'de bilimin gelişmesini engelleyen etkenin resmi ideoloji yani Kemalizm olduğunu belirtmekteyiz. Türkiye'de bilim, ancak, bu zıtlığın çözümü sonucu gelişebilir, ilerleyebilir. Bu ilişkiler çerçevesinde de belirli bir yerde duran cezai müeyyide olgusunu yine belirtmekte yarar vardır. Resmi ideoloji kanunla korunmaktadır. Egemen ideolojinin kanunla korunduğu, buna karşı olan düşüncelerin ve eleştirilerin cezalandırıldığı bir yerde bilim nasıl gelişebilir? Prof. Dr. Bedia Akarsu ve öteki profesörler sık sık bilimsel araştırmaya duyulan ihtiyaçtan söz etmektedirler. Olgulara sadık kalmadan, olguları yok sayan, çarpıtan resmi ideolojiyi överek bilimsel çalışma yapılabilir mi? Böyle bir çaba sonunda üretilen bilgiler bilimsel olur mu?

Prof. Dr. Macit Gökberk, Prof. Dr. Suat Sinanoğlu, Prof. Dr. Yavuz Abadan, Prof. Dr. Tark Zafer Tunaya, Prof. Dr. Toktamış Ateş, Prof. Dr. Faruk Erem, Prof. Dr. Bedia Akarsu gibi profesörler, Melih Cevdet Anday, Vedat Günyol gibi yazarlar, gazeteciler, Mustafa Kemal'le birlikte Türkiye'nin bir aydınlanma dönemi yaşadığını belirtmektedir. Resmi ideolojiyi överek, yücelterek, aydınlanma gerçekleşebilir mi? Aydınlanma, egemen ideolojiyi, yerleşik düşünce kalıplarını, bu konudaki inançları, tavır ve davranışları eleştirerek başlamaz mı?

Prof. Dr. Muammer Aksoy, Prof. Dr. Haluk Ülman, Prof. Dr. Yavuz Abadan ve öteki profesörler, yazarlar, askerler vs. Atatürk'ün "Mazlum milletler" e kurtuluş ve özgürlük yolunda ilham verdiğini, onlara örnek olduğunu vurgulamaktadırlar. Kürt Sorunu'nu göz önüne alsalar yine aynı düşüncüyü ileri sürebilirler mi? Veya Kürt Sorunu dikkate alındığı zaman ne söyleyebilirler? Prof. Dr. Muammer Aksoy'un, Prof. Dr. Haluk Ülman'ın, öteki profesörlerin ve yazarların, Kürdistan'ın bölünmesi ve paylaşılması, Kürt ulusuna böl-yönet politikası uygulanması konularındaki düşünceleri nedir? "Bu konuda düşünmek yasaktır." buyurmasına itibar edilebilir mi?

Yargıtay Birinci Hukuk Dairesi Başkanı, şimdi Yargıtay Başkanı Ahmet Coşar'ın bu konulardaki düşünceleri nedir? Cumhuriyet Başsavcısı Yardımcısı Dr. Sami Selçuk'un (şimdi emekli), Anayasa Mahkemesi Üyesi Ahmet Erdoğan'ın (şimdi emekli) düşünceleri nedir? Ahmet Coşar'ın, Sami Selçuk'un, Ahmet Erdoğan'ın ve benzer yargıçların, resmi ideolojiyi eleştirenleri cezalandırmaktan başka bir seçenekleri yok mudur?

Prof. Dr. Bülent Daver, "Atatürkçülük, ülkücülük, milli benliğini bulma, öz değerlerini kendi eliyle yaratma dileğidir." demektedir. Bunun da evrensel bir düşünce olduğunu ifade etmektedir. Kürtlerin ulusal benliğine kavuşmasına engel olan, en önemli özelliklerinden biri bu olan bu düşünce ve eylem nasıl evrensel olabilir? Prof. Dr. Bülent Daver, Kürt Sorunu dikkate alındığında bu görüşlerini yine ifade edebilir mi?

Prof. Dr. Hamza Eroğlu, Prof. Dr. Mehmet Gönlübol, Ord. Prof. Reşat Kaynar, Prof. Dr. Suna Kili, Prof. Dr. Ömer Kürkçüoğlu, Prof. Dr. Utkan Kocattürk, Prof. Dr. Emre Kongar gibi profesörler, Atatürk'ün milliyetçilik anlayışının bütün milletlerin bağımsızlık kazanmalarına, yönelik olduğunu, uyanan Doğu'nun ve uyanan Afrika'nın bağımsızlık mücadelelerinde bu düşüncelerin çok büyük payının olduğunu belirtmektedirler. Kürtler olgusunu da bir olgu olarak analizlerine katsalar, profesörler aynı düşünceleri ileri sürebilirler mi? Analizlerine Kürt Sorunu'nu da katukları zaman ne diyebilirler?

Kemalizmin Kürt Sorunu açısından incelenmesi çok mu önemlidir? Elbette çok önemlidir. Prof. Dr. Nazif Kuyucuklu'nun çok açık bir şekilde belirttiği gibi, Kemalistlere göre, Kemalizmin en önemli özelliği, en başta gelen özelliği, "mazlum milletler" in kurtuluşlarına önderlik yapmasıdır. Onlardaki özgürlük ve bağımsızlık ateşini yakmasıdır. Böyle olunca, Doğu'nun en "mazlum milletler" inden biri olan Kürtlerin bu görüş açısından incelenmesi gerekli olmaktadır.

Prof. Dr. Özer Ozankaya, Prof. Bahri Savcı, Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu, Prof. Dr. Mümtaz Soysal, Prof. Dr. Cahit Tanyol, Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya, Prof. Dr. Haluk Ülman, Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Türkiye'nin Üçüncü Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Emekli General Cemal Erginsoy, Emekli General Suat İlhan, Şevket Süreyya Aydemir gibi kişiler, Doğu Sorunu'nun aslında sömürgeci Batı tarafından yaratılan bir sorun olduğunu vurgulamaktadırlar. "Mazlum milletler" in Atatürk'ün düşünce ve eyleminden ilham alarak Batı sömürgeciliğine karşı mücadele ettiklerini belirtmektedirler. Profesörler ve yazarlar bu düşüncelerini, kuşkusuz Kürt Sorunu'nu dikkate almadan, onu yok farzederek ifade etmişlerdir. Kürdistan'ın bölünmesi ve paylaşılması ise, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Ortadoğu'nun ortasında cereyan etmiş en önemli olgulardan biridir. Ve bu oluşumda Kemalistler İngiliz emperyalizmiyle ve Fransız emperyalizmiyle işbirliği yapmışlardır. Ve Kürdistan devletlerarası sömürge durumuna getirilmiştir. Kürdistan 1950'li yıllara kadar, İngiliz, Fransız, Türk, Arap ve Fars sömürgeciliğinin, 1960'lı yıllardan itibaren de Türk, Arap ve Fars sömürgeciliğinin denetimi altındadır. Bu koşullarda "mazlum milletler" görüşünün yeniden değerlendirilmesi gerekmez mi?

Atilla İlhan, İlhan Selçuk, Uğur Mumcu, Nadir Nadi gibi yazarlar, gazeteciler, Atatürkçülük'ün "mazlum milletler" in Batılı emperyalizmine karşı ilk başkaldırışı olduğunu vurgulamaktadırlar. Kürdistan'da uygulanan İslam sömürgeciliğini nasıl değerlendirmek gerekir? Kaldı ki, Kürdistan sömürge bile değildir. Kürdistan'ın siyasal statüsü sömürgelelerden bile çok çok düşüktür. Kürt ulusunun siyasal statüsünü bilimin kavramlarıyla açıklamak çok zordur. Kürt ulusu, emperyalistlerce ve onların Ortadoğu'daki işbirlikçilerince namusu gasbedilmiş bir ulustur.²

"Hıristiyan, Batılı, Beyaz Emperyalizm" den söz ediliyor. Bu kavramla, İslam toplumlarına karşı uygulanan emperyalizmin ve sömürgecilğin şiddeti anlatılmak isteniyor.

Halbuki İslam devletlerinin Kürdistan'da uyguladığı sömürge politikaları İngilizlerin ve Fransızların İslam ülkelerinde uyguladığı sömürge politikalarından çok daha ağırdır. İslam devletleri Kürt ulusunun imhasını hedef almışlardır. Ve bunun için Türkiye ve Irak örneğinde olduğu gibi birbirleriyle çok sıkı bir işbirliği halindedirler. Kürdistan'a kimyasal silahlarla saldırmaktadırlar, Kürtleri, kadın, çocuk, yaşlı demeden sınır boylarında zehirli gazlarla, napalm bombalarıyla boğmaya çalışmaktadırlar. İslam devletleri, yani Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletler, "Hıristiyan, Batılı, Beyaz Emperyalizm"den öğrendikleri sömürge tekniklerini daha da geliştirerek, daha da ağırlaştırarak uygulamaktadırlar. "Hıristiyan, Batılı, Beyaz Emperyalizm"e rahmet okutmaktadırlar. Örneğin, "Hıristiyan, Batılı, Beyaz Emperyalizm" Arap ülkelerinde soykırım uygulamıyordu. İslam devletleri ise Kürdistan'da soykırım uyguluyorlar. Ve bunu sık sık tekrarlıyorlar. Bunun için birbirleriyle yoğun bir işbirliğine giriyorlar.

Neden böyle oluyor? Gayet açık. Çünkü, "Hıristiyan, Batılı, Beyaz Emperyalizm" sömürge ülkeleri ve sömürge toplumlarını, sanayisiyle, para-banka sistemiyle, ticari ilişkileriyle, rahat bir şekilde denetleyebiliyorlar. Yerli toplumların ulusal kimliklerini yok etmek diye bir sorunları yok. Bunlar ise, toplu kaba kuvvetin, kısımların, mümkün olduğu kadar az kullanılmasını gerektiriyor. Kürdistan'ı ortak sömürge olarak kullanan devletler ise, gelişmiş bir sanayiye, para-banka sistemine sahip değiller. Halk yığınlarını, onlardan gelebilecek ulusal ve demokratik talepleri ancak polis ve jandarma gücüyle baskı altında tutabiliyorlar. Kaldı ki, bu devletlerin Kürtlerin ulusal kimliğini yok etmek diye bir amaçları da var.

Kürtler bu tür sömürge uygulamalarına çeşitli biçimlerde şiddetle karşı çıkıyorlar. Böyle olunca, Kürdistan'ı sömürge denetimi altında tutma görevi zorlaşıyor. Kanlı oluyor. Sık sık soykırımlar yaşanıyor, o halde, Türk aydınları, "Hıristiyan, Batılı, Beyaz Emperyalizm" derken kendi devletlerinin, kendi devletlerinin sıkı bir şekilde işbirliği içinde olduğu devletlerin Kürdistan'da sürdürdükleri çok ağır sömürge politikalarını dikkatle, sabırla incelemek durumundadırlar.

Prof. Bahri Savcı, her türlü hakları elinden alınmış "mazlum milletler" in emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı direnmesinin ve isyanından söz etmektedir. 19 Mayıs 1919'da başlayan sürecin bu olduğunu vurgulamaktadır. Fakat bu süreç, Kürt ulusunun her türlü demokratik hak ve özgürlüklerinin gasbıyla sonuçlanmıştır. O zaman her türlü demokratik hakları ve özgürlükleri gasbedilmiş Kürt ulusunun direnme ve isyan hakkı yok mudur? Prof. Bahri Savcı ve öteki profesörler bu konuda ne diyorlar?

Profesörler, yazarlar, Mustafa Kemal'in, sömürgeciliğin yeryüzünden er-geç silineceğini söylediğini de belirtmektedirler. Türk Kurtuluş Savaşı'yla birlikte sömürgeciliğin yeryüzünden silinmeye başladığını da vurgulamaktadırlar. Öyleyse, Kürdistan'da, Türkler, Araplar ve Farslar tarafından ortaklaşa bir şekilde sürdürülen sömürgeciliği nasıl değerlendirmek gerekir? Sözler, kelimeler hep sömürgelerin, "mazlum milletler" in kurtarılmasıyla ilgilidir. Fiili durumda ise, bir sömürge kurulduğunu görüyoruz. Kürdistan sürgesi. Devletlerarası sömürge. Sözler, kelimeler hep, ezilen milletlerin kurtarılması, onların özgürleştirilmesi yönündedir. Ezilen Türk milletinin emperyalizme karşı mücadelesi sonunda özgürlüğüne kavuştuğu söylenmektedir. Bu sürecin sonunda ise, Kürt ulusunun baskı altına alındığını görüyoruz. Kürt ulusunu baskı altına alan, ona sömürgecilik uygulayan Türk ulusunun özgür olduğu söylenebilir mi? Başka bir ulusu

ezen ulus özgür olabilir mi?

Prof. Dr. Ahmet Mumcu, emperyalistler tarafından parçalanmış bir vatanın kurularılmasından söz etmektedir. Halbuki bu sürecin sonunda Kürdistan emperyalistlerle işbirliği yapılarak bölünmüş, parçalanmış ve paylaşılmıştır. Türkiye'de bilim ancak, bu derin çelişkilerin çözümlenmesi sonucu gelişebilir.

Prof. Dr. Cahit Tanyol, "emperyalizmle savaş" söz konusu edildiği zaman, Kemalizmin düşünce vey eylemini Bolşeviklerin düşünce ve eylemine nazaran daha ön plandadır, diyor. Bu düüncenin olgusal dayanakları nedir, acaba? Kürdistan'ın bölünmesi ve paylaşılması konusunda emperyalistlerle işbirliği yapmak mı?

Prof. Dr. Faruk Erem, Atatürk'ün büyük bir hümanist olduğunu, özgürlük ve eşitliği en iyi şekilde birleştirdiğini söylemektedir. Milliyetçiydi, ama ırkçı değildi, demektedir. Kürt ulusal özelliklerini yok etmek için her türlü çabayı harcamak, Kürtlere ve Türk dilini ve Türk kültürünü dayatmak, ırkçılık değil midir? Ulusal benliğinden, öz benliğinden ısrarla uzaklaştırılmaya çalışılan bir ulusun özgür olduğundan nasıl söz edilebilir? Böyle bir ulus onu baskı altında tutan bir ulus ile nasıl eşit olabilir? Bütün bunların ötesinde, başka bir ulusa baskı uygulayan, onu egemenliği altında tutmaya çalışan bir ulusun özgürlüğünden söz edilebilir mi?

Prof. Dr. İsmet Giritli, UNESCO'nun, Atatürk'ün, 100. Doğum yıldönümü dolayısıyla düzenlediği kutlama törenlerinden söz etmektedir. UNESCO, Mustafa Kemal Atatürk'ü, sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı verilen kurtuluş savaşlarının ilk önderi diye selamlamaktadır. Birleşmiş Milletler'e bağlı bir kurum olan UNESCO'nun bu tavır ve davranışı, bu düşüncesi, Mustafa Kemal'in düşünce ve eyleminin bunlar olduğunu göstermez. Bu sadece, Birleşmiş Milletler'in Kürdistan Sorunu'ndan ne kadar uzak durduğunu, uzak durmaya çalıştığını gösterir. Halbuki Kürdistan devletlerarası bir sömürgeci. Ortak sömürge Kürdistan'ın istemlerini görmezden, duymazdan gelmek, sömürgecilerin politikalarını benimsemek, teşvik etmek, Birleşmiş Milletler'in çürütmesini, işlevsiz ve etkisiz kalmasını hızlandıracak temel olgulardan biridir. Resmi ideoloji olan, ancak kanunla korunabilen, kendisini eleştirenleri cezalandıran bilim ve düşüncenin gelişimini engelleyen, baskı altında tutan bir görüşün, az gelişmiş ülkelere örnek diye sunulması büyük bir talihsizliktir.

Yukarıda belirtmeye çalıştık. Profesörlerin, yazarların, hukukçuların, gazetecilerin, generallerin... Mustafa Kemal'in düşüncelerini ve eylemlerini değerlendiren düşünceleri bilimsel değildir. En başta, olgudan hareket etmedikleri, olguyu değerlendirmedikleri, olguyu yok saydıkları için bilimsel değildir. Hiç unutulmaması gereken bir konu var: Resmi ideolojiyi değerlendiren yukarıdaki kişileri vey benzer kişileri eleştirenler cezai müeyyideyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Eğer bir ülkede, bir düşünce, bir ideoloji kanunla korunuyorsa, o ülkede bilim gelişmez. Bu durum bilimin gelişmesindeki en büyük engeldir. Somut olgularla her zaman sınanan ve doğruluğu saptanan bu düşünceyi profesörlerin, yazarların, hukukçuların... hiç unutmamaları gerekir. Bu süreç aşında, profesörlerin, yazarların, hukukçuların, gazetecilerin... özgürlüğünü de yok eden, kısıtlayan bir durum yaratmaktadır. Çünkü, resmi ideolojiyi övmek, yüceltmek, "işte bilim budur" demek, özgürlük değildir. Resmi ideolojiyi öğrenmek, öğretmek, yayılması için çalışmak araştırmacılık değildir. "Mazlum milletler" konusundaki sözler, sömürgeciliğe karşı olmaktan, sömürgeciliği yıkmaktan söz eder. Fiili durum

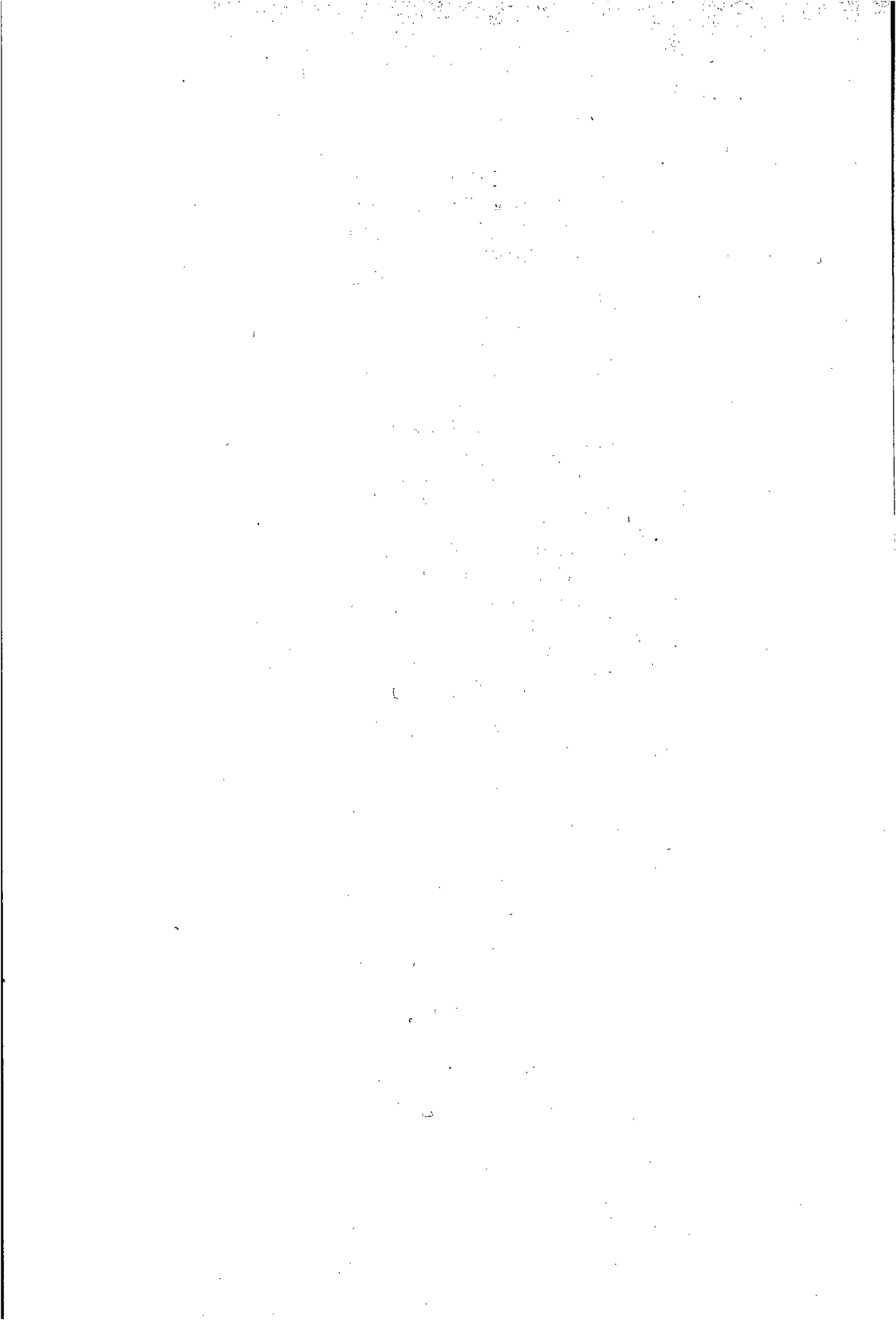
ise, bu sürecin sonunda, Kürdistan'ın sömürgeleştirildiğini gösterir. "Mazlum milletler", "ezilen milletler" konusu etrafında oluşturulan söylem, bu milletlerin kurtarıldığını, özgürlüklerine kavuştuklarını ifade etmektedir. Fiili durum ise, bu sürecin sonunda Kürt ulusunun baskı altına alındığını, ezildiğini gösteriyor. "Mazlum milletler" le ilgili düşünceler, emperyalistlerce parçalanmış bir vatandan, emperyalistlere karşı verilen savaştan söz eder. Fiili olarak ise, bu sürecin sonunda Kürdistan'ın bölünüp paylaşıldığını, Kürt ulusuna böl-yönet politikası uygulandığını görüyoruz. Bu süreci daha etkili bir şekilde gerçekleştirebilmek için emperyalistlerle işbirliği yapıldığını da görüyoruz. Öyleyse, "mazlum milletler"le ilgili görüşler bilimsel görüşler değildir. Bunlar, sadece ideolojik kabullerdir. Yani ideolojik gerçeklerdir. Devlet çeşitli baskı mekanizmalarıyla bunların öğrenilmesini ve bilinmesini istemektedir. Bilimi de yalancı şahit gibi kullanmaktadır. Profesörler bu tavır ve davranışın vazgeçilmez elemanlarıdır. Bu ideolojik kabuller profesörler tarafından gerçeğin kendisiymiş gibi gösterilmektedir. Ve profesörler bu bilgilere, "bilim" demektedirler. Bu bilim adına onarılamaz bir yanıdır. Bu kuşkusuzdur. Fakat profesörler gerçekleri dile getirenlerin uğradığı baskılar karşısında da sessizdirler. Bu baskıları görmezden duymazdan gelmektedirler. Bu da sorunun ahlaki yanısıdır. Aslında sorunun bilimsel yanı ve ahlaki yanı bir bütündür. Yalanın propagandası için böylesine koşullanan kişiler gerçeği ifade etmeye çalışan kişilerin yanında yer almazlar. Gerçekleri, somut gerçekleri ifade etmeye çalışan kişilerin düşünce ve tavırları, bu tür kişilerin düşüncelerini, tavır ve davranışlarını deşifre eder.

Araştırmacılar bu çelişkileri sapmaları çözümlenmiş durumdadırlar. Bu çelişkilerin çözümünü bilimi ilerletecek önemli bir güç yaratır. Öte yandan cezai müeyyidelerle bu konuların araştırılmasını engellemek de artık olası değildir. Profesörlere, yazarlara, gazetecilere... ısmarlama yazılar yazdırmak, onları maddi ve manevi ödüllere garketmek, artık, sorunu gizleme gücüne sahip değildir.

Burada son olarak, Mehmet Ali Aybar, Mihri Belli, Mahir Çayan gibi Marksist ve Marksist-Leninist önderlerin "Bağımsızlık" konusundaki düşünceleri üzerinde durmak gerekir. Bu önderler, Mustafa Kemal tarafından, Missak-ı Milli sınırları içinde kurulan Türk Devleti'nin bağımsız bir devlet olduğunu vurgulamaktadırlar. "Bağımsız Türkiye" sloganını en devrimci şiar olarak benimsemektedirler. Mustafa Kemal önderliğinde, Ermenilere ve Yunanlılara karşı yapılan savaşın, anti-emperyalist ve anti-sömürgeci bir savaş olduğunu söylemektedirler. Bu düşünceler, Kürdistan sorunu açısından elbette incelenmelidir. Çünkü, Ermenilere ve Yunanlılara karşı savaş sürdürülürken Kürtlere karşı da çok önemli operasyonlar gerçekleştirilmiştir. Bu siyasal önderlere sorulacak temel sorular şunlar olmalıdır. Kürdistan'ı bölen-paylaşan, bunun için İngiliz ve Fransız emperyalizmiyle işbirliği yapan, Kürt ulusuna böl-yönet politikası uygulayan hareket nasıl anti-emperyalist, Anti-sömürgeci olabilir? Kürt ulusuna karşı ezme politikaları izleyen bir ulus nasıl özgür olabilir? Bunlar Türk solunun 1960'lı yılların sonlarında ve 1970'li yılların başlarında ne kadar zayıf ve cılız temeller üzerinde yükseldiğini de gösterir. Kürt Sorunu'nun varlığı biliniyor, fakat sorunun içeriği hakkında sağlıklı bilgiler yok. Sorunun ele alınışındaki tutum ve davranışlar da sağlıklı değil.

Bunun yanında Kürt solunda, sorunun tam anlamıyla bilincinde olduğunu söylemek olası değil. Örneğin Türk solunun liderlerine şu sorular hiç sorulamamıştır: "Kürdistan böylesine bölünmüş ve paylaşılmışken, bunun önemli bir parçası da Türkiye

sınırları içinde tutulurken ve bu siyasal statüko ısrarla sürdürülürken Türkiye nasıl bağımsız olabilir?" 1960'lı yılların sonlarını hatırlayalım. Kürt dili ve Kürt kültürüyle ilgili istekler "bölücülük" olarak değerlendiriliyor. Aynı bir Kürt örgütlenmesi gerçekleştirilmeye çalışıldığı zaman, Kürtlere, "... Siz emperyalizmin ekmeğine yağ sürüyorsunuz. Emperyalistlerin politikası böl-yönet politikasıdır. Emperyalizmin bu oyunlarını boşa çıkarmak, aynı örgüt içinde yer almak zorundayız. Başka bir örgüte gerek yoktur. Bölücülük yapmamalıyız. Bir ve bütün olmalıyız." diyorlardı. Bu suçlamalara karşı Kürtler de kendilerini "... Bölücü değiliz, Marksizmi-Leninizmi sizin kadar biz de biliyoruz." diyerek savunmaya çalışıyorlardı. Fakat, "... Böl-yönet politikası elbette emperyalizmin politikasıdır. Fakat, bölünen ve paylaşılan Kürdistan'dır. Böl-yönet politikası Kürt ulusuna uygulanmıştır. Esas bölücülük Kürdistan'da yapılmış, bölünen paylaşılan Kürdistan olmuş... Ve bunları, sizlerin, devrimci, anti-emperyalist diye öve öve bitiremediği Kemalistler gerçekleştinmiş. Hem de emperyalistlerle işbirliği yaparak.." diemiyorlardı.³ O zamanlar, böyle soruların sorulamamış olması, benzer analizler yapılamaması, tarih bilincinin ve toplum bilincinin eksikliğindedir. Tarih bilinci ve toplum bilinci de belirli bir birikim sonucu oluşur.1971 Doğu Duruşmaları, Kürtlerin, Türkiye'deki, Ortadoğu'daki ve dünyadaki siyasal statülerini anlamada, bu statülerini sorgulamada önemli bir dönüm noktası olmuştur. 1971 Doğu Duruşmaları'ndan sonra Kürtler, Kürdistan'ı, Kürt toplumunu, yeniden kavramaya, yeniden yorumlamaya başlamışlardır. Kürt tarihinin bizzat kendileri tarafından yazılması gereği üzerinde durmuşlardır. Ulusal kimlikleri konusunda derin ve yaygın bir soruşturma süreci içine girmişlerdir. Bu süreç, derinleşerek, yaygınlaşarak sürüp gitmektedir. Bu arada, Türk soluda artık, 1960'lı yılların sonlarındaki, 1970'li yılların başlarındaki Türk solu değildir. Kürtlerdeki ideolojik ve politik bilinçlenme, Türk solunun da, Kürt sorununa daha dikkatli ve daha samimi yaklaşımları sonucunu getirmektedir. Önemli görüş ayrılıklarına rağmen bu gelişmenin önemli olduğu kanısındayım.

Kemalizmin Evrenselliği İddiaları ve Kürdistan'daki Devletlerarası Sömürge Sistemi

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, profesörlerin, yazarların, gazetecilerin, hukukçuların, generallerin en fazla üzerinde durdukları konu, Kemalizmin evrenselliği konusudur. Kemalizmin evrensel bir düşünce ve eylem olduğu iddia edilmektedir. Kemalizm sadece Türk ulusunun değil, dünyanın bütün mazlum uluslarının sorunlarını çözecek bir formül olarak ele alınmaktadır. Bu görüşler sık sık ifade edilmektedir. Bunların ötesinde, Türk aydınları, evrensel bir düşünce ve yöneme sahip oldukları için de gurur duymaktadırlar. Somut gerçeklerin böyle olmadığını çeşitli kereler ifade etmeye çalıştık. Burada son zamanlarda yaşanan somut bir süreç aracılığıyla bir daha belirtmeye çalışacağız.

A.) Güney Kürdistan'da (Irak) Kürtlere Uygulanan Soykırım

1988 yılı temmuz ayı ortalarında İran, Birleşmiş Milletler'in ateşkes kararını kabul ettiğini açıkladı. Ateşkes olgusu temmuz ayının sonuna doğru iyice güçlendi. Bundan yararlanan Irak, ağustos ayının başından itibaren bütün ordusunu Kürdistan'a seferber etmeye başladı. Kimyasal silahlar kullanarak Kürdistan'a saldırdı. Köyler kimyasal silahlarla, napalm bombalarıyla bombardıman edildi. Yerleşim birimleri, evler yerle bir edildi. Ormanlar yakıldı, köprüler yıkıldı, hayvanlar öldürüldü. 1988 yılı mart ayının ortalarında, Halepçe'de yaşanan soykırımdan sonra Güney Kürdistan büyük bir soykırım-la daha karşılaştı.⁴ Halepçe'de kullanılan zehirli gazlarla, 5000'in üzerinde kadın, çocuk, yaşlı Kürt katledilmişti. Ağustos ayı başlarında kullanılan kimyasal silahlar sonucu öldürülen Kürtlerin sayısı çok daha büyüktü. 10.000'in üzerinde kadın, çocuk, yaşlı insan zehirli gazlarla, hardal ve siyanür gazlarıyla, napalm bombalarıyla katledildi. Yüzlerce insanın cesedi, hemen o anda açılan çukurlara dolduruldu. Köylerin çevresinde pek çok toplu mezar oluşturuldu. Onbinlerce insan, kimyasal silahların, bombardımanların sonucunda yaralandı, sakat kaldı. Yüzbinlerce insan, kimyasal silahların

Öldürtücü sonuçlarından kurtulmak için yerini yurdunu terketti, Türkiye sınırlarına kadar geldi. Türkiye'den iltica hakkı istiyorlardı.

Ağustos ayının başından itibaren, çoğunluğu kadın, çocuk, ihtiyar, Kürtlerin Türkiye sınırlarına yığılmaları başladı. Yığınak her gün daha da büyüyordu. Bu gruplarla birlikte, sayıları çok az olmakla beraber silahlı insanlar, peşmergeler de geliyorlardı. Fakat Türk yetkililer iltica isteyen Kürtleri sınırdan içeri almıyorlardı. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 14. maddesi, "Zulüm altında olan herkesin başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır." diyordu. Bu hak Birleşmiş Milletler tarafından daha da geliştirilerek "Mülteci (sığınanların) Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi", "Sığınanların Statüsüne İlişkin 1967 tarihli protokol", "Sığınma Bildirgesi" gibi uluslararası belgelerle güvence altına alınmıştı. Bu uluslararası sözleşmeler Türkiye tarafından da onaylanmıştı. Bu durum Türkiye'ye hatırlatıldığı zaman "Türkiye bu sözleşmeleri, Ortadoğu'dan gelebilecek insanlar için bu sözleşme hükümleri uygulanamaz, biçiminde kayıtlar koyarak imzalamıştır." deniliyordu. Türkiye, bu çekincelerle, "Avrupa dışı ülkelere gelen mültecilere kabul etmeme konusundaki hakkını saklı tutuyordu. Dolayısıyla uluslararası yükümlülükleri açısından Türkiye, Irak sınırından geçenlere siyasi iltica tanımak zorunda değildir." deniyordu. (Cumhuriyet, 30 Ağustos 1988)

Humeyni'nin yönetime gelmesinden sonra, İran'dan Türkiye'ye iki milyona yakın insan girdi. Türkiye bunları siyasal mülteci olarak kabul etti. 1980'li yıllardan sonra, Suriye'den Müslüman Kardeşler örgütüne üye pek çok Arap da Türkiye'ye girdi, siyasal mülteci olarak kabul edildi. Bunun yanında Sovyetler Birliği'nden, Balkan ülkelerinden, pek çok insan siyasal mülteci olarak Türkiye'ye kabul edildi. Afganistan'dan yine öyle. Demek ki, "Ortadoğu'dan gelebilecek insanlar için bu sözleşme hükümleri uygulanamaz." ifadesiyle Kürtler anlatılmak isteniyor. "Kürtler mülteci olarak kabul edilmez." denmiyor da Kürtlerin yaşadığı bölgeden, Ortadoğu'dan söz ediliyor. Araplar ve Farslar da kabul edildiğine göre Kürtler dışlanmış oluyor. Bu kavrayışlar bile Kürdistan'da uygulanan devletlerarası sömürge sistemini göstermeye yeter. Demek ki, Kürdistan'ın herhangi bir bölgesinde hükümet kuvvetleriyle Kürtler arasında silahlı çatışma söz konusu olduğunda ve Kürtler sınır boylarında sıkıştırıldıklarında komşu ülke Türkiye'ye giremeyeceklerdir. Bunların Türkiye'ye girmelerine engel olunacaktır. Öyleyse bunlar sınırlarda hükümet kuvvetleri tarafından yakalanacak ve kurşuna dizilecektir. Veya düşmandan kaçarken, can havliyle Türkiye'ye girseler bile, Türkiye bunları yakalayacak, ilgili devlete teslim edecek, yine sınırdaki kurşuna dizileceklerdir. Nitekim 1975 yılı Şubat-Mart aylarında bu şekilde kurşuna dizilen pek çok peşmerge vardır. 1975 yılında da, Irak sömürge yönetiminin İran ile yaptığı anlaşma sonunda Kürtleri havadan ve karadan bombalaması ve sıkıştırması sonunda bazı peşmergeler Türkiye sınırını geçmek durumunda kalmışlardır. Bu muhtemel geçişlere karşı sınırdaki, önceden önlemler alınmıştır. Bu önlemler sonucu peşmergeler, sınırdaki Türk güvenlik kuvvetleri tarafından yakalanmışlar ve hemen sınırdaki Irak'a teslim edilmişlerdir. Ve bunlar Türk yetkililerin de gözleri önünde Irak tarafından kurşuna dizilmişlerdir. Çünkü Kürtler sınırların güvenliğini ihlal eden ortak düşmanlar olarak kabul edilmişlerdir. Ortak düşman Kürtlere karşı ortak askeri ve siyasi hareketler geliştirmektedirler. 1920'li yılların sonlarından itibaren Kürtlere karşı ortak askeri ve siyasi hareketler sık sık uygulanmıştır. İngiltere

(Irak), Fransa (Suriye), Türkiye ve İran yöneticileri sınırların ortak güvenliğini sağlamak için ortak düşman ilan ettikleri Kürtlere karşı yoketme planlarını ortaklaşa bir şekilde uygulamışlardır.

Böyle bir süreçte Kemalizmin evrenselliği iddiaları nerede durmaktadır? Evrensel bir düşünce ve eylem olduğu iddia edilen Kemalizmin, "mazlum milletler" in yanında olduklarını iddia eden Kemalistlerin, Kürt ulusunun özgür ve bağımsız bir şekilde, öteki uluslarla eşit olarak yaşama isteklerini karşılayacak bir çözüm önerisi neden yoktur? Veya, Kürdistan'ı devletlerarası sömürge sistemi altında tutan önemli güçlerden biri olan Kemalistlerin düşünce ve eyleminin evrensel olduğu iddia edilebilir mi? "Baskı, şiddet, sömürgecilik, ırkçılık, zulüm evrensel bir politikadır. Irkçı ve sömürgeci devletler, bu politikaları, yoksul halklara her yerde uygulamaktadırlar" deniyorsa, Kemalizm o zaman evrensel bir düşünce ve eylemdir, evrensel bir politikadır.

Görüldüğü gibi Kemalistler, bir taraftan, Birleşmiş Milletlerce hazırlanan "Sığınanların Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme", "Sığınanların Statüsüne İlişkin Protokol" "Sığınma Bildirgesi" gibi uluslararası sözleşmeleri imzalayarak, evrensel değerlerin yanında yer aldıklarını göstermekte, öte yandan da Kürtleri devletler arası sömürge sistemi içinde tutabilmek için, sözleşmelere çeşitli çekinceler koymaktadır. Ve bu kısıtlayıcı hükümler etkin bir biçimde kullanılmaktadır.

Irak'ın kimyasal silahlar kullanması sonucu Kürtlerin yerini yurdunu terkederek Türkiye sınırlarına dayandığını yukarıda belirtmiştik. Türkiye sınırına dayanmalar Ağustos ayı başlarında günden güne arıyordu. Türkiye, sınıra yığılan bu Kürtlere iltica hakkı tanımıyordu. 20 Ağustos 1988'de Cenevre'de İran ve Irak arasında ateşkes anlaşması resmen imzalandı. Bu tarihten sonra Irak, kimyasal silahlarla Kürdistan'a saldırılarını daha da artırdı. Kadınlar, çocuklar, ihtiyarlar, çaresizlik içinde, çok büyük kırımlar yaşayarak sınıra kadar gelip birikmeye devam ediyorlardı. Bazıları bazı bölgelerden can havliyle sınırı geçmek zorunda kalıyordu. Sınırı geçebilenler Hakkari tarafındaki köylerde büyük bir sevgi, saygı ve içtenlikle karşılanıyorlardı. Zaten akraba idiler. Fakat Türk güvenlik güçleri köylerde arama yapıyor, Güney Kürdistan'dan iltica etmek zorunda olan Kürtleri bir bir yakalıyor, sınıra geri götürüyor ve Irak makamlarına teslim ediyordu. Irak güvenlik kuvvetleri, Türk güvenlik kuvvetlerinin yetkililerinin de gözleri önünde bunları kurşuna diziyordu. (bk. 2000'e Doğru, Yıl 2, Sayı 37, 4 Eylül 1988 s. 18-20, Irak Kürdistanı'nda Soykırım, Halk Mültecilere Kucak Açtı, başlıklı yazı.)

B.) "Soykırım Türkiye'nin Yüksek Çıkarlarına Uygun" Anlayışı

Irak gizli servisleriyle Türk gizli servisleri müşterek çalışıyorlardı. Devletin, Kürtlerle ilgili düşüncelerini ve niyetlerini en iyi aksettiren Coşkun Kırca, "Saddam'ın Irak'ı başlıklı yazısında (Hürriyet, 29 Ağustos 1988) şöyle diyor:

"... En çağdaş silahlarla donatmış 50 tümen, çok büyük bir hava kuvveti, yüzlerce orta menzilli füze ve güçlü kimyasal sila kabiliyeti, Saddam'ın emrinde-

dir.

"Irak lideri, bu büyük askeri gücü şimdiden kullanmaya başlamıştır. Kuzeyde Kürtlük adına bağımsızlık peşinde koşan sergerdeler, şimdi, Irak'ın görkemli askeri gücü altında ezilmekteler. Bu, kuşkusuz Türkiye'nin yüksek çıkarlarına uygundur. Türkiye'nin bu sergerdelere sığınak yeri olması asla söz konusu edilemez. Zaten sığınma hakkı konusunda milletlerarası anlaşmalara Türkiye'nin vaktiyle koymuş olduğu çok akıllıca çekinceler, bu sergerdelerden gelebilecek sığınma istemlerini ret hakkını Ankara'ya vermektedir.

(Irak, Suriye'yi de yola getirmelidir. Lübnan'daki FKÖ nüfuzu eski seviyesine yükseltilmelidir.

Bu yazı, Türk Devleti'nin Kürtlere ilişkin düşünce ve niyetlerinin en azından bir bölümünü açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Yazıda şu konulara önemle vurgulama yapılmaktadır: 1. Irak en çağdaş, yani en öldürücü silahlarla donatılmış bir orduya sahiptir. Yüzlerce füze kullanıma hazırdır. 2. Irak'ın çok güçlü kimyasal silah stoku bulunmaktadır. Kimyasal silahlar her an kullanıma hazırdır. 3. Ulusal kurtuluş mücadelesi yapan Kürtlere "sergerde" deniyor.⁵ Ve Kürtlerin Irak'ın görkemli askeri gücü karşısında ezilecekleri söylenmektedir. Irak'ın görkemli askeri gücünü oluşturan etmenlerin başındaysa, kuşkusuz, her an kullanıma hazır kimyasal silahlar gelmektedir. 4. Kürtlerin yani sergerdelerin, Irak'ın görkemli askeri gücünün ve kimyasal silahlarının altında ezilmesinin "Türkiye'nin yüksek çıkarları"na çok uygun olduğu ifade edilmektedir. 5. Türkiye, görkemli askeri gücü ve sık sık kullanılan kimyasal silahları altında ezilen Kürtlere (sergerdelere) sığınak yeri olmamalıdır. 6. Zaten Türkiye bu tür uluslararası sözleşmeleri imzalarken çok akıllıca çekinceler koymuştur. Bu bakımdan ilticaları reddetmek çok normaldir. Uluslararası kurallara çok uygundur. 7. Irak Suriye'yi de yola getirmelidir. Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Lübnan'daki varlığını canlı kılmalıdır.

Devlet sözcüsü Coşkun Kırca, "İnsanlık ve Milli Çıkar (Hürriyet, 3 Eylül 1988) başlıklı yazısında Türkiye'nin yüksek çıkarlarını bir kez daha vurguluyor.

"... sığınma hakkını kullanacak kişinin bir başka ülkedeki siyasi davranışlarının, ona sığınma hakkı tanıyacak ülkenin yüksek çıkarlarına, özellikle milli birliğe ve toprak bütünlüğüne aykırı olmaması da, aklın en basit bir gereğidir. Bundan başka sığınma hakkından faydalanması beklenen kişiden, başka ülkeden kaçmasına neden davranışlarına, sığınacağı ülkede de devam etmek suretile, o ülkenin başka ülkelerle ilişkilerini zedelememesinin aranması da doğaldır.

"Bu düşüncelerle sığınanlardan sığındıkları ülkede siyasi faaliyette bulunmamaları istenir. Bundan başka, bir devletin ülkesine sığınanlar yüzünden yüksek çıkarlarının zarara uğramasını önlemek amacıyla, mültecilerle ilgili anlaşmalara bazı çekinceler koyması da mümkündür. Nitekim Türkiye de bu esasları uygular. Türkiye, mültecilerle ilgili milletlerarası anlaşmaları imzalarken, Doğu sınırlarından gelecek mültecilerin sığınma istemlerini kabule mecbur olmadığına dair çekinceler koymuştur."

Bu paragraflarda, Kürdistan'ın bölünmesi ve paylaşılması karışında oluşacak

ulusal bilinçten kaynaklanan endişeler ifade edilmektedir. Bunlar hesap edilerek ta, geçmişte, bazı önlemler alınmıştır.

"İran-İrak savaşının başlamasından beri, Türkiye bu konuda hayli sıkıntıyla karşılaşmıştır. Çok sayıda Humeyni aleyhtarı İranlı, molların zulmünden kaçmak için bize sığınmıştır. Türkiye, İran'da silahlı değil sadece siyasi muhalefet yapan bu kişileri kabul etmekten kaçınamazdı. Kaldı ki, bunların İran'daki faaliyetleri Türkiye'nin yüksek çıkarlarına aykırı değildi, sadece Türkiye'yi ilgilendirmiyordu.."

İran'da Humeyni rejimine karşı mücadele eden mültecilerin gelmesi "Türkiye'nin yüksek çıkarları"na aykırı değil. Ama Güney Kürdistan'dan gelmesi aykırı. Bu, Kürt unsurundan, Kürt unsurun bilinçlenmesinden ne kadar büyük bir endişe duyulduğunu göstermektedir.

"... Türkiye şimdi Irak sınırından sığınma istemleriyle karşı karşıyadır. Bunlar kimlerdir? Bunlar Irak Devleti'ne karşı ayrı bir devlet kurmak amacıyla isyan etmiş olan silahlı çetelerin mensuplarıdır. Bu çeteleri yöneten kişilerin güttükleri amaç, Türkiye Cumhuriyeti'nin yüksek çıkarlarına aykırıdır. Irak veya İran arazisi üzerinde bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasının, Türkiye'de nasıl kullanılmak isteneceğini bilmemek için çok saf olmak gerekir. Kaldı ki bu çetelerin başları, Türkiye'de aynı ayrılıkçı gayeyi güden PKK'yla işbirliği halinde olmuşlardır. PKK çetecilerine destek vermiş ve yataklık etmişlerdir. PKK'nın başıyla yazılı anlaşmalar imzalamışlardır. Hiç kimse Türkiye'den, kendi yüksek milli çıkarlarını hiçe sayarak bu sergerdelere sığınma hakkı tanınmasını isteyemez. Irak'ın kendi bünyesinden atmayı başardığı bu meseleyi, Türkiye, kendi bünyesine şırınga edemez."

Türkiye'nin yüksek milli çıkarları Kürtleri yok etmek oluyor. Irak kimyasal silahları da en etkin bir şekilde kullanarak bunu başarmaya çalışmaktadır. Türkiye'nin tavır ve davranışı, ancak böylesine yüksek bir amacın gerçekleşmesine kolaylık sağlamak, bu amacın gerçekleşmesine yardımcı olmak olabilir.

"O halde sınırimızı geçen bu kişilere ne yapmalıyız? Sanırsız ki bu kişiler hakkında hangi işlemi uygulayacağımızı düşünürken, yapmamız gereken, çocuk, kadın ve ihtiyarlar ile silahlı veya eli silah tutabilecek isyancıları birbirinden ayırmaktır. Türk milli geleneği kadın, çocuk ve ihtiyarlarla uğraşmaya uygun değildir. Fakat herhalde Türkiye'nin yapısına yabancı bu unsurları, kendi içimize almak zorunda olamayız. Bunlar ülkemize ancak, geçici veya kısa bir süre için kalabilirler.

Silahlı veya eli silah tutabilecek olanlara gelince... Türkiye, Irak'tan PKK çetelerine karşı işbirliği istemiştir. Ve Irak, belirli bir derinliğe kadar önceden haber vermek şartıyla kendi arazisine bu çeteleri temizlemek amacıyla girmemize izin vermiştir. İleride de aynı alanda Türkiye, Irak'tan işbirliği bekleyecektir. Bu

sebeple bize kalırsa, Türkiye bu çeteleri silahtan tecrit edip nezaret altına aldıktan sonra, İran'la bunların geleceğini görüşme konusu yapmalıdır. İran eğer bu sergerdeleri silahsız olarak kabul etmeye rıza gösterirse, bizim de buna uygun hareket etmemizde sakınca yoktur."

Burada, Kürt mültecilerin tutuklanıp, Irak'a teslim edilmeleri için İran'la görüşmeler yapılması önerilmektedir. Kürtlerin bir koz olarak elde bulundurulması istenmektedir.

"Herhalde ne kadın, çocuk ve ihtiyarlara, ne de silahlı isyancılara ve eli silah tutabilecek olanlara Türkiye'de devamlı sığınma hakkı tanınması söz konusu olabilir.

En kötü ihtimal, Irak'a karşı kıskırttığı bu kişileri kabul etmeyi İran'ın reddetmesidir. Şu ana kadarki durum bu ihtimalin zayıf olduğunu göstermektedir.

Fakat İran eğer bu yola saparsa, o zaman, Türkiye'nin bu kişileri, sınırın boş bir yerinden İran'a salmaktan başka seçeneği kalmaz."

Bunlar Kürtler hakkında devletin düşünceleridir. Kürtlerden, hayvan sürüsüne ilişkin kavramlar kullanılarak söz edilmektedir. Ve böylesine ırkçı, sömürgeci ve sıykırımı alkışlayan görüşler günümüz Türkiye'sinde ifade edilebilmektedir. ırkçı, sömürgeci ve soykırımı alkışlayan bu kişi, demokrat insanlarla birlikte açikoturumlarda, panellerde yer alabilmektedir. Günümüzde Kürtlerin benzer yazıları hiç unutmamaları, belleklerini kaybetmemeleri gerekir. Türk Devleti'nin Kürtler hakkındaki düşünceleri ve niyetleri aşağı yukarı bu doğrultudadır.

Irak'tan kimyasal silahlar da dahil her türlü silahı kullanması istenmektedir. Türkiye'nin ise, Irak'ın ezmeye, yok etmeye çalıştığı Kürtleri, mülteci olarak kabul etmeyeceği vurgulanmaktadır. Bu gelişmelerle ilgili gazete haberlerini ana başlıklar olarak yayınlamakta yarar vardır.

1. Irak kuzey bölgelerde kimyasal silahlar kullanıyor. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, ateşkes görüşmelerine zarar verir endişesiyle Irak'ı kınamıyor. (Cumhuriyet, 7 Ağustos 1988)
2. Kürtler kısaçta. İki ülke adeta, gizli ve sessiz bir ittifak içinde. (Milliyet, 7 Ağustos 1988)
3. Kürtler Türkiye'ye geçmeye çalışıyor. (Milliyet, 9 Ağustos 1988)
4. Kuzey Irak'tan kaçan kaçana.
Bağdat 6 gün önce başlatılan hareket ile ilgili suskunluğunu sürdürüyor. (Hürriyet 9 Ağustos 1988)
5. Irak birliklerinin "İntikam Operasyonu"
Kürtler Türkiye'ye sığınıyor.
Irak kimyasal silahlar kullanıyor. (Milliyet 11 Ağustos 1988)
6. Bağdat Radyosu'nun açıklaması: Peşmergeler dağıldı. İran'da benzer bir saldırıyı başlatırsa "Kürt işi" biter. (Cumhuriyet, 18 Ağustos 1988)

7. Iraklı Kürtlere sınırı kapattık.

Türk köylerine geçmeyi başaran Kürtlerin bir gün ağırlandıktan sonra Irak'a geri gönderildikleri bildiriliyor. (*Hürriyet*, 20 Ağustos 1988)

8. Irak'ın kimyasal silah kullanımı Türkiye'yi etkiliyor.

Sınırdaki zehirli gaz korkusu

Ercan Vuralhan (Milli Savunma Bakanı): Kimyasal silahlardan etkilenen vatandaşlarımıza çok üzüldüm. (*Hürriyet*, 28 Ağustos 1988)

9. Irak'tan kaçanların on bini kapımızda. (*Milliyet*, 29 Ağustos 1988)

10. Irak sınırında dram

Barzani, Irak'ın saldırısından kaçan Kürt kadın ve çocukları Türkiye'nin kabul etmesini istedi.

Irak hükümeti Kuzey Irak'ta yaşayan Kürtlere karşı yoğun bir saldırıya geçti. Irak'ın saldırısından kaçan çoğu kadın ve çocuk binlerce Kürt, Türkiye sınırını zorluyor.

Barzani, Kürtleri kabul etmesi için Birleşmiş Milletler ve Kızılhaç'ın Türkiye'ye telinde bulunmasını istedi.

Mesut Barzani (Kürdistan Demokrat Partisi Başkanı): Türk hükümetine çağrıda bulunuyoruz: İnsani nedenlerle, hiç olmazsa kimyasal silahlarla zehirlenen çocuk ve kadınları kabul etsinler.

Ercan Vuralhan (Milli Savunma Bakanı): Mülteci kabul edemeyiz. Tarafsız ve dengeli tutumumuzu değiştiremeyiz. Cereyan eden olaylar Irak'ın iç işleriyle ilgilidir. Bizler karışamayız.

SHP milletvekilleri Cumhur Keskin, Adnan Ekmen, Mahmut Alınak, Cüneyt Canver, Hakkari'de. (*Cumhuriyet*, 30 Ağustos 1988)

11. Irak jetleri sınırda cirit atıyor

Irak jetleri hemene hemen her gün Türkiye topraklarına bomba atıyor. Türkiye'nin o bölgeyi "tehlikeli hava sahası" ilan etmesine rağmen, Türkiye toprakları üzerinde dakikalarca keşif uçuşu yapıyor. Sonra bomba atıyor ve uzaklaşıyor.

Irak'ın başlattığı operasyon sonucu Türkiye'ye kaçmayı yeğleyen yüzbinlerce Kürt'ün durumu Başkent'te sıkıntı yarattı. Ankara iki açmaz arasında (*Hürriyet*, 30 Ağustos 1988)

12. Sovyetler Birliği sınırında Sarp Kapısı bugün açılıyor.

Nüzhet Kandemir (Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı) Bağdat'ta: Kimyasal silah ve zehirli gaz kullanımından kaçınmın, bombardımanı durdurun.

Turgut Özal (Başbakan): İnsani amaçlarla Irak'tan gelecek yaşlı, kadın ve çocukları kısa bir süre kabul edebiliriz. (*Güneş*, 31 Ağustos 1988)

13. Kürt katliamı!

Irak'ın kimyasal bombaları Türk köylerini etkiliyor... Bombalar halk arasında baygınlık, kusma, başağrısı ve hamile kadınlarda düşüklere yol açtı. (*Günaydın*, 31 Ağustos 1988)

14. Dostluk kapısı Sarp bugün açılıyor.

Sovyetleri Hür Dünya'ya bağlıyoruz.

Irak'tan kaçan Kürtlerin 18 bini Türkiye'ye sığındı.

Konu Milli Güvenlik Kurulu'nda

Turgut Özal (Başbakan): Yumuşak olmak gerekir. Sertlik yanlısı değilim.

(*Hürriyet*, 31 Ağustos 1988)

15. Irak'tan gelen Kürt dramı büyüyor.

Talabani kapımızda.

Türkiye mültecileri kabul etmek zorunda değil.

Irak sık sık kimyasal hardal gazı kullanıyor.

Sarp'ta bayram var. 50 yıllık hasret "dostluk günü"nde bitti. (*Milliyet*, 1

Eylül 1988)

16. Ezilenlere kucak açtık.

Sığınanlar: Yakınlarımızın cesetleri üzerine basa basa kaçtık.

Irak sınırında bekletilmekte olan ayrılıkçı Kürtlere gıda yardımı yapmak isteyen Hakkari'li bazı vatandaşlar Valiliğe başvuruda bulunarak izin istedi.

Valilik kabul etti. (*Hürriyet*, 1 Eylül 1988)

17. Birleşmiş Milletler Sözcüsü Cenevre'de yaptığı açıklamada Irak'ın kimyasal silahlar kullandığı iddiaları karşısında örgütün bir girişimde bulunmayacağını açıkladı.

Bölgedeki SHP milletvekilleri Cumhur Keskin, Adnan Ekmen, Mahmut Alınak, Cüneyt Canver TRT'yi protesto etti.

Süleyman Demirel (Doğru Yol Partisi Genel Başkanı): Gelenler kardeşlerimizdir. (*Cumhuriyet*, 1 Eylül 1988)

18. Milli Güvenlik Kurulu Kürt olayını görüştü

Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Nüzhet Kandemir Bağdat'tan sonra Tahran'da...

Başbakan Turgut Özal: Bu insanlar arasında bizim hudutlarımızda yaşayanların akrabaları var.

Irak birliklerinin attığı zehirli gaz bombalarıyla Kürt köylerinde çoluk çocuk herkesi kalettiği bildiriliyor. (*Sabah*, 1 Eylül 1988)

19. Milli Savunma Bakanı Ercan Vuralhan: Kürtler bizim için sıkıntı yaratıyor.

Kaç kişi geliyor, hangi unsurlar? (*Günaydın*, 1 Eylül 1988)

Türk resmi ideolojisi nereden nereye gelmiş? Daha düne kadar Kürt diye bir milletin olmadığı söylenirdi. Şimdiyse, Kürtlerin Türklerden ne kadar ayrı bir millet olduğu, onların Türkiye'ye sokulmaması gerektiği anlatılıyor.

C.) Kürtlere Karşı Türk ve Irak Gizli Servislerinin Ortak Faaliyeti

Türkiye'nin Irak'ın gizli servisleriyle ve güvenlik güçleriyle ortak hareket ettiğini ve ortak çalıştığını yukarıda ifade etmiştim. TRT Televizyonununun 31 Ağustos 1988 tarihli, akşam (20.00) haber bülteninde yayınlanan haber ve görüntüler bunun çok açık bir delilidir. TRT muhabiri Güntaş Aktan, Şemdinli'den bazı haberler veriyordu. "Şimdi

aydınlatma mermileri atılıyor, yarım saat sonra top atışları başlayacak." "Daha önce söylediğimiz gibi top atışları da başladı. Her şey önceden planlandığı şekilde devam ediyor." "Sınırda insan kalabalığı durmadan artıyor... Fakat onların Türkiye'ye sokulmayacakları kesin." "Irak, askerlerinin bu tarihlerde sınırda olacağını söylemişti, askerler yavaş yavaş görünmeye başladı." biçiminde haberler veriyordu. Daha da önemlisi, TV'nin 31 Ağustos 1988 günü yayınladığı görüntüler 11 Ağustos 1988 ve 13 Ağustos günlerine aitti. TRT sınırdaki bu olaylar konusunda 31 Ağustos gününe kadar en ufak bir haber yayınlamamıştı.

Bir TRT muhabiri, Irak ordusunun askeri hareketıyla ilgili bilgileri nereden bilebilir? Bunlar Kürtlere karşı sürdürülen yoketme hareketındaki somut işbirliğini gösterir. Bu işbirliği her zaman vardır.

13 Temmuz 1988 tarihli Hürriyet gazetesi, "Esrarengiz Ziyaret" başlığı altında şu haberi veriyor: "Irak'tan gelen üst düzeydeki üç subay, Kolordu Komutanlığı başta olmak üzere Diyarbakır'daki çeşitli makamları ziyaret etti. Iraklı subayların amacı ve kimlikleri açıklanmadı.

Hürriyet Haber Ajansı'nın bu haberi Diyarbakır çıkışlıydı. Yine aynı gazete, erte- si gün yani 14 Temmuz günü "Esrarengiz Iraklılar İrtibat Subayı Çıktı" diyordu. "Belli aralıklarla Türkiye'ye geldikleri öğrenilen Iraklı subayların kimlikleri dün de açılanmadı." diye ekliyordu.

Gizli gelişlerin Kürtlerle ilgili olduğu kuşkusuzdu. Gelenlerin kimliği açıklanmı- yordu. 31 Ağustos 1988 tarihli Hürriyet gazetesi sınırda olup bitenlerin perde arkasını açıklayan bir yazı yayınladı. Yazının önemli bölümleri şöyle:

"... İran ve Irak'ın ateşkes için görüş birliğine varmasından sonra, Irak silahlı kuvvetleri, Türkiye sınırına yakın bölgelerde Barzani yanlısı Kürtlere karşı geniş çaplı bir operasyona girişti. Bu operasyonlarda kimyasal silahların da kullanılması ayrılıkçı Kürt grupları arasında büyük bir paniğin doğmasına yol açtı. Bunun üzerine çok sayıda Barzani yanlısı, gruplar halinde Türk sınırını geçerek iltica talebinde bulundular... Türkiye önceleri bu grupların geçişine izin veriyordu. Ancak bir gün bekletildikten sonra geri gönderiyordu."

"Gelişmelerin perde arkası

Sınır boyunda yığılmaların arttığı temmuz ayının sonlarında İran'ın ve Irak'ın Türkiye nezdinde girişimleri de başladı. Önce İran, Türkiye'den Irak'ta bulunan Pastarların (Devrim muhafızları) ülkelerine dönmeleri konusunda kolaylık göstermesini istedi. Türkiye İran'ın bu isteğini dikkate alarak, pastarların silahlarından arındırılarak ülkelerine dönmelerini sağladı."

"Ancak sınırdaki yığılmaların artışından sonra, konu, Milli Güvenlik Kurulu'nun 21 Temmuz'da yaptığı toplantıya getirildi. Bu toplantıda Barzani yanlısı Kürtlerin Türkiye'de kalmalarına izin verilmemesi ve geri çevrilmeleri yolunda tavsiye kararı alındı. Nitekim bu karardan sonra Türkiye'ye iltica etmek için sınıra gelen Kürt ailelerinin geri çevrilmelerine başlandı. İran'ın bu isteği o günden bu güne kamuoyuna yansımada."

"Sınır boyunda bu gelişmeler olurken, bundan 10 gün kadar önce Irak askeri hey-

eti gizlice Ankara'ya gelerek, Genelkurmay yetkilileriyle görüşmeler yaptı. Irak askeri heyeti yetkilileri bu görüşmeler sırasında, "Türk sınırına yakın bölgelerde askeri operasyon yapılacağını, bu operasyonların zaman zaman Türkiye'ye taşabileceğini söylediler."

"Sıcak takip anlamına gelebilecek bu sözler, daha sonra, Milli Savunma Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığı'nda incelemeye alındı..."

"Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Büyükelçi Nüzhet Kandemir askeri uçakla Bağdat'a gitti."

Her şey açıkça belli oluyor. Kürdistan konusundaki politikalar hep gizli görüşmelerle oluşturuluyor. Ve Kürtlerin aleyhine bir sonuç veriyor. Türk yöneticilerinin Kürtlere uyguladıkları politikalar bu kadar açık bir biçimde ortada dururken "mazlum milletler" in kurtuluşuna örnek olduk diye övünmeyi sürdürmeleri derin bir çelişkidir.

* * *

Bütün bunlara rağmen Kürtler 1988 yılı eylül ayı başlarında Güney Kürdistan'dan Kuzey Kürdistan'a geçtiler. Türkiye ilticaları kabul ettiğini açıkladı. Veya ilticaları kabul etmek zorunda kaldı. Bu kabulde çeşitli faktörlerin rol oynadığı söylenebilir. Kürt halkının ulusal sorun karşısında giderek bilinç kazanması, kendi kimliğini sorgulamaya çalışması, yaklaşan 25 Eylül referandumu, böyle bir kararın alınmasına neden olmuş olabilir. Ret kararı Kuzey Kürdistan'daki Kürtlerde çok olumsuz etkiler yaratabilirdi. Amerika Birleşik Devletleri'nin bazı telkinleri, Avrupa Topluluğu'na şirin görünme istekleri söz konusu olabilir. Ayrıca mülteci Kürtler arasında, silahlı olanlar da vardı. Kimyasal silahların ortaya çıkardığı panik sonucu, can havliyle sınır fiili olarak geçiliyordu. Engellemek silahlı çatışmaya neden olabilir, bu da Türkiye'yi uluslararası kamuoyu karşısında güç durumlarda bırakabilirdi. Öte yandan silahlı olan savaşçılar silahlarından arındırılıyordu. Bu silahlara el konuyordu. Bu silahlar da Türkiye için cazip olabilirdi. Binlerce silaha el kondu. Savaşçılara makbuz bile verilmedi.

D.) Mültecilere Karşı Türk Hükümetinin Tutum ve Davranışı

Kimyasal silahların, zehirli gazların etkilerine maruz kalan Kürtlerin Güney Kürdistan'dan Türkiye'ye sığınmaları, Türkiye'ye sığınmaya mecbur kalmaları, çağımızın en trajik olaylarından biridir. Bu durum olayların geçtiği sırada, sınırda olan bir gazete muhabiri tarafından, çobanından hoşnut olmayan bir sürünün hikayesi anlatılarak verildi. (Cumhuriyet, 1 Eylül 1988) Çoban sürüye durmadan zulüm yapıyormuş ve zulmü gün geçtikçe artıyormuş. Sürü bu zalim çobandan kurtulmak için, bıçağı çok keskin olan bir kasaba teslim olmaya karar vermiş.

Kürtler, 20. yüzyılın başından itibaren her zaman çok olumsuz koşullarla karşılaşmışlardır. Bu durumu Türkiye'ye sığınmak zorunda kalmış fakat çok kötü muamelelerle, hakaretlerle, açlıkla ve soğukla karşılaşmış bir Kürt mülteci şöyle ifade etmiştir: "Türkiye'ye iltica ederken, Irak'a bizi geri vermeyin de ne yaparsanız yapın, is-

terseniz öldürün' diyordum. Şimdiyse tek Türkiye'den gideyim de hangi cehennemde yatarsam yanayım, diyorum. (Ekim ayı ortaları) Görüldüğü gibi Kürtler olumsuz bir ortamdan zulümden, baskıdan kurtulmak için çok daha ağır koşulları tercih etmek zorunda kalıyorlar. Bu Kürt mültecinin böyle düşünmesine neden olan şey, Türkiye'de karşılaştığı hakaret, açlık, sefalet olsa gerekir.

1. Türkiye Kimyasal Silah Olgusunu Gizlemeye Çalışıyor

Kürtlerin Güney Kürdistan'dan kuzeye geçişleri sırasında en önemli sorun kimyasal silahların kullanılmasından doğan sorunlardır. Kürtler kimyasal silahların kullanıldığını söylüyorlar ve bunun kanıtlarını gösteriyorlardı. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere gibi devletler de kimyasal silahların kullanılmasından dolayı Irak'ı kınıyorlardı. Irak kimyasal silahların kullanıldığı yolundaki iddiaları reddediyordu. Eylemini inkar ediyordu. Bu koşullarda Türkiye Irak'ı gözetici bir tavır ortaya koydu. Türkiye'ye gelen mülteciler üzerinde kimyasal silah kullanıldığına dair herhangi bir belirtiye rastlanmadığını söyledi.

Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı George Shultz, kimyasal silahlar kullanıldığına dair, ellerinde kesin kanıtlar olduğunu ileri sürüyordu. Irak ve Türkiye ise bunu inkar ediyorlardı. ABD, İngiltere, Federal Almanya, Fransa, Japonya, İtalya, Finlandiya, İsveç, Norveç, Danimarka, İzlanda ve Belçika gibi 12 Batılı devlet Birleşmiş Milletler'e başvuruda bulundu. Birleşmiş Milletler'in Irak'a bir heyet göndermesini ve heyetin Kürt bölgelerinde incelemeler yapmasını istiyorlardı. Irak bu heyetin Kürt bölgelerinde incelemeler yapmasını istiyorlardı. Irak bu heyetin ülkeye girişine izin vermedi. Bu bile kimyasal silahlar kullandığını en önemli delili sayılabiliirdi. Irak'ın bağımsız olduğunu, hiçbir ülkenin veya kuruluşun iç işlerine karışmasına izin vermeyeceklerini söylüyordu. "Peşmergeler haindir" diyordu.⁷ Aynı izin Birleşmiş Milletler tarafından Türkiye'den de istendi. Türkiye'de heyetin Türkiye'ye girmesine ve incelemeler yapmasına izin vermedi. Türkiye, "Doktorlarımız gerekli incelemeleri yapmışlardır ve kimyasal silahlar kullanıldığına dair hiçbir bulguya rastlamamışlardır. Yeni bir heyetin, Birleşmiş Milletler Heyeti'nin incelemeler yapmasına izin vermek, doktorlarımıza inançsızlık olur." diyordu. Irak'ın insanlığa karşı işlediği bu suçları gizlemeye çalışıyordu.

Ne kadar zayıf bir mantık. Türkiye'den kalkıp ABD'de tedavi olmaya giden Başbakanlara ne demeli?

Almanya'da yayınlanan *Der Spiegel* Dergisi Türkiye'nin bu tutumunu deşifre etti. 2 Ekim 1988 tarihli *Hürriyet* gazetesinin bu konudaki haberi şöyle:

"*Der Spiegel* Dergisi, Irak'ın mültecilere karşı kimyasal silah kullandığını görmezden geldiğimizi ileri sürdü.

"Peşmergeler yüzünden doktorlarımıza ağır itham,

"Almanya'da yayınlanan dergi, Türk Hükümeti'nin Irak ile ilişkileri bozmamak için kimyasal silahlarla yaralanmış Iraklı mültecileri, askeri hastanelere kaldırdığı ve bu şekilde dünya kamuoyundan gizlediği iddiasında bulundu.

"Hükümet doktorlara, muayene ettikleri Kürtler için, "Sadece yetersiz beslenme

görüldüğü "biçiminde rapor vermelerini istedi."

Kemalistler hep "mazlum milletler"den söz ediyorlar. Kemalizmin evrenselliğini ileri sürüyorlar. Onlara kurtuluş yolunu açtuklarını söylüyorlar. Fiili olarak ise hep zulümden yana tavır koymuşlar, zulümkarlarla işbirliği yapmışlardır. Zulüm yapmışlardır. Kimyasal silahlardan yaralı Kürtleri askeri hastanelere kapatıp dünya kamuoyunun gözlerinden ve dikkatlerinden gizlemek bunun en açık delilidir. Muayene için gelen Kürtler konusunda da doktorlara, "sadece beslenme yetersizliği görüldü," biçiminde rapor yazacaksınız, diye emir vermişlerdir.

Der Spiegel tarafından deşifre edilen bu durum Eylül ayı ortalarında, ABD Kongresi tarafından hazırlanan bir raporda da ortaya konmuştur. 23 Eylül 1988 tarihli *Hürriyet Gazetesi*'nin, Washington'dan Sedat Ergin tarafından bildirilen bazı bölümleri şöyle:

"Kongreye sunulan raporda, "Kimyasal silah" işinde Irak'ı ekonomik kaygılarla koruduğumuz öne sürüldü."

Amerika'dan çıkar suçlaması

ABD senatosu Dış İlişkiler Komitesi uzmanlarının Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaptıkları incelemelere dayanarak hazırlanan raporda, Türk Hükümeti'nin, Irak'ın kimyasal silah kullandığı gerçeğini ekonomik çıkarları nedeniyle bilinçli bir şekilde görmezden geldiği görüşüne yer verildi.

İlgili komitenin uzmanları Christopher Van Holen ile Peter Galbraith'in geçen hafta Türkiye'ye gelerek Irak sınırını boydan boya kat edip Kürt mültecilerin barındıkları kamplarda incelemelerde bulunduktan sonra hazırladıkları rapor, önceki gün Senato Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Clairborne Pell tarafından düzenlenen bir basın toplantısıyla açıklandı. Raporun açıklanması, kimyasal silah kullanıldığı gerekçesiyle, Kongre'nin Irak'a ekonomik yaptırımlar uygulaması amacıyla yönetim üzerinde baskısını yoğunlaştırdığı bir döneme rastladı.

"Kongre danışmanları raporlarında, Türkiye'deki mülteci kamplarında konuştukları Kürtlerden aldıkları bilgilere dayanarak, Irak'ın kesinlikle kimyasal silah kullandığı sonucuna vardılar. Ve bu görüşlerini kanıtlamak üzere tanıkların ifadelerine başvurdular. Raporda geniş bir şekilde yer alan tanık ifadelerinde, Irak'ın kimyasal gaz kullandığı saldırılar "tüyler ürpertici" bir şekilde anlatıldı. Raporda, Irak'ın kimyasal gazı Türk sınırına uzak yerlerde yaşayan Kürtler üzerinde de kullanması halinde ölü sayısının yüzbinleri bulabileceği öne sürüldü. Raporda Saddam Hüseyin rejiminin bu saldırıları ile Kürtleri, savaşta, İran'ı desteklemeleri nedeniyle cezalandırmayı, aynı zamanda, Kürt Sorunu'nu tek bir hamleyle kökten bir çözüme bağlamayı amaçladığı görüşü işlendi.

"Kürdistan'da Kimyasal Silah Kullanımı: Irak'ın Nihai Saldırısı" başlığını taşıyan 40 sayfalık rapora göre, Irak, Kürtlerin yaşadıkları bölgeleri insanlardan tümüyle tecrit etmek, başka bir deyişle insansızlaştırmak istiyor."

Raporda Irak sınırının hemen yanı başında, Şemdinli'de bulunan ve başlıca geçim kaynağı arıcılık olan Ortaköy ve Altınsu köylerinde bal arılarının geçen ilkbahardan bu yana topluca ölmeleri de Irak'ın kimyasal silah kullandığı tesbitini destekleyen ek bir kanıt olarak gösterildi. Raporda Ortaköy sakinlerinin Şemdin-

li'de geçen yıl ortalama 250 olan bal üretiminin bu yıl 5-10 tona düşmesini beledikleri kaydedildi. Raporun bir bölümünde, "Türk Hükümeti"nin Birleşmiş Milletler'in bölgeye göndermek istediği, kimyasal gaz konusunda uzman sağlık ekiplerine izin vermek konusunda isteksiz davrandığı" belirtildi. Yine bu bölümde Türk doktorların, kimyasal gaza hedef olmuş hastalarla ilgili olarak daha önce hiçbir deneyimleri olmadığını teslim ettikleri de vurgulandı.

Raporda Irak Kürtlerinin sığınmalarının, Türkiye açısından mali külfet doğurmalarının yanı sıra, siyasi sonuçlar da yarattığı belirtilerek, Kürtleri kabul etme kararının, "Türkleri, üstesinden gelmesi güç bir denge kurmak zorunda bıraktığı" vurgulandı. "Türkiye kendi Kürt nüfusuna daha geniş bir kültürel özerklik tanımadığı için Batı tarafından ağır bir biçimde eleştirilmiştir." denilen raporda, Türkiye'nin Kürt mültecileri kabul ederken, Batı'dan bu konuda gelen eleştirileri etkisiz hale getirmek ve aynı zamanda Avrupa Topluluğu'na girişi kolaylaştırmak amaçlarını da güttüğü görüşü getirildi."

2. Mültecilerin Hukuki Statüleri, Türkiye Mültecilere "Ad" Koyamıyor. Mültecilerin Etnik Kimliğini Belirtmekten Özenle Kaçınıyor.

Güney Kürdistan'dan Türkiye'ye iltica etmek zorunda kalmış Kürtler için çok önemli bir sorun da hukuksal statüleriyle ilgili olarak ortaya çıkıyordu. Türkiye, "Kuzey Irak'tan geçenler", "Irak'tan sığınanlar", "Iraklı sığınıklar", "Irak vatandaşları", "Iraklılar" gibi kavramlar kullanıyordu. Türkiye, Güney Kürdistan'dan Türkiye'ye iltica etmek zorunda kalmış Kürtler için mülteci kavramını bir türlü kullanamıyor. Türkiye'nin "Irak vatandaşları" gibi nitelermeler yaptığı insanlara, Birleşmiş Milletler "mülteci" diyor. Bu bakımdan Türk resmi makamları ile Birleşmiş Milletler arasında önemli tanım farklılıkları ortaya çıkıyor. Türkiye iltica etmek zorunda kalan Kürtlere "ad" koymaktan ısrarla kaçınıyor. Bu Kürtlere resmi statü vermemeye büyük bir özen gösteriyor. Türk hükümeti sığınan insanları "mülteci" olarak nitelendirmediği gibi uluslararası forumlarda, onların, etnik kimliklerini belirtmekten de kaçınıyor. Türkiye'nin bu insanlara "mülteci" sıfatı vermemesinin nedenleri gayet açık. Çünkü, "Mültecilerin Hukuki Statülerine İlişkin 1951 Tarihli Cenevre Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Statülerine İlişkin 1967 Tarihli Protokol" gereğince, mültecilerin buldukları ülkede, istedikleri kadar kalma ve o ülkede istedikleri yerde kalabilme hakları var. Halbuki Türkiye, Güney Kürdistan'dan gelen bu Kürtleri Kuzeydeki Kürtlerden tecrit etmeyi temel bir politika olarak izliyor. Bu Kürtlerin birbirleriyle kaynaşmalarını önlemek için elinden gelen her şeyi yapıyor. Bu Kürtlere esir muamelesi yapıyor ve onları tel örgüler içinde hapsediyor. Çadırların bulunduğu bölgede yoğun bir polis ablukası oluşturuyor. Bu ablukayı zaman zaman çadırların kapılarına kadar daraltıyor. Örneğin, Türkiye'de 2 milyona yakın İranlı mülteci olduğu biliniyor. Bunlar istedikleri yerlerde kalıyorlar ve istedikleri kadar kalacaklar. Türkiye Güney Kürdistan'dan iltica etmek zorunda kalanlara daha çok "sığınmacı" diyordu. Halbuki, Devletler Hukuku kuralları gereğince, sığınma genel olarak büyükelçiliklere ve konsolosluk binalarına yapılıyor. Bir ülkeye yapılan sığınmaların

adı ilticadır. İltica edenlere mülteci denir. (Bu bölüm için bk. Mehmet Ali Aslan, *Kürt Mülteciler*, Demokrasi Yayınları, Ankara 1988 s. 223 vd.)

Türkiye'nin bu sözleşmeleri imzalarken bazı çekinceler koyduğunu yukarıda belirtmiştik.

Tecrit politikası uygulamanın en önemli nedeni ise, Kuzey Kürdistan'daki Kürtlerin, Güney Kürdistan'dan iltica etmek zorunda kalan Kürtlere karşı çok yoğun, çok sıcak bir ilgi göstermesidir. Bu ilginin kuşkusuz hem maddi hem de manevi boyutları vardı. Hakkari bölgesindeki aileler, mülteci aileleri birer ikişer kendi yanlarına almaya çalışıyorlardı. 2000'e *Doğru* Dergisi bu durumu "Halk mültecilere kucak açtı... Mültecilere yardım için Doğu ve Güneydoğu halkı bölgeye akın akın geliyor." diye bildiriyordu. (4 Eylül 1988 Yıl 2 Sayı 37 s. 18-20) Milliyet muhabiri Zeynep Oral, "Kampların İçeri-Dışı" adlı röportajında, "Hakkari köylüsü peşmergeye kucak açtı" diye yazdı. (*Milliyet*, 20 Eylül 1988) Bu şekilde kendiliğinden meydana gelen bütünleşme eğilimleri, Kürtlerin varlığını inkar etmeyi temel bir politika yapan Türk Devleti'ni elbette rahatsız edecekti. İşte bu birliği, bu bütünleşmeyi önlemek için bir taraftan mültecileri tel örgüler içine hapsedti, onlara esir muamelesi yaptı, öte yandan da mültecilere halkın yardımını yasakladı.

3. Türkiye, Kürt Soykırımını Gerçekleştirmiş Irak'a Karşı Düşünce ve Duyguların Açıklanmasına, Irak'ın protesto edilmesine tahammül edemiyor

Irak'ın Kürtlere karşı kimyasal silahlar kullanması, Türkiye'de devrimci ve demokratik kamuoyunda büyük tepkilere yol açtı. Çeşitli gruplar Irak yönetimine karşı tepkilerini ifade etmeye çalışıyorlardı. Fakat polis Irak yönetimini protesto eden eylemlere şiddetle karşı çıkıyordu. Bu tür eylemlerin yapılmasına izin vermiyordu. Irak'taki sömürge yönetimini yine gözettiyordu.

SHP İstanbul İl Örgütü'nün, İstanbul'daki Irak konsoloslukuna siyah çelenk bırakma eylemi polisin şiddetli baskısıyla ve engellemesiyle karşılaştı. SHP İstanbul İl Örgütü yöneticileri polis tarafından tartaklandılar. Aralarında SHP Kars milletvekili Vedat Altun, SHP İl Başkanı Ercan Karakaş, ilçe başkanları ve partililerden oluşan 60 kişilik bir gruba karşı polis yoğun bir saldırıya geçti. Çelenklerini parçaladı. SHP'lilerle konsolostuktaki Iraklı görevliler arasında da mücadeleler oldu. (*Milliyet*, 4 Eylül 1988)

İnsan Hakları Derneği Genel Başkanı Nevzat Helvacı ve Ankara İnsan Hakları Derneği Başkanı Muzaffer İlhan Erdost'un Irak Kürtlerinin Türkiye'ye sığınmalarına ilişkin olarak 6 Eylül 1988'de Ankara'da yaptığı basın toplantısı, ertesi gün hiçbir gazete de yer almadı.⁸

7 Eylül 1988 günü, Emeğin Bayrağı, Yeni Çözüm, Yeni Demokrasi, Çağdaş Yol, Yeni Öncü, Gençlik Dünyası, Emek Dünyası, Yeni Açılım, Medya Güneşi dergileri İstanbul'da Irak Konsoloslukuna siyah çelenk bırakarak Kürt soykırımını protesto ettiler. Polisler bu eylemi engellemek için pek çok önlem aldı. Zafer İsfendiyarlı gözaltına alındı, işkence gördü. (*Emeğin Bayrağı*, Ekim 1988 Sayı 8 s. 4)

10 Eylül 1988'de İstanbul'da, Bilsak'da, Medya Güneşi, Emek Dünyası, Güneş

Çağrı, Yeni Çözüm, Emegın Bayrağı ve Yeni Demokrasi dergilerinin katıldığı bir basın açıklaması yapıldı.⁹ Bilsak'tan çıkan izleyiciler, Taksim Meydanı'ndan Sıraselviler Caddesi'ne girişte toplanarak kısa bir gösteri yürüyüşü yaptılar. (*Emegın Bayrağı*, Ekim 1988 Sayı 8 s. 4)

Emegın Bayrağı ve Yeni Çözüm dergileri, Adana'da bir basın toplantısı düzenleyerek, Güney Kürdistan'daki soykırımı lanetlediler. Polis bu eylemleri engellemek için olağanüstü önlemler alıyordu. Ve kuşkusuz, günlük basın bu açıklamalara hiç yer vermiyordu. Türk yönetimi, "soykırımı karşı protesto" eylemlerine bile tahammül edemiyordu.

Yeni Demokrasi, Emegın Bayrağı, İşçi Dünyası, Yeni Aşama, Medya Güneşi dergilerinin 17 Eylül 1988'de Ankara'da basın toplantısı yapmalarına izin verilmedi. Basın toplantısının yapılacağı salon valilikçe kapatıldı ve mühürlendi. Polis basın toplantısını izlemeye gelenlere toplantının panele dönüşeceğinden endişe edildiği için yaptırmadıklarını söyledi. SHP milletvilleri Ahmet Türk ve Adnan Ekmen'in araya girmesiyle, sadece toplantının yapılacağı salonun kapısının önünde "basın açıklaması" yapılması sağlanabildi.¹⁰ Bu dergilerin temsilcileri aynı gün, Ankara'da Irak Konsolosluğu'nun önüne siyah çelenk bırakmak isterken, daha önceden oraya yığılmış olan çok sayıda polis tarafından hırpalandılar ve gözaltına alındılar. Dergilerin temsilcileri (Hatice Onat, Reşat Çetinbaş, Nadir Nadi Usta, Metin Faruk Tamer işkence gördü, tutuklandı. Yeni Aşama bürosuna polis tarafından karakol kuruldu. Büronun eşyalarına el kondu. Bütün bu olup bitenler 24 Eylül 1988 tarihli bir basın açıklamasıyla yine kamuoyuna duyuruldu.¹¹

Demokrasi İçin Kadın Derneği (DEMKAD'ın basın açıklaması ise, "Türk-Kürt Halklarının Kardeşliği Engellenemez! Kürt Halkına Yönelik Soykırım ve Katliamlara Son!" başlığını taşıyor.¹²

Fakat bu tür açıklamaların yer aldığı dergiler hemen toplatılıyor, haklarında dava açılıyordu.

Cezaevlerinden de çok yoğun protestolar yükseldi. Bu bildirilerde, Kürt Sorunu'nun boyutları anlatılıyor, soykırım uygulamalarından dolayı Irak kınanıyordu. Kürt soykırımını protesto etmek için üç günlük açlık grevi yapılıyordu.

Gaziantep Özel Tip Cezaevi'ndeki hükümlüler (tutsaklar) Irak'ın uyguladığı soykırımı kınayan "Kamuoyuna Çağrı" başlıklı bir bildiri yayınladılar. Ve üç günlük açlık grevi başlatılar. Cezaevi yönetimi bu eylemlerinden dolayı tutsaklara 35 günlük mektup cezası verdi. Cezaevi yönetimi, "... Irak'ın Kürt halkına uyguladığı soykırımı protesto bahanesiyle girişilen bu eylem mahkumlar öteki mahkumlara kötü örnek oluyor, cezaevinin huzurunu bozuyorlar..." diyordu. Siyasal mahkumlar bu cezaya tepkilerini şu şekilde belirtiyorlardı. "İnsanlık suçu bir soykırımı ve ona çeşitli tavır ve politikalarıyla destek olan Türk hükümetini protesto etmek başkalarına kötü örnek oluyor, demek, aslında, soykırımı onaylamak, sorumluluğuna ortak olmak demektir. (*Toplumsal Diriliş*, 15 Ekim 1988, Sayı 5 s. 9)

Diyarbakır 1 Nolu Cezaevi'ndeki tutuklular "Sömürgeci Faşist Saddam Diktatörlüğünün Kürt Halkına Uyguladığı Soykırımı Nefretle Kınıyoruz." başlıklı bir bildiri yayınladılar.¹³ Bursa Özel Tip Cezaevi'nden tüm tutsaklar adına M. Can Yüce tarafından yayınlanan bildiri "Soykırımı Lanetleyelim! Halkın Özgürlük Kavgasına Sahip

Çıkalım!" başlığını taşıyor.¹⁴ Gaziantep Özel Tip Cezaevi'deki bir grup devrimci "Kamuoyuna Çağrı" başlıklı bir bildiri yayınlıyorlar.¹⁵ Eskişehir Özel Tip Cezaevi'nde 180 devrimcinin imzasını taşıyan bildiri, "Mazlum Kürt Halkı, Bugün Dünya İnsanlığının Gözleri Önünde Yeni Bir Vahşet ve Katliam Yaşamaktadır!" başlığını taşıyor. 180 devrimcinin imzasını taşıyan bildiri Rıza Altun'un imzasıyla TBMM Başkanlığı'na ve Irak Büyükelçiliği'ne gönderiliyor.¹⁶ Çanakkale Özel Tip Cezaevi'ndeki siyasal hükümlüler, "İlerici İnsanlığa ve Devrimci Demokrat Kamuoyu"na sesleniyorlar.¹⁷ Yine Çanakkale Özel Tip Cezaevi'deki siyasal hükümlüler, "Irak Büyükelçiliği'ne Açık Mektup" yayınlıyorlar.¹⁸ Metris'teki siyasal tutsaklar, Basın Açıklaması" yaparak seslerini yükseltiyorlar.¹⁹

Yeni Çözüm, "Kürt Halkı Bir Gerçektir, Yok Edilemez" konulu bir Özel Sayı yayınladı. (Özel Sayı 11, tarihsiz) Özel Ek'te "Kürt ulusal güçleri Türkiye'deki Kürt yurtseverlerini boğmaya yönelik tertip ve baskılara alet olmamalıdır." başlıklı bir bölüm var.²⁰ "Çağrı" başlıklı bir bildiri daha var.²¹ Sözü edilen Özel Ek'te, özel olarak "Türk Halkı!"na yapılan bir Çağrı da yer alıyor.²² "Kınıyoruz" başlıklı bildiri sosyalist ülkelere sesleniyor.²³ "Uyarıyoruz" başlıklı bildiriye Türk Hükümeti'ne bazı görevlerini hatırlatıyor.²⁴

Bu bildirilerin, bu protestoların hiçbiri günlük basında yer almadı. Hükümet Irak'ın aleyhine kamuoyu oluşturabilecek, Irak'ın ırkçı, sömürgeci ve soykırımcı görünümünü ortaya koyabilecek gelişmeleri önlemek için her türlü önlemi alıyordu. Bunu gerçekleştirebilmek için de yoğun bir devlet terörü uyguluyordu. Özellikle sosyalist basın üzerinde yoğun bir baskı sürdürüyordu.²⁵

4. Bir Çarpıtma ve Propaganda Malzemesi: "Mültecilerin Getirdiği Mali Külfet"

Türkiye'nin çok dikkatli ve ısrarlı bir şekilde üzerinde durduğu bir konu da mültecilerin oluşturdukları mali yük ile ilgiliydi. Başbakan Turgut Özal, 16 Eylül 1988 günü Diyarbakır'da bu konuyu bir kere daha dile getirdi. Başbakan bu konuşmasında, Kürtlerin yarısının Avrupa ülkeleri tarafından alınmasını istiyordu. Veya Avrupa ülkeleri Türk Devleti'ne 300 milyon dolar yardım etsinler. Sığınmacılar Türk Devleti'ne çok ağır bir yük oluşturuyor, diyordu.

Aslında burada, büyük çelişme vardı. Çünkü ta ağustos ayından itibaren Kuzey Kürdistan'daki, özellikle Hakkari yöresindeki Kürtler hükümete başvurmuşlardı. Mülteci aileleri birer ikişer evlerine alıp misafir etmek istiyorlardı. Zaten mülteciler Güney Kürdistan'ın İmadiye bölgesinden geliyorlardı. Bu bölgede oturan insanların Hakkari'de çok yakın akrabaları vardı. Fakat Hükümet mülteci akınının başladığı ilk günlerde bir karar alarak mültecilere halkın yardımını kesinlikle engelledi. Mültecileri etrafları dikenli tellerle çevrili alanlara hapsetti. Gelenlere mülteci değil esir muamelesi yapıyordu. Öte yandan Kuzey Kürdistan'da halk, mültecilere yardım edebilmek için Hakkari'ye geliyorlardı. Her ilde yardım komiteleri oluşturulmaya başlandı. Fakat Hükümet mültecilere yardım yapılmasını engellemek için her yola başvuruyordu. "Yardımları devlet tarafından kurulmuş bürolara yapın, devlet bunları gerektiği biçimde dağıtır" diyordu. Fakat kam-

yon kamyon gelen eşyaları da dağıtmıyordu. Halk bu yardımların gerektiği biçimde yerine ulaştırılacağından kuşkuluydu. Devlete güveni yoktu. Örneğin Lice Depremi'nde, Van Depremi'nde özellikle uluslararası kurumlar tarafından bölge halkına büyük yardımlar yapılmış, fakat bu yardımlar gerektiği ölçüde yerine ulaşmamıştı. Buna rağmen Hükümet, mültecilerin devlete getirdiği yükü anlata anlata bitiremiyordu. Dünyaya, külfetin büyüklüğünü, ama, insanlık görevlerini tek başlarına da olsa yerine getireceklerini anlatıyordu... Kürtlere de "sizi Türk Devleti'nden başka hiçbir devlet düşünmüyor", demeye çalışıyordu. Bu demeçler, radyoda, televizyonda, gazetelerde geniş biçimde yer alıyordu. Fakat, Kürtlerin çeşitli illerde, mülteciler için yardım komiteleri oluşturma çabalarına hiç yer verilmiyordu.

Bayındırlık eski bakanlarından Şerafettin Elçi'nin, Başbakan'ın yakınmalarına karşı ilgi çekici bir önerisi oldu. Şerafettin Elçi, 17 Eylül 1988'de UBA (Ulusal Basın Ajansı) muhabirine söylediklerinin bir bölümü şöyle: " Başbakan Özal, soruna insani açıdan yaklaşmış ve sınırı açmıştır. Binlerce insan Türkiye'ye sığınmıştır. Elbette, Türkiye'de bunların iskanı zordur ve çok masraflıdır. Başbakan Özal da bu kampları ziyaret ederken bu sebeple Batı dünyasını yardıma çağırmış, "bu insanların yarasını siz sarın" demiştir. Benim bir önerim var. Başbakanlık bana sorumluluk versin, Türkiye'ye sığınan bu insanların hepsini ailelerin yanına yerleştireyim. Böylece devlet milyarlarca liralık bir yükten kurtulacak, kamplarda çıkması muhtemel meseleler önlenecek. Ayrıca başka ülkelerde olumsuz örnekleri görülen mülteci çadırları sökülecektir."

Şerafettin Elçi, "Bunu nasıl başaracaksınız?" sorusunu da şöyle cevapladı: "Doğu ve Güneydoğu'ya giden siyasi parti liderleri ve Başbakan Turgut Özal bölge insanların soruna nasıl duyarlı yaklaştığını görmüştür. "Kamplara yerleştirildiğini ve dış dünya ile irtibatları kesilecek bu insanlar kamplarda kaldıkça ilgi devam edecek ve mesele hiç gündemden inmeyecektir. Halbuki, evinin tek odasını, elbisesinin birini yiyeceğinin bir parçasını bu insanlarla paylaşmak isteyen çok sayıda vatandaşımız vardır. Önemli olan insanlara böyle bir sorumluluk vermektir. Başbakanlık bana böyle bir sorumluluk verirse, en kısa sürede ve belirli bir nizam içinde planlı ve programlı bir dağıtım yapılmasını sağlayabilirim. Bunu tekeffül ediyorum."

Bu öneri radyoda, TV'de gazetelerde yer almadı. Sadece, 20 Eylül 1988 tarihli Milli Gazete'de küçük bir bölümü yer aldı. (Ayrıca bk. 2000'e Doğru, 2 Ekim 1988 Yıl 2 Sayı 41, Şerafettin Elçi: Kürt mülteciler Kürt ailelerin yanına yerleştirilsin.) İsveç radyosu ve bazı Batılı radyo ve TV kurumları da 18 Eylül tarihinde, daha sonraki tarihlerde haber bültenlerinde bu öneriye yer verdiler.

Türkiye'de benzer önerilere TRT'de ve gazetelerde yer verilmiyor ama, "mültecilerin bütçeye getirdiği külfet" yakınmaları da sürüp gidiyor. Türkiye, bir yandan mültecileri, tel örgüler içindeki kamplara hapsediyor, onlara esir muamelesi yapıyor, halkın yardım etmesini engelliyor, bir yandan da külfet yakınmalarını sürdürüyor. Örneğin şu tür haberler basında sık sık yer alıyor: "Peşmergelerin getirdiği yükün faturası kabardıkça kabarıyor. Başımıza iş aldık. İlk günlerde, "ne yaparsanız yapın yeter ki Irak'a teslim etmeyin" yakarmalarının yerini, şimdi "bu ne biçim yemek" şikayetleri aldı." Tercüman, 15 Eylül 1988) Halbuki, Türkiye'de değil 40 bin, 60 bin, iki milyona yakın İranlı mülteci var. Onlar istedikleri yerde oturabiliyorlar. İstedikleri işi yapıp para kazanabiliyorlar. Tel örgüler içine hapsedilmiş Kürtlerin çalışıp para kazanmaları

kuşkusuz yasak. Kürt mültecilere karşı bu tür muameleler yapılması mültecilik statüsüne de aykırı.

Bu arada, "mültecilik statüsü"nden söz etmek gerekli. Siyasal mültecilerin ülke içinde rahatça dolaşma ve yerleşme özgürlüğü var. Geçimlerini temin için istedikleri işlerde çalışabiliyorlar. Siyasal mülteciler bu konularda ülkenin yerli halkıyla eşit muamele görüyorlar. Fakat, uluslararası mevzuatta, mültecilerin tel örgüler içine kapatılması diye bir durum kesinlikle yok. Mültecilerin öteki özgürlükleri de temel çerçevede içinde belirleniyor.

Mültecilere genel olarak Birleşmiş Milletler Örgütü çerçevesinde yardım yapılıyor. Devletler, kurumlar ve kişiler yardımlarını Birleşmiş Milletler'in ilgili örgütüne yapıyorlar. Bu örgüt de dünyadaki mülteci gruplara bu yardımları ulaşturmaya çalışıyor. Yardımlar doğrudan doğruya Birleşmiş Milletler tarafından dağıtılıyor. Be bu yardımların yapılabilmesi için ilgili devletin mültecilere karşı "mültecilik statüsü"nü tanıması gerekiyor. Türkiye ise, Irak'ın kimyasal silahlar kullanması sonucu, Güney Kürdistan'dan Kuzeye sığınmak zorunda olan Kürtlere bu statüyü tanımamakta özel ve dikkatli bir çaba sarfediyor. Çünkü bu statü tanındığı zaman, Kürtlerin ulusal kimliği de tanınmış olacaktır. Güney Kürdistan'dan gelen Kürtlerin Kürtçe eğitim, Kürtçe okul gibi istekleri gündeme gelecektir. Bu süreç ise, Kuzey Kürdistan'daki Kürtleri ister istemez etkileyecektir. Türkiye, böyle bir sürecin yaşanmasını engellemek için Kürtlere, "mültecilik statüsü"nü tanımamaktadır. Bunun sonucu olarak Birleşmiş Milletler'den istediği yardımı da alamamaktadır. Başka kanallar aracılığıyla Kürt mültecilere yapılan yardımları da engellemekte buna rağmen, "mültecilerin bütçeye getirdiği külfet"ten de sık sık söz etmektedir. (Bu konudaki uluslararası mevzuat ile ilgili olarak bk. Mehmet Ali Aslan, *Kürt Mülteciler* s. 123 vd.)

5. Barınma, Çadır, Yatak, Battaniye, Yiyecek, Giyecek, Sağlık, İlaç Koşullarının Kötülüğü

Bu olumsuz koşullar yanında, yiyecek, giyecek, barınma, yatak, battaniye, çadır, ilaç gibi temel bazı ihtiyaçların karşılanmadığı da biliniyor. Bu olumsuz koşulları dayatmanın başlıca nedeni, mülteci Kürtleri Türkiye'yi terke zorlamaktır. Açlık, soğuk, ilgisizlik, hakaret karşısında kalan mültecilerin ülkeyi terkedecekleri düşünülüyor. Ve İran'ın istememesine rağmen mülteciler zorla kamyonlara bindirilip İran'a gönderiliyor.

Milletvekilleri, kamplarda çeşitli zamanlarda yaptıkları incelemelerle bu durumları ayrıntılarıyla saptadılar. Fakat Türk basını bu açıklamalardan ısrarlı ve özenli bir şekilde uzak durmaya çalışıyordu. Kamplarda incelemeler yapan yabancı muhabirler de bu olumsuz koşulları kendi gazetelerinde, radyo ve TV'lerinde açıklıyorlardı. Ekim ayının ilk haftasında Uluslararası Af Örgütü'nden bir heyet geldi. Bunla kamplarda incelemeler yaptılar. Mültecilerle, bölge halkıyla, milletvekilleriyle... görüştüler. Raporlarını 10 Ekim tarihinde Londra'da açıkladılar. Çadır, yatak, battaniye gibi barınma koşullarının, sağlık koşullarının, yiyecek, içecek, giyecek koşullarının çok olumsuz olduğunu vurguladılar. Soğukun ölümleri artırdığını belirttiler... Açlık, soğuk, ölümleri

özellikle çocuk ölümlerini artırıyordu. Yaşlı bir kadın, "üç günde sadece bir dilim ekmek ve bir domates yedim." diyordu. Mültecilere mülteci muamelesi değil, esir muamelesi yapılıyordu. Mülteciler dikenli tellerle çevrili kampların içinde tutuluyorlardı. Kampların dışına çıkmaları yasaktı. Uluslararası Af Örgütü Heyeti, Kürt mültecilerin zorla İran'a gönderildiklerini, İran'a ve Irak'a gitmelerinin teşvik edildiğini de saptadılar. Bu açıklamalar sözlü veya yazılı basına hiç yansımada. Türkiye bu tür haberlerin halka duyurulmasını önlemek için her yolu kullanıyordu. Yalnız 10 gün kadar sonra, Dışişleri Bakanlığı sözcüsü bir açıklama yaptı. Bu açıklamada, "Irak vatandaşları"nın İran'a kendi istekleriyle gittikleri belirtiliyordu. Bu açıklama Türk basınında yer alıyordu. (bk. *Cumhuriyet*, 20 Ekim 1988) Kanımca bu açıklama Uluslararası Af Örgütü'nün Londra'daki açıklamasına bir cevap oluyor.

Kürt mültecilerin yaşadığı bu olumsuz koşullar hiç değişmedi. Bu durumu, Uluslararası Af Örgütü'nden başka, İsveç Parlamentosu'ndan, Federal Alman Parlamentosu'ndan, ABD Kongresi'nden gelen heyetler de saptadılar. Helsinki İzleme Komitesi, çeşitli İnsan Hakları örgütleri gibi kurumlar adına gelen heyetler de aynı durumu saptıyordu. Batıl gazete, radyo ve TV muhabirleri de aynı durumları kendi yayın organlarında açıklıyorlardı. Örneğin İsveç Parlamento Heyeti'nin raporunda şu hususlar dile getiriliyor:

Türkiye'deki kampları izleyen İsveç Parlamento heyeti, Kürt mültecilerin kabul edilemez şartlarda yaşadıklarını belirtti.

Kamplar dikenli tellerle çevrili ve makineli tüfeklerle donatılmış askerler tarafından kontrol ediliyor.

Mülteciler tamamlanmamış barakalarda, geceleri eksi 25 dereceye kadar düşen soğuk altında yaşamak zorundadırlar.

Mülteciler yardım için biriken 80 milyon dolar, Türk hükümetinin aksiliği yüzünden kullanılmıyor.

Kürt mültecilerin politik iltica statüsü henüz karara bağlanmamış değil.

Rapor, "Türkiye'deki Kürt mültecilere politik iltica hakkı verilmelidir." biçiminde bir öneriyi de içeriyor. (bk. *Kürdistan Press*, No 62, 16 Şubat 1989 s. 1; Ayrıca bk. *Cumhuriyet*, 14 Şubat 1989, 9 Mart 1989, Alman Heyeti'nin raporu için bk. *Cumhuriyet*, 18 Şubat 1989; *Milliyet*, 6 Mart 1989 Türk Hükümeti'nden Batılılara, "Kürt mülteci" uyarısı. "Nasihah istemeyiz."

İsveç Parlamentosu'nda 22 Şubat tarihinde Kürt sorunuyla ilgili bir görüşme yapıldı. Kürt mülteci kamplarını da ziyaret eden parlamento üyesi Berith Eriksson, "Türkiye Kürt halkını sistematik olarak eziliyor." diyerek izlenimlerini ifade etti. (Bk. *Kürdistan Press*, Sayı 63, 2 Mart 1989 s. 12; Ayrıca bk. *Cumhuriyet*, 14 Şubat 1989 Kürt sığınmacılar İsveç Parlamentosu'nda.)

6. Kürt ve Türk (Türkmen) Mültecilere Ayrıcalıklı Muamele

Kürt mültecilerle birlikte Kuzey Kürdistan'a 10 kadar Türkmen ailesi de iltica etti. (*Cumhuriyet*, 4 Ekim 1988) Türk yetkililer bu Türkmenleri hemen, Hakkari'deki

sosyal konutlara yerleştirdiler. Türkmen ve Kürt mültecilere karşı uygulanan bu farklı davranışlar da Türk basınında yer almadı. Yüksekova'da, Diyarbakır'da çadırlarda kalan mültecilerin Muş'taki ve Diyarbakır'daki afet konutlarına yerleştirilmeleri Kasım ayı içinde gerçekleştirilebildi.

E) Birleşmiş Milletler: Devletlerarası Sömürge Sisteminin Yedek Jandarması

Kürtlerin Güney Kürdistan'dan Türkiye'ye iltica etmek zorunda kalmaları Türkiye'nin çirkin yüzünü açıkça ortaya çıkarmıştır. "Mazlum milletler"e örnek olduk, onlara kurtuluşları yolunda ilham verdik, mücadelelerine ışık tuttuk..." anlayışının sadece devlet olanaklarıyla sürdürülen bir propaganda olduğu iyice belli olmaktadır. 10 Kasım 1988 Mustafa Kemal Atatürk'ün 50. Ölüm yıldönümüydü. "Mazlum milletler"i kurtarmak sloganı bir hafta süreyle sık sık dile getirildi. Türkiye bir yandan, devletin propaganda olanaklarını seferber ederek "mazlum milletler"in kurtarıcılığı rolünü üstleniyor, böylece uluslararası planda statü kazanmaya çalışıyor, bir yandan da Kürtleri yok etmek için fiili olarak her türlü baskı yöntemlerini uyguluyor. Bu iki süreci de aynı zamanda, aynı mekanda bir arada yürütmeye alışıyor.

Irak'ın Kürtlere karşı kullandığı kimyasal silahlar, Kürdistan'da uygulanan devletlerarası sömürge sistemini ayrıntılarıyla ortaya koyan önemli bir olgu olmuştur. Bu çağdışı sistemin jandarmalığını bugün Birleşmiş Milletler yapmaktadır. İran ve Irak gibi iki ırkçı ve sömürgeci Müslüman devletin "barış görüşmeleri"ni sürdürebilmeleri için Kürdistan'da yoğun bir Şekilde kullanılan kimyasal silahları bile Birleşmiş Milletler görmezden gelmiştir. şu iki haber bu bakımdan dikkat çekicidir. "Birleşmiş Milletler sözcüsü Cnnevre'de yaptuğı açıklamada Irak'ın Kürtlere karşı kimyasal silahlar kullandığı iddiaları konusunda, örgütün bir girişimde bulunmadığını, bu yöndeki iddiaların bağımsız kaynaklarca doğrulanmadığını söyledi." (*Cumhuriyet*, 1 Eylül 1988)

"... Bu arada Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komisyonu basın szcss Judith Cummins, Türkiye'ye sağınan Iraklı Kürtlere yardım da bulunmak konusunda bir programları bulunmadığını söyledi. Ev sahipliği yapan ülkenin yardım isteği lazım. Türkiye bugüne kadar böyle bir istek iletmedi." (*Cumhuriyet*, 15 Ekim 1988)

Kürdistan'da yoğun olarak kimyasal silahlar kullanılıyor. Binlerce insan katlediliyor. Çoluk ocuk, kadın ihtiyar binlerce insan, bundan herkesin haberi oluyor. Bütün dünya bunu biliyor. fakat Birleşmiş Milletler bunu öğrenemiyor. Çünkü, Birleşmiş Milletler soykırımı öğrenirse, ırkçı, sömürgeci ve insanlık kasabı Saddam Hüseyin gcenebilir. Günümüzün Hitler'i Saddam gcenmemeli, bunun için de Birleşmiş Milletler Kürt soykırımlarını görmemeli, duymamalı.

Birleşmiş Milletler'in Kürt mültecilere yardım programı da yok. Çünkü Türkiye, Birleşmiş Milletler'den böyle bir yardım talebinde bulunmamış. Durmadan Irak vatandaşlarının bütçeye getirdiği klftenen sözeden, bunun için Avrupa ülkelerinden 300 milyon dolar yardım isteyen Türkiye, Birleşmiş Milletler'e neden başvurmamış?

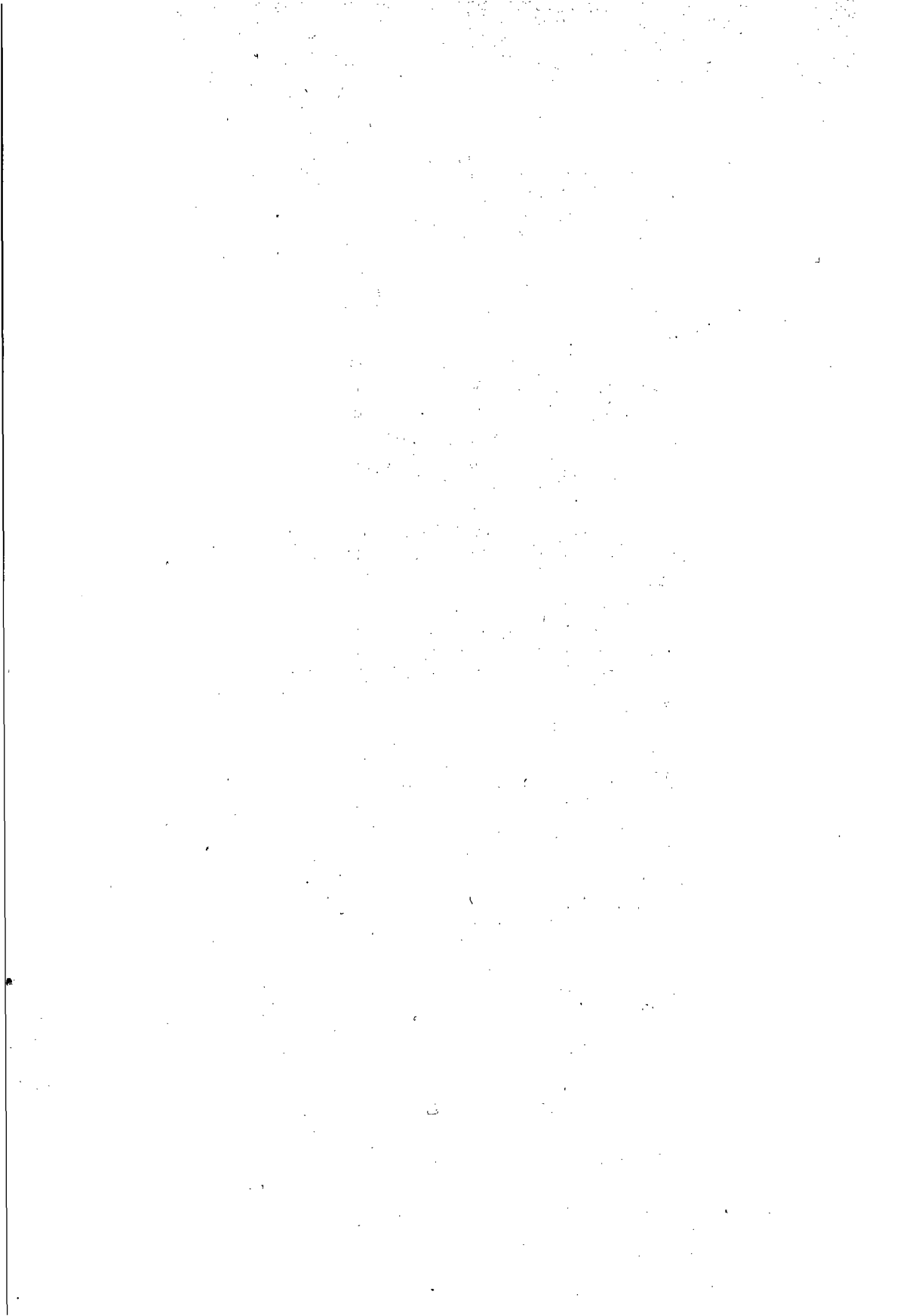
Türkiye uluslararası sözleşmeleri hep birtakım çekinceler koyarak imzalıyor. Ve bu çekinceler Kürtlerin aleyhine kullanılan çekinceler oluyor. Fakat bu çekinceler sözleşmenin özünü zedeliyor. Çünkü bu sözleşmeler, zayıflar, güçsüzler gözetilerek hazırlanıyor. Haksızlığa uğramış grupların haklarını koruma amacını güdüyor. Örneğin "Mültecilerin Hukuki Statülerine İlişkin 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi", 1967 tarihinde bu sözleşmeye ilişkin olarak hazırlanan "protokol" böyledir. Türkiye'nin bu sözleşmeleri imzalarken koyduğu çekinceler sözleşmenin ruhunu ortadan kaldırıyor. Çünkü Türkiye, kendi soydaşı olan Türkleri zaten kendi elleriyle alıp getiriyor. Afganistan örneğinde olduğu gibi. Araplar, Farslar ilgili ülkelerdeki iktidar ve muhalefetin kuvvet oranlarıyla ilgili bir sorun. Bu ilişkilerde güçsüz ve zayıf bırakılan Kürtler oluyor... Devletsiz ulus Kürtler. Öyleyse Birleşmiş Milletler'in düşünce ve uygulaması daha çok zayıf ve güçsüz bırakılan ulusları gözetmek olmalıdır.

Birleşmiş Milletler, Türkiye'nin neden sık sık bu tür çekinceler koyduğunu sorgulamalıdır.

Öte yandan Irak'ın Kürtlere kimyasal silahlar kullandığı dönemi iyi hatırlamak ve hiç unutmamak gerekir. İran ve Irak arasında ateşkes imzalanmış. Birleşmiş Milletler gözlemcileri sınırın her iki tarafından mevzilenmişler, ateşkesi denetliyorlar. İşte soykırım böyle bir zamanda Birleşmiş Milletler görevlilerinin gözünün içine baka baka gerçekleştiriliyor. Bu, Birleşmiş Milletler'e açık bir meydan okumadır. Bu meydan okumaya Birleşmiş Milletler'in tavrı ise, gözmezdten gelmek, duymazdan gelmek biçiminde beliriyor.

Birleşmiş Milletler, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra anti-sömürgeci mücadelelerde, sömürgelerin bağımsızlaşmalarında önemli roller oynadı. Günümüzdeyse, Kürdistan'da uygulanan devletlerarası sömürge sisteminin en önemli koruyucularından biri. Bu sistemin adeta jandarmalığını yapıyor. Kaldı ki Kürt toplumu sömürge bile değildir. Kürdistan'ın siyasal statüsü klasik sömürgelerden çok daha aşağı bir yerde durmaktadır. Kürt ülkesinin siyasal statüsü yoktur. Öylesye Birleşmiş Milletler kuruluş nedenlerine ve kuruluş amaçlarına uygun olarak varlığını sürdürebilmek için Kürdistan konusunda yeni düşünceler ve politikalar üretmek zorundadır. Kürdistan'daki devletlerarası sömürge sisteminin jandarmalığını yapmak onu çürütür.

Bugün Birleşmiş Milletler'in önündeki en önemli sorunlardan biri, kendileri bir zamanlar büyük devletlerin sömürgesi olmuş devletlerin kendilerinden daha güçsüz olan, güçsüz bırakılmış olan uluslara karşı sömürgecilik yapmalarıdır. Bu sömürgecilik çok daha kanlı ve yıkıcı olmaktadır. Çünkü büyük devletler sömürgelerini daha çok ekonomik güçlerini kullanarak yönettikleri halde, bu devletler sömürge düzenlerini ancak, jandarma ve polis baskısıyla sürdürebilmektedirler. Birleşmiş Milletler yeni bağımsızlığa kavuşan bu devletlerin sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı mücadelelerini desteklemiştir, teşvik etmiştir. Halbuki, güçsüz ve geri bırakılmış bazı uluslar da bu devletlere karşı ulusal kurtuluş mücadelesi yürütmektedirler. Birleşmiş Milletler bu mücadeleyi görmezden gelmektedir, baskıyı onaylamaktadır, ulusal kurtuluş mücadelelerini engellemeye çalışmaktadır. Ortadoğu'da Kürtlerin ve Filistinlilerin Afrika'da Eritre'nin vs. mücadelelerini bu çerçevede içinde değerlendirmek gerekir.

"Osmanlı İmparatorluğu Kozmopolit İdi, Türkiye Cumhuriyeti İse Millidir" Anlayışı

Kürdistan'ın bölünmesi ve paylaşılması olgusunun saptanmasından sonra, üzerinde durulması gereken önemli bir nokta daha vardır: Osmanlı İmparatorluğu için kozmopolit bir imparatorluktu, denir. Bu imparatorlukta, Türk, Arap, Arnavut, Rum, Bulgar, Kürt, Laz, Çerkez, Boşnak, Yahudi, Ermeni, Sırp, Hırvat, Rumen... gibi etnik grupların ve dinsel grupların Osmanlılık ideolojisi altında bir arada, birbirlerinin hukukuna, gelenek ve göreneklerine saygı göstererek yaşadıkları söylenir. Dinler arasında, örneğin cami, kilise ve sinagog arasında bir ayırım gözetilmediği vurgulanır. Dinin birleştirici bir kurum olduğu, bu görevi yerine getirdiği belirtilir. Osmanlılık ideolojisinin de aynı işleve sahip olduğu ifade edilir. Osmanlı İmparatorluğu'nun en önemli özelliklerinden birinin bu olduğu anlatılır.

Acaba bu, gerçekten böyle midir? Yeni Gündem Dergisi'nde (Sayı 33, 1-14 Kasım 1985 s. 16-18) Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş süreciyle ilgili olarak dikkate değer bir tartışma yapılmıştır. Laiklik konusundaki bu açikoturumun konuşmacıları şunlardır: Prof. Dr. Toktamış Ateş, (İ. Ü. İktisat Fakültesi), Abdurrahman Dilipak (Gazeteci, yazar), Prof. Dr. Hüseyin Hatemi (İ. Ü. Hukuk Fakültesi, Eski Öğretim Üyesi), Doç. Dr. Mete Tunçay (A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Eski Öğretim Üyesi). Açikoturumu Murat Belge yönetmiştir.

Mete Tunçay, Osmanlı İmparatorluğu'nda İslamın işlevi nedir, konusunda kısaca şöyle demiştir: "Çeşitli kavimlerden Müslümanlar arasında, yani Türkler, Kürtler, Lazlar, Araplar, Çerkezler, Boşnaklar arasında birleştirici bir bağ." Prof. Dr. Toktamış Ateş ise şöyle söylüyor: "Cumhuriyet öncesindeki heterojen yapı, değişik uluslar, değişik kavimler Cumhuriyetten sonra kalmadı. Atatürk milliyetçiliğinin esası bu toprağa dayanmasıdır. Yani, bugün T. C.'de yaşayan, T. C. vatandaşı olan, T. C.'nin geleceğiyle kendi geleceğini özdeş sayan herkes, bir tutulur.." Cumhuriyetten sonra "değişik uluslar", "değişik kavimler" kalmadı, deniyor. Nasıl olmuş da kalmamış, acaba? Ne gibi toplumsal ve siyasal süreçler yaşanmış da "değişik uluslar"ı, "değişik kavimler"i yoketmiş, sadece Türkler kalmış?

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Kürdistan'ın bölündüğü ve paylaşıldığı bilini-

yor. Kürt ulusuna böl-yönet politikası uygulandığı biliniyor. Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun önemli bir kesiminin Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bırakıldığı açık. Öyleyse Türkiye Cumhuriyeti Devleti en az iki uluslu devlettir. Çerkezlerin, Lazların, Hıristiyan ve Yahudi azınlıkların varlıklarını unutmamak gerekir. Durum bu kadar açıkken, olgular, toplumsal ve siyasal süreçler bunu ortaya koyarken, "Cumhuriyet'ten sonra değişik uluslar, değişik kavimler kalmadı." saptaması nasıl yapılabilir? Ne tür mekanizmalar işletildi, ne tür toplumsal değişiklikler oldu da Kürtler tümüyle bir ulus olarak ortadan kalktılar, dilleriyle, kültürleriyle tarihten silindiler?

"Cumhuriyet'ten sonra değişik uluslar, değişik kavimler ortadan kalktı." önermesi kuşkusuz bilimsel bir önerme değil. Çünkü olgular tarafından doğrulanmıyor. Bu önermeyi olgular aracılığıyla doğrulamanın hiçbir olanağı yok. Fakat, olgular bu önermeyi her zaman çürütüyor, yanlışlıyor. Bu tam anlamıyla ideolojik bir kabuldür. Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyete geçerken toplumsal ve etnik planda en ufak bir değişikliğin olmadığı açıktır. Kürtler yine sosyolojik olarak yerli yerinde duruyor. Yalnız resmi ideoloji artık, Kürtlerin varlığını kabul etmiyor. Kürtleri dilleriyle, edebiyatlarıyla, kültürleriyle tarihten ve yeryüzünden silmek istiyor. Resmi ideoloji böyle bir süreci benimseyince cezalandırma ögesi doğrudan doğruya işin içine girmektedir. Resmi ideoloji yani devlet, cezai müeyyideler de oluşturarak bu görüşü bütün kurumlara, kamuoyuna, halka benimsetmeye çalışmaktadır. Üniversitelerin, basının, TRT'nin, siyasal partilerin, insan hakları derneklerinin, benzer kurumların bu görüşü benimsemeleri ve bu görüşün propagandasını yapmaları için her türlü önlemi almaktadır. Bu düşüncelerin aksini ileri sürenleri, bu düşünceleri eleştirenleri baskı altında tutmakta, cezalandırmaktadır. Bu ilişkiler sonunda bu kurumlar yalana dayalı resmi ideolojinin tekrar tekrar üretilmesi ve propagandasının yapılması konusunda vazgeçilmez kurumlar olmuşlardır. Üniversiteler vazgeçilmez kurumların başında yer almaktadır. Görüşlere bilimsel kılıf geçirilebilmesi için, sadece üniversitenin profesör unvanlı hocalarına ihtiyaç vardır, yoksa bilimsel bilginin kendisine değil.

Türk üniversiteleri benzer konularda milli istihbarat teşkilatının bir şubesi gibi çalışmaktadır.

Bu düşünceler sadece, Prof. Dr. Toktamış Ateş'in düşünceleri değildir. Üniversite profesörlerinin, yazarların, gazetecilerin, siyasal partilerin... görüşleri genel olarak budur. Yukarıda Mustafa Kemal'in "Şarkın ezilen ve sömürge milletleri"yle ilgili düşüncelerini, bu düşüncelerin yorumlarıyla ilgili örnekleri ve bunların sosyolojik olgular karşısında ne ifade ettiğini belirtmeye çalışmışık... Burada da yüzlerce örnek verilebilir. "Türkiye Cumhuriyeti milli bir devlet olarak kuruldu, Türklerden başka bir etnik grup kalmadı." diyen yüzlerce örnek. Bütün "Türk Devrim Tarihi" veya "Türk İnkılap Tarihi" kitaplarında veya benzer kitaplarda, benzer yazılarda, bunları görmek mümkündür. Açıkoturuma katılan öteki üyeler de Prof. Dr. Ateş'in bu düşüncelerini eleştirmiyorlar. Veya dergide yayınlandığı kadarıyla böyle bir eleştiriye dair bir ize rastlanmıyor. Kürtlerin ulusal varlığı ortada dururken bu saptamanın doğru olamayacağı ifade edilmiyor. Öte yandan bu açıkoturumun yapıldığı günlerde de, Kürtler, çeşitli biçimlerde, her yolu deneyerek ulusal kimliklerinin açıklamaya, ispat etmeye çalışıyorlardı. Böyle bir süreç yaşanırken, binlerce genç insan bu sorunlar yüzünden yargılanırken, işkence görürken, "Cumhuriyet'ten sonra, değişik uluslar, değişik kavimler kalmadı" demek, ancak olgular-

dan kopukluğun, bilimsel düşünceden uzaklığın, resmi ideolojiye bağlılığın bir göstergesi olabilir.

Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş sürecini biraz daha incelemekde yarar vardır. 1924 Anayasası yapılırken 12 milletvekilinden oluşan bir Anayasa Komisyonu seçiliyor. Yunus Nadi'nin (Menteşe) başkanlığındaki bu komisyonda Celal Nuri (Gelibolu) tutanak katibi, Ferudun Fikri (Dersim) de katip olarak yer alıyor. Ali Rıza (Kırşehir), İlyas Sami (Muş), Avni (Bozok) Ebubekir Hazım (Niğde), Refet (Bursa), İbrahim Süreyya (İzmit), Mahmut (Siirt), Faik (Ordu), Ahmet Süreyya (Karesi) de üye olarak yer alıyorlar.

Anayasa Komisyonu tarafından hazırlanan ve 9 Mart 1924 tarihinde açıklanan Anayasa gerekçesinde konumuzla ilgili çok önemli ifadeler var: "Devletimiz milli (ulusal) bir devlettir. Çok millîli bir devlet değildir. Devlet Türk'ten başka bir millet tanımaz. Memleket dahilinde eşit hak ve hukuka sahip olması gereken ve başka ırktan gelen kimseler de vardır. Fakat bunlara da ırkî durumlarına uygun olarak haklar tanımak veya bu anlama gelecek sözler etmez caiz değildir... Her yeni millet gibi Türk milleti de aynı ırktan gelmeyen kimseleri içerebilir. Ancak Türklük camiasıdır ki bütün uruku (ırkları) bir arada toplamak kabiliyetine sahiptir. (bk. Şeref Gözübüyük, Zekai Sezgin, 1924 Anayasası Hakkındaki Meclis Görüşmeleri, SBF Yayını, Ankara 1957 s. 7)

Görüldüğü gibi, 1924 yılında artuk, resmi ideoloji iyice şekillenmeye başlamıştır. Türk Devleti'nin Türk'ten başka bir millet tanımadığı vurgulanmaktadır. Bu tarihten itibaren artuk, söylemler de köklü bir değişikliğe uğramaktadır. Halbuki, 1919-1920, 1921 yıllarında, bizzat Mustafa Kemal tarafından, mücadelenin, sadece Türk ulusu için olmadığı, Kürtler için, Çerkezler için... herkes için olduğu belirtiliyordu. "Halkımız" deniyordu, "Türkiye halkı" deniyordu. "Milletimiz"den söz ediliyordu. Bunlar birtakım unsurları dışlayıcı ifadeler değildi, bilakis kapsayıcıydı. Şimdi ise, artuk sadece, Türklerden söz ediliyordu. Öteki uluslar kapsam dışı bırakılıyordu. Bu şu demekti: Öteki uluslara mensup kişiler artık, kendi ulusal kimliklerini inkar ettikleri yani Türkleştikleri oranda hak ve hukuka sahip olacaklardır. Onların, Türklerle eşit muamele görebilmeleri için kendi öz kimliklerini inkar etmeleri gerekecektir.

Bu, sorunun ideolojik düzeyde bir çözümdür. Sorunlar fiili olarak çözümlenemeyince ideolojik çözümler ister istemez gündeme geliyor, kendini dayatıyor. Fakat daha sonraları ideolojik çözümler toplumsal gerçeğin, somut gerçeğin kendisi olarak algılanıyor. Resmi ideoloji olduğu için de bu düşüncelere inanmayanlar veya onu eleştirenler cezai müeyyidelerle karşı karşıya kalıyorlar.

Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet'e geçiş sürecini güncel bir örnekle de açıklayabiliriz. Böyle bir anlayışla Türk Devleti, örneğin Kıbrıs Sorunu'na da gayet kolaylıkla, çok kısa zamanda çözüm getirebilir. Önce Kıbrıs'ın, tümü işgal edilir. Arkasından "Kıbrıs'ta yaşayan herkes Türktür. Kıbrıs Türk Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür." diyen bir Anayasa yapılır. Böylece sorun ideolojik olarak çözümlenmiş olur. Rum toplumu olma haklarını savunanlar, Türkleşmeyenler.. ise, "bölücüler", "iç düşmanlar", "dış düşmanların içteki işbirlikçileri" gibi suçlamalarla yargılanır, cezalandırılır. Bu örnek insana anlamsız ve saçma geliyor. Fakat, Kürtlerin 1920'li yılların ortalarından itibaren yok sayılmaları aynen böyle olmuştur. Bugün

Kıbrıs Rum Toplumu için düşünölen bu sürecin anlamsızlığı ve saçmalığı yanında, Kürtlere karşı uygulanmış ve halen uygulanmakta olan politikalar neden çok doğal geliyor? Örneğin Rumlar için çok saçma ve anlamsız olan, aklın ucundan bile geçmeyen bu süreç, Kürtler söz konusu olduğu zaman neden çok doğal karşılanıyor?

Kürdistan'ın bölünmesi ve paylaşılması, devletlerarası sömürge yapılması, bu sürecin nasıl gerçekleştirdiği, ne gibi sonuçlar yarattığı incelenmesi gereken ayrı bir konu. Toplumun iç dinamikleri ve o topluma dışarıdan yapılan müdahaleler, dış etkenler araştırılması gereken önemli bir konu. İç dinamikler, dış etkenler sorunu bundan önceki iki incelemede de ele alındı.

Türk Devleti, Türk hükümetleri, Kıbrıs konusunda böyle bir süreci kuşkusuz başlatmaz. Çünkü bu, uluslararası kuvvet dengeleriyle ilgili bir sorundur. Böyle bir ilişkiler yumağında, hiçbir devlet, Kıbrıs'taki Rum toplumu olma özelliklerini yok sayamaz. Rumları asimilasyona girişemez. Ama Kürdistan konusunda durum böyle değildir. Kürdistan devletlerarası bir sömürge'dir. Her türlü ulusal ve demokratik hakları gasbedilmiştir. Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarını yoketmeye çalışan devlet sayısı çok. Kürdistan'ı ortaklaşa paylaşmışlar, ortak sömürge olarak kullanıyorlar. Birbirleriyle işbirliği yapıyorlar. Kürtlerin demokratik halklarını ve isteklerini olduğu yerde boğmaya çalışıyorlar. Bu bakımdan Kürt toplumuna karşı asimilasyon politikasını ve inkar eylemini sürdürmek, Türk Devleti'nin yürüttüğü en önemli devlet politikalarından biri olmuştur.

Atatürk milliyetçiliğinin, başka ulusların ulusal özelliklerine saygı duyduğu, ulusların eşitliği prensiplerine inandığı da doğru değildir. Kürt ulusuna karşı bunca baskı sürdürölürken böyle bir iddia nasıl ileri sürülebilir? Bu da sorunun bilimsel çözümü değildirdi, ideolojik çözümdür. "Atatürk milliyetçiliği" diye ileri sürölen ulusçuluk anlayışı ırkçılıktan başka bir şey değildir. Kürt ulusunun eşitliğini tanımıyor. Kürtleri asimile etmeye çalışıyor. Kürt dilini, Kürt edebiyatını, Kürt kültürünü yok etmeye çalışıyor. Türk ulusu için layık gördüğü hiçbir hakkı Kürt ulusuna layık görmüyor. Kürtlere, Türk dilini ve Türk kültürünü aşlamak için her türlü önlemi düşünüyor, deniyor, yürürlüğe koyuyor. Kürt dilini, Kürt kültürünü, Kürt edebiyatını bir yandan inkar ediyor, bir yandan da ilkel buluyor. Bu bakımdan onlara, "Yüce Türk ulusu" nun değerlerini aşlamaya çalışıyor.

Bunlar ırkçı süreçlerdir. Irkçılığı her zaman, okulları ayırmak, otobüsleri ayırmak, lokantaları ayırmak, yerleşme mntukalarını ayırmak olarak değerlendirmemek gerekir. Kürtlere karşı sürdürölen politikalar çok daha katliamcı ve yok edici bir ırkçılıktır. Çünkü amacı, bir ulusu, bir dili, bir kültürü tamamen yok etmektir. Hem de "eşitlik", "demokrasi", "insan hakları" diyerek. Kendini eleştirenleri, yalanlara inanmayanları ceza tehdidi altında tutarak.

O halde, "Osmanlı İmparatorluğu kozmopolit idi, Türkiye Cumhuriyeti millidir." anlayışını bu somut bilgilerin ışığı altında sorgulamak ve değerlendirmek gerekir.

Yukarıda kısaca ifade edimeye çalışılan, 1924 Anayasası ile ilgili Meclis görüşmelerini her zaman hatırlamak gerekir. Yeni kurulan Türk Devleti'nin Türkt'ten başka millet tanımayacağı söyleniyor. Halbuki,, günümüzde, Bülent Ecevit gibi bazı ırkçı politikacılar, bası ırkçı profesörler, gazeteciler... "Türk" bir etnik grubun adı değildir. Onlara göre Türk artı Kürt artı diğerleri eşittir, Türk olmuştur... Türk bir

karışımın adıdır. Bu kuşkusuz doğru değildir. Bu manevranın amacı, "Kürt adının zihinlere çarpmasını ve bu konuda bir bilincin oluşmasını engellemektir. Türk bir etnik grubun adıdır. Cumhuriyet'ten sonraki süreç de, başka Türkler olmak üzere, öteki ulusların asimile edilmesini, türkleştirilmesini, onların Türk kimliği içinde eritilmesini amaçlamaktadır. Türk bir etnik grubun adı değil, Cumhuriyet'ten sonra başlayan yeni bir oluşumun adıdır, demek bir aldatmacadan başka bir şey değildir. Bunu, yukarıda kısaca belirtilen Anayasa görüşmeleri açık bir şekilde göstermektedir. Nitekim, yeni oluşumun, yeni karışımın adı yine Türktür, başka bir şey değil. Bu fikri, Yeni Düşünce gazetesi çevresinde toplanan ırkçı akım şöyle ifade ediyor: "Onlar ne kadar Kürt ise, biz de o kadar Kürt'üz, biz ne kadar Türk isek onlar da o kadar Türk'türler. Bu düşüncüyü Alpaslan Türkeş, gazetenin kendisiyle yaptığı bir söyleşide dile getiriyor. *Yeni Düşünce*, 24 Şubat 1989 Alpaslan Türkeş: "12 Eylül Türk Milliyetçiliğine Karşı Yapıldı." Ayrıca bk. Semahat Müftüoğlu, "Evet Biz de O Kadar Kürt'üz." (*Yeni Düşünce*, 10 Mart 1989)

Millet-Ulus; Osmanlı İmparatorluğu-Türkiye Kavramları

Kürdistan'la ilgili incelemelerde dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri de bazı kavramların kullanılmasına ilişkin olarak ortaya çıkmaktadır. Bunlar, özellikle millet, ulus, Osmanlı İmparatorluğu dönemi ve daha önceki asırlar, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş süreci, daha sonraki yıllar üzerinde dururken bu kavramların içerikleri dikkatlerden uzak tutulmamalıdır. Bu kavramlar kullanıldıkları dönemlerde ne gibi anlamlarla yüklüdürler? Daha sonraları bu kavramların içerikleri, bu kavramlara yüklenen anlamlar konusunda ne gibi değişiklikler olmuştur? Bu konuların, üzerinde önemle durulması gereken konular olduğu kanısındayım.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde "millet" sözü kullanılıyordu. Millet sözcüğü daha çok dinsel bir içerikle yüklüydü. Kâmus-ı Türki'de Arapça bir sözcük olan "millet" in din, mezhep sözcükleriyle anlamdaş olduğu belirtiliyor. Yine aynı sözlüğe göre, millet sözcüğü aynı din ve aynı inançta olan topluluk anlamında kullanılmaktadır. (bk. *Temel Türkçe Sözlük*, Sadeleştirilmiş ve genişletilmiş Kâmus-ı Türki, Hazırlayan Tercüman Gazetesi, İstanbul 1986; Ayrıca bk. Prof. Dr. Coşkun Üçok, Millet, Ümmet, Ulus, *Cumhuriyet*, 12 Temmuz 1982) Şemseddin Sami'nin sözlüğünde ulus sözcüğü de vardır ve bugünkü anlamda kullanılmaktadır. Prof. Dr. Coşkun Üçok, ümmet sözcüğünün ulus sözcüğünü karşıladığını da belirtmektedir. Bugün Türkçede yanlış olarak ümmet yerine millet, millet yerine de ümmet sözcükleri kullanılmaktadır, demektir.

Mustafa Kemal Paşa'nın 1 Mayıs 1920'de Bakanlar Kurulu üyelerinin seçimine dair kanun tasarısı münasebetiyle, Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşma konuya önemli bir açıklık getirmektedir: "Efendiler, meselenin bir daha tekerrür etmemesi ricasıyla bir iki noktayı arz etmek isterim. Burada maksud olan (ifade edilmeye çalışılan) ve Meclis-i âlinizi teşkil edene zevat yalnız Türk değildir, yalnız Çerkez değildir, yalnız Kürt değildir, yalnız Laz değildir. Fakat hepsinden mürekkep anasır-ı İslamiyedir (hepsinin toplamından oluşan bir İslam topluluğudur), samimi bir mecmua (bütündür). Binac-

naleyh bu heyet-i aliye' (yüksek heyet)nin temsil ettiği, hukukunu, hayatını, şeref ve şanını kurtarmak için azmettiğimiz emeller, yalnız bir unsur-u İslama münhasır (bir İslam unsuruyla sınırlanmış) değildir. Anasır-ı İslamiyeden mürekkep (İslam unsurlarının toplamından meydana gelmiş) bir kitleye aittir. Bunun böyle olduğunu hepimiz biliriz. Hep kabul ettiğimiz esaslardan birisi ve belki birincisi olan, hudut meselesi tayin ve tespit edilirken, hudud-u millimiz İskenderun'un cenubundan (güney) geçer, Şark'a (doğu) doğru uzanarak Musul'u, Süleymaniye'yi Kerkük'ü ihtiva eder. İşte hudud-u millimiz budur dedik! Halbuki Kerkük'ün şimalinde (kuzey) Türk olduğu gibi Kürt de vardır. Biz onları tefrik etmedik (ayırmadık). Binaenaleyh muhafaza (koruma) ve müdafaası ile (savunulması) iştigal ettiğimiz (uğraştığımız) millet bittabi (kaçınılmaz olarak) bir unsurdan ibaret değildir. Muhtelif anasır-ı İslamiyeden mürekkeptir. (Çeşitli İslam unsurlarının birleşmesinden meydana gelmiştir.) Bu mecmuayı (bütünü) teşkil eden (oluşturan) herbir unsur-u İslam bizim kardeşimizdir. Ve manafii (menfaatları) tamamıyla müşterek olan vatandaşımızdır. Ve yine kabul ettiğimiz esasatın (esasların) ilk satırlarında bu, bu muhtelif anasır-ı İslamiye ki: Vatandaşlar yekdiğerine (birbirlerine karşı) hürmet-i mütekkabile ile riayetkardırlar (karşılıklı saygıyla bağlıdırlar) ve yekdiğerinin her türlü hukukuna, irkî, içtimai ve coğrafi hukukuna daima riayetkar olduğunu tekrar ve teyid ettik (doğruladık). Bineenaleyh menafimiz (menfaatımız) müşterektir. Tahlilisine azmettiğimiz vahdet (meydana getirmeye azimli olduğumuz birlik) yalnız Türk, yalnız Çerkez değil, hepsinden memzuç (karışmış) bir unsur-u İslamdır. Bu hususun böyle telakkisini (anlaşılmasını) ve sui tefehhümata (zorla, yanlış kötü anlaşılmalara) meydan verilmemesini rica ediyorum." (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I, 2. bs. Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara 1961 s. 73-74; Kazım Öztürk, Atatürk'ün TBMM Açık ve Gizli Oturumlarındaki Konuşmaları, Kültür Bakanlığı, Ankara 1981, s. 127-128)

Burada görüldüğü gibi millet dinsel içerikli bir kavramdır. Yukarıda açıklamada Mustafa Kemal'in belirttiği millet anlayışıyla, aynı dili konuşan, aynı toprak parçası üzerinde yaşayan, benzer ruhsal ve kültürel özelliklere sahip olan, aynı tarihsel gelişimi paylaşan, merkezi bir pazar etrafında bütünleşmiş insanlar topluluğu olarak tarif edilen millet (ulus) anlayışı arasında önemli farklar vardır. Yukarıda belirtilen ve Mustafa Kemal Paşa tarafından 1920 yılında ifade edilen millet çeşitli İslam unsurlarından oluşmuş bir bütündür. Osmanlı İmparatorluğu döneminde, Birinci Dünya Savaşı sırasında, daha sonra cereyan eden Türk-Ermeni ve Türk-Yunan savaşları döneminde millet sözcüğünün yüklü olduğu anlam daha çok böyledir.

Cumhuriyet'ten sonra ise millet "ulus" kavramı yerine kullanılmıştır. Bu, millet sözcüğünün içeriğinde önemli bir değişimin gerçekleştiği anlamına gelir. Artık millet sözcüğü, aynı dili konuşan, aynı toprak parçası üzerinde yaşayan, benzer ruhsal ve kültürel özelliklere sahip olan, aynı tarihsel geçmişi paylaşan, merkezi bir pazar etrafında bütünleşmeye çalışan insanların sosyolojik ve siyasal ilişkilerini ifade etmektedir. Bu, millet kavramı içindeki dinsel içeriğin tamamen boşaltıldığı anlamın gelmektedir. Millet sözcüğüne daha laik, dindışı, seküler (dünyevi) bir anlam verilmeye gayret edilmektedir. Örneğin Mustafa Kemal'in yukarıda sözünü ettiğimiz 1 Mayıs 1920 tarihli konuşması "Türk milletini teşkil eden Müslüman ögeler hakkında" diye ifade edilmeye başlanmıştır. (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I, s. 73) Halbuki bu konuşmada Mustafa

Kemal Paşa, Büyük Millet Meclisi'nin meydana getiren üyelerin sadece Türk, sadece Çerkez, sadece Kürt, sadece Laz olmadığını, hepsinin birleşmesinden oluşan bir İslam milleti olduğunu vurguluyordu.

20 Ocak 1921 tarihli ve 85 sayılı Teşkilat-ı Esasiye Kanunu (Anayasa)'nın 1. maddesi şöyledir: "Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir." Bu madde günümüz Anayasa kitaplarına, Türk Devrim Tarihi, Türk İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük kitaplarına, "Hakimiyet kayıtsız şartsız Türk ulusundur." diye geçmektedir. (bk. Doç. Dr. Ahmet Mumcu, *Tarih Açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi*, Genişletilmiş 3. bs. A. Ü. Hukuk Fakültesi Yay. Ankara 1974 s. 60) Prof. Dr. Ahmet Mumcu, sözü edilen bu çalışmasında, "Anayasa, ilk maddesinde egemenliğin kayıtsız şartsız Türk ulusuna ait olduğu ilkesini getirmektedir" demektedir.

Millet sözcüğünün içerisinde böyle bir anlam değişikliği olduğu gibi, ulus sözcüğü de millet sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmaktadır. Örneğin Nutuk'un 1963-1964 yılları arasında Türk Dil Kurumu tarafından günümüz Türkçesine çevrilmesi sırasında, millet sözcükleri hep ulus olarak çevrilmiştir. Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu tarafından gerçekleştirilen Söylev'de de aynı yol izlenmiştir. (Gazi Mustafa Kemal, *Söylev*, Kısaltarak basıma hazırlayan Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Çağdaş Yayınları İstanbul 1978)

Bu ikilemden resmi ideolojinin şöyle bir çıkarı vardır: Osmanlı İmparatorluğu döneminde millet kavramı dinsel içeriğinden dolayı kapsayıcı bir anlama sahiptir. Bu, Cumhuriyet döneminde ulus olarak çevrilmiştir. Ulus olunca kuşkusuz Türk ulusu söz konusu olmaktadır Böylece kavram kapsayıcılık özelliğini kaybetmektedir. Öte yandan belgelerdeki "millet" sözcükleri ulus olarak, Türk ulusu olarak çevrildiği için Osmanlı döneminde de belgede söz konusu edilen kategorinin Türk ulusu olduğu izlenimi yaratılmaktadır. Ve böylece Kürtler konusunun Kürt adının insanların bilincine çarpması önlenmektedir. Halbuki Osmanlı İmparatorluğu döneminde millet sözcüğü Kürtleri de kapsıyordu. Resmi ideoloji millet ve ulus sözcükleri arasındaki bu anlam farkını bilinçli bir şekilde, kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaktadır. Millet sözcüğüne yüklenen anlamlar konusunda da aynı amacı gütmektedir. Bu tutum kuşkusuz bilimsel bir tutum değildir. Osmanlı belgelerini kullananlar bu tutuma karşı dikkatli olmalıdırlar.

Mustafa Kemal Nutuk'da, "Diyarbakır ve Bitlis dolaylarındaki halkı aydınlatmak maksadıyla, oralarda Ordu Komutanı olarak bulunduğum sıralarda, bir kısmını şahsen tanıdığım birtakım ileri gelenlere özel mektuplar yazdım. Van, Beyazıt ve yakınlarında bulunan bazı aşiret beyleri ile de ilişki ve bağlanular kurdum" demektedir. (bk. Mustafa Kemal Atatürk, *Nutuk*, Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılına Kutlama Koordinasyon Kurulu, 1. Cilt (1919-1920) Bugünkü dille yayına hazırlayan: Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, s. 56)

Bu mektuplar Nutuk'da 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53. belgeler olarak yer almaktadır. Mustafa Kemal 10 Ağustos 1919'da, Mutki'de Aşiret Reisi Hacı Musa Bey'e (Belge 47) özel bir mektup yazmıştır. 13 Ağustos 1919'da da, Küfrevizade Şeyh Abdülbaki Efendi Hazretlerine, Bitlis (Belge 48) bir mektup yazmıştır. Yine 13 Ağustos 1919'da Şırnaklı Abdurrahman Ağa Hazretlerine, Derşevli Ömer Ağa Hazretlerine, Muşarlı Ömer Ağa Hazretlerine, üçünün adını bir arada anarak ayrı bir mektup yazmıştır (Belge 49). Aynı tarihte eski milletvekillerinden Sadullah Efendi Hazretlerine (Belge 51),

Norşinli Meşayihî İzamdan (büyük şeyhlerden) Şeyh Ziyaeddin Efendi Hazretlerine (Belge 52), Aşiret Reislerinden Cemil Çeto Bey'e, Garzan (Belge 53) ayrı ayrı mektuplar yazmıştır. Mustafa Kemal, bu mektupları, Erzurum'dayken Erzurum Kongresi'nden sonra yazmıştır. 10 Ağustos 1919'da, Mutki'de Aşiret Reisi Hacı Musa Bey'e yazılan mektupda "Mustafa Kemal" imzası kullanılmıştır. 13 Ağustos'ta, isimleri bildirilen öteki şeyhlere ve aşiret reislerine yazılan mektuplardaysa "Üçüncü Ordu Eski Müfettişi Mustafa Kemal" imzası kullanılmıştır.

Bu mektuplarda Mustafa Kemal, bu kişilerin yani Kürt şeyhlerinin ve aşiret reislerinin, devlet, millet ve vatan uğrunda fedakarlıklarından, seçkin hizmetlerinden, söz etmektedir. Düşmanların millet karşı haince emellerine karşı uyanık olunması gerektiğini hatırlatmaktadır. Düşmanlar milletin hakimiyet haklarını elinden alacak ve onu köleliğe mahkum edecek demektir. Düşmanların, yurdun Doğu illerine Ermenilere vereceklerini, oralarda Ermenistan kuracaklarını vurgulamaktadır. Ve aşiret reislerini ve şeyhleri Sivas Kongresi'ne davet etmektedir. Onlardan bir kısmının Heyet-i Temsiliye'ye seçildiğini bildirmektedir.

"... İkinci Ordu Komutanlığında bulunduğum sırada ve pek önemli durumlar içinde aramızda doğan gönül bağının değerli hatırasını her zaman içimde sakladım. Sizlerin öteden beri, devlet, millet ve vatan uğrunda fedakarlığı, seçkin hizmetleri, bütün kadirbilirlerce takdir edilmektedir. Bu arada son olarak Bitlis'in geri alınmasında orduya fîilen yaptığınız yardımın değeri, Mutki yöresinin düşmana korunmasında giriştiğiniz gayret ve emeğin önemi, her an takdir ve şükranla, anılmaktadır. Bu kadar fedakarlığımızın sonunda, Yüce Tanrı'nın takdiri olarak, düşmanlarımızla yapmak zorunda kaldığımız ateşkes anlaşması hükümlerinin hiç olmazsa hakkıyla uygulanmasıyla milletimizin istiklalini ve özgürlüğünü elde etmeyi umarken, yazık ki düşmanlarımızın bugün devletimize, milletimize karşı pek haince bir durum olarak memleketimizi büsbütün parçalamak, İslam dünyası içinde yüzyıllardır kanlarını döken milletimizin hakimiyet ve istiklal haklarını elinden alarak onu köleliğe düşürmek için çalıştıkları, ecdadımızın bıraktığı anavatanda Ermenistan kurmaya uğraştıkları açıktan açığa görülüyor. Bu, büyük bir üzüntüyle karşılanacak, alçakca bir davranıştır ki milletin gücüne dayanmayı, isteklerine uymayı kaçınılmaz bir vatan görevi bilmesi gereken İstanbul hükümeti de tam bir güçsüzlük ve gevşeklik içerisinde, dizginleri, baskısı önünde boyun eğdiği düşmanlarımıza bırakıyor. Yıllardır dünyaya fedakarlık dersleri vermiş, olağanüstü davranışlar göstermiş olan pek dürüst ve faziletli milletimizin bu güçsüz ellerde pek yakında ne kadar ağır durumlara düşeceğinin bilincinde olarak, gezdiğim yerlerde haklarını koruma, vatanlarının savunması yolunda müdafaa-i millîye cemiyetleri teşkil ederek ellerinden geldiğince çalıştıklarını büyük bir gurur ve şükranla gördüm. İşte bu ortam ve şartlar içinde asker olarak, İstanbul hükümeti emrinde çalışmak yerine milletin bir ferdi olarak vatandaşlarımla birlikte memleketin mutluluk ve saadetine hizmet vermeyi şeref ve onur için ölüncüye kadar çalışmayı, daha yararlı bularak aşığı olduğum askerlikten çekildim Tabii olarak bu vatan görevinden sizler gibi pek değerli vatandaşlarımızın yardım ve işbirliği edebileceklerine güvenim tamdır.

Sözünü ettiğim bir çok müdafaa cemiyetlerinin katılımıyla milleti birleştirmek ve canımıza göz diken düşmanlarımıza karşı güçlü bulundurmak amacıyla Erzurum'da bir Kongre toplanmıştır. Bunun görüşmeleri ve kararları üzerinde Celal Bey kardeşimiz sizlere ayrıntılı bilgi vereceğinden, bu konuda sözü uzatmayı gereksiz görüyorum. Yalnız şu kadarını arz edeyim ki, milletimizin hakkıyla bağımsızlığı, ülkemizin bütünlüğü yolunda oluşan gerçek işbirliğini, içe ve dışa karşı temsil etmek üzere Kongrece bir Heyet-i Temsiliye seçilip kabul edildi. Sizler de Kongre'nin oybirliğiyle bu Heyet-i Temsiliye üyeliğine seçildiniz. Bunlar arasında ben de bulunduğum gibi, Bahriye Eski Nazırı, Hamidiye Kahramanı Rauf Beyefendi kardeşimiz de vardır. Ülkemizin kurtuluşu ve mutluluğu için elele vererek çalışacak yeri ve zamanı geldiği için gerçekten çok büyük mutluluk duymaktayım. Celal Bey kardeşimin sizlere getirecekleri tüzük gereğince tarafınızdan hızla teşkilatlanılarak, hiçbir taraf ve kimsenin karışma ve engellemesine izin verilmemesini ve kutsal milli amacın sağlanması yolunda yardımcı olunmasını umduğum ve beklemekte olduğum asker ve sivil görevlilerin bu amaca aykırı davranışları görülürse, milletin irade ve egemenliğinin onlara gösterilmesi, gerektiğini sizlerden ayrıca arz ve rica ederim.

Burada olduğu gibi, aynı amaçla Sivas'ta da bütün milletin temsilcilerinden oluşan genel bir Kongre toplanmak üzere. Ben de birkaç güne kadar bunun için Sivas'a hareket edeceğim. Kongre'nin sonunda, yine Erzurum'a döneceğim için oralarda sizlerle görüşeceğimi umarım. Bunun için uygun anda size telle bilgi vererek kesinlikle gelmenizi rica edeceğim. Oradaki işinizin çokluğu nedeniyle sizin burada uzun süre kalmanıza engel olacağını biliyorsam da, milletimizin bizlerden beklediği hizmetin önemi ve yüceliği karşısında, bunların bir ölçüde feda edileceğine inanıyorum. Her halde bir defa görüştükten sonra bu konunun da çözümünü arar ve buluruz. Yüce Tanrı'dan vatan ve milletimiz için hayırlı gelecekler diler gözlerinizden öperim." (Mutki'de Aşiret Reisi Hacı Musa Bey'e yazılan mektup, Belge 47)

"... Sizin Bitlis'te olduğunuzu sanıyorum. Bu kez aldığım bilgi üzerine bunun doğruluğu da anlaşıldı. Yüce Halifelik ve Sultanlığın, vatan ve milletimizin içinde bulunduğu zor durumu sizce de bilinmektedir. Milletimizin bugünkü felaketin içinden çıkacağı güne kadar, milletle birlikte ve milletin içinde çalışmaktan ve millete kendimi adamaktan başka vatanseverce çalışmaktan ve millete kendimi adamaktan başka vatanseverce bir yol olamayacağı görüşüyle hemen askerlikten çekildim. Çünkü resmi makam ve görevim buna engel oluyordu.

Bugün tek kurtuluş yolu, milletin birliğini bütün dünyaya göstermek ve kutsal haklarımızı, milletin ortaya koyacağı güçle kurtarmaktır.

Erzurum Kongresi'nde kararlaştırılan ilkeleri, ek'te gönderiyorum. O yörede gereğinin yapılmasının buyurulmasını, düşmanlarımızın her türlü zararlı fikirler aşılmasına engel olmanız, bizce bilinen yüksek hamiyetinizden beklenir. Saygı ve sevgilerimi sunarım Efendim Hazretleri." (Küfrevizade Şeyh Abdülhak Efendi Hazretlerine, Bitlis, yazılan mektup, Belge 48)

"... Sizlerin Yüce Halifelik ve Saltanata olan bağlılığınız ve kutsal vatanımızın Ermeni ayakları altında çiğnenmesine kesinlikle razı olmayacağınız hepimizce bilinmektedir. Bugüne kadar göstermiş olduğunuz fazilet örneklerini yakından bildiğim için, sizleri vatan millet için çalışmak konusunda hayatlarını adanmış olan vatanseverliğin başında göreceğime güveniyorum. Erzurum Kongresi'nce düzenlenen bildiri ve tüzüklerden ilişkide yeterince gönderiyorum. Teşkilatın ö yörede çabuk ve kimseyi kırmadan ve incitmeden kurulması ve düşmanın zararlı propagandalarına kesinlikle engel olunmasını, bizlerce bilinen hamiyet ve fedakarlığınızın sonuçlarını, inanç ve güvenle bekler, gözlerinizden öperim efendim." (Şırnaklı Abdurrahman Ağa Hazretlerine, Derveşi Ömer Ağa Hazretlerine, Muşarlı Resul Ağa Hazretlerine yazılan mektup, Belge 49)

"... Yüce Halifelik ve Saltanat makamının uğradığı baskı, vatan ve milletimizin düşmanlarımızca mahkum edilmek istenildiği acıklı son, sizlerce bilinmektedir. Bütün bu kıyımlara karşı koyabilmek için tek çıkar yolun milletimizin, hak ve kutsal varlıklarını savunma uğrunda, tam olarak gücünü göstermesi olduğunu takdir edersiniz.

Doğu Anadolu'nun her yanında aynı amaçla kurulan cemiyetlerin Tanrı'ya şükür Erzurum Kongresi'nde birleşmesi, amacın elde edilmesi için bir güvencedir.

Milli birliğimizin iç ve dışa karşı temsili için kabul edilen Heyet-i Temsiliye'ye sizler oybirliğiyle seçildiniz. Böylece vatan ve milletimiz için birlikte çalışacağımızdan dolayı pek memnunum.

Kongrece hazırlanan bildiri ve tüzüklerden yeteri kadar gönderilmiştir. O bölgede teşkilatımızın desteklenmesi, yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesini sağladıktan sonra Erzurum'a buyurmanız kesinlikle beklenmektedir.

Ben, Heyet-i Temsiliye'mizde bulunan Bahriye Eski Nazırı Rauf Beyefendi ile Sivas'ta toplanacak olan Kongreye katılacağımdan, geri dönüşünüze kadar, Raif Efendi yalnız kalıyorlar. Erzurum'a buyurmanız kendileri için mutluluk olacaktır. Hepinizin gözlerinden öperiz, efendim." (Eski milletvekillerinden Sadullah Efendi Hazretlerine yazılan mektup, Belge 50)

"... Yüce Hilafet ve Osmanlı Saltanatı Makamına olan gerçek bağlılığınız ve sevgili vatanımız için beslediğiniz yakın ilginiz herkesce bilinmekte ve kabul edilmektedir.

1. Dünya Savaşı'nın kötü sonucu düşmanlarımıza çok fırsatlar verdiğinden, ateşkes anlaşmasından beri devlet, millet ve vatanımıza uygun görülen saldırı ve kıyımlar, dayanılamayacak ve kabul edilemeyecek bir ölçüye varmıştır. Hilafet ve saltanatın yıkılmasına, yurdumuzun Ermeni ayakları altında çiğnenmesine ve milletimizin Ermenilere esir olmasına boyun eğecek hiçbir Müslüman düşünülemez. Düşmanlarımızın her yandaki teşebbüsleri hep vatanın parçalanması ve milletimizin esir edilmesi amaçlarına yöneliktir. Gücünü milletten alamayan ve tutsak durumda bulunan İstanbul Hükümeti güçsüzlükten öteye bir durum göstermemektedir.

Milletin birlik olarak gücünü ve kudretini bütün dünyaya göstermesinden

başka kurtuluş yolu ve dayanak noktası kalmamıştır. bu nedenle ben resmi görev ve unvanımın, bu yolda çalışmama engel olduğunu görerek, hemen askerlik mesleğinden çekilerek yurdumuzun ve milletimizin tam olarak kurtuluşuna kadar onunla birlikte ve milletin içinde çalışmaya karar verdim. Sizin gibi fedakar, yurtsever dindaşlarımın benimle birlikte çalışacaklarına inanıyorum. Bu defa Erzurum Kongresi'nce karar verilen bildiri ve tüzüklerden yeterince gönderiyorum. O yörede milli teşkilatın yaygınlaştırılarak güçlendirilmesi için yoğun çaba harcamanızı rica ederim. Yakında Sivas'ta toplanacak olan genel bir Kongre ile de daha yararlı ve kesin sonuçlar elde edileceği inancındayım. O bölgede İngilizlerin aldatıcı propagandalarının önüne geçilmesi pek çok gereklidir. Yüce Tanrı hepimizi başarıya ulaştırsın. Gözlerinizden öperim, efendim." (Şeyh Mahmut Efendi Hazretlerine yazılan mektup, Belge 51)

"... Sizin Birinci Dünya Savaşı süresince Osmanlı ordusuna yapmış olduğunuz seçkin hizmetleri ve Yüce Hilafet ve Saltanat makamına göstermiş olduğunuz yürekten bağlılığı yakından biliyorum. Bu sebeple size karşı içten gelen pek büyük saygım vardır.

Bugün Hilafet makamının, Osmanlı Saltanatının ve kutsal vatanımızın düşmanlarca incitilmesinde nasıl kıyasıyla kötü davranıldığını ve Doğu illerimizin Ermenilere bağışlanmasında direnildiğini biliyorsunuz. Millete dayanmayan İstanbul Hükümetinin bütün bu düşman saldırganlıkları karşısında güçsüz ve cılız durumda kaldığı, yurdun ve milletin haklarını savunmamakta olduğu belli olmuştur. Bu sebeple milletin varlık ve birliğini bütün dünyaya göstermek ve haklarımızın tek yönlü ve şahsi kararlarla izin vermeyeceğimizi anlatmak amacıyla, ben resmi görevimden ayrılıp milletin içinde ve milletin birlikte çalışmaktan başka çıkış yolu göremedim ve hemen askerlikten çekildim.

Acı olayların etkisiyle her yanda kurulan milli ve vatansever cemiyetlerin delegelerinden oluşmak üzere Erzurum'da toplanan bir Kongre ile "Şarki Anadolu Müdafai-i Hukuk Cemiyeti" kuruldu. İçte ve dışta milli birliği temsil etmek üzere bir Heyet-i Temsiliye seçildi. Bu konudaki bildiri ve tüzükleri size gönderiyorum. Siz cemiyetimizin en saygıdeğer üyelerinden olduğunuz için, milli amacın çabuk gerçekleşmesi ve zararlı düşman propagandasının o yörede etkisiz kalması için, herkesçe bilinen fedakarlık ve yurtseverliğinizi göstereceğinize kesinlikle inanıyorum. Birkaç güne kadar Batı Anadolu'nun ve Rumeli'nin bütün illerinden gelmekte olan delegelerle Sivas'ta genel bir kongre toplanacaktır. Tanrı'nın yardımı ve Yüce Peygamberimizin desteği ile bütün milletimizin bir noktada birleşmiş olduğunu ve haklarını korumaya ve savunmaya gücü olduğunu bütün dünyaya göstereceğiz.

Yakında Mebuslar Meclisi'mizi açtırmak ve millete dayanan güçlü bir hükümeti iş başına geçirmekle vatanın kurtuluşu sağlanmış olacaktır.

Sevgi ve saygılarımın kabulü rica eder o yöredeki bütün vatandaşlarıma selamlar sunarım, efendim." (Norsinli Meşayihî İzamdan Şeyh Ziyaeddin Efendi Hazretlerine Yazılan Mektup, Belge 52)

"... O yöreden gelen kimselerden aldığım bilgilerden, sizin Yüce Hilafet Makamına ve sonsuza kadar yaşayacak devletimize olan sağlam ve gerçek bağlılığınızın sonucu olarak sevgili vatanımızın düşmanın güttüğü amaçlara karşı korunması konusunda göstermekte olduğunuz yardım ve fedakarlığı öğrenmiş bulunuyorum. Bundan dolayı pek memnun ve müteşekkirim.

Erzurum'a gelmeden önce yaptığımız telgrafla haberleşmemizde, ilk fırsatta oralara gelmek istediğimi bildirmiştim. Ancak durum ve olaylar şimdiye kadar buna uygun düşmedi. Duymuş olduğunuz ve olacağınız gibi, Ateşkes'ten sonra İtilaf Devletleri, devlet ve milletimizin haklarını hiçe sayıp ülkemizi parçalamak, Doğu illerimizi Ermenilere vermek, Batı illerimizden İzmir gibi en bakımlı yerleri Rumlara bırakmak ve Karadeniz kıyılarında bir Pontus Rum Devleti kurmak çabasına düştüler. Bir yandan da İngilizler Diyarbakır ve yöresi halkını aldatarak türlü türlü şekiller vermeye kalkıştılar. Üçüncü Ordu Müfettişliğim sırasında, düşmanların bu hayınca girişimlerine engel olmaya karar verdim. Bunun için gerekli girişimlerde bulundum. İstanbul'da tutsak durumda bulunan İstanbul Hükümetinin bazı üyeleri millettan kuvvet almak konusunda gevşek davrandıklarından, yabancılar gözünde etkisiz kaldılar. Benim millet ve vatan yolunda çalışmalarım düşmanlarımızın elbette hoşuna gitmedi. Ben de sonuna kadar milletle birlikte, milletin bağrında çalışmaya karar verdiğimden, hemen askerlikten çekildim.

Bildiğiniz gibi Anadolu ve Rumeli'nin bütün illerinde Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kurulmuştur. Doğu Anadolu illerinin ve bir ile bağlı olmayan sancakların temsilcilerinden oluşmak üzere Erzurum'da bir Kongre toplandı. Böylece bütün Doğu Anadolu halkı birleşti. İç ve dış siyasetini belirleyen önemli kararlar aldı ve bir de tüzük yaptı, bunlardan size de gönderiyorum.

Birkaç güne kadar, bütün Batı Anadolu ve Rumeli illeri temsilcilerinin katılacağı Sivas'ta genel bir Kongre toplanacaktır. Böylece de bütün millet tek vücut olarak haklarını savunacak duruma gelecektir. Milleti bir bütün olarak gerek içte, gerek dışta temsil etmek üzere bir heyet-i temsiliye seçilmiştir ki, bu heyette ben de varım. Tanrı'nın izniyle yakında mebuslar meclisi toplanacak ve ülkenin her türlü haklarını savunmaya yeterli güçte bir hükümet işbaşına gelecektir. Milletin gösterdiği bu birlik ve kudret sayesinde bütün yabancı devletler, İngilizler, Amerikalılar, Fransızlar, İtalyanlar, kısaca hepsi, vatan ve milletimize saygı göstermeye başladılar. İnşallah mutlu bir sonuca ulaşılacaktır.

Doğu Anadolu'daki cemiyetlerin birleşmesiyle kurulan "Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti"nin yoğun çalışmalarıyla devletimizin bağımsızlığını ve vatanımızın bütünlüğünü sağlayacağından hiç şüphe etmiyorum. Siz, cemiyetimizin en önemli üyelerindensiniz. Fedakarlık ve çabalarınızla, sunduğum tüzük hükümlerine göre, o yörede kısa zamanda teşkilatın kurulacağına ve İngilizlerin milletimizi parçalamaya ve yurdumuzu Ermeni ayakları altında çiğnetmeye yönelik düzen ve politikalarına meydan verilmeyeceğine inanıyorum.

Sivas Kongresi'nde bulunmak üzere geçici olarak Sivas'a gideceğim. Ondan sonra yeniden Erzurum'a geleceğim. Gözlerinizden öper, oradaki bütün yurt-

taşlarımıza özellikle selam ederim, efendim." (Aşiret Reislerinden Cemal Çeto Bey'e, Garzan, yazılan mektup, Belge 53)

"Faziletli Efendim", "Sayın Efendim", "Vatansever Efendim", "Saygıdeğer Efendim", "Efendim" gibi hitaplarla başlayan bu mektupların hepsinin Kürtlere yazıldığı büyük bir gerçektir. Mutki'de Aşiret Reisi Hacı Musa Bey, Bitlis'te Küfrevizade Şeyh Abdülbaki Efendi, Şırnaklı Abdurrahman Ağa, Derşevli Ömer Ağa, Muşarlı Resul Ağa, Eski milletvekillerinden Sadullah Efendi (Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında eski Bitlis milletvekili), Şeyh Mahmut Efendi (Güney Kürdistan'da Süleymaniye'de, İngiltere'ye karşı savaşan Şeyh Mahmut Berzenci), Norşinli Büyük Şeyhlerden (Meşayihî İzamdan) Şeyh Ziyaeddin Efendi, Garzan'da Aşiret Reislerinden Cemal Çeto Bey... bunların hepsi de Kürttür. Mustafa Kemal bu kişilere yazdığı mektuplarda, milletin, vatanın kurtarılmasından söz ediyor. Bu yolda, bu kişiler tarafından yapılan fedakarlıkları övüyor. Dikkat edilirse mektuplarda, Türk, Kürt gibi ulusal nitelikli sözler geçmiyor. Hep, "millet", "milletimiz", sevgili milletimiz", cefakar milletimiz" gibi kavramlar kullanılıyor. Mektuplarda milletin Ermenilere mahkum edileceği vurgulanıyor. Düşmanların milleti bölüp parçalayacağı ifade ediliyor. Bu oyunlara karşı uyanık olunması isteniyor.

Bu mektuplar bu dönemde kullanılan "millet" sözcüğünün dinsel bir içerik taşıdığını, Müslümanları kapsadığını açık bir şekilde göstermektedir. Güney Kürdistan'da Süleymaniye ve Musul taraflarında Kürdistan Hükümeti kuran, bu yüzden İngiltere'ye karşı kanlı bir savaşa giren Şeyh Mahmut'a yazılan mektup bu sözcükteki dinsel içeriği açık ve çarpıcı bir şekilde gözler önüne sermektedir. (Belge 51) (Mektupta adı geçen Şeyh Mahmut'un, Güney Kürdistan'daki Şeyh Mahmut olduğu için bk. Doç. Dr. M. Kemal Öke, *İngiltere'nin Güneydoğu Anadolu Siyaseti ve Binbaşı E. W. C. Noel'in Faaliyetleri, 1919*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayını, Ankara 1988 s. 87, 129; Eski milletvekillerinden Sadullah Efendi ise, Osmanlı Meclis-i Mebusan'ındaki Bitlis Milletvekili Sadullah Efendi'dir. Bk. Nahit Sırrı Özerdim, *Açıklamalı Söylev Sözlüğü*, Doğumunun 100. Yılında Atatürk'e Armağan, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara 1981, s. 79

Halbuki, daha yukarıda belirttiğimiz gibi "millet" sözcüğü, Cumhuriyet'ten sonra dinsel içeriğinden boşaltılarak, etnik bir kategorinin karşılığı olarak kullanılmaya başlanmıştır. "Millet'in "Türk milleti" olduğu vurgulanmıştır. Günümüzdeyse "millet" sözcüğü "ulus" olarak Türkçeleştirilmekte ve sözcükle "Türk ulusu" ifade edilmektedir. Resmi ideoloji millet sözcüğündeki bu anlam farklılaşmasından, millet-ulus kavramlarındaki içerik farklarından azami ölçüde yararlanmaktadır. 1919-1920 yılları anlatılırken millet, dinsel içeriği ağır basan, kapsayıcı, Kürtleri de kapsayan bir kavram olarak kullanılmaktadır. Örneğin Ermenilere karşı Müslümanların yani milletin haklarını savunmak gibi... Cumhuriyetten sonra ise Kürtleri dışlayıcı, sadece Türk milletini, Türk ulusunu ifade eden bir kavram olarak kullanılmaktadır. Artık, Kürtlerin ulusal varlığı inkar edilmekte, herkes Türk sayılmaktadır.

Üzerinde durulması gereken kavram çiftlerinden biri de Osmanlı İmparatorluğu-Türkiye sözcükleriyle ilgilidir. Osmanlı İmparatorluğu içinde veya Osmanlı Devleti'nde çeşitli ülkeler vardı. Anadolu, Bulgaristan, Sırbistan, Hırvatistan, Bosna, Hersek, Eflak, Boğdan, Arnavutluk, Mısır, Arabistan, Suriye, Irak, Kürdistan, Ermenistan vs.

İmparatorluk içinde yaşayan pek çok halk vardı. Onların ülkeleri kendi adlarıyla anılıyordu. Örneğin Arapların yaşadığı yere Arabistan, Sırların yaşadığı yere Sırbistan, Ermenilerin yaşadığı yere Ermenistan, Kürtlerin yaşadığı yere Kürdistan deniyordu. Türkler genel olarak Anadolu'da yaşıyordu. 19. yüzyılın ilk yarısından itibaren de Osmanlı İmparatorluğu'nda Kürdistan eyaleti oluşturulmuştu. Görüldüğü gibi Osmanlı Devleti adı etnik bir topluluğa izafe edilerek verilmiş bir ad değildi. Türkiye ise, etnik bir topluluğa yani Türklere izafe edilerek verilmiş bir isimdir. Türklerin yaşadığı ülke anlamına gelmektedir. Türkiye adı, 1920 yılında Büyük Millet Meclisi'nin açıldığı dönemden itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Fakat Türkiye'de Kürtler de yaşamaktadır. Ve Cumhuriyetle birlikte, artık, gerçek Kürt adı, gerçek onların yaşadığı ülke olan Kürdistan adı, dillerden ve tarihlerden silinmeye çalışılmaktadır. Misak-ı Milli sınırları içinde yaşayan herkesin Türk olduğu biçimindeki görüş devletin adıyla pekiştirilmiş olmaktadır.

Kürtler, İran, Irak ve Suriye'de de yaşamaktadırlar. Fakat orada, bu sorun bu kadar çarpıcı bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Çünkü İran, Irak, Suriye... bir etnik gruba izafeten verilmiş isimler değildir.

Araştırmacılar, Osmanlı belgelerindeki, Osmanlı Devleti gibi isimleri, Türkiye olarak çevirmektedirler. Burada, Batılıların kullandığı "Turkey" gibi sözcükler de oynamaktadır. Batılılar bazen Osmanlı Devleti'ni imparatorluktaki egemen unsura bakarak Türk Devleti olarak görmektedirler. Fakat bu imparatorluk içinde pek çok halk olduğunu ve onların yaşadığı toprakların, o halkların adıyla anıldığı gerçeğini değiştirmez. Bugün bu halkların hemen hemen hepsi Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılarak kendi bağımsız devletlerini kurmuşlardır. Yunanlılar, Sırlar, Hırvatlar, Arnavutlar, Bulgarlar, Rumeliler, Araplar vs. Kala kala Kürtler ve Ermeniler kalmışlardır. Bu uluslar da çeşitli biçimlerde uygulanan asimilasyon politikalarıyla yok edilmeye çalışılmaktadır. Osmanlı dönemi belgelerinde geçen Osmanlı Devleti gibi isimleri Türkiye olarak tercüme edilmesi asimilasyon politikasının bir gereği olarak düşünülmektedir. Çünkü Türkiye adı, 1920 yılından itibaren, 23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi'nin açılmasından itibaren kullanılmaktadır. Ve Türklere izafe edilerek verilmiş bir addir. Osmanlı Devleti'ne de Türkiye denilerek bugünkü Türkiye çağrıştırılmak istenmektedir. Resmi ideoloji Kürt ve Kürdistan adlarını insanların, araştırmacıların bilincine çarpturmamak için Osmanlı Devleti-Türkiye kavram çiftini ustalıklı bilinçle kullanmaktadır. Araştırmacıların buna dikkat etmeleri, Osmanlı Devleti adını, Osmanlı Devleti olarak yazmaları gerekir.

Mustafa Kemal tarafından yazılan mektupları bir kere daha hatırlayalım. Bu mektuplarda, "millet", "milletimiz", "milli birlik", "milletin esir edilmesi", "milletin bölünmezliği", "milletin bölünmesi, parçalanması", "sevgili milletimiz", "fedakar milletimiz"... gibi kavramların yanında, "vatan", "vatanımız", "vatanın bölünmezliği", "vatanın bölünmesi, parçalanması", "ülkemiz", "ülkemizin mutluluğu".. gibi kavramlar da kullanılıyordu. Mustafa Kemal'in Şeyh Mahmut'a yazdığı mektubun irdelenmesi bu bakımdan son derece önemlidir. Birinci olarak Şeyh Mahmut'un, Güney Kürdistan'da Süleymaniye ve Musul taraflarında İngiltere'ye karşı başkaldıran Şeyh Mahmut olduğu bilinmektedir. İkinci olarak, Mustafa Kemal'in kullandığı "millet", "milletimiz", "vatanımız", "yurdumuz" gibi kategorilerin içine Güney Kürdistan'da yaşayan Kürtler de girmektedir. Üçüncü olarak, "milletin bölünmesi"nin, "milletin esir edilmesi"nin,

"vatanın parçalanması"nın engellenmesi için her türlü çabanın harcanması istenmektedir. Bilis'te Aşiret Reisi Hacı Musa Bey'e, Garzan'da Aşiret Reislerinden Cemil Çeto'ya yazılan mektuplarda da milletin ve ülkenin parçalanması konularına çok büyük ağırlık verilmiştir. Yurdun parçalanarak bir kısmının Ermeni yurdu yapılacağı vurgulanmaktadır. Bu görüşün dile getirilişini hemen hemen bütün mektuplarda görmekteyiz. Dördüncü konu ise sonuçla ilgilidir. Türk-Ermeni ve Türk-Yunan savaşları sonunda, Türkiye Cumhuriyeti kurulurken ısrarla sözü edilen "millet ve vatan" bölünmüştür. Çünkü Lozan Antlaşması'yla Kürdistan'ın bölündüğü ve paylaşıldığı, Güney Kürdistan'ın İngiliz emperyalizminin payına düştüğü büyük bir gerçektir. Halbuki, Kemalistler, Kuvayı Milliye, "milletin bölünmesi"nin ve "vatanın bölünmesi"nin önüne geçmek için çarpışıyordu. Güney Kürdistan'da Şeyh Mahmut Berzenci'ye gönderilen mektup bu bakımdan çok anlamlı sonuçlar ortaya koymaktadır. Buna rağmen Kemalistler, Cumhuriyetle birlikte, "millî birlik" in sağlandığı, "milletin bölünmesi"nin engellendiği, "vatanın bölünmesi"nin önüne geçildiğini ifade ederler. Bu görüş nasıl ileri sürülebilmektedir? Ve bu görüşe karşı, şimdiye kadar, herhangi bir itiraz neden yükseltilememiştir? İşte bu noktada "millet", "ulus"; "Osmanlı Devleti", "Türkiye" kavram çiftleri ustalıkla kullanılmaktadır.

"Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında, kapsayıcı olan, "millet", "Osmanlı yurdu" gibi kavramlar kullanılmaktadır. Bu kavramla "milletin birliği ve bütünlüğü", "vatanın birliği ve bütünlüğü" iç kamuoyuna ve dış kamuoyuna karşı gösterilmektedir. Bunlar Kürtleri, Kürdistan'ı da kapsamaktadır. Örneğin Güney Kürdistan'da bu kapsam içinde yer almaktadır. Cumhuriyetin kurulmasından sonra ise "ulus", ulus kavramını içerik olarak karşılayan millet, Türkiye gibi kavramlar kullanılmaktadır. "Millet", "Osmanlı yurdu" gibi kavramlar yurdun bölünmezliğini, bütünlüğünü ifade etmektedir. "Ulus yani Türk ulusu", "Türkiye" gibi kavramlar da "millet" in ve "Osmanlı yurdu" nun bölündüğünü gizlemeye, bu sürecin, insanların bilincine çarpmasını önlemeye çalışmaktadır. "Millet" kavramı içinde yer alan Güney Kürdistanlı Kürtlerin ve "Osmanlı Yurdu" kavramı içinde yer alan Güney Kürdistan'ın durumu dikkatlerden uzak tutulmaktadır. Kaldı ki, Kürdistan'ın bölünmesi ve paylaşılması, Kürt ulusuna böl-yönet politikası uygulanması konusunda İngiliz emperyalizminin en önemli işbirlikçileri Kemalistlerdir. Bu ayrı bir konu. Ayrıca incelenmesi gerekir.

Bülent Ecevit'in "Türk Ulusu", "Kürt", "Kürt Ulusu" Deyimleri Hakkındaki Görüşü

Bülent Ecevit, "... Türk ulusu deyimi, bir ırkın adı değil, çeşitli etnik kökenlerden gelen unsurların oluşturduğu bir ulusun tanımlamasıdır." diyor. (Nokta, Yıl 7 Sayı 6, 12 Şubat 1989 s. 20 Kürt Sorunu'nu kapak yapan sayı) Bülent Ecevit'in Kürt Sorunu ile ilgili olarak Nokta Dergisi'ndeki açıklamalarında, hiç kimsenin kendisine safkan Türküm, safkan Çerkezim, safkan Kürdüm vs. diyemeyeceğini, büyük bir karışım ve kaynaşma olduğunu, bunun adının da Türk ulusu olduğunu söylüyor. Türkiye'nin Doğu taraflarında halkın ezilip sömürüldüğünü, sömürülenler arasında, Kürt, Türk, Arap, Süryani gibi birçok kesimin bulunduğunu belirtiyor. Ülke yönetiminde en üst

düzyer görevlere gelmedeyse etnik köken ayrımcılığı yoktur, diyor.

Günümüzde, dünyada safskan Arap, safskan İngiliz, safskan Alman, safskan İspanyol, safskan Hint vs. yok. Bu çerçevede lebette safskan Türk ve safskan Kürt de yoktur. Fakat bütün bunlar bir Arap ulusunun, Alman, İspanyol, Hint uluslarının var olmasına engel değildir. Bunlar gibi bir Türk ulusu ve bir Kürt ulusu da vardır. Türk, Kürt gibi sözcükler etnik kökeni, ırkı gösteren sözcüklerdir. İşte Bülent Ecevit, Kürtlerin ulusal kimliklerini sorgulamalarını engellemek, bu sürecin gelişmesini firenlemek için, Türk ulusu deyiminin etnik bir köken ifade etmediğini, bu deyimın Türkiye sınırları içindeki herkesi kapsadığını söylüyor. Bu ırkçı bir görüştür. Henüz 4-5 yıl öncesine kadar Bülent Ecevit, Kürt Sorunu söz konusu olduğu zaman "bu etnik bir sorun değil, ekonmik bir sorundur, Doğu Bölgesi'nin Türkiye'nin öteki bölgelerine nazaran geri kalmış olmasıdır. Bölgede feodal unsurların hâlâ varlığını sürdürmeleridir." derdi. (Bülent Ecevit, *Bu Düzen Değişmelidir*, Ulusal Basımevi, Ankara 1968 s. 204-208) Bu görüş sağcı yazarlar tarafından da aynen ileri sürülmektedir. Kürt Sorunu'nun esas özünü yani etnik özünü gizlediği için ileri sürülmektedir. Örneğin Taha Akyol "Doğu meselesi etnik bir mesele değil, sosyo ekonmik bir meseledir." demektedir. (*Nokta*, Sayı 6, 12 şubat 1985 s. 18)

Artık sorunun ulusal sorun olduğu, ırkçı, sömürgeci ve emperalist baskılar karşısında kalan bir toplumun, ulusal kurtuluş mücadelesi olduğu bütün açıklığı ile ortaya ıktı. Bu sefer yine Bülent Ecevit gibi kişiler, ırkçı ve sömürgeci bir bakış açısıyla, "Türk ulusu" deyimi sadece Türkleri yani ırk bakımından Türkleri anlatmaz, Türk, Kürt, Çerkez, Arap vs. herkesi içine alır, demeye başladı. Bu düşüncenin, rneğin Alpaslan Türkeş'in ileri sürdüğü düşüncelerden hiç de önemli bir farkı yoktur. Eski Milliyetçi Hareket Partililer de, "onlar ne kadar Kürt ise biz de o kadar Krtz, biz ne kadar Türk iseek onlar da o kadar Türktür." diyorlar. (*Yeni Düşünce*, 24 şubat 1989, Alpaslan Türkeş'in açıklamaları)

Türkiye'de ırkçılık deyince hep, Alpaslan Türkeş ve arkadaşları gösterilmiş, Bülent Ecevit gibi kişilerin ırkçı düşünce yapıları bu sayede gizlenebilmiştir. "Kürtler" kendi kimliklerini inkar ettikten, Türk olmakla övünmeye başladıktan sonra, pekala, Milliyetçi Hareket Partisi veya Milliyetçi alışma Partisi içinde de yer alabilmekte, yönetici kademelere gelebilmektedir. Bu bakımlardan "Türk ulusu" deyimi etnik bakımdan sadece Türkleri ifade etmektedir. "Kürt ulusu" deyimi de Kürtleri anlatır. Nitekim Bülent Ecevit, "Kıbrıs Türkleriyle, "Batı Trakya Türkleri"yle, "Bulgaristan Türkleri"yle ilgili açıklamalarında hep Türk etnik kimliğini işaret etmektedir.

Bülent Ecevit, *Nokta Dergisi*'nin yukarıda belirtilen sayısında Kıbrıs Sorunu'nun 1974'den sonraki gelişmeleriyle ilgili olarak, Ahmet Taner Kışlalı'ya şunları söylemektedir. "... Bu süre içinde Türkler, bir bağımsız devletin bütün unsurlarını taşıyan bir yönetim oluşturdular... Vasiliu'nun nerileri Türkleri 1974 öncesinde bile kötü duruma düşürerek, adeta tutsak alma amacı güttükleri göstermektedir... Türk birliklerinin çekilmesi istenmektedir." (s. 28)

Bülent Ecevit, Rauf Tamer'le yaptığı söyleşide, Başbakan Turgut zal'ın Kıbrıs politikasını şöyle değerlendirmektedir. "... Başbakan zal'da Kıbrıs Türk toplumunun i politikasına karışma eğilimi gördüğümü söylemiştim. Maalesef zal'ın gezisi bu kaygılarımı artırdı. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne birtakım ekonmik ve sosyal politikaları, manevi baskı ile, hatta manevi baskının da ötesinde "Bunları uygulamaz-

sanız yardımı keseriz." tehdidiyle kabul ettirmek istiyor. Oysa bağımsız bir ülkeye böyle davranılamaz. Kaldı ki Kuzey Kıbrıs Türk Toplumunun çok iyi işleyen ve bizden çok daha gerçek bir demokrasisi var." (Tercüman, 11-15 Temmuz 1986, 6 Yıl Sonra Bülent Ecevit, Rauf Tamer'in Röportajı)

Bülent Ecevit, Batı Trakya Türkleri'yle ilgili politikasından dolayı da Süleyman Demirel'i eleştirmektedir. "... Yine Demirel hükümetleri, bir yandan milliyetçi geçinirken ve Türkiye'ye bir hayli uzak birtakım yerlerdeki Türk asıllı kimselerle ilgili kışkırtıcı ve dış ilişkilerimizi zedeleyici yayınların hükümet destekçileri tarafından ve hatta TRT tarafından yapılmasına göz yumarken, katlanırken, Batı Trakya'daki Türklerin durumlarıyla ilgilenme gereğini bile duymamaktadır. Oysa buradaki Türkler büyük bir baskı altındadırlar. Kıbrıs'ta gerçeğe aykırı olarak Türk mezalimi iddiaları ile ilgili yayınlar yapılır, Rum propagandası yapılırken Türkiye, Türk ulusunun ve Batı Trakya Türkleri'nin haklı şikayetleri ile ilgili olarak dünyada bir kamuoyu oluşturması için hiçbir girişimde bulunmamaktadır. (Ecevit'in Açıklamaları 1976, Ankara 1976 s. 47-48)

Bülent Ecevit, Bulgaristan Hükümeti'ni Türk azınlığa karşı izlediği politikadan dolayı kınamaktadır. Bulgaristan'daki Türklere uygulanan politikanın Güney Afrika'da ırkçı hükümet tarafından yerli halka uygulanan politikadan bile ağır olduğunu belirtmektedir. Başbakan Turgut Özal'a, Sovyetler Birliği'ne yapacağı gezi sırasında, Bulgaristan'da Türklere yapılan baskıları Sovyetler Birliği Komünist Partisi lideri Mihail Gorbaçov'a şikayet etmesini önermektedir. (Cumhuriyet, 21 Temmuz 1986)

Bu örneklerden açıkça görüldüğü gibi, "Türk ulusu" deyimi, Türk ırkına, Türk etnik kimliğine ilişkin bir deyim olarak kullanılmaktadır. Türkiye'de yaşayan Türklere ayrı olarak Kıbrıs Türkleri, Batı Trakya Türkleri, Bulgaristan Türkleri gibi Türk toplulukları da vardır. Ve bunlar Türk ulusunun bir parçası olarak kabul edilmektedir. Fakat Kürt ulusunun, Kürt etnik kimliğinin Türk ulusu deyimi içine sokulması olanaklı değildir. Kaldı ki Kürt ulusu bölünmüş parçalanmış ve paylaşılmış bir ulustur. Kürt ulusu ve yaşadığı topraklar, Kürdistan, emperyalistler ve işbirlikçileri tarafından bölünmüş yönet politikasına uğratılmıştır.

Bülent Ecevit, Türk ulusu deyimi içine, Türk, Kürt, Arap, Çerkez... herkes girer diyor. Peki ya Güney Kürdistan'daki (Irak), Doğu Kürdistan'daki (Iran), Kuzey Batı Kürdistan'ın bir kesimindeki (Suriye) Kürtleri, Sovyetler Birliği'ndeki Kürtleri nasıl adlandırmak gerekir? Bütün bunlar Bülent Ecevit'in ırkçı ve sömürgeci düşünce yapısının ne kadar çürük bilgiler ürettiğini açık bir şekilde göstermektedir.

Öte yandan şu olguyu da gözlerden uzak tutmamak gerekir: Kıbrıs Türkleri, Batı Trakya Türkleri, Bulgaristan Türkleri gibi konularda çok yakından ve çok yoğun olarak, çok sıcak olarak ilgilenen Bülent Ecevit'in veya benzeri kişilerin Güney Kürdistan'daki Kürtlerle ilgilendiği görülmüş müdür? Bülent Ecevit ve benzerleri Saddam Hüseyin yönetiminin ırkçı, sömürgeci ve faşist uygulamalarına karşı Kürtlerin haklarını ve özgürlüklerini savunabilmişler midir?

Bu çelişkiler ve sapmalar üzerinde elbette durulmalıdır. Bunlar bilgilerimizi zenginleştirici en önemli araçlardır.

Bu açıklamalardan sonra resmi ideolojiyle bilim arasındaki ilişkileri, bu ilişkiler sürecinde devletin ne gibi fonksiyonlara sahip olduğu konusunu inceleyebiliriz.

Bilim - Resmi İdeoloji - Devlet I

Bilimin ve İdeolojilerin Özellikleri

İdeolojiler ve bu arada resmi ideoloji bilimin üretilmesini engelleyen, bilimsel düşüncenin yaygınlaşmasına engel olan en önemli etkenlerdir. Bilim gözlenebilen olguları betimler. Olgular arasındaki ilişkileri açıklayarak genellemeler yapar. Yeni yeni varsayımlar kurar. Ve bu varsayımları tekrar olgulara dönerek test eder. Yani doğruluklarını veya yanlışlıklarını ortaya koyar. Bilimde doğruluğun kriteri olgulardır. Genellemeler ve varsayımlar olgular tarafından doğrulanıyorsa doğru kabul edilirler. Olgular bu varsayımları çürütüyorsa, falan veya filan olguların bu varsayımları doğrulamadığı söylenir. Toplumsal ve siyasal süreci, tarihsel geçmişi kavramamızı engelleyen en önemli etken ideolojilerdir. Biz burada özellikle resmi ideoloji üzerinde duruyoruz. Çünkü resmi ideoloji devlet tarafından savunulmaktadır. Resmi ideoloji tarihe ve topluma bakışta bazı kuralları koyar. Tarihe, topluma nasıl bakmamız gerektiği konusunda direktifler verir. Bu kurallara, direktiflere uyulmadığı takdirde cezai müeyyideler ile karşılaşılacağını vurgular. Bilimde doğrunun temel ölçütünün olgular olduğunu belirtmiştik. İdeolojilerde ise doğrunun temel ölçütü ileri sürülen düşüncelerin, o ideoloji tarafından ileri sürülen görüşlere uygun olup olmadığıdır. Eğer bu düşünceler o ideoloji tarafından ileri sürülen düşüncelere uyuyorsa doğrudur, denir. Düşünceler, o ideolojinin görüşlerini ve kabullerini eleştiriyorsa, çürütüyorsa, yanlıştır, denir. Söz konusu ideoloji resmi ideoloji ise, sadece yanlıştır, demekle kalmaz, cezai müeyyide uygulanması yoluna da gidilir.

Bir devlet, bir ulus, bir siyasal parti, bir sınıf, bir sömürge ulus... tarafından benimsenen düşünceler ve inançlar ve davranış biçimleri vardır. Bu düşünceler ve inançlar ve davranış kalıpları kazanılmış çıkarları korumayı, sürdürmeyi ve yeni çıkarlar elde etmeyi amaçlar. İşte bu düşünce, inanç ve davranış sistemlerine ideoloji diyoruz.

"Dünya dönüyor" önermesi bilimsel bir önermedir. Çünkü olgular aracılığıyla doğrulanma veya yanlışlanma olanağına sahiptir. Ama 17. yüzyılda böyle düşünülüyordu. Dünyanın döndüğünü söylemeyi yasaklayan bir ideoloji vardı. Başta kilise olmak üzere bütün dini kurumlar ve resmi kurumlar tarafından bu görüş savunuluyordu. Kilise bu görüşün ve inancın benimsenmesi için her türlü önlemi alıyor, aksini ifade ederleri ağır biçimde cezalandırıyordu. Bu görüşler milyonlarca kişi tarafından benimseniyordu.

Dünyanın döndüğünü ileri sürenler ise bir idiler. Fakat, dünyanın dönmediğine, sabit olduğuna inananların milyonlarca olması bu görüşün bilimsel olduğunu kanıtlamıyor. Sadece resmi ideolojinin halk yığınları üzerindeki etkisini ve yaptırım gücünü anlatıyor. Dünyanın döndüğünü söyleyenlerin bir avuç olması ise, bu düşüncenin bilimsel olmasına bir engel teşkil etmiyor. Çünkü bilimde doğruların tek ölçütü olgulardır, nicelikler değil. Yani çok büyük kalabalıkların o düşünceye inanıp inanmaması değil. Bu yönüyle ideolojiler daha çok dine benzemektedirler.

İnanç ideolojilerin bir özelliğidir. İnanç özelliği dolayısıyla ideolojiler çok katı sistemlerdir. İdeolojilere inanılır veya inanılmaz. İnanılırsa onun gerekleri yerine getirilir. Bu bakımdan ideolojiler eleştiriden uzak sistemlerdir. Katı, donmuş düşüncelerdir. İdeolojiler çok zor özleştirir yapar. Bilim ise dinamik bir sistemdir. Bilim kendini eleştirir. Yeni bir olgu bilimin önermelerinin yeniden ele alınmasını gerekli kılabilir. Bu bakımdan bilim objektiftir. İdeolojiler ise subjektiftir. İdeolojiler tarihsel ve toplumsal gerçeği çarpıtarak aksettirirler. İdeolojiler yanlış bilinçlerdir.

Bilim toplumun somut gerçeklerini, gerçek somutlarını araştırır. İdeolojiler, özellikle resmi ideoloji ise, somut gerçeklerin araştırılmasına, incelenmesine engel olur. Resmi ideolojinin ürettiği bilgilerin bilimsel bilgiler olarak kabul edilmesini buyurur.

Resmi İdeoloji Cezai Yaptırım İçerir

Egemen ideolojiyle resmi ideolojiyi birbirine karıştırmamak gerekir. Resmi ideolojiler kuşkusuz egemen ideolojilerdir. Fakat her egemen ideoloji resmi ideoloji değildir. Egemen ideolojiyle resmi ideoloji arasındaki en önemli fark cezai yaptırım boyutunda ortaya çıkmaktadır. Resmi ideolojiye karşı bir görüş ileri sürdüğünüz veya resmi ideolojiyi eleştirdiğiniz zaman devletin cezai yaptırımlarıyla karşı karşıya kalırsınız. Fakat resmi niteliğe sahip olmayan egemen ideolojilerin böyle bir fonksiyonu yoktur. Örneğin burjuvazinin ideolojisi egemen ideolojilerdir. Fakat onu eleştirdiğiniz zaman devletin cezai yaptırımlarıyla karşılaşmazsınız. Fransa, Batı Almanya, İngiltere, İtalya, İsveç, Hollanda, ABD, Kanada gibi ülkeleri ele alalım. Buralarda egemen ideoloji burjuvazinin ideolojisidir. Fakat bunların cezai yaptırım boyutu yoktur. Türkiye, İran, Suriye, Irak, Suudi Arabistan gibi ülkelerde, Doğu Bloku ülkelerinde egemen ideoloji resmi ideolojidir. Ve bu ideolojiler cezai yaptırım boyutuna sahiptirler. İkinci kategorideki ülkelerde, yani, Türkiye, İran, .. gibi ülkelerde burjuvazilerin de bir ideolojileri vardır. Fakat bu ideolojiler de resmi ideoloji tarafından denetlenirler.

Kitle Haberleşme Araçları Üzerindeki Siyasal ve İdeolojik Denetim

Bilim ve resmi ideolojinin ilişkilerini tartışırken kitle haberleşme araçları üzerindeki siyasal ve ideolojik denetim üzerinde de dikkatle durmak gerekir. Bunu bir örnekle açıklayalım:

1977 yılında, Ağrı'daki Kürt ayaklanmasıyla ilgili bir çalışma yapıyordum. Bunun için 1930 yılına ilişkin gazete koleksiyonlarını inceliyordum. Gazetelerden birinde

Mustafa Kemal'in yurt gezileriyle ilgili bir haber vardı. Geziye katılanların isimleri veriliyor, Mustafa Kemal'in Samsun'da nasıl karşılandığı anlatılıyordu. Geziye katılanlardan birinin de Ahmet Hamdi Başar olduğu belirtiliyordu. Ahmet Hamdi Başar, 1960'lı yılların başlarında yayınlanan Barış Dünyası Dergisi'nin yöneticisiydi. Barış Dünyası Dergisi'nde 1930 yılının sonlarında ve 1931 yılının başlarında Mustafa Kemal'in yaptığı yurt gezilerine kendisinin de katıldığını, gezi anılarını "Atatürk'le Üç Ay" isimli kitapta topladığını belirten yazılar da yayınlıyordu. Gezi Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulması ve kapatılması sürecinden sonra yapılmıştı.

• Ahmet Hamdi Başar ve Barış Dünyası hakkında 1963 yılından itibaren bilgim vardı. Yukarıda sözünü ettiğim haber Ağrı'daki Kürt ayaklanmasıyla doğrudan doğruya ilgili bir haber değildi. Buna rağmen bu haberi de not etmek gereğini duymuştum.

Yine aynı yıllarda, yani 1977-1978 yıllarında, "Orgeneral Mustafa Muğlalı Olayı", "33 Kurşun Olayı" ile ilgili bir inceleme yapıyordum. Yine gazete koleksiyonlarını inceliyordum. 1945 tarihli gazetelerden birinde Ahmet Hamdi Başar'ın "Atatürk'le Üç Ay" isimli kitabının yayımlandığına ilişkin bir ilan vardı. Kitabın içeriği hakkında da ilgi çekici küçük küçük bilgiler veriliyordu. 1930 yılına ilişkin anıların 1945'de yayınlanabilmesi ilgi çekici başka bir konuydu. İlanlarda geziyle ilgili önemli açıklamalar yapıldığı bildiriliyordu. 1930 tarihli gazetelerdeki haberler de ilgimi çekmişti. Bu sefer kitabı bulup okudum. 1930 tarihli basın ve 1945 tarihli kitap birbirlerine çok zıt bilgiler veriyorlardı. Bu zıtlığı kavramak ve açıklamak kuşkusuz çok önemli.

1930 tarihli basın Mustafa Kemal'in gezilerini şöyle anlatıyor:

"Reisicumhur Hazretlerinin Seyahatleri,

Reisicumhur Hazretleri, 23. 11. 1930, saat 21'de Samsun'a teşrif etmişler, istasyonda halkın coşkun alkışları ve "yaşa" avazeleri ile karşılanmışlardır. Samsun sokakları genç-ihtiyar, kadın-erkek binlerce halk ile dolu idi. Gazi Hazretleri, Cumhuriyet Halk Fırkası binası olan kendi evlerine inmişler, akşam yemeğini burada yemişlerdir. İkametgahlarının önündeki sokakları dolduran halkın tezahüratı karşısında balkona çıkmışlar ve hararetle alkışlanmışlardır.

Halk bağırarak tezahürata devam etmiş, Gazi Hazretleri tekrar görünmeye mecbur kalarak Samsunluların bu muhabbetkar tezahüratlarından müteessir olduklarını ve teşekkürlerini beyan ile artık rahatsız olmayıp dinlenmelerini rica buyurmuşlardır.

Reisicumhur Hazretleri, saat 14.00'de buradan otomobille Çarşamba'ya gitmişlerdir. Çarşamba'da Türk Ocağı ziyaret edilmiştir." (Ayn Tarihi, 79-81 Birinciteşrin-Birincikanun 1930 s. 6827)

Aynı geziyi, geziye katılanlardan biri olan Ahmet Hamdi Başar ise şöyle anlatmaktadır:

"...Samsun'a geldiğimiz zaman başka hiçbir yerde görmediğimiz bir manzara karşısında kaldık. Gece her tarafta fevkalade inzibati tedbirler alınmıştı. İstasyondan itibaren bütün yollar süngülü askerler tarafından tutulmuştu. Halk asker kordonlarının arkasına sinmişti. Bu suretle askerden ve polisten başka hiç

kimseyi görmeden, adeta, bir düşman şehrine henüz giren bir kumandan gibi Gazi ve bizler otomobillerle, Gazi'nin misafiri edileceği konağa geldik. O Samsun ki, 1919 senesi Mayıs'da, Gazi'nin vatanı kurtarmak için Anadolu'ya adımı attığı yeri. Onbir sene sonra, vatanı kurtarmış, davalarını ortaya atmış, inkılabını tamamlamış bir şef, bir kurtarıcı sıfatı ile ve daha iyi neler yapılabileceğini anlamak amacıyla buraya geldiği gece siki bir inzibat kordonunun himayesine muhtaç kalmaktadır. İlk görüşte bu manzara, hepimizi olduğundan fazla, Atatürk'ü müthiş şekilde sinirlendirdi. O ki hiçbir ihtiyati ve inzibati tedbir olmadan halkın arasında dolaşmakta, her tarafta kendisine dayanan halka arkasını dayamış futursuz gezmektedir." (Atatürk'le Üç Ay ve 1930'dan Sonra Türkiye, 2. bs. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını, Ankara 1981, s. 33)

Bu iki örnek kitle haberleşme araçları üzerindeki siyasal ve ideolojik denetimi bütün açıklığıyla göstermektedir. Her iki örnek de aynı olayı anlatmaktadır. Birincisinde, halkın Mustafa Kemal'e çok büyük tezahüratta bulunduğu, O'nu alkışlaya alkışlaya yorgun düştüğü ifade edilmektedir. Cumhurbaşkanı'nı karşılamak için çok büyük bir kalabalığın toplandığı vurgulanmaktadır. Tezahüratı durdurabilmek için Mustafa Kemal'in halkı yatıştırmaya çalıştığı belirtilmektedir. "Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Hazretleri, Cumhuriyet Halk Fırkası binası olan kendi evlerine inmişlerdir." denilmektedir. İkinci yazıda ise, Cumhurbaşkanı'nın Samsun'a girişi sırasında, "Askerden ve polisten başka hiç kimse görünmüyordu. Bütün yollar süngülü askerler tarafından tutulmuştu. Halk asker ve polis kordonunun arkasına sinmiş, sessiz bekliyordu... Adeta bir düşman şehrine henüz giren bir kumandan gibiydik..." demektedir.

Aynı olaya ilişkin iki haberin birbirine zıt iki anlatımı bizi, haber, siyasal iktidar, basın, okuyucu ilişkileri üzerinde düşünmeye sevk ediyor. Bir kere kitle haberleşme araçları istediği haberleri kamuoyuna duyurmamakta, istemediği haberleri de duyurmamaktadır. Bu seçimde kuşkusuz resmi ideolojinin ölçütleri temel alınmaktadır. Resmi ideolojinin yayılmasını istediği haberler kitle haberleşme araçlarında genişçe yer almaktadır. Resmi ideolojinin istemediği, resmi ideolojiye zarar verdiği inanan haberler ise basın yayın araçlarında yer almamaktadır. Bazı haberleri de yukarıdaki iki örnekte görüldüğü gibi çarpıtarak vermektedirler. Olmamış şeyleri olmuş gibi, olmuş, yaşanmış olayları da olmamış gibi göstermektedirler. Bunun amacı kamuoyunun resmi ideolojinin hedefleri doğrultusunda yönlendirilmesi, bilgilendirilmesi, eğitilmesidir. Siyasal iktidarın kitle haberleşme araçları üzerindeki denetiminin yoğunlaştığı dönemlerde süreç kuşkusuz böyle yaşanmaktadır. Bu denetimin azaldığı dönemlerdeyse hiç olmazsa bazı konularda, daha serbest hareket olanakları söz konusu olabilmektedir. Bazı konulardaysa devletin kitle haberleşme araçları üzerindeki siyasal ve ideolojik denetiminin sürekli olduğu çok açıktır.

Açlık grevleriyle ilgili bazı olaylara bakalım. 1986 yılında ve 1987 yılı başlarında Bulgaristan'daki Türklerin Türk toplumu olma haklarıyla ilgili pek çok açlık grevi yapıldı. Daha önceki yıllarda, Bulgaristan'dan gelen aileler, orada kalan çocukları için, o çocukların Türkiye'ye iadesini sağlamak için açlık grevleri yaptılar. Bu açlık grevleri, Ankara'da, Bulgaristan Büyükelçiliği önünde, İstanbul'da Bulgaristan Konsololuğu önünde yapıldı. Edirne, Bursa gibi yörelerde de benzer eylemler gerçekleştirildi. Bu

açlık gervlerine TRT'de çok geniş bir şekilde yer veriliyordu. Açlık grevleriyle ilgil haberler TV'de görüntüleriyle birlikte uzun uzun veriliyordu. Açlık grevleri yapanlarla konuşuluyordu. Falanca ailenin açlık grevi ikinci gününe girdi, üçüncü gününe girdi... şeklinde açlık grevleriyle ilgili gelişmeler izleniyordu. TV'deki ve radyodaki bu haberler ve görüntüler ertesi gün gazetelerde, aynen yer alıyordu.

Fakat yine o sıralarda, cezaevlerinde siyasal tutuklular ve hükümlüler tarafından yapılan hak arama grevleri, protesto grevleri, cezaevlerinde yapılan baskıları ve işkenceleri protesto eden grevler TRT'ye hiç yansımıyordu. Ne radyoya, ne televizyona. Öte yandan bu tür haberler basında da yer almıyordu. Diyarbakır, Mctris gibi cezaevlerinde "ölüm orucu"na giren ve hayatını kaybeden pek çok genç vardı. Mahkumlar ve tutuklular, işkenceyi protesto etmelerinin bedelini hayatlarıyla ödüyorlardı. Belirli bir mesajı kamuoyuna ulaştırabilmenin bedeli ölüm idi. Bunlar da en ufak bir şekilde de olsa, radyoya, televizyona ve günlük basına yansımıyordu.

1986 yılı sonlarına doğru mahkum aileleri örgütlendi. Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (TAYAD) kuruldu. Cezaevlerindeki işkenceleri engellemek, baskıları ve işkenceleri protesto etmek için mahkum aileleri tarafından çeşitli zamanlarda ve çeşitli mcanlarda pek çok açlık grevleri gerçekleştirildi. Bu açlık grevlerine daha çok mahkum anaları katılıyordu. TV Bulgaristan'daki Türklerin haklarıyla ilgili olan açlık grevlerini uzun uzun verdiği halde, ikinci türde olan açlık grevlerini neden hiç vermiyordu? İşte kitle haberleşme araçları üzerindeki siyasal ve ideolojik denetim sorunuyla burada karşılaşılıyor. Siyasal iktidar resmi ideolojiiyi zayıflatan eylemlere, bunlarla ilgili haberlere sansür uygulayabilmektedir. Veya basın yayın organları, hangi haberlerin resmi ideolojinin hoşuna gideceğini, hangilerinin gitmeyeceğini bildiklerinden sansürü kendi kendilerine uygulamaktadırlar. Bunun için siyasal iktidarın yaygınlaşmasını istediği haberleri mübalağalı bir biçimde vermekte, aksi haberleri ise hiç vermemektedirler. O tür haberleri vermemekle, kamuoyunun bilincine öyle bir konunun çarpmasına engel olmaktadır. Kamuoyunun o konu etrafında düşünmesi, o konuda bilinçlenmesi haberler ve yorumlar üzerindeki siyasal ve ideolojik denetim konusuyla yakından ilgilidir. Gazeteler, yazarlar, siyasal iktidarın yayılmasını istediği haberler hakkında geniş yayınlar ve yorumlar yapmaktadırlar. Kamouyunu belirli bir hedef doğrultusunda yönlendirmeye ve eğitmeye çalışmaktadırlar. Böylece o konuyu kamuoyunun bilincinde devamlı canlı tutmaktadırlar.

Bulgaristan'da Türk toplumu olma haklarına yapılan baskıları protesto olayları daha çok hükümet tarafından organize ediliyor. Veya hükümete çok yakın olan demekler tarafından düzenleniyor. Radyoda, TV'de, yazılı basında geniş yer alıyor. İzmir'de gecekondusunun belediye tarafından yıkılmasını engellemek amacıyla açlık grevine başlayan ailelerin sorunları, istekleri ise kitle haberleşme araçlarına hiç yansımıyor.

Şu haberlere bakalım:

1. Bulgarlar siyah çelengi tahrir ettiler.

Acı ve ısturaba saygısızlık

Bulgaristan Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği, Bulgar Büyükelçiliğinin kapısına siyah çelen ile 8 maddelik "istekleri mektubu" bıraktı. (Milliyet, 3 Mart 1986)

2. Kadınlar Bulgar Konsolosluğuna üstü yazılı siyah çelenk bıraktı. (*Tercüman*, 9 Mart 1986)
3. Bulgar zulmü Eskişehir'de bir mitingle kınandı. (TRT TV 20.00 haberleri 7 Nisan 1986)
4. Bulgar zulmü Eskişehir'de bir mitingle kınandı.
Bulgar Rus'un köpeğidir. (*Tercüman*, 7 Nisan 1986)
5. Bulgaristan Türkleri sorunu Avrupa Konseyi mini toplantısında
Açlık grevi yapan kadın Bulgaristan Konsolosluğu önünde "Kızım Bulgaristan'dan gelinceye kadar grevi sürdürüleceğim." (TRT TV 20.30 haberleri, 2 Temmuz 1986)
6. Özgür Ailesi Atatürk heykeli önünde eylemini sürdürüyor. (TRT TV kapanış haberleri, 4 Temmuz 1986)
7. Özgür Ailesi'nin açlık grevi Mudanya'da devam ediyor
Başbakan mesaj gönderdi
Çalışma Bakanı grevcileri ziyaret etti. (TRT TV 20.30 haberleri, 8 Temmuz 1986)
8. Özgür Ailesi'nin açlık grevi
Hükümetin desteği
Yemek getirenlerin görüntüleri
"Yemek yemiyorum. Açlık grevini sürdürüyorum." (TRT TV 20.30 haberleri, 9 Temmuz 1986)
9. Açlık grevine 5 gün dayanabildiler
Özgür Ailesi hastaneye kaldırıldı
Aysel'in annesi feryat ediyor: "Bulgarlar küçük yaştaki Türk kızlarını Rusya'da pazarlıyorlar." (*Tercüman*, 9 Temmuz 1986)
10. AP Özgür Ailesi'nin mücadelesini dünyaya duyurdu
Aysel yalnız değil
Başbakan Özal: "Bu dramı bütün dünyaya duyuracağız."
Devlet, hükümet, siyasal partiler, meslek kuruluşları Aysel'in feryadına cevap verdiler
Uluslararası Af Örgütü Tercüman'a açıkladı: Bulgar zulmüyle ilgili bilgi akışı başladı (*Tercüman*, 10 Temmuz 1986)
11. Erzurumlular Aysel'e Hürriyet diye tezahürat yaptı
Cumhurbaşkanı Evren Aysel'e sahip çıktı
Türk-İş Aysel için dünya işçilerine çağrı yaptı: Türk-İş ICFTU'ya müracaat etti (*Tercüman*, 11 Temmuz 1986)
12. Aysel için milli koalisyon
Aysel faciası Meclis'e getiriliyor
SHP Milletvekili Arpacıoğlu, Aysel faciası için görüşme önergesi hazırlıyor
DYP'li Sökmenoğlu, TBMM'ne soru önergesi vererek, Aysel için hükümetin çabalarını sordu
Erdal İnönü, Aysel için Sosyalist Enternasyonal'e telgraf çekti
HDP, RP, DSP Aysel'e sahip çıktı
Türk-Amerikan Dernekleri harekete geçti

Af Örgütü yetkilisi Poulson: "Aysel çığlığı Bulgaristan'ın yüzünde tokat gibi patladı

Mehmet Çavuş Gorbacıov'a açık telgraf gönderdi

Türk çocukları Aysel'in yanında: Acılar paylaşıldıkça azalır

Bulgar vahşet belgesi: 1450 Türk toplama kamplarında (*Tercüman*, 12 Temmuz 1987)

13. Vahşete bir Bulgar belgesi daha: Pomorie Belediye Başkanı'nın yazılı emri: "Türkçe konuşan herkesten 10 leva alın"

Taha Akyol, Aysel Bir Semboldür

Özgür Ailesi panik içinde: Ayselimizi öldürebilirler

Hukukçu gözüyle. Prof. Dr. Orhan Aldıkaçtı: Bulgarlar insanlık suçu işliyor

İstanbul'da Aysel için açlık grevi

Prof. Dr. Fahir Armaoğlu: Hükümet Aysel için dinamik değil

Agah Oktay Güner, Ayseller'e Ağıt "... Ancak Ayseller bizim ağıtlarımıza değil, dirayetli tavırlarımıza muhtaçtır. Bunu hiç unutmayalım."

"Aysel'e Hürriyet kampanyası BBC'de

Aysel Alman basınında

Parlamentolararası Birlik Türk Grubu Başkanı Barlas Doğu, IPU Bulgar Grup Başkanı Voudov'a telgraf çekti: "Aysel'in dramına son verelim."

"Aysel'e Hürriyet kampanyası" "Aysel Olayı"nın ardından seryatlar çoğaldı.

"Çocuklarımızı istiyoruz."

Bulgar elçiliği mensupları açlık grevi yapan Şensoy ailesini tehdit etti: Köpekleri üzerinize salarız

İbrahim Efendioğlu (Ankara Göçmenler Yardımlaşma Derneği Yönetim Kurulu Üyesi): "Siz köpekleri ancak Belene kampında kullanabilirsiniz."

(*Tercüman*, 13 Temmuz 1986)

14. Cumhurbaşkanı Kenan Evren "Aysel'e Hürriyet" kampanyasını yakında takip ediyor

Vatandaşın infialine üst seviye devlet yönetimi ve siyasilardan de destek geldi. Bulgaristan'a milli tepki büyüyor

Manalı bir destek daha: Fenerbahçe sezonu "Aysel'e Hürriyet" sloganıyla açtı

İngiliz kürekçiler de "Aysel'e Hürriyet" istedi

Aysel Bulgaristan'daki Türk çocuklarının sembolü oldu. 47 Türk çocuğu daha rehine

Şensoy Ailesi açlık grevine devam ediyor. Bizi hasret öldürecek

Türk Kadın Dernekleri Federasyonu Genel Başkanı Prof. Dr. Sevinç Karol dünya kadınlarını Aysel için mücadeleye çağırıldı (*Tercüman*, 14 Temmuz 1986)

15. Dünya Aysel'i konuşuyor

Alman iktidar ortağı FDP'ce hazırlanan "Aysel Raporu" Genscher'e verilecek

İslam Büyükelçileri de "Aysel'e Hürriyet" diyor

Partiler Bulgar Büyükelçisi'nin kokteyline katılmayacak. Boykot yayıldı

(*Tercüman*, 15 Temmuz 1986)

16. Anne Şensoy hastaneye kaldırıldı (TRT TV 14 Temmuz 1986)

17. Cumhurbaşkanı Evren Bulgar Elçisi'nin veda ziyaretini kabul etmeyecek Bulgar Büyükelçisi'nin veda kokteyline bakanlar, partiler ve Türkiye'nin dostları katılmıyor. Boykota katılan iki dost: Pakistan ve Suudi Arabistan Ayseller bir, beş, on değil ki! Bulgaristan'da rehin tutulan 5.5 yaşındaki bir başka Türk çocuğunun anası da feryat ediyor "Korman'ı da isteriz." Protesto yayılıyor. 3 ortaokul öğrencisi de 5 saatlik açlık grevi yaptı (*Tercüman*, 17 Temmuz 1986)
18. Bulgar Elçiliği'ne siyah çelenk
Bulgaristan Türkleri Dayanışma ve Kültür Derneği Bulgaristan'daki Türklere yapılan baskıların ikinci yıldönümünde Bulgar Büyükelçiliği önüne, "Kahrolsun Bulgar Neofaşistleri" yazılı bir çelenk bıraktı (*Güneş*, 5 Aralık 1986)

Bu örneklerde açıkça görüldüğü gibi, Bulgaristan'daki Türkler olayıyla ilgili olarak, yoğun bir kamuoyu oluşturma gayreti görülmektedir. Cumhurbaşkanı, başbakan, bakanlar, siyasal partiler, meslek kuruluşları aktif bir şekilde bu sürecin içindedir. Kitle haberleşme araçları bu konuyla ilgili sık sık haberler ve yorumlar yayınlamaktadır. Fakat, cezaevlerinde yaşamı biraz daha iyileştirebilmek için girişilen açlık grevleri, gecekondu halkının yaşamı daha olanaklı kılabilmek için giriştiği açlık grevleri bu kurumların ilgisinin dışında kalmaktadır. Bunlar devlet kurumlarının ilgisi dışında kaldığı için de kitle haberleşme araçları bunları görmezden, duymazdan gelmektedir.

1984'den sonra, yani Kürtlerin silahlı mücadelelerinin başlamasından sonra, Kürdistan'da şöyle olaylar da gözlemlendi. Güvenlik güçleri köylere baskın yapıyor, bütün köylülere, çoluk-çocuk, kadın-erkek, genç-ihiyar evlerinden çıkarıyor, dışarıda bir meydana topluyordu. Sonra binbir türlü hakaret ve işkence başlıyordu. İşkence merkezi olarak bazan da okullar kullanılıyordu. Köy okulları işkence merkezi, sorgulama merkezi, kısaca karakol olarak kullanılıyordu. Köy okulları 15 gün, 25 gün tatil ediliyor, bu süre içinde çocukların eğitimine ara veriliyordu. Bazı köy öğretmenleri de devletin güvenlik güçleriyle, Millî İstihbarat Teşkilatıyla birlikte çalışıyorlardı. Bu görev onlara dayatılıyordu. Öğretmenlerden bir kısmı bu görevleri hoşkuyla kabul ediyor, hatta işkenceli sorgulamalarda hazır bulunuyorlardı.

Gerek yazılı basında, gerek sözlü basında okulların sorgulama merkezi olarak kullanılması, bazı öğretmenlerin bu süreçte hoşkuyla görev aldıkları konularında en ufak bir haber yayınlanmamaktadır. Fakat bu tür okullara ve öğretmenlere gerilla saldırıları başlayınca, "PKK yine okul yaktı.", "PKK öğretmen öldürdü." biçimindeki haberleri bütün yayın organlarında görmek mümkündür. Burada temel amaç, kuşkusuz, Kürt gerillaları kamuoyunda çirkin göstermeye çalışmaktır. Kamuoyunda gerillalar hakkında olumlu bir izlenim oluşmasına engel olmaktadır. Bunun yolu da, onları, mağdur, işkenceye uğramış, zulmü yaşayan kişiler olarak gösterebilecek haberlere kesin olarak yer vermemek, fakat gerilla şiddetini de çirkin, hunhar, kanemici, çağdaşlık düşmanı, uygurluk düşmanı, aydınlıktan korkan, okur-yazarlıktan korkan, kitlelerin okur-yazar olmasını istemeyen bir konumda kamuoyuna sunmaya çalışmaktır. Gerilla şiddetine neden olan devlet terörünü ise gizlemek önemli bir çabadır.

Kitle haberleşme araçları ile siyasal iktidar arasındaki ilişkilerde ortaya çıkan

Önemli sorunlardan biri de tanımlamayla ilgilidir. Siyasal iktidar hangi haberlerin kamuoyuna duyurulmasına, hangilerinin duyurulmamasına karar verdiği gibi, hangi haberlerin hangi kavramlarda, hangi terminoloji içinde duyurulması gerektiğine de karar veriyor. Yani haberin tanımlamasını da kendisi yapıyor. Kamuoyunun haberleri o kavramlar ve o terminoloji içinde algılamasını ve değerlendirmesini istiyor. Örneğin herhangi bir yerde güvenlik güçleriyle halk arasında bir çatışma var. İktidar, kitle haberleşme araçları üzerindeki siyasal ve ideolojik denetim mekanizmasını harekete geçirecek, o çatışmayla ilgili haberlerin basın yayın organlarında yer almasını istiyor veya istemiyor. Veya olayın içeriğini tamamen değiştirerek, çarpıtarak vermeye çalışıyor. Bu değiştirmeye ve çarpıtmaya tanımlama sürecini işleterek gerçekleştiriyor. Örneğin açlık grevi yapan iki grup var. Kitle haberleşme araçları bunlardan birini "yüce amaçlar uğruna açlık grevini bile göze alan yiğit insanlar" olarak tanımlıyor. Bunların insan hakları için, insanlık için hak, hukuk ve çağdaşlık için mücadele ettiklerini belirtiyor. Bu amaçları gerçekleştirebilmek için ölümü de göze aldıklarını vurguluyor. Öteki grubun eylemini ise Türkiye'ye karşı girişilmiş bir ihanet olarak Türkiye'nin içteki ve dıştaki itibarını küçük düşürmek için girişilmiş bir manevra" olarak tanımlıyor. Bu tür eylemleri, "Bunlar Türkiye'nin itibarını küçük düşürmek için her yola başvururlar. Açlık grevi de bunlardan biridir. Sanki Türkiye'de baskı, zulüm varmış da açlık grevi yapıyorlarmış, keyifleri bilir.." diye küçümsüyor. Böylece kamuoyunu açlık grevleri konusunda biçimlendirmeye çalışıyor. Birincilerle ilgili haberleri ve görüntüleri sık sık gündeme getirerek, onlar hakkında ve onların sorunları hakkında kamuoyunda sempati topluyor. İkinciler hakkındaki haber ve görüntülerin yayılmasını engelleyerek onların mağduriyetlerini, haksızlığa uğramışlıklarını gizleyerek ve onların eylemlerine kendi tanımlarını egemen kılarak kamuoyunda onlar için nefret biriktirmeye gayret ediyor. Bu bakımdan siyasal iktidar kitle haberleşme araçlarını siyasal ve ideolojik bakımdan denetlerken haberin tanımlanmasına çok önem veriyor.

1984 yılı yaz aylarında Kürtlerin silahlı mücadelesi başladı. Radyo, TV, gazete gibi kitle haberleşme araçları, meydana gelen olayları hep belirli tanımlarla kamuoyuna ulaşturmaya büyük bir özen gösteriyorlardı. Gerillaların eylemleri, "hainlik", "kansızlık" "hunharlık", "insanlık dışı", "eşkıyalık", "kana susamışlık", "cinayet" gibi tanımlarla kamuoyuna duyuruldu. Haber başlıklarında hep, "hainlerin bir cinayeti daha", "hunharca cinayet", "kana susamışlık cinayet şebekesi kadın-çocuk demeden öldürüyor.", "kansızları inlerinde vurduk", "hainlerin sonu!" ifadeler yer alıyordu.

Bu tür haberlerde, kitle haberleşme araçlarının, örneğin gazetelerin kendilerini devletle özdeşleştirdikleri de görülüyordu. Örneğin, "Güvenlik güçleri Mardin'de operasyonlarını sürdürüyor" denmiyordu. "Mardin'deki operasyonlarımızı sürdürüyoruz" diyor-du. "Eşkıyaya bir darbe daha indirdik" diyordu.

Kürtlerin ulusal kurtuluş mücadelesiyle ilgili haberler hep resmi kanallar aracılığıyla verilmektedir. Bu şaşmaz bir kuraldır. Haberlerin nasıl tanımlanacağı, hangi kavramların hangi terminolojinin kullanılacağı hep resmi kurumları tarafından belirlenir. Bölgedeki gazeteci olayları kendi görüşüne göre kendi izlenimlerine göre aktaramaz. Sıkıyönetim dönemlerinde bu kesinlikle böyledir. Sıkıyönetimden sonraki dönemlerde, TRT yine aynı fonksiyonunu sürdürür. Fakat bazı gazeteciler giderek bu sert kurallardan sıyrılabiliyorlar. Bunlar habere kendi kavramlarını ve kavrayışlarını ve kendi izlenimlerini

egemen kılmaya çalışırlar.

Sıkıyönetim dönemlerinde kitle haberleşme araçları üzerindeki siyasal ve ideolojik denetimin büyük bir hassasiyetle sürdürüldüğünü belirtmiştik. Bazen bu sürecin çok dikkate değer örnekleri de yaşanıyordu. Türkiye, Güney Kürdistan'a, 27 Mayıs 1983'de hava ve kara kuvvetleriyle müdahale etti. Amaç "sınırdan mevzilenmiş ve Türkiye'yi sık sık rahatsız eden eşkıya inlerini tahrip etmek" olarak açıklandı. Radyo ve TV'de ve gazetelerde yer alan haberler, Sıkıyönetim Komutanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı kaynaklıydı. Bu müdahaleden 40 gün kadar sonra, yani Temmuz ayı başlarında Genelkurmay Başkanlığı, Urfa, Diyarbakır, Mardin, Siirt, Hakkari, Van yörelerine bir gezi düzenledi. Her gazeteden bir-iki gazeteci davet etti. Cumhuriyet'ten Uğur Mumcu, Yalçın Doğan, Milliyet'ten Mehmet Barlas, Teoman Erel, Güneş'ten Güneri Cıvaoğlu, Melih Aşık, Günaydın'da Bekir Coşkun, Yeni Asır'dan Güngör Mengi, Muammer Yaşar, Hürriyet'ten Mehmet Ali Kışlalı, Hasan Pulur davet edilenler arasındaydı. Gezinin programı 7. Kolordu Komutanlığı tarafından yapılmıştı. Kolordu Komutanlığı'nın helikopterleri ve öteki araçları kullanılıyordu. Her gazetecinin helikopterde oturacağı yer bile önceden belirlenmişti. Konaklama, iye... bütün ihtiyaçlar 7. Kolordu Komutanlığı tarafından sağlanıyordu. Nerelerde, ne kadar süreyle incelemeler yapılacağını Komutanlık düzenliyordu. Kimlerle konuşulacağı konusu yine öyle. Gerekli açıklamalar Komutanlıkta görevli uzmanlar tarafından yapılıyordu. Bu bakımdan soru sormak gereksizdi.

Bu gazeteciler henüz gezi devam ederken gazetesinde izlenimlerini yazmaya başladılar. Bazıları geziyle ilgili diziler yayınladılar. Yazıların en önemli temasını "Eşkıya temizlendi, bölgeye huzur geldi" biçiminde özetlemek mümkündür. Herkes devletin, ordunun oralardaki faaliyetlerini övüyor, "eşkıya", "haydut", "kansız", "hain" diye nitelendirdikleri gerillaların ı... ivetlerini yeriyor ve küçümsüyordu. Bu faaliyetlerin ulusal ve etnik bir amaç taşımadığını, basit eşkıyalık faaliyeti olduğunu ifade ediyorlardı. Bir ulusal, etnik isteğin söz konusu olması da imkansızdı. Buna gerek yoktu. Çünkü, Türk devleti güçlüydü ve halka çok iyi davranıyordu.

Burada, basın özgürlüğüyle ilgili çok önemli bir konuya değinmenin gereği var: Kanımca gazetecilerin bu açıklamalarını normal karşılamak gerekir. Çünkü gazeteciler Genelkurmay Başkanlığı'nın daveti üzerine oraya gidiyorlar. Gezi programları Genelkurmay Başkanlığı tarafından düzenleniyor. Nerelerin gezileceği, nerelerin gösterileceği, kimlerle konuşulacağı, o yörelerde ne kadar süreyle kalınacağı, hep bu programda yer alıyor... Böyle bir sürece girince ister istemez size yapılan açıklamalarla bağlı olursunuz. Gazetenizde tek gerçek olarak bunları yazarsınız. Çünkü böyle bir süreç, sorunun başka boyutlarını görmeye engel olur. O boyutları görmezden duymazdan gelirsiniz, yok sayarsınız.

1980'li yıllardan sonra, Kürdistan'a ilişkin haberler hep bu şekilde kamuoyuna yansıtılmıştır. Bu tür haberlerin kamuoyuna bu şekilde yansıtılmasına özel bir önem verilmiştir. Ertürk Yöndem'in hazırladığı programların temel amacı budur. Örneğin ayda bir, onbeş günde bir hazırlanan "Haberden Habere" programları, 13 Mart 1989 ve 20 Mart 1989 tarihlerinde TV'de gösterilen "Terör" programı bu amaçla hazırlanmış ve yayına konulmuştur. Aytaç Aktan'ın hazırladığı ve 1988 yılının sonlarından itibaren her pazartesi öğleden sonra yayına konan "Anadolu'dan Görüntüler" yine böyle bir program-

dır. Anadolu'dan Görüntüler adı altında, hep Doğu ve Güneydoğu Anadolu gündeme getirilmektedir. İtirafçıların beyanları, operasyonlar, güvenlik güçlerinin, korucuların eylemleri, güvenlik güçlerinin çocuklara defter, kitap dağıtmaları vs. Bu programların temel amacı gerillaların isteklerinin ve arzularının, ne için bu ölümcül kavgaya giriştiklerinin halktan gizlenmesidir. Onları, "eşkıya", "haydut", "cani", "din ve namus tanımayan insanlar" olarak kamuoyuna sunmaktır. Onları çirkin göstermeye çalışmaktır. Onlar hakkında olumlu bir bilincin oluşmasını, onlara sempati duyan kişilerin artmasını engellemektir.

14-15 Ağustos 1984'ten sonra, Kuzey Kürdistan'da Kürtlerin silahlı mücadelesi başlamıştır. 1984 yılı Ekim ayı başlarında Mardin, Siirt, Hakkari, Van taraflarında, "Güneş Harekati" olarak adlandırılan yıpratma, sindirme ve yoketme operasyonları gerçekleştirilmiştir. 17 Ekim 1984'te Güney Kürdistan'a yeniden askeri müdahale yapılmıştır. Genelkurmay Başkanlığı tarafından gazeteciler yine bölgeye götürülmüşlerdir. Aynen yukarıda anlatıldığı şekilde. Bu, Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in bölgedeki incelemelerine denk düşen bir gezidir. Gazeteciler Cumhurbaşkanı Evren'in gezisini de izlemişlerdir. Bu geziye Tercüman'dan Nazlı Ilıcak, Güneş'ten Cüneyt Arcayürek, Cumhuriyet'ten Yalçın Doğan, Milliyet'ten Mehmet Barlas, Hürriyet'ten Mehmet Ali Kışlalı, Günaydın'dan Bekir Coşkun katılmışlardır. Bunlar da geziyle ilgili izlenimlerini, bölgenin sorunlarını, "eşkıya", "haydut", "kansız" vs. dedikleri gerilla eylemlerini, isteklerini, kendilerine anlatılanlar çerçevesinde anlatmaya çalışmışlardır. Devleti ve orduya övmüşler, gerillaları küçümsemişler ve yermişlerdir.

Türkiye, 16 Ağustos 1986'da ve 3 Mart 1987'de Güney Kürdistan'a yeniden hava ve kara kuvvetleriyle, illegal çalışan özel timleriyle askeri müdahalede bulunmuştur. Bu müdahalelerden sonra, yine gazeteciler bölgeye davet edilmişlerdir. Onlar da kendilerinden istenen konuları fazlasıyla yazmışlardır.

Bütün bunlar kitle haberleşme araçları üzerindeki siyasal ve ideolojik denetimin ne kadar güçlü olduğunu göstermektedir. Bu yolla gerçeklerin yazılması, bilimsel düşüncenin gelişmesi ve kökleşmesi engellenmektedir. Resmi ideoloji kurumlaşmaktadır.

Bu konuda dikkate değer örneklerden biri de, Kürtlerin, Güney Kürdistan'dan, Türkiye'ye iltica etmek zorunda kalmalarıyla ilgilidir. Olay 1988 yılı Eylül ayı başlarında meydana gelmişti ve Saddam Hüseyin rejiminin kimyasal silahlar kullanmasını sonucunda gelişmişti. Bu olayda Türk devlet ve hükümet yetkilileri şunu vurguluyorlardı: "Irak'tan gelen bu kişiler"e Türk devletinden başka hiçbir devlet yardım etmiyor. Çeşitli devletlere ve uluslararası kurumlara çağrı yaptık. Onlardan yardım talep ettik. Fakat hiçbir devletten ve kurumdan en ufak bir yardım vaadi alamadık. Bu "Irak vatandaşları"nın yaralarını ancak Türk devleti sarıyor. İnsan hakları şampiyonluğu yapanlar, Türkiye'yi bu konuda zaman zaman sıkıştıran Batılı devletler, insan hakları kurumları nerede? TRT, Radyo, TV, gazeteler sık sık bu tür haberler yayınladılar. TV'de görüntülere de yer veriliyordu. Örneğin mültecilere ekmek, erzak dağıtılıyordu. Bunların bol bol dağıtıldığı izlenimini veren görüntüler. Devlet ve hükümet adamlarının sözleri bu görüntülerle birlikte, örneğin Anadolu'nun orta bölgelerindeki vatandaşlarda homurtuların başlamasına neden oluyordu: Biz açken hükümet neden bu insanlara kol kanat geliyor? Burada TV'nin belirleyici, yönlendirici ve kamuoyu oluşturucu etkilerini görmek

çok kolay, Bulgaristan'dan, Batı Trakya'dan, Afganistan'dan gelen göçmenlere karşı yoğun sıcak bir ilgi... Güney Kürdistan'dan ayrılmak zorunda olanlara karşı ilgisizlik, dışlayıcılık.

Halbuki durum hiç böyle değildi. Hükümet çok önemli bir olguyu, kamuoyundan gizlemeye çalışıyordu. Kitle haberleşme araçları üzerindeki ideolojik ve politik denetimini sürdürerek bunda başarılı da oluyordu. Bir kere Kuzey Kürdistan'daki Kürtler mültecilere karşı çok yoğun ve sıcak bir ilgi göstermeye başladılar. Onlara yardım edebilmek için her olanağı kullanıyorlardı. Her ilde yardım toplama komiteleri kuruldu. Hükümet hemen bu tür yardımları yasakladı. Yardımların ancak, kendi kurduğu merkezlerle yapılabileceğini açıkladı. Mültecileri halktan tecrit edebilmek için, onları tel örgüler içine aldı. Onlara esir muamelesi yaptı. Fakat sorunun bu boyutları kamuoyundan gizlenmeye çalışılıyordu.

Uluslararası kurumlar da Güney Kürdistan'ı terketmek zorunda olan Kürtlere karşı çok yoğun ve samimi bir ilgi gösteriyorlardı. Türk hükümetine baskı yaparak onlara siyasi mülteci haklarının tanınmasını istiyorlardı. Böylece, Kürtlere istedikleri gibi yardım yapabileceklerdi. Yardımlar Birleşmiş Milletler aracılığıyla Türk hükümetinin müdahalesi olmadan dağıtılabilecekti. Halbuki Türk hükümetinin aracılığıyla yapılan yardımların mültecilere ulaşip ulaşmayacağı konusunda kuşku vardı. Zira bunun daha önce çeşitli yerlerde çeşitli örnekleri görülmüştü. Varto depreminde, Lice depreminde, Van depreminde, felaketzedelere yapılan yardımlar amaçları doğrultusunda kullanılmamıştı. Yardımlar felaketzedelere ulaşmamıştı.

Fakat hükümet Kürtlere siyasal mülteci sıfatını tanımamak için dikkatli bir çaba harcıyordu. Kürtlere siyasal mülteci haklarını tanımıyordu. Bunun için de uluslararası kurumların mültecilere yaptıkları yardımlar mültecilere ulaşmıyordu. Yardım kolileri gümrüklerden çekilemiyordu. Kitle haberleşme araçları olayların bu yönünü gizlemekte epey başarılı oluyordu. Türk hükümeti "Irak'tan gelen bu kişiler"e hiç kimse yardım yapmıyor diye yakınmalarını sürdürüyor, fakat yardım yapmak isteyenlerin varlığını da gizliyordu. Yardımı yasakladığını hiç gündeme getirmiyordu. İşin en önemli noktası şuydu: Hükümet "siyasal mültecilerin hakları" konusunun kamuoyunun bilincine çarpmasını önliyordu. Onlara esir muamelesi yaptığını, tel örgüler içine hapsedtiğini fakat bunlara hiç hakkı olmadığını anlatmıyordu.

Irak sömürge yönetiminin kimyasal silahlar kullanması sonucu Türkiye'ye sığınmak zorunda olanlar kuşkusuz siyasal mülteciydi. Fakat Türk hükümeti bu Kürtleri ve bu Kürtlerin sorunlarını siyasal mültecilik çerçevesinde değil, kendi tanımlarıyla ve kendi kavramlarıyla kamuoyuna duyurmaya çalışıyordu.

Kürtlere siyasal mülteci gözüyle bakılmıyordu. Onlara siyasal mültecilerin sahip olduğu haklar tanınmıyordu. Çünkü Türk hükümeti, Kürtlerin ulusal varlığını kabul etmiyordu. İsteddiği yerde oturan, istediği işte çalışan, istediği yere giden Kürtlerin Kuzey Kürdistan'daki Kürtlerle kuracağı ilişkilerin, kendi ideolojik ve politik çıkarları için tehlikeli olacağını düşünüyordu. Halbuki Türkiye'de bulunan ve varlığı iki milyona yakın İranlı mülteciler bu tür endişelerin kaynağı olmuyordu

Kitle Haberleşme Araçları Üzerindeki Siyasal ve İdeolojik Denetimin Farklı Bir Boyutu: Haberlerin Güvenilirliği Sorunu

Siyasal ve ideolojik denetimden geçmiş haberlere ne kadar güvenebiliriz?

12 Eylül'den sonra nezarethanelerde, karakollarda, cezaevlerinde çok ağır işkenceler yaşandı. İşkenceler sonunda pek çok insan öldü. Pek çok sakat kaldı. Burada amacım işkenceleri anlatmak değil, resmi ideolojinin topluma ve tarihe bakışı nasıl çarpıttığını vurgulamak. Çeşitli devlet kurumlarında çok ağır işkenceler yaşanmasına rağmen, ölümle sonuçlanan işkenceler yaşanmasına rağmen, devlet ve hükümet yöneticileri, Türkiye'de işkencenin olmadığını, işkence vardır diyenlerin vatan hainleri olduğunu, bu kişilerin vatan hainliklerine devleti küçük düşürmeye çalışarak devam ettiklerini, cezaevlerinde bile bu faaliyetlerini sürdürdüklerini vurguluyordu.

Gündüzleri mahkumlar en ağır işkencelerden geçiriliyorlardı. Akşamları ise TV'den, devlet ve hükümet yetkililerinin, Türkiye'de işkence olmadığına, insan haklarına saygı gösterildiğine dair beyanlarını dinliyorlardı. Veya ertesi gün gazetelerde bu tür beyanları okuyorlardı. 1980-1984 yılları arasında basın, işkenceler oknusunda en ufak bir şey yazamıyordu. Fakat işkenceyi mahkumlar yaşıyor, biliyorlardı. Mahkum aileleri, avukatlar, işkenceyi yaşıyorlar, biliyorlardı. Cezaevi görevlileri, yöneticileri biliyorlardı. Yaşanan hayat ile devlet ve hükümet yöneticilerinin beyanlarındaki derin çelişkiyi nasıl yorumlamak gerekir?

Daha sonraları, "Tek-tük de olsa kötü muamele vardır, fakat sorumlular adalet huzuruna çıkartılmaktadır." denmeye başlandı. Fakat mahkumlar, örneğin Çanakkale cezaevinde işkence yapan hiçbir görevlinin adalet huzuruna çıkarılmadığını gördüler. Bütün bu süreç içinde görüş yasakları, mektup yasakları, avukatla görüşme yasakları getirilerek, mahkumların olanı biteni ailelerine, avukatlarına, kamuoyuna duyurmalarına da ayrıca engel olunuyordu.

12 Eylül'den sonra işkencelerle ilgili sayısız örnekler yaşandı. Bunlardan üç tanesi üzerinde durmakta yarar var. Birincisi Diyarbakır'daki Askeri Cezaevinde yaşananlarla ilgili. Diyarbakır Sıkıyönetim Tutukevi'nde 1981-1984 yılları arasında, işkenceler sonucu 40 civarında insan öldürüldü. 1981, 1982, 1983, 1984 yıllarında Sıkıyönetim Tutukevi'nde olan biten hiçbir şey basına sızdırılmıyordu. Tutukluular, mahkum aileleri seslerini kamuoyuna duyuramıyorlardı. Uluslararası Af Örgütü gibi kurumlar bu durumu yakından biliyorlar ve Türk hükümetinden işkencelerin, baskıların durdurulmasını istiyorlardı. Çünkü Askeri Cezaevi'nden tahliye olma fırsatları bulabilenler, seslerini Türk basınına, Türk kamuoyuna duyuramıyorlardı ama, yabancı ajanslara, dünya kamuoyuna duyurabiliyorlardı. Hükümet her seferinde, Türkiye'de işkence olmadığını, işkence vardır, diyenlerin hainler olduğunu ileri sürüyordu.

1985 yılından itibaren Diyarbakır Askeri Cezaevi Türkiye'de de konuşulmaya başlandı. Tutukluların mahkemelerde söyledikleri ve yaptıkları savunmalar da gazetelerde yavaş yavaş yer almaya başladı. Tutuklular ölüm olaylarını duruşmalarda özellikle dile getiriyorlardı. Örneğin PKK Hilvan-Siverek grubu davasında yargılanan Muzaffer Ayata ve arkadaşları ölüm olaylarıyla ilgili olarak mahkemeye suç duyurusunda bulunuyorlardı. Öteki tutuklular da benzer istemlerde bulunuyordu. Bu konulardaki iddialar birdenbire

büyük bir yoğunluk kazandı. Sonunda askeri savcı, Diyarbakır'daki Askeri Cezaevi'nde meydana gelen ölüm olaylarını açıklamak zorunda kaldı. Fakat, ölüm olaylarıyla ilgili olarak kovuşturmayaya yer olmadığına karar verildiğini ve suç duyurusunda bulunulmasına gerek olmadığını da açıkladı.²⁶

İkinci olay Öğretmen Sıddık Bilgin'in işkenceyle öldürülmesiyle ilgili. Bu olayda da hükümet işkencenin varlığını uzun süre inkar etti. "Sıddık Bilgin göz altına alındığı yerden bir fırsatını bulup kaçmaya başladı. Dur ihtarına uymadı, vuruldu." şeklinde açıklamalar yapıyordu. Olay 1985 yılı temmuz ayının sonlarında, Bingöl'de meydana gelmişti. Daha sonra, Sıddık Bilgin'in işkenceyle öldürülmesi olayına katılan erlerden biri önemli bir açıklama yaptı. Olay aydınlığa kavuştu.²⁷

Üçüncü olay 1989 yılı Ocak ayı ortalarında Cizre'nin Cinibir (Yeşilyurt) köyünde, köy halkına, zorla, işkenceyle bok yedirilmesiyle ilgilidir. Bu olay da kamuoyu tarafından açık-seçik bir şekilde bilindiği halde, devlet ve hükümet yetkilileri olayı inkar etmişlerdir. Bu olayları gündeme getirmek isteyenlerin amacının güvenlik güçlerini küçük düşürmek ve yıpratmak olduğunu vurgulamışlardır.²⁸

Bu tutumlar ve davranışlar aslında, tarihi ve toplumu inceleyen kişilere çok önemli bir soru sordurmalıdır. Bu bilimin üretilmesinde temel bir sorudur. Bugünkü olaylar, henüz yaşadığımız olaylar böylesine inkar edilebiliyorlarsa, tarihte cereyan etmiş olaylar konusunda neler söylenmez, neler? Bu tutum örneğin 70 yıl önce cereyan etmiş "Ermeni soykırımı" ile ilgili ve hükümet iddialarının inandırıcılığını büyük ölçüde azaltır. Bugün yaşanan olayları gayet rahat bir şekilde inkar eden bir zihniyet, örneğin 70 yıl önce cereyan eden tarihsel olayları haydi haydi inkar eder.

Yukarıda üç örnek verdik. Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde işkenceyle öldürülen insanlar, Öğretmen Sıddık Bilgin'in işkenceyle öldürülmesi, Cizre'nin Cinibir (Yeşilyurt) köyünde köylülere işkenceyle bok yedirilmesi... Bu üç olay 1980'li yılların farklı üç döneminde cereyan etmiştir. Birincisi 1980-1984 yılları arasında sıkıyönetim döneminde, ikincisi sıkıyönetimden çıkış "Demokrasiye geçiş" sürecinde, 1985 yılında, üçüncüsü de 1989 yılı başlarında "demokrasi" döneminde cereyan etmiştir. Devlet ve hükümet bu üç olayda da kendini, inkar yolunu seçerek savunmaya çalışmıştır. İnkâr olağanüstü dönemlerde vurgulanarak sürdürülebilmektedir. Basının nisbeten özgür olduğu dönemlerdeyse inkar üzerine uzun süre vurgulama yapılamamaktadır. Fakat bazı konularda, örneğin Kürt sorunu gibi konularda, dönem ne olursa olsun ana savunma yöntemi inkar olmaktadır. İnkâr politikası kararlılıkla sürdürülmektedir. Savunmanın temeli inkar olmaktadır, düşünceler bu inkar temeli üzerinde geliştirilmektedir. Henüz yaşadığımız olaylar, izlerini, herkesin, bütün kamuoyunun bildiği, gördüğü olaylar, henüz izleri silinmemiş olaylar... Bu olaylar böylesine inkar edilebiliyorlarsa, herkesin, bütün kurumların gözünün içine baka baka inkar edilebiliyorlarsa, 70 yıl önce cereyan eden "Ermeni soykırımı" elbette inkar edilecektir. Bunu inkar etmek çok daha kolaydır. Çünkü o soykırımı yaşayanların çok büyük bir kısmı artık yoktur. İşkencenin zulmun izleri artık silinmiştir. Aradan çok uzun zaman geçmiştir. Başka olaylar, başka acılar onları unutturmuş olabilir.

İşte günümüzdeki olayların ısrarlı ve kararlı bir şekilde inkar edilebilmesi, bizleri geçmişe ilişkin konularda daha dikkatli olmaya sevk etmelidir. Bu da ancak resmi ideolojinin ürettiği bilgilerden kuşku duyularak gerçekleştirilebilir. Tarihe ve topluma bakışın

en önemli konularından birinin bu olduğunu düşünüyorum.

Öyleyse burada en sağlıklı yol yine eleştiriden geçmektedir. Eğer devlet ve hükümet görüşleri ve eylemleri eleştirilebilirse ve eleştirenler cezai müeyyideyle karşılaşmazlarsa ileri sürülen iddialar inandırıcı olabilir. Ama bu eleştiriler "vatan hainliği" suçlamasıyla karşılaşılıyor ve cezai müeyyide altında bırakılıyorsa devlet ve hükümet iddialarının hiçbir inandırıcılığı yoktur. Baskının, işkencenin gerçeklerin ortaya çıkmasını engellemek için sürdürüldüğü kabul edilir. Osmanlı arşivleri elbette açılmalıdır. Dileyen kişi o arşivlerde çalışabilmelidir. Ama, araştırmacılar nasıl olsa Türk görüşünü destekleyeceklerdir, anlayışla arşiv açılmaz. Önemli olan devlet ve hükümet iddialarının eleştirilebilir olmasıdır. Bu eleştiriden dolayı hiçbir cezai müeyyideyle karşılaşmamaktır.

Kamuoyunun oluşumu ve kitle haberleşme araçları arasındaki ilişkileri zengin olgusal dayanaklar incelemede büyük yarar var. Bu konuda birkaç örnek daha vermek istiyorum.

18 Temmuz 1989 de, TRT'de, ertesi günde gazetelerde bir haber yayınlandı. Haber özetle şöyle: "... Hakkari ili merkez ilçeye bağlı Yoncalı (Pirzalan) köyünde,, güvenlik güçleri ile teröristler arasında çıkan çatışmada, ilk belirlemelere göre bir terörist ölü olarak ele geçirildi. Yaralı olarak ele geçen altı teröristden biri de daha sonra öldü. Çatışmalarda bir er de şehit oldu. Operasyonlar devam ediyor."

Radyo ve televizyonda, ertesi günü de basında yer alan haberlerin özü bu. Haber başına ve TRT'ye Olağanüstü Hal Bölge Valiliği aracılığıyla duyurulmuş. Fakat halk, gazetecilere, parlamenterlere, öldürülenlerin PKK'lı değil köylüler olduğunu söylemektedir. Köylüler bu konuda ısrarlı bir tavır da koymuşlardır. Bu cinayeti işleyenleri ilgili makamlara şikayet de ediyorlar. Köylüler tarlalarında çalışan insanların öldürüldüğünü söylemektedirler. Ve bunların keyfi olarak öldürüldüğünü söylemektedirler. Öldürülen insanların PKK'lı olmadıkları anlaşılınca cesetlerinin yakıldığını, böylece cinayete ait somut delillerin ortadan kaldırıldığını da belirtmektedirler. 25 Temmuz 1989 tarihli Sabah Gazetesi'nde Ramazan Öztürk, "Korkunç İddia!" başlığıyla şu haberi vermektedir: "Hakkari Pirzalan köyünden üç köylü PKK'cı sanılarak öldürüldü. Gerçek ortaya çıkınca da köylülerin cesetleri yakılarak yok edilmek istendi.

"İddiayı araştırmak üzere bölgede inceleme yapan SHP Hakkari milletvekili Cumhur Keskin şunları söyledi: Jandarma binbaşısı Ahmet Korkmaz, nerede öldürüldüğü belli olmayan iki köylünün cesediyle köye girdi. Cesetlerin köylüler tarafından teşhis edilmelerini istedi. Köylüler, "bunlar PKK'lı değil" deyince de millete dayak atmaya başladı. Dayak sırasında köylülerden biri daha öldü. Getirdiği cesetlerin PKK'lı olmadığını anlayan Binbaşı Ahmet Korkmaz, bu kez olayı örtbas etmek istedi. Cesetleri kuru otların arasına atıp ateşe verdi. Sonra da bunların güvenlik güçlerine saldırırken öldürülen PKK'lular oldukları Radyo ve televizyondan ilan edildi. Operasyonda PKK'cıların öldürdüğü iddia edilen erin de binbaşının talimatıyla, köye havar ateşi yaparken, kazara öldüğü anlaşıldı."

Devletin, TRT'nin ve basının bu tavrı kamuoyunun nasıl oluşturulduğunu göstermektedir. Benzer olaylar, 1989 senesinde, Kürdistan'da çok yerde yaşanmıştır. 29 Temmuz 1989 da Bismil'de; 11 Temmuz 1989'da Diyarbakır'da; 31 Temmuz 1989 da Lice'de; 16-17 Eylül 1989'da Silopi'de; 2 Ekim 1989'da Gürpınar'da meydana gelen olay-

lar da aynı mahiyettedir. Bu olaylarda da köylüler güvenlik güçleri tarafından kasden öldürülmüşlerdir. Fakat olaylara "teröristlerle çatışma" süsü verilmiştir. TRT-Basın, olayları bu şekilde, Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin bildirimleriyle açıklamaktadır. Fakat köylülerin, milletvekillerine, gazetecilere, insan hakları kurumlarına, her türlü tehlikeyi göze alarak, gerçekleri ısrarla açıklamaya çalışmaları, yetkili makamlara ve kişilere şikayette bulunmaları, bu tutumlarında ısrarcı olmaları olayların gerçek niteliklerini de açığa çıkarmaktadır.

Bu olaylardan bir tanesi üzerinde çok daha dikkatli ve ayrıntılı bir şekilde durmak gerekir. 24 Kasım 1989 da, Hakkari'nin Satköy (İkikaya) köyünde, 13'ü çocuk ve kadın 21 insan öldürüldü. Yine o sıralarda, Irak sınırına doğru bir yerde, 8 çobanın daha kurşuna dizilmiş olarak cesedi bulundu. 26 Kasım tarihli gazeteler, "PKK yine cinayet işledi"; "Bir aylık bebeklerin katili PKK"; "PKK yine Kadın ve çocuk öldürdü"; "Cinayet Şebekesi Katliamını Sürdürüyor" 26 Kasım tarihli Türk gazetelerinin manşetleri aşağı yukarı böyleydi. Hemen hemen bütün köşe yazarları da PKK'ya saldırıyordu. PKK'ya ağız dolusu küfürler ediliyordu. Radyoda, gazetelerde, televizyonda, PKK'ya küfürler eden, PKK'yı aşağılayan haberler bir müddet sürdü. Bu olaya ilişkin haberleri önce gazeteler, sonra da TV ve radyo duyurmuştu.

Fakat olay yerine gazeteciler sokulmuyordu. SHP genel Başkanı Erdal İnönü'nün, bu cinayetlerin işlendiği köye yapacağı gezi de engelleniyordu. Yetkili kişiler, hava muhalefeti var, diye Erdal İnönü'yü olay yerine göndermek istemiyorlardı. Güvenlik güçleri, olay sırasında, çocuğuyla birlikte, yaralanmış bir kadını helikopterle Hakkari'ye hastaneye getirdiler. Fakat, kadını ayrı bir odaya koydular ve konuşmasına yasak getirdiler. Ayrıca başına da bir nöbetçi koydular.

2000'e Doğru Dergisi'nin 3 Aralık 1989 tarihli 49. sayısına, henüz dağıtımına ve rilmeden matbaadayken al kondu. Dergi olayla ilgili olarak, PKK'nın, "PKK'dan Yalanlama: İkiyaka Katliamını Biz Yapmadık" biçiminde bir açıklamasına yer veriyordu. 2 Aralık 1989 günü, PKK yanlısı Paris Kürdistan Komitesi, Paris'te, bir açıklama yapıyordu. Bu açıklamada, Satköy katliamıyla PKK'nın hiçbir ilgisi olmadığı vurgulanıyordu. 2000'e Doğru Dergisi'nde ayrıca, PKK kamp komutanıyla yapılan bir söyleşi de yer alıyordu. Kamp komutanı, "Çocuklar PKK'nın Hedefi Değil" diyordu.

Paris Kürdistan Komitesi'nin açıklaması 3 Aralık 1989 tarihli Cumhuriyet Gazetesi'nde de yer alıyordu.

2000'e Doğru Dergisi'nin dağıtımının engellenmesi, dergiye matbaadayken el konulması, şüphelerin güvenlik güçlerine, kontrgerillaya çevrilmesine neden oldu. 2000'e Doğru, dağıtılmamasına ve toplatılmasına neden olan üç sahifeyi çıkardı ve Dergiyi, (Sayı 50) diyerek yeniden yayınladı. Yeni sayıda, Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin gece yarısı operasyonu anlatılıyor, "Bu telaş nedir?" diye soruluyordu. Kontrgerillaya yönelik şüpheler üzerinde duruluyordu. İlgili üç sahifeyi boş bıraktı. Boş olan sahifelere, "Panik yaratan haber bu sayfadaydı" biçiminde kuşaklar attı. Bütün bu konularla ilgili olarak, Dergi'nin Genel Yayın Yönetmeni Doğu Perinçek, bazı gazetecilerin de hazır bulunduğu bir ortamda basın toplantısı yaptı.

2000'e Doğru Dergisi'nin 10 Aralık 1989 tarihli 51. sayılı "İkiyaka Köylüsü Şüphede. Katliamda Kontra Aşiret İşbirliği" kapak konuluydu. Bu sayıda "Mektuplar"

köşesinde, 30'a yakın mektup yer aldı. Bu mektupların önemli bir kısmı, Siirt, Mardin, Hakkari gibi yörelerden geliyordu. Bu mektupların çoğunda, PKK Genel Sekreteri Abdullah Öcalan'la röportaj yaptığı ve yayınladığı için Doğu Perinçek eleştirilmektedir. Mektuplarda, küfür edenler sövenler de vardı. "Sen onlarla röportaj yaptın, onlar da şımarıldılar, yeni bir katliam yaptılar. Bu bakımdan bu katliamlara sen de ortakısın." demektedirler. Bu mektuplardan bazılarında "Hakkari'de yaşayanların Türk oldukları da söylenmektedir. Mektuplar, katliamın devlet tarafından gerçekleştirildiğini, mektuplar da bunun bir mizansenini olduğunu hemen belli ediyor. Kim tarafından, ne amaçla ve nasıl gönderildikleri hemen belli olan mektuplar. Nitekim, 17 Aralık 1989 tarihli ve 51 sayılı 2000'e Doğru Dergisi, mektuplarının çoğunun özel tim elemanları tarafından gönderilmiş olduklarını, önemli bir kısmının adressiz olduğunu, bazı adreslerin de yanlış olduğunu, belirtmektedir. Bazı kişiler de böyle bir mektup yazmadıklarını belirtmişlerdir.

Kanımcı Satköy katliamında Devlet suçüstü yakalanmıştır. 2000'e Doğru Dergisi, 50. sayısında Özel Harp Dairesi Eski Başkanı Em. General Cihat Akyol'un, bir önerisine de dikkat çekmektedir. Cihat Akyol, "Ayaklanmaya Karşıkoyma Harekatında Psikolojik Harp" ve "gayri Nizami Kuvvetlere Karşı Harekat" isimli yazılarında, "Devrimciler yapıyormuş gibi katliam olaylarına da giriş" önerisini de yapmaktadır. Cihat Akyol bu tür operasyonlara girilirken çok dikkat edilmesi gerektiğini de belirtmektedir. Ama bu tür operasyonlar Satköy operasyonunda olduğu gibi çoğu zaman ters tepmektedir. Bu küçük açıklama bile Satköy katliamının kontrgerilla tarafından gerçekleştirilmiş olduğunu açıkça göstermektedir.

Bütün bunlara rağmen devlet kendi mizansenini de sürdürmektedir. Gazeteler, "Türkiye Irak topraklarına girmeye kararlı" gibi haberler yayınlanmaktadır. (Hürriyet, 5 Aralık 1989) Güya, teröristler" cinayeti işleyip Irak'a kaçmışlar, Türkiye, onları orada, yakalayacakmış!

Yukarıda Türk basınının, özellikle günlük Türk basınının 26 Kasım gününden itibaren, PKK'yı eleştiren, PKK'ya ağız dolusu küfürler yapan yazılar yayınladığını belirtmiştik. Kısa bir zamanda olayın PKK tarafından gerçekleştirilmediği anlaşıldı. Devlet güvenlik güçleri suçüstü yakalandı. Fakat, PKK'yı günlerce eleştiren basın, köşe yazarları bu durum karşısında en ufak bir şey söylemediler. Devleti, güvenlik güçlerini en ufak bir şekilde eleştirmediler. Türk basını devletin cinayet işlemesini, kadınları, bebekleri öldürmesini çok doğal karşılamaktadır. PKK karşısında insan hakları savunucusu kesilen Türk basını devlet karşısında neden bu kadar eziktir, sinmiştir, korkaktır ve devlete dalkavukluk yapmak hissine kapılmaktadır?

Genel doğruyu, burada, bir kere daha tekrarlamakta yarar vardır. Türk basını MİT'in bir şubesi gibi çalışmaktadır.

Mehmet Ali Birand, "PKK'nın Son Cinayeti Örgütteki Çatlama İşaretini mi Veriyor?" başlıklı yazısında, cinayetli ilgili üç olasılık üzerinde duruyor. (Milliyet, 1 Aralık 1989)

"...1. PKK Lideri Abdullah Öcalan, bundan önce kimle görüşse," çocukların, kadınların, masum sivillerin öldürülmesinden "hiç hoşlanmadığını, bu tip olaylardan haberi olmadığını, hiçbir şekilde emir vermediğini, hatta sorumluları cezalandırdığını" söylledi.

Bu son toplu cinayet, Apo'nun söylediklerinin yalan olduğunu, verdiği demeçlerle karşısındakileri açıkça aldatığını, toplu cinayetleri, çocuk kadın öldürtmeyi politika olarak benimsediğini ortaya çıkarıyor.

2. İkinci olasılık, bu son cinayetin Apo'ya rağmen veya bu konudaki duyarlılığı hiçbir şekilde dikkate alınmadan işlenmiş olması.

Bu olasılık, Apo'nun, PKK'nın bazı gruplar üzerindeki etkinliğinin kalmadığını gösterir ki, son bir yıl içinde örgütün bölündüğü yolundaki söylentilerin doğruluğunu ortaya koyar.

3. Diğer bir olasılık da, 1989'u, "Atılım yılı" olarak ilan eden PKK'nın içindeki bazı grupların hesaplı bir şekilde bu katliamı gerçekleştirdikleridir.

Neresinden bakılırsa bakılsın, son olay, PKK açısından büyük sorunları günışığına çıkarmaktadır."

Görüldüğü gibi Mehmet Ali Birand, Satköy katliamı ile ilgili olarak üç olasılık üzerinde duruyor. Halbuki, gerçek bu olasılıkların hiçbiriyle de ilgili değildir. Kontrgerilla, yani devlet tarafından, hesaplı kitaplı işlenmiş bir cinayet söz konusudur. Temel amaç, PKK'nın Kürt halk yığınları arasındaki etkinliğini kırmaktır. PKK'yı Türk kamuoyu önünde çirkin göstermektir. Başka bir amaçdan daha söz etmek mümkündür: PKK'ya destek veren Kürt halkını cezalandırmak.

Bir olayı gizlemenin, onu karanlıkta bırakanın en önemli yollarından biri de şudur. Olayın nedenleri, niçin'leri, nasıl'ları hakkında birkaç şık ileri sürmek, fakat esas nedeni hiç konuşmamak, onu, kamuoyunun, bilincine çarpırtmamak. TV izleyicisi veya gazete-dergi okuyucusu bu birkaç şık ile meşgul olacaktır. Böylece esas gerçek gözlerden, dikkatlerden uzak kalacaktır.

Mehmet Ali Birand, devlete karşı, en ufak bir eleştiride bulunmamıştır. Halbuki, cinayetin kontrgerilla tarafından gerçekleştirildiği iyice anlaşılmış durumdadır. Çocuklar, bebekler devlet tarafından katledildiği zaman neden duymazdan görmezden geliniyor? Kendi devletinin, zulmünü, baskısını, cinayetlerini hiç görmeyenlerin, durmadan PKK zulmünden söz etmeleri hiç inandırıcı değildir.

Bu arada, Hakkari Milletvekili Cumhur Keskin'in gazetelerde bir açıklaması yer aldı. SHP Milletvekili Cumhur Keskin, Doğu ve Güneydoğu bölgesinde gözaltına alma ve sindirme politikasının sürdürüldüğünü belirtiliyordu. Hakkari milletvekili Cumhur Keskin şöyle diyordu: "Ben bile milletvekili olduğum halde, memleketime gidemiyorum. Devletten korkuyorum. Bir tezgah kurup beni öldürebilirler ve her zaman yaptıkları gibi suçu PKK'nın üstüne atarlar."

Cumhur Keskin, devlet terörünü de şu sözlerle ifade etmektedir: "... Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, kontrgerilla, MİT, özel tim elemanı olduğunu söyleyen birtakım karanlık güçler halkı, provakasyona getirme, tahrik etme ve yılgınlık içine sokmak için isyan ettirmek çabasıdadırlar. Bölgede tezgahladıkları her işi, ilgisi olsun olmasın PKK'ya mal ederek işin içinden ve sorumluluktan sıyrılabilmektedirler. İhbar aldık diye, suçsuz insanları gözaltına alıp günlerce işkence yapmaktadırlar." (Cumhuriyet, 15 Aralık 1989)

Olaydan 26 gün sonra, yani 20 Aralık 1989 günü, Olağanüstü Hal Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu tarafından, TRT'de görüntüsüz bir açıklama yapılmıştır. Bu açıklamada, İkiyaka katliamının PKK tarafından gerçekleştirildiği, aksi bilgilerin yanlış

olduğu iddia edilmektedir. Ertesi gün gazeteler bu açıklamaya oldukça geniş bir şekilde yer vermişlerdir.

Toplu köy aramaları çoğu zaman talana, yağmaya kadar varmaktadır. Halkın, para, altın, saat... gibi alınması ve taşınması çok kolay olan malları sık sık yağma edilmektedir. Devlet gücü gasp için kullanılmaktadır. Arama yapıyoruz diye, mercimek bulgur, un tuz, şeker, yağ, deterjan... ne varsa hep birbirine karıştırılmaktadır. Etrafa dökülüp saçılmaktadır... Yataklar-yorganlar didik didik edilmektedir. Yünleri, pamukları ortalığa saçılmaktadır. Halk bu yöntemlerle de mağdur edilmektedir. Bıkkınlık getirip yaşadığı yeri terke zorlanmaktadır.

Bütün bunlar, haber, kitle haberleşme araçları, devlet, resmi ideoloji, okuyucu gibi kategoriler arasında, çok yakın ilişkiler olduğunu göstermektedir. Demokratik olmayan toplumlarda, haberler resmi ideoloji doğrultusunda verilmektedir. Hoşa gitmeyen haberler de verilmemektedir. Kamuoyunun bu haberleri öğrenmesi engellenmektedir.

Resmi ideoloji tarihi tahrif ediyor

İdeolojilerin, bazı çıkarların korunması, sürdürülmesi ve yeni çıkarlar elde edilmesi için benimlenen düşünceler ve inançlar olduğunu belirtmiştik. Bu tam anlamıyla yarırcı bir davranıştır. Resmi ideoloji bu yararı sağlayabilmek için tarihi bile tahrif edebilir. Eğer Kürt ulusal özelliklerini yok etmeye çalışıyorsa, bunu temel bir amaç olarak benimsemişse, tarihsel belgelerde, Kürtlerle ilgili bölümleri çıkarmaya çalışır. Kürtlerin haklarından söz eden belgeleri yok etmeye, bunların insanların bilincine çarpmasına engel olmaya çalışır. Bu tarihsel belgeleri gün ışığına çıkarmaya çalışanlara da "devlet menfaatlarına zarar veriyor" diye müeyyide uygular. Ve bunları devlet yapar, devlet kurumları yapar.

Tarihin en büyük tahrifatı, kuşkusuz, Kürtlerin yok sayılmasıdır, Kürtlerin ulusal varlığının inkar edilmesidir. Tarihte Kürt diye bilinen bir ulusun, Kürtçe diye bilinen bir dilin olmadığı söylenmesidir. Kürtlerin "Dağlı Türkler" olarak adlandırılmaları, Kürtçe'nin de, Türkçenin bir şivesi sayılmasıdır. Tarih yazımında bunlar temel bir boyut olarak benimsenince, bu anlayışa uygun şeyler yazabilmek için de pek çok tahrifat yapılabilmektedir.

Tahrifatın nasıl yapıldığına ilişkin birkaç örnek verelim:

1. 1919 yılında, Heyet-i Temsiliye döneminde, 20-22 Ekim tarihleri arasında, Amasya'da Osmanlı Harbiye Nazırı Salih Paşa ile, Heyet-i Temsiliye üyeleri Mustafa Kemal Paşa, Rauf Bey ve Bekir Sami Bey arasında bir protokol imzalanmıştır. Resmi bir kurum niteliği arzeden Türk Tarih Kurumu bu belgeyi şöyle aktarmaktadır. "Beyannamenin birinci maddesinde Osmanlı Devleti'nin tasavvur ve kabul edilen hududu Türk ve Kürtlerle meskun olan araziye ihtiva eylediği ve Kürtlerin Osmanlı camiasından ayrılması imkansızlığı izah edildikten sonra bu hududun en asgari bir talep olmak üzere temin olunması lüzumu müştereken kabul edildi." Bu ifadenin hemen sonunda bir dipnotu var. Dipnotunda şöyle söylemektedir: "Defter buradan itibaren üç yaprak kopuktur. Bu yüzden tutanak yine aynı arşivde bulunan orijinal metinden tamamlandı." (Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, Heyet-i Temsiliye Kararları, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1974 s. 25-

26)

Aslında defterin üç sahifesinin kaybolduğu falan yoktur. Bu üç sahife gizlenmektedir, araştırmacıların dikkatinden uzak tutulmaya çalışılmaktadır. Böylece, insanların bilincine bazı sorunların çarpmasına engel olunmaktadır. Metinde, "...Kürtler, Türkler... ortak mücadele yapmalıdır. Savaşın sonra, yani zafer kazanılınca, Kürtlere de millî hakları verilecektir. Bu durum Kürtlere iyice anlatılmalıdır. Böylece onlara İngiliz emperyalizminin kışkırtmalarına alet olmaları engellenmelidir." denmektedir.

Görüldüğü gibi burada, tarihsel bir belge, resmi sayılabilecek bir kurum tarafından, bir profesörün katkısıyla tahrif edilmektedir. Amaç Kürt ulusal haklarından söz eden bir tarihsel belgenin, insanların, özellikle Kürtlerin bilincine çarpmasını önlemektir. Burada yalan da söylenmektedir. Şöyle: "Defterin üç sahifesi kopuk idi. Bu yüzden tutanak yine aynı arşivde bulunan orijinal metinden tamamlandı." deniyor. Yani okuyucuya doğru bilgi, tam bilgi verildiği izlenimi yaratılıyor. Aslında yalan söylenerek okuyucu yanıltılıyor. Okuyucunun doğruyu araştırmasının önüne geçiliyor. "Üç yaprak kopuk idi." denince, okuyucu o üç yaprakta neler olduğunu araştırabilir. Başka belgelerden yararlanarak o boşluğu doldurma çabası içine girebilir. Fakat, "üç yaprak kopuk idi, biz onu arşivdeki benzer belgelerden yararlanarak tamamladık" denildiği zaman böyle bir kuşkusuz, endişesi azalır. Amaç hem böyle endişelerin oluşmasını engellemek, hem de yalan söyleyerek esas metini gizlemektir, yok etmeye çalışmaktır. Okuyucunun bilincine böyle bir konunun çarpmasını engellemektir.

2. Tahrifat şu şekilde de gerçekleştirilebilir. Örneğin, tarihsel bir belgenin "noksansız" olarak yayımlandığı vurgulanıyor. Ama, sonra, araştırmacılar, "noksansız" olduğu vurgulanan belgeden çok önemli bir bölümün çıkarılmış ve belgenin eksik bir şekilde yayınlanmış olduğunu farkederek. Çıkarılmış, yani eksik olan kısımları yayınlarlar. Bu yayın hakkında soruşturma açılır.

2000'e Doğru Dergisi'nin 30 Ağustos - 5 Eylül 1987 tarihli olan 35. sayısının toplatılması ve soruşturma açılması. Dergi Mustafa Kemal'in 16-17 Ocak 1923 tarihlerinde, İzmit'te gazetecilere yaptığı konuşmayı yayınlamıştır. Dergi bu konuşmayı "Gizlenen belge" "Atatürk: Kürtlere Özerklik" başlığı ile kapak konusu yaparak yayınlamıştır. Halbuki, daha önce, bu konuşma Türk Tarihi Kurumu tarafından "noksansız" diye vurgulanarak yayınlanmıştı. Ve kuşkusuz Kürtlere ilişkin bölümler yoktu. Mustafa Kemal bu konuşmasında, Kürtlere özerklik verilmesi gerektiğinden söz ediyordu. Konuşmasının bu bölümü dikkatle incelendiği zaman, buradaki önermelerin birbirleriyle çeliştiği hemen görülüyordu. Fakat, Kürtlerden, özerklikten söz edilmesi, Kürt sözcüğünün rahatça kullanılması önemli kabul edilebilirdi. Atatürk bu konuşmayı "şimdilik" yayınlanmaması koşuluyla yapmıştı. (Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, Yayına Hazırlayan: Arı İnan, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1982)

Kitabın yayınlanması için Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal bir rapor hazırladı. Rapor, konuşmadaki, Rusya Türkleri, Batı Trakya Türkleri ve Kürt meselelerinin çıkarılmasını ve kitabın bu haliyle yayınlanmasını öneriyordu. Bu rapor, 23 Aralık 1981 tarihinde, Ord. Prof. Dr. Enver Ziya Karal, Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, Prof. Dr. Sedat Alp, Prof. Dr. Tahsin Özgüç, Prof. Dr. Şerafettin Turan, Prof. Dr. Adnan Ersin tarafından ikinci ve üçüncü kısımları çıkarılarak onaylandı. Yayın bu haliyle gerçekleştirildi. Yuk-

arıda isimleri sayılan profesörler Türk Tarih Kurumu Yönetim Kurulu'nu oluşturuyorlardı. Kuşkusuz, Atatürk Araştırma Merkezi'nin onayı da alınıyordu. Burada ise, Ord. Prof. Dr. Enver Ziya Karal, Prof. Dr. Bekir Sıtkı Başkal, Ord. Prof. Yusuf Hikmet Bayur, ve Türk Tarih Kurumu Genel Müdürü Uluğ İğdemir vardı.

Çıkarıldığı vurgulanan ikinci ve üçüncü konulardan ikincisi yani Batı Trakya Türkleri'yle ilgili olanı 1986'da yayınlanmıştı. Ve hiçbir soruna yol açmamıştı. (bk. Baskın Oran. Türk-Yunan İlişkilerinde Batı Trakya Sorunu, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayını, Ankara 1986 s.159)

Sorun üçüncüsü yani Kürtlerle ilgili olanı idi. (Ayrıca bk. Baskın Oran, Atatürk'e ait yasaklanan belgeyi öyküsü, Ulusal Çıkar Nedir, Ne Değildir? Yeni Gündem, Sayı 79, 6-12 Eylül 1987)

2000'e Doğru Dergisi'nin yukarıda sözü edilen 35. sayısı gibi, 20-26 Eylül 1987 tarihli olan 39. sayısı da toplatılmış ve hakkında soruşturma açılmıştır. Dergi bu sayısında, "Kürtlere Mahalli İdare" başlığı ile Mustafa Kemal imzalı bir talimatı yayınlamıştı. Belge Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 22 Temmuz 1992 tarihli gizli celsesinde okunmuştu. TBMM Gizli Celse Zabıtları, 1980 yılında, TBMM tarafından, 1985 yılında da Türkiye İş Bankası tarafından 4 cilt olarak yayınlanmıştı.

Atatürk'ün Kürtlere ilişkin düşüncelerinin yer aldığı dergilerin toplatılmasından şöyle bir sonuç çıkıyor. Daha önceleri, herhangi bir kişinin veya grubun gerçekliğini, kendisi hakkındaki bilincine bakarak değerlendiremeyeceğimizi, eyleminin içeriğine bakmanın daha önemli olduğuna değinmiştik. Bu örneklerde bu durum açıkça ortaya çıkıyor. Bu örnekler, yani konuşmalara bakarak, "Kemalizm Kürtlere özerklik vermeyi düşünmüştür" denebilir. Bu doğru değildir. Çünkü 1923 yılından sonra Mustafa Kemal bu düşüncesini hiçbir zaman fiiliyata geçirmemiştir. Aksine Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarını gasbedebilmek için her türlü yöntemi kullanmıştır. O halde belirleyici olan 1921-1923 yılları arasında söyledikleri değildir. 1923 yılından sonra yaptıklarıdır. Söyledikleriyle yaptıkları arasındaki farkların anlaşılması, sapmasının nedenlerinin incelenmesi bilgimizi zenginleştirecektir.

Yukarıdaki iki örnek bile Türk Devleti'nin resmi belgelerine itibar etmenin ne kadar sakıncalı olduğunu bilim adamlarına anlatmalıdır. Çünkü ideolojik bir çıkarı korumak ve sürdürebilmek için belgeler gayet rahat bir şekilde tahrif edilebilmektedir. Yalan söylenebilmektedir. Yalana dayalı resmi ideoloji, yine yeni yeni yalanlarla sürdürülebilmektedir. Ve bu yalanlarda, tahrifatda bir yığın profesörün imzasının bulunması bilim adına hüznün verici bir durumdur.

Tahrifat olayı üzerinde durmak, sorunu olduğundan fazla büyütme, mübalağa etmek anlamına gelmez mi diye bir soru sorulabilir. Kanımca hayır. Kanımca bunlar, ortaya çıkarılmış tahrifatın çok küçük bölümleridir. Bu bakımdan konu üzerinde enine-boyuna, daha detaylı bir şekilde durmak gerekir.

Bu anlatımlara karşı devletin savunması ise, "... devletin itibarı küçük düşürülmektedir. Bu eylemi yapan kişiler yani bu belgeyi yayınlayanlar cezalandırılmalıdır." olmaktadır. Ama, sadece bu olmaktadır. Örneğin farklı bir düşünce, bu anlatımların haksızlığını belirten bir görüş ileri sürememektedir. Acaba, cezalandırma, zedelenen itibarı geri getirebilir mi? Devletin itibarını zedeleyen olay hangisidir? Araştırma kurumlarının, profesörlerin... belgelerde tahrifat yapmaları mı, yoksa bu tahrifaun deşifre edil-

mesi mi?

Bütün bunlar, bilimsel bilgi üretme sürecinin devlet tarafından nasıl engellendiğini, bunun yerine resmi ideolojinin kabullerinin benimsenmesinin istendiğini açıkça ortaya koyuyor. Şu örnekler de bu durumu biraz daha pekiştirmektedir.

3. 1986 yılı başlarında Türk TV'si İpek Yolu adlı, Japon yapımı bir diziyi gösterdi. Şubat ayında İpek Yolu'nun Güney Kürdistan'dan Mardin, Urfa yörelerine girişiyle ilgili bölümler gösterildi. Dizinin orijinalinde, Doğu'daki yaşam anlatılırken, burada yaşayanlardan "Kürtler" diye söz ediliyordu. Türk TV'si "Kürtler" sözünü, "Doğu Anadolu'nun Türkmenleri" sözleriyle değiştirdi. Fakat Japon ekibi Kürtlerin yerel giysilerinin tanıtıldığı ayrı bir bölüm de yapmıştı. Türk TV'si bu bölümü tamamen makasladı. Böylece ideolojik bir çıkarı korumak ve sürdürmek için bir diziyeye sansür uyguladı. Metinde tahrifat yaptı. (bk. Cumhuriyet, 19 Şubat 1986, 23 Şubat 1986, Nokta, 2 Mart 1986 Sayı 8 s. 23)

Düşünelim ki bu dizi günümüzde yapılmıştır. Ve dünyanın her yerinde gösterilmektedir. Günümüzde yabancılar tarafından yapılmış bir belgeseli böylesine tahrif edebilen bir zihniyet, tarihte cereyan etmiş olaylara ilişkin belgeleri haydi haydi tahrif eder. Bu tahrifatı o günkü çıkarı neyi gerektiriyorsa öyle düzenler.

4. İslam Ansiklopedisi'nin 6. cildinde Kürtlerle ilgili bir bölüm vardı. (s.1089-1114) Kürtlerle ilgili fasikül ilk önce 1950'li yılların başında yayınlanmıştı. 1980'li yıllardan sonra, devlet kütüphanelerinde yer alan 6. ciltler parçalandı. Kürtlerle ilgili bölüm ciltlerden çıkarıldı. Ve 6. cilt yeniden ciltlendi. Böylece Kürtler konusunun insanların bilincine çarpmaması amaçlandı. Ve bu eylem sessiz sedasız bir şekilde gerçekleştirildi. Basına bir haber sızmamasına gayret gösterildi. Durumu ilk defa ilgili ansiklopediden Kürtler konusunu okumak isteyenler fark ettiler. Ve bunun bilinçle, sistematik bir biçimde gerçekleştirilmiş bir eylem olduğu sonucuna vardılar. (bk. Gün, "Kürt Sorunu", Gün (Siyasi Haber ve Yorum Dergisi) 26 Nisan 1987)

İslam Ansiklopedisi'nin o tarihlerde henüz yayını bile tamamlanmamış, yanı sürüyor. Bir ansiklopediye karşı böyle bir tahrifat düşünülebilməsi, bu düşüncelerin uygulanması, bilim ve düşünce hayatı açısından çok ürkütücü bir durum değil mi?

İdeolojilerin önemli özelliklerinden biri zamana ve mekana göre değişikliklere uğrayabilmesidir. Bazı dönemlerde bazı konular üzerinde önemli ve ısrarlı bir vurgulama yapılmaktadır. Bu örnekten şöyle bir sonuç çıkarılabilir: Kürt sorunu 1950'li yılların başlarında devleti, siyasal iktidarı korkutacak, endişeye sevkedecek boyutlarda bir sorun değil. Bunun için İslam Ansiklopedisi'nde genişçe bir bölüm yer alabilmiş Kürtler hakkında. Günümüzde ise böyle değil. Bunun için 1980'li yılların başlarında, Kürt sözünü belleklerden silmek için her türlü önlem alınmış. Ve bu önlemleri yürürlüğe koymak için her türlü çalışma yapılmış. 1950'li yılların başlarında belki, laiklik konusunda daha titiz davranılıyordu.

5. Em. Alb. Nazmi Sevgen, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi'nin Şubat 1968-Mart 1970 tarihleri arasındaki sayılarında "Kürtler" başlığı altında bir yazı dizisi yayınlamıştır. Dizi 24 bölümdür.

Yazı, Kürtlerin Doğu'dan Batı'ya yayıldıklarını, yani Turani bir asıldan geldiklerini vurgulamaktadır. Kürtlerin Karduklarla hiçbir irki ilişkilerinin olmadığını, Kürtçe'nin de Türkçe'nin bir şivesi olduğunu anlatmaktadır. Nazmi Sevgen bu düşüncelerini incele-

mesinin baş tarafında açıkladıktan sonra, incelemesinin ilerleyen bölümlerinde hep Kürt sözcüğünü kullanmaktadır. Bundan dolayı herhangi bir açıklama da yapmamaktadır. Şu örneklerle bakalım:

a) Suriye'deki Kürtler, Memluklar'ın himayesini sağlamışlar, bu sayede, devam eden dalgalanmalar sırasında orada varlıklarını koruyabilmişlerdir. Memluk Sultanı 1. Baybars'ın (1260-1277) ordusu Türk, Kürt ve Araplardan kurulmuştur.

(Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Sayı 6, Mart 1968 s.56)

b) Moğollar, Kürtlerden ne derece uzak kalmış, onlara güvenmemişlerse, Memluk Sultanları, bunun aksine Kürtlere yakınlık göstermiş, ordularında ve diğer hizmetlerde kullanmışlardır. (A.g.d. s.56)

c) Uzun Hasan 1473'de, Otlukbeli'nde Sultan Mehmet II'e mağlup olduktan sonra, başkentini Amid'den Tebriz'e nakletmiş, Anadolu'da Akkoyunlular'a bağlı olan boy ve oymaklardan çoğunu İran'a götürerek, imparatorluğunun çeşitli bölgelerini bunlara ikta eylemiş, ve bu suretle Doğu Anadolu'da Türk ırkının zayıflamasının amillerinden biri olmuştur. Bu azalma tabii Kürtler'in lehine olmuştur o zaman. (A.g.d. s.58)

d) "... Şah İsmail Safevi de Akkoyunlular gibi Türkmenlere dayanıyor, Kürtler'e güvenemiyor, sert davranıyordu. İsmail'in zamanına kadar İran'da Şafiilik çoğunlukta, Sünnilik (Hanefilik) ikinci derecede, Şiilik ise azınlıkta idi. Halbuki İsmail Safevi ile beraber Şiilik ön safa geçmiştir. Bu sebeple de Şah'ın Sünni Kürtlere karşı hareketi çok şiddetli olmuştur. Buna rağmen Çaldıran muzafferiyetinden (1514) sonra, Şah İsmail Safevi'nin Kürtlere karşı yumuşadığını, onları Türklere karşı kullanma siyasetine başladığını görüyoruz." (A.g.d. s.58)

e) "... Rumiye Gölü'nden Fırat boylarına kadar uzayıp İran Azerbaycan'ının bir kısmıyla Doğu Anadolu'nun büyük bir kısmını içine alan ve boydan boya Türklerle meskun olan bölgeye "Kürdistan" denilmesi fahiş bir hata teşkil etmektedir. Bu sahada dağınık olarak, mezhep itibarıyla Sünni olan Kürtler de vardır. Maalesef Osmanlı Devlet arşivlerindeki belgelerde bu bölge "Kürdistan" olarak adlandırılmış 1258 (1842) tarihinden itibaren başlayan belgelerin kayıtları, "Mesail-i Mühimme-i Kürdistan" başlıklı bir defterde toplanmıştır. 1306 (1890) tarihine kadar gelen irade defterlerinde de maalesef aynı tabire rastlanmaktadır. Bu çok yanlış, itibari ve bölücü ismin kökleşmesi ve bunun sonuçlarının mesuliyeti tamamıyla Osmanlı idaresine ait bulunmaktadır." (A.g.d. s.59)

f) "...Moltke'nin sunduğu 15 Haziran 1838 tarihli lahiya. Bu lahiya gerek Kürtleri ve gerek o devire ait önemli bazı askeri, idari ve mali hususları kapsamaması, bunları bir yabancı gözüyle bildirmesi, 126 yıl önceki devlet idare sistemi üzerine ışık tutması bakımından önemlidir." (A.g.d. Sayı 11 Ağustos 1968 s.49)

g) "...Bohtan ismi yüzyıllar boyunca bu havalide oturan, vaktiyle hakim unsur halinde bulunan Bothi Kürtlerinden kalmıştır." (A.g.d. Sayı 11 Ağustos 1968 s.55)

h) "... Bu aileden Ubeydullah (Nehri), sözde hem şeyh, hem de müfrit Kürt milliyetçisi idi." (A.g.d. Sayı 24 Eylül 1969 s.41)

Nazmi Sevgen'in yazıları, ölümünden sonra Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü tarafından kitap halinde yayınlanmıştır. Nazmi Sevgen, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Türk Beylikleri, Osmanlı Belgeleri ile Kürt Türkleri Tarihi, Yayına hazırlayan: Şükrü Kaya Seferoğlu, Halil Kemal Türkoğlu, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1982

Görüldüğü gibi Belgelerle Türk Tarihi Dergisi'nde "Kürtler" başlığıyla yayınlanan inceleme, "Doğu Anadolu'da Türk Beylikleri" adı altında kitaplaştırılmış. Bunun dışında, dergideki yazılarda geçen bütün "Kürt" sözcükleri, "Kürt Türkleri" olarak değiştirilmiş. Kitapta daha başka tahrifat da var. Örneğin yukarıdaki parçalar kitapta şu hale sokulmuşlar.

a) "... Suriye'deki Kürt Türkleri, Memluklar'ın himayesini sağlamışlar, bu sayede devam eden dalgalanmalar sırasında varlıklarını koruyabilmişlerdir." (A.g. kitap s. 22)

b) "...Moğollar Kürt Türklerinden ne derece uzak kalmış, onlara güvenmemişlerse, Memluk Sultanları bunun aksine Kürtlere yakınlık göstermişlerdir." (A.g. kitap s.23)

c) "...Uzun Hasan, 1473'de Otlukbeli'nde Mehmet II'ye mağlup olduktan sonra başkenti Amid'den Tebriz'e taşımış, Anadolu'da Akkoyunlulara bağlı olan boy ve oymaklardan çoğunu İran'a götürerek imparatorluğun çeşitli bölgelerini bunlara ikta eylemiş ve bu suretle Doğu Anadolu'da Türkmenlerin zayıflamasına amillerinden biri olmuştur. O zaman için bu azalma Kürt Türklerinin lehine olmuştur." (A.g. kitap s.24)

d) "...Şah İsmail Safevi de Akkoyunlular gibi Türkmenlere dayanıyor, Kürtlere güvenemiyor, sert davranıyordu. İsmail'in zamanına kadar İran'da Şafiiilik çoğunlukta, Sunnilik (Hanefilik) ikinci derecede, Şiilik ise azınlıkta idi. Halbuki İsmail Safevi ile beraber Şiilik ön safa geçmiştir. Bu sebeple de Şahın Sünni Kürtlere karşı hareketi çok sert olmuştur. Buna rağmen Çaldıran muzafferiyetinden sonra (1514) Şah İsmail Safevi'nin Kürt Türklerine karşı yumuşadığını, onları Türkmenlere karşı kullanma siyaseti götüğünü görüyoruz." (A.g. kitap s.25)

e) "...Rumiye Gölü'nden Fırat boylarına kadar uzayıp İran Azerbaycanı'nın bir kısmıyla Doğu Anadolu'nun büyük bir kısmını içine alan ve boydan boya Türklerle meskun olan bölgeye "Kürdistan" denilmesi fahiş bir hata teşkil etmektedir. Bu sahada dağınık olarak mezhep itibarıyla Sünni olan Kürt Türkleri de vardır. Maalesef Osmanlı devlet arşivlerindeki belgelerde bu bölge "Kürdistan" olarak adlandırılmış, 1258 (1848) tarihinden itibaren başlayan, belgelerin kayıtları "Mesail-i Mühiimme-i Kürdistan" başlıklı bir defterde toplanmıştır. 1306 (1890) tarihine kadar gelen irade defterlerinde de maalesef aynı tabire rastlanmaktadır. Bu çok yanlış, itibari ve bölücü ismin kökleşmesi ve bunun sonuçlarının mesuliyeti tamamen Osmanlı idaresine ait bulunmaktadır." (A.g. kitap s.26-27)

f) "... Moltke'nin hükümete sunduğu 15 Haziran 1838 tarihli layiha ile gerek Kürt Türklerini, gerekse o devire ait önemli bazı askeri, idari, mali hususları kapsaması, bunları yabancı gözüyle bildirmesi, 126 yıl evvelki devlet idare sistemini göstermesi bakımından önemlidir. (A. g. kitap s. 62)

g) ".. Bohtan ismi yüzyıllar boyunca bu havalide oturan ve vaktiyle hakim bir unsur halinde bulunan Bohti isimli Türk Kürtlerinden kalmıştır. (A.g. kitap s. 66)

h) "... Bu aileden Ubeydullah (Nehri) sözde hem şeyh, hem de Kürt Türklerini bölmek amacıyla idi. (A.g. kitap s.171)

Görüldüğü gibi, belgeler, yazılar gayet kolay bir şekilde tahrif edilebilmektedir. İstenmeyen sözcükler çıkarılmakta veya değiştirilmektedir. Eskiden Kürt varlığı tamamen inkar edilirdi. Şimdi, "Kürt Türkleri" diye yeni bir kategori uydurulmuş. (29)

Bu noktada çok önemli bir konuya daha dokunmak gerekiyor. Son yıllarda,

özellikle Ermeni sorunu ile ilgili olarak Osmanlı arşivlerinin açılacağı söyleniyor. Arşivlerin devletin denetimi ve gözetimi altında olduğu kuşkusuzdur. Bizzat devlet tarafından, devlet kurumları tarafından, profesörler tarafından böylesine tahrifat yapıldıktan sonra bu arşivlere nasıl güvenilebilir? Profesörlerin böyle bir tahrifatta canla-başla görev almaları neyi anlatmaktadır? Bazı belgelerin, belgelerdeki bazı bölümlerin çıkarılmamış, yok edilmemiş olduğuna nasıl güvenilebilir?

"Ermeni soykırımı" konusunda Türk görüşleri neden inandırıcı değildir?

Ermeni Sorunu konusunda Türk görüşlerinin inandırıcı olmamasının nedenlerini şöyle sıralayabiliriz.

1. Türk resmi ideolojisinin Ermeni Sorunu'yla ilgili görüşlerinden kuşku duymak gerekir. Şu bakımdan: Örneğin son yıllarda, işkence, ülkede, polis ve jandarma merkezlerinde, karakollarda, tutukevleri ve cezaevlerinde büyük bir yoğunluk kazanmıştır. Buna rağmen devlet ve hükümet yetkilileri bu olguyu ısrarla inkar etmektedirler. Uluslararası Af Örgütü, Helsinki Gözlem Komitesi, Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu gibi kurumlar işkencenin sistematik bir şekilde sürdürüldüğünü belirtmektedirler. Buna rağmen devlet ve hükümet adamları bunları yine inkar etmekte, birkaç kötü muamele varsa sorumluları hakkında dava açılır, demektedirler. Daha 1980'li yıllarda, yani henüz günümüzde cereyan eden olaylar ısrarla inkar edilebiliyorlarsa, "işkence vardır" diyenler vatan hainliğiyle suçlanabiliyorlarsa, 19. yüzyılın sonlarında, 20. yüzyılın başlarında olup biten olaylar haydi haydi inkar edilir. Çünkü o olayları yaşayanlar, artık büyük çoğunluğuyla hayatta değildir. Olayları izleri çoktan silinmiştir. Olayların izlerini silmek için gösterilen çabalar başarılı olmuş olabilir.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in şu konuşması üzerinde dikkatle durmak gerekir: "Türkiye'de işkence yoktur, yurt dışından gelenler cezaevlerindeki teröristlerle ve 12 Eylül'e ve bu yönetime karşı olanlarla konuştuktan sonra Türkiye'de işkence vardır, diyorlar."

Cumhurbaşkanı Kenan Evren 28 Nisan 1985 günü Antalya'da yaptığı konuşmada işkencenin varlığını inkar etmek için epey çaba harcıyor. "...Yine Türkiye'yi nasıl karıştırırız diye, Türkiye'de işkence vardır, teranesi tutturuyorlar. Türkiye'de işkence yoktur. Türkiye'de işkence vardır diyenler geliyorlar, gelin bakın diyoruz. Ama onlar nereye gidiyorlar biliyor musunuz? Sizin gibi vatandaşlarla konuşmuyorlar da hapishaneye giderek o teröristlerle konuşuyorlar. Hapse girmiş adam, ölüm cezasına çarptırılacak bir kişi, dışarıdan gelmiş bulunan kişilere, işkence yoktur, der mi? Onlarla konuştuktan sonra gidiyor, bu yönetim karşısında 12 Eylül'ün karşısında olan kişilerle konuşuyorlar. Ondan sonra gidiyor memleketine işkence vardır, diyor. Nereden öğrendin bunu diye soruyoruz. "Gittim, hapishanedekilerle konuştum." diyor. İyi niyetli bir insan bunu yapmaz. İyi niyetli bir kişi onlarla konuşur ama, sonra gelir, şuradaki vatandaşlarla da konuşur, sonra kararını verir... Türkiye'de fikir suçu da yoktur. Onlar 141-142'den hapisteler." (Cumhuriyet, 29 Nisan 1985)

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in konuşmasını yaptığı günlerde kadar Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde 40 civarında devrimci genç, işkencelerle öldürülmüştü. Metris'teki ve

Mamak'taki Askeri Cezaevlerinde, Çanakkale Cezaevi'nde, Türkiye'nin her tarafındaki karakollarda, polis merkezlerinde yoğun işkenceler yaşanmıştı. Kuşkusuz o günlerde gazeteler bu konularda en ufak bir haber yayınlamıyorlardı. Sadece Cumhurbaşkanı'nın devlet ve hükümet yetkililerinin konuşmaları yayınlanıyor, gazetelerde ve TRT'de de bu konuşmalar, yazarlar ve gazeteciler tarafından övülüyordu. Bu bakımdan bu konuşmaları sadece Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in konuşmaları olarak anlamamak gerekir. Kamuoyunu bu konuşmalar biçimlendiriyordu.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in bu konuşmasından üç ay kadar sonra, Temmuz ayı sonlarında, Bingöl'de, öğretmen Sıddık Bilgin de günlerce işkenceden geçirilmişti. İşkence sırasında ölmüştü. Uluslararası Af Örgütü, Helsinki İzleme Komitesi gibi örgütler, Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu gibi kurumlar raporlarında, karar tasarılarında bu durumları yani işkenceleri ısrarla ifade ediyorlardı. Sonradan, 1986 yılı başlarında işkenceye katılan bazı polisler, bazı askerler itiraflarda bulundular. Tutuklular da bu durumları mahkemelerde daha çok vurgulayarak dile getirmeye başladılar. Bu çabaların sonucu askeri savcılar bazı ölüm olaylarını açıklamak zorunda kaldılar. (bk. Uluslararası Af Örgütü, Türkiye İşkence Raporu 1985, Çev: Av. Serhat Bucak Roza Yayınları, İstanbul 1987; Uluslararası Af Örgütü Türkiye Dosyası, Alan Yayıncılık, İstanbul 1988; Gözaltında Ölen 144 kişi hakkında Uluslararası Af Örgütü Bilgi istiyor. Nokta, Yıl 7 Sayı 14, 9 Nisan 1989 s. 36-38)

İşkencenin devletin en yüksek kademesindeki tarafından ısrarla inkar edilmesi onun bir devlet politikası olduğunu, sistematik olarak uygulandığını göstermektedir.

Erzincan Sıkıyönetim Mahkemesi'nde görülen bir dava işkence olaylarına büyük açıklık getirmektedir. "Komando Halit" diye anılan Binbaşı Halit Cengiz, Sıkıyönetim savcı yardımcısı olarak görev yaptığı sırada sanık yakınlarından çıkar sağlayarak "irtikap suçu" işlediği gerekçesiyle, Erzincan Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından yargılanmış 26 yıl ağır hapis cezasına çarptırılmıştır. Mahkemenin gerekçeli kararında, Binbaşı Halit Cengiz'in, Erzincan Sıkıyönetim savcı yardımcısı olarak görev yaptığı sırada işkence iddiaları konusunda gerekli soruşturmaları yapmadan "takipsizlik kararı" verdiği ve bu konuda Cumhurbaşkanı Kenan Evren'e dilekçe gönderdiği de yazılmaktadır. Kararın bu bölümünde şöyle denmektedir: "... Sanık Halit Cengiz... 3. Ordu Sıkıyönetim Komutanı ile Cumhurbaşkanı'na gönderdiği dilekçede, "görevlerini yaparken, işkence iddiası ile hakkında soruşturma açılan tüm polis ve subayların dosyaları bana verildi. 300'ü aşkın görevli hakkında, devlet adına hareket ettiklerine inanarak, soruşturmasız takipsizlik kararı verdim. Hatta, Fatsa Çullu Tepesi'nde yaptırılan keşif esnasında, arkadaşlarının cesedini görüp infiale kapılarak militan Aydın Yıldız'ı kurşuna dizen görevliler hakkında da takipsizlik kararı verdim." dediği anlaşılmıştır." (Uğur Mumcu, "Komando Halit" Cumhuriyet, 2 Mayıs 1986)

Sanık Binbaşı Halit Cengiz, işkenceyle ilgili suç duyuruları hakkında hiçbir soruşturmaya gerek duymadan takipsizlik kararı verdiğini, çünkü devletin çıkarlarının ve devleti savunmanın bunun gerektirdiğini söylüyor. Bu düşünce ve eylemlerini de Cumhurbaşkanı'na bir dilekçeyle bildiriyor ve ondan yardım istiyor. Cumhurbaşkanı Kenan Evren, bir taraftan işkenceyi inkar etmekte, bir taraftan da şu tür konuşmaları ısrarla sürdürmektedir: "... Cumhuriyeti yıkmak, milleti bölmek, parçalamak, sonunda yok etmek için dış güçlerin sarfettikleri haince girişimleri ve bunlara yardımcı olan vatan hai-

ni, halk düşmanı, kanı bozuk satılmışları milletçe gördük ve görme de devam ediyoruz... Bunlar muhakkak ezileceklerdir. Bundan emin olunuz. (19 Mayıs 1985'de yapılan konuşma)

Cumhurbaşkanı'nın böyle konuştuğu bir yerde, polisler keşfe götürdükleri sanıkları herkesin gözü önünde haydi haydi kurşuna dizerler. Savcılar da suç duyuruları hakkında takipsizlik kararı verirler. Öte yandan rüşvet, irtikap suçları da alır başını giderler.

İşkencenin bu şekilde inkarı Ermeni Sorunu konusundaki Türk görüşlerinin inandırıcı olmasını engelleyen en önemli etkenlerden biridir.

2. Kaldı ki, resmi ideoloji Kürtlerin ulusal varlığını ısrarla ve kararlı bir biçimde inkar etmektedir. Böylesine bir inkarı yıllarca sürdürebilen bir devlet ve hükümetin Ermeni Sorunu konusunda da inkarcı olacağı düşünülebilir.

Cumhurbaşkanı Kenan Evren, 2 Ekim 1984 de, Şemdinli'de, halka hitaben yaptığı bir konuşmada, Türkiye'de yaşayan herkesin Türk olduğunu vurgulamış, "Ne mutlu Türküm Diyene" demiştir. Kürtlerin ulusal varlığını inkar etmiştir. (Hürriyet, 3 Ekim 1984)

Cumhurbaşkanı Kenan Evren' in 26 Ekim 1985 günü yaptığı konuşmaysa şöyledir: "Avrupa halis muhlis bir Türk kavmi olan Kürtlerin durumunu sorun haline getirmeye çalışıyor... Avrupalıya "Kürt" diye bir kavmin olmadığını anlatamadık. Nice Türk kavmi var. Azeriler, Özbekler, Tacikler, Uygurlar... Kürtler İranla Araplar arasında sıkışmış kalmış. Oysa dillerinde çok Türkçe kelime var. Azınlık değil, Türkün kendisi bunlar... İngilizce Musul'da isyan çıkartmışlar, Derken Amerika, Sovyetler kıskırtmış... (Milliyet, 27 Ekim 1985)

Görüldüğü üzere Cumhurbaşkanı Kenan Evren Kürtlerin ulusal varlığını inkar etmektedir. Kürtler için "halis-muhlis Türk kavmi" demektedir. 10 Temmuz 1986'da, Erzurum'da yaptığı konuşmadaysa Cumhurbaşkanı Kenan Evren şunları söylüyor: "... Türk milleti büyük bir millet. Türk milleti ülke topraklarında yaşayan hiçbir milletin diline, kültürüne dokunmamıştır. Ama Bulgaristan bunları yapıyor. Türkçeyi yasaklıyor. Türkçe isimleri değiştiriyor. Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda imzası olduğu halde, Helsinki Nihai Senedi'nde imzası olduğu halde." (TRT TV 20.30 haberleri)

Türkiye'de Kürt dili ve Kürt kültürü üzerinde çok yoğun baskılar varken, Kürtçe yazma, konuşma Anayasa'yla, yasalarla yasaklanmışken, ".. Türk milleti büyük bir millet, hiçbir milletin diline kültürüne dokunmamıştır." yalanı nasıl söylenebiliyor? Kaldı ki Kürtlere karşı sürdürülen bu politika Bulgaristan'ın Türklere karşı sürdürdüğü politikadan çok daha ağır, çok daha gericedir. O halde şu konu üzerinde durmak büyük bir gereksinim olarak ortaya çıkmaktadır: Ermeni Sorunu konusunda veya benzer sorunlar konusunda, gerek Türkiye'de gerek yurt dışında, Türk görüşünü benimseyen profesörler, gazeteciler, diplomatlar, "tarihinin tanıkları", "otorite tanıkları", "devlet tanıkları" vs. Türk devlet ve hükümet yöneticilerinin, tartışmadan kaçan, fakat sürekli inkarcı olan tutumları üzerinde dikkatle durmak zorundadırlar. Bu titizlik gösterilmeden, sorunun bu boyutları hiç dikkate alınmadan, böyle bir sorun yokmuşçasına Türk görüşleri yanında yer almanın inandırıcı bir niteliği olmayacaktır.

3. 19. yüzyıldaki ve 20. yüzyıl başlarındaki Osmanlı toplumuna baktığımız zaman sanayinin çok büyük bir kesiminin Rumlar ve Ermeniler tarafından kontrol edil-

diğini görüyoruz. İstanbul'da, Ege'de Rum sermayesi, Çukurova'da, Antep, Maraş, Urfa yörelerinde, Sivas, Erzurum, Kars, taraflarında Ermeni sermayesi yoğunlaşmıştır. İttihat ve Terakki'nin "ekonominin millileştirilmesi" politikasını "ekonominin Türkleştirilmesi" politikası olarak anlamak gerekir. Yani, Rumların, Ermenilerin sahip oldukları zenginliklerin, özellikle, toprak, atelye, fabrika, mandıra, zeytinlik... gibi taşınmaz malları onların elinden almak ve Müslüman Türk eşrafa vermek bu politikanın özü ve amacıdır. Osmanlı yöneticileri bu politikayı uygulayabilmek, başarıya ulaştırabilmek için Ermeni-Kürt, Hıristiyan-Müslüman çatışmasını da körüklemiştir. İki halkı da birbirini boğazlamaya kıskırtmış, sonunda ikisi üzerinde de efendilik sürdürme olanağını bulmuştur.

Rum ve Ermeni mallarının Müslüman Türk eşrafın eline geçmesi için çeşitli politikalar uygulanmıştır. Bu politikanın başta gelenlerinden biri sürgünlerdir. Sürgünler, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından hemen sonra, Ege'de Rumlara karşı uygulanmıştır. Ermeniler ise 1915 yılının Nisan ayında sürgüne gönderilmişlerdir. Ermeni nüfusu sürgünlerde ve katliamlarla çürütülmüştür. Ermeni sürgününün daha kanlı ve daha talancı olması çok doğaldır. Çünkü, Rumlar sürgün edildikleri zaman, Yunanistan'a, Ege adalarına gitmişlerdir. O zaman Yunanistan Devleti, Rumlara mümkün olduğu kadar arka çıkmaya, onların mağduriyetlerini önlemeye çalışmıştır. İttihat ve Terakki yöneticileri, Yunanistan Devleti'nin varlığını bildikleri için Rumların sürgünü katliamlara, olağanüstü talanlara, varmamıştır. Ermeniler bu olanaklardan kuşkusuz yoksundurlar.

Şunları çok iyi biliyoruz. 1. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde Ermeni sermayesi çok yoğun. 2. 1915 yılında, Ermenilere karşı sürdürülen politikanın çok önemli yönlerinden biri de sürgündür. Sürgüne gönderilen Ermenilerin mallarına çevredeki Müslüman Türk ve Kürt eşraf tarafından el konulmuştur. Zaten, Ermenileri bölgeden kaçışa zorlamak için her türlü önlem alınmıştır. Kışkırtmalarla huzursuzluk arttırılmış, kaçış için ortam hazırlanmıştır. 3. Sürgün kanlı olmuştur. Pek çok katliam, soygun yaşanmıştır. Sürgüne gönderilen Ermenilerin malları çevredeki Müslüman Türk ve Kürt eşraf tarafından yağmalanmıştır. Sürgüne gönderilenlerin beraberlerinde götürdükleri altın, bilezik gibi pahada ağır yükte hafif mallara el koyabilmek için insanlar yollarda öldürülmüşlerdir. Açlık, soğuk, hastalık, beraberlerinde taşıdıkları altınlar, ziynet eşyaları Ermenilerin tükenmelerine, çürümelerine neden olmuştur. 4. savaştan sonra sürgüne gönderilen Ermenilerin tekrar yurtlarına dönmeleri yasaklanmıştır. Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi'nden sonra, sürgüne gönderilen Ermenilerin ve Rumların bir kısmı tekrar yurtlarına dönerek mallarına ve mülklerine sahip olmaya başlamışlardır. Rumlardan ve Ermenilerden yağmalanmış bu malların tekrar onların eline geçmesini engellemek için Kuvva-i Milliye Teşkilatı kurulmuştur. Veya Kuvva-i Milliye'nin temelindeki en önemli sınıfsal etkenlerden biri budur. Rumların ve Ermenilerin tekrar gelmelerine ve mallarına sahip olmalarına engel olmak. Onları, Ege'den, Antep'ten, Çukurova'dan vs. uzak tutmak. O halde sormak gerekir: Ermeni mallarına ne oldu?

Ermeni Sorunu'yla ilgili Türk tezleri bu konuda bir şey söylemiyor. Böyle bir konu yokmuş gibi davranıyor. Bu konunun aydınlığa kavuşmasını istemiyor. Aslında bu konu, bütün ayrıntılarıyla, mekan ve zaman içindeki bütün gelişmeleriyle yakından

biliniyor.

4. Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı Devleti yenildi. Ve Mondros Mütarekesi imzalandı. İttihat ve Terakki Hükümeti düştü. Devletin önde gelen üç yöneticisi, Enver Paşa, Talat Paşa, Cemal Paşa, 7-8 Kasım 1918 gecesi 5 arkadaşlarıyla birlikte bir gemiyle Almanya'ya kaçtılar. Beş kişi, Beyrut Valisi Azmi Bey, Polis Müdürü Bedri Bey, Dr. Nazım, Bahattin Şakir ve Cemal Azmi idi. Bu yöneticiler kaçmalarından önce, devlet arşivini, kendi yönetimlerine ilişkin önemli belgeleri günlerce yaktılar. Yakılan bu belgeler pek çoktu. Acaba, yakılması, yok edilmesi için büyük bir çaba gösterilen bu belgelerin içinde neler vardı? (30)

5. Ermenilerin soykırım iddialarıyla ilgili olarak Türk yöneticileri şöyle demektirler: Soykırımı ilişkin hiçbir belge yoktur. Sadrazamlıktan vilayetlere gönderilmiş, "Ermenileri soykırımı uğratan, biçiminde bir telgrafın var olduğu saptanamamıştır.

Arşivde böyle bir belge aramak, bulunamadığı zaman da, "soykırım yoktur" demek mantıklı değildir. Şu bakımdan: Örneğin 1980 yıllarına ilişkin işkence olaylarını hatırlayalım. Diyarbakır Askeri Cezaevi'ni, Metris'i Çanakkale'yi, Bartın'ı... polis ve jandarma merkezlerinde, tutukevlerinde ve cezaevlerinde yapılan işkenceleri hatırlayalım. Diyelim ki 2040 yıllarında yaşıyoruz. 2040'lı yıllarda toplumun bir kesimi şöyle bir sorunla uğraşıyor: 1980'li yıllarda, cezaevlerinde, polis ve jandarma merkezlerinde, tutuklulara ve hükümlülere işkence yapıldı mı? 2040 yıllarında yapılacak böyle bir incelemenin yöntemi ne olmalıdır? Acaba şöyle bir yöntem izlense, cezaevlerindeki evrak, İçişleri Bakanlığı'nın, Adalet Bakanlığı'nın, Genelkurmay Başkanlığı'nın, Milli Savunma Bakanlığı'nın evrakı incelense, "Cezaevlerine, polis merkezlerine işkenceyle ilgili telgraf gönderilmiş mi" diye araştırılsa sağlıklı sonuçlar çıkarılabilir mi? "Gerek Cezaevlerinde ve tutukevlerinde, gerek İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı gibi kurumlarda incelemeler yaptık. Sanıklara ve mahkumlara, bazı yaptırımları kabul ettirmek için gerekiyorsa işkence de yapın..." kaydını içerir bir telgrafa veya yazıya rastalayamadık. Bu incelemenin de kanıtlandığı gibi 1980'li yıllarda cezaevlerinde, polis ve jandarma merkezlerinde işkence yapılmamıştır..." ifadesi ve hükmü ne kadar sağlıklıdır?

1980'li yıllarda işkence cezaevlerinde ve benzeri kurumlarda yoğun olarak yaşanmıştır. Fakat cezaevleriyle cezaevlerinin bağlı olduğu üst kurumlar arasındaki yazışmalarda böyle bir kayıt bulunmayabilir. Varsa bile kısa bir süre yok edilmiş olabilir. Hangi mekanda, hangi zamanda işkence yapılacağı kurumlar arasına bir şifreyle de kararlaştırılmış olabilir. Öyleyse, 2040'lı yıllarda, 1980'li yıllara ilişkin olarak yapılan işkence incelemelerinde "işkence yapın" biçiminde emir aramakla sağlıklı bir sonuç ulaşılamaz. O zaman başka yöntemlerin aranması gerekir. Bu yöntemlerin başında, kuşkusuz, olayı yaşamış kişilerle, sanıklarla, mahkumlarla, gardiyanlarla, öteki görevlilerle, mahkum aileleriyle, avukatlarla... uzun uzun yapılan görüşmeler yer alıyor. O zamana ilişkin olarak yazılmış anılar haberler mektuplar vs. incelenir.

6. Bütün bunların ötesinde Ermeni Sorunu, Kürt Sorunu gibi sorunlar, bölünmüşlük ve paylaşmışlık süreci içinde ele alınması gereken sorunlardır. Ermeni Sorunu'nun temelinde de bir böl-yönet politikası vardır. Burada, toplumun iç dinamiklerinin ve dışarıdan gelen etkenlerin ayrı ayrı incelenmesi önemli olmaktadır. Toplumun iç dinamikleri nedir, dışarıdan gelen etkenler, toplumun iç dinamiklerini ve yönde

değiştirmiştir? Toplum, ulus, bölündüğüne, parçalandığına ve paylaşıldığına göre, iç dinamikler, böyle bir darbenin, bölünmenin, parçalanmanın ve paylaşılmanın önüne neden geçememiştir? Sorusunun cevabı elbette aranmalıdır. Ulus hangi zaafı göstermiştir ki böyle bir böl-yönet politikasının hedefi olmuş? Türkiye'deki Ermeni incelemelerindeyse bu olgu üzerinde hiç durulmamaktadır. Hatta bu olgu dikkatlerden uzak tutulmaya çalışılmaktadır.

7. Ermeni Sorunu ancak böyle bir çerçevede ele alındığı zaman üretilen bilgiler inandırıcı olabilir. Ancak böyle bir tavır ve davranış sorunun çeşilli boyutlarını kavrayabilir. Bu düşünce biçimini yasaklayan, ancak kendi görüşlerini empoze eden resmi ideolojinin ileri sürdüğü düşünceler bu bakımdan inanılır ve güvenilir değildir. Halbuki, Türkiye'de, resmi ideolojinin istemediği görüş ve düşünceleri ileri sürenler üzerinde sürekli ceza tehdidi vardır.

8. Ermeni sorunu ile ilgili olarak günümüzdeki bir düşünceyi, tavır ve davranışı da irdelemek gerekir. 1989 yılı yaz aylarında, Kürt gerillalarından eylemlerinin çok geliştiği ve yoğunluk kazandığı bir dönemde, Hakkari Tugay Komutanı Tuğgeneral Altay Tokat şöyle demiştir: "Devlet İstanbul'da uyguladığı kanunu burada da vatanışa aynen uyguluyor. Kendi sistemim uygulandığı takdirde, değil insan ot bile bitmez. Güneydeki komşumuz 50 yıl kendilerine karşı savaşıyan insanları bir hareketle hepsini yok etti. Biz istesek onları aynı şekilde yok edebiliriz." (Milliyet, 13 Ağustos 1989)

Görüldüğü gibi Tuğgeneral Altay Tokat, halkı, kimyasal silahlar kullanmakla tehdit etmektedir. Düşünelim ki, bölgede devlet terörü, zaten en yoğun bir biçimde uygulanmaktadır. İnsanlara bok yedirilmektedir. Masum köylüler, işinde gücünde olan insanlar öldürülmekte, suç delillerinin ortadan kaldırılması için de cesetler yakılmaktadır. Köylülerin hayvanlarını otlatmasına, bağına bahçesine gitmesine yasak konulmaktadır. Sık sık köy aramaları yapılmaktadır. Toplu dayaklar, toplu işkenceler gündeme gelmektedir. Yani bölgede zaten, "İstanbul kanunları" uygulanmamaktadır. Fakat bütün bunlar Kürt gerillaların faaliyetlerini engelleyememektedir. Kürt gerillalar, geniş halk yığınları içinde çok geniş destekler bulmaktadır. O halde gerillaların kökünü kurutmak için, onların, içinde yaşadığı halkı yok etmek gerekir. Bunun en etkili ve en kestirme yolu da, kimyasal silahlardır. İşte kimyasal silahlar kullanılması isteğini bu çerçevede ele almak gerekir.

Hakkari Tugay Komutanı Tuğgeneral Altay Tokat tarafından bu isteğin ifade edildiği günlerde, basını incelediğimiz zaman şunu görüyoruz. Gazetelerde sık sık orduyu ve hükümeti kışkırtan yazılar yer alıyor. Güneş, Günaydın, Milliyet, Tercüman, Hürriyet gibi gazeteler bütün hazırlıkların yapıldığını, eşkiyanın kökünü kazıyacak günlerin yakın olduğunu bildiriyorlar. "Nihai operasyonun başlaması anı meselesi" gibi manşetler gazetelerden eksik olmuyor. "Kuvvet komutanları Diyarbakır'da toplandı", "Genelkurmay Başkanı da Diyarbakır'da" gibi haberler hiç eksik olmuyor. Temmuz, Ağustos, Eylül aylarında gerginlik sürüp gitti. Gazeteler her gün etkili silahın, nihai silahın yani kimyasal silahların kullanılacağı anı bekliyorlardı.

1989 yılı yaz aylarında Cudi Dağı çevresinde yaşanan bu durumun Ermeni soykırımı sorunuyla ilişkisi çok açıktır. Türk basını 1989 yılında bile soykırım düşünebiliyor. Soykırım için, Kürt soykırımı için orduyu ve yöneticileri kışkırtabiliyor. Demokrasiye ve insan haklarına bağlı bir ülkede, ordunun, hükümetin, kendi halkına

karşı böyle bir silahı kullanması olağan mıdır? Ordu, hükümet, böyle bir düşüncede olsa bile, basın, onları böyle bir silahı kullanmaktan caydırması gerekmez mi? 1989 yılında bile, Kürtlere soykırım uygulaması konusunda hükümeti ve orduyu kışkırtan Türk basınının, Ermeni soykırımı ile ilgili olarak ileri sürülen gerçekleri ısrarla inkara kalkışması inandırıcı olabilir mi?

Ermeni soykırımı konusunda sürdürülen inkar politikasının Türk basının bu tavır yönünden de düşünülmesi, irdelenmesi gerekir. Ermeni soykırımını hiç kabul etmeyen Türk basınının 1980'li yılların sonlarında, Kürtler için düşünülen soykırımı eleştirmesi gerekmez mi?

Bu konuda, Tuğgeneral Altay Totat'ın tavır ve ilişkileri üzerinde de durmak gerekir. O günlerde, 2000'e Doğru dergisi, Kürdoloji Enstitüsü konusunda bir soruşturma yürütmüştü. Dergi bazı siyaset adamlarına, üniversite mensuplarına, yazarlara vs. "Kürdoloji Enstitüsü"nü kuruluşu konusunda düşünceleriniz nedir?" diye bir soru soruyordu. Bu soruya, üniversitelerde görevli bazı profesörler, belediyelerde görevli bazı kişiler, "Ben devlet memuruyum. Bu konuda açıklama yapamam" diye cevap vermişlerdir. (2000'e Doğru, 20 Ağustos 1989, sayı 34)

Tuğgeneral Altay Totat da bir devlet memuru değil mi? Bir tarafda, "Kürdoloji Enstitüsü kurulsun mu" konusunda, "ben devlet memuruyum, açıklama yapamam" diyen profesörler, memurlar var, öte tarafta ise, "öyle bir silah kullanırım ki orada, insanların yaşaması şöyle dursun, ot bile bitmez" diyen bir general, yani başka bir devlet memuru var. İkincisi neden bu kadar rahat, bu kadar cesurdur? Nitekim Tuğgeneral Altay Tokat hakkında, bu siyasal demecinden dolayı en ufak bir soruşturma açılmamıştır, hiç bir işlem yapılmamıştır. Ödüllendirilmiştir.

1987'de de Tunceli'de Tugay Komutanlığı yapan Tuğgeneral Osman Çitim, gerillalarla yaptığı mücadele sırasında, yazılı olarak "Yakala ve Öldür" biçiminde emirler vermişti. (2000'e Doğru, Sayı 47, 15-27 Kasım 1987) Gerillaların, köylülerin yakalanmasını ve öldürülmesini isteyen general hakkında da hiçbir işlem yapılmamıştı. Bu kumandan 1989 Ağustos'unda terfi ettirildi. Tümgeneral yapıldı.

Zulüm örgütleyen ve uygulayan bir zihniyete ödüller verilmesi elbette, üzerinde durulması gereken bir konudur. Ve Ermeni soykırımı konusuyla yakından ilgilidir. Böyle bir zihniyetin Ermeni soykırımı konusunda ısrarla inkarcı olması inandırıcı olmaz. Bu zihniyetin, Irak'ın uyguladığı soykırımı bile gizlemeye çalıştığını hiç unutmamak gerekir.

9. Türk üniversitesi de Ermeni soykırımı konusunda, üzerinde ayrıca durulması gereken bir kurumdur.

Ermeni soykırımı gündeme geldiği zaman, Türk üniversitelerinin senatoları, yönetim kurulları hemen bir bildiri yayınlayıp sorunu gündeme getiren kuruluşu göndermektedirler. Türklerin hiçbir halka soykırım yapmadıklarını, yönettikleri halklara eşit muamele yaptıklarını vurgulamaktadırlar. Ermenilere de Türk yönetiminde kaldıkları sürece çok iyi muamele yaptıklarını, fakat Ermenilerin iyilikten anlamaz nankör bir millet olduğunu söylemektedir. Bilakis, Ermenilerin Türkleri öldürdükleri, fakat acı olayları deşmemek için Türk milletinin bunları sorun yapmak istemediğini bildirmektedirler.

Türk üniversitelerinin bu inkarcı tutumundan da kuşku duymak gerekir. Çünkü Türk üniversiteleri şimdiye kadar, hep Kürtlerin Türk olduğunu isbat etmeye çalışan

araştırmalar yapmıştır. Kürtlerin ayrı bir millet olmadığını, Türklerin bir kolu olduğunu isbat etmeye çalışmıştır. Kürtçe konusunda da yle. Kürtçe'nin Türk dilinin bir şivesi olduğunu belirtmiştir. Kürtçe'nin ayrı bir dil olmadığını vurgulamıştır. Türk niversitesinin, Türk profesörlerinin Kürtler ve Kürtçe hakkındaki düşünceleri budur. Kürtler konusunda, ısrarla bu görüşleri ileri süren Türk niversitesinin, Türk profesörlerin Ermeni soykırımı ile ilgili görüşlerine elbette itibar edilemez. Bu görüşler kuşkusuz, devletin, resmi ideolojinin görüşleridir. Türk niversitesi, devletin direktifleriyle çok kolay bütünleşebilen, o direktifler doğrultusunda hareket eden kategorilerin en başında gelir.

Türk Devleti'nin, Türk niversitesi'nin, profesörlerin, önemli konularda ısrarlı bir inkar politikası sürdürmeleri, yakın tarihi yeniden ele almamız gereken, önemli bir nedendir. Fakat, bilime kimin ihtiyaı varsa o üretir. Bilime ihtiyaı olan Kürtlerdir, Ermenilerdir, erkezlerdir. Yani tarihleri resmi ideolojinin baskısıyla, devlet terörüyle karartılmış halklardır.

"Tarih yazmak" deyimini, Türk Devleti, Türk Üniversitesi, Türk basını, Türk siyasi partileri tarafından sık sık ifade edilen bir deyimdir. Örneğin Amerikan Kongresi'ne gönderilen yazılarda, bu kurumun tarih yazamayacağı ifade edilmektedir. Bu aslında Türk devlet ideolojisiyle bütünlük arzeden bir deyimdir. Çünkü Türk resmi ideolojisine göre tarih zaten devlet tarafından yazılmıştır. En doğru tarih de budur. Herkese, gerek niversiteye, gerek öteki kurumlara düşen görev bu doğruları öğrenmektir, ona göre hareket etmektir. Başkalarının bu konuda çalışmalarına, araştırma, inceleme yapmalarına gerek yoktur. Türk Devleti'nin yazdığı tarihe göre ise, Ermenilere soykırım yapılmamıştır. Bilakis Ermeniler, Türk egemenliğinde yaşadıkları için kendilerini şanslı saymalıdırlar. Kürt diye bir millet, Kürtçe diye bir dil yoktur. Kürtler Türklerin bir boyudur. Türklerin çeşitli boyları yanında, bir de Kürt boyu vardır. Yani Kürt Türkleri. Kürtçe de Türkçe'nin bir şivesinden başka bir şey değildir.

Resmi ideoloji ifte standartlı düşünceler ve davranışlar üretir

Resmi ideoloji, tarihte, tarihsel belgelerde tahrifat yaptığı gibi, sorunlara ifte standartla yaklaşma alışkanlığını da getirir. Örneğin Bulgaristan'daki Türklerin Türk toplumu olma haklarıyla ilgili sorunlar... Bu sorunlar, son yıllarda, Türk kamuoyu en çok meşgul eden sorunlardan biri olmuştur. Devlet ve hükümet yöneticileri Bulgaristan'daki Türklerin Türk toplumu olma haklarının Bulgaristan tarafından gasbedildiğini vurgulamaktadır. Bulgaristan'daki Türklerin Türkçe olan isimlerinin değiştirilmesi, Türk köylerinin isimlerinin değiştirilmesi, Türk kültürünün yaşamasına izin verilmemesi yoğun bir eleştiriye tabi tutulmaktadır. Türklerin Bulgarlaştırılması abaları, çağdışı, emperyalist, sömürgeci, faşist bir çaba olarak değerlendirilmektedir. Bulgar hükümetinin, "Bu insanlar zaten Bulgar idiler. Fakat 500 yıllık Osmanlı İmparatorluğu döneminde Trkleştirildiler. şimdi tekrar Bulgar asıllarına dönüyorlar. Zaten Slav kkenliyidiler." biçimindeki görüşleri bilimdişi, ırkçı bir görüş olarak değerlendirilmektedir. Türkiye'nin bu resmi görüşleri, basın, radyo, TV gibi kitle haberleşme araçları, yazarlar, niversiteler, sendikalar, siyasi partiler vs. tarafından coşku ile desteklenmektedir. İnsan haklarına, demokrasiye, ağdaş düşünceye aykırı tavır ve

davranışından dolayı Bulgar Hükümeti eleştirilmektedir. Çeşitli kurumlar arka arkaya bildiriler yayınlamaktadırlar. Üniversiteler, basın kuruluşları, yazarlar, arka arkaya konferanslar, paneller, açıkoturumlar, sempozyumlar, düzenlemektedir. Resmi kurumların, yarı resmi kurumların, sivil kurumların görüşleri aşağı yukarı aynıdır. Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığı destekli mitingler, gösteriler ve açlık grevleri yapılmaktadır. Ve bunlar, radyoda, TV'de, geniş bir şekilde, görüntülerle yer almaktadır. Radyonun, TV'nin bazan ilk haberi olarak verilmektedir. Gazeteler konuyla ilgili olarak sık sık röportajlar yapmaktadır. Sorunun dünya kamuoyuna duyurulması ve Bulgar politikasının deşifre edilmesi için Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu, Uluslararası Af Örgütü, Birleşmiş Milletler, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı, NATO Asamblesi gibi uluslararası kurumlar harekete geçirilmektedir. Bu kurumlardan, Bulgaristan Hükümeti'ne baskı yapılması ve Türklerin demokratik haklarını iade etmesi için yardımcı olmaları istenmektedir. Barolar Birliği gibi kurumlar, sık sık toplantılar düzenleyerek Bulgaristan'ın Türk azınlığına karşı yürüttüğü politikanın hukuk dışı yönlerini açıklamaktadırlar. Hukuk adamları, yargıçlar, avukatlar bu eleştirilere coşkuyla katılmaktadırlar. Yargıtay Başkanı Adalet Yılı Açış Konuşması'nda, Danıştay Başkanı, Danıştay'ın kuruluş yıldönümünde Bulgaristan'daki Türk azınlığa yapılan hukuk ve insanlık dışı uygulamalar dikkati çekmektedir.

Türkiye Barolar Birliği, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) Diyanet İşleri Başkanlığı, Türk Kadınlar Birliği, çeşitli üniversitelerin senatoları, basın-yayın kurumları, Türkiye Muhtarlar Federasyonu gibi kurumlar ve kuruluşlar, çeşitli ülkelerde faaliyet gösteren kendi meslek örgütlerine benzer örgütlere bildiriler göndererek, Bulgaristan hükümetinin kınanmasını istemektedirler. Türkiye Büyük Millet Meclisi, yabancı ülkelerin parlamentolarını yine bu yönde harekete geçmeye davet etmektedir. Siyasal partiler bu yolda yoğun bir uğraş içindedirler.

Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı, Başbakan, Cumhurbaşkanlığı Konseyi üyeleri bu tür kurumların düzenledikleri toplantılara katılmakta ve konuşmaktadırlar. TBMM'inde, bu konuda sık sık gizli görüşmeler yapılmaktadır. Başka bir çalışmada bu konu ayrıntılı bir biçimde ele alınacaktır.

Bütün bu olaylara baktığımız zaman, Türk devlet ve hükümet yetkililerinin ve onları yoğun bir şekilde, coşkuyla destekleyen üniversite çevrelerinin, basının, yazarların, siyasal partilerin, sendikaların, derneklerin, baroların vs: bilimi savduklarını, insan haklarını ve demokrasiyi savduklarını, çağdaş olma yolunda çaba sarfettiklerini sanabiliriz. Halbuki durum hiç de böyle değildir. Çünkü Türk Hükümeti de Kürtlere karşı 65 yılı aşkın bir zamandır aynı politikayı uygulamaktadır. Türk toplumuna karşı, Bulgaristan'da uygulananlardan kat kat ağır politikalar uygulamaktadır. Örneğin, Kürtçe konuşana para cezası verilmiştir. (Kelime başı 5 kuruş, 1930'lı yıllar) Köy isimleri değiştirilerek yerlerine Türkçe isimler konulmuştur. Köy isimlerinin Kürtçeleri yasaklanmıştır. (27 Mayıs 1960'dan hemen sonra) çocuklara Kürtçe isimler konulması yasaktır. Kürtler sık sık sürgüne gönderilmişlerdir ve bu politika özellikle sıkıyönetim dönemlerinde bilinçle, kararlılıkla uygulanmaktadır. Kürt dilinin ve kültürünün yaşanmasına katıyen izin verilmemektedir. Kürt dili incelemeleri ve Kürt edebiyatının ürünlerinin yayınlanması yasaktır. Okullarda Kürtçe konuşulması kesin olarak yasaklanmıştır. Resmi dairelerde Kürtçe konuşanlar jurnal edilmektedir. Kürt folklor ürünleri

gasbedilmiştir, bu ürünler Türk folklor ürünleridir diye uluslararası folklor yarışmalarına gönderilmektedir. Kürt şarkılarının, Kürt türkülerinin hem sözleri, hem melodisi Türkçeleştirilmekte ve Türkleştirilmektedir. Bu yolla Kürt müziğinin ve Kürt folklorunun yozlaşması için çaba harcanmaktadır. Kürtçe şarkılar ve türküler söyleyenler cezaevlerine gönderilmektedir. İşkence görmektedir.

Tarihsel belgelerden Kürtlere ilişkin bölümler çıkarılmaktadır. Kürtlerin anıtları yok edilmektedir. Örneğin Kürt şehri olan Hısn Keyfa (Hasan keyf)'nin sular altında kalması için olağanüstü bir çaba harcanmaktadır. (Hısn keyfa) (Hasankeyf) Eyyubi Devleti'nin önemli bir şehridir. Hasankeyfi önemli kılan, sahip olduğu Kürt anıtlarından çok Eyyubi Kürtlerinin önemli bir merkezi olmasıdır. (bk. Nokta, Yıl 5 Sayı 40 11 Ekim 1987; Tempo, sayı 45 9-16 Ekim 1988) Kürtlerin toplumsal ve kültürel hayatına ait her türlü iz silinmeye çalışılmaktadır... vs. Bu politikaların Türk resmi görüşü tarafından emperyalist, sömürgeci, faşist, ırkçı, asimilasyoncu, çağdışı... vs. gibi kavramlarla ifade edildiğini yukarıda belirtmiştik.

Kaldı ki, Bulgaristan'ın, Bulgaristan'daki Türklerle ilgili teziyle, Türkiye'nin, Türkiye'deki Kürtler hakkındaki tezleri karşılaştırıldığı zaman birincisinin çok daha akla yakın olduğu söylenebilir. Çünkü, Bulgaristan, Osmanlılar'ın Bulgaristan'ı işgal ettiğini, egemenlikleri altına aldığı, halkı Müslümanlaştırdığını ve Türkleştirdiğini, yeni bir süreçle onları kendi öz benliklerine döndürmeye çalıştığını ifade etmektedir. Bu tezin doğruluğu veya yanlışlığı üzerinde elbette durulabilir. Türklerin Anadolu'ya gelmeleri ise 11. yüzyılın ortalarına rastlamaktadır. Kürtler bu dönemlerde kendi ülkelerinde, Kürdistan'da yaşamaktadırlar.

Türkiye'de Kürt ulusal ve demokratik hakları tamamen gasbedilmekte, asimilasyonu gerçekleştirmek için de her türlü önlem alınmaktadır. Ve uygulanmaktadır. Bulgaristan'daki Türk toplumu olma haklarını, insan hakları, demokrasi ve çağdaşlık adına savunan basın, üniversite, siyasal partiler, barolar, sendikalar vs. ise, Kürtlere karşı sürdürülen bu devlet politikasını en yoğun bir biçimde, coşkuyla desteklemektedirler. Bunun için birbirleriyle yarışa girmektedirler. Bulgaristan'daki Türklerin haklarını savunan bu çevreler, Kürt toplumu olma özelliklerinin boğulması, yok edilmesi için her türlü çabayı sarfetmektedirler. Bu çabayı sürekli kılmak için devlet ile sık sık işbirliğine girmektedirler.

Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu, Uluslararası Af Örgütü, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı, NATO Asamblesi, Dünya Parlamentolar Birliği, İslam Konferansı, Arap Birliği gibi örgütlerin, ülkesindeki Türklere uyguladığı baskılardan dolayı Bulgaristan'ı kınayan kararları Türk basını tarafından, "Bulgaristan'a bir tokat daha!" gibi başlıklarla verilmektedir. "Avrupa Konseyi gibi demokrasinin en temel örgütü olan bir kurum da Bulgaristan'ı kınadı" denilmektedir. "Uluslararası Af Örgütü gibi saygın bir kurum da Bulgaristan'a iyi gözle bakmıyor" diye memnuniyet ve kıvanç ifade edilmektedir. Bu tür haberler bazan, radyoda, TV'de birinci haber olarak yer almaktadır. Fakat aynı kurumların veya benzer kurumların, "Türk Hükümeti, Kürtlerin Kürt toplumu olma haklarını tanımalıdır." biçimindeki tekrarlarını, "Emperyalist Avrupa", "Avrupa Türk düşmanlığına bir adım daha arttı" biçiminde vermektedir.

Böyle bir sürecin hiçbir inandırıcılığı yoktur. Olgulara ve olgusal ilişkilere iki standartlı yaklaşmak bilinen en büyük düşmandır. Sadece bilimin değil, demokrasi ve

insan hakları anlayışının da en büyük düşmanlarından biridir. Demokrasi gibi, insan hakları gibi konulara, zamana ve mekana göre değişen ölçütlerle yaklaşmak bu konudaki mücadelenin etkinliğini ve kalıcılığını çok çok azaltır. Böyle bir yaklaşım ile sürdürülen bilimsel faaliyetin, insan hakları ve demokrasi mücadelesinin başarı şansı yoktur. Çünkü bu süreç beyinleri kötürümleştirir ve körleştirir. Körleşen ve kötürümleşen beyinler ile bilim yapılamaz. Öyleyse iki standartlı düşünce ve davranıştan kesin olarak kurtulmak gerekir. Bunun tek yolu vardır: Resmi ideolojinin buyruklarına itibar etmemek.

Resmi İdeoloji Duygusal Tepkilerin Kurumlaşmasına Neden Olmaktadır

Resmi ideoloji kişilerin ve kurumların düşünce yapılarını, bilgilerinin içeriğini biçimlendirdiği gibi tavır ve davranışlarını da belirler. Resmi ideoloji Kürt diye bir milletin, Kürtçe diye bir dilin olmadığını vurguladığı halde, bunun aksini ileri süren Batılılara karşı hemen tepki gösterilmektedir. Bu tepkilere birkaç örnek verelim:

1. Avrupa Konseyi Hukuk İşleri Komisyonu Raportörü Adler 1984 yılı ocak ayının ilk haftasında Türkiye'ye gelmiştir. Türkiye'de yaptığı görüşmeler sırasında, hükümet ve devlet yöneticilerine, basın mensuplarına Kürtlerin durumuyla ilgili bazı sorular sormuştur. Bu sorular üzerine Adler'e karşı çok yoğun bir tepki başlatılmıştır. Bu tepkiler zaman zaman hakareti de içermektedir.

Avrupa Konseyi hezeyan içinde, Tercüman, 7 Ocak 1984

Rauf Tamer, Bu Zat Ne Diyor? Tercüman, 7 Ocak 1984

Prof. Dr. İsmet Girilti, Avrupa Konseyi ve Atatürk Cumhuriyeti,

Tercüman, 9 Ocak 1984

Prof. Dr. Fahir Armaoğlu, Korkunç Zihniyet, Tercüman, 11 Ocak 1984

"... Söz konusu olan Türkiye'de demokratik gelişmeler sağlanması değil, pis ve çirkin işler tezgahlamaktadır."

Celal Bayar: Türkiye Avrupa Konseyi'nden çıkmalıdır. Tercüman, 9 Ocak 1984

Mukbil Özyörük, Düvel-i Muazzama Döküntüleri, Tercüman, 11 Ocak 1984

Milli Savunma eski bakanlarından Hasan Esat Işık, Dışişleri eski bakanlarından İhsan Sabri Çağlayangil, Doğru Yol Partisi Genel Başkanı Yıldırım Avcı, "Türkiye'de Kürt Sorunu Yoktur.", "Türkiye'de azınlık sorunu yoktur" diyerek tepki göstermişlerdir.

Avrupalıya sert çıktık, Günaydın, 25 Ocak 1984

Prof. Dr. Hikmet Yavuz, Avrupa Konseyi Gündemindeki Türkiye, Tercüman, 28 Ocak 1984

2. Yurt dışında basılan atlaslarda ve haritalarda, Türkiye'nin bir kısmının Kürdistan ve Ermenistan olarak gösterilmesine çok büyük tepkiler gösterilmektedir.

Küstahlık! Yabancıların hazırladığı Türkiye haritalarında Çirkin tahrifat yapıyor. Özellikle Amerika ve İngiltere'de basılan atlaslarda Türkiye sınırları içinde "Ermenistan" ve "Kürdistan"a yer veriliyor. (Tercüman, 21 Mart 1982)

Bir Yunan küstahlığı daha, İşte Melina'nın haritası, Kürdistan, Ermenistan, Pontus... (Hürriyet, 7 Şubat 1983)

Fransız küstahlığı,

Club Mediterran'ee "eski Ermeni başkenti ve Kürt köyleri (!) ne turistik geziler

düzenliyor.

Fransızların bütün dünyaya dağıttıkları broşürde Türkiye'deki bazı yerler Ermeni ve Kürt bölgeleri olarak tanıtılıyor. (Milliyet, 10 Temmuz 1984)

Kültür ve Turizm Bakanı Mükerrerem Taşlıoğlu: "Gerekirse kulüplerini kapatırız" (Milliyet, 10 Temmuz 1984)

Kültür ve Turizm Bakanı Taşlıoğlu Club Mediteerranee Genel Müdürüne rest çekti: Yalanlarımızı düzeltmezseniz Türkiye'den kovarım." Tercüman, 10 Temmuz 1984)

Fransızlar hizaya geldi. (Milliyet 11 Temmuz 1984)

Paris'teki Genel Müdür açıkladı. Club Mediterrane: Özür dilemeyeceğiz. (Tercüman 12 Temmuz 1984)

Son Küstahlık! Türkiye'de "Ermenistan" ve "Kürdistan" gösteren İngiliz haritaları, (Hürriyet, 5 Haziran 1985)

Küstahlık! Alman turizmciler ellerinde Türkiye'yi "Kürdistan" ve "Ermenistan" diye gösteren broşürlerle Turizm Bakanlığı'ndan izin istedi. (Tercüman, 11 Kasım 1985)

3. Eğer yabancı bir ülkede, herhangi bir kurum veya yetkili bir kişi, Türkiye'de insan haklarının baskı altında olduğunu söylüyorsa, buna da çok büyük tepki gösterilmekte, Türk hükümetinin insan hakları politikası övülmektedir, savunulmaktadır.

Rauf Tamer, Kukla, Tercüman, 30 Mart 1983 Paris Kürt Enstitüsü'nün açılışına Daniel Mitterand'ın katılması ve Kürdistan sözünün telaffuz edilmeye başlanması eleştiriliyor.

Alman Küstahlığı!

Bir mahkeme işlerimize dil uzattı. Alman mahkemesi, Almanya'daki bir tür sanığın ifadesinin alınması isteğini "Hukuk devletine aykırı usuller kullandığımız" iddiasıyla reddetti. (Hürriyet, 11 Mayıs 1983)

Baunun Yeni Küstahlığı

Avrupa Parlamentosu Türk-AET ilişkilerini ipotek altına alan bir karar aldı. Sosyalist parlamenterler tarafından verilen ve oylama sonucu kabul edilen kararda Türkiye ile AET ilişkilerinin geliştirilmesinin, Türkiye'de insan haklarına saygı gösterilmesine bağlı olduğu ifade edildi. (Hürriyet, 25 Mayıs 1984)

Küstah ve Cahil!

Le Nouvel Observateur Dergisi İnsan haklarını çığneme konusunda, bizi demirperde ülkeleriyle aynı sınıfa koydu. (Milliyet, 1 Haziran 1985)

Başbakan polis yasası için gösterilen dış tepkilere çok sert yanıt verdi.

Özal: AET terbiyesizlik etti. (Milliyet, 10 Haziran 1985)

Koynumuzda Yılan!

Balfe Raporu'ndaki bilgiler AET'nin Türkiye'deki temsilcisi Morgan tarafından verildi. (Hürriyet, 31 Ekim 1985)

4. Eğer bir Kürt folklor grubu, yurt dışında, Türkiye'nin de katıldığı bir gösteriye katılmışsa çok büyük tepkiler gösterilmektedir.

Palyaço bayrağıyla Türkiye'yi temsile kalkanlar hakkında Almanya'dan bilgi istedik. Dışişleri konuyu yakından inceliyor. (Milliyet, 8 Ağustos 1985)

Bölücü folklor grubu Baviera Festivali'nden atıldı. Dışişleri Bakanlığı tepkisi

olumlu sonuç verdi. (Tercüman, 10 Ağustos 1985)

Almanlar hatasını düzeltti. Bölücü ekibi festivalden attılar.

(Hürriyet, 10 Ağustos 1985)

Almanya'nın bölücüler için geç kalan özürü. Münih Festivali'ndeki bölücü grup ihraç edildi. (Milliyet, 10 Ağustos 1985)

Alman Yalanı. Münih Halk Oyunları Şenliği'nden atıldığı açıklanan bölücü grup, çünkü kapanış gösterilerine yine katıldı. (Hürriyet, 11 Ağustos 1985)

5. Yunanistan, Bulgaristan gibi, ilişkilerin çok iyi sürmediği devletlere karşı aşağılık duygusu açığa vurulmaktadır.

"Bulgarı yendi ya bu yeter"

Fevzi Şeker'in evinde sevinç ve hüznü vardı. Fevzi Şeker'in babası Mustafa Şeker, "İkincilik de büyük başarı. Bulgarı yarıp üstünde zıpladığını görmeseydim gözüm açık giderdi." dedi. (Cumhuriyet, 30 Nisan 1985)

Viyana'da Avusturya ile oynuyoruz.

Dur Tarih Vur Türkiye! (Tercüman, 17 Kasım 1982)

Utandık!

Sahadaki futbolumuzla, attığımız tekmelerle ve yediğimiz 4 golle (Tercüman, 19 Kasım 1982)

6. Türk yetkililere, işkence ve benzeri konularda bazı sorular yönelten hükümetlere, "sizde de var. Eğer bizi bu konularda sıkıştırırsanız, biz de sezinkileri, siz de olup bitenleri açıklarız" denmektedir.

Federal Alman Dışişleri Bakanı Genscher, "işkence"den söz ederse, Vahit Halefoğlu da "Alman hapishanelerindeki intiharlar"ı soracak. (Milliyet, 17 Haziran 1984)

Burada, insan hakları anlayışına karşı ne kadar aykırı bir faaliyet yürütüldüğü açıktır. İnsan hakları ihlalleri, ancak, devletleri zor durumda bırakmak için koz olarak kullanılmaktadır. Halbuki insan hakları ihlalleri, dünyanın neresinde olursa olsun, bu bilgi alanı alınmaz tepki gösterilmelidir. Güzel olan budur. Fakat bu davranışın gösterilebilmesi için de, o ülkenin kendisinin, bu konuda, herhangi bir ayıbı olmamalıdır. Yani, devletler bu tepkileri ancak, kendilerinin böyle bir ayıpları yoksa gösterebilirler. Bu konularda ayıpları olan devletler, insan hakları ihlallerini karşı tarafı zor durumda bırakılmak için koz olarak kullanılmaktadır.

7. Türkiye'de herhangi bir devlet kurumu, "anadil Türkçe değil" gibi raporlar yazarsa, Kürtçe'den söz ederse, basın tepki göstermektedir.

Bakanlığın "Uygulama planı"na göre bazı illerimizde Türkçe yabancı dil gibi öğretilecek. Doğu ve Güneydoğu illerinde görev yapan öğretmenler, Türkçe'yi yabancı dil gibi öğretecek beceriye sahip olmaları için kurs görecektir. (Hürriyet, 6 Haziran 1982)

Skandal büyüyor.

Milli Eğitim Bakanlığı müfettişleri bu sorunun cevabını arıyor:

"Anadil Türkçe değil" sözü plana nasıl girdi? (Hürriyet, 15 Haziran 1982)

Kürtçe sayımda

Sayım Kontrol Memuru El Kitabı'nda Kürtçe ikinci bir dil olarak yer alıyor.

DİE'nin hazırladığı "Sayım ve Kontrol Memuru El Kitabı'nda Kürtçe, Fransızca, İngilizce, gibi bir dil olarak gösterildi. (Güneş, 16 ekim 1985)

Güneri Cıvaoğlu, Güneş 16 Ekim 1985 Yazıda, Türkiye'de Kürt ve Kürtçe diye

bir kavram legalize değildir, denmektedir.

Sayımda Kürtçe Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde

Ve Nikahta Kürtçe

DİE Evlenme İstatistikleri Formalarında erkek ve kadının konuştuğu diller arasında "Kürtçe" hanesi de var. (Güneş, 17 Ekim 1985)

Hatay Bağımsız Milletvekili Murat Sökmenoğlu, "Her ne suretle olursa olsun, vatandaşların ayrı bir dil konuşmasını tescil edici bir sualin arkasında art niyet aramak gerekir. Gereken yere başvuracağım.

DGM Savcılığı, Evlenme İstatistiği Formunu inceledi. (Güneş 18 Ekim 1985)

Ve Nikahta Kürtçe de DGM'de (Güneş 18 Ekim 1985)

Sayım kitabındaki Kürtçe'ye tepkiler artıyor. Halkçı Parti eski milletvekili Yılmaz Hastürk bu konuda TBMM Başkanlığı'na önerge verecek. ANAP'lılar da Özal'a başvurarak durumun düzeltilmesini istediler. (Tercüman, 19 Ekim 1985)

Bilim-Resmi İdeoloji-Devlet II

Bilim Resmi İdeolojiyi Eleştirmelidir

Bilimin resmi ideolojiyi eleştirmesi, eleştirebilmesi gerekir. Bilimsel çaba ancak böyle bir eleştirinin sürüklenmesiyle olarak yapılması ile etkinlik kazanır.

Burada düşüncenin yöntemi şu olmalıdır:

a) Eğer dünya dönüyorsa ve dünyanın döndüğü olgulara dayanılarak kanıtlanabiliyorsa,

b) Fakat dünyanın döndüğünü söylemenin yasak olduğunu vurgulayan bir resmi ideoloji varsa, (dünyanın döndüğünü söyleyenler devlete ve millete ihanet eden bedbahtlardır, bunlar dış düşmanların maşalarıdır, bu tür sapık düşünceler ileri sürenler devlete, bayrağa, dine ve millete düşman olan kişilerdir, böyle kimselere müsamaha gösterilemez, bunlar muhakkak en ağır bir şekilde cezalandırılırlar... vs.) deniyorsa, tarihi ve toplumu incelemeye, kavramaya çalışmış kişilerin tavrı ve davranışı nasıl olmalıdır?

Bu formülasyon son derece açık ve kesindir, aslında böyle bir durumla karşılaşan bir kişinin fazla bir tercihi yoktur. Ya resmi ideolojinin buyruklarına uyacaktır, dünyanın döndüğünü bildiği halde dönmediğini söyleyecektir, veya dünyanın döndüğünü vurgulayacaktır ve bunun sonuçlarına da katlanacaktır. Birinci türden bir davranışı gösterenlerin maddi ve manevi yönlerden ödüllendirilecekleri açıktır. Fakat bu, bilimsel düşünceden taviz vermek, resmi ideolojinin boyunduruğu altına girmek demektir. Bilim yönteminin tavrı, bilim adamının tavrı kuşkusuz ikincisidir. Bilimin gelişmesini sağlayacak, bilime saygınlık kazandıracak en önemli nokta budur. Resmi ideoloji ile hesaplaşmadan bilimin gelişmesi, saygınlık kazanması olası değildir.

Bu konu Türkiye için çok önemlidir. Çünkü resmi ideoloji kavramı, Türkiye ve benzeri ülkeler için söz konusudur. İran, Irak, Suriye, Suudi Arabistan, Libya, gibi ülkeler için söz konusudur. Resmi ideoloji kavramı Doğu Bloku ülkeleri için de önemli olmaktadır. İdeoloji Batı ülkelerinde de vardır. Bu kuşkusuzdur. Fakat o egemen sınıfın ideolojisidir, yani burjuvazinin ideolojisidir. Ayrıca emekçi sınıfların da ideolojisi vardır.

Burjuvazi ideolojizisini çeşitli olanaklardan yararlanarak topluma benimsetmeye, toplumu bu görüşler doğrultusunda örgütlemeye çalışır. Fakat bunlar, eleştirilemez, dokunulamaz, aksi iddia edilemez düşünceler değildir. Aksi iddia edildiği zaman cezai müeyyide ile karşılaşmak söz konusu değildir. İdeoloji devlet tarafında savunulunca resmi bir nitelik kazanmaktadır, resmi ideoloji olmaktadır. Resmi ideolojiyi ideolojiden ayıran en önemli fark, birincisinin cezai müeyyide içermiş olmasıdır. Ayrıca, devletin ideolojisi olduğu için devlet araçları kullanılarak yaygınlaştırılması çok daha kolaydır. Devlet her türlü olanağını bu ideolojiyi yaygınlaştırmak için seferber eder. Toplumu resmi ideoloji doğrultusunda örgütlemeye çalışır.

Batı ülkeleri için söz konusu olmayan Türkiye için birinci derecede önemli olmaktadır. Burada Batı kavramının coğrafi bir bölgeyi işaret etmediğini belirtmek gerekir. İsrail, Hindistan, Japonya, Avustralya, Yeni Zelanda... Türkiye'ye nazaran çok çok Batılı ülkelerdir.

Konunun toplumsal ve siyasal ilimler için önemi şuradan gelmektedir. Türkiye'de üniversitelerde, örneğin, Sosyal Bilimler Metodolojisi Derslerinde, öğrencilere, olguları olduğu gibi ele almaları gerektiği söylenir. Kendi arzularınızı, gönlünüzden geçenleri değil, olanı biteni anlamaya ve anlatmaya çalışın, denir. Fakat olguları görmeye ve kavramaya engel olan bir buyruk ile karşılaştıklarında ne yapmaları gerektiği, ona karşı nasıl bir tavır takınmaları gerekeceği konusu üzerinde durulmaz. Böyle bir engel, böyle bir konu yokmuş gibi düşünülür ve hareket edilir. Buyruğa uygun bir tavır ve davranış gösterilir. Bu, aslında, ona, yani buyruğa kayıtsız şartsız, hiçbir tartışma yapılmadan, sessiz sedasız bir şekilde uyulduğu anlamına gelir. Aslında bu koşullarda, düşüncenin hareket noktası olgular olmaz. Doğrudan doğruya resmi ideolojinin kabulleri olur. Doğrunun ölçütü de bu ideolojik çerçevedir. Halbuki bilimin hareket noktası olgulardır. Bilimde doğrunun tek ölçütü yine olgulardır. İdeolojilerde ise, ileri sürülen düşüncenin doğru olması ancak, ideolojinin uygunluğu oranındadır. Bir de şu var: Türkiye'de Sosyal Bilimler Metodolojisi kitapları daha çok Batı kaynaklıdır. Batılı kaynaklardan tercüme edilen ve onlara benzetilerek yazılan kitaplardır. Yukarıda belirtildiği gibi oralarda ise, resmi ideoloji kavramı yoktur. Böyle olunca, kitaplarda, derslerde, sorunun bu boyutuna dokunulmamaktadır. Fakat Türkiye ve benzeri ülkeler için sosyal bilimlerin önündeki en önemli engel budur. Aşılması gereken engel budur. Bu engel Türkiye'de bilim ortamının olmadığı anlamına da gelmektedir. Bu engeli aşmanın tek yolu da bilimin ideolojiyi, resmi ideolojiyi eleştirebilmesidir. Bu eleştiriyi sürekli yapmasıdır.

Türkiye'de bilim çevreleri resmi ideolojiyi, bunun kurumlarını, işleyişini, yapısını, gücünü görmezden gelir. Bunun bilimi üretmede en önemli engel olduğunu düşünmez bile. "Madem ki bazı konuların incelenmesi, araştırılması sakıncalıdır, öyleyse o konuyu incelemeyelim," der geçer. O konuyu görmezden gelir. O konuda resmi ideolojinin ürettiği ve propagandasını yaptığı fikirleri tekrarlar, durur. Böyle bir düşüncenin, bu düşünceye uygun tavır ve davranışın bilimsel süreci kökünden zedelediğinin farkında bile değildir. Yasaklar tarafından çizilen bir çerçeve içinde kalmak "yurtseverlik" gibi subjektif bir faktör ile açıklanmaya çalışılır. "Yurtseverlik sakıncalı konulara dokunulmamasını gerektirir" denir.

Halbuki, "yurtseverlik" gibi subjektif bir görüş açısına sahip olduğu zaman, Kürtlerin de yurtsever olabileceğini, kendi yurtlarını, kendi dillerini ve edebiyatlarını

sevebileceklerini, kendi kültürlerini yaşamak isteyebileceklerini de düşünmek gerekir. "Yurtseverlik", kuşkusuz, sadece, Türklere mahsus bir duygu değildir.

Bu konular Türk basınında, 141, 142 ve 163'e karşıyız, diye ifade edilir. Fakat, 141, 142, 163'e karşı olmak, resmi ideolojiye, yasakçı zihniyete karşı olma, biçiminde değerlendirilmemelidir. 141, 142, 163'ün kaldırılmasını ileri süren birçok Türk aydını, Kürt Sorunu, Ermeni Sorunu, Batı Trakya Türkleri, Kıbrıs gibi konularda aynen resmi ideoloji gibi düşünmektedirler. Ve aykırı düşüncelere yapılan baskılara karşı çıkmamaktadırlar. Hükümetle, devlete birlik olup bu düşünceleri, bu düşüncelerin sahiplerini boğmaya çalışmaktadırlar. Hatta, bu tür düşüncelerin sahiplerine "siyasal-suçlu" bile dememektedirler. O kişilere "Adi suçlu" nazarı ile bakmaktadırlar. Aynen hükümet gibi. 12 Eylül rejiminin kapattığı Cumhuriyet Halk Partisi'nin Genel Başkanı Bülent Ecevit, Abdi İpekçi ile yaptığı bir söyleşide, düşünce özgürlüğünün sınırsız olmadığını, Kürtlerden "halklara özgürlük"ten söz edenlere karşı bu özgürlüğün kesin olarak sınırlandırılması gerektiğini vurgulamıştır. Kürtlerden, Kürtlerin ulusal haklarından, Kürtlerin de ulusal haklara sahip olduklarından söz etmek düşünce özgürlüğü kapsamında değerlendirilemez, demiştir. (Milliyet, 29 Haziran 1976)

Önemli olan resmi ideolojinin eleştirilebilir olmasıdır. Aydınların, üniversitelerin, bilim çevrelerinin, basının, yazarların, sendikaların, baroların, siyasal partilerin... vs. savunmaları gereken prensip budur. Düşüncesinden dolayı herhangi bir kişinin cezaevine konulması, sadece o kişinin özgürlüğünün kısıtlanması sonucunu doğurmaz. Aynı zamanda başkalarının da özgürlüğünü kısıtlar. Çünkü, o konuda veya benzeri konularda artık, o kişiler de düşünmeyeceklerdir. Veya düşünemeyeceklerdir.

Türkiye'de resmi ideoloji tartışmaz. Türk resmi ideolojisinin en önemli özelliklerinden biri budur. Kuşkusuz başka ülkelerdeki resmi ideolojilerde de durum aşağı yukarı aynıdır. Resmi ideoloji kesin olarak tartışmaz, tartışmaya girmez. Ama cezalandırır. Bu da kesindir. Buna rağmen, görüşlerini, tavır ve davranışlarını ısrarla sürdürür. Örneğin, "Mustafa Kemal, Doğu'nun bütün ezilen uluslarının kurtuluşlarına önderlik etmiştir.." biçimindeki sloganı ele alalım. Herhangi bir kimse, olgulara dayanarak, bu düşüncelerin, bu sloganların yanlış olduğunu ileri sürebilir. Olguların bu sloganları doğrulamadığını söyleyebilir. Resmi görüş sahipleri bu konuda tartışmaya girmezler. Tartışmadan kaçarlar, uzak dururlar. Bu açıktır. Fakat bu konuda muhakkak bir soruşturma açılır ve soruşturma mahkumiyetle sonuçlanır. Bu da kesindir. Ama bu düşünceler ve sloganlar, yine resmi görüş sahipleri tarafından her türlü araç kullanılarak tekrar edilir, durulur. Siz istediğiniz kadar bu görüşün olgular tarafından çürütüldüğünü söyleyin, sağlam kanıtlar ileri sürün durum değişmez. Onlar yine, "Doğu'nun ezilen uluslarına biz önder olduk. Sömürgelerde yaşayan uluslara kurtuluş ilhamını biz verdik" demeye devam edeceklerdir. Peki Ya Kürtlere yapılan...? diye sorulduğu zaman ne olur? Bu soruyu soran kişi işkence görür, cezaevine gönderilir. (31)

Resmi ideolojiyi savunan kurumların ve resmi görüş sahiplerinin tartışmaya girmemesi anlaşılır bir durumdur. Çünkü olguların bu görüşleri çürüttüğünü kendileri de bilmektedirler. Fakat belirli bir çıkarın korunabilmesi ve sürdürülebilmesi için yalana dayalı politikanın da sürekli kılınması zorunluluğu vardır. Bunun yolu ise terör uygulamaktır. Düşünceyi baskı altında tutmak için, yalana devamlı kalabilmek için kullanılan yöntem ancak, devlet terörü denebilir. Bu terör kişilerin dürüst olmalarına bile izin ver-

mez. Özgürlüğün bir tarifi de kişilerin dürüst kalabilmeleridir. Devlet terörünün amacı ise, dürüstlüğün sürdürülmesine engel olmaktır. Örneğin, "a"ya artık "a" diyemeyeceksiniz, resmi ideolojinin buyurduğu biçimde "b" demek zorunda kalacaksınız. Yani kendi kendinizle tutarlı kalamayacaksınız.

Yalçın Küçük, 1980'li yıllarda, Türkiye'nin düşünce hayatını zenginleştiren çok değerli ve önemli yazılar, makaleler ve kitaplar yazdı. "Aydın Üzerine Tezler 1830-1980" bu kitaplar arasında hemen dikkati çekmektedir. Aydın Üzerine Tezler I, 2. bs. Tekin Yayınevi, İstanbul 1985; II, 2. bs. İstanbul 1985; III, İstanbul 1985; IV, İstanbul 1986; V, İstanbul 1988

Bu kitapların hepsinin "Önsöz"lerinde kitapların içeriğiyle, ileri sürülen düşüncelerin genel havasıyla bağdaştıramadığım parçalar var. "Sevgili Gülçin, bu kitabın hukuk açısından sakıncasız olarak yayımlanması işini de yükledi" (I, s.11) "... Tümünü ilk önce ve yayınevlerine verilmeden önce sevgili Gülçin okuyor, yürürlükteki yasalar açısından sakıncasız olarak yayımlanması işini üstlendi." (II, s.9) "... Düşünceyi kağıda dökerken ceza denetimini, ülkemiz açısından onur kırıcı buluyorum. Fakat tezleri yayınevine gitmeden önce, sevgili Gülçin Çaylıgil'in hukuk süzgecinden geçirmek artık, bir Türkiye gereği oldu. Gülçin, yalnızca titiz bir hukukçu gözüyle değil, aynı zamanda, seçkin beğenili bir aydın olarak okuyor." (III, s.9)

Yasalar açısından "hukuk denetimi" sözü Dördüncü (s. 137 ve Beşinci (s.19) kitaplarda da var.

Yalçın Küçük, Türkiye Üzerine Tezler 1908-1978 I, (Nezih Danyal'ın Çizgileriyle) Tekin Yayınevi, 1. bs. İstanbul 1978, 4. bs. İstanbul 1985 ; II, 2. bs İstanbul 1984; Türkiye Üzerine Tezler 1908-1988 III, İstanbul 1986 isimli çalışmalarında ve öteki çalışmalarında böyle bir "hukuk denetimi"ne gerek duymamış. Aslında Aydın Üzerine Tezler de de "hukuk denetimi"nden söz edilmesine rağmen, çalışmaların içeriğinde bunu doğrulamayan kısımlar var.

"Hukuk denetimi"nin düşünceyi boğduğunu, bilimsel açılımı engellediğini, resmi ideolojiye uygun düşüncelerin üretilmesini sağladığını, bu bakımlardan da itibar edilmesi gereken bir süreç olduğunu ifade etmeye çalışıyorum.

Bilim - Resmi İdeoloji - Devlet III

Bilimin Gelişmesini Engelleyenler Sadece "Mevzuat" Değildir, Resmi İdeolojinin Kabul Edilmişliğidir

Bilim, resmi ideoloji ve devlet ilişkileri üzerinde dikkatle durmak gerekir. Bu kategoriler arasındaki ilişkileri enine boyuna, zengin olgusal dayanaklarla ciddi olarak irdelenmek gerekir. Bu, insan haklarını ve demokrasiyi geliştirmek, yaygınlaştırmak ve kökleştirmek için de gerekli bir çabadır. Kürt Sorunu gibi, Ermeni Sorunu gibi konular ortaya atıldığı zaman birtakım sakıncalar ileri sürülüyor. Bu konulara değinmenin sakıncaları anlatılıyor. 141-142 var, deniyor. Bunun sağlıklı bir değerlendirme olmadığı kanısındayım. 141-142'nin hışmına uğramamak için böyle yapıldığı yolundaki değerlendirilmenin gerçeği aksettirmede kanısındayım. Mevzuat birtakım incelemelere, araştırmalara girişilmesine engel olabilir. Ceza yasasındaki, çeşitli yasalardaki belirtilen müeyyidelerle karşılaşmamak için bazı konulara dokunulmayabilir. Herhangi bir kişi bu tür konuları incelemek isteyebilir, bu tür konuların incelenmesi gerektiğine inanabilir. Fakat sırf "mevzuat"ın gösterdiği müeyyidelerden kaçınmak için bunlardan uzak durabilir. Acaba durum böyle midir? Bazı konuların incelenmemesinin, konuşulmamasının temel nedeni sırf "mevzu-at" mıdır? Kanımca bundan çok daha önemli olarak üzerinde durulması gereken bir nokta vardır. O da şudur: Araştırmacı kurum veya kişi bu tür yasakları gönülden benimsiyor olabilir. "Yurtseverlik" anlayışım bu tür sakıncalı konulara değinmeme izin vermez, di-yebilir. Böyle düşünüyor olabilir. Kanımca bu etken birinci etkenden yani "mevzuat" etkeninden çok daha önemlidir, çok daha belirleyicidir. "Sakıncalı" bulunan bir konunun incelenmemesinde, ondan uzak durulmasında o yasağı benimsemiş olmanın çok daha belirleyici olduğunu düşünüyorum. O zaman elbette bu tür konulara dokunulmayacaktır. Bu, resmi ideolojinin etkinliği ve yaptırım gücüyle ilgilidir. Kişi, resmi ideoloji ile bütünleşmiş olabilir. Fakat bu kişiler, bilim-resmi ideoloji ilişkilerini sorgulamadığı için bilimsel süreçten ne kadar uzaklaştıklarının farkında, bilincinde bile değildirler. Bunun için bilim-resmi ideoloji-devlet ilişkilerini sürekli olarak irdelenmek gerekir.

Yukarıda, Türk Tarih Kurumu tarafından yayınlanan bir belgeden, 2000'e Doğru Dergisi'nin bu belgede yapılan tahrifatı nasıl ortaya çıkardığından söz ettik. Burada pek çok profesörün adı geçiyordu. Ne Türk Tarih Kurumu'nun, ne de adı geçen profesörlerin belgeyi, "noksansız" demelerine rağmen eksik yayınlamalarının "mevzuat" endişesinden

olduğu kanısında değilim. Yani Türk Tarih Kurumu ve kurumdaki profesörler, 141, 142'den çekindikleri için Kürtler konusunu makaslıyor değiller. O konudaki yasaklamayı gönülden benimsedikler için, belgeyi, Kürtler konusunu çıkararak yayınlıyorlar. Çünkü resmi ideolojinin üretilmesinde, yeniden üretilmesinde, propagandasının yapılmasında çok büyük katkıları var. Yasakları zaten kendilerini koyuyorlar. Bilimi yalancı şahit gibi kullanarak, yasaklara "bilimsel kılıf"lar uydurmaya çalışıyorlar. Profesörler tahrifatın, bilimsel düşünce yapılarını zedelendiğinin bilincinde bile değiller. "Yurtsever" olmaları onlara yetiyor! Bu Mösyö Jurden'in nesir konuşması gibi bir şeydir. Mösyö Jurden ömrü boyunca nesir konuşmuştur, ama, nesir konuştuğunun bilincine ancak, öğretmeni söyledikten sonra varmıştır. Türk profesörleri, basın, yazarlar, vs. de bilim kavramını sık sık kullanıyorlar. Bilim sözü ağızlarından düşmüyor. Fakat olgulardan kopmanın, yasaklara itibah etmenin, resmi ideolojinin propagandasını yapmanın bilim yöntemine zıt bir süreç olduğunun henüz bilincine ulaşmış değiller.

"Devletin Dış Ülkelerdeki İtibarı" ve "Devletin İtibarı" Sloganları

Sık sık, Türkiye'nin dış ülkelerdeki itibarından, Türkiye'nin itibarının küçültüldüğünden söz edilir. Bunun için ceza tertip etme gayreti her zaman vardır. Örneğin, "Devlet kendi görüşlerine yani resmi ideolojiye uymadığı için tarihsel belgeleri tahrif ediyor, belgelerin bütünlüğünü bozuyor, bazılarını yok ediyor." demek, devletin itibarını küçük düşürücü bir eylem olarak değerlendirilebilir. "Kemalistler, İngiliz emperyalizmi ve Fransız emperyalizmi ile işbirliği yaparak Kürdistan'ın bölünüp paylaşılmasına, Kürt ulusuna böl-yönet politikası uygulanmasına katılmışlardır." demek Atatürk'ün manevi şahsiyetine hakaret, Atatürk'ü küçük düşürücü bir eylem olarak değerlendirilebilir. "Türkiye'de karakollarda, cezaevlerinde, polis merkezlerinde işkence yapılmaktadır." sözünün Türkiye'yi küçük düşürücü bir eylem olduğu kabul edilir. "Kürtlerin ulusal ve demokratik hakları gasbedilmiştir, Kürtlerin Türkleştirilmeleri için her yol mübah sayılmaktadır." demek gene öyle.

Yukarıda çeşitli örnekler verdik. Devletin itibarını zedeleyen olay hangisidir? Belgelerde tahrifat yapmak mı, yoksa tahrifat yapıldığını ve bunun nedenlerini anlatmak mı? Türkiye'nin itibarını zedeleyen işkence yapmak mıdır, yoksa işkence yapıldığını açıklamak mı? Türkiye'nin itibarını küçülten Kürtlerin ulusal ve demokratik haklarını gasbetmek, ulusal benliğini yok etmek midir, yoksa bu süreci açıklamak mıdır? TV'deki İpek Yolu dizisi ve İslam Ansiklopedisi'ndeki Kürtler maddesi ile ilgili olarak da benzer soruları sorabiliriz.

Bir devlete uzun vadede itibar kazandıran tek süreç resmi ideolojinin eleştirilebilir olmasıdır. Demokratik devlet kendini eleştiren düşünceler karşısında korkmayan, paniğe ve endişeye katılmayan devlettir. Böyle bir devlette resim ideoloji kavramına da yer yoktur. Çağdaş uygarlık budur. Batı uygarlığının temelinde bu süreç vardır. Siyasal ve toplumsal eleştiri olmadan Batı uygarlığı olmaz.

İzmir'de "Dokuz Eylül Üniversitesi Ege Bölgesi Uygulama ve Araştırma Merkezi" adlı bir araştırma kurumu kurulmuştur. Bu kurumun amacı, özellikle Yunanistan'da, Türkiye aleyhtarını yayınlara yanıt verebilmek için bilimsel araştırmalar yapmaktır.

(Cumhuriyet, 24 Eylül 1987)

Türk resmi görüşünde "bilimsel" sözü Türkiye aleyhine kabul edilen iddiaların aksini ileri sürmeyi, Türkiye'yi övmeyi ifade eder. Halbuki bilimsel sürecin temel özelliklerinden biri, resmi görüşün eleştirilebilir olmasıdır. Eğer resmi görüşü eleştirilenler cezai müeyyideyle karşı karşıya kalıyorlarsa, istediğiniz kadar araştırma enstitüleri kurun, bunun hiçbir inandırıcılığı olamaz. Bunlar ancak göstermelik kurumlar olarak kalırlar.

"Türkiye'nin itibarı" kavramını ele alalım. Bulgaristan ülkesindeki Türklere karşı asimilasyoncu politikayı nasıl uyguluyor, nasıl sürdürüyor? Türkiye'nin ricalarına, tehditlerine neden kulak asıyor? Türkiye'nin Birleşmiş Milletler'i, Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı, İslam Konferansı, Noto Aşamblesi, Dünya Parlamentolar Birliği... gibi örgütleri harekete geçirme çabalarını neden ciddiye almıyor? Çok açık. Çünkü Bulgaristan, Türkiye'nin aynı politikayı çok uzun zamandır, çok daha ağır bir biçimde Kürtlere karşı uyguladığını biliyor. Bulgaristan biliyor ki, yaptığı işin akıl hocası Türkiye'dir. Bu işin uzmanı Türkiye'dir. Bulgaristan asimilasyonu gerçekleştirme işini Türkiyeden öğrenmiştir. Dersini iyi öğrendiği için de Türkiye'nin önerilerini, ricalarını, notalarını, yakınmalarını, tehditlerini hiç dikkate almamaktadır.

Türkiye bir taraftan Bulgaristan'daki Türkler konusunda dünya kamuoyunu bilgilendirmek, demokratik kurumları harekete geçirmek istiyor, bir taraftan da kendi ülkesindeki Kürtlere karşı uyguladığı politikanın gizli kalması için çaba sarf ediyor. Bulgaristan da Türkiye'nin bu endişesini, bu ayıbını yakından biliyor. Bunun çoktandır farkında. Türkiye'nin, Bulgaristan'daki Türkler konusunu götürdüğü bütün kurumlara, Türkiye'deki Kürtler sorununu götürmeye çalışıyor. Türkiye'deki Kürtler sorunu gündeme gelmesin diye bu sefer Türkiye, uluslararası kurumlarda, Bulgaristan'daki Türkler sorunu konusunda geri adım atıyor. Sırf Kürt Sorunu, uluslararası kurumlara, örgütlere gelmesin diye, Bulgaristan'daki Türklerin haklarını savunmaktan vazgeçiyor. Bu durum bütün uluslararası kurumlarda yaşanıyor. Sadece, iç politikaya dönük bir çaba olarak, bu sorunla meşgul olunuyormuş izlenimi verilmeye çalışılıyor.

Türkiye, bu tür örgüt ve kurumlarda, "Bulgaristan'daki Türkler konusunda çok haklısınız. Bulgaristan Hükümeti'nin bu tür eylemlerine karşı çıkıyoruz. Bunları kınıyoruz. Oradaki Türklerin Türk toplumu olma haklarını kullanabilmeleri için elimizden gelen her şeyi yapacağız. Her çabayı harcayacağız. Çeşitli uluslararası kurumlarda ve ikili temaslarda Bulgaristan'a bu durumu haurılatacağız. Fakat aynı politikayı, ırkçılığın, faşistlik, emperyalistlik, sömürgecilik, çağdışıdır diye şikayet ettiğiniz bu politikayı siz de Kürtlere karşı uyguluyorsunuz. Biz Kürtlerin demokratik haklarını da destekliyoruz. Kürtlere karşı uyguladığınız politikayı da kınıyoruz." dedikleri zaman hiçbir şey söyleyemiyor. Başını eğip suçlu suçlu oturuyor. Benzer konuşmaların muhatabı olmamak için, uluslararası kurumlar, uluslararası örgütler kozunu etkin bir biçimde kullanamıyor. Bunu sadece iç politika malzemesi olarak değerlendirmeye çaba gösteriyor. Ve Bulgaristan Türkiye'nin bu zayıf noktasını, gizli tutmaya büyük özen gösterdiği hususları çok iyi değerlendiriyor.

Türk yöneticileri, Türkiye'nin ekonomik potansiyellerini, ticari ilişkilerini şantaj olarak kullanacaklarını sık sık söylüyorlar. Kullanıyorlar da. "Kürt Sorunu" gibi,

"Ermeni Sorunu" gibi konularda bizim aleyhimize kararlar alırsanız, köprü ihalesini, radar ihalesini, otopan ihalesini, vs. size vermeyiz, diyorlar. Sözü edilen konularda, benzer konularda Türkiye'yi sıkıştırmazsanız sizden iki filo uçak satın alırız... diyorlar. Veya bizi Avrupa Topluluğu'na kabul etmezseniz NATO'dan çıkarız, diyorlar.

Görüldüğü gibi bu sorun Türk dış politikasını çarpıtmaktadır, büzmektedir. Bazı haklı durumların yeterince güçlü bir şekilde savunulmasına engel olmaktadır.³²

Dış politika unsurlarını yeterince güçlü bir şekilde kullanamamanın, sorunlar karşısında çarpılmamanın, büzülmemenin tek yolu, yine, resmi ideolojinin eleştirilmesinden geçer. Resmi ideolojinin eleştirilebildiği yerde, bu tür çifte standartlar kolay kolay üretilmez, uygulanamaz. Çifte standart uygulamamak ise, devlet ve hükümet yöneticilerini güçlü kılan en önemli etkenlerden biridir.

Öte yandan Türk Devleti'nin itibarı kavramı sadece siyasal ve toplumsal eleştiriye karşı bir silah olarak kullanılmaktadır. Örneğin birahane, "Yaşasın Kürtler, Kürtlere Özgürlük" diye bağırarak bir kişi Türklüğü alenen tahkir ve tezyif ettiği iddiası ile yargılanır, cezalandırılır... (Cumhuriyet, 11 Aralık 1985) "Yaşasın Kürtler, Kürtlere Özgürlük" demek, neden Türklüğe hakaret olarak kabul ediliyor? Buna karşılık, Iraklı Jassim Abdürrezzak'ın, Ankara'da, araba park yerinde, "Siz Türkler köpek gibisiniz, itibarınız yok. Bize bir şey yapamazsınız. Bu arabayı yakarız, parasını da veririz." biçimindeki sözleri, Türklüğün itibarını çok düşüren, Türklüğe alenen hakaret eden sözler olarak değerlendirilmemiş olacak ki, bu kişinin yargılanması gıyaben sürdürülmüştür. (Cumhuriyet, 17 Kasım 1985) Bu davanın beraatle sonuçlanacağı, bir yolunun bulunup dosyanın kapatılacağı açıktır.

"Milli Duyguların İncitilmesi, Zayıflatılması" Kavramı

O halde, Türk anayasalarında, Türk Ceza Kanunu'nda, Basın Kanunu'nda, Siyasal Partiler Kanunu'nda, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nda, Sendikalar Kanunu'nda, Grev, Lokavt ve Toplu Sözleşmeler Kanunu'nda, Atatürk'ü ve İnkılaplarını Koruma Kanunu'nda, Yüksek Öğretim Kurumu Kanunu'nda, benzeri kanunlarda sık sık sözü edilen "milli duygu", "milli duyguların incitilmesi", "milli duyguları zayıflatılması" kavramlarını dikkatle incelemek gerekir. Örneğin "Türkiye'nin Doğu taraflarında Kürtler yaşar" demek neden milli duyguları incitici veya milli duyguları zayıflatıcı olsun? "Kürtler, dilleriyle, edebiyatlarıyla, kültürleriyle, tarihleriyle, toplumsal kurumlarıyla ayrı bir ulustur." demek Türklerin milli duygularını, neden incitsin, neden zayıflatsın? Bir Kürdün çocuğuna Kürtçe isim koyması, Berivan, Zozan, Şores, Ruken.. demesi, Türklerin milli duygularını neden hırpalayıcı olsun? Bir kişinin Kürtçe konuşması, Kürtçe öğrenmeye çalışması, Kürt dili, Kürt edebiyatı ve Kürt folkloru üzerinde incelemeler yapması, isteyene Kürtçe öğretmesi, Türklerin milli duygularını neden zedelesin?

Bunların hiçbirisi, kuşkusuz, Türklerin milli duygularını zedelemeyiz, zayıflatmayız, incitmeyiz, hırpalamayız. Yukarıda belirtmeye çalıştığımız bazı düşünce ve eylemlerin, Türk milletinin milli duygularını zedelediği, incittiği, zayıflatıldığı sadece ideolojik bir ka-

buldu. Kürt ulusu üzerinde baskı ve hegemonya sürdürmenin, Kürt dilini ve Kürt kültürünü baskı altında tutmanın, bu konulardaki incele ve araştırma süreçlerini suçlu göstermenin bir aracı olarak kullanılmaktadır. Örneğin, Kürt Sorunu'na ilişkin davalar ve soruşturmalar söz konusu olduğunda, ceza hukuku açısından milli duygu kavramının hiçbir açıklaması, incelenmesi yapılmamıştır. Sorunun sosyolojik boyutlarına değinilmemiştir. Yukarıdaki sorular, benzer sorular üzerinde hiç durulmamıştır. Yalnız resmi ideoloji, Kürtlerden söz edenlerin, Kürtlerin de ulusal haklara sahip olduğunu söyleyenlerin, Türklerin milli duygularını zedelediği, zayıflatığı, incittiğini, bu bakımdan da bu tür düşüncede ve eylemde olanların muhakkak cezalandırılması gerektiğini kabul etmiştir. Mahkemeler artık, böyle bir buyruk karşısında, bu düşüncüyü ve eylemi hiç sorgulamamakta, bunların eni-boyu, içeriği, sosyolojik boyutları hakkında hiç düşünmemektedir. Sadece ceza vermektedir. Üniversitelerdeki ceza hukuku kürsüleri, kamu hukuku kürsüleri de aşağı yukarı aynı şeyleri yapmaktadır.

Avrupa'da Türk işçilerine karşı yürütülen "Türkler defolun" biçimindeki kampanyalar, Türkleri aşağılayıcı fıkralar, Türklerin milli duygularını zedeleyebilir, incitebilir, hırpalayabilir. Hele Avrupa'da bulunan Türkleri epey incitir. Fakat, "Kürt dili ve Kürt kültürü üzerindeki baskılar kaldırılmalıdır" sözleri, bunları söyleyenler, Berivan'lar, Şoreş'ler, Zozan'lar, Ruken'ler gerek Türkiye'deki, gerek dış ülkelerdeki Türklerin milli duygularını neden zedelesin, neden incitsin, hırpalasın?

Birinci kategorideki durumlar karşısında hiçbir şey yapamayan, eli kolu bağlı duran, en fazla Avrupa ülkelerine şikayetçi olan, ikinci kategorideki olaylar hakkındaysa aslan kesilen, yoğun bir devlet terörü ve cezalandırma uygulayan Türkiye'nin bu durumunu nasıl değerlendirmek gerekir? Devlet hangi olaylar karşısında güçlüdür, hangi olaylar karşısında güçsüzdür? Devlet kimlere karşı gücünü gösteriyor, kimlerin karşısında güçsüz kalıyor? Devlet gücünü kimlere karşı kullanıyor? Birinci kategorideki olaylar karşısında hiçbir şey yapamayan Türkiye'nin, eli kolu bağlı olan Türkiye'nin, ikinci kategorideki olaylar karşısında yoğun bir terör ve cezalandırma uygulaması ibret verici bir davranıştır.

Avrupa'da, Türkiye'de işkence yapıldığı, Kürdistan'da emsalsiz bir devlet terörü uygulandığı, biçiminde, arkası kesilmeyen, yaygınlaşan haberler, Türk insanının milli duygularını, onurunu incitebilir, zedeleyebilir. Fakat, cezaevlerindeki polis merkezlerindeki işkenceye son verilmelidir, Kürdistan'daki devlet terörü durdurulmalıdır, biçimindeki kampanyalar Türk insanının milli duygularını neden zedelesin?

Milli duyguları zedeleyen, inciten işkence yapmak mıdır, yoksa, işkence yapıldığını açıklamak mı?

Resmi İdeoloji Demokrasinin Gelişmesini Engelleyen Bir Kurumdur

Siyasal ve toplumsal eleştiri sorunu sadece Türkiye'nin değil, İran, Irak, Suriye, Suudi Arabistan, Libya, Zaire, Gana, Güney Afrika, Şili... gibi ülkelerin de sorunudur. Doğu Bloku ülkelerinin de bu tür sorunları vardır. Bir ülkede, herhangi bir kişi, resmi ideolojiyi eleştirdi, Türklüğün dış ülkelerdeki itibarını zedeledi diye cezaevine konuyorsa, başka biri de, resmi ideolojiyi canla başla savunduğu, devleti dış ülkelerde çok iyi

tanıtığı, devletin dış itibarını yükselttiği anlayışıyla, devlet tarafından maddi ve manevi yollarla ödüllendiriliyorsa, o ülkede bilim gelişemez. Bilim saygınlık kazanamaz.

Türkiye'de bu tür olaylara sık sık rastlanmaktadır. Bazı kişiler Türkiye'de uygulanan işkenceyi, işkencenin bir devlet politikası olduğunu yazdıkları için, Kürdistan'da uygulanan devlet terörünü deşifre ettikleri için baskı altında tutulmaktadırlar. Cezaevine konulmaktadırlar. Halbuki, Türkiye'de insan hakları ileri sürüldüğü gibi, ciddi bir şekilde ihlal edilmiyor, münferit işkence vakaları da soruşturuluyor, diyenler, Osmanlılar'ın hiç kimseye dil, din ve cins farkı gözetmediğini söyleyenler devlet tarafından maddi ve manevi ödüllere boğulmaktadır.

Cezaevine kapatılan bir kişinin birtakım özgürlüklerinin kısıtlandığı, hatta yok edildiği kuşkusuzdur. Fakat devlet ödüllerine layık görülen kişinin özgür olduğu da söylenemez. Bu kişi, ancak, kendisini eleştiren düşüncenin özgür olmasıyla özgür olabilir. Aksi iddia edilemez, dokunulamaz, tartışılmaz düşünceler ileri sürmek özgürlük değildir. Aksi söylendiği zaman suç kabul edilen bir düşüncüyü ileri sürmek özgürlük olmaz. Aslında bu kimseye, resmi görüşün propagandasını yapan kimseye özgürlük de gerekmez. Özgürlük resmi ideolojinin eleştirilebilmesi için gerekir.

Eleştirinin olmadığı yerde, siyasal ve toplumsal eleştirinin kurumlaşmadığı ülkelerde, resmi ideolojinin boyunduruğunun egemen olduğu yerlerde bilim ortamı oluşamaz. Böyle bir ortamı oluşturacak tek süreç resmi ideolojinin eleştirilmesinden, giderek, bu kavrama, bunun yaptırım gücüne ihtiyaç duyulmamasından geçer. Toplumsal ve siyasal hayatın demokratikleşmesinden geçer.

Resmi ideolojinin eleştirilmesinin yasaklanması, cezalandırılması, fakat onu savunanların devlet tarafından ödüllendirilmesi olgusu, o ülkedeki üniversitenin, aydınların, demokrasi sürecinin en büyük ayıbı olması gerekir. Böyle ayıpların oluşumunu engelleyecek tek yol, yine, siyasal ve toplumsal eleştiri kurumunun sağlıklı olarak işliyor olmasıdır.

Resmi İdeoloji İle Mücadele Etmek, Düşünce Hayatına Bilimi Egemen Kılmak Gerekir

Yukarıda şunu önemle vurguladık: Eğer dünya dönüyorsa ve biz bunu olgulara dayanarak kanıtlayabiliyorsak, fakat, dünyanın döndüğünü ifade etmeyi yasaklayan bir ideoloji varsa, yani devlet olanaklarıyla teçhizatlanmış, yaptırım gücüne sahip bir resmi ideoloji varsa, inceleme ve araştırma yapanların tutum ve davranışı ne olmalıdır? Kuşkusuz her türlü teröre ve baskıya rağmen gerçeğin ifade edilmesi gerekir. Çünkü bilim yönteminin vazgeçilmez bazı özellikleri vardır. Bu özellikler aranmazsa, bunların gerekleri yerine getirilmezse bilim de olmaz, bilimsel süreci sürdürmek olanağı yoktur. Bu özelliklerden birincisi şudur: Kaynağını toplumda büyük kabul görmüş, benimsenmiş kişilerden alan bazı düşüncelerin ve inaçların yanlış olabileceğini görmek gerekir. Sadece görmek, kavramak yetmez. Aynı zamanda bunların yanlışlığını ortaya koyabilecek kadar dürüst ve yürekli olmak gerekir. "Dürüst olmak", "yürekli olmak" elbette subjektif faktörlerdir. Bu bir tavır sorunudur, davranış sorunudur. Fakat böyle bir tavır ve davranış olmadan bilimsel bir faaliyet sürdürmenin olanağı yoktur.

Bilim yönteminin bunun gibi çok önemli olan başka bir prensibi de şudur: Çözümlemelerde, akıl yürütmelerde, kendi beğenilerimize uygun düşen düşüncelere, tavır ve davranışlara değil, olgusal verilere, olgusal ilişkilere bağlı kalmak gerekir. Olguları, beğenilere, varsayımlara ve teorilere uysunlar diye çarpıtmamak gerekir. Aksine, varsayımlarımızı ve teorilerimizi olgulara tam uyacak şekilde değiştirmekten kaçınmamak gerekir. Bilimde doğrunun ölçütünün olgular olduğu açıktır.

Bu noktada bilim yönteminin üçüncü temel prensibine daha dokunacağız. Bu yine olgularla ilgilidir. Bilimde düşüncenin hareket noktası olgulardır. Resmi ideolojinin kabulleri, ortaya koyduğu çerçeve bilimsel düşünce sürecinin hareket noktası olamaz. Bu bakımdan, bilimin hareket noktası olgulardır, derken, ideolojinin kabullerinden, ideolojinin çizdiği çerçeveden hareket etmediğini vurgulamaya çalışıyoruz. Resmi ideolojinin ürettiği bilgiler aynen benimsenerek bilimi üretmek olası değildir. Aksine bilim resmi ideolojiyi eleştirerek gelişir.

Bilim yöntemine inanmak, bunun gereklerini yerine getirmek. Tarih hakkında, doğa ve toplum hakkında, en sağlıklı, en geçerli bilginin bilim yöntemi ile üretildiğini söylemek. Gerçekleri ısrarla ifade etmek. Resmi ideolojinin yanlışlığını ısrarla vurgulamak... Belki bunlar da bir ideoloji, bir inanç olarak kabul edilebilir. Fakat bu, insan haklarından yana, demokrasiden yana, çağdaş düşünceden yana, bir süreçtir, bir tavır ve davranıştır.

Günümüz toplumlarında ideolojiler, elbette vazgeçilmez kurumlardır. İnsanların bazı konularla ilgilenmeleri, bazı konularla ilgilenmemeleri, bazı olaylar karşısında heyecan duymaları, dünyaya bakış açılarıyla, alışkanlıklarıyla, beğenileri ve tercihleriyle, değer yargılarıyla, bilgi birikimleriyle, kullanageldikleri araçlarla yakından ilgilidir. Bu da geniş anlamda ideolojiler sorununu ön plana çıkarmamaktadır. Fakat bizim ideolojiler üzerinde değil, resmi ideoloji üzerinde vurgulama yaptığımız da dikkatlerden uzak tutulmamalıdır.

Düşünceyi engellemeye çalışan, baskı altında tutan, ulusların eşitliğine inanmayan, somut gerçeklerin öğrenilmesini engelleyen, aksi düşünceleri cezalandıran resmi ideolojinin tavır ve davranışı yanında, bilimin düşünce sistemi, yapısı, tavır ve davranışı çok aydınlıktır. Resmi ideolojinin katılığı, eleştirilemezliği, yaptırım gücü yanında, bilimsel önermelerin esnek olması, kendini yenileyebilir olması çok önemli bir özelliktir. Bilimin bu özelliği, bilimsel düşünceyi topluma egemen kılmamanın, bilime inanmanın ortaya çıkarabileceği sakıncaları giderebilmektedir veya bunu en aza indirebilmektedir. Bu mekanizmalar ise bilim yöntemi sürecinde zaten vardır.

Dipnotlar

1 Kürtlerin Türk olduğu bütün kurumlar tarafından anlatılmaktadır. Fakat, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü gibi kurumlar bu faaliyeti sürdürmeyi önemli bir görev edinmişlerdir. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, devlet destekli bir kurumdur. Yarı resmi bir kurum olduğu söylenebilir. Yayınları devlet aracılığıyla il kitaplıklarına, okul ve üniversite kitaplıklarına, cezaevi kitaplıklarına, köylere, kasabalara vs. ücretsiz dağıtılmaktadır. Yayınlarından bazıları şunlardır:

Şükrü Kaya Seferoğlu-Kemal Türközü, *100 Soruda Türklerin Kürt Boyu*, Ankara 1982

Süleyman Sabri Paşa, *Van Tarihi ve Kürt Türkleri Hakkında İncelemeler*, Yayına hazırlayan Gaye Gamzeoğlu, 3. bs. Ankara 1982

Em. Kd. Alb. M. Rıza, *Benlik ve Dilbirliğimiz*, Yayına hazırlayan Gaye Gamzeoğlu, 2. bs. Ankara 1982

Şükrü Kaya Seferoğlu, *Anadolu'nun İlk Türk Sakinleri: Kürtler*, Ankara 1982

Nazmi Sevgen, *Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Türk Beylikleri* (Osmanlı Belgeleri ile Kürt Türkleri Tarihi) Ankara 1982

İsmet Parmaksızoğlu, *Tarih Boyunca Kürt Türkleri ve Türkmenler*, Ankara 1983

Prof. Dr. Aydın Taneri, *Türkistanlı Bir Türk Boyu: Kürtler*,

Kürtlerin Kökeni, Siyasi, Sosyal ve Kültürel Hayatları, İbn-ül Ezrak, Şerefhan ve Evliya Çelebi'nin Eserlerinin Değerlendirilmesi, 2. bs. Ankara 1983

Kadri Kemal Kop (Sevengül), *Anadolu'nun Doğu ve Güneydoğusu*, 2. bs. Ankara 1982

Doç. Dr. Tuncer Gülensoy, *Doğu Anadolu Osmanlıcası, Etimolojik Bir Sözlük Denemesi*, Ankara 1986

M. Salih San, *Doğu Anadolu ve Muş'un İzahlı Kronolojik Tarihi*, Ankara 1982

Edip Yavuz, *Doğu Anadolu'da Dil-Onomastik İlişkileri Üzerine Bir Deneme*, Ankara 1983

M. Şerif Fırat, *Doğu İlleri ve Varto Tarihi*, 4. bs. Ankara 1981

M. Şükrü Sekban, *Kürt Sorunu*, 4. bs. Ankara 1981

Ş. Ahmet Arvası, *Doğu Anadolu Gerçeği*, Ankara 1986

Prof. Dr. Laszlo Rasonyi, *Türk Devleti'nin Batı'daki Varisleri ve İlk Müslüman Türkler*. "Hazarlar, Macarlar, Kürttürkleri, Hunlar, Oğuzlar, Avarlar, Sabirler, Göktürkler, Peçenekler, Uzlar, Kumanlar, Gazneliler, Karahanlılar, Selçuklular, Atabegler, Memluklular, Timurular, Ankara 1983

Kazım Mirzan, *Prototürkçe'den Bugünkü Kürtçeye*, Ankara 1983

Hayri Başbuğ, *İki Türk Boyu, Zaza ve Kurmançlar*, Ankara 1984

Hayri Başbuğ, *Göktürk, Uygur, Zaza Kurmanç Lehçeleri*, Ankara 1984

Hayri Başbuğ, *Kürttürkleri ve Fanatik Ermeni Faaliyetleri*, Ankara 1984

Dr. M. Abdülhaluk Çay, *Anadolu'da Türk Damgası "Koç Heykel Mezar Taşları ve Türklerde Koç-koyun Meselesi*, Ankara 1983

Dr. M. Abdülhaluk Çay, *Türk Ergenekon Bayramı Nevruz*, Ankara 1985

Prof. DMr. Aktok Kaşgarlı, *Doğu ve Güneydoğu Anadolu Uygarlıklarına Giriş*, Ankara 1984

İsmet Alpaslan, *Ağrı, Anadolu'nun Giriş Kapısı*, Ankara 1984

Prof. Dr. Fahrettin Kırzioğlu, *Dağıstan-Aras-Dicle-Altay ve Türkistan Türk Boylarında Kürtler*, Ankara 1984

Şükrü Kaya Seferoğlu-Hayri Başbuğ, *Millet ve Milli Birlik Bilinci*, Ankara 1985

Halil Kemal Türkközü, *Türkmen Ükesi (Doğu Anadolu) Adı ve Emperyalizmin Etkileri*, Ankara 1985

Dr. Ramazan Şeşen, *İslam Coğrafyacılarına Göre Türkler ve Türk Ülkeleri*, Ankara 1985

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, *Türk Milli Bütünlüğü İçerisinde Doğu Anadolu*, Ankara 1985

Kürt adıyla bilinen bir ulusun olmadığı, Kürtçe diye adlandırılan bir dilin olmadığı biçiminde ifade edilen bu görüş, özellikle askeri darbelerden sonra yoğun bir çabayla tekrar ele alınmaktadır. Örneğin 27 Mayıs darbesinden hemen sonra, Mehmet Şerif Fırat'ın, Doğu İlleri ve Varto Tarihi isimli kitabı, dönemin Devlet Başkanı Cemal Gürsel'in önsözünde yeniden yayınlandığını görüyoruz. 12 Eylül 1980 darbesinden sonra yine.

Bu tür kitaplar, okullara, okul kitaplıklarına, cezaevlerine, köy odalarına, insanların toplu olarak kaldıkları yerlere bol bol gönderilmektedir.

Burada, şu değişikliği belirtmekte de yarar vardır. 1980'e yani 12 Eylül'e kadmar, Kürt diye bir kavmin, Kürtçe diye bir dilin olmadığı vurgulanıyordu. Kürt ve Kürtçe sözcükleri inkar ediliyordu, yok sayılıyordu. Bu tarihten sonraysa, "Kürttürkleri" diye bir sözcük kullanılmaya başlandı. Bunu özellikle Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü'nün ilgili yayınlarında görmek mümkündür. Metinlerdeki "Kürt" sözcükleri "Kürttürkleri" olarak değiştirildi. Eski metinler bu değişikliklerle birlikte, çalışmalar yeniden yayınlandı. Bu konuyu ilerde, "Resmi İdeoloji Tarihi Tahrif Ediyor" bölümünde ele alacağız.

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü dışında, çeşitli kişi ve kurumlar da bu tür yayınları yapmaktadırlar. Bunların başlıcalarını şu şekilde belirtmek mümkündür:

M. Fahrettin Kırzioğlu, *Kürtlerin Kökü*, Bölüm 1 "Şerefname" ve "Dede Korkut Oğuznameleri"ne Göre: Kürtlerin Kökü, Oğuzların Boğdüz ve Becen boylarındandır. Diyarbakır'ı Tanıtma Derneği Yayınları, Sayı 9 Tarih Takımı 3 Ankara 1963

Yazar kitabının sunuş yazısında, "İleride bastırılacak ikinci bölümde ise, antropoloji, etnografya, sosyoloji, din, folklor ve dil gibi menşeleri belirtici ve tarihe yardımcı bilimler yönünden de bu tezin doğruluğu izaha çalışılmaktadır." demektedir.

İkinci bölümün yayınlanıp yayınlanmadığı tarafımdan saptanamamıştır.

M. Fahrettin Kırzioğlu, *Her Bakımdan Türk Olan Kürtler*, 1. Bölüm, 1 Tarih Bakımından Kürtlerin Türklüğü, Çalışkan Basımevi Ankara 1964

Yazar, "Birinci Bölüm'ün Önsözü"nde, "Her Bakımdan Türk Olan Kürtler" adı altında 9 broşürün bastırılmasının uygun olacağını belirtmektedir.

Bölüm 1 : Tarih Bakımından Kürtlerin Türklüğü

Bölüm 2 : Milli Destan ve Anelere Göre Kürtlerin Türklüğü

Bölüm 3 : Dilbilim/Filoloji Bakımından Kürtlerin Türklüğü

Bölüm 4: Antropoloji Bakımından Kürtlerin Türklüğü

Bölüm 5: Etnografya Bakımından Kürtlerin Türklüğü

Bölüm 5: Etnoloji Bakımından Kürtlerin Türklüğü

Bölüm 6: Sosyoloji Bakımından Kürtlerin Türklüğü

Bölüm 8: Din Bakımından Kürtlerin Türklüğü

Bölüm 9: Folklor Bakımından Kürtlerin Türklüğü

Birinci Bölüm'den sonraki bölümlerin, yani yukarıda sözü edilen 9 bölümden 8'inin yayınlanıp yayınlanmadığı tarafımdan saptanamamıştır.

- M. Fahrettin Kırzioğlu, *Kürtlerin Türklüğü*, A. Ü. Ziraat Fakültesi Talebe Derneği Yayını, Kurtuluş Matbaası, Ankara 1968
- Ufuk Şehri, *Doğulu Aşiretlerimiz ve Menşei*, İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Yayını (tarihsiz)
- Nazmi Seygen, *Doğu'da Kürt Meselesi*, Harb Akademileri Komutanlığı Yayınları, Harb Akademisi Yayınları, İstanbul 1970
- Em. Kur. Alb. Necati Ökse, *Van Gölü ve Fırat Nehri Çevresinde Yaşayan Türkler*, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1976
- Dr. Mehmet Eröz, *Kürtlerin Menşei ve Türklerin Kürtleşmesi*, Türkiye Harsî ve İctimai Araştırmalar Derneği, Seri A Sayı 73, İstanbul 1966
- Doç. Dr. Mehmet Eröz, *Doğu Anadolu Hakkında Sosyo-Kültürel Bir Araştırma*, Baylan Matbaası (tarihsiz)
- Doç. Dr. Mehmet Eröz, *Doğu Anadolu'nun Türklüğü*, Türk Kültürü Yayını, İstanbul 1975
- Doç. Dr. Mehmet Eröz, yazılarında tarihte, "Kürt" adıyla bilinen bir milliyet olmadığını vurgulamaktadır. "Kürtçe" diye bir dil yoktur." demektedir. *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*'nde yayınlanan yazı disizi böyle bir hükümlerle sonuçlanmaktadır. "Kürt Halkları" Uydurması, (Sosyo-Kültürel Araştırmalar) Sayı 49, Ekim 1971; 2. Sayı 50, Kasım 1971; 3. Sayı 51, Aralık 1971; 4. Sayı 52, Ocak 1972; 5. Sayı 53, Şubat 1972; 6. Sayı 54, Mart 1972 Kürtçe Diye Bir Dil Yoktur.
- Dr. Mahmut Rışvanoğlu, *Doğu Aşiretleri ve Emperyalizm*, Türk Kültürü Yayını, İstanbul 1975
- Em. Vali Edip Yavuz, *Tarih Boyunca Türk Kavimleri*, Kurtuluş Matbaası, Ankara 1968
- Dr. Mahmut Çapar, *Doğu'daki Aşiretlerin Türklüğü*, Akın Yayınları, İstanbul 1972
- Aydın Taneri, Kürtler, *Kürtlerin Kökeni, Siyasi, Sosyal ve Kültürel Hayatları*, İbn-ül Ezrak ve Şerephan Tarihlerinin Değerlendirilmesi, Doğu Matbaacılık ve Limited Şirketi Matbaası, Ankara 1976
- Mehmet Tevfikoğlu, *"O, Türktür Kürt Değil"*, Kardeş Matbaası, Ankara 1963
- General Kenan Esengin, *Kürtçülük Sorunu*, Su Yayınları, Er-Tu Matbaası, İstanbul 1976.
- Dr. İbrahim Etem Gürsel, *Kürtçülük Gerçeği*, Kömen Yayınları, Çağ Matbaası, Ankara 1977
- Bir de Kürt adından hiç söz etmeyen, Anadolu ve Mezopotamya'da yaşayan halkların özellikle Sumerler'in Türklüğünden söz eden yazılar vardır. Askeri darbe dönemlerinde, Kürt ulusal ve demokratik isteklerinin artışının gözlemlendiği, güçlendiği dönemlerde, bu yazılarda bir artış olduğunu görüyoruz.
- Prof. Dr. Vecihe Hatiboğlu, Türk Tarihinin Başlangıcı, *Türkoloji Dergisi*, Cilt 8 Sayı 1, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Ankara 1971
- Prof. Dr. Vecihe Hatiboğlu, Türk Tarihinin Başlangıcını Ararken, *Milliyet*, 6. 9. 1978
- Prof. Dr. Vecihe Hatiboğlu, Zamanları Aşmıştı, *Cumhuriyet*, 26. 11. 1982
- Prof. Dr. Vecihe Hatiboğlu, Türk Tarihinin Karanlık Dönemleri ve İlk Kültür Sözcükleri, *Türk Dili*, Sayı 302 Kasım 1976 s. 574-578
- Prof. Dr. Vecihe Hatiboğlu, Tarihimizin Başlangıcı, *Cumhuriyet*, 11. 3. 1979

Prof. Dr. Vecihe Hatiboğlu, Anadolu'nun Kuzeyindeki Gas'lar, *Cumhuriyet*, 19. 5. 1984

Prof. Dr. Vecihe Hatiboğlu, 19 Mayıs ve Anadolu'nun Tapusu, *Cumhuriyet*, 19. 5. 1984

Muazzez Çiğ (Em. Çivi Yazıları Uzmanı) Prof. Dr. Vecihe Hatiboğlu'nun Anımsatukları, *Cumhuriyet*, 12. 8. 1984

Haluk Tarcan (Etnomüzikolog) Tarihte İlk Oğuz Göçü, *Cumhuriyet*, 2. 4. 1983

Bu yazılarda Anadolu'ya ilk Oğuz göçünün 1071'den yani 11. yüzyıldan çok önce gerçekleştiği vurgulanmaktadır. 11. yüzyılın, Oğuzların Tokuz Oğuzlar olarak büyük bir kitle halinde gelişlerinin tarihi olduğu belirtilmektedir. Mezopotamya'da yaşayan Sumerlerin, Anadolu'da yaşayan Etüilerin Türk olduklarına işaret edilmektedir. Sumerlerin Türk oldukları özellikle vurgulanmaktadır. Böyle bir vurgulama yapıldıktan sonra, artık, Kürtlerin tarihsel kökeni hakkında bir şey söylemeye gerek kalmamaktadır. Türk üniversite çevreleri Kürtlerin Türk olduklarını ispatlayan bu tür yazıları pek bilimsel bulmaktadır. Örneğin, bk. Ord. Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Atatürk Sağ Olsaydı! *Cumhuriyet* 10. 6. 1984

Bu konuda Dr. Arın Engin'in kitaplarından da söz etmek gerekir. Dr. Arın Engin, "Atatürkçülük Kültür Yayınları" dizisi adı altında yayınladığı kitaplarında, Sumerlerin, Etüilerin Türk olduklarını, dolayısıyla Kürtlerin de Türk oldukları konusunda ısrarlı bir çaba göstermektedir.

Dr. Arın Engin, *Atatürkçülük Savaşımızda Türk Kültürü Geçmişbilimi, Eti Tarihi*, Sıralar Basımevi, (Atatürkcent) İstanbul 1961

Dr. Arın Engin, *Uranus, Başlangıç: Ulusal Vicdan*

1. Büyük Roma İmparatorluğu'nun Yaraticıları Etrüks Türkleri

2. Avrupa Düşüncesi ve Kültürü Tarihi, Gün Yayınları, İstanbul 1971

Bu kitapta "Kürtler Türktürler" başlıklı bir bölüm vardır. (s. 9-15)

Dr. Arın Engin, *Cumhuriyetimizin 50. Yıldönümünde Atatürkçülük Bildirisi*, Gün Matbaası, İstanbul 1972

Bu kitapta da Kürtlerin Türk olduğunu ispat etmeye çalışan geniş bir bölüm vardır. Bölüm başlığı şudur: "Kürtler Türktürler" s. 26-37 Bu kitaplarda bir yandan Kürtlerin Türk olduğu söylenmekte, bir yandan da Kürtlerin asimilasyonu için öneriler ileri sürülmektedir. "Oysa Türk-Kürt bir soydandır. Doğu'ya Türkler yerleştirilim, Kürtleri dağıtalım." (s. 30)

Dr. Arın Engin, *Atatürkçülük Savaşımızda Çağdaş Avrupa, Siyasal ve Kültürel Akımlar Kamusu* 1 Gün Matbaası, İstanbul 1977

Bu kitapta Kürtlerin Türk olduğundan hareket ederek, Boşnakların da Türk olduğu vurgulanmaktadır. "... Nasıl Kürtçe ayrı bir dil değilse, Boşnakça da ayrı bir dil değildir. Kürtler ve Boşnaklar öz Türktürler." (s. 37)

Bu kitapların çok geniş kesimlere dağıtıldığını görüyoruz. Cumhurbaşkanlığı, Bakanlar Kurulu üyeleri, siyasal parti yöneticileri, dağıtımda baş sıralarda yer almaktadır. Genelkurmay Başkanlığı'nda, Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nda, Jandarma Genel Komutanlığı'nda çalışan subaylar, Emniyet Genel Müdürlüğü'nde çalışan memurlar yine bu listede önemli bir yer işgal etmektedir. Devletin öteki üst kademe memurları, bürokratlar, yazarlar, gazeteciler, holding yöneticileri, ithalatçı ve ihracatçı tüccarlar, banka yöneticileri vs. yine bu listede önemli bir yer almaktadır.

1980'li yılların ortalarından itibaren Anadolu Basın Birliği adlı yarı resmi kurum da benzer yayınlar üretmeye başlamıştır.

Sivrekli Gani Dede, *Nasihatname*, Ankara 1985

Ahmet Buran, *Anadolu Ağzıları Üzerinde Bir İnceleme*, Ankara 1985

Şükrü Kaya Seferoğlu, *Doğu Gerçeği*, Ankara 1985

Doç. Dr. Abdülhaluk Çay, *Doğu ve Güneydoğu Anadmolu'nun Kültürel Yaşısı*, Ankara 1986

Kürtlerle ilgili bilimsel çalışmalar kararlı bir şekilde polis kovuşturmasına uğratılmaktadır. Yazarları tutuklanmakta, cezaevine konulmaktadır. Bu tür yazıların yayımlandığı gazeteler, dergiler, bu tür yazıları basan matbaalar baskı altına alınmaktadır. Buradaki derin çelişkiyi görmek çok kolaydır.

Bu çelişkinin çözümü, bu çelişki etrafında oluşan bilinçlenme, bu çelişkinin sorgulanması, bilimi, toplumu ilerletici bir öze sahiptir.

Burada, şu konuya da dikkat çekmek gerekir: Kürtlerin Türk olduğunu anlatan bu profesörlerden, bu yazarlardan hiçbiri, Kürtlerin Güney Kürdistan'da uğradıkları soykırım karşısında seslerini çıkarmışlardır. Hatta, Irak'tı, Saddam Hüseyin'i alkışlamışlardır. Bu profesörler, bu yazarlar, Kürtlerin Türkiye'ye iltica etmek zorunda olmaları karşısında, Türk hükümetini kışkırtarak, onların Türkiye'ye girmelerine engel olunmasını, Irak'a geri verilmelerini istemişlerdir. Hep Kürtlerin Türklüğünü, Kürt dilinin, Türk dilinin bir şivesi olduğunu yazmış bu yazarların, bu profesörlerin bu tavır ve davranışlarını hiç unutmamak gerekir.

Kuşkusuz her şey bilinçli, hesaplı kitaplı yapılmaktadır. Kürtlerin Türk olduğu neden iddia edilmektedir? Kürtlerin uğradığı zulümler soykırımlar neden görmezden, duymazdan gelinmektedir? Hatta, bu zulümler neden alkışlanmaktadır? Bunların hepsini biliyoruz. İstihbarat raporlarında hep Kürtlerden, Kürtçeden, Kürdistan'dan söz edilirken, profesörlerin yalana dayalı resmi ideolojinin hizmetine koşulmaları, Türk üniversitesi adına, Türk yazını adına, Türk uygarlığı adına utanç verici bir çelişkidir.

- 2 "Kürdistan sömürge bile değildir. Bilimin kavramlarıyla Kürdistan'ın siyasal statüsünü belirlemek kolay değildir. Kürtler namusu gasbedilmiş bir ulustur." Burada bu sözlerle ilgili bir anımı anlatmayı gerekli görüyorum.

1980 yılı Ağustos ayı. İstanbul'da Toptaşı Cezaevi'ndeyim. Cezaevinde üç büyük koğuştan var. Birinci koğuştan toplumsal suçlarla ilgili olarak tutuklananlar kalıyor. İkinci koğuştan siyasal suçlarla ilgili olarak tutuklananlar ve siyasal suçlara sempati duyan öteki tutuklular kalıyor. Üçüncü koğuştan yine, toplumsal suçlardan tutuklananlar, özellikle, kaçakçılar, eroin, esrar, hap gibi uyuşturucu pazarlayanlar ve kullananlar, daha doğrusu yeraltı dünyasının üçüncü dördüncü dereceden adamları kalıyor.

Devrimci genç arkadaşlar bu koğuştaki insanlarla iyi ve sağlıklı ilişkiler kurmaya özen gösteriyorlardı. Üçüncü koğuştan da sık sık ziyaret yapılırdı. Onlar da ikinci koğuştan ziyarete gelirlerdi. Bu ziyaretler sırasında ben de pek çok insanla tanışmışım.

O zamanlar bütün koğuştan kapıları sabahtan akşama kadar açıktı.

Bir gün, sabahlayın, havalandırmada, arkadaşlarla birlikte dolaşıyordum. Genç bir insan, yanıma yaklaşarak, "Seninle biraz konuşmak istiyorum. Sen benim halkıma namussuz demişsin, bunu nasıl söylersin?" dedi. Bu insanın üçüncü koğuştan kaldığını, Siverekli olduğunu biliyordum. Esrar kullandığını da biliyordum. Sendeleyerek yürüyordu ve çok solgun bir benzi vardı. Cezaevine henüz gelmişti. "Ne söylediğini anlamadım, beni biryle mi karıştırıyorsun, acaba?" dedim. "Hayır, hayır, ben seni çok iyi tanıyorum, kitaplarını da okudum. Sen benim halkıma namussuz diyorsun. Bunu senin söylememen gerekirdi. Bunu bir konuşalım." dedi. Ben yine "Bir yanılığın mı var?" diye konuştuğum sırada, kot pantolonunun arka cebinden bir kitap çıkardı. Çıkardığı kitap "Kürtlerin Mecburi İskanı" isimli kitap. Kitabın sayfalarını hızlı hızlı çevirdi. Aradığı yeri buldu, gösterdi. Kitapta bazı satırlar çeşitli renklerdeki kalemlerle çizilmişti. Bana gösterdiği yerde kısaca şunlar yazılıydı. Kürdistan sömürge bile değildir. Sömürgeci çok daha aşağıda duran bir siyasal statüsü vardır. Daha doğrusu Kürdistan'ın siyasal statüsü yoktur. Çünkü Kirt kişiliği ve Kürdistan kişiliği tanınmamaktadır. Örneğin, "Angola, Portekiz'in sömürgesidir." denildiği zaman Angola adında bir ülkenin olduğu hemen anlaşılacaktır. Bu ülkenin sınırları bellidir. Orada yaşayan bir halk vardır. Bu halk Portekiz değildir. Bunu Portekizliler de bilir yerliler de. Türtlerin ve Kürdistan'ın ise böyle bir kişiliği yoktur. Kürtlerin Türkiye'de Türklerle eşit muamele görmeleri, kendi öz benliklerini Kürtlüklerini inkar koşuluna bağlanmıştır. "Kürdüm" diyenler hakkında soruşturma açılmaktadır. Yeryüzünde kendi etnik kimliğini, üzerinde yaşadığı ülkenin adını ifade edemeyen bir ulus daha yoktur. Bu bakımdan Kürtlerin statüsünü bilimin kavramlarıyla açıklamak zordur. Kürtler namuzu gasbedilmiş bir ulustur.

Durumu hemen kavradım. Genç arkadaşla aynı bir köşeye çekildik. Ona bazı şeyleri

anlatma gereği duydum.

1971 Doğu Duruşmaları sırasında, Sıkıyönetim Tutukevi'nde zaman zaman kendi yazdığım kitapları da görebiliyordum. Fakat daha sonraki mahkumiyetlerimde ve cezaevi yaşantısı sırasında bu kitapları hiç göremedim. 1980'li yıllarda, cezaevlerinde, bir kitabımı ilk ve son olarak yukarıda anlattığım şekilde görebilmişim.

Genç arkadaşa şu olayı anlattım. Olay, 1974-1975 yıllarında Muş'ta, Malazgirt yöresinde geçiyor. Bir köy. Genç bir kız bir akşam vaktinde çeşmeye su doldurmaya gidiyor. Kız suyunu doldururken çeşmeye, atını suvarmak için bir delikanlı geliyor. Kız suyunu doldururken, delikanlı atını suvarırken, bir ara delikanlının eli kızın saçına değiyor. Bu durum çeşmede ve çevrede olan başka insanlar tarafından, "falancanın eli, çeşmede falancanın saçına değdi. Falanca ailenin namusu çiğnendi." biçiminde değerlendiriliyor. Bu küçük olay, köyde, başka köylerde, devamlı anlatılıyor. Her yeni anlatımda mübalağa unsurları daha da büyütülüyor. Olduğundan çok daha değişik kışkırtıcı bir olay anlatılıyor. Bu anlatımlar aileler arasındaki sürtüşmeleri artırıyor. Çelişkileri derinleştiriyor. "Falanca ailenin namusuna halal geldi." "Falanca ailenin namusu çiğnendi, bunu kan temizler." biçimindeki konuşmalar ilişkileri gerginleştiriyor. Böylece aileler arasında eskiden de mevcut olan ufak-ısfek sürtüşmeler, bu olay nedeniyle giderek büyüyor, ağırlaşıyor.

Çevrede sürüp giden dedikoduların ve kışkırtmaların sonunda, bu iki aile bir gün, köyde silahlı çatışmaya giriyorlar. Silahlı çatışma sabahtan başlıyor, akşama kadar devam ediyor. İki aileden eli silah tutan herkes çatışmaya katılıyor. Çatışmalar sırasında 5-6 kişi ölüyor. Pek çok yaralı var. Karakol köydeki silahlı çatışmadan haberdar. Fakat müdahale etmiyor. Askerler dübünlerle tepeden çatışmaları izliyorlar. Akşama doğru her iki taraf güçlerini iyice kaybediyor. Ortada ölümler, yaralılar var. Ağular çılgınlık almış yürümüş. Jandarmaya karşı duyulan tedirginlik var. Köyde bir panik başlamış. Panik git-tikçe bütün köyü sarıp sarmalıyor. İşte bu sırada jandarmalar aniden ve büyük bir kuvvetle köye dalyorlar. Ortada kimi bulurlarsa, kadın-erkek, yaşlı-genç... herkesi yakalıyorlar. Bu insanları birbirlerine iplerle, zincirlerle kelepçelerle bağlayıp Malazgirt'e getiriyorlar. Nezarethaneye atıyorlar.

Genç kızları ve gelinleri ayrı yerlere kapatıyorlar. Askerler, polisler, güvenlik güçleri adına kim varsa, birer birer sırayla bu kadınların ırzına geçiyor. Anlatmak, vurgulamak istediğim konu burada düğümleniyor. Irza geçme olayını her iki tarafın erkekleri de biliyor, hissediyor. Fakat karşı çıkamıyor, yetkililere soru soramıyor. "Genç kızları ve gelinleri, neden ayrı ayrı yerlere kapatıyorsunuz? Neden kadınların kaldığı yerlerden ayrı yerlere götürüyorsunuz?" diyemiyor. Bu neden böyledir, acaba? Birbirlerine karşı saldırıda aslan kesilen, burunlarından kıl aldırmayan bu insanlar bir jandarma onbaşısı karşısında neden suskundular? Boynu büküktürler? Çeşmede bir erkeğin elinin bir kızın saçına değmesi, ailenin namusunu zedeleyen, bir olay olarak değerlendiriliyor. "Ailenin namusu" ancak kan ile temizlenebiliyor. Fakat genç kızların ve gelinlerin ayrı odalara kapatılmalarına ve ırzlarına geçilmesine kimse bir şey diyemiyor. Göz göre göre yürütülen bu haksızlığa, zulme ve meydan okumaya kimse ses çıkaramıyor. Bunun elbette bir nedeni olmalıdır. Bu, sömürgeciliğin, toplumun ruhsal dengesini nasıl bozduğunu, ruhsal yapıyı nasıl dejenere ettiğini gösterir. Devlet babadır. Devletten gelebilecek hiçbir müeyyideye karşı konulmaz. Devlet ne yaparsa muhakkak bir bildiği vardır, muhakkak iyidir. Devletin kestiği parmak acımaz. Devlele ilgi li bu değerler, devlet terörüyle ve devletin baskı araçlarıyla her zaman hissettirilir. "Devletin karşısında ne yapabiliriz kil" anlayışı zihinlere durmadan zerkedilir.

Öte yandan bazı geleneksel değerlerin sümrürülmesi de teşvik edilir. "Kürtler namusuna pek düşkündür, namus ancak kanla temizlenir." biçimindeki bir değer in hiç zayıflaması istenir. Burada "namus" kavramının içeriğini sömürgeci devletin politikası belirler. "Namus"un kesin bir tanımı, bunu zedeleyen olayların kesin bir listesi yoktur. Sömürgeci devlet sömürge ülkedeki politikalarını, ancak, bu geleneksel değerleri canlı tutarak sürdürebilir. Sömürgecilik, ancak, ezik, yılmış, yıldırılmış, kendine, ailesine,

çevresine, yarımına güveni olmayan insanlarla, bu insanların ruhsal yapılarını belirleyen süreçlerle sürekli kılınabilir.

Etnik kimliği, adı olmayan, yaşadığı ülkenin adı tanınmayan bir ulus. Kendi çevresine, kendinden olanlara karşı aslan kesilen, fakat bir asker karşısında en doğal haklarına bile sahip çıkamayan bir halk. Bunu nasıl isimlendirmek gerekir?

Bunları anlattığım zaman genç arkadaş çok üzülmüştü. "Ülkemde bunlarda mı oluyor?" demişti. "Uzun yıllar oluyor, Siverek'ten ayrılmışım. Böyle şeylerin de yaşandığını hiç düşünmemiştim." diye ilave etmişti.

Bu tür olaylara genel olarak "kan davaları" deniyor. Halbuki bu olayların başlamasında devletin çok büyük fonksiyonu var. Devlet bu tür olayları alttan alta kışkırtıyor, teşvik ediyor. Bu, böl-yönet politikasının farklı bir zamanda ve farklı bir mekanda üretilmesinden başka bir şey değildir. Kan davasına taraf olan ailelerden biri, el altından, örneğin, Tapu Müdürü tarafından destekleniyorsa, öteki de yine el altından örneğin Nüfus Müdürü tarafından desteklenir. Bu tür davaların sürüp gitmesi, toplumun durmadan bunlarla uğraşması ulusal bilincin ve ulusal hareketin gelişip güçlenmesini engellemektedir. Devlet de zaman zaman göstermelik olarak, yüksek rütbeli subayların, valilerin, kaymakamların şefkati altında, büyük ziyafetlerle, bu aileleri barıştırma gösterileri düzenlemektedir.

Yukarıda anlatmaya çalıştığım olayın sanıklarının bir bölümünü, 1983 yılında Çanakkale Cezaevi'nde de görmüştüm. Güvenlik gerekçesiyle davaları, Muş'tan Çanakkale'ye nakledilmişti. Birkaç tane yaşlı ve yoksul insan hâlâ tutuklu olarak yargılanıyordu. Toplumsal suçlardan (Adi suçlar) mahkum olanların, siyasi tutuklularla ve hükümlülerle konuşmalarının yasak olduğu zamanlarda, onlar bir yolunu bulup devrimci gençlerle konuşuyorlardı. Onlara bir defasında, "falanca ailenin namusu çiğnendi" kışkırtmalarıyla ilgili olarak olup bitenleri hatırlatmıştım.. Köyde, nezarethanede vs. Bu "namus" anlayışında derin, yaralayıcı bir çelişki olduğunu belirtmiştim. "Biz yoksul insanlarız, zayıfız, güçsüzüz, sahipsiziz. Devletin memurları, devletin jandarması karşısında ne yapabiliriz ki!" diyorlardı.

14-15 Ağustos 1984'ten sonra, bu düşüncelerin, bu tavır ve davranışların, en azından, Kürdistan'ın bazı yerlerinde değiştiğini, değişimin hızla devam ettiğini düşünüyorum. Kitleler artık, ulusal kimliğini sorguluyor, ulusal bilinç gelişiyor, yaygınlaşıyor, kökleşiyor. Böylece, kendine güven, ulusuna güven, yarımına güven duyguları da artıyor. Kendini aşağı görmeme ve kendini ezeni olağanüstü derecede yüksek görmeme duyguları da yeşeriyor.

- 3 1960'lı yılların ortalarında Türkiye İşçi Partisi henüz bütün solu temsil edebiliyor, bütünlüğünü koruyordu. Devrimci gençler Fikir Kulüpleri Federasyonu bünyesinde örgütlüyorlardı. Bu sıralarda üniversite mensubu arkadaşlarımdan Kürt gençleri hakkında çok övgü dolu sözler duyardım. Şöyle söyleniyordu: "Kürt gençleri çok devrimci. İşgal, boykot gibi eylemlerin en ön saflarında Kürt gençleri yer alıyor. Çok yiğit, çok cesur, çok devrimci gençler... Boykot mu yapılacak en önde Kürt gençleri var. İşgal mi yapılacak yine öyle. Boykot ve işgal eylemleri sırasında halay mı çekilecek, oyun mu oynayacak, yine en önde Kürt gençleri var. Yürüyüşlerde, gösterilerde, bildiri dağıtımında yine... Bu övgüleri çok sık duyardım.

1968 yılında Fikir Kulüpleri Federasyonu'nda bir ayrışım oldu. Dev-Genç kuruldu. Bu ayrışımında, Fikir Kulüpleri Federasyonu'nda örgütlü olan Kürtler de Devrimci Doğu Kültür Ocakları'nı kurma çalışmalarına başladılar. DDKO 1969'da kuruldu. Bu kuruluş sürecinde Kürt gençleri çok büyük eleştirilere hedef oluyorlardı. Yukarıda sözünü ettiğim üniversite mensubu arkadaşlar, bu sefer Kürtleri, gericilikle, emperyalizmin ekmeğine yağ sürmekle suçuyorlardı. Şöyle diyorlardı: "Ayrı örgüt kurmak bölücülüktür, gericiliktir. Emperyalizm her yerde her zaman böl-yönet politikası uygular. Bir olmak, bütün olmak, demir yumruk gibi olmak gerekir. Elbette bir "Doğu Sorunu" var. Ama, bu ancak, merkezi bir örgüt yapısı içinde örgütlenerek çözülebilir. Emperyalizmin oyunlarını, böl-yönet poli-

tikalarnı boşa çıkarmak için aynı örgüt içinde omuz omuza mücadele etmek gerekir."

DDKO'nun kuruluşu sürecinde, Küntleri gericilikle, karşı devrimcilikle, emperyalizmin ekmeğine yağ sürmekle suçlayanlar, daha birkaç ay önce onları öve öve bitiremeyenlerdi. Devrimci tavır ve devrimci davranış söz konusu olduğu zaman en ön sıraya Küntleri yerleştirenlerdi. Bu olay, Türk solcularının ve Türk demokratlarının 1960'lı yıllarda, Kürt Sorunu'nu nasıl kavradıklarını göstermesi bakımından önemlidir.

- 4 "Soykırım" kavramı İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ortaya atıldı. Bu tarihten sonra diplomatik ilişkilerde önemli bir olgu olarak kullanılmaya başlandı. Nazilerin Yahudilere karşı uyguladığı yok etme süreciyle ilişkili olarak kullanıldı. Birleşmiş Milletler bu kavramı geliştirdi. Birleşmiş Milletler'in bu konudaki sözleşmesi "Milli, ırkî, dinî küteleri kısmen veya tamamen imha suçunun (Genocide) önlenmesi ve cezalandırılması hakkında sözleşme" adını taşımaktadır. Türkiye Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen bu sözleşmeye katılmıştır. (bk. 5630 sayılı kanun, 29 Mart 1950 tarihli Resmi Gazete, No. 7649) Fakat, Türk Ceza Kanunu'nda gerekli değişiklikler yapılmamıştır.

Bu sözleşme, soykırım (Genocide) suçunu şöyle tarif ediyor: "Milli, etnik ırkî veya dini bir grubu kısmen veya tamamen imha maksadıyla işlenen fiiller soykırımı oluşturur. (md. 2) Bu maddeyi biraz daha açarsak şöyle diyebiliriz: 1. Grup üyelerinin öldürülmesi, 2. Grup üyelerinin bedeni ve akli melekelerinin ciddi surette haleldar edilmesi, 3. Grubun bedeni varlığının kısmen veya tamamen imhasına müncer olacak hayat şartları dayatılması, 5. Grup içinde doğumları engelleyecek önlemler alınması, 5. Bir gruba mensup çocukların diğer bir gruba zorla nakledilmesi.

Soykırım son yıllarda, Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerine ilişkin olarak Ermeni iddiaları, Kızıl Kmerlerin Kamboçya'daki eylemleri (1970'lı yıllar) nedeniyle gündeme gelmiştir. Irak'ın Güney Kürdistan'da Kürtlere karşı uyguladığı zehirli gazlarla yine gündemdedir.

- 5 Dünyanın her tarafından emperyalist ve sömürgeci devletler, ulusal kurtuluş mücadelesi yürüten gruplara "sergerde", "vatan haini", "haydut", "eşkîya", "kansız", "kanıbozuk", "satılmış" gibi nitelemeler yapmışlardır. Hint ulusal kurtuluşçuları İngiltere için "haydut" idi, "canî" idi. Cezayir Ulusal Kurtuluş Cephesi'nin üyeleri, Fransa için "sergerde"ydi, "eşkîya" idi. 1971'de, Bengladeş'in Pakistan'dan ayrılması için mücadele edenlere Yahya Han yönetimi "vatan haini", "satılmış" gibi ifadeler kullanıyordu. Vietnam'ın bağımsızlığını savunan Vietkong için yine benzer kavramlar Amerika Birleşik Devletleri yöneticileri tarafından kullanılıyordu. Portekiz-Angola, Portekiz-Mozambik ilişkilerinde de aynı kavramların kullanıldığını görmek mümkündür. Filistin Kurtuluş Örgütü mensupları İsrail için, "sergerde", "eşkîya", "terörist", "hain"dir. Güney Afrikalı bir gerilla, ömeğin bir Afrika Kongresi üyesi, ırkçı yönetim için yine öyledir.

Bu ilişkilerin ve bu suçlamaların bir de ters yüzü vardır. Ulusal kurtuluş sürecine ihanet eden, emperyalistlerle ve sömürgecilerle işbirliği yapan, bu hizmetleri karşılığı maddi ve manevi olarak çıkarlar elde eden, yerliler de vardır. Emperyalistler ve sömürgeciler bunlara "iyi insan", "iyi vatandaş" derler. Bunlar da ulusal hareket tarafından "hain", "işbirlikçi" diye adlandırılır. Küntler bu tür unsurlara "cahs" diyor. Mustafa Kemal ve çevresi de 1919-1920'li yıllarda, İngiltere, Fransa ve ABD yönetimi tarafından "sergerde", "haydut"... olarak nitelendirilmişlerdir. Görüldüğü gibi, emperyalistler ve sömürgecilerle ulusal kurtuluşçu güçlerin bazı kavramlara yükledikleri içerik birbirlerine tamamen zıttır.

- 6 Bu günlerde bazı gazetelerde, PKK ile ilgili bazı haberler de yer almıştır. Hürriyet'te MİT ile ortak çalıştığı anlaşılan M. Ali Yula'nın haberleri daha doğrusu MİT'in mizansenleri yer almıştır. Gazete bunları birinci sayfasında sürmanşet vermiştir.

1. Avrupa'da heyecan PKK'da panik!

Apo'nun "Vur Emri" nasıl kayboldu?

Polis ve terör örgütleri "Palme Belgeleri" avında

İsveç Hükümeti'nin 11 milyar 750 milyon değer biçtiği altın belgeler kimin elinde?
(*Hürriyet* 22 Ağustos 1988)

2. Suikaste ışık tutan bir iddia
Palme'nin Gizli Kürt Planı
İsveç Başbakanı, Kürtlere bağımsızlık sağlayıp bölgeyi İsveç egemenliğine almak istiyordu (*Hürriyet*, 23 Ağustos 1988)
3. Batı Polisi Bu Kızın Peşinde!
Palme suikastinde PKK'ya yataklık eden İsveçli kız azılı terörist
İşte Apo'nun maşası "Chiris" (*Hürriyet*, 24 Ağustos 1988)
4. Suikastın sırrı çözülecek
Avrupa polisi ile PKK'nın peşinde koştuğu militanı bulduk
İsveç polisinin 11.5 milyar lira değer biçtiği "Palme Belgeleri" ortaya çıkıyor
"Apo'nun vur emri bende" (*Hürriyet*, 29 Ağustos 1988)
5. "Apo'nun vur emri elimde" diyen militanın itirafı: "PKK diplomatik Türk pasaportu kullanıyor." (*Hürriyet*, 30 Ağustos 1988)
6. Militanın itirafı: "PKK'nın deniz ticaret filosu var." (*Hürriyet*, 31 Ağustos 1988)
Burada sözü edilen iki belge şunlar: Birincisi, "Palme'yi öldürün" biçiminde, PKK'nın lideri Abdullah Öcalan tarafından imzalanmış bir yazı. İkincisi, "Palme'yi öldürdük" biçiminde, militanlar tarafından Abdullah Öcalan'a yazılmış bir yazı. Mizansen göre bu belgeler kuryeler arasında gider gelirken kaybolmuş. Daha sonra da, PKK önderliğine ters düşen bir militanın eline geçmiş. Fakat o militan can güvenliğinin sağlanacağına emin olmadığı için, daha doğrusu, PKK'dan çekindiği için bu belgeleri açıklayamıyormuş.
PKK ile ilgili olarak Milliyet gazetesinde Mehmet Ali Birand imzasıyla, manşetten yayınlanan haberler de şöyle:
7. Milliyet'teki röportaj kanlı örgütü ikiye böldü
Avrupa temsilcisi Hüseyin Yıldırım, Apo'yu, PKK'ya ihanet etmekle suçladı (*Milliyet*, 3 Eylül 1988)
8. Milliyet'in haberi Apo'yu kızdırdı
Apo: PKK sözcüsü MIT ajanı (*Milliyet*, 13 Eylül 1988)

- 7 Bundan kısa bir zaman sonra, Irak, kimyasal silah kullanmadığını ispat edebilmek için 150 kadar yabancı gazeteciyi ülkeye davet etti. Özellikle Mesut Barzani ve Celal Talabani'ye bağlı Kürtlerin yaşadığı, bombardımanlarla yerle bir edilmiş köyleri, sadece helikopterlerle, havadan gezdirdi. Gazetecilerin ısrarlı isteklerine karşı yıkılmış ve yakılmış köylerde incelemeler yaptırmadı.

Irak Enformasyon Bakanlığı'nın uçak ve helikopterlerle düzenlediği Güney Kürdistan (Kuzey Irak) gezisinde gazetecilere Talabani'ye ait Şaklava ilçesinin Balisan Vadisi ile, Barzani denetimindeki Amadiye ilçesinin Ziva ve Kanıması arasında kalan bölgede tank ve toplarla yıkılmış 10 kadar Kürt köyü havadan gösterildi. Yabancı gazetecilerin üç gün kadar süren incelemeleri sırasında gazetecilere bol bol hükümet taraftarı Kürtler gösterildi. Bunların Barzani'den ve Talabani'den yakınmaları dinletirildi. Bu durumdan şikayet eden pek çok gazeteci geziyi yanda kesip ülkelerine döndüler. (*Milliyet*, 20 Eylül 1988)

- 8 Bk. İnsan Hakları Derneği, 2. Olağan Genel Kurulu Çalışma Raporu, 22 Ekim 1988 s. 54-55

Basına dağıtılan metinde Irak yönetiminin Kürtlere karşı kimyasal silahlar da kullanılarak topyekun bir saldırıya giriştiği vurgulanmaktadır. Saldırının soykırıma ulaştığı belirtilmektedir. Soykırımın bir insanlık suçu olduğu ifade edilerek Irak kınanmaktadır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 14. maddesi işaret edilerek, "Herkesin, zulüm altında, başka ülkelere sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır." denilmektedir. Birleşmiş Milletler tarafından geliştirilen "Sığınanların Statüsüne İlişkin Sözleşme", "Sığınanların Statüsüne İlişkin Protokol" ve "Sığınma Bildirgesi" gibi belgelerin varlığına işaret edilmektedir.

Türkiye'nin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini yerine getirdiği belirtilerek, "İnsan Hakları Demegi, bu olayın Türkiye açısından siyasal bir sorun değil, insani bir sorun olduğu ve yaklaşımların buna göre yapılması gerektiği inancındadır." denilmektedir. Sığınanların barınma, beslenme, giyecek, sağlık... sorunları konusunda bazı istekler ileri sürülmektedir.

Sığınanlara yardım amacıyla, "Bir kazak, bir battaniye" adı altında bir kampanya başlatmak için İçişleri Bakanlığı'na başvurulduğu ve gerekli iznin istendiği söylenmektedir.

9 "İlerici, Yurtsever, Demokrat, Devrimci Kamuoyuna Çağrı" başlıklı Basın Açıklaması şöyle:

Bugün önemli bir insanlık sınavından geçiyoruz. Bir ulusun özgürlük mücadelesi, kimyasal silahlarla gerçekleştirilen vahşetlerle yok edilmeye çalışılıyor. Yok edilmek istenen sadece mücadele değil, bizzat bu ulusun kendisidir. Çocuk yaşlı demeden, savunmasız sivil halk, üzerine yağdırılan hardal, siyanür gibi gazlarla vahşice ve bütün dünyanın gözü önünde katledilmektedir.

Evet, Güney Kürdistan'da (Irak Kürdistanı) yaşanan, bir soykırımdır. Egemen güçler, Kürt ulusunun yükselen özgürlük mücadelesi karşısında düştüğü çaresizlik sonucu, bu kez, bir bütün olarak Kürt ulusunu yok etmeye yönelmiştir. Bugüne değin insanlık, Vietnam dahil, hiçbir ulusal kurtuluş savaşında kimyasal silahlar yoluyla gerçekleştirilen, bu boyutta bir soykırımla karşılaşmamıştır. Daha 16-17 Mart 1988'de Halepçe'de, katledilen 5 bin Kürt'ün mezarlarında çimenler yeşermeden, Kürt halkı bu kez daha örgütlü bir saldırıyla karşı karşıya kalmıştır.

İran ve Irak egemen güçleri aralarındaki haksız savaşın son bulması, ateşkesin sağlanmasından sonra, bu gerici rejimlerin etkin militarist güçleri Kürdistan halkının özgürlük mücadelesine yöneltilmiştir. Buna rağmen yiğitçe direnen peşmergelerle başedemeyen Saddam diktatörlüğünün eli kanlı faşist katilleri, hiç çekinmeden onbinlerce sürgün ve peşmergenin üzerine kimyasal silahlar yağdırmaktadırlar.

İşte bunun sonucunda, kimyasal silahlardan korunmak için, Güney Kürdistan halkı onbinlerce çocuk, yaşlı ve kadınıyla T.C. devlet sınırlarına yığılmış, iltica talebinde bulunmak zorunda kalmıştır. İlk başlarda iltica talebiyle birlikte sığınma istemlerini bile reddeden ve Kürt halkını kimyasal silahlarla karşı karşıya bırakan siyasal iktidar, çok geçmeden gerçek yüzleri, suç ortaklıklarını açığa çıkar korkusuyla ve uluslararası kamuoyunun da baskısıyla, Kürt halkının T.C. devletine sığınmasına izin vermek zorunda kalmıştır. Fakat iltica talepleri büyük bir ikiyüzlülükle reddedilmiştir. Diyarbakır'da, Van'da ve daha birçok yerlerde bu toprakların gerçek sahipleri kendi ülkelerinde aç, susuz ve sefalet içindeyken, zorla göç ettirilirken ve buna karşın Afgan gericilerine ev, toprak, iş, maaş, gibi her türlü olanağı hazırlayan T.C. devleti, Güney Kürdistan'dan kaçmak zorunda kalan insanların iltica taleplerini bile reddetmiş, istemeye istemeye sığınma istemlerini kabul etmek zorunda kalmıştır. Bunun ertesinde de iktidarıyla, muhalefetiyle burjuvazinin tümü ve onların sesi, rensizleriyle renklisiyle tüm basın mutluluk tabloları oluşturmaya, "insanîyet'ten, "Türk kardeşliği'nden, "dost eller'den, "şefkat'ten dem vurmaya başlamışlardır.

Hayır, insanlık bu kadar alçalamaz. Bu yalan, bu utanmazlığa, bu ikiyüzlülüğe bir "dur" denmelidir. Bu aldatmacaya karşı, her türlü suskunluğu, tavırsızlığı, sorunu kımamalarla geçiştirmeyi bütün nefretimizle protesto ediyoruz.

Yalancıların, iki yüzlülerin gerçek yüzlerini açığa çıkaralım, maskelerini düşürelim.

Döktükleri timsah gözyaşlarıyla, suç ortaklığını gizlemeye çalışsanlar, "dost eller'den, "insanca bakış'tan utanmazca dem vuranlar daha düne kadar, "TC Devleti için Kürt yoktur" deyip, bugün Güney Kürdistan'dan gelen Kürt halkı "kendi hudutlarında" yaşayan insanların "soydaş" olduklarını, "akraba" olduklarını söylemektedirler. Diyoruz ki, takke düşmüş kel görünmüştür.

Evet, onlar birbirleriyle soydaştır. Onların akrabaları sadece T.C. devletinin sınırları

inde değil, İran devleti hudutlarında, Suriye devleti hudutlarında da var, parçalanmış bir halkın çocuklarıdır, bunlar. İşte kimyasal silahlarla yok edilmek istenen bu insanlar Kürt ulusunun karşı yakadaki akrabalarıdır. Bugün onlara kucak açmak isteyenler de onların "soydaşları"dır.

"Şeklat"tan, "insanlık"tan, "dost eller"den, dem vuran, baskı, mecburi iskan ve toplu sürgünlerle Kürt ulusunun ayrılmaya hakkı başta olmak üzere kendi kaderini tayin hakkını, en temel ulusal demokratik istemlerini bile zorbalıkla karşılayanlara gereken cevabı vermek, insanlık onurunu katliamın suç ortaklarına teslim etmemek, acil bir görev olarak önümüzde durmaktadır.

Halepçe katliamında 5 bin kişinin toplu imhasının gerçekleştirildiği kimyasal silahları Türk tekelleri aracılığıyla Irak'a taşıyanların, her fırsatta Güney Kürdistan topraklarına göz dikenlerin, Musul ve Kerkük'ü işgal senaryolarıyla kıvranıp duranların, "eşkıyayı takip" adı altında defalarca masum ve savunmasız Güney Kürdistan köylerini bombardımanlarla yok eden, yakıp yıkan, onlara Kürdü katledenlerin, utanmazca "dostluk"tan, "insanlık"tan, "şekfat"ten bahsetmelerine karşı mücadeleyi, onların çirkef yüzlerini deşifre ederek yükseltelim.

Saddam diktatörlüğüne karşı mücadele eden Kürt ulusunu desteklemek, onun her türden suç ortaklarının kanlı yüzlerini açığa çıkarmak insan olmanın gereğidir.

O halde, ilerici, yurtsever, devrimci-demokrat kamuoyunu, insanlık onuru taşıyan herkesi mücadeleye çağırıyoruz.

Güney Kürdistan'daki soykırma son!

Kürt Ulusu üzerindeki baskı ve katliamlara son!

Kürt ulusunun K.K.T.H. engellenemez.

Yaşasın proletarya Enternasyonalizmi! (*Medya Güneşi*, Eylül-Ekim 1988, Sayı 5, s.

12)

10 Bu basın açıklamasının bazı bölümleri şöyle:

"... Uzun yıllardır tam bir kaos ortamı yaşanan Ortadoğu'da halklar mozağinin renkli bir parçasını oluşturan ve Mezopotamya kültürünün, en önemli mirasçısı olan Kürt halkının özgürlük mücadelesi de günümüze dek kesintisiz olarak sürmekte ve bugün bütün şiddetiyle devam etmektedir.

Tarihleri, soykırımlar, katliamlar ve mecburi iskanlarla örülen Kürtlerin, tarihin her döneminde bu baskı ve zulümlere karşı başkaldırdıkları, direndikleri biliniyor."

"... Kendi çıkarlarının zedelenmesini önlemek için bölgede gelişen ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesini ezme çabışın emperyalizm, Filistin halkını topyekun imhaya yönelirken, Irak-İran savaşının başlamasıyla birlikte Kürt ulusal mücadelesinin bölge haritasının değişmesine neden olacak bir nitelikte gelişmesi, karşısında yeni önlemler almak için kolları sıvamış bulunmaktadır.

İran Irak savaşıyla birlikte, Kürt ulusal hareketi, gerici Saddam rejimini tehdit eder durumlara ulaştınca, bölgedeki bazı işbirlikçi devletlerin Saddam rejimine destek çıkmak amacıyla doğrudan saldırılar gerçekleştirdikleri günler gerilerde kalmış değil. Ülkemizde siyasi iktidarların Mayıs 1983, Ağustos 1984, Ağustos 1986 ve Mart 1987'de bir grup gerillayı kovalama adı altında sınırı geçip 30 km. içerilere girerek köyleri bombalaması, Irak'la can düşmanı olarak bilinen İran'ın savaş henüz devam ederken, "Kürt sorunuyla ilişkin olarak ilgili devletlerle görüşebileceğini" açıklaması bunun en bariz örneklerini oluşturuyor.

Bunlar Kürtlere karşı gerçekleştirilen acımasızlığın ilk örnekleri değildir. Daha birkaç ay önce Halepçe'de gene Saddam rejimi tarafından gerçekleştirilen katliam, Humeyni rejiminin iktidara geldikten sonra ulusal-demokratik haklar talep eden Kürt ulusuna karşı silahla yürünmesi, Kürt köylerinin toplu imhası, önderlerin idamı ve bu idamların İran TV.'nde yayınlanması bunun örneklerindedir. Keza aynı şekilde, 16 Temmuz 1930 tarihli Cumhuriyet Gazetes'i'nin bir haberi dikkat çekicidir: "Zilan Deresi ağzına kadar ceset dolmuştur, isyana katılan köyler tamamen yok edilmiştir. Ve şu ana kadar imha edilen

şakilerin sayısı 15 bindir. Bu hafta içinde Ağrı Dağı tenkil (yoketme) hareketine başlanacaktır." Görüldüğü gibi, demokrasinin birincil önemde sorunu olan Kürt ulusal hareketinin demokratik çözümünü ezmeye ve boğmaya yönelik eylemleri yürüten yalnızca Irak rejimi değildir. Hiçbir tencerenin dibi diğerlerinden daha temiz değildir.

İran-İrak savaşının durmasıyla birlikte acımasızca saldıran gerici Baas katilleri, kimyasal silahlar kullanarak Kürtlerin toplu imhasını sağlamaya çalışıyorlar. Dünyanın gözü önünde gerçekleşen bu korkunç soykırma siyasal iktidarımız da sınırları üç hafta boyunca kapalı tutarak katılmış bulunuyor. Tıpkı 1975 Kürt ulusal hareketinin yenilgisi sırasında kapılarını açmayan Türkiye, bu kez de sığınmacıların bir bölümünü "bölücü örgüt üyesi" adı altında kurşun yağmuruna tutarken, bir bölümünü de Irak'a geri vererek öldürülmelerine göz yummuş oluyor.

Kendi başına da "musallat" olan Kürtleri Irak'ın yok etmesini el oğuşturarak seyreden, egemen güçlerin sözcüsü ANAP iktidarı, diğer yandan Barzani ve Talabani'nin savaş bittiğinde olası gelişmelere karşı, Türkiye'nin kapılarını Kürtlere açmasını isteğini ABD'nin araya girmesiyle sınırları ancak üç hafta sonra açarak, "timsah gözyaşları" dökerek, "biz demokratik bir ülkemiz, elbette sığınanları koruyacağız." diyerek uluslararası demokratik kamuoyuna göz kırıyor ve referandum öncesi bu olayı kullanarak Kürt oylara yönelik eylemlerde bulunuyor.

Oysa Irak'ın büyükelçisi, basına yaptığı bir açıklamada, "Türkiye ile tam bir işbirliği içindeyiz." diyordu. Sığınmacı Kürtlerin aç ve açıkta olduğu, bölgede toplanan yardımların sığınmacılara ulaşmasının engellendiği, bununla yetinilmeyip İçişleri Bakanlığınca bir genelge yayınlanarak her türlü yardımın önünün kesilmek istendiği ortadadır. Bununla da yetinmeyen iktidar, Diyarbakır'da bir banka hesabı açtırarak yapılacak yardımların burada toplanmasını sağlamaya çalışıyor. Ne ki bizler bu yardımların sığınmacılara ulaşacağından kuşku duyuyoruz.

Sığınmacı Kürtlerle Türkiye ilerici kamuoyunun dayanışmasını engellemek isteyen bugünkü rejim tam bir tecrit politikası izliyor. Sığınmacıların etrafında etten bir çember oluşturulmuş bulunuyor. Her gün her yaşta insanın öldüğü kamplara gönüllü olarak gitmek isteyen doktorlara gereken izin verilmediğini, Diyarbakır Tabip Odası'nın basına yaptığı açıklamalardan öğrenmiş bulunuyoruz. Bununla yetinmeyen egemen güçlerin sözcüsü Özal iktidarı bu bölgede yaşayan insanların sığınmacıların soydaşı olduğunu en yetkili ağızdan açıklayarak ve bunun bilincinde olarak, valiliklere gönderdiği genelgelerde sığınmacılar için yer ayrılmasını istemiş, böylece Türkiye'nin iç bölgelerinde mecburi iskana tabi tulumalarını sağlayarak, "soydaşlarının olduğu yerlerde" yaşamalarına engel olmuş oluyor.

Sığınmacıların Türkiye'nin iç bölgelerinde mecburi iskan için hazırlıklar yürüten siyasi iktidar, Tercüman gazetesinin açıkladığına göre, Türkçe eğitim hazırlıklarını da yürütüyor. Bu hazırlıklar sürerken kamplarda Arapça ve arabesk müzik dinletildiğini, bu uygulamaya kamplardakiler tarafından "kendi müziğimizi dinlemek istiyoruz" biçiminde tepki gösterildiği 13. 9. 1988 tarihli Hürriyet gazetesi tarafından açıklanmış bulunuyor. Siyasi iktidarın bu tavrını şiddetle protesto ettiğimizi açıklıyor ve sığınmacılara ana dillerinde özgürlük tanınmasını istiyoruz.

Öte yandan her vesile ile kendilerini "demokrasinin vatani" olarak gösterenlerden ses çıkmamasını, genel olarak ulusal kurtuluş hareketlerine karşı düşmanlıklarının bir göstergesi sayıyoruz. ABD emperyalizminin ve diğer emperyalist güçlerin yasak savuşturur kınamalarını, ikiyüzlülüklerinin bir ifadesi olarak gören bizler, "kendi kaderini tayin etme" mücadelesinde bulunan bir ulusa karşı girişilen vahşice soykırma sessiz klan ve kendilerini sosyalist sıfatıyla tanımlayan dünyadaki kimi güçlerin bu tavrını kınıyoruz.

Bugün Kürt ulusal sorununa yaklaşım demokrat olmanın tartışma götürmez bir kistası olarak devrimci-demokrat güçleri sunmaktadır.

Biz aşağıda imzaları bulunan çeşitli siyasi dergiler, gençlik dergileri ve gazeteler olarak binlerce Kürt'ün kimyasal silahlarla katledilmesine, onbinlercesinin zor yoluyla topraklarından sürülmesine neden olan gerici Baas rejimini, Saddam gericiliği ile her türlü

anlaşmaya evet diyerek birkaç kez Irak'ın denetiminde bulunan bölgelere bombalar yağdıran ve bunun karşılığı olarak Irak'ın Hakkari çevresindeki köyleri bombalamasına göz yuman ve bu durumu kamuoyundan gizlemek isteyen mevcut siyasi iktidarı protesto ediyoruz."

- 11 Yeni Demokrasi, Yeni Aşama, Emegın Bayrağı, Yeni Öncü, Emek Dünyası, İşçi Dünyası, Medya Güneşi, Toplumsal Kurtuluş, Demokrat Arkadaş, Güneşe Çağrı dergilerinin basın açıklaması şöyle:

Türk egemen sınıfları 5 vakit demokrasi yemini ediyorlar; siyasal özgürlüklerden; demokratik haklardan bahsediyorlar. Baskının, işkencenin, milli zulmün olmadığını inleyen nağmelerle haykırıyorlar. Sosyal adaletten dem vuruyorlar. Ama gerçekler ise tam tersini konuşuyor. Hâlâ siyasal düşüncelerinden dolayı binlerce insanın cezaevlerinde tutulduğunu, "Sosyalist Basının Susturulmak İstendiğini" azgın baskı ve işkencenin günlük bir uygulama olduğunu, katmerli sömürü ve talanın devlet himayesinde palazlandığını, demokrasinin kimin için demokrasi olduğunu, siyasal özgürlüklerin kimlere tanındığını bizler çok iyi biliyoruz ve halkımız da çok iyi biliyor.

Referandum atmosferi içinde anti-demokratik uygulamaların ayyuka çıktığı ülkemizde egemen sınıfların demokratik güçlere hayat hakkı tanımadığı açık bir tablodur. Aylık sosyalist dergilerin üzerindeki anti-demokratik gerici baskıların yoğun bir şekilde gündemde tutulduğu, en basit demokratik haklara bile düzenin tahammül edemediği günümüzde, Irak Kürdistanı'ndaki soykırımı protesto ve gelişmeleri kamuoyuna duyurmak için Ankara'da 5 dergi temsilcisi (Emegın Bayrağı, Yeni Demokrasi, Medya Güneşi, Yeni Aşama, İşçi Dünyası) bir basın toplantısı düzenliyorlar. Polis basın toplantısı yapılacak olan yere daha önceden giderek, gelenlere de basın toplantısını yaptırmayacaklarını açıklıyorlar. Sonuçta polis ortak basın açıklamasının okunabileceğini söylüyor. Basın açıklamasını okuyan arkadaşları akabinde almak istiyor. Buna SHP milletvekillerinden Ahmet Türk ve Adnan Ekmen'in de müdahalesiyle arkadaşın alınması engelleniyor. Aynı gün dergi temsilcisi arkadaşımız Irak Kürdistanı'ndaki soykırımı protesto amacıyla Irak konsolosluğu önüne koydukları çelenk sonucu gözaltına alınıyorlar. Gözaltına alınan arkadaşlarımız; Yeni Demokrasi'den Reşat Çetinbaş, Emegın Bayrağı'ndan Hatice Onat, Yeni Aşama'dan Nadir Nadi Usta ve bir de Metin Faruk Tamer arkadaşlarımız 7 gündür yoğun işkence altında bulunmaktadırlar, Yeni Aşama Dergisi'nin sahibi ve yazı işleri müdürü olan Nadir Nadi Usta'nın hem yoğun bir işkenceye maruz kaldığı ve hem de şeker hastası olduğundan hayatından da endişe duymaktayız. Akabinde bugüne kadar görülmedik bir şekilde Yeni Aşama'nın bürosu basılarak tüm abone ve belgelere el konulmuş, burayı ziyaret esnasında da Emegın Bayrağı'ndan Haşim Kılınc, Ali Rıza Budak ve adını belirleyemediğimiz 3 insan da alınarak büro kapatılmıştır. Tüm bunlar göstermektedir ki, ülkemizde demokrasinin ne menem bir demokrasi olduğu, hukukun ise rafa kaldırıldığı, orman kanunlarının uygulandığı, ve hiçbir demokratik kişi ve kuruluşun ses çıkmadığı açık bir gerçektir. Çok basit bir demokratik hak olan bu protesto olayı sonucu gözaltına alınan arkadaşlarımız alınma nedeni gösteri yürüyüşleri yasasına muhalefet olarak algılansa da, protestonun demokratik bir hak olduğu, nasıl ki kutlamalar için çelenk gönderiliyor veya bırakılıyorsa, protesto için de çelenk bırakılması suç olamaz. Aksi durum bize Türk Devletinin orman kanunlarıyla yönetildiği ve Irak'taki Saddam rejiminin katiamlarına böylece ortak olduğunu ispatlamaktadır. Arkadaşlarımızın alınmasını, bürolara kurulan karakolları, sosyalist basın üzerindeki baskıların bir parçası olarak değerlendiriyor ve protesto ediyoruz.

Yine son günlerde Emek Dünyası'nın Gaziantep'te düzenlediği, referandumla ilgili panel sonrası gözaltına alınan Yalçın Küçük, Bilgesu Erenus, Sait Üner, M. Emin Sert, Yılmaz Ekşi ve Nuran Güvenilir'in gözaltına alınmasını, M. Emin Sert'in tutuklanmasını protesto ediyor ve kınıyoruz. Yine Toplumsal Kurtuluş Dergisi'nin sorumlu yazı işleri müdürünün bir yazısından dolayı Ankara'da gözaltına alınmasını sosyalist basının üzerindeki baskıların hangi boyutlarda olduğunu, artık burjuva anlamda da basın özgürlüğünden, düşünce özgürlüğünden, örgütlenme özgürlüğünden söz edilemeyeceğinin,

hiçbir demokratik hakkın tanınmadığının pratik bir göstergesidir. Tüm demokrat, devrimci, sosyalist, aydın, avukat, sendikacı, öğrenci ve basın mensuplarını duyarlı olmaya, sessiz kalmamaya çağırıyoruz." (*Medya Güneşi*, Eylül-Ekim 1988 Sayı 5 s. 14)

- 12 "Geçtiğimiz günlerde Irak Kürdistanı'nda faşist Saddam rejimi tarafından Kürt halkına yönelik bir katliam ve soykırıma tanık olduk.

Tüm dünya kamuoyunun gözleri ateşkes anlaşmasına çevrilmişken, Irak cephe gerisinde kendisi için büyük tehlike unsuru olan Kürt ulusal hareketlerine yönelik bir savaşa girişti; kimyasal silahlar da dahil, her türlü soykırım silahları kullanıldı, köyler yok edildi, binlerce insan öldü, onbinlercesi yaralandı. Yüzbinlercesi yerinden yurdundan edildi. Kısacası, Kürt halkı tarih sahnesinden silinmek isteniyordu.

Bu noktada emperyalizmin Ortadoğu'daki politikası Irak'la çakışıyor ve sessiz kalmayı yeğliyordu. Ama Irak'la belirli ilişkileri olan Sovyetler Birliği'nin ve sosyalist ülkelerin tavırları hiç de anlaşılır değildi.

Yine dünya demokrat kamuoyundan da güçlü bir tepki gelmiyordu.

Ama biz DEMKAD'lı kadınlar olarak daha fazla sessiz kalamazdık. Bu katliam ve soykırımı protesto etmeli, demokrat kamuoyunun gözlerini bu katliama çevirmeliydik.

Bu amaçla, 2. 9. 1988 tarihinde, Irak Konsolosluğu önünde bu katliamı protesto etmek için toplandık. Üzerinde, "Irak, Kürt Halkı Üzerindeki Katliama ve Soykırıma Son Versin" yazılı pankartı konsolosluk duvarına astık. Bu sırada iki arkadaşımız da başkonsolosla görüşmek için içeri girdiler.

Katliamdan kaçan Kürtleri kabul etmek zorunda kalan ve bundan dolayı bir "insani" görev yaptığını tüm dünyaya açıklayan siyasi iktidarın gerçek yüzü bu protestomuzda ortaya çıkıyordu. Dün Filistin katliamını protestoda polis nasıl protestoculara saldırdıysa, bugün de Saddam rejimini protesto etmek isteyenlere polis yine silahlarını doğrultuyordu. Ve Saddam rejiminin lanetlenmesini istemiyordu. Daha sonra polisin tehditlerini boş çakanp konsolosluğun önünden ayrıldık.

Biz DEMKAD'lı kadınlar bu katliamı gerçekleştiren Saddam rejimini lanetliyoruz. Tüm kurum ve kuruluşların, insanların, aydınların, işçilerin, öğrencilerin, bu katliamı protesto etmesini istiyoruz. Bu bir insanlık görevidir. Daha fazla sessiz kalmayı yeğleyenleri kınıyoruz.

Ve diyoruz ki, dünyanın neresinde olursa olsun, tüm haksızlıklara, soykırıma, zulme karşı duracağız ve sessiz kalmayacağız." (*Yeni Çözüm*, Eylül 1988, Yıl 2 Sayı 17 s. 28)

- 13 "Katliamlar, soykırımlar, sürgünler ve acılar toprağı Kürdistan yine kanayan bir yara. Faşist Saddam rejiminin gözü dönmüş kıyımlarıyla Kürt halkı, tarihte benzeri az görülmuş çnsinden katliamlarla yine kan ağlıyor. 1976'dan 1980 yılına kadar binlerce köyü zorla boşaltıp, milyonlarca Kürt'ü toplama kamplarına, Suudi ve Ürdün hudut boylarına süren, binlerce köyü yakıp yıkan ırkçı Baas rejimi daha dün beşbin Kürt kadın, çocuk ve yaşlının hayatına malolan küçük Hiroşima, Halepçe katliamı ile kudurmuşluğunu doruğa tırmandırarak, kimyasal silahlar ve napalmırları mazlum Kürt halkının tepesine yağdırmıştı.

İran-İrak savaşı cenderesi içinde yine katledilen bu halk, şimdi yeniden kıyıma uğratılıyor. Kürt halkı ezilmek, yok edilmek isteniyor. Çünkü bölgede gelişen Kürt ulusal kuruluş hareketi, emperyalizmin ve gericiliğin korkulu rüyası haline geliyor. Ve gericiler kendi çıkar dalaşlarında, Kürt halkını alet edip, sonuçta danışıklı ve hileli anlaşmalarla onu yüzüstü bırakarak, bu kez dönüp hep birlikte katlediyorlar.

Şattularap lokması üstüne didiğmedi mi, 1974'te Cezayir Antlaşması'yla ihaneti yaşamadı mı? Yine aynıysa yaşatılıyor. Burada tek ortak amaç mevcut: Kürt ulusal hareketini boğmak, yok etmek.

Tarih boyunca oyuncular değiştiyse de, amaç hep aynıydı, aynı kaldı. Şimdi, ırkçı faşist Baas rejimi İranla arasındaki savaşta sağladığı ateşkes fırsatından yararlanarak, Kürdistan'daki halkı zehirli gazlarla, kimyasal silahlarla katlediyor. Kimyasal silahların kullanılmasına getirilen uluslararası yasaklamalar hiçbir anlam ifade etmiyor. Ve Bağdat

rejiminin başındaki eşkiya Saddam şebekesi kimyasal silah kullanmaya devam ediyor.

Bugün binlerce Kürt kadın, çocuk ve yaşlı... Irak askerlerince kıyımdan geçirilerek toplu mezarlara gömülmüş bulunuyor. Yüzbinlercesi yurdundan toprağından sürülerek, sınır boylarında, sersefil, sığınma talebiyle, açlıkla, ölümlü yüzyüze bırakılmış durumdadır.

Bugüne kadar Kürdistan'da meydana gelen katliamlara ve soykırımlara karşı ne yazık ki dünya ilerici insanları ve güçleri, ashında görevleri olan tavrı koyamadılar ve çoğu zaman sessiz kaldılar. Yakın tarihte Hiroşimalar yaşayan Kürt insanı yeterli ve gerekli desteğı görmeden kendi başına bir ölüm kalım savaşı ver geldi. Hiç kuşkusuz Kürtlere karşı uygulanan bu soykırım politikasında görevlerini yapmayanların sorumluluğı büyüktür. Ve ne yazık ki bu suskunluk hâlâ devam ediyor.

Ama her şey e rağmen, desteksiz de kalsa ve bölge ger iciliğı, emperyalistler ister ortak hareketler, isterse planlı anlaşmalar, kıskaç ve pres hareketleriyle, yarattıkları katliamlarla... Kürt halkının mücadelesini durduramayacaklardır. Bunu başaramayacaklardır.

Şimdi Filistin halkı gibi mülteci yaşamına zorlanan Kürt halkı er geç topraklarındaki zulüm çıznelerini kovacaktır.

Emperyalistler ve ger iciler mazlum Kürt halkının kanında boğulacaktır.

Biz Diyarbakır 1 Nolu Cezaevi'ndeki sol siyasi tutuklular olarak, bu katliam ve cinyetü lanetliyor, protesto ediyoruz." (*Medya Güneşi*, Eylül-Ekim 1988 Sayı 5 s. 61)

- 14 "Güney Kürdistan'da çağımızın en büyük dramlarından biri yaşanıyor. Denilebilir ki, 20. yüzyılın en büyük soykırımlarından biri gerçekleştiriliyor. Hem de tüm dünyanın gözleri önünde, en sıradan insani duyguları bile ayaklandıracak tarzda bir insanlık trajedisi yaşanıyor. Soykırma tabi tutulan, özgürlük, demokrasi, birlik ve onurlu bir yaşam iste miyle kurtuluş kavgasına atılan Kürt halkıdır.

Faşist sömürgeci Saddam rejimi, tüm uluslararası kuralları, ölçüleri, anlaşmaları hiçe sayarak, Hitlervari yöntemlerle, tüm savaş mekanizmasıyla en gelişmiş kitle kırım araçlarıyla tüm dünyaya meydan okurcasına bir soykırım hareketi gerçekleştiriyor. Ateşkes olanağının belirlenmesiyle birlikte, katil Saddam, Güney Kürdistan'a yöneldi. "Sorun"u kısa sürede ve "köklü çözmek" amacındaydı. Kürtlerin yaşadığı tüm yerleşim birimleri hedef seçildi. Kimyasal bombalarla, napalmırla, Kürt adına, Kürt direnişi adına, ne varsa hepsini imha etmeyi önüne koydu. Kürt olmak yeterliydi, soykırma tabi tutulmak için. Acelesi vardı, katil Saddam'ın. Çünkü 8 yıllık savaşta büyük bir ekonomik ve toplumsal çöküntü içine girmişti. Bu toplumsal ve ulusal çelişkilerin derinleşerek şiddetlenmesi anlamına geliyordu. Savaş boyunca Kürdistan Ulusal Kurtuluş Hareketi de önemli gelişmeler kaydetmişti. Savaşta, Saddam'a karşı mücadeleyi boyutlandırmıştı. Öyle ki Güney Kürdistan'ın önemli bir bölümü Saddam rejiminin kontrolünden kurtarılmıştı. Irak rejiminin Güney Kürdistan'daki varlığı ve otoritesi yok denecek kadar azalmıştı. Bu durumdan TC de rahatsızlık duyuyor, bağımsızlık ve özgürlük hareketini ezme, etkisizleştirme rolünü üzerine alıyordu. Bu rol Güney Kürdistan'ın defalarca bombalanması, kitle katliamının gerçekleştirilmesi, "sınır ötesi hareket" vb. biçimlerde icra olundu.

İşte ateşkesin sağlanmasıyla birlikte, faşist Saddam Kürtlerin işinin bitirilmesi işine koyuldu. Yabancı egemenliklerin Kürt halkına reva gördükleri soykırım hareketleri yeni değıldir. Daha dün faşist Saddam Halepçe'de onbinlerce Kürdü, hem de önemli bir bölümü kadın ve çocuk olan Kürdü kimyasal silahlarla katletti. Kimyasal silahların kurbanları günlerce TV ekranlarında yansıtıldı. Ne var ki 20. yüzyılın bu büyük soykırım vahşeti, insan duygularını isyan ettirmeye yetmedi. Saddam'ı uluslararası arenada teşhir ve tecrit edecek kampanyalar yaratılmadı. Dünya kamuoyunun bu kayıtsızlığı, ya da cılız tepkileri faşist Saddam'ı cesaretlendirdi; daha da pervasızlaşmasında büyük bir etkiye bulundu.

Güney Kürdistan'daki tarihi, katliam, soykırım, talan ve zulüm olan egemenliğinin günümüzdeki politikası, topyekun bir soykırım olarak somutlanıyor. "Arap Kemer Projesi" pek işe yaramamıştı. Kürtler yuvalarından atılamamıştı, bu proje ile. Kürt direnişi ve direniş potansiyeli parçalanıp dağıtılamamıştı. Bağrında bir dizi zaafı taşısa da otonomiye hedefleyen uzlaşıcı bir önderliğe sahip olsa da Güney Kürdistan direniş hareketi Saddam

rejimi için hep korkulu bir rüya olmuştur. Bundan dolayı bu kez, Saddam faşisti, Kürtlerin işini nihai olarak bitirmek istiyor. İstisnasız tüm Kürt yerleşim birimlerini napalmlarla yakarak yerle bir ediyor, çeşitli kimyasal silahlarla canlı adına ne varsa hepsini imha ediyor. ABD'nin Vietnamlılara, Hitler'in Yahudilere, İsrail'in Filistinlilere karşı soykırım yöntemlerinin tümünü, Saddam kişiliğinde sentezleyip Kürt halkı üzerinde deniyor. Bu politikasıyla şunları hedefliyor: Bir, soykırımı şiddet aracılığıyla, kitlesel kıyım aracılığıyla gerçekleştirip Kürdistan'da yaşamı olanaksızlaştırmak; iki, bunun bir sonucu ve ona bağlı olarak, köyleri yakılıp yıkılan, yaşam olanaklarını yitiren, fiziki varlığını koruyamaz duruma düşen Kürtleri "tehcire" zorlamak... Filistin halkının başına getirilen, bugün Kürt halkının başına getiriliyor. Kürt halkı mültecileştiriliyor, el kapılarında onursuzluğa, açlığa, sefalete, hastalığa ve her türlü aşağılanmaya mahkum ediliyor. Bu da soykırımın çok kaba ve acı bir halkası değil mi?

Daha şimdiden yüzbinlere varan Kürt kadını, çocuğu, yaşlısı yaşadığı toprakları terketmek zorunda kaldı. Bunlar Saddam'ın hunharca katliamlarından canlarını zor bela kurtarmışlardır. Kuzey-Batı Kürdistan'a dayanan bu insanlara "insanca" davranılacağı düşünülmemelidir. Çünkü Türk egemen sınıflarının Kürt politikası bellidir. Onun da tarihi en az Irak yabancı egemenliği kadardır. Soykırım ve katliam örnekleriyle ünlüdür.

Kürt halkının bu soykırımından ve acı sonuçlarından salt Saddam mı sorumludur? Kesinlikle hayır!

20. yüzyılın ilk çeyreğinde, ülkesi emperyalist ve sömürgeci devletler tarafından parçalanarak dörde bölünmüştü. Uluslararası bir sömürüye oturtulan Kürdistan'ın bu güne kadarki tarihi, soykırım, katliam, açlık, göç, talan, zulüm, işkence vb. tarihi olmuştur. Buna koşut olarak, direnme silahını da elden bırakmadı! Her direnişi katliamlarla yenilgiye uğrasa da, her fırsatta yeniden direnişe geçmesini bildi. Her defasında Kürt halkı, tüm yabancı egemenlik sistemleri ve onların ardındaki emperyalist güçleri karşısında gördü. Bunun en son örneklerinden biri, 1975'te yaşanan ağır yenilgiyle gözlendi. İran, Irak, ABD ve TC ile daha birçok güç ortaklaşa Kürt direnişini ezip yenilgiye uğratular.

Kürt halkının soykırımından, ulusal ve demokratik haklarından yoksun bir yaşama mahkum edilişinden sorumlu olan durum, onun uluslararası statüsüdür. Bu statüyü belgeleyen Lozan Antlaşması tarihin çöplüğüne atılmadığı sürece, yani, bağımsız, demokratik ve birleşik bir Kürdistan yaratılmadığı sürece, Kürt halkı daha nice soykırımlara, katliamlara ve göçe muhatap olacaktır. O halde bugün yaşanan soykırımın tarihsel sorumluları, başta Irak olmak üzere, TC, İran ve onların gerisindeki emperyalist devletlerdir.

Tarihsel sorumluluk, bugün fiilen siyasal sorumluluk biçiminde somutluk kazanıyor. Faşist Irak rejiminin Güney Kürdistan'da tüm canlı varlıklara karşı bir katliam-imha hareketi gerçekleştirdiği günlerde, yüzbini aşkın Kürt yurdunu terke zorlanmışken, fiziksel yaşamını koruma içgüdüsüyle hareket edip yaşamın katı acımasızlığına karşı direnirken, TC Irak'a ve İran'a bölgesel güvenlik sistemi planı öneriyor. Bir yandan Kürt hareketini ezmede "kesin çözüm"e kavuşturmada, işbirliği elini uzatırken, öte yandan tam bir "ikiyüzlülük", "insancılık" propagandası yapıyor. "İnsani nedenlerle Kürtleri geçici olarak barındırıyoruz. Onlara kucak açtık." gibi sahte tavırlar sergiliyor.

"Bölgesel Güvenlik Sistemi" denilen plan yeni değil. Öteden beri TC'nin gerçekleştirmek istediği bir şey. Bu planın hedefi, kuşkuyla yer yok, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Hareketi'dir. Sömürgeci-baskıcı devletlerin ittifakını ve ortak hareketini öngören bir plan. Buna körfez gerici devletleri de dahil ediliyor. Sınır güvenliğinden, "sıcak takip"e ve ortak operasyonlara uzanan geniş bir işbirliği anlaşması tasarısidir, söz konusu olan. Geçmişte de Irak İran ve TC ile işbirliği halinde, Kürt direnişini ezmeyi başarmıştır. Bugün önerilen tasarı daha kapsamlı ve etkin öğelere sahip.

Bu ortak hareketin önerisinin zamanlaması da ilginçtir. Güney Kürdistan'da çok yönlü bir soykırım savaşının tüm şiddetiyle sürdüğü bir ortamda, TC'nin İran ve Irak başkentleri arasında "mekik diplomasisi"ne başlaması düşündürücüdür. Bu plan TC'nin Kürdistan Ulusal Kurtuluş ve Birlik Mücadelesi önüne uluslararası bölgesel barikatlar örme çabasından başka bir şey değildir. Emperyalizmin bölgesel politikasıyla ilgili boyutları ve etkileri

de var, ancak üzerinde durmuyoruz.

Evet, tüm sahteliklere, "insancıl" gösterilere ve "ümsah gözyaşları"na karşın bugün, Irak rejiminin gerçekleştirdiği soykırım hareketinin bir sacayağı da TC'nin kendisidir. Bu soykırım dahi tarihsel ve güncel sorumluluğunu örtbas edemez. Telörgüleri, mayın tarlaları ve askeri güçleriyle Kürt halkının parçalanmışlığı hep yaşatıldı; parçalanmışlık statüsü korundu. Bugün Saddam'ın zulmünden, kimyasal silah vahşetinden canını kurtarma kaygısına düşen insanların Kuzey Batı Kürdistan'a geçişleri uzun süre engellendi.

"Sığınma" olayı uzun süre kamuoyundan gizlendi. Hatta Saddam'ın vahşetinden kurtulanlar yeniden Saddam'ın vahşetine geri gönderildi. Bu durum yaklaşık bir aylık süreyi kapsadı. Ancak gelinen noktada "sığınanları geri gönderemeyeceklerini" kabul etmek zorunda olduklarını anlayan TC "özel koşullarla" ve "yeni özel önlemlerle" belli alanlarda "geçici olarak" yerleştirdi. Sefalet, açlık, hastalık, vb. kötü koşulları burada, uzun uzadıya yazmaya gerek yok. Bu tür görüntüler burjuva basına bile bolca yansıyor. Bütün bu görüntüler ve olaylar ortada dururken, TC'nin acilen korkuyla uyguladığı "özel yerleştirme" koşulları bir gerçeklik iken, insancılıktan dem vurmaları, tam anlamıyla ikiyüzlülüktür. TC'nin Kürt soykırımını karşısındaki iki yüzlü tutumuna diğer bir örnek, Halepçe katliamı karşısında gösterdiği tepkidir. TC Başbakanı katil Saddam'la görüşmeye gitti, Kerkük işgal senaryoları gündemleştirildi. TC'nin bu konuda insani kaygıları yoktur, kesinlikle. Önerdiği "güvenlik sistemi"yle bu niteliğini kanıtlamıştır.

Türk egemenlik sisteminin Güney Kürdistan'dan, Saddam'ın vahşetinden kaçıp sığınma talebinde bulunan tümüne yakını çocuk ve kadın olan Kürt halkını özel koşullarla belli yerlere toplu yerleştirmesi onun insancılığından kaynaklanmıyor. Zaten bir aya yakın bir süredir, sığınmak isteyenleri gerisin geri Saddam'ın vahşetine atmaktan çekinmiyordu. Ne zaman ki sığınma talebinde bulunanların sayısı yüzünü aştı, bu noktada TC iki seçeneğe yüzüye kaldı. Ya bu insanları geri gönderip açıkça soykırımın sorumluluğuna ortak olmak, ya da sığınma talebini yerine getirerek, bu alandaki tarihsel ve güncel siyasal sorumluluğunu gizlemek. Başka bir yolu yoktu. TC açık, resmen ve dolaysız soykırımı ortak olmak, öyle görünmek istemiyordu. İçteki ve dıştaki tecrit ve teşhir kampanyalarını göze alacak durumda değildi. İşte TC'nin Kürt halkını, "sığınma" olarak "geçici" kabul etmenin temel ve belirleyici nedeni budur. Yoksa onun olaya, "insani boyutu"yla yaklaşmasından kaynaklanmıyordu. Çünkü Türk egemen sınıflarının elleri de katil Saddam kadar kirlidir. Kuzey-Batı Kürdistan'da rasgele insan katledilmesi, yaşamın tam bir cendereye dönüştürülmesi, bunun en kanıtlayıcı örnekleridir.

Öte yandan vurgulanan siyasal zorunluluktan dolayı, Güney Kürdistan halkını "sığınmacı" olarak kabul eden TC'nin bu olaydan çok yönlü beklentileri de var. Bir kez, gerçek kimliğini, Saddam'ın yaptığı kırımın suç ortağı olduğu gerçeğini "insancılık" maskesiyle gizleyebilir. Ve böylece Kürt halkına ve dünya halklarına "iyi bir imaj" vermeyi umuyor. Daha şimdiden bunu propaganda aracına dönüştürdüler. İkincisi, sığınan Kürtleri, Kürt direnişini, "özellikle Güney Kürdistan direniş hareketlerini" kırmada bir rehlin ve pazarlık kozu olarak kullanacaktır. Barzani vb.lerini teslim almaya ve istediği zemine işbirliğine, özellikle Kuzey-Batı Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi'ne karşı işbirliğine zorlayacaktır. Üçüncüsü birincisine bağlıdır. İçteki ve özellikle Kürt halkı üzerindeki otoritesini güçlendirmeye, bunu bir "minnet" olarak propaganda edip konumunu sağlamlaştırılmaya çalışacaktır. Beklentilerinden en önemlileri bunlardır.

Görülüyor ki, TC'nin soykırımdan kaçanları bir sığınmacı olarak kabul etmesi insani nedenlerden kaynaklanmıyor. Tam tersine siyasal zorunluluklar ve ardında bazı siyasal kazançlardan ötürü kabul etmek durumunda kaldı. Bu olgu, TC'nin soykırımdaki tarihsel ve güncel sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

Bu noktada sahte tavırların, iki yüzlü gösterilerin teşhiri ve insanlık dışı kimliğinin açığa çıkarılması önem kazanıyor. Bununla birlikte, "Bölgesel Güvenlik Sistemi" planının anti-Kürdistan özelliği açığa çıkarılıp teşhir edilmelidir.

İnsanlık, 20.yüzyılın son on yılına girerken Kürt halkı, korkunç bir soykırım yaşıyor. Bu vahşet dünya halklarının gözleri önünde sergileniyor. Kürtlerin katli,

soykırımı, en sıradan insani duyguları ayaklandırmaya yetmiyor mu? Kürtlerin varlığı ve soykırımı, çevre sorunlarından, hayvanların korunması olaylarından, daha mı az önemlidir? Yaşanan insanlık trajedisidir. Buna seyirci kalmak, insani özellikleri harekete geçirmemek, insanlık adına büyük bir eksikliktir. İnsan vicdanı taşıyan her birey bu soykırımı başkaldırmalıdır. İlerici insanlık görevini tam olarak yerine getirmelidir.

Türkiye Devrimci Demokrat, İlerici Kamuoyu, Devrimci-demokrat Hareketleri!

Önemli günler yaşıyoruz. Tarihin zorlu bir sınavından geçiyoruz. İnsanlık, devrimci, enternasyonalist görevimiz ve sorumluluklarımız kendisini tüm şiddetiyle dayatıyor. Kürt halkının maruz kaldığı soykırım ve katliam karşısında öfkemizi, kinimizi en güçlü tepkilerde konuşturalım; enternasyonalizmin bayrağını doruklarda dalgalandıralım.

İlerici İnsanlık, Demokrat Kamuoyuna,

Saddam'ın Kürt halkına uyguladığı soykırım hareketi karşısında sesinizi daha da yükseltmenizi bekliyoruz. Saddam'ın vahşeti karşısında sesinizi daha da gür ve tok yükseltirseniz görevinizi yapmanın huzurunu yaşayabilirsiniz. Saddam'ı teşhir ve tecrit etmek elinizde; bunu başaracak olanaklara sahipsiniz." (*Toplumsal Diriliş*, 15 Ekim 1988 Sayı 5 s.8-10)

- 15 "Faşist-sömürgeci Saddam diktatörlüğü kimyasal silahlarla, kendi topraklarına sahip çıkan Kürtleri kadın, çocuk, yaşlı demeden katlediyor. Türk devleti Irak ve İran ile anlaştıktan sonra, "babalık"(1) pozunda kimyasal silah saldırısından kaçan Kürtleri toplama kamplarına dolduruyor. Bu ise, Kürtlerin kendi toprakları üzerinde "mülteciliği" aratan bir sefalet çektiği uluslararası gericiliğin Kürtlere uyguladığı imha planının bir parçasıdır. Ama bu gerçek, Türk devletinin elinde, Kürtlerin kendilerine karşı, halkı aldatma temelinde kullanılan bir silah dönüşürüyor.

Bugünkü koşullarda, Dünyada Kürtlere uygulanan vahşetin benzeri yoktur. Bu nedenle Faşist/Saddam soykırımına karşı çıkmanın yanında, Türk Devleti'nin iki yüzlü ve imhacı politikalarına karşı çıkmak her yurtsever, ilerici ve demokrat için dayatıcı bir görevdir.

Bu nedenle biz Gaziantep Özel Tıp'teki bir grup devrimci tutsak olarak halkımıza uygulanan soykırımı, buna destek olan gerici güçleri ve halkımızın yardımlaşma ve dayanışma isteğini engelleyen, baskıcı ikiyüzlü politikaları protesto etmek amacıyla üç günlük açlık grevine başlamış bulunuyoruz.

Bütün yurtsever, ilerici demokrat insanlığı sorunun bugünkü durumu ve gelecekteki sonuçlarına karşı duyarlı olmaya ve bu duyarlılığı ifade etmeye çağırıyoruz." (*Toplumsal Diriliş*, 15 Ekim 1988 Sayı 5 s.8)

- 16 "Kürt halkının tarihsel düşmanları egemen güçler, düşmanlıklarını ve Kürt halkını imha politikasını "yeni güvenlik sistemi" vb. adlar altında, bugün, en iğrenç jenosit ve çağdışı barbarlık örnekleriyle gerçekleştirmektedir.

Saddam rejimi, bölge gericiliği ve emperyalizmden aldığı destekle, daha dün, Halepçe'de katliam yaptı. Kullanılması yasaklanmış kimyasal silahlarla girilen bu katliamda, beş bin kadar Kürt can verdi. Bu, dünyada, benzeri az görülen bir vahşet, iğrenç bir jenosit, toplu bir katliamdı. Dünya insanlığı, kimyasal silahlarla Kürt halkının kanına giren Saddam rejiminin bu Halepçe katliamı karşısında, adeta sessiz kaldı. Bugün ise, yeni kimyasal silahlarla yeni katliamlar, yeni talan ve sürgünler geliştirilmektedir. Kürt halkı çoluk-çocuk, genç-yaşlı, kadın demeden tam bir jenoside tabi tutulmaktadır. Köyler yıkılmakta halk sürgün edilmekte, bütün yiyecek maddeleri, sular zehirlenmekte, kısacası kimyasal silahlar, Güney Kürdistan'da canlı olan herşeyi yok etmekte öldürmektedir.

Kürt halkının bağımsızlık ve özgürlük mücadelesinin ortak düşmanları olan emperyalizm tüm özgürlük tutkusunu kırmak için ne lazımsa onu yapmaktadır. Kimyasal silahlardan tutalım da her türlü vahşet dolu en iğrenç, politik oyunlar, aldatma vb. bir dizi düzenbazlıklar içiçe geliştirilmektedir.

TC kimyasal silahların etkisinden kurtulmak için Kuzey-Batı Kürdistan'a sığınan onbinlerce Kürdü mülteci kabul etmekle, Kürt halkına olan düşmanlığını hiçbir biçimde giz-

leyemez. Kuzey-Batı Kürdistan'daki gerilla hareketlerine karşı mülteci "kabul eden" TC bununla, hem, Kuzey-Batı Kürdistan halkının tepkisini olumlu yönde kazanmaya çalışıyor, hem de Doğu ve Güney Kürt hareketlerini uzlaşmaya zorluyor. Bunun yanında mülteci bahanesiyle sınır bölgelerini tamamen askeri tampon bölge haline getirmek ve yoğun bir ekonomik talan geliştirmek için mülteci kabul eden TC diğer taraftan Irak ve İran rejimleriyle "güvenlik sistemi" adı altında Kürt halkının bağımsızlık ve özgürlük mücadelesine karşı yeni komplo ve saldırı cepheleri oluşturuyor.

Saddam rejimi ve TC tüm bölge gericiliği ve emperyalizmden aldıkları destekle Kürt halkının kanına girmeye devam etmektedir. Ortada yok edilmesi amaçlanan bir halk var ve Güney Kürdistan'da bugün, kimyasal silahlarla vahşet, katliam ve sürgün geliştirilmektedir. Buna insanın diyen hiç kimsenin sessiz kalamayacağı ortadadır. Sessizlik, tavırsızlık, vahşi düşmanların işini kolaylaştırmaktan, onların suç ortağı olmaktan başka bir anlama gelmemektedir.

Biz Eskişehir Özel Tip Cezaevi'nde bulunan devrimciler, tüm devrimci, yurtsever ve kendine insanım diyen her dürüst insanı bu vahşete karşı tavır almaya, mazlum Kürt halkının haklı ve onurlu davasını desteklemeye çağırıyor, bu vesileyle Saddam rejimini ve ortaklarını şiddetle protesto ediyoruz." (*Toplumsal Diriliş*, 15 Ekim 1988 Sayı 5 s.10)

- 17 "Faşist Saddam yönetimi Kürt halkına karşı çağımızın en vahşi katliamını yürütüyor. Kürdistan'ın köyleri, dağları kimyasal silahlarla bombalanıyor, çocuk, kadın, yaşlı, genç ayırt etmeksizin yurtsever Kürt halkı topyekün imha edilmek isteniyor.

Vahşi ve barbar katliamın suç ortağı olmak istenmiyorsa, tüm ilerici, devrimci, demokratik güçler, insan hakları savunucuları, kısaca kendisine insanım diyen herkes Kürt halkının onurlu mücadelesine sahip çıkmalı, sesini yükseltmelidir.

Bu vahşete ve katliama karşı durmak, Kürt halkının kendi kaderini özgürce tayin etmesinden yana olmak, demokratiğin, yurtseverliğin ve nihayet sıradan bir insanlık görevidir. Bu noktada insanlık yeni bir sınavla karşı karşıyadır.

O halde tarih ve insanlık karşısında suçlu ve borçlu bir duruma düşmemek için sorumluluklarımızı yerine getirmede tüm gücümüzü seferber edelim." (*Toplumsal Diriliş*, 15 Ekim 1988 Sayı 5 s.11)

- 18 "Dünya kamuoyunu hiçe sayarak, uluslararası hukuk kurallarını çiğneyerek Kürt halkına karşı kimyasal silahlarla gerçekleştirdiğiniz katliam ve soykırımla insanlığa karşı suç işliyorsunuz. Pervasızlığınızla suçlarınıza her gün bir yenisini ekliyorsunuz. Bu vahşete, katliama ve soykırıma son verin. İnsanlığa karşı daha fazla suç işlemeyin.

Emperyalizme ve bölge gericiliğine dayanarak Kürt halkını katliamlarla yok edeceğinizi sanıyorsanız aldantıyorsunuz. Bununla sadece insanlığa karşı daha fazla suç işlemiş oluyorsunuz. 8 yıldır emperyalizmin çıkarları uğruna yürüttüğünüz gerici, haksız ve anlamsız savaşta kendi halkınızın da kanını döktünüz. Milyonlarca insanın ölümüne, sakat kalmasına neden oldunuz. Emekçi halkın ekonomik demokratik haklarını silip süpürdünüz. Ülke ekonomisini ve işgücünü tahrip edip emekçi Arap halkını sefalete, ülkeyi efendilerinin emperyalist güçlere daha da bağımlı hale getirip içinden çıkılmaz bir bataklığa sürüklediniz. Bu ortamda her şeyi mübah görecektir gözü kara yönelimlerle rejiminizin vahşi ve barbar gerçeğini tüm dünyaya gösterdiniz. İnsanlık tarihinde nefretle ve lanetle anılacak yerinizi aldınız...

Kan ve katliamlarla ayakta duran rejiminizi; Kürt halkına kimyasal silahlar kullanarak, çağımızın en büyük vahşet ve katliamlarını gerçekleştirenerek yaşatmaya çalışıyorsunuz. Daha dün Halepçe'de gaz, siyanür ve sinir gazlarıyla katlettiğiniz bebelerin, annelerin çığlıklarını taptaze ve silinmezcesine hafızalardayken, bugün yine Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesini boğmak için kimyasal silahlarla gerçekleştirdiğiniz katliamlar çığlık düzeyinde bir yok olma korkusu içinde olduğunuzu göstermektedir. Savunmasız insanların ve körpe bebelerin kanına girerek çürümüş rejiminizi daha ne kadar sürdüreceğinizi sanıyorsunuz?

Ama nafilte. Bu haksız ve gerici savaşı kazanamayacaksınız. Tarih benzerlerinizin kokuşmuş cesetleriyle doludur. Hiçbir güç, sizi tarih karşısında halklara, insanlığa hesap vermekten alıkoyamaz. Rejiminizle beraber döktüğünüz kanda boğulacaksınız. Döktüğünüz kanlar halkların kardeşliğini, dayanışmasını ve birliğini daha da güçlendirecektir. Emekçi Arap ve Kürt halkları bağımsızlık ve demokrasi mücadelesini yükselterek kan-zulüm ve katliamla örtülü rejiminizi başınıza yıkacaktır. Tarihin hükmü kesin ve şaşmazdır. Kürt halkı haklı ve meşru mücadelesiyle tarihin hükmünü icra etme onurunu duyacaktır.

Bu inançla biz Çanakkale Özel Tip Cezaevi'nde bulunan siyasi tutuklular Kürt halkına karşı gerçekleştirdiğiniz vahşet ve katliamları lanetliyoruz." (*Toplumsal Diriliş*, 15 Ekim 1988, Sayı 5, s.11)

- 19 "Tüm dünyanın gözü önünde bir vahşet yaşanıyor. Kürt ulusu Saddam rejiminin tankları, topları ve kimyasal bombaları altında soykırıma uğrattılıyor. Gazete haberleri Kürtlerin feryatlarıyla dolu.

Egemen sınıflar, yıllardır reddetseler de Kürtler, Kürt ulusu açık bir gerçek. Ne yazık ki, bu gerçeği katliamlarla taniyor, halklar... Halepçe'de beş bin kişiyi kimyasal bombalar ile bir anda imha eden gerici Irak yönetimi, şimdi de aynı bombalarla dağı taşı yakıyor, zehirli gazı boğuyor, binlerce sivil halk, çocuk, kadın, ihtiyar, yok olmamak için topraklarını terk etmek zorunda kalıyorlar.

TC'nin yetkilileri, 20 günlük suskunluktan ve Kürt ulusunun aleyhine yaptığı bir dizi girişimden sonra, sınırlarını, Kürt çocuk, kadın ve yaşlılara açtığını, soruna insani boyutu ile baktıklarını söylüyorlar.

TC Devleti Türkiye ve dünya kamuoyunu aldatıyor. Yıllardır Kürt ulusunu jenosit ve asimilasyona tabi tutan güçlerden birisi kendisi değilmiş gibi şimdi kamuoyunu etkilemeye yönelik sempati gösterisine giriyor. Birkaç yıl önce Irak içinde sınır ötesi operasyonlar yapan ve peşmergelere saldıran TC ordusu değil miydi? Kürt halkının yaşadığı köyleri uçaklarla bombalayan kimdi? Bunlar hala unutulmuş değil.

TC Devleti, yaptığı açıklamaların aksine Irak yönetimi ile işbirliği içinde hareket ediyor. Irak ordusunun katliamlarından kaçan onbinlerce Kürdü açlık, hastalık ve yaralarıyla sınırda tutarken, kimyasal silahlarla yok olmamak için geri çekilen ve Türkiye sınırına dayanan Kürt peşmergelerini sınırdan geri göndererek katliamın odağına sürüyor. Gerçek bu iken, "insani yaklaşım içinde bulunduğu" ifadesi katliamın ortaklığını gizlemeye ve kamuoyunu aldatmaya yönelik demagojik bir ifade olmaktan öteye gitmiyor.

Artık evrensel bir özellik kazanmış ve uluslararası sözleşmelerle kesin hükümlere bağlanmış olan insan hakları kurallarına göre her ülke, soykırıma, saldırıya, işkenceye vb. uğrayan herkese sınırlarını açmak zorundadır. TC Devleti'nin on yıllardır silahlı mücadele yürüten üniformalı ve silahlı Kürt peşmergelerini sınırdan içeri almaması, uluslararası antlaşmalara aykırıdır. Katliamdan kurtulmak için geri çekilen Kürt savaşçıları uluslararası düzeyde meşru bir güçtür. Bu yüzden sınırlar onlara açılmalı, her türlü insani yardım sağlanmalıdır. Sığınan Kürt halkına, dünyada ve Türkiye'de maddi ve manevi yardımda bulunmak isteyen herkese gereken kolaylıklar sağlanmalıdır.

Irak yönetimi ile işbirliği içinde hareket eden TC Devleti'nin mültecilere karşı tutumunu protesto ediyoruz.

Türkiye'de tutsak bulunan Türk, Kürt ve tüm milliyetlerden devrimciler olarak;

Kürt ulusunun vahşice katledilmesini lanetliyor, hangi koşulda olursak olalım Kürt ulusunun kendi kaderini tayin etmek mücadelesinde onun yanında olduğumuzu açıklıyoruz.

Kürt ve Türk halkının kardeşçe, omuz omuza dayanışmasından zaferin doğacağına inanıyoruz.

Tüm ileriler, demokratlar, aydınlar, insanım diyen herkes Kürt ulusunun katliamına seyirci kalmamalıdır. Bu vahşete, bu zulme karşı çıkılmalıdır. Egemen sınıfların demagogilerini reddederek Kürt ulusuyla dayanışma içine girmek için herkes elinden geleni yapmalıdır.

İstenirse herkesin yapabileceği şeyler vardır. Kürt mültecilerin can güvenliğini sağlamak, sınırdan geçişlerini engelleme amaçlı uygulamalara karşı çıkmak, yaşamları için gerekli her türlü insani yardımı yapmak, sağlık, barınma, beslenme olanaklarının yaratılması için baskı gücü oluşturmak herkesin görevidir.

Kürt ulusunun mücadelesi, baskı, katliam, ve soykırıma rağmen er ya da geç zafere ulaşacaktır.

Yaşasın Kürt ulusunun kendi kaderini tayin etme mücadelesi!

Yaşasın Halkların Kardeşliği ve dayanışması!" (Yeni Çözüm, Eylül 1988 Sayı 17 s. 56)

20 "Türkiye oligarşisi Kürtler üzerine çeşitli hesaplar yapıyor.

Sınırı, katliamdan kaçan halka uzun süre kapalı tutarak İran ve Irak yönetimi ile bir dizi temas yaptıktan sonra açması bu hesabın ürünüdür.

Bu hesabın başında Irak ve Türkiye'deki Kürt yurtsever güçler arasındaki ittifakı ve teması kesmek, Türkiye içindeki Kürt yurtsever güçleri yalnızlaştırmak geliyor. Çünkü kendisi için bir "çıban" haline gelen Kürt yurtsever hareketini ezmenin bu durumda daha kolay olabileceğini düşünüyor.

O halde Irak Kürdistan'ı ulusal güçleri bu oyuna gelmemelidir. Türkiye'deki Kürt yurtseverlerini boğmaya yönelik tertip ve provokasyonlara alet olmamalıdır.

Kürt ulusal güçleri, TC hükümetinin soykırımdan kaçarak sığınan Kürtleri elinde rehine sayıp pazarlık kozu olarak kullanabileceğini unutmamalıdır. Yine Kürt ulusal güçleri, TC Hükümeti'yle anlaşma yapabileceğini de düşünmemelidir. Bu büyük bir saflık olur.

Kürtler kendi tarihlerinden dersler çıkarmalıdır.

Kürt ulusal güçlerinin, yaşadığı sayısız ihanetten çıkarması gereken en büyük dersi, kendi dışındaki güçlere bel bağlanmaması gerektiğidir.

Kürtler bölgedeki güç dengeleri üzerine siyaset geliştiren ve çeşitli çıkar oyunlarına girişen emperyalist ve gerici güçlerin kullandığı bir piyon durumuna düşmemelidir." (s. 3)

21 "Dünyanın gözleri önünde günler var ki bir halk katlediliyor, soykırımı uğratılıyor.

Irkçı Baas yönetiminin napalmı, özgürlükten başka bir şey istemeyen Kürt halkına çocuk, kadın, ihtiyar demeden ölüm yağıdır.

Bir halkın insanlık suçu işleyerek böylesine vahşice katledilmesine vicdanının sesine kulak veren hiçbir insan sessiz kalmaz.

Kürdistan'da sadece bir halka karşı değil, insanlığa karşı suç işleniyor. Sadece bir halk değil, insani değerler, vicdanlar katlediliyor.

Aydınlar, demokratlar, vicdani katliamdan sızlayan tüm insanlar, sizleri insanlık görevinizi yerine getirmeye çağırıyoruz.

Katliam her yerde, her fırsatta, olanaklar seferber edilerek, çabalar birleştirilerek çeşitli biçimlerde protesto edilmelidir.

TC hükümetinin insani girişimleri altında Kürt halkına yönelik çeşitli baskı ve şantaj politikalarına karşı çıkılmalıdır.

Uluslararası insan hakları kurum ve kuruluşlarının ırkçı Baas rejimine karşı baskı unsuru olması sağlanmaya çalışılmalıdır.

Somut durumda burjuvazinin tüm çabalarına karşın Kürt ulusu gerçeğini artık kimse yadsımıyor. Bu nedenle bu gerçeği Türk halkına anlatmak ve halklar arasında oluşturulmak istenen düşmanca böl-yönet politikalarına karşı mücadele etmek için çok uygun bir zemin vardır. Kürt ve Türk halklarının kardeş olduğu, çıkarlarının birlikte mücadeleden geçtiği, her zamankinden çok daha fazla anlatılmalıdır.

Türkiye oligarşisinin basit, iki yüzlü hesaplarına karşı duyarlı olunup gerçekler vakit geçirilmeden ortaya konmalıdır.

Tüm olanaklar değerlendirilerek Kürt halkının yalnız olmadığı gösterilmelidir.

Her ulus gibi Kürt ulusunun da kendi kaderini tayin etme hakkının var olduğu gerçeği ısrarla dile getirilmelidir.

Kürt mültecilere sağlık, beslenme ve barınma yönünden yardım yapmak için çeşitli yardım organizasyonları oluşturulmalıdır." (s. 5)

22 "Kendi topraklarında özgürce yaşamak isteyen bir halk dünyanın gözleri önünde vahşice katlediliyor, yerinden, yurdundan, sürgün ediliyor.

Bu halk senin yabancı değil! Egemenlerce özgürlüğü zincire vurulmuş, dörde bölünmüş bir halkın Irak'taki parçası.

Sen bu halkla Anadolu topraklarını paylaştın. Ekmeği ve suyu paylaştın. Zulmü, sömürüyü, yoksulluğu, açlığı, işsizliği, sefaleti paylaştın.

Yaşamını, acılarını, sevinçlerini paylaştın.

Ama yaşıyorsun, görüyorsun, duyuyorsun. Bu halkın özgürlüğü zincirlendi. Bu halkın payına daha çok zulüm, baskı, daha çok yoksulluk, sefalet, acı ve gözyaşı düştü. Bu halkın üzerine bir de ulusal baskı, asimilasyon uygulandı. Ulusal kimliği elinden alınmaya, geçmişle, kültürle, gelenekleriyle bağları koparılmaya çalışıldı.

Onlar sende daha fazla ezildi. Çünkü onların bir de ulusal baskıyı kırma, özgürlüğünü kazanma istemi vardı. "Ben ayrı bir halkım, Kürdüm" dedi. Kendi kaderine sahip çıkmak istedi. Irak'taki kardeşleri gibi katledildi, sürgünlere gönderildi.

Ne söylenirse söylenirsin, ne yapılırsa yapılsın, karşımızda yok sayamayacağımız, gizleyemeyeceğimiz nesnel ve tarihsel bir gerçek duruyor.

Kürtler, "biz ezilen ulusuz." diyorlar.

Haklılar! Çünkü egemen sınıflar sizinle birlikte onları sömürmek, baskı altında tutmakla kalmıyorlar, bir de ulusal hak ve özgürlüklerini gasp ediyorlar.

"Biz de yaşadığımız topraklarda kendi dilimizle konuşmak, okumak, yazmak, kendi kültürümüzü geliştirmek, geleneklerimizi sürdürmek istiyoruz." diyorlar. Sizinle eşit olmak istiyorlar.

Haklılar! Çünkü siz, eksik, yanlış, çarpık da olsa kendi dilinizle okuyup yazabiliyorsunuz, kültürünüzü geliştirebiliyorsunuz. Çünkü, kendi dillerinde okumayı, yazmayı, kültür değerlerini zenginleştirmeyi yaşam birliklerini güçlendirmeyi yasak etti, egemen sınıflar onlara! Kendi kimliğini haykırmalarına, yüzyıllardır yaşadığı toprakların ismini söylemelerine bile ağır cezalar biçtiler.

Onların da hakkı değil mi? "Ben Kürdüm, Kürdistan topraklarında yaşıyorum, kendi kaderimi kendim tayin etmek istiyorum." demek?

Onlar da dünya halklar ailesinin doğal, vazgeçilmez, özgürlüğü elinden zorla alınmış bir ülkesi değil mi?

Her şeyi paylaştığımız bu kardeş halkla, eşitliği ve özgürlüğü paylaşmamamız için bir neden olabilir mi?

UNUTMAYALIM!

"Başka bir ulusun özgürlüğünü baskı altında tutan bir ulus özgür olamaz!"

Özgürlük bahşedilmiyor! Özgürlük uğruna mücadele edilerek, kan dökülerek, can verilerle elde ediliyor.

Ama işte özgürlük istiyorlar, ulusal kimliklerine sahip çıkıyorlar, diye egemen sınıflar bu halkı "bölücülük"le, "vatan hainliği"yle suçluyorlar.

Sınıf çıkarlarına ters düşen, sömürü düzenlerini sarsan her çıkışa, egemen sınıfların yapıştığı yafta, "bölücülük", "vatan hainliği"dir.

Onlara göre, "bu ülkeyi emperyalizm yönetiyor, sözleri, onların yeri ortaklarımız, bir avuç asalaksınız, emekçilerden sömürdüklerinizi, ülkenin zenginliklerinden yağmaladığınızı aranızda pay ediyorsunuz." demek de "bölücülüktür", "vatan hainliği"dir, Kürt halkının özgürlüğünü istemesi de!

Egemen sömürücü sınıflar her yerde böyledir. İşçi ve emekçi sınıfların, halkların özgürlük mücadelesine utanmazca, ahlaksızca yalan ve demogojilerle saldırırlar. Kendi işledikleri suçları halkların üzerine atarlar.

TV ellerinde, basın ve yayın organları denetimlerinde, "Kürtler vatani bölmek istiyorlar" diye Kürt halkının özgürlük mücadelesine yalanlar yağıdırıyorlar. Seni bu

özgürlük mücadelesine karşı bu yalanlarla kışkırtmaya, senin milli duygularını sömürerek bu halka karşı düşman etmeye çalışıyorlar.

Bütün halkların kardeş olduğunu, emperyalizm ve yerli gerici egemen sınıfların bu kardeşliği yalan ve demogojilerle düşmanlığa çevirip sömürüyü gizlemeye çalıştığını unut-mayalım!

Onların basın ve yayın organları özgürlük mücadelesi veren Kürt yurtseverlerini "hain cezasını buldu" diye manşete çıkarıyor. "Bölücülük" demogojisi altında senin haklı mücadelene de gözdağı veriyor.

Bu halkın özgürlük mücadelesi, senin kurtuluş, bağımsızlık, hak ve özgürlük, insanca yaşama mücadeleni gibi boğulmaya çalışılıyor.

UNUTMAMALISIN!

Halkların mücadeləsi ortak düşmanlarına karşı ortaktır.

Senin haklı mücadeleni ile Kürt halkının özgürlük mücadeləsi birbirini tamamlıyor, güçlendiriyor.

Halkların özgürlük ve eşitlik mücadeləsi halkları birbirine yaklaştırır, kaynaştırır.

Bölücü ve vatan haini olan halklar değil, emperyalizmle bütünleşmiş, işbirlikçi sömürücü sınıflardır.

Gerçek bölücü ve vatan hainleri kendi sömürü çıkarlarının, yağma ve talanlarının devamı için, ırkçı-şoven duyguları yalan ve demogojilerle körükleyen, halkları bölen, birbirine düşüren, karşılıklı zayıflatan ve yönetenlerdir.

Kürt ulusunun K.K.T.H.'ni kabul etmekten öte, Kürt halkının varlığını bile görmeyen gerici-faşist, şovenist iktidarlar ve sömürücü sınıflardır.

"Kürt kimliğini inkar etmedi, özgürlük için başkaldırdı." diye Kürt halkını katledenler ve sürgün edenler onlardır.

Türk halkı! Yüzyıllardır birlikte yaşadığın ve her şeyini paylaştığın ve bugün katledilen Kürt halkıyla çıkarların ortaktır.

Oligarşinin Kürt düşmanlığı, "bölücülük" üzerine inşa ettiği böl-yönet politikasının oyununa gelmemelisin! Bu senin kurtuluş mücadeleni zayıflatacaktır, seni hedefinden uzaklaştıracaktır.

Kürt halkı kardeşindir. Oligarşinin saldırılarına karşı, onun yanında yer almalısın! Kürtlere karşı oynanan oyunları bozabilmenin, senin üzerine oynanan oyunları da bozacağını unutmamalısın!

Özgürlükleri için savaşan bu halka yardım elini uzat! Onların mücadeləsi tüm halkların özgürlük mücadelесinin doğal bir parçasıdır.

Kadın, çocuk, ihtiyar, yurtsever peşmergeleri bağına bas! Özgürlüğü için savaşan Kürt halkı, katliamın yaralarını senin de katkılarıyla saracaktır. Senden destek beklemesi hakkıdır.

UNUTMAMALISIN!

Senin kurtuluşun, Kürt halkının kurtuluşundan ayrı olmayacaktır!

Birlikte örgülenme ve birlikte mücadele, emperyalizmin ve oligarşinin iktidarını alaşağı edecek, özgürlüğü kazandıracaktır." (s. 6-7)

- 23 "Ulusların kendi kaderini tayin hakkını kayıtsız şartsız savunduğunu söyleyen devletler ve onların hükümetleri uluslararası insan hakları kuruluşları!

NEDEN SUSUYORSUNUZ?

Tüm dünyanın gözleri önünde bir vahşet yaşanıyor. Onbinlerce Kürt çocuk, kadın, yaşlı demeden zehirli gazlarla katlediliyor. Kürt halkının üzerine kimyasal bombalar yağdırılıyor, yaşadığı topraklar yakılıyor, evleri yıkılıyor. Onbinlercesi ölü ya da yaralı...

Ve siz hâlâ suskunsunuz.

NEDEN?

Bir halk topraklarından sürülüyor. Ama sizin sesiniz duyulmuyor.

NEDEN?

Sizin insan hakları savunuculuğunuz kimin için?
Yoksa Kürtler insandan sayılmıyor mu?
Sizin ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı savunuculuğunuz nerede?
Yoksa Kürtler bir ulus sayılmıyor mu?" (s. 11)

- 24 "T.C. Devleti, Irak rejiminin soykırımından kaçarak sığınma talebinde bulunan Kürt halkına hiçbir engel çıkarmamalı, mültecilik sistemini kabul etmelidir.

Sınır katliamdan kaçan halka açmak, Kürtlere özel bir ayrıcalık tanımak değildir. Bu, artık, evrensel bir nitelik kazanan insan haklarının ve bunları içeren uluslararası antlaşmaların gereğidir. T.C. Devleti bu antlaşmalara uymalıdır.

T.C. Devleti sığınan halka, gerek ülke içinde gerekse de dünyada maddi ve manevi yardımı yapacak kişi, kuruluş ve devletlere her türlü kolaylığı sağlamalıdır, halkların dayanışması önüne hiçbir engel çıkarılmamalıdır.

Mülteci Kürt halkına beslenme ve barınma olanakları sağlamak, sağlık hizmetlerinden yararlandırmak, T.C.'nin ivedilikle yerine getirmesi gereken görevidir.

Başka ülkelere gitmek isteyenlere engel olunmamalı, geçiş kolaylığı sağlanmalıdır.

Kürt mülteciler şu anda bir esir kampında olduğu gibi, etrafı askerlerle çember içine alınmış, kimlikleri toplanmış, giriş-çıkışları yasaklanmış, halkın her türden yardımlarına kapalı şekilde tutuluyorlar. Adeta Saddam'ın esir kampları Türkiye'de kurulmuş gibi.

T.C. Hükümeti, bu tutumuna son vermeli, uluslararası antlaşmaların sığınanlara tanıdığı bütün hakları yerine getirmelidir.

Mülteci Kürtlerin bulunduğu kamplara giriş-çıkış yasağı kaldırılmalı, kamplar herkese açılmalıdır.

T.C. Devleti Kürt halkını şoven amaçları için rehine olarak kullanmaya kalkışmamalıdır.

T.C. Devleti, çocuk, kadın ve yaşlılar üzerinde, Bizans oyunlarıyla politika yapmaktan vazgeçmelidir." (s. 13)

- 25 Bütün bunlara rağmen, günlük basının dışındaki yayın organları, haftalık ve aylık dergiler Güney Kürdistan'a gelişen yeni süreçle ilgilendiler. Sosyalist basın sorunla daha yakından, daha ciddi bir biçimde ilgilendi. Dergilerde yer alan yazıların başlıkları şöyle:

1. 2000'e Doğru, 4 Eylül, Yıl 2 Sayı 37

Irak Kürdistanı'nda Soykırım

Halk Mültecilere Kucak Açtı

Kuzey Irak'taki kimyasal saldırılardan kaçıp Türkiye'ye sığınan Kürt sayısı 100 binin üzerinde. Daha da artması beklenen mültecilere yardım için Doğu ve Güneydoğu halkı, bölgeye akın akın geliyor.

İçişleri Bakanlığı Genelgesi: Mülteciye yardım yasak.

Mahmutpaşa esnafından Kürtlere yardım kampanyası kararı

2. 2000'e Doğru, 11 Eylül, Yıl 2 Sayı 38

Doğu Perinçek, Kerkük Türkiye'ye Girdi

Kürt Mülteciler

"Türkiye Yumuşuyor"

Hazhin Tuimurian (London Times Gazetesi ve BBC Muhabiri) "Reagan, Evren'e

Kürt Politikasına Değiştirin, dedi."

Ramazan Öztürk (Sabah Gazetesi Muhabiri): Irak'ın üstünlüğü kimyasal silahlar.

3. 2000'e Doğru, 18 Eylül, Yıl 2, Sayı 39

"Kawa Kudere"

Kürdün Ateşle İmtihanı, Celal Talabani, Mehmet Ali Aslan, Şerafettin Elçi,

İsmail Başıkçı, İbrahim Güçlü (Kürdistan Sosyalist Birliği Lideri), KDP Avrupa

Sözcüsü ve milletvekilleri Ahmet Türk, Orhan Veli Yıldırım, Mahmut Altınakar

Kürtleri ve bölgenin sorunlarını tartıştılar.

4. 2000'e Doğru, 25 Eylül 1988 Yıl 2 Sayı 40

- Baskın Oran, Sevr'in Yeni Adı: Kürtlerin Lozanı**
Batılı Büyük Devletler Nereye Kadar Kürt Yanlısı
2000'e Doğru Mülteci Kamplarında (Faik Bulut)
Düzen ve Disiplin Hakim
Mustafa Özer (Avukat): Türkiye Peşmergeleri. Irak PKK'yı kullanamaz.
Fethi Gümüş (Avukat): Özal, ABD Planını Uyguladı
5. *2000'e Doğru*, 2 Ekim 1988 Yıl 2 Sayı 41
Kürt Hareketi Nereye Gidiyor?
"Ufukta Bağımsızlık Görünmüyor?"
Mehmet Ali Birand: "Olaylar Bize Politikaları Öğretiyor."
Orhan Kotan (Kürdistan Press Yöneticisi): Kürt Hareketi Kendisini Tarihin
Gündemine Dayattı
Şerafettin Elçi (Bayındırlık eski Bakanı): Kürt Mültecileri Kürt ailelerin yanına
yerleştirilsin.
Avrupa Parlamentosu'ndan Çağrı: Kürtlerin Haklarını Tanıyın
PKK'da Çelişmeler:
Önderlik: "Provokatörler" Muhaletet: "TC'yle uzlaşma"
6. *2000'e Doğru*, 9 Ekim 1988 Yıl 2 Sayı 42
Derviş Savgat'ın öldürülmesi
"Özel Tim İnsan Avlıyor." (Selami İnce)
7. *2000'e Doğru*, 16 Ekim 1988 Yıl 2 Sayı 43
Kürt Örgütlerinin Şam Zirvesi
Yeni Strateji: Diplomatik Taarruz: Celal Talabani'nin girişimiyle, Şam'da 5-20
Kasım tarihleri arasında buluşacak olan dört ülkenin Kürt gruplarının liderleri, or-
tak bir önderlik ve strateji oluşturma koşullarını tartışacaklar. İran ve Irak Kürt
grupları, iki ülke arasındaki savaşa bel bağlama stratejisini mahkum ediyor. Kürt
liderler ilk aşamada ortak bir diplomatik büro kurma konusunu ele alacaktır.
Muhammed Musa (İran Kürdistan Demokrat Partisi Urmiye Temsilcisi): Hepimiz
aynı doğan pancarıyız.
Mülteci kampları
PKK'lı diye yakalanan mülteciler (Günay Aslan): Mülteci kamplarında baskılar
sürüyor. Bir subay "direktifin Ankara'dan geldiğini" söylüyor. Peşmergeler 4 E-
kim akşamı yakalanıp PKK'lı olarak tanıtılanların arasında Kürt mülteciler
olduğunu belirtiyorlar.
Yusuf Harput (Hakkari Valisi): Batı olmasaydı görürlerdi günlerini
8. *2000'e Doğru*, 23 Ekim 1988 Yıl 2 Sayı 44 İran Radyosu: Irak, Irak'a dönen
mültecilere yine kimyasal silahlarla saldırıyor.
9. *2000'e Doğru*, 30 Ekim 1988 Yıl 2 Sayı 45
Odalar Birliği'nin GAP Gezisi (Metin Özüğürlü)
Kürt Sorunu yatırımlarda yüzde yüz risk unsuru
10. *2000'e Doğru*, 6 Kasım 1988 Yıl 2 Sayı 46
Yasaklanan Kapak DGM'nin beraat kararıyla
Gizlenen Belge Atatürk: Kürtlere Özerklik
11. *Nokta*, 18 Eylül 1988 Yıl 6 Sayı 37
Hakkari'de Kürt konuklar... Türkiye Nelere Gebe?
"Bu nasıl kıyamet?" (Ali Boratav, Cem İlhan)
Dr. Bernard Bennediti (Dünya Doktorları Örgütü temsilcisi): "Kimyasal silah izine
rastlamadım."
12. *Panorama*, 18 Eylül 1988 Yıl 1 Sayı 23
Kürtler ekonomik dengeleri nasıl ekileyecek
Irak saldırısından kaçan 60 bin sığınmacı Kürt, ekonomi için yeni bir yük mü?
Ekonomide Kürt faktörü
Irak Büyükelçisi Tark Abdüljabbar Cavad: İlişkilerimiz bozulmaz.

- Türktrade Başkanı Mustafa Süzer: "Irak'a yeni kredi açmak şart"
Yüzyüzlük yalnızlık: Irak'la İran her barışığında kurban Kürtler**
13. *Tempo*, 18-24 Eylül 1988 Yıl 1 Sayı 42
Kapak konusu: Molla Mustafa'dan Mesut'a 42 yıl
Tempo Barzani'ye ulaştı ve konuştu "Savaşımız bitmedi!" (Cevat Korkmaz)
Barzani: Peşmergeler dönmeli!
 14. *Tempo*, 2-4 Ekim 1988 Yıl 1 Sayı 44
Paris Kürt Enstitüsü Başkanı Kendal Nezan: "Amerika'da Kürt lobisi oluştu." (Esra Doğru)
 15. *İslam*, Ekim 1988 Sayı 62
Katliamı yaşayanlarla görüştük.
"Devletler oyunu" ve Kuzey Irak Kürtleri (Mehmet Fatsa, Mehmet Barcadummuş)
 16. *Girişim*, Sayı 38 Kasım 1988
Kürt Mülteciler Zor Durumda ve Bir Yardım Çağrısı (Metin Aydın): Girişim olarak bütün Müslümanları güçleri oranında Müslüman Kürt kardeşlerine yardımda bulunmaya çağırıyoruz.
Kürt Mültecilere Yardım Komitesi Başkanı Hasan Deniz ile Söyleşi: İstanbul'dan Kürt Mültecilere Uzanan Yardım Eli
Ülkemize sığınan kardeşlerimize yardım gereği duyduk.
Avupa Konseyi'nde Azınlık Diller Tartışması "Kürtçe Azınlık Bir Dil..." (Mahmut Aslan)
Arap Rejimleri Kürt Kimyasal Soykırımına Arka Çıkıyorlar (Cresscent International'den A. Kürşat Atalar)
 17. *Şehadet*, Sayı 9 Kasım 1988
Bağdat Rejiminin Kürdistan'daki Katliamı ve Evrensel İstikbarın İslam Cumhuriyeti Aleyhindeki Komploları (Kenan Çamurcu)
İran Irak Savaşı Sonrası Gelişmeleri ve Mazlum Kürt Halkının Soylu Direnişi ve Biz (Nureddin Şirin)
Kuzey Irak Kürt Direniş Hareketinin Tarihine Bir Bakış (Şehadet Araştırma Servisi)
Kürdistan İslam Hareketinin Şehadet'in Halepçe Yayını Üzerine Teşekkür Mektubu
İslami Kurtuluş Hareketleri (Haber, Belge, Yorum)
 18. *Vahdet*, Yıl 1 Sayı 49 5-11 Aralık 1988
Irak Kürdistanı İslami Hareketinin 6 Nolu Bildirisi: "Irak rejimi elindeki tüm kimyevi silahları kullanıyor."
 19. *Medya Güneşi*, Eylül-Ekim 1988 Sayı 5
Özgürlük ve bağımsızlık meşalesinin Güney Kürdistan Dosyası
Peşmerge Tecrit Kampından Yükselen Haykırışlar: "Bimre Saddam, Biji Kürdistan"
Serbest Lezgin Sindori: Ben bir savaşçıyım. Doğduğumuzdan beri savaşırız.
Güney Kürdistan'daki sömürgeci faşist soykırım protesto edildi.
Lı me Fermane (Zeki Demir)
Güney Kürdistan'da Yeni Bir Süreç (Lokman Polat)
Ortadoğu'da Neler Oluyor? (Ahmet Zeki Okçuoğlu)
Güney Kürdistan'daki kavganın yeni insanları (Temel Demirer)
Soykırım Avrupa Basınında
Irak Kürt halk hareketini vahşice bastırıyor. Yüzlerce sivil katledildi. Onbinlercesi de komşu ülkelere sığınmak zorunda kaldı.
Bağdat'ın kimyasal silah cinayeti.
Saddam Hüseyin rejimi, İran'la varılan ateşkes kararından yararlanarak, kimyasal silahlarla kendi öz topraklarında yaşayan Kürtlerin kökünü kazımak için yoğun bir saldırıya girişti. (Jean George, L'Humanite)
Sömürgeci faşist Saddam diktatörlüğünün Kürt halkına uyguladığı soykırımı nef-

- retle kıymıyor. (Diyarbakır 1 Nolu sol siyasi tutuklular)
20. *Toplumsal Diriliş*, 15 Eylül 1988 Sayı 4
İran-İrak savaşı sona ererken bölgemizde muhtemel gelişmeler (Ahmet Yunus)
21. *Toplumsal Diriliş*, 15 Ekim 1988 Sayı 5
Bir halk vardır, acıdır, çilekeştir, sevdalıdır.
Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Perez De Cuellar'a Açık Mektup (Hulusi Zeynel - Sualp Çekmecici)
"Soykırım lanetleyelim! Halkın özgürlük kavgasına sahip çıkalım!" (Bursa Cezaevi'nden tüm tutsaklar adına M. Can Yücel)
Kamuoyuna Çağrı (Gaziantep Özel Tip Cezaevi'nden bir grup devrimci)
"Mazlum Kürt halkı, bugün, dünya insanlığının gözleri önünde yeni bir vahşet ve katliam yaşamaktadır." (Eskişehir Özel Tip Cezaevi'nden 180 devrimci adına Rıza Altun)
İlerici insanlığa ve devrimci demokrat kamuoyuna (Çanakkale Özel Tip Cezaevi siyasi hükümlüleri)
İrak Büyükelçiliği'ne açık mektup (Çanakkale Özel Tip Cezaevi siyasi hükümlüleri)
Mülteci sorununa bakış (M. Karasu, M. Selim Çürükkaya)
İran-İrak savaşında Barış ve Bölgesel Etkileri (Ahmet Yunus)
22. *Yeni Demokrasi*, Sayı 14 Eylül 1988
İran-İrak Savaşı "Barış"la noktalanırken, emperyalistlerin yeni hedefleri Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesidir. (Mustafa Garip)
23. *Yeni Demokrasi*, Sayı 15 Ekim 1988
Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi İyi Bir Döneme Girmiş Bulunuyor. (Ali Haydar Dönmez)
Celal Talabani İle Söyleşi (Ali Haydar Dönmez)
Faşist Saddam diktatörlüğünün katliamları lanetlendi!
Kürt Sorunu Karşısında Sovyet Politikası Üzerine Bir Analizin Elemanları (Siya-mend Othman)
Madalyonun Ters Yüzüyle Birlikte Kuzey Irak'taki Soykırımı "Dur". Demek! (Temel Demirer)
Doğuda Halk Göçe Zorlanıyor!
24. *Emeğin Bayrağı*, Sayı 8, Ekim 1988
İrak Kürtleriyle dayanışma eylemleri
Egemenlerin Iraklı Kürtlere desteği sahtedir.
Saddam çetesinin kimyasal silah katliamı açığa çıkarılsın.
İrak'ta Kürt ulusal hareketi
İran-İrak savaşı sona ererken (Veysel Hazar)
Saddam gericiliği Kürt ulusundan intikam alıyor.
25. *Emeğin Bayrağı*, Sayı 9, Kasım 1988
Halepçe Üzerine Röportaj (Halepçe jenosidinden ağır yaralı olarak kurtulan "İrak Kürdistanı"ndan Rızgar ve "İran Kürdistanı"ndan Nergiz ile Yezdan Hovag konuştu. Ala Yekiti'den)
Savaş Sonrası Kürtlerin Durumu
Kürt Mülteciler Zor Durumda
26. *Görüş*, Sayı 23 Ekim 1988
İraklı Kürtler, Acılı Tarih "Kürtlerin uluslaşma süreçlerinin siyasal alandaki yansımaları bugüne dek sürekli olarak şiddet ve imha politikalarıyla, asimilasyon uygulamalarıyla karşılaşmıştır."
"İrak vatandaşları" ve İnsanlık ve Kimyasal Silahlar (İrak'ın Kürtlere karşı kimyasal silah kullandığı noktasında çok belirgin emareler bulunduğu kanısına varan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin, Türkiye'ye sığınan Kürtler üzerinde konuya ilişkin olarak bir inceleme yapılması amacıyla heyet göndermesi kararına

Türk hükümeti karşı çıktı. Ve böyle bir heyeti kabul etmeyeceğini açıkladı. Bu durumda gerçekler bir kere daha ayan beyan gözler önüne serildi.

Irak'ın Kürtlere kimyasal silahlar kullandığı kesinleşti. Çünkü aksi varit olsaydı, Kürt meselesinde Irak'la devamlı işbirliği içinde olan TC yönetiminin Irak'ın "aklanmasına" yardımcı olmak amacıyla Birleşmiş Milletler Heyeti'ne izin vermesi gerekirdi.

27. *Emek Dünyası*, Sayı 10, Ekim 1988
Kürt ulusal kurtuluş mücadelesinde yeni bir dönem
Kürt halkıyla dayanışma yükseliyor
28. *Emek Dünyası*, Sayı 11, Kasım 1988
Mülteciler esir muamelesi görüyor. Iraklı Kürtler günlerce bir yere yerleştirilmemekte, aç bırakılmakta ve soğukta süründürülmektedir. Kamplar dikenli tel örgülerle çevrilmekte, açıkta cezaevi yaşamı dayatılmaktadır.
29. *Çağdaş Yol*, Sayı 5 Yıl 2 Eylül 1988
Umullarını iki sömürgeci gücün çatışmalarına bağlayan Kürt liderler suçludur.
30. *Sınıf Bilinci*, Sayı 2 Ekim 1988
Kürt soykırımına girişen Saddam rejimine lanet!
Filistin önderliği, Kürtlere karşı giriştiği soykırımdan dolayı Saddam'ı protesto etmelidir.
31. *Yeni Çözüm*, Sayı 17, Eylül 1988
Irak Kürdistanındaki katliamlar protesto edildi.
Kürt-Türk halklarının kardeşliği engellenemez!
Kürt halkına yönelik soykırım ve katliamlara son (Demkad'lı kadınlar-Demokrasi İçin Kadın Derneği)
32. *Yeni Çözüm*, Özel Ek 11
Kürt halkı bir gerçektir, yok edilemez.
Kürt ulusu bir gerçektir.
ABD emperyalizmi ile Türkiye oligarşisinin Kürtler konusundaki politikası uyum içindedir.
Halkların mücadelesi birlikte mücadeleden geçer.
Türkiye oligarşisinin tutumu iki yüzlüdür.
Kürt halkı yok edilemez.
Yeni Çözüm'ün "Kürt Halkı Yok Edilemez." adlı Özel Ek'inde "Hoş Geldin Ferman" başlıklı bir şiir var. Şiir şu mısralarla sona eriyor: "Doğdu sınırda Şilan/ Doğdu Ferman/Doğdu Kürdistan!" "Ferman" sözcüğünün katliam anlamına geldiğine işaret ediyor.
33. *Toplumsal Kurtuluş*, Sayı 14 Ekim 1988
PKK: "Uluslararası Komplö Var"
ABD, Türkiye'nin Saddam kıyımından kaçan Kürtleri kabul etmesini "manevra" olarak değerlendiriyor.
Palme Cinayeti ve Hürriyet
Bağdat Kahpe Şehir (Enver Ender Koca)
34. *Yeni Öncü*, Sayı 12, Ağustos-Eylül 1988
Talabani ve Bazı Gerçekler
35. *İktidar Yolu*, Sayı 2 1988
İran halklarının geçmişi mücadelenin geçmişidir.
36. *Atak*, Sayı 1 Eylül 1988
Ortadoğu Halkları Sıklaştıran Safları, Amman Zirvesi (Beşir Yılmaz)
İran-İrak Savaşı ve Konjonktür (Levent Bayraktar)
Atak Soruyor: Suçlu Kim?
37. *Özgürlük*, Sayı 2 Ekim 1988
Basında ve siyaset odaklarında Kürt Sorunu ve bazı olasılıklar (Ömer Özsökmenler)

Barzani: Mücadele sürecek

Özal: Türkiye'de Kürtler var diyemem ama, "Irak'tan gelen mültecilerin Türkiye'de soydaşları var."

Seyit Rıza: Feodal kökenli olması bir başkaldırı simgesi olmasını engellemiyor.

Demirel: Irak'tan gelenler esasen kardeşlerimizdir. Bunlar, neden, kurtuluş mücadelesini sürdürenler için söylenmiyor?

Taşar: Ben Kürt diye bir halk duymadım. Kürtler, Türklerin bir aşiretidir, sadece.

Yılmaz: Madem Kürtler Türklerin bir aşireti, o halde, Türk aşiretinin mücadelesine neden destek olmuyor sunuz?

38. *Sosyal Demokrat*, Sayı 7 Eylül 1988

Sessiz katil sınırlarımızda (Yunus Güztoklusu)

Kimyasal silahlar: Dün ve Bugünü

"Barış" denen kabus

Hiroşimalar olmasın ama, Halepçe'ler de

39. *Forum*, Sayı 215 16-31 Ağustos 1988

Ortadoğu'da Barışa Doğru

40. *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, Sayı 101, Kasım 1988

"Ulusal Çıkar" açısından Kürtlerin sığınma olayı (Baskın Oran)

41. *İşçi Dünyası*, 19 Ekim 1988 Yıl 1 Sayı 4

Kürtlerin kamplarını ziyaret eden İHD Heyeti: "Mülteci statüsü daha fazla gecikmeden tanınmalıdır."

26 Bu konuyla ilgili gazete haberleri şöyle:

Diyarbakır Sıkıyönetim Mahkemesi'nce yargılanan bazı sanıkların Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde 1981-1984 yılları arasında 32 kişinin işkenceyle öldürüldüğü yolundaki iddialarına karşılık mütalası bildiren askeri savcı, olayla ilgili olarak kovuşturmayla yer olmadığı kararı verildiğini, bu nedenle suç duyurusunda bulunulmasına gerek olmadığını açıkladı.

7. Kolordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Mahkemesi'nde bakılmakta olan 14 sanıklı "bölücü çete" davasına devam edildi. Sanıkların iddianameye karşı savunmalarının alınması sürdürüldü.

Askeri savcı, sanıkların ortak imza ile mahkemeye verdikleri dilekçelerinde yer alan iddia ile ilgili mütalası dünkü duruşmada açıkladı. Askeri savcı şöyle konuştu: "Sanıkların vermiş oldukları dilekçenin incelenmesi neticesi görülebileceği gibi 32 kişiden bir kısmı işkenceleri protesto, ölüm orucu, kendini yakma gibi eylemler sonucu yaşamını yitirmiş, bir kısmı da işkence sonucu öldürülmüş denilmektedir.

Askeri savcılık kayıtlarının tetkikiyle 32 kişinin ölümüyle ilgili tüm olaylara askeri savcılıkça el konulduğu ve gerekli tahkikatın yapıldığı anlaşılmıştır. Yapılan incelemeler sonucu ölüm olaylarıyla ilgili olarak kovuşturmayla yer olmadığı kararı verilmiştir." (*Cumhuriyet*, 8 Şubat 1986)

Askeri savcılığın bu açıklamasından sonra, "Rızgari Davası" sanıklarından Abdullah Uzun ve arkadaşları, duruşmada yaptıkları açıklamalarda, "Cezaevinde 32 ölüme katılmadıklarını, söz konusu 1981-1985 yılları arasında 60 tutuklunun işkence sonucu öldürüldüklerini ileri sürdüler." (*Milliyet*, 1 Mart 1986)

Bu konuyla ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yazılı soru önergesi verildi. Adalet Bakanı Nejat Eldem, SHP Ağrı Milletvekili İbrahim Taşdemir'in yazılı soru önergesini cevaplandırdı. Adalet Bakanı, 21 Mart 1981 - 13 Mayıs 1984 tarihleri arasında Diyarbakır Askeri Ceza ve Tutukevi'nde 33 mahkumun öldüğünü açıkladı. Şöyle bir döküm verdi: 12 hastalık, 7 açlık grevi, 5 kendini asma, 4 kendini yakma, 1 kalp krizi, 1 elektrik çarpması, 1 ilaç zehirlenmesi, 2 erlerin müessir fiili. (*Hürriyet*, 14 Mayıs 1986)

Diyarbakır Askeri Cezaevi'nde yaşananlar için bk. 2000'e Doğru, Yıl 1, Sayı 28 12-18 Temmuz 1987 Diyarbakır Cezaevi, "Burada Allah Yok Peygamber İzine Çıktı"; *Yeni Gündem*, Yıl 4, Sayı 79 6-12 Eylül 1987 Diyarbakır ve Metris'te İşkence Özel

Ek; 2000' e Dogru, Yıl 1 Sayı 34, 23-29 Ağustos 1987 Diyarbakır Gardiyanı Gestapo Adnan "Emir kuluyduk"; 2000'e Dogru Yıl 1 Sayı 38 20-26 Eylül 1987Askeri Cezaeyi, Ders Şeriat

27 Siddık Bilgin olayı hakkında kısa bir hatırlatma yapalım:

1. Siddık Bilgin'in karısı Muzaffer Bilgin, 18 Ocak 1986 tarihli Hürriyet Gazetesine, "Kocamı kurşuna dizdiler" biçiminde bir açıklama yaptı.

Olay 1985 yılı Temmuz ayının sonlarında meydana gelmişti. İşkence edildikten sonra kurşuna dizilen Siddık Bilgin, Suvaran Jandarma Karakolu bahçesinde açılan bir çukura elbiseleriyle gömülmüştü. Karısı işkenceyle öldürülen kocasının kemiklerini istiyordu.

Siddık Bilgin Genç ilçesi Şihismailan (Dedebaşı) köyünün öğretmeniydi. Onu Komando Yüzbaşı Ali Şahin Suvaran Jandarma Karakolu'nda işkenceyle öldürdü. Muzaffer Bilgin şöyle diyordu: Yüzbaşı Ali Şahin Siddık Bilgin'i reo kamyonunun tente kancalarına astı, öldüresiye dövdü. Sonra ormana götürüp kurşuna dizdiler. Cesedini dozerle açılan kuyuya doldurdular.

2. Bu açıklamadan sonra Siddık Bilgin'in amcaları Gıyaseddin Bilgin ve Mehmet Bilgin SHP Genel Merkezi'nde bir basın toplantısı yaptılar. Gıyasettin Bilgin, "İşkenceyi, cinayeti bizzat gördüm, yaşadım" diyordu.

"Bizi istasyona doğru götürdüler. Beni Siddık'tan uzaklaştırdıkları anda 200-300 silah birden ateşlendi. Siddık'ı arkadan taradılar. Zulme işkenceye dayanmayan herkes köyümüz Kelhasi'yi (Doğanlı) terketti. Evlerin kapıları kırık." (Güneş, 20 Ocak 1986)

3. 22 Ocak 1986 tarihinde İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut Kelhasi köyü hakkında açıklamalar yaptı. Bakana göre köy boşaltılmamıştı. Köylüler mutlu yaşamlarını sürdürüyorlardı.

4. 4 kişilik SHP heyeti Kelhasi köyünde incelemeler yaptı. Bakanın "dolu" dediği köy "boş" çıktı. "22 Ocak tarihinde İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut'un "boşaltılmadı" dediği köye gittik, gördük. Bomboştı. Köy ilkokulu kapalıydı, bazı evlerin damı aşırı kar nedeniyle çökmüştü ve köyde en ufak bir ayak izi dahi yoktu. Sayın Akbulut rastgele konuşuyor, gelsin, görsün." Köylüler: "Kelhasi'de okula baktığımızda hep işkenceyi hatırlıyoruz." (Milliyet, 31 Ocak 1986)

5. İçişleri Bakanlığı, Siddık Bilgin'in işkenceyle öldürüldüğü iddiasını reddetti. Açıklama kısaca şöyle: "Kaçarken vuruldu. Ölerken de Yaşasın PKK diye bağırdı. Yakınları cenazeyi almadı." (Cumhuriyet, 23 Ocak 1986)

Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından yapılan açıklama da aynı mahiyetteydi. "Dur ihtiarına uymadı, vuruldu." (5 Ağustos 1985 tarihli açıklama, gazetelerde Siddık Bilgin olayıyla ilgili olarak yazılanlarla derin bir çelişki gösteriyor.)

6. İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut işkence iddiaları hakkında konuştu. "İşkence iddiaları dış mihraklar tarafından ileri sürülmektedir. Hainler de dış mihraklarla işbirliği halindedirler." (Tercüman, 29 Ocak 1986)

7. Nokta Dergisi 19 Ocak 1986 tarihli 2. sayısında (Yıl 4) işkenceci polislerden Sedat Caner'in açıklamalarını kapak yaptı. Sedat Caner, "hem işkence yaptırıldılar, hem de hakkımda dava açıp mahkum olmamı sağladılar. Onun için işkenceleri açıklıyorum." diyordu. Sedat Caner açıklamalarında, kimlerle birlikte işkenceye katıldığını ve işkencenin yöntemlerini anlatıyordu. 7 yıl içinde 200 kişiye işkence yaptığını belirtiyordu. İşkencede ölenlerin isimlerini veriyordu.

İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut'un işkence iddialarına karşı yanıtı şöyle : "Yalan, düzmece, iftira."

"Amaç devleti gerek iç gerek dış kamuoyunda küçük düşürerek yıpratmaktır... İşkence yöntem ve metotlarını gösterir şekil ve çizimler iyi bir senaryo olarak hazırlanmış hayali bir düşüncenin ürünüdür. Şekiller Uluslararası AF Örgütü'nündür... Parlatmanın tesisiyle birlikte yoğunlaşan iddiaların, terörizmi mahkum

eden devletimizi hedef almasındaki maksat kendiliğinden ortaya çıkmaktadır... İnsan hak ve hürriyetlerine aykırı bir davranışa devletimiz asla müsamaha etmemiş ve etmeyecektir." (*Güneş*, 2 Şubat 1986)

8. Ailesi, 2 Şubat 1986 tarihli bir dilekçeyle Sıddık Bilgin'in cesedini istedi.

Bingöl'ün Genç ilçesi Cumhuriyet Savcısı Kazım Özbek, ailenin başvurusuna, "Öğretmen Sıddık Bilgin'in cesedi amcası Gıyaseddin Bilgin'e teslim edilmiştir." yanıtını verdi. Genç Cumhuriyet Savcısı 7 Şubat 1986 tarihinde verdiği cevapta, "Tutuklama 29 Temmuz 1985 de yapılmıştır. Ceset 31 Temmuz 1985 de amcası Gıyasettin Bilgin'e imza karşılığı teslim edilmiştir. Ceset üzerinde gerekli adli tıp incelemesi, otopsi yapılmıştır." diyordu. (*Nokta*, Sayı 15, 20 Nisan 1986 s. 26-29)

Sıddık Bilgin'in işkenceyle öldürüldüğünü gördüğünü iddia eden Gıyasettin Bilgin, "Bana karakolda bilmediğim kağıtlar imzalatıldı. Ama yeğenimin cesedini vermediler." dedi. (*Cumhuriyet*, 9 Şubat 1986)

Burada iki açıklama arasındaki çok önemli bir çelişkiyi görmek gerekir. İki açıklama da devlet kurumları tarafından yapılmıştır. Devletin iki farklı kurumu tarafından. İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut, 22 Ocak 1986 tarihinde yaptığı açıklamada, "cesedi ailesi gelip almadı" diyor. Genç ilçesi Cumhuriyet Savcısı Kazım Özbek ise 7 Şubat 1986 tarihinde yaptığı açıklamada, "ceset amcası Gıyasettin Bilgin'e verildi." diyor. Sıddık Bilgin'in eşi Muzaffer Bilgin ve amcası Gıyasettin Bilgin, cesedin verilmeyeceğini söylüyorlar. Cesedi istiyorlar.

9. Sıddık Bilgin'in ailesi, işkence sonucu ölüme sebebiyet verenler hakkında soruşturma açılması için Sıkıyönetim Komutanlığı'na başvurdu. Bu konuyla ilgili haber şöyle:

Sıkıyönetim soruşturma isteğini reddetti.

Öğretmen Sıddık Bilgin kaçarken vurulmuş.

Genç ilçesinde işkenceyle öldürüldüğü ve sonra da kurşuna dizildiği öne sürülen Öğretmen Sıddık Bilgin'in amcasına gönderilen cevapta Sıddık Bilgin'in "dur" ihtarına uymadığı için açılan ateş sonucu öldüğü bildirildi.

8. Kolordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı bu nedenlerle soruşturma istemini reddetti.

Kurmay Başkanı Alb. Necati İşçi imzasıyla, soruşturma açılmasını isteyen Öğretmen Bilgin'in amcası MSP eski Senatörü Mehmet Bilgin'e gönderilen 1986/168 sayılı cevabi yazıda, Öğretmen Bilgin'in kaçarken "dur" ihtarına uymadığı ve açılan ateş sonucu öldüğü sonucuna varıldığı kaydedildi. Yazıda, "olaydan sorumlu tutulacak bir kişinin bulunmaması" gerekçesiyle 13. 8. 1985 tarih, 1985/160-48 esas ve karar sayılı kovuşturmayaya yer olmadığı kararına varıldığı bildirildi.

31. 7. 1985 tarihinde, Genç Cumhuriyet Savcısı Kazım Özbek ve Genç Sağlık Ocağı Doktoru Hürer Ercan tarafından, Bilgin'in cesedi üzerinde amcası Gıyasettin Bilgin ve diğer görevlilerin katılmasıyla otopsi yapıldığının da belirtildiği yazıda, ölümün "iç ve dış kanamaya bağlı kurşun yarası" sonucu meydana geldiği belirtildi. (*Hürriyet*, 24 Şubat 1986)

10. 22 Mart 1986 tarihli Tercüman'ın yayını şöyle:

Sıddık Bilgin'in PKK militanı olduğu anlaşıldı. Halbuki bazı SHP'liler Sıddık Bilgin'in ölümü konusunda büyük gürültü koparmışlardı.

11. SHP Milletvekilleri Cüneyt Canver ve Ali İhsan Elgin, cesedin ailesine verilmemesini protesto için sakallarını kesmeme kararı aldılar. Ve bunu kararlılıkla yürüttüler. Bunun üzerine hükümet, cesedin ailesine teslim edilmesi için Sıkıyönetim Komutanlığı nezdinde, Bingöl Cumhuriyet Savcılığı nezdinde harekete geçti. 3 Nisan 1986 tarihli *Milliyet* gazetesinin bu konuyla ilgili haberi şöyle:

"Öğretmen Sıddık Bilgin'in cesedi nakledildi.

Jandarma erleri tarafından Suvaran Jandarma Karakolu'nun yanından çıkartılan

Öğretmen Sıddık Bilgin'in cesedi eşine ve amcasına gösterilmeden, ailenin hazırladığı mezara gömüldü. Bu sırada cesede, eşi ve amcası dışında, SHP milletvekilleri ve basın mensupları dahil hiç kimse yaklaştırılmadı.

Sıddık Bilgin'in eşi Muzaffer Bilgin ve amcası eski senatör Mehmet Bilgin, dün sabah saat 05.00'de Genç'teki evlerinden alınarak Suvaran Jandarma Karakolu'na götürüldü. SHP milletvekilleri Ali İhsan Elgin, Cüneyt Canver, MKYK Üyesi Kamer Genç, basın mensupları ile Bilgin'in yakınlarının yolu, 6-7 jandarma erinden oluşan bir ekip tarafından kesildi. Ekibin başındaki astsubay, emir aldığını, geçmelerine izin veremeyeceğini bildirdi.

Cesedin ailesine verilmemesini protesto için sakallarını uzatan Ali İhsan Elgin ve Cüneyt Canver, sakallarını bugün partilerinin genel merkezinde kesecekler."

Yine aynı olayla ilgili olarak 3 Nisan 1986 tarihli Hürriyet Gazetesi şunları yazıyor:

"Öğretmen Bilgin Köy Mezarlığında

Jandarma Karakolu bahçesine gömüldüğü iddia edilen Sıddık Bilgin'in cesedinin teslimi ve defin sırasında SHP'li iki milletvekiline köye giriş izni verilmediği ileri sürüldü.

İki milletvekili, "operasyon var" gerekçesiyle alınmadı. Ali İhsan Elgin, "Katil hükümler, artık, işkenceyle öldürülenlerin soyulması için de emir veriyor. Elbiseyle gömülen Bilgin'in saati ve altın yüzüğü de yok." dedi.

Cüneyt Canver: Bilgin olayı hükümetin ayıbıdır. İşkenceyi kanıtlayacağımızı bildikleri için defin sırasında köyde bulunmamızı engellediler."

Burada devlet kurumları arasındaki çelişkinin bütün açıklığıyla ortaya çıktığını bir kere daha görmek gerekir. Yukarıda açıklandığı gibi, Genç Cumhuriyet Savcısı, 7 Şubat 1986 tarihinde yaptığı açıklamada, "Ceset, amcası Gıyasettin Bilgin'e imza karşılığı teslim edilmiştir." diyordu. Buradaysa cesedin jandarma karakolunun bahçesinden çıkarıldığını ve köy mezarlığına taşındığını öğreniyoruz.

12. 25 Nisan 1986 tarihli Hürriyet Gazetesi, olay sonrasında karakolda görevli olan bir başçavuşun ihbarını yayınladı. Olayı açıklığa kavuşturan bu ihbar haberi şöyle:

"Karakolda görevli çavuştan ihbar

Öğretmen Bilgin önumde öldürüldü.

Geçen yıl Temmuz ayında meydana gelen ve kamuoyunu sürekli meşgul eden Öğretmen Sıddık Bilgin'in işkenceyle öldürülmesi iddiası, yeni bir boyut kazandı.

Olay sırasında Suvaran Jandarma Karakolu'nda çavuş olarak askerlik yapan Fikret Birge, Eskişehir Savcılığı'na başvurarak "Öğretmen Bilgin dövülerek öldürüldü." dedi.

Fikret Birge şunları anlattı: "Öğretmen Bilgin okul bahçesinde 3 gün süreyle dövüldü. Ölmüştü. Diğerleriyle birlikte onu da askeri araca koyduk. Yolda, Yüzbaşı Ali Şahin cesedi indirmemizi söyledi. İndirdik. Yüzbaşı yerdeki cesedin taranmasını istedi ve emir yerine getirildi."

Bahçesinde Sıddık Bilgin'in cesedi gömülü olan Suvaran Karakolu'nda askerlik yapan Eskişehirli Fikret Birge'nin, Bingöl'ün Genç Savcılığı'na iletilmek üzere, Eskişehir C. Savcısı Cengiz Çetin'e verdiği dilekçe aynı şekilde:

"Ben Bingöl ili Genç ilçesi Suvaran Jandarma Karakolu'nda vatani görevimi yaptım... Aralık 1985 tarihinde terhis oldum. Görevim sırasında bölgede insanlık dışı bir uygulamaya tanık oldum. Temmuz 1985'de Öğretmen Sıddık Bilgin Doğanlı Köyü'nde Yzb. Ali Şahin'in komutasındaki ekip tarafından dövülerek öldürüldü. Bu olaya benimle birlikte diğer askerler de şahittir. Ancak, daha sonra da, Sıddık Bilgin'in kaçarken, dur ihtarına uymadığı gerekçesiyle vurularak öldürüldüğü yolunda Sıkıyönetim Komutanlığı'nca açıklama yapıldı. Bu açıklamalar

gerçekleri yansıtmamaktadır. Sıddık Bilgin'in ölümü özete şöylece:

Bingöl'den gelen Yzb. Ali Şahin komutasındaki askerler ve Suvaran Jandarma Karakolu'ndan ben ve Ali Can isimli arkadaş ile beraber Doğanlı Köyü'ne gittik. O sırada Sıddık Bilgin de Genç ilçesinden getirildi. Başkaları da vardı. Hepsinin gözleri bağlandı ve askeri aracın arkasına ellerinden bağlandı ve Yzb. Ali Şahin'in emriyle dövülmeye başlandı. İlkokulun bahçesinde üç gün süreyle dövüldüler. Ayusınlar diye yüzlerine kovayla su döküldü. Sıddık Bilgin yerde yığılı bir şekilde kaldı, ölmüştü. Daha sonra hepsini askeri araçlara bindirdik. Köyden uzaklaştırdık. Suvaran'a doğru gelirken ilk düzlükte durduk. Ben Sıddık'ın cesedinin bulunduğu araçtaydım. Diğer araçlardan 400 m. kadar ayrıldık. Yzb. Ali Şahin bize cesedi indirmemizi söyledi. Cesedi 4 kişi kucakladık ve hafif meyilli yamaca yüzükoyun yattık. Ali Şahin çekilmemizi istedi. Geri çekildik. Yzb. Ali Şahin ve diğer üst rütbeli askerler ihtar ateşi anlamında havaya birkaç el ateş ettiler. Ve askerlere emir vererek yerde yatan Sıddık Bilgin'in taranmasını istediler. Askerler emri yerine getirdiler.

Daha sonra da basına yansıyan olayın açıklık kazanması ve sorumluların ortaya çıkarılmasının gerekliliğine bir insan olarak inanıyorum.

Olayın açıklığa kavuşturulmasında yardımcı olmaktan başka bir amacım yoktur... Bu arada Eskişehir C. Savcısı Cengiz Çetin başvurunun 986/7206 sayı ile işleme konulduğunu ve gereğinin yapılacağını söyledi.

Akbulut ne diyor?

Öğretmen Sıddık Bilgin'in öldürüldükten sonra silahla tarandığı yolunda Fikret Birge'nin, savcılığa verdiği dilekçeyle ilgili olarak İçişleri Bakanı Yıldırım Akbulut, görüşlerini Hürriyet'e şöyle açıkladı:

"Savcılık bu kişinin dilekçesi üzerine gerekeni yapar. Şu anda bizim bilgilere göre Sıddık Bilgin'in örgüt üyelerinin yerini göstereceğinden bahisle, onların yerlerini göstermeye giderken kaçması, dur ihtarına uymadığı için vurulmasıdır. Devletin elindeki resmi kayıtlar ve bilgiler bundan ibarettir. Bunun ötesinde bir aksi iddia, bir şahadet söz konusu ise savcılık durumu tetkik eder ve gereğini yapar."

25 Nisan 1986 tarihli *Milliyet* Gazetesi'nde ise olayın gelişmesinin başka bir boyutu veriliyor:

"Bilgin olayında beklenmeyen şahit
Jandarma çavuşundan korkunç suç duyurusu

....

"Neden otopsi yapılmıyor?

Öte yandan, Sıddık Bilgin'in amcası MSP Eski senatörlerinden Mehmet Bilgin de yeni bir suç duyurusunda bulundu.

Mehmet Bilgin Bingöl C. Savcılığı'na ve Adalet Bakanlığı'na ilettiği suç duyurusunda, Yzb. Ali Şahin, Solhan İlçe Jandarma Bölük K. J.Üstğm. Ümit Eriş, Suvaran Jandarma Karakolu Tk. K. J.Asb. Mehmet Acar'ın işkence yapmak suretiyle adam öldürmek, yalan beyanda bulunmak suretiyle adli mercileri yanıltmak, görevini kötüye kullanmak suçlarından, Genç Sağlık Ocağı tabibi Dr. Hürer Ercan ve Genç İlçesi C. Savcısı Kazım Özbek'in de görevlerini kötüye kullanmak suçlarından cezalandırılmalarını istedi.

Bilgin, otopsi istemlerini de yineleyerek, "şayet maktül gerçekten işkence sonucu öldürülmemiş ise, yapılacak otopside kimsenin korkmaması ve kuşku duymaması gerekir." dedi.

13. Bir tanık daha Çavuş Fikret Birge'yi doğrulamaktadır.

Suvaran Jandarma Karakol çavuşu Fikret Birge'nin itirafında adından söz ettiği ve olay sırasında aynı karakolda er olan Ali Can, Birge'nin itiraflarını doğruladı. Ali Can, "Öğretmen Bilgin dövülerek öldürülmüş ve cesedi emirle kurşunlanmış-tır." dedi. (*Hürriyet* 26 Nisan 1986)

14. 27 Nisan tarihli Milliyet Gazetesi Çavuş Fikret Birge'nin kayıp olduğu haberini vermektedir.
15. 28 Nisan 1986 tarihli Milliyet Gazetesi Öğretmen Bilgin olayındaki son gelişmeleri şöyle duyuruyor:
 SHP İçel Milletvekili Ali İhsan Elgin, Öğretmen Sıddık Bilgin'in işkenceyle öldürülmesiyle ilgili olarak bugün veya yarın yeni tanıkların savcılıklara başvurarak suç duyurusunda bulunacaklarını açıkladı... Öte yandan Sıddık Bilgin'in öldürülmesi için emir verdiği iddia edilen Yzb. Ali Şahin hakkında konuşan SHP Milletvekili Yüzbaşı'nın Bingöllülere hitaben yaptığı bir konuşmada, "Beni kimse ele veremez. Beni ele verecek olurlarsa, üzerimde bulunan 8-9 kişiyi de yakarım." dediğini ileri sürdü.
16. Adalet Bakanı Nejat Eldem Sıddık Bilgin olayıyla ilgili soruşturmanın sürdürüldüğünü açıkladı. (*Tercüman*, 14 Mayıs 1986)
17. Genç C. Savcısı olay hakkında bilgi almak isteyen milletvekilleriyle görüşmek istemiyor.
 Bingöl'ün Genç İlçesinde, işkenceyle öldürüldüğü iddia edilen Öğretmen Sıddık Bilgin'in cesedi hakkında otopsi isteminde bulunmak üzere Genç İlçesi'ne gelen Mardin SHP Milletvekili Kenan Nehrozoğlu ile Malatya Milletvekili Ayyhan Fırat Savcı Kazım Özbek tarafından "işim var" gerekçesiyle kabul edilmedi. Bu konuyla ilgili olarak milletvekilleri şu açıklamayı yaptılar: "... Savcının bizi makamına almamasının sebebi kendisinin tutmuş olduğu mevcut otopsi raporunu ortadan kaldırmak ve delilleri yok etmektir. Bu durum Türk adaletinin yüz karasıdır. Bu durumu Meclis'de Adalet Bakanı'na soracağız." (*Milliyet*, 21 Mayıs 1986)
18. Bakanlık Bilgin olayına el koydu.
 Adalet Bakanlığı Başmüfettişi Cengiz Yelbaşı, Cumhuriyet Savcısı Özbek'ten bilgi aldı.
 Sıddık Bilgin'in amcası Mehmet Bilgin, otopsinin bir an önce yapılmasını istedi. Dün savcılığa bu konuda bir dilekçe daha verdi. Otopside uzman doktorların ve basının da bulunmasını istedi.
 Savcı Kazım Özbek Cumhuriyet Muhabiri ile görüşmedi. Savcı başka bir yere tayin istiyor. (*Cumhuriyet*, 22 Mayıs 1986)
19. Sıddık Bilgin olayının tanığı ifade verdi.
 Tanık Çavuş Fikret Birge, Genç C. Savcılığı'nın talimatı üzerine Eskişehir C. Savcılığı'na ifade verdi. (*Hürriyet*, 24 Mayıs 1986)
20. Öğretmen Sıddık Bilgin'e otopsi yapıldı.
 .. işkenceyle öldürüldükten sonra silahla tarandığı öne sürülen Öğretmen Sıddık Bilgin'e ailesinin Adalet Bakanlığı'na başvurusu üzerine yeniden otopsi yapıldı. Otopsinin yapılacağı Doğanlı köyüne gitmek isteyen hha muhabiri Sait Yıldırım'ı, Genç Jandarma Birlik Komutanı Üstğm Ahmet Duman, ölümlü tehdit ederek "Dünyanı değiştirmek istemiyorsan çektiğin filmleri yak ya da bana ver" dedi. (*Hürriyet*, 31 Mayıs 1986)
21. Bilgin ayakları bağlı gömülmüş
 Adli Tabip Yaşar Tıraşçı, Bilgin'in vücudunda, ayrıca, açıklayamayacağı sayıda kurşun izi bulunduğunu söyledi. (*Milliyet*, 31 Mayıs 1986)
 Yzb. Ali Şahin ve -er Mehmet Acar, Ütğm. Ümit Eriş ve Asb. İbrahim Yıldızgören haklarında dava açıldı. Yzb. Ali Şahin ve suç ortakları tutuklanmadı. Duruşmaları tutuksuz sürüyor. Dava Bingöl'de başladı. Güvenlik nedenleriyle Ankara'ya nakledildi. Yzb. Ali Şahin ve suç ortakları duruşmalara katılmıyorlar. Bu arada Yzb. Ali Şahin binbaşılığa terfi etti.
 Sıddık Bilgin olayının başka boyutu üzerinde daha durmak gerekir. Görüldüğü gibi Sıddık Bilgin olayı hakkında şikayetler ve istemler üzerine gerekli soruşturma başlatılabilmiş. 1980'li yıllarda, gözaltına alınmış, tutuklanmış veya

herhangi bir nedenle, başı güvenlik güçleriyle deritte olan bir kişinin yakınlarının, yukarıdaki olayda olduğu gibi, yetkili kişileri veya kurumları, bazı istekleri doğrultusunda harekete geçirebilmesi olası değildir. Herkes bu olanaklara ve bu olanakların sağladığı ilişkiler ağına sahip değildir. Düşünelim ki Siddik Bilgin'in amcası emekli bir albaydır. MSP Bingöl eski senatörüdür. Mehmet Bilgin, Siddik Bilgin olayının başına yansıdığı günlerde sık sık sitemlerde bulunmuştur. "Ben devlet için büyük hizmetler yaptım. Millî İstihbarat da bile çalıştım. Buna rağmen yeğenim işkenceyle öldürüldü. Yaptığım hizmetlerin karşılığı bu mu olmalıydı?"

12 Eylül'den sonra pek çok genç, yakınları olmadığı için, durumunu poliste, savcılıkta, Sıkıyönetimde, cezaevinde, hakkını arayacak, izleyecek yakınlara sahip olmadığı için kolayca öldürülmüşler, rastgele gömülmüşlerdir. Örneğin, Siirt'teki Kasaplar Deresi bu tür cesetlerle doludur. (Kasaplar Deresi için bk. 2000'e Doğru, Yıl 3 Sayı 9, 26 Şubat 1989 SP Heyeti Siirt'te, Kasaplar Deresi Açılışın, Günay Asian'ın haberi; 2000'e Doğru, Yıl 3 Sayı 12 19 Mart 1989, Baskı Bir Yandan, Yoksulluk Bir Yandan Siirt Göç Ediyor, Kasaplar Deresi Açılıyor. s. 26)

28 1988 yılı sonlarında, 1989 yılı başlarında Cizre dolaylarında çok yoğun bir devlet terörü sürdürülüyordu. Askerler, polisler, özel timler, korucular... bütün güvenlik güçleri ayrı ayrı operasyonlar yürütüyordu. Bazı evler polis tarafından karakol haline dönüştürülmüştü. Olayların yoğunlaşarak gelişmesi sırasında Ocak ayının ortalarında, Cizre'de iki polis memuru gerillalar tarafından öldürüldü. Bu olaydan sonra baskı ve terör ortamı daha da turmanarak sürdü.

Ocak ayının ortalarından itibaren Cumhuriyet muhabirleri Cengiz Mumay ve Celal Başlangıç, Cizre yöresinden haberler geçmeye başladılar. Cumhuriyet'in yayınları sayesinde olay kamuoyuna duyuruldu.

"Bok yedirme" olayı kısaca şöyle: 14-15 Ocak 1989 gecesi Cinibir (Yeşilyurt) köyü güvenlik güçleri tarafından sarılıyor. Bütün köylüler evlerinden dışarı çıkarılıyor. Köylüleri meydana topluyorlar. Çocuk, kadın, ihtiyar herkes dışarıda. Soğuk, karanlık bir gece. Sadece güvenlik güçlerinin projektörleri var. Yoğun bir işkence başlıyor. Bu arada güvenlik güçlerinin komutanı bir binbaşı, köy meydanının, okulun çevresindeki bokları toplatıyor. Köyde kanalizasyon yok, Okul bir yılı aşkın bir zamandır kapalı. Zaman zaman sorgu ve işkence merkezi olarak kullanılıyor. İşte bundan sonra binbaşı toplattığı bokları herkese, zorla, işkenceyle yedirmeye başlıyor. Örneğin babaya oğluna bok yedirmesi için baskı kullanıyor. Torunları dedelerine, ebelerine bok yedirmeleri için zorluyor, onlara işkence yapıyor. Bunun dışında başka işkenceler, onur kırtıcı olaylar da var. Cumhuriyet Gazetesi bunların bir kısmını yayınladı. Cumhuriyet'in yayınından sonra başka gazeteler de olayla ilgili olarak bazı haberler yayınlamaya başladılar.

16 Ocak 1989 tarihinde Köy Muhtarı Abdurrahman Müştak ve bazı köylüler, yaşanan bu olay hakkında, Cizre C. Savcılığı'na suç duyurusunda bulunan bir dilekçe yazdılar. Aynı türden dilekçeler, C.Savcılığı'ndan ayrı, İçişleri Bakanlığı'na, Genelkurmay Başkanlığı'na, Başbakanlığa, Cumhurbaşkanlığı'na, Anavatan Partisi, Doğruyol Partisi, ve Sosyal Demokrat Halkçı Parti Genel Başkanlıklarına da yazıldı.

18 Ocak 1989 da güvenlik güçleri köye tekrar geldiler. Orada baskı ve zulüm yaptılar. Bunun amacı dilekçelerin geri alınmasını, şikayetlerden vazgeçilmesini sağlamaktı.

19 Ocak 1989'da Cinibir köyünde baskılar ve zulüm yine sürdürüldü. Fakat köylüler şikayetlerinde ısrarlı oldular. Dilekçelerini geri almadılar. Şikayetten vazgeçemediler.

Milletvekilleri de olayla samimi bir şekilde ilgilenmeye başladılar. İşkence görünen doktor raporu alması sağlandı.

Bütün bunlardan sonra idari soruşturma açıldı.

Jandarma Asayiş Komutanı Korgeneral Hulusi Sayın, "Olay en ince teferruatına kadar

incelenecek ve kimse korunmayacaktır. Bu iddiaların birçok kısmının yanlış olduğu anlaşılacaktır." dedi. (Cumhuriyet, 16.1.1989)

İçişleri Bakanı Mustafa Kalemlî, "İddiaların doğru olmadığı saptanmıştır." biçiminde bir açıklama yaptı. (Cumhuriyet, 28 Ocak 1989)

İnsan Hakları Derneği, raporların işkenceyi kanıtladığını belirtti.

1989 Orhan Apaydın İnsan Hakları ve Hukuk Ödülü'nün Cinibir köylülerine verildiği açıklandı. Ödül jürisinde, Dr. Erdal Atabek, Av. Gülçin Çaylıgil, Av. Halit Çelenk, Tiyatro Sanatçısı Genco Erkal, Gazeteci yazarlar Oktay Kurtböke, Uğur Mumcu ve İlhan Selçuk vardı. (Cumhuriyet, 1 Mart 1989)

Binbaşı Cafer Tayyar Çağlayan hakkında ceza davası açıldı. (Cumhuriyet, 24 Mart 1989) Tutuklanması hakkındaki istek mahkemece reddedildi. Dava tutuksuz sürüyor. (Cumhuriyet, 3 Nisan 1989) Cinibir (Yeşilyurt) de sürdürülen devlet terörü hakkında daha etraflı bilgi için bk. *Yeni Demokrasi*, Sayı 18, Şubat 1989 Batman, Silvan, Cizre, Bismil, Kozluk'da estirilen Devlet Terörü s. 4-7; *Yeni Demokrasi*, Sayı 19, Mart 1989 Yeşilyurt ve Objektif Gerçekler, s. 30-33; *Medya Güneşi* Sayı 7 Ocak-Şubat 1989 s. 15-18 Abdurrahman Müştak'la yapılan röportaj.

- 29 Bu metinlerde, Kürtlerin Türk olduğu, birçok Türk boyu yanında bir de Kürt Türkleri, yani Türklerin Kürt boyu olduğu vurgulanıyor. Bu konuda ısrar ve kararlılık var. Halbuki şunları gayet iyi biliyoruz: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Anadolu Basın Birliği gibi kurumlar veya buralarda çalışan profesörler, yazarlar, Güney Kürdistan'da, Kürtlerin, kendi tabirleriyle "Kürt Türkleri"nin kimyasal silahlarla katledimesine hiç ses çıkarmadılar. Hatta Saddam Hüseyin'in sömürgeci ve faşist rejimini alkışladılar. "Kürt soykırımını Türk Devleti'nin yüksek çıkarlarına uygundur." dediler. Halbuki bu kurumlar ve kişiler, örneğin Bulgaristan Türkleri, Batı Trakya Türkleri, Kıbrıs Türkleri, Afganistan'dan getirilen Türkler, Kerkük Türkleri vs. gibi konularda böyle mi davranıyorlar?

Bütün bunlara rağmen yukarıda sözü edilen kurumlar, benzer kurumlar, Kürtlerin Türk olduğunu yine vurgulamaya çalışıyorlar. Bu artık bilimsel bir konu değil, ahlaki bir konu. Burada tek amaç var. Kürtlerin etnik kimlikleri konusunda bilinçlenmelerini, ulusal kimliklerini sorgulamalarını engellemek.

- 30 Yakılan belgeler için bk. 63. Ölüm yıldönümünde Cemal Paşa'nın Son Mektubu, Derleyen Mithat Perin, (Hürriyet, 22 Temmuz 1985) Mektup 1 Temmuz 1922 tarihinde, Moskova'da, Cemal Paşa tarafından Afgan lideri, Emanullah Han'a yazılmıştır. Cemal Paşa Afgan liderine hizmet sunmayı önermekte ve istemektedir. Mektubun Sedat Simavi'nin özel arşivinde olduğu kaydedilmektedir.

Mithat Perin, yazısının başında şöyle demektedir: "Cemal Paşa, Moskova'da yazdığı 1 Temmuz 1922 tarihli son mektubunda, aralarındaki ilişkilere dair bilgi verir. Hareket anına gelinceye kadar herbiri kendine göre hazırlıklar yapmış, bilhassa Talat ve Enver beraberlerinde götürmeyecekleri önemli evrak ve belgeleri yalnız ocağında yakmışlardı... Onları en çok düşündüren daha hareketlerinden önce, basının aleyhte açtığı olduğu hakarete varan yayınlardı.

Evrakın ve belgelerin yakılmasıyla ilgili olaylar başka incelemelerde de belirtilmiştir.

- 31 Burada bir anımı anlatmayı gerekli buluyorum.

Olay 1980 yılının Ağustos ayında cereyan ediyor. O sıralarda İstanbul'da Toptaşı Cezaevi'ndeyim. Ağustos ayında cezaevinde "Kaçakçılar Koğuşu" olarak adlandırılan koğuşta kalanlarla siyasal tutukluların bulunduğu koğuş arasında önemli sürtüşmeler oldu. Bu sürtüşmelerden sonra idareyle tutukluların arasında bir gerginlik başladı. Ve bu gerginlik gün geçtikçe artarak sürüp gitti. Sonunda cezaevinin etrafı güvenlik güçleri tarafından sarıldı. Tutuklular idarenin ve güvenlik güçlerinin saldırılarına karşı korunmak için barikatlar yaptılar. Ayın ortalarına doğru, bir sabaha karşı, bir jandarma birliği, silahlı

askerler cezaevinin avlusuna girmeye başladılar. Koğuşlarda arama yapacaklarını, askerlerin koğuşlara girmesine engel olunmamasını, barikatların kaldırılmasını istediler. Ellerinde bir liste olduğunu listede adı geçenlerin İzmit Cezaevi'ne gönderileceğini söylediler. Bu kişilerin koğuşlardan muhakkak alınıp sevkedileceklerini bildirdiler. Listeyi okudular. 12-13 kişi kadar vardı. Hepsisi de solcu, genç arkadaşlardı. Bu, aslında sürgün demektir.

Arkadaşlar işkence yapılmayacağı konusunda söz verildiği takdirde barikatların kaldırılacağını bildirdiler. İşkence yapılmayacağını, normal bir arama ve sevk yapılacağına dair söz verildi. Barikatlar kaldırıldı. Listede adı geçen kişiler hazırlandılar ve kısa zamanda sevkedildiler. Arkadaşların sevkedilmesinden sonra arama başladı. Arama uzun süre devam etti. Benim de kaldığım "küçük oda" denen bir bölüm vardı. Özellikle orayı ince ince sıkı sıkı arıyorlardı. Kitapları, dergileri, gazete kesiklerini vs. dağıtıp duruyorlardı. Fakat esas amaçlarının silah aramak olduğunu vurguluyorlardı. Herşey birbirine karışmıştı. Kitaplar çay paketlerine, çay paketleri deterjan kutularına, deterjan kutuları yağ, peynir ve zeytin kutularına karışmıştı. Her şey karman çorman bir vaziyetteydi. Askerler ayakkabılarını çıkarmadan yatakların üzerinde dolaşıyorlardı. Yastık kılıflarını ve yatakları parçalıyor, pamukları, çufları dağıtıyorlardı. Arama bu biçimde sürüp gitti.

Aramanın sonlarına doğru, Cezaevi Savcısı, koğuşa geldi. Aramayı yaptıran birlik komutanı albayın beni görmek istediğini söyledi. Beraber gittik. Albay Müdürün odasında oturuyordu. Etrafında karargah subayları, Üsküdar Savcısı, Cezaevi Müdürü, Müdür Yardımcısı, başka görevliler vardı. Albay şunları söyledi:

— Cezaevi dışında, Üsküdar Bölgesi'nde arama yaptık. Öğrencilerin kaldığı evlerde, yurtlarda bazı kitaplar, broşürler ele geçirdik. Kitapların yazarı sensin, bu anlaşılıyor. Fakat broşürleri kimin yazdığı anlaşılıyor. Onları da sen mi yazdın?

Yazdığım her yazıya imza attığımı söylemeye çalıştım. Albaş konuşmasını sürdürdü:

— Türkiye'de herkes Türktür. Ve mutludur. Bunu yazmak gerek. Doğu'daki vatandaşa, Türk olduğunu ve bundan dolayı mutluluk duyması gerektiğini anlatmak gerek. Türkçeyi öğretmek, Türkçenin konuşulmasını teşvik etmek gerek. Halkın mutluluğu, refahı, saadeti buradadır. Bin yıldır beraber yaşıyoruz, kardeşiz, Müslümanız. Sense yazılarında bunlara dikkat etmiyorsun. Türkten ayrı bir millet varmış gibi davranıyorsun. Bu, kardeşliğe, insanlığa sığmaz. Bilim de bu tür görüşleri zaten reddediyor. En son bilimsel çalışmalar, Doğu'da konuşulan dilin Türkçenin bir şivesi olduğunu, halkın da Orta Asya'da yaşamış Türk boylarından biri olduğunu göstermektedir. İşme bunları yaz. Bunları yazmak gerek. Devletin, milletin, halkın çıkarları buradadır. Senin çıkarın da buradadır.

Albay konuşmasını böyle sürdürüyordu. Sözlerini, bazı yerlere vurgulamalar yaparak tekrar ediyordu. Herkes Türktür ve mutludur, bunu yazmak gerek.. diyerek.

Etraftaki görevliler albayı dikkatle dinliyorlardı. Bir kısmı sandalyelere ilişmiş, çoğunluğu dikiliyordu. Ben de albayın karşısında bir yerde dikiliyordum. 10-12 dakika kadar konuştu. Konuşmanın bir yerinde soru sormak istediğimi söyledim. Albay açıklamalarını sürdürdü. Bir fırsat yakalayarak, yine, bir soru sormak istediğimi söyledim. Bu isteğimde ısrarlı oldum. Albay, büyük bir lütf bahşedencesine, yarım ağız bir şekilde, küçümser bir eda ile sor bakalım, dedi. Şu soruyu sordum:

— Ben sizin konuşmalarınızı dikkatle dinledim. Ne demek istediğinizi anladım. Fakat şu soruyu da sormak gerekir. Ve bu soruya açık yüreklilikle, soğukkanlılıkla cevap aramak gerekir. Böyle bir soru sorulmadan ve bu soruya cevap aranmadan sizin açıklamalarınızın, hiçbir bilimsel değeri yoktur. Soru şudur: Türklerin Orta Asya'dan Horasan'a, İran'a oradan da Anadolu'ya geçmeleri 11. yüzyıla rastlamaktadır. Oğuz Türkleri Anadolu'ya geldikleri zaman örneğin Urmiye Gölü ve Van Gölü çevrelerinde, Zagros Dağları'nın eteklerinde, Fırat ve Dicle Havzalarında kimler yaşıyordu? Buralar meskun yerler değil miydi? Yoksa boş muydu?

Bu soru üzerine albay şiddetle tepki gösterdi. Öfkelendi. Öfkesini sert hareketlerle belirtti.

— Sen mahkumsun, soru sormazsın, dedi. Ben bu sorunun ısrarla sorulması gerektiğini vurguladım. Bilimsel tutumun böyle olması gerektiğini ifade ettim. Bu sorunun ce-

vabı aranmalıdır, dedim. Albay, sert bir hareketle ayağa kalktı. Şapkasını ve bastonunu aldı. Bastonunu hızlı hızlı yere vurarak,

— Cevabı verilir, verilir, dedi ve odadan çıktı. Albayla birlikte karargah subayları da çıktılar... 12 Eylül'den 18-20 gün önceydi.

Odanın dışında, sahanlıkta, karargahın bir kısım subayları, yine, albay gibi konuşular. Ben de düşüncelerimi ifade ettim. Örneğin bir subay;

— Ben Çerkezim, ama Türküm diyorum, Türk olmaktan mutluluk duyduğumu ifade ediyorum, dedi. Ben de "kişiler kendilerini nasıl ifade ediyorlarsa öyle olmalıdır. Kendisine Kürdüm diyen Kürtür. Kendisine Çerkezim diyen Çerkezdır. Fakat, Çerkezim ama Türküm olmaz" demeye çalıştım. Bu ifadenin mantıksal bakımdan da anlamsız olduğunu vurguladım. "Çerkezim ama Türküm" diyen subay bir şey söylemedi, fakat öfkeleni.

Bu konuşmalardan sonra askerler cezaevini terktiler.

O gün Cezaevi Müdürü ve Cezaevi Savcısı arama sonrası durumu incelemek için koğuşları geziyorlardı. Arkadaşlarla sevk konusunu görüşüyorlardı. Bir ara beni de gördüler. Albayın ve öteki subayların bana çok kızdıklarını söylediler.

Sen de çok yanlış, uygunsuz şeyler söyledin, dediler.

Bu tartışmalardan 10 gün kadar sonraydı. Eylül ayı başlarındaydı. 12 Eylül'den 8-9 gün kadar önceydi. O gün ziyaret günüyü. Ziyaretin bitmesine doğru beni İdare'ye Müdüriyete çağırdılar. Gittim. Cezaevi Müdürü ve Cezaevi savcısı benim sevkimin çıktığını ve bir saat içinde Adapazarı Cezaevi'ne sevkedileceğimi söylediler. Bu konuda Adalet Bakanlığı'ndan özel emir geldiğini, bu emrin muhakkak uygulanacağını, emri uygulamaya koymayı ertelemenin veya geciktirmenin mümkün olmadığını söylediler.

Durumu arkadaşlara anlattım.

10 gün kadar önce, bazı arkadaşların sevk edildiklerini ifade etmiştim. Onları daha sonra İzmit Cezaevi'nden Adapazarı Cezaevi'ne sevk etmişler. Onların bir kısmına Adapazarı Cezaevi'nde işkence yapıldığına dair haberler almıştık. Bu bakımdan arkadaşlar, işkence olaylarını da dikkate alarak, benim sevk edilmemem konusunda İdareyle temasa geçtiler. İdare, Bakanlıktan gelen Özel Emir'in bir saat içinde uygulanacağını onlara da söylemiş, söylediklerini vurgulamış. Öte yandan, işkence olduğunu, gitmemek gerektiğini arkadaşlar bana da anlattılar.

— "Koğuşa gireriz, barikat yaparız, gelenlere seni teslim etmeyiz, yeter ki sen gitmemeye karar ver" dediler. Cezaevinde gergin bir hava esmeye başladı. Hava birdenbire yine gerginleşti. Gitmeye karar verdim ve kısa zamanda hazırlandım. Eşyalarımın büyük bir kısmını yanıma alamadım. Kitaplarımın, dergilerimin, gazete kesiklerimin büyük bir kısmı orada kaldı. Çok gerekli olanları, daha doğrusu taşıyabileceğim kadarını yanıma alabildim. Cezaevinde bıraktıklarımın bir kısmını da ileride, arkadaşlar aracılığıyla aldırabilirim diye düşünüyordum.

Gitmeye karar verdiğimi anlayınca bu sefer de arkadaşlar benim yanıma pek çok yük verdiler. Zira 10 gün kadar önce, sürgüne gönderilen 12-13 kişi eşyalarının büyük bir kısmını beraberlerinde götürmemişlerdi. Bazılarının yatakları, battaniyeleri vs. Toptaşı Cezaevi'nde kalmıştı. Benim de Adapazarı Cezaevi'ne sürgün edildiğimi anlayınca, o yükleri benim götürebileceğim söylendi. Nasıl olsa aynı cezaevine gidiyordum ve onları muhakkak görecektim. Aslında kendi yüklerimi taşıyamıyordum. Önemli bir kısmını orada bırakıyordum. Fakat arkadaşlara yüzüm tutmadı, hiçbir şey diyemedim. Biraz da heyecanlıydım. Sonu belli olmayan bir yola çıkıyordum. Üstelik de yalnız çıkıyordum. Ben bu duygular içindeyken arkadaşlar benim bineceğim arabaya yatakları, battaniyeleri vs. attılar. Hatta onların bir kısmı idarenin battaniyeleri idi. İdare, "Onlar Toptaşı Cezaevi'nin battaniyeleri, başka cezaevine götürmeyin" bile demedi. Ayrıca herkes kendi arkadaşına para gönderiyordu.

— Şu parayı falancaya verir misin? Böylece yanımda epey para birikti. Gerçekten öteki arkadaşlar pek tedariksiz, pek hazırlıksız sürgün edilmişlerdi.

Akşama doğru beni Adapazarı Cezaevi'ne götürecek arabaya bindirdiler. Benden başka

kimse yoktu. Yalnızca ben götürülüyordum.

O günlerde Toptaşı Cezaevi'nde çok güzel bir gelenek vardı. Tahliye olanlar veya çeşitli nedenlerle sevk edilenler, sürgüne gönderilenler, arkadaşlar tarafından uğurlanırdı. Kapıaltında büyük bir kalabalık toplanır, marşlar söylenirdi. Tahliye olan veya sevk edilen kişi de o günkü olaylara ilişkin konuşmalar yaparlardı. Ben de kapıaltında kısa bir konuşma yaptım. Cezaevlerinin bizlerin tapulu malları olmadığını, bizleri, cezaevlerine atan gücün çeşitli cezaevlerine gönderilebileceğini, benim için yeni bir yolculuğun başladığını anlatmaya çalıştım.

Yolda giderken askerlerden biri, 10 gün kadar önce Toptaşı Cezaevi'nden Adapazarı Cezaevi'ne yine sevk yapıldığını, mahkumları götürülen birlik içinde kendisinin de olduğunu, Adapazarı Cezaevi'ne vardıklarında mahkumlara kapıaltında işkence yapıldığını söyledi. Benden önce sürgün edilen arkadaşları anlatıyordu. "Sana da işkence yapabilirler, iyi giyindin mi bari? Kalın bir şeyler giyseysin" dedi.

Akşam saat 8.30 sıralarında cezaevine geldik. Birlik komutanı beni kapıaltında cezaevi yetkililerine teslim etti. Etrafım birden bire başgardıyanlar ve gardiyanlar tarafından çevrilmişti. Ortada, "kimmiş?", "suçu neymiş?", "cezası ağır mıymış?" biçiminde sorular dolaşmaya başladı.

Arama yapmaya başladılar. Esrar arıyoruz, eroin arıyoruz bahanesiyle tamamen soyunmamı istediler. Tartışma sırasında başgardıyanlardan biri, Türkiye Yazarlar Sendikası tarafından verilen, ta asistanlık yıllarında Siyasal Bilgiler Fakültesi tarafından verilen kimlik kartlarını buldu. Gizli bir belgeyi bulmuş gibi, öteki başgardıyanları ve gardiyanları etrafında toplayarak, "Ben size demedim mi, çocuklarımızı zehirleyenler, onları kışkırtanlar, anarşik eylemlere itenler işte bunlar. Bu ve bunun gibi kişiler. Bu arada "piç" gibi, hakaret dolu, onur kırmaya yönelik pek çok söz söyledi. Ben hiç sesimi çıkarmadım, bakışlarımla, tavır ve davranışlarımla, haksızlıklarını ve onlara duyduğum öfkeyi ifade etmeye çalışıyordum.

Bir ara, merdivenlerden kapıaltına doğru gelen bir gardiyan görüldü. Ağır ağır geliyor. Öfkeli ve kinliydi... Kulağımdan çekte çekte beni bir duvarın dibine doğru götürdü. Gardiyanın gözleri çakmak çakmak çakıyordu. Daha sonraki cezaevi tecrübelerimden biliyorum. O tür işkenceci gardiyanlara, saldırından önce, saldırganlığı artırıcı ilaçlar içiriyorlar.. Çanakale'deki E Tipi Cezaevi'nde, 30 Temmuz 1983 günü bunu çok yakından görmüştüm. İşkenceci başgardıyanlardan biri göreve yeni alınan bir gardiyanı "sarı bomba" denen bir hap içirmeye çalışıyordu. Buna D-8 koğuşundan, müşahadeye sürüldüğümüz zaman, koğuştan ana maltaya çıkış yerinde müşahade aralığında şahit olmuştum. Gözüm bir saniye o tarafa kayıvermişti. Büyük bir terör ortamında sürülüyorduk ve etrafımızda olup bitene bakmamız da yasaktı. Sonra o gardiyanın ve daha başka gardiyanların D-8 koğuşunda bırakılan, özel olarak bırakılan bazı arkadaşlara saldırdıklarını, işkenceden geçirdikten sonra onları da müşahadeye sürdüklerine şahit olmuştum. Arkadaşlar kendilerine en çok işkence yapanın, "sarı bomba" içirilmiş olduğunu söylediğim gardiyan olduğunu ifade etmişlerdi.

Adapazarı Cezaevi'ndeki gardiyanın da saldırganlığı artıran bir ilaç içmiş olduğu anlaşılıyordu. Bana, "Sağcı mısın, solcu musun?" diye bir soru sordu. Hiç ikirciklenmeden net ve kısa bir şekilde "solcuyum" dedim. Bunu söyler söylemez de suratıma çok şiddetli bir tokat indi. "Solculuğun yasak olduğunu bilmiyor musun lan?" "Solcuyum ben sana solculuğu bir göstereyim." Bu gardiyanın Kürt olduğu hemen anlaşılıyordu. Zaten, ben, emniyette, sorguda, işkencede hep "Kürt" görevlilerle karşılaştım. İşkence yapanların büyük bir çoğunluğu Kürt idi. İşkence için özel olarak yetiştirildikleri belliydi, Asimile olmuş etnik kimliğinin farkına varmayan, Türküm, mutluyum diyen, kendini başkalarına işkence yaparak kanıtlayan "Kürtler". İşkencede neden Kürtlerin kullanıldığı üzerinde durulması gereken çok önemli bir olaydır. Başka bir incelemede bu konu üzerinde de durulacak.

Böylece, zaten kapıaltında bırakıldığım andan itibaren, şu veya bu biçimde başlayan işkence, fizik işkence halini alıyordu. Gardiyanlar etrafımı çevirdiler. Yoğun bir meydan

dayağı, küfür, hakaret, hınç dolu sözler... birbirini takip ediyordu. Bu kadar yatak yorganı ne yapacağı soruldu. Benden 10 gün kadar önce buraya sevkedilen arkadaşların olduğunu söyledim. Daha önce sözünü ettiğim başgardıyan yine ortaya atıldı. "Ben size dememiş miydim, öğrencileri kıskırtan var. Kıskırtanı bulduk işte.. Yataklarını bile bu taşıyor. Kendileri neden getirmemiş? Aralarında bağ olmasa bu onları düşünür mü, yataklarını getirir mi?" Meydan dayağı, hakaretiler de yoğunlaşarak sürüp gidiyordu.

Aramacılardan birisi, "Bu anarşistin üzerinde çok para var. Pek çok para var. Bir mahkumda bulunması gerekenden daha çok para var." dedi. Bir başkası da, "Bunlar besleniyor... Komünistler bunlara oluk oluk para yağdırıyor. Bunlar hep düşmanlar tarafından besleniyorlar." dedi. Bir başkası da, "Biz çoluk-çocuk kıt kanaat ancak geçinirken, bu anarşistler, bu düzen düşmanları para içinde yüzüyor." dedi. Bir taraftan paraları sayıyorlar, bir taraftan da, "Bu kadar parayı ne yapacaksın, bu kadar parayı kim gönderdi?" gibi sorular soruyorlardı. İtip kakalama, tekme, tokat, cop, yumruk sürüp gidiyordu. Paraların hepsinin benim olmadığını, arkadaşlara Toptaşı Cezaevi'ndeki arkadaşları tarafından gönderildiğini, onların sevkleri sabaha karşı olduğu için paralarını ve eşyalarını beraberlerine almak fırsatını bulamadıklarını anlatmaya çalıştım. Buysa kıskırtıcılığımı, örgüt lideri olduğuma, çocukların düşüncelerinden ve eylemlerinden benim sorumlu olduğuma daha önemli bir kanıt sayıldı. "Bu komünistlerde usul böyledir. Paralar hep tek kişide durur." diyorlardı. Özellikle ellerime, kafama, suratıma çok vuruyorlardı.. "Elini aç" diyorlardı. Açmıyordum. Bu sefer gelişigüzel vurmaya hınçlarını almaya çalışıyorlardı. Dizlerim dirseklerim kanamaya başlamıştı.

Sık sık şunu söylüyorlardı. "Bu adam yazarmış. Bunun parmaklarını kırarım da bir daha eline kalem alamazın." "Öğrencileri falakaya çektik, hocalarının da ellerini keselim, bileklerini kırarım." Sağ-sol yok Atatürk var yazsana lan", "Böyle desene lan", "Neden böyle yazmıyorsun lan", "Kürt-Türk yok, herkes Türktür diye yazsana lan" diye bağırıp çağırıyorlardı.

Burada amacım uzun uzun işkenceyi, boyutlarını, cereyan biçimini anlatmak değil. Albayla tartışmanın sonuçlarının nerelere kadar uzandığını vurgulamaya çalışıyordum. Kapatılma iner immez, birdenbire yerine getirilmeye çalışılan bir emir üzerine sürgün edildiğim ve Adapazarı Cezaevi'nde de beklendiğim anlaşılıyordu. Ortada hep başgardıyanlar ve gardıyanlar vardı. Müdür Hikmet Bulut görünmüyordu, fakat perde gerisinde olduğu işkenceyi yürüttüğü kuşkusuzdu.

Benimle üç saati aşkın bir zaman uğraştılar. Kolumun aldığı darbelerden saatim parçalandı. Yüzüme inen tokatlardan, yumruklardan dişlerim oynamaya başladı. Saat bozulmuştu. Gece saat 11.30 da durduğunu anlaşılıyordu. Bütün eşyaları yerlere saçılmıştı. Kağıtların defterler, kitaplar dağıtılmış çignenmişti. Bir kısmı da yırtıldı. "Pisliğini topla, bir dakikada toparlayıp buradan defolup gitmezsen, toparlamadıkların burada kalacak, imha edilecek." buyruldu. Ellerim, parmakların şişmişti. Parmak uçlarına kan oturmuştu. Bilek damarlarım çatlamıştı. Değil eşyalarımı taşımak, onlara dokunmak bile büyük acı veriyordu. Ellerimin, parmakların ferî kalmamıştı. Ama yine de, dizlerimin üzerinde sürünerek, kafamla iterek, dağıtılan eşyaları toparlamaya, bir çarşafın içinde toplamaya çalıştım. İşkenceciler büyük bir memnuniyet içinde seyrediyorlardı. Memnun görünüyorlardı. Fakat çarşafın dört ucunu bir araya getirmeye, düğüm yapmaya gücüm yetmedi. İşkenceye katılan fakat pek de coşkulu şekilde o işi yapmayan gardıyanlardan biri için yapılmaya yardım etti.

Eşyaları, dökerek saçarak, düşe kalka, kapatıldan ana maltaya çıkarttım. Aslında onları taşıyacak gücüm kuvvetim kalmamıştı. Onun için dökülüp saçılıyorlardı. Ve ben de sık sık sendeliyor, düşüyordum. Önümde, arkamda, yanlarımda gardıyanlar var. Düşen eşyanın geri alınamayacağını, onların imha edileceğini, arkama bakmamam gerektiğini, bakarsam fena yapacaklarını buyuruyorlar... Sol müşahede denilen bölüme girdik. Bu bölümde elektrik yoktu. Her taraf karanlıktı. Zifiri karanlık. Sadece bazı hücrelerin dip kısımlarında, zayıf bir biçimde, ölü gözünü andıran bir biçimde mum ışıkları vardı. Böylece düşe kalka üçüncü kata kadar çıktım. Sol müşahadeye girdiğimiz zaman yukarıda

sözünü ettiğim, eşyaların toparlanmasına yardım eden gardiyan biraz daha etkili bir şekilde yardım etti.

Üçüncü katta, sonradan altıncı hücre olduğunu öğrendiğim hücrenin kapısı önünde durdurdular. Hücrenin kapısını açtılar ve eşyalarımı birlikte beni hücrenin içine doğru ittiler, hücre kapısını kapadılar, kilitlediler. Hücrenin içine atılır atılmaz, "İsmail Ağabey sen misin, sana da işkence yaptılar mı?" diye bir çığlık duydum. Bu sıcak, rahatlatıcı, dost güçler içinde bulunduğumu bildiren bir sestti.

Kuşkusuz, nereye götürüldüğümü, kimlerle karşılaşacağımı, kimlerle birlikte kalacağımı, benden önce sevkedilen arkadaşları görüp göremeyeceğimi çok merak ediyordum. Bu hücrede, hücrenin dip taraflarında bir mum yanıyordu. Karanlık bir ormanda çiğdem gibi bir şey, ipildeyip duruyordu. Gözlerimi karanlığa ve mum ışığına alıştırmaya çalıştım. Hücrede epey kalabalık vardı. Kimler var diye bakınmaya başladım. Hücredekilerin biri hariç ötekiler Toptaşı Cezaevi'nden sürgün edililerdi. Hücrede benimle birlikte altı kişi olduk. Toptaşı Cezaevi'nden sürgün edilen öteki arkadaşlar, Adapazarı Cezaevi'nde 7-8 gün tutulduktan sonra İzmit Cezaevi'ne bir kere daha sürgün edilmişler.

Tavandan su damlıyordu. İri iri damlalar. Yerde su vardı. Yakın hücreden kulakları rahatsız edici bir şekilde su sesi geliyordu. Büyük bir su kütesi, çok büyük gürültülerle musluktan çimento tabanın üzerine düşüyordu. Durmak dinlenmek bilmeyen bir boşalma. Bu bakımdan ancak, hücredekiler birbirleriyle konuşabiliyorlardı. Bu durmak dinlenmek bilmeyen su şarlaması yüzünden öteki hücrelerdeki kişilerle konuşmak mümkün olmuyordu. Zaten hücreler arası haberleşmeyi kesmesi için düşünülmüştü.

Arkadaşların arasında olduğumu öğrendiğim zaman epeyce rahatladım. Gecenin ilerlemiş olmasına rağmen uzun müddet konuştuk. Onlara olup biteni anlattım. Onlar için getirdiğim yatakları, battaniyeleri, öteki eşyaların kapıaltında olduğunu söyledim. Paralarını da getirdiğimi fakat idarenin elkoyduğunu, imza karşılığında makbuz vereceğini, bunlarla ilgili olarak bайдından geçenleri anlattım.

Arkadaşlar mumun ısıyla çay yaptılar. Öteki hücrelerde de tanıdık arkadaşlar var. Onlarla da selamlaştık. Daha sonra üçüncü katın en başında tutulan arkadaşlardan biri söyledi: "Hücrenin önünden geçerken İstanbul'un en büyük kabadaylarından biri geldi herhalde diye, düşündüm." Karanlıkta, acım verdiği etkilerle sendeleye sendeleye ve ağır ağır yürümemi, sık sık yalpalamamı ilk planda böyle yorumlamış.

(Burada anlatılan E Tipi Cezaevi. E Tipi Cezaevlerinin müşahade bölümlerindeki hücreler farklı olabiliyor. Bazılarında, hücrenin ön cephesinde demir parmaklıklar var. Hücre kafesi andırıyor. Bazı cezaevlerinde de demir parmaklıklar yerine yekpare demir saçlar konulmuş. Bunlara kapalı deniyor.)

- 32 Türk Hükümeti'nin dış potilika unsurlarını kullanmada zaman zaman ne kadar çarpıldığını, büzüldüğünü üç örnekle gösterebiliriz. Bunlardan üçü de Bulgaristan Türkleri'yle daha doğrusu, Bulgaristan'da Türklere yapılan baskıların uluslararası forumlara götürülmesiyle ilgilidir. Birincisi Avrupa Konseyi'nde, ikincisi Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı İnsan hakları Uzmanlar Toplantısı'nda, Üçüncüsü Birleşmiş Milletler de cereyan etmiştir.

Türk Hükümeti, 1985 yılı başından itibaren, Bulgaristan'daki Türkler sorunuyla ilgili olarak kısa vadeli, orta vadeli ve uzun vadeli politikalar düşünmeye başlamıştır. Kısa vadeli politikaları sessiz diplomasi olarak isimlendirmek mümkündür. Burada gizli diplomasi yürütülmektedir. Haberlerin basına yansınmasına özen gösterilmektedir. Sorun bu yöntemle çözümlenemezse, orta vadeli bazı politikalar gündeme getirilmektedir. Bunlar, Parlamentolararası Birlik, Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı gibi örgütlerin toplantılarında konuyu gündeme getirip Bulgaristan'ı sıkırtmaya çalışmaktır. Eğer bu tür politikalarda da başarı elde edilmesi mümkün oluyorsa, konuyu Birleşmiş Milletler'e getirmenin gereği üzerinde durulmaktadır.

Avrupa Konseyi'nde cereyan eden olay kısaca şöyledir:

Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP) Bitlis Milletvekili Kamran İnan ve 9 arkadaşı Avrupa Konseyi'ne Bulgaristan'daki Türklerin çiğnenen hakları konusunda bir karar ta-

sansı sundu. Karar tasarısında, Bulgaristan'daki Türk nüfusa yapılan baskılar, Türk kimliğinin yok edilmeye çalışıldığı, Türk isimlerinin değiştirildiği. bunlardan dolayı Bulgaristan'ın kınanması gibi konular yer almıştır. (Milliyet 24 Mart 1985, Bulgaristan konusunda Avrupa Konseyi'ne karar tasarısı verdik.)

Fakat bu karar tasarısı, Türk Hükümeti'nin, Türk parlamenterlerin bütün çabalarına rağmen, Avrupa Konseyi'nde ciddi bir biçimde ele alınmadı. Hatta karar tasarısı hasır altı edildi. Bunun nedenini Avrupa Konseyi çevreleri şöyle dile getirdiler: "Türkiye'de de benzer sorunlar var. Türkiye de Kürtlere baskı yapıyor. Kürt kimliğini yok etmeye çalışıyor. Durum buyken, Türkiye'deki azınlık konusuna eğilmek uygun bir davranış değildir. (Cumhuriyet, 24 Nisan 1985, Avrupa Konseyi Bulgaristan konusunu hasıraltı ediyor...)

Aynı yıl Ottawa'da, Avrupa Güvenik ve İşbirliği Konferansı çerçevesinde, insan haklarıyla ilgili bir uzmanlar toplantısı yapıldı. Türkiye bu kuruma da Bulgaristan'daki Türkler sorununu götürdü. Fakat Bulgaristan'ın çok büyük bir tepkisiyle karşılaştı. Çünkü Bulgaristan da Türkiye'deki "ezilen Kürtler" sorununu toplantıya getirmişti. Bu konudaki gazete haberi şöyle:

Bulgarlar Ottawa'da bölücülük sorunu yaratma çabasında.

Diplomatik savaş

Ottawa'da İnsan Hakları Uzmanlar Toplantısı (AGİK) gündemine biz Bulgaristan'daki soydaşlarımıza yapılan zulmü getiriyoruz.

Bulgarların karşı atağı. Bulgaristan da Ottawa'da dün başlayan toplantıda, "Doğu'daki etnik gruplara baskı yapıldığı" gibi gerçek dışı iddiaları gündeme aldirmaya çalışacak.

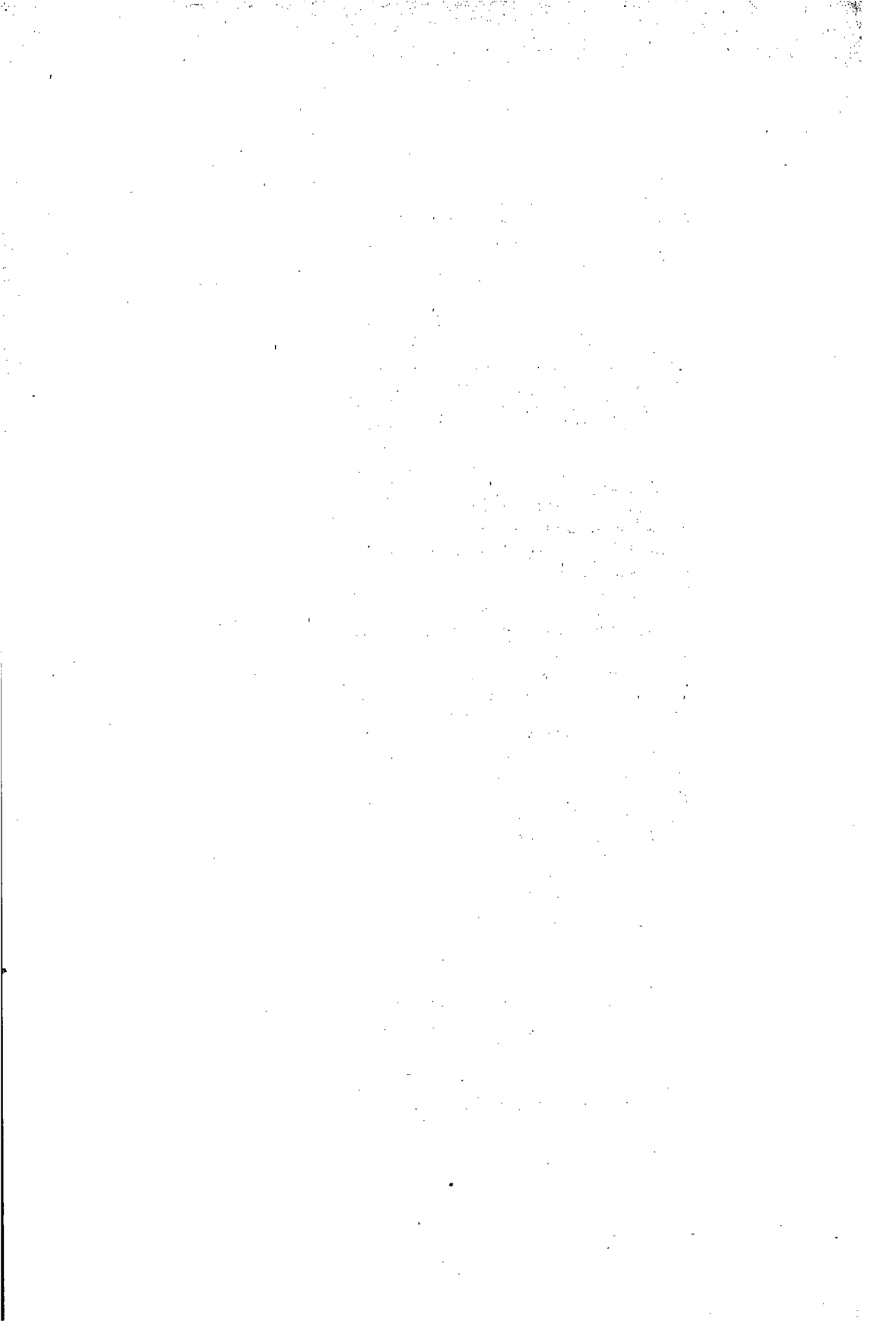
Toplantıda Türkiye'yi temsil eden Büyükelçi Güvendiren Türkiye'de "Müslüman etnik grup yok" dedi. (Güneş, 7 Mayıs 1985)

Aynı yıl, yani 1985 yılı içinde, sorunu Birleşmiş Milletler'e götürmek için önemli çabalar harcandı. Sorunun Birleşmiş Milletler'e götürülmesi gerektiği ve götürüleceği konusunda önemli haberler, yorumlar yayımlandı. Dışişleri Bakanı Vahit Halefoğlu'nun Genel Kurul'da yapacağı konuşmada Bulgaristan'daki Türkler sorununa değinerek ilk adımı atacağı söylendi. (Cumhuriyet, 21 Eylül 1985)

Fakat bu yayınlara rağmen, Türk kamuoyunun heyecanlı beklentisine rağmen Vahit Halefoğlu, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Bulgaristan'ı ancak, ad vermeden kınayabildi. (Cumhuriyet, 5 Ekim 1985) Çünkü Birleşmiş Milletler gibi bir forumda Bulgar Dışişleri Bakanının da Türkiye'deki Kü-tlerden söz etmesinedn çekiniyordu. Gerçi Başbakan Turgut Özal, 18 gün sonra, Genel Kurul'da yaptığı konuşmada Bulgaristan'ı ad vererek kınadı, fakat o sıralarda artık, Genel Kurul çalışmalarının heyecan ve etkisi azalmıştı. Salonda Bulgaristan temsilcisi de yoktu.

Bu örnekler, Kürdistan'daki devletlerarası sömürge sistemiyle ilgili bir boyutu da ortaya koymaktadır. Türkiye, devlet olmaktan ileri gelen haklarını kullanarak, Türkiye dışındaki Türklerin, Dış Türklerin haklarını çeşitli uluslararası kurumlarda arayabilmektedir. Bu toplumlara yapılan baskılara tepki gösterebilmektedir. Kürtlerin ulusal haklara sahip olmalarını engellemek için de, onları devletsiz bırakmak gerektiğini bilmektedir. Bunu sağlamak, yani mevcut durumu sürdürebilmek için her türlü yolu kullanmaktadır. Kürt sorunu bazı uluslararası kurumlara dünya demokratik kamuoyunun baskısıyla ve ilgisiyle gelmeye başlamıştır. Bulgaristan'ın Kürtlere ilişkin tutumunu kati surette onaylamamak gerekir. Çünkü o, Türkiye'yle yaptığı pazarlıkta Kürtleri koz olarak kullanmaktadır. Türkiye, Bulgaristan'daki Türkler konusunda taviz verirse, Bulgaristan da Kürt Sorunu'yla, kuşkusuz hiç ilgilenmeyecektir.

Günümüzde demokrat olmak komünist olmaktan çok daha zordur.

İÇİNDEKİLER

I- KÜRT KİMLİĞİ VE KÜRDİSTAN KİMLİĞİ ÜZERİNE

DÜŞÜNCELER	7
Giriş	9
19. Yüzyılda Sömürgelerin Kuruluşu	10
Kürdistan'ın Kürt ulusunun siyasal statüsü : sömürge bile olmayan bir ülke,
sömürge bile olmayan bir ulus ; kimliksiz bir ülke, kimliksiz bir ulus.....	11
Böl-Yönet politikasının sömürgecilere sağladığı kolaylıklar.....	12
Ortak sömürge Kürdistan	15
Kürt sorunu, azınlık sorunu değildir.....	17
Klasik sömürgelerin tasfiyesi ve Kürdistan.....	19
Kürdistan üzerinde emperyalist bölüşüm mücadelesi 1915-1925	21
Kürt Sorunu'nun odak noktası : Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve
paylaşılması, Kürt ulusuna böl-yönet ve yoket politikasının uygulanması	25
Devletlerarası sömürge Kürdistan	28
Kemalizmin sloganları	29
İnsan Hakları ve Kürtler	29
"Eşitlik" ilkesini yorumlamada çifte standart.....	30
Birlik-Berberlik sloganı	31
"Kürt Aydınları"nda Kürt kimliği sorunu	35
Birleşmiş Milletler ve Kürtler.....	35
Kürdistan artık, eski Kürdistan değildir	38
Kürt Sorunu ve GAP.....	43
"İlk Kurşun" teorisi.....	44
Kürdistan'da Devlet terörü	46
Gerilla şiddetinin maddi ve ruhsal temelleri.....	47
Resmi ideolojisinin olumsuz etkileri	48
Resmi ideolojinin iflası	50
Gerilla şiddetinin izlenebilir sonuçları	51
Sömürgeci uygulamalar ve Türk aydınları	55
Bilimsel incelemelerin gerekliliği	58
II. "KÜRT EGEMEN SINIFLARI" ÜZERİNE DÜŞÜNCELER	61
Bir slogan.....	63

Devlet dayatması karşısında Kürtler.....	66
19. yüzyılda Kürdistan'da sınıf yapısının dönüşmesi	69
Resmi ideolojinin hizmetinde şeyhler	72
1971 Doğu duruşmaları	75
Askeri darbelerin iki önemli faaliyet alanı	77
Kürt sorunu'na karşı islamcı ideolojinin kullanılması	83
Kürt sorunu açısından Türk-İslam sentezinin anlamı	88
Ulusalçı düşüncenin sınıf tabanının çürütülmesi ve bunun sonuçları	98
Egemen sınıf değil, ajan sınıf	90
Güney Kürdistan'daki ve Doğu Kürdistan'daki durum	94
Türk solu ve Kürt sorunu	95
"Azınlık ırkçılığı" kavramı	99
Kürdistan'da üretim ilişkileri tartışmalarının anlamı	103
İç dinamikler-dış etkenler	104
a) İspanya ve Portekiz sömürgeciliğinin Amerika'daki yerli
uygarlıkları yok etmesi	104
b) Avrupa emperyalizmi - Afrika ilişkileri	105
c) Kürdistan örneği	107
19. yüzyılının ilk çeyreğinde Kürdistan üzerinde emperyalist
bölüşüm mücadelesi	109
Böl-Yönet politikasının anlamı	110
Bürokratların-memurların durumu	113
Milletvekillerinin durumu	116
Kürt küçük burjuvazisi	120
Sömürge ülkelerde aydınlar
Sömürge aydınları-sömürgeci devletin aydınları (bir örnek olay)	122
Ses sanatçıları	126
Kürdistan'da kapitalizmin gelişmesi ve Kürt ulusal hareketleri	128
"Doğu"nun kalkınması üzerine görüşler	130
Kürt toplumunun zaaflarının maddi temelleri	133
a) Ehmedê Xani, P. Auryanof ve Cigerxwin'in yazdıkları	134
b) Hayvancılığa dayalı iş-güç biçimi ve aşiret yapısının özellikleri	136
c) İstila ve göç yolları üzerindeki Kürdistan	137
d) Kürdistan'ın zengin doğal kaynakları	140
e) Siyasal bir yapı olarak Kürt aşiretleri	140
Ortadoğu'da bir Kürt Devleti neden ortaya çıkmadı ? Böl-Yönet politikası
neden Kürtler için uygulandı ?.....	142

"Kürtler özgürlüklerine pek düşkündür" sözünden ne anlamak gerekir ?.....	145
Kürt toplumunun zaafının bir göstergesi : korucular.....	148
Sonuç : bölünmüşlüğü ve paylaşılmışlığın üstesinden nasıl gelinebilir ?.....	153
Dipnotlar	164

===== Bilim-resmi ideoloji Devlet-demokrasi ve Kürt Sorunu =====

Giriş : Bilim ortamının koşulları.....	183
Somut gerçek - ideolojik gerçek	185
Tarafsızlık kavramı	186
Bütün olgular birbiriyle ilişkilidir.....	187
Bir toplumsal sistemin gerekliliği ne demektir ?.....	188
<i>Bilim ideolojik gerçeği somut gerçek yerine koyamaz</i>	191
A. Mustafa Kemal'in yazdıkları ve söyledikleri	191
B. Mustafa Kemal'in yazdıkları ve söyledikleriyle ilgili olarak
Türk aydınlarının görüşleri.....	193
C. Mustafa Kemal'in düşünceleri etrafında yazılanlar bilimsel değildir	210
<i>Kemalizmin evrenselliği iddiaları ve Kürdistan'daki devletlerarası sömürge sistemi</i>	
A. Güney Kürdistan'da (Irak) Kürtlere uygulanan soykırım	225
B. "Soykırım Türkiye'nin yüksek çıkarlarına uygundur" anlayışı	227
C. Kürtlere karşı Türk ve Irak gizli servislerinin ortak faaliyeti	232
D. Mültecilere karşı Türk Hükümeti'nin tutumu ve davranışı	234
1. Türkiye kimyasal silahlar olgusunu gizlemeye çalışıyor	235
2. Mültecilerin hukuki statüleri : Türkiye mültecilere "ad" koyamıyor
Kürt mültecilerin etnik kimliğini belirlemekten özellikle kaçınıyor	237
3. Türkiye, Kürt soykırımını gerçekleştirmiş Irak'a karşı düşünce ve duygu-
ların açıklanmasına, Irak'ın protesto edilmesine tahammül edemiyor	238
4. Bir çarpıtma ve propaganda malzemesi : Mültecilerin getirdiği
mali külfet	240
5. Barınma, çadır, yatak-battaniye, yiyecek-giyecek, sağlık,
ilaç koşullarının kötülüğü	242
6. Kürt ve Türk (Türkmen) mültecilere ayrıcalıklı muamele	243
E. Birleşmiş Milletler : Kürdistan'daki devletlerarası sömürge sisteminin
yedek jandarması	244
<i>"Osmanlı İmparatorluğu kozmopolit idi, Türkiye</i>
<i>Cumhuriyeti millidir" anlayışı</i>	247
Millet-Ulus, Osmanlı İmparatorluğu - Türkiye kavramları	251

Bülent Ecevit'in "Türk ulusu", "Kürt", "Kürt ulusu" deyimleri hakkındaki görüşü.....	261
<i>Bilim-Resmi ideoloji - Devlet I</i>	
Bilim ve resmi ideolojinin özellikleri	264
Resmi ideoloji cezai yaptırımını içerir	265
Kitle haberleşme araçları üzerindeki siyasal ve ideolojik denetim	265
Kitle haberleşme araçları üzerindeki siyasal ve ideolojik denetimin farklı bir boyutu : haberlerin güvenliğini sorunu.....	276
Resmi ideoloji tarihi tahrif ediyor	282
"Ermeni soykırımı" konusundaki Türk görüşleri neden inandırıcı değildir ?.....	288
Resmi idoloji çifte standartlı düşünceler ve davranışlar üretir	295
Resmi ideoloji duygusal tepkilerin kurumlaşmasına neden olmaktadır	298
<i>Bilim - resmi ideoloji - Devlet II</i>	
Bilim, resmi ideolojiyi eleştirmelidir.....	301
<i>Bilim - resmi ideoloji - Devlet III</i>	
Bilimin gelişmesini engelleyen sadece "mevzuat" değildir, resmi ideolojinin kabul edilmişliği.....	305
"Devletin dış güçlerdeki itibarı" ve "Devletin itibarı" sloganları	306
"Milli duyguların incitilmesi, zayıflatılması" kavramı	308
Resmi idoloji demokrasinin gelişmesini engelleyen bir kurumdur	309
Resmi idoloji ile mücadele etmek, düşünce hayatına bilimi egemen kılmak gerekir	310
Dipnotlar	312

Finito di stampare
nel giugno 1990 dalla
Società Cooperativa Tipografica
di Padova

1939'da İskipli'de doğdu. 1962'de Siyasal Bilimler Fakültesi'ni bitirdi. Kısa bir süre maiyet memurluğu yaptı. Askerlik görevini Bitlis ve Hakkari'de yerine getirdi. 1964'de Erzurum'da Atatürk Üniversitesi'nde sosyoloji asistanı olarak çalışmaya başladı. Doktorasını 1967'de tamamladı. 1967'da Doğu'da çeşitli merkezlerde düzenlenen Doğu Mitingleri'ne katıldı. Doğu Mitingleri'yle ilgili bir çalışma yaptı (1967). 1969'da *Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller* isimli kitabını yayınladı. Bu kitabı yazdığı için Atatürk Üniversitesi'ndeki görevine son verildi. 1971 başlarında, Ankara'da Siyasal Bilimler Fakültesi'nde çalışmaya başladı. 1971 döneminde tuuklandı ve yargılandı. Üç yılı aşkın bir süre cezaevinde kaldı. 1974'de genel afla tahliye oldu.

Üniversiteye kabul edilmedi. Bilim yöntemi kavramı ve bu yöntemin Türkiye'de uygulanmasıyla ilgili çalışmalar yaptı. Bu kitaplardan biriyle ilgili mahkûmiyet kararı kesinleşti ve 1979 yılı sonlarında tekrar cezaevine kondu. 1980'de Toptaşı Cezaevi'ndeyken, İsviçre Yazarlar Birliği Başkanı'na yazdığı bir mektuptan dolayı 12 Eylül döneminde yeniden tutuklandı ve yargılandı. Bu dönemde, öteki kitaplarla ilgili davalar da birer birer kesinleşti, ayrıca yaptığı savunmalardan dolayı da yargılandı cezalandırıldı. 1981-1987 arasında 6 yıl daha cezaevinde kalan Beşikçi, en son *Özgür Gelecek* dergisinde yayınlanan bir açıklamasından dolayı 1989'da tekrar yargılandı. Bu kez beraat etti. Mart 1990'da elinizdeki kitabı toplatılıp yeniden tutuklandı.

İsmail Beşikçi'nin yayınlanan yapıtları şunlardır :

Doğu Mitingleri'nin Analizi, Erzurum 1967 ; *Doğu Anadolu'da Göçebe Kürt Aşiretlerinde Toplumsal Değişme*, Erzurum 1968 ; *Doğu'da Değişim ve Yapısal Sorunlar (Göçebe Alikan Aşireti)*, Doğan Yayınevi, Ankara, 1969 ; *Doğu Anadolu'nun Düzeni, Sosyo-Ekonomik ve Etnik Temeller*, E Yayınları, İstanbul, 1969 ; *Bilim Yöntemi*, Komal Yayınevi, İstanbul 1976 ; *Bilim Yöntemi Türkiye'deki Uygulama I, Kürtlerin Mecburi İskanı*, Komal Yayınevi, İstanbul, 1977 ; *Bilim Yöntemi Türkiye'deki Uygulama II, Türk Tarih Tezi Güneş-Dil Teorisi ve Kürt Sorunu*, Komal Yayınvevi, İstanbul 1978 ; *Bilim Yöntemi Türkiye'deki Uygulama III, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın tüzüğü (1927) ve Kürt Sorunu*, Komal Yayınevi, İstanbul, 1978 ; *Devletlerarası Sömürge Kürdistan*, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1990 ; *Bilim-Resmi İdeoloji, Devlet-Demokrasi ve Kürt Sorunu*, Alan Yayıncılık, 1990 ; *Bir aydın, bir Örgüt ve Kürt Sorunu*, Melsa Yayınları, 1990.